

**OŚRODEK
PRZETWARZANIA
INFORMACJI**
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

 www.opi.org.pl

Szkolnictwo wyższe w Polsce w latach 2012–2018

Raport opracowany na zlecenie Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Warszawa 2019

Spis treści

Wprowadzenie	5
Przedmiot raportu i jego adresaci	7
Cele i założenia opracowania	7
Struktura raportu	8
Streszczenie	11
Rozdział 1. Uczelnie	21
Najważniejsze wnioski	23
Publiczne, niepubliczne i kościelne szkoły wyższe	26
Kierunki studiów	32
Uprawnienia do nadawania stopni naukowych	49
Rozdział 2. Kadra akademicka	57
Najważniejsze wnioski	59
Zasoby kadrowe uczelni	62
Struktura kadry akademickiej	69
Kobiety w kadrze akademickiej	73
Umiejdzynarodowienie kadry akademickiej	79
Nauczyciele akademicy zatrudnieni na więcej niż jednej uczelni	84
Dostępność nauczycieli akademickich dla studentów	90

Rozdział 3. Studenci	95
Najważniejsze wnioski	97
Współczynnik skolaryzacji	101
Liczba studentów	104
Podejmowanie studiów równoległych	115
Kobiety na studiach	117
Studenci w wieku 26 lat i więcej	125
Studenci zagraniczni	127
Przerwanie, ukończenie i kontynuacja kształcenia	140
Świadczenia materialne dla studentów	154
Rozdział 4. Doktoranci	161
Najważniejsze wnioski	163
Studia doktoranckie w Polsce	165
Studia doktoranckie w Europie	166
Liczba doktorantów	167
Wiek i płeć doktorantów	175
Doktoranci zagraniczni	180
Krótkookresowa mobilność międzynarodowa doktorantów	185
Świadczenia materialne dla doktorantów	187
Skuteczność kształcenia na studiach doktoranckich	194
Zatrudnienie doktorantów podczas studiów trzeciego stopnia	199

Spis treści

Rozdział 5. Absolwenci	201	Suplement. Sytuacja humanistyki w szkolnictwie wyższym	289
Najważniejsze wnioski	203	Najważniejsze wnioski	291
Zakres prezentowanych danych	205	Wprowadzenie	295
Liczba absolwentów	206	Klasyfikacja nauk humanistycznych	296
Doświadczenie pracy przed dyplomem	208	Zarys historii koncepcji humanistyki	297
Doświadczenie jakiegokolwiek pracy wśród absolwentów	213	Znaczenie humanistyki	299
Doświadczenie pracy wśród absolwentów – umowa o pracę	218	Sytuacja humanistyki na świecie	302
Doświadczenie samozatrudnienia	223	Problemy humanistyki w Polsce	306
Doświadczenie bezrobocia	228	Ustawa 2.0 a humanistyka	307
Wynagrodzenia absolwentów z tytułu podjęcia jakiegokolwiek pracy	233	Kierunki studiów	309
Wynagrodzenia absolwentów z tytułu zatrudnienia na umowę o pracę	239	Kadra akademicka	320
		Studenci	334
Rozdział 6. Finanse uczelni	245	Doktoranci	360
Najważniejsze wnioski	247	Absolwenci	371
Zakres prezentowanych danych	249		
Łączne przychody uczelni	251	Metodyka	385
Przychody z działalności badawczej	255	Wykorzystane dane	393
Przychody z działalności dydaktycznej	259	Bibliografia	403
Dotacja z budżetu państwa	266		
Koszty wynagrodzeń	276	Autorzy raportu	411
Wyniki netto z działalności uczelni	284	Informacje o instytucie	412

Wprowadzenie

Przedmiot raportu i jego adresaci

Cele i założenia

Struktura

Przedmiot raportu i jego adresaci

Szkolnictwo wyższe, stanowiące przedmiot niniejszego raportu, jest jednym z obszarów polityki naukowo-edukacyjnej, który wymaga ciągłej rewizji. Nie sposób wymienić całego zakresu oddziaływań szkół wyższych na środowisko zewnętrzne. Warto jednak podkreślić ich rolę w procesie kształtowania kapitału intelektualnego kraju, czyli wpływania bezpośrednio lub pośrednio na:

- kapitał ludzki (wiedza, zdolności i umiejętności, a także przedsiębiorczość i innowacyjność społeczeństwa);
- kapitał społeczny (normy społeczne i prawne, a także zwyczaje kształtujące relacje społeczne);
- kapitał strukturalny (m.in. dostęp do kształcenia);
- kapitał rozwoju (m.in. innowacyjność, przekładająca się na postęp gospodarczy).

Ponieważ kapitał intelektualny jest jednym ze źródeł przewagi konkurencyjnej kraju, śledzenie zmian zachodzących w sektorze szkolnictwa wyższego w Polsce może powiedzieć wiele o potencjalnym kierunku przemian w gospodarce i społeczeństwie. To z kolei oznacza, że szkolnictwo wyższe jest przedmiotem badań ważnym nie tylko dla resortów

zajmujących się kształtowaniem polityki naukowej, lecz także dla ekonomistów i socjologów. Raport może zatem służyć administracji publicznej (w szczególności Ministerstwu Nauki i Szkolnictwa Wyższego, będącemu podstawowym adresatem opracowania) oraz środowisku naukowemu do analizowania sytuacji sektora i prognozowania zachodzących w nim zmian.

Cele i założenia opracowania

Celem raportu jest przedstawienie najważniejszych charakterystyk szkolnictwa wyższego w Polsce w latach 2012–2018. Niniejsze opracowanie stanowi kolejną edycję raportu i nawiązuje w swej metodyce do opracowań za lata 2012–2014, 2013–2015, 2012–2016 oraz 2012–2017.

Dane prezentowane w raporcie pochodzą w pierwszej kolejności ze Zintegrowanego Systemu Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym POL-on, którego strukturę i zasady gromadzenia danych regulują przepisy obowiązującego prawa. Ponieważ podmioty sektora szkolnictwa wyższego w Polsce posiadają możliwość dokonywania korekt w sprawozdaniach wprowadzanych do systemu POL-on, dane za poprzednie lata analizowane w niniejszym raporcie mogą się różnić od danych

zaprezentowanych w poprzednich edycjach. Na przedmiotowy zakres prezentowanych w kolejnych raportach informacji wpływ mają także wszelkie zmiany prawne dotyczące sposobu bądź zakresu gromadzenia danych w systemie POL-on. W celu scharakteryzowania stanu szkolnictwa wyższego, wyselekcjonowano dane dotyczące w szczególności: uczelni, w tym ich kondycji finansowej i potencjału kadrowego; oraz studentów i doktorantów, obejmujące m.in. zmiany ilościowe oraz preferencje w wyborze ścieżki edukacji na poziomie wyższym. Dane na temat absolwentów pochodzą z systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów (ELA), łączącego dane o absolwentach z bazy POL-on oraz dane o ich sytuacji na rynku pracy z rejestrów Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Ponieważ system POL-on gromadzi dane na najniższym poziomie agregacji, zarówno podstawowe statystyki, jak i złożone wskaźniki obliczane na podstawie informacji pochodzących z tego systemu, mogą różnić się od wartości ustalanych na podstawie danych GUS. Informacji o różnicach w sposobie gromadzenia danych oraz o specyfice systemu POL-on dostarcza rozdział traktujący o metodyce, znajdujący się w ostatniej części prezentacji.

Struktura raportu

W pierwszej kolejności analizie poddano dane dotyczące uczelni, w tym prowadzonych przez nie kierunków studiów. Następnie, przedstawiono statystyki dotyczące kadry akademickiej, opisujące jej strukturę, oraz poruszające takie zagadnienia jak wieloletowość kadry, dostępność nauczycieli akademickich dla studentów czy umiędzynarodowienie. W kolejnym, trzecim rozdziale opisano populację studentów, zwracając przy tym szczególną uwagę na zjawisko porzucania wybranej przez studenta ścieżki kształcenia (tzw. *drop-out*). Populacja doktorantów opisana została w rozdziale czwartym. Rozdział piąty dotyczy absolwentów szkół wyższych i przedstawia ich sytuację na rynku pracy omawiając takie zagadnienia jak doświadczenie pracy podczas studiów oraz powszechność zatrudnienia i poziom wynagrodzenia po uzyskaniu dyplomu. W rozdziale szóstym dokonano przeglądu sytuacji finansowej uczelni składających do systemu POL-on sprawozdania z wykonania planu rzeczowo-finansowego.

Na potrzeby analiz wyróżnione zostały szkoły wyższe publiczne, niepubliczne i kościelne, a w ich obrębie uczelnie akademickie i zawodowe. Dodatko-

wo, zmiany w liczbie studentów oraz kierunków studiów zaprezentowano z uwzględnieniem: poziomów kształcenia (studia pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolite studia magisterskie), profili kształcenia (ogólnoakademicki, praktyczny), obszarów i dziedzin kształcenia oraz obowiązku odpłatności za studia.

Uzupełnieniem obrazu sektora szkolnictwa wyższego w Polsce są zamieszczone w raporcie dane organizacji międzynarodowych. Pozwalają one wpisać zmiany na krajowych uczelniach w tendencje obserwowane w obszarze szkolnictwa wyższego na świecie, szczególnie w Europie.

Celem suplementu do raportu jest zarysowanie stanu humanistyki w Polsce w kontekście szkolnictwa wyższego. Na początku omówiono polskie i międzynarodowe klasyfikacje nauk i obszarów kształcenia pod kątem przynależności poszczególnych dyscyplin do humanistyki. Następnie przedstawiono historię koncepcji humanistyki, społeczne i indywidualne znaczenie humanistyki, oraz przegląd literatury na temat sytuacji i problemów humanistyki na świecie i w Polsce. Osobny fragment poświęcono najnowszej ustawie o nauce i szkolnictwie wyższym, a w szczególności

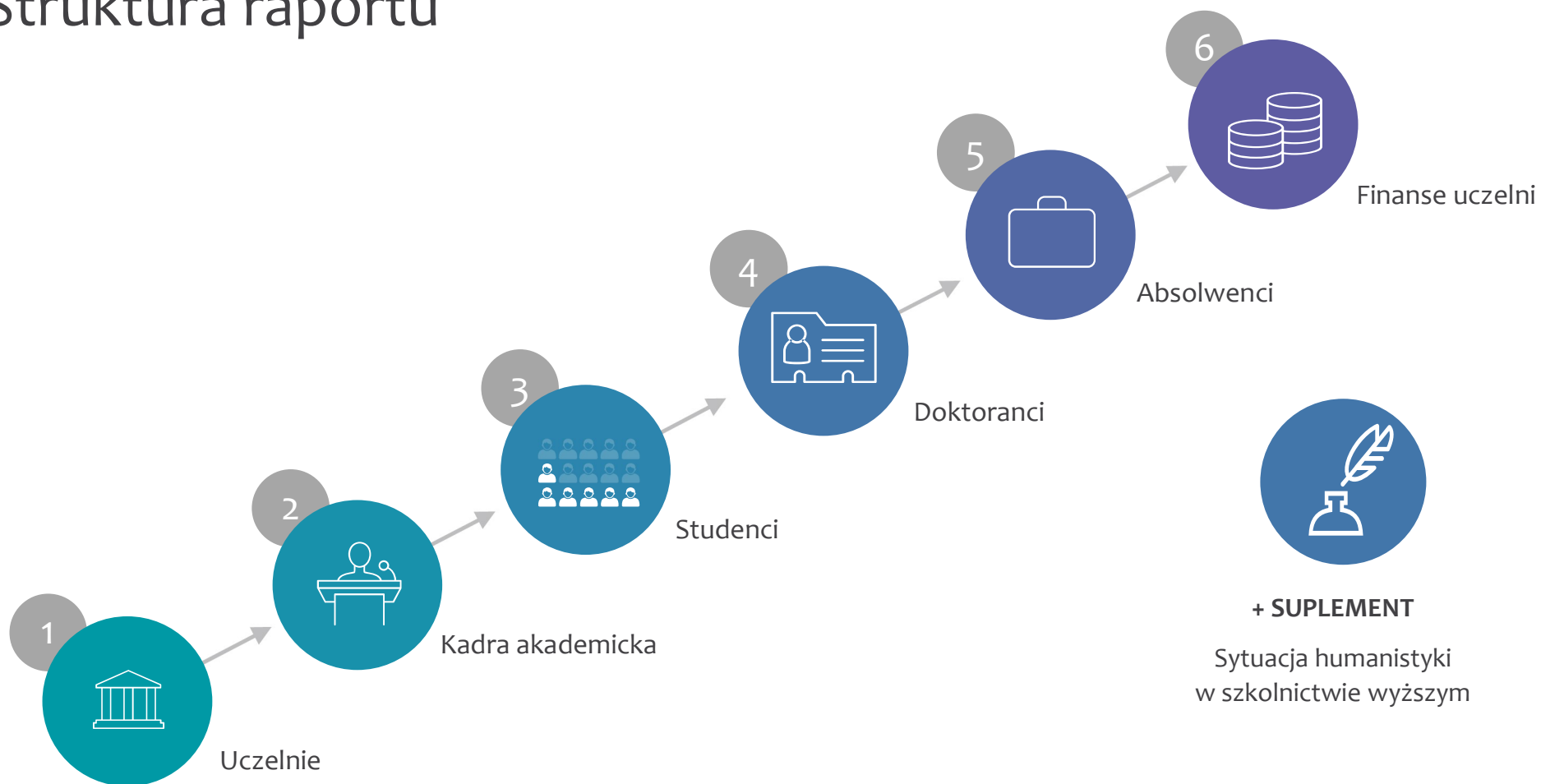
rozporządzeniu ministra nauki w sprawie ewaluacji jednostek naukowych, pod kątem zapisów mających na celu docenienie dorobku nauk humanistycznych.

Dalsza część suplementu prezentuje dane statystyczne z systemu POL-on dotyczące oferty studiów, kadry akademickiej, studentów i doktorantów w obszarze nauk humanistycznych, zestawione z danymi dotyczącymi wszystkich obszarów traktowanych łącznie. O ile było to możliwe, przedstawiono również analogiczne dane z Eurostatu dotyczące innych krajów europejskich. Na koniec na podstawie danych z systemu ELA przedstawiono sytuację zawodową absolwentów kierunków humanistycznych w zestawieniu z ogółem absolwentów wszystkich obszarów.

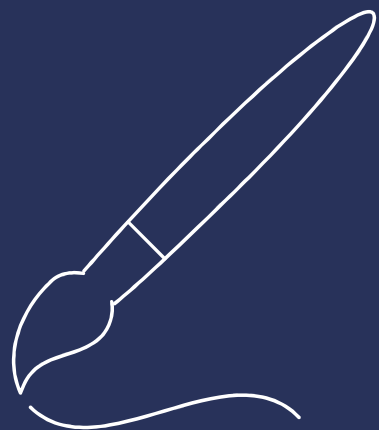
Szczegółowy zakres danych omawianych w raporcie przedstawia rysunek umieszczony na kolejnym slajdzie.

Przedstawione w raporcie statystyki stanowią kompleksowe ujęcie najważniejszych zagadnień z obszaru szkolnictwa wyższego w Polsce. Mogą zostać wykorzystane do dalszych, pogłębionych badań, które pozwolą na sformułowanie wniosków i rekomendacji służących rozwojowi omawianego sektora.

Struktura raportu

Streszczenie

Szkolnictwo wyższe w Polsce stanowi rozbudowany system publiczno-prywatny. Liczne szkoły wyższe świadczą w nim zdywersyfikowane usługi edukacyjne, jednak rzesza ich odbiorców zmniejsza się systematycznie pod wpływem procesów demograficznych. Proces upowszechniania kształcenia wyższego rozpoczął się w latach dziewięćdziesiątych XX wieku i trwał mniej więcej do 2011 roku. Obecną fazę rozwoju sektora można nazwać implozją i reorganizacją. O wspomnianych prawidłowościach przekonują dane zgromadzone i poddane analizie w niniejszym raporcie.

Zmiany w obrębie uczelni

W latach 2012–2018 liczba uczelni w Polsce zmniejszyła się z 456 do 392 jednostek. Główny udział w tym spadku miały uczelnie niepubliczne – od 2012 roku ich liczba zmniejszyła się o 63 placówki. Natomiast liczba podmiotów publicznych i kościelnych pozostawała na stabilnym poziomie. W 2018 roku w Polsce działały 133 jednostki publiczne i 11 uczelni kościelnych.

W Polsce występuje rozdrobnienie sektora szkolnictwa wyższego. Polska plasuje się w czołówce państw Unii Europejskiej pod względem

liczby uczelni przypadających na milion mieszkańców (11,3). W 2016 roku więcej uczelni na milion mieszkańców miała Litwa (16,3), Portugalia (12,3) i Łotwa (12,2).

Od 2012 roku zmniejsza się liczba uczelni zawodowych, czyli instytucji bez uprawnień do nadawania stopnia naukowego doktora. Mimo spadku, placówki te nadal stanowią większość (69%) szkół wyższych w Polsce. Jednocześnie liczba nadawanych uczelniom uprawnień rośnie od 2012 roku – w 2018 roku placówki szkolnictwa wyższego posiadały 1 152 takie uprawnienia. Mimo to liczba osób otrzymujących stopień naukowy doktora w latach 2012–2018 utrzymywała się na stałym poziomie – powyżej 5 tysięcy.

Od 2012 roku rosła także liczba uprawnień do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego. W 2018 roku uczelnie posiadały 798 takich uprawnień, natomiast liczba nadanych stopni wyniosła 1 720.

Kierunki kształcenia

Oferta kształcenia uczelni w Polsce systematycznie rosła z 5 892 kierunków w 2012 roku do 6 794 kierunków w 2018 roku. Największy wybór

kierunków studiów miały osoby podejmujące kształcenie w dziedzinie nauk technicznych (1 372 kierunki), a w następnej kolejności w dziedzinach nauk społecznych (997), humanistycznych (918) i ekonomicznych (871).

W roku akademickim 2018/2019 największą popularnością wśród kandydatów na studia pierwszego stopnia i na jednolite studia magisterskie wśród kierunków ogólnoakademickich cieszyły się: kierunek lekarski (56 822 kandydatów), informatyka (55 339), zarządzanie (41 068) oraz psychologia (30 484). W przypadku studiów drugiego stopnia były to: zarządzanie (20 339) i pedagogika (12 913).

Struktura kadry akademickiej

W Polsce pracuje ponad 95 tys. nauczycieli akademickich. Biorąc pod uwagę wyłącznie osoby zatrudnione w podstawowym miejscu pracy, liczba nauczycieli akademickich w 2018 roku wynosiła 87 tys. Aż 90% kadry pracuje na uczelniach publicznych, z czego 38% zasila zasoby kadrowe uniwersytetów. W 2018 roku w niepublicznych szkołach wyższych zatrudnionych było około 9 tys. osób, niemal o 4 tys. mniej niż w 2012 roku.

Siedmiu na dziesięciu pracowników szkół wyższych w Polsce zatrudnionych jest na etatach naukowo-dydaktycznych. Niemal połowa kadry (49%) to doktorzy, 20% stanowią doktorzy habilitowani, a 10% to profesorowie. Pozostali pracownicy to osoby z tytułem magistra lub równorzędnym.

Kobiety w kadrze akademickiej

W kadrze akademickiej występują znaczące dysproporcje między kobietami a mężczyznami: w grupie doktorów proporcje płci są prawie wyrównane, ale już wśród profesorów mężczyźni liczebnie trzykrotnie przeważają nad kobietami. Kobiety stanowią także niespełna 36% kadry zarządczej uczelni. Bardziej licznie reprezentowane są na stanowiskach zastępczych: wicedyrektora lub zastępcy dyrektora (55%) i zastępcy kierownika (48%), a najrzadziej na najwyższych stanowiskach – rektorów (18%) i kanclerzy (28%).

Umiędzynarodowienie kadry akademickiej

W latach 2012–2018 liczba cudzoziemców wśród nauczycieli zwiększyła się z 1 896 do 2 376 osób, a ich udział wzrósł z 2% do 2,5%. W 2018 roku niemal jedną trzecią wszystkich nauczycieli zagranicznych stanowili Ukraińcy. Cudzoziemców najczęściej zatrudniały małe uczelnie niepubliczne.

Zdecydowanie więcej nauczycieli akademickich wyjeżdża, aby pracować poza Polską, niż przyjeżdża z zagranicy na uczelnie zlokalizowane w Polsce. W roku akademickim 2018/2019 różnica ta wyniosła ponad 5 tys. osób: do Polski przyjechało 7 215 nauczycieli z zagranicy, a za granicę wyjechało 12 517 osób.

Wieloletowość kadry akademickiej

W 2018 roku wieloletowość, oznaczająca zatrudnienie nauczyciela akademickiego w więcej niż jednej szkole wyższej na cały etat bądź na część etatu, dotyczyła niewiele ponad dwóch tysięcy nauczycieli, co stanowiło zaledwie 2% kadry. Wieloletowość dotyczy najczęściej nauczycieli z niepublicznych szkół wyższych (8%). W przypadku tych jednostek, od 2012 roku udział nauczycieli akademickich pracujących na więcej niż jednej uczelni zmniejszył się o 30 punktów procentowych. Wieloletowość jest częstsza wśród profesorów (6%), u magistrów zaś niemal nie występuje (0,5%). Najczęściej na kilku etatach zatrudnieni są przedstawiciele obszaru sztuki (6%), a najrzadziej – nauk przyrodniczych i rolniczych (mniej niż 1%).

Dostępność kadry dla studentów

Komfort nauczania w Polsce, wynikający z dostępności nauczycieli dla studentów zwiększa się – jeszcze w 2012 roku jeden nauczyciel przypadał na 16 studentów, a w 2018 roku był to już jeden wykładowca na 12 studiujących. Na uczelniach publicznych i uczelniach kościelnych liczba ta była niższa (10 studentów na wykładowcę), a na uczelniach niepublicznych trzykrotnie wyższa (34).

W sektorze publicznego szkolnictwa wyższego największej dostępności nauczycieli oczekiwali studenci uczelni artystycznych, teologicznych i medycznych, a najmniejszej – uczelni ekonomicznych, gdzie na jednego nauczyciela przypada niemal 18 słuchaczy.

Konsekwencje niżu demograficznego

Po okresie systematycznego upowszechniania się kształcenia na poziomie wyższym, który trwał do roku akademickiego 2010/2011, Polska notuje stopniowo coraz niższe wartości współczynników skolaryzacji i traci w międzynarodowych zestawieniach dotyczących tego zjawiska. Zmniejszanie się liczby studentów jest charakterystyczne dla państw byłego bloku wschodniego.

W 2018 roku w Polsce studiowało 1,18 mln osób, co jest równoznaczne z ubytkiem 20% studentów w stosunku do roku 2012.

W latach 2014–2018 studenci rezygnowali głównie z kształcenia na uczelniach zawodowych (spadek o 24%), a także na uczelniach publicznych (o 17%) oraz ze studiów drugiego stopnia (o 18%). W porównaniu z rokiem 2014, w 2018 roku liczba studentów wzrosła natomiast znacząco na studiach o profilu praktycznym (o 55%) i na uczelniach kościelnych (o 23%).

Z największym odpływem osób studiujących między 2014 a 2018 rokiem musiały zmierzyć się uczelnie oferujące kształcenie na kierunkach w obszarze nauk przyrodniczych i technicznych (spadki po 21%). Znacząco wzrosła zaś liczba studiujących nauki medyczne (o 33%).

Kobiety na studiach

W 2018 roku kobiety stanowiły 73% studentów kierunków humanistycznych i medycznych, z kolei najmniej licznie były reprezentowane na kierunkach technicznych (28%). Chociaż studentki najrzadziej wybierają nauki techniczne, to i tak Polska wraz z Rumunią w 2017 roku osiągnęła drugą pozycję

w Unii Europejskiej pod względem odsetka kobiet kształcących się na kierunkach technicznych.

Proces internacjonalizacji uczelni

Systematycznie rośnie liczba obcokrajowców przyjeżdżających do Polski w celu podjęcia kształcenia w szkołach wyższych: z niemal 23 tys. w roku 2012 do 73,7 tys. w roku 2018. Najwięcej cudzoziemców studiuje na uczelniach publicznych (niemal 38 tys.), ale w ujęciu procentowym najsukuteczniejsze w pozyskiwaniu studentów z zagranicy pozostają uczelnie niepubliczne, na których 11,6% ogółu studiujących stanowią cudzoziemcy. Największy udział cudzoziemców w populacji studentów występuje wśród osób pobierających kształcenie na kierunkach artystycznych (8,4%), społecznych (7,5%) i medycznych (7,2%).

Wielokierunkowość

Podjęcie studiów na więcej niż jednym kierunku dotyczy 3% studentów. Rzadziej występuje wśród mężczyzn i osób studiujących na uczelniach niepublicznych. Wśród kierunków najczęściej studiowanych równoległe dużą popularnością cieszy się prawo, zwykle łączone z kierunkami z dziedzin nauk ekonomicznych lub humanistycznych.

Przerwanie kształcenia

Największy odsetek osób rezygnujących z kształcenia stanowili studenci jednolitych studiów magisterskich – było to 35% osób z rocznika 2012/2013 oraz 29% z rocznika 2013/2014. Natomiast na studiach pierwszego stopnia odsetek osób, które nie ukończyły trzyletniego cyklu wynosił 29%, a w przypadku studiów drugiego stopnia odsetek ten wynosił od 17% do 18%, zależnie od rocznika.

Ukończenie kształcenia

Kształcenie na studiach pierwszego stopnia zdołało ukończyć 44% studentów z rocznika 2014/2015 i 31% studentów z rocznika 2015/2016. Na studiach drugiego stopnia współczynniki te są wyższe – 61% studentów z rocznika 2015/2016 i 56% studentów z rocznika 2016/2017 ukończyło studia.

Największą skuteczność w realizacji całego programu kształcenia wykazywali studenci pobierający stypendium dla osób niepełnosprawnych – w zależności od rocznika, studia w tej grupie kończyło od 40% do 55% osób w przypadku studiów pierwszego stopnia i od 63% do 71% w przypadku studiów drugiego stopnia.

Kontynuacja kształcenia

Naukę na studiach drugiego stopnia bezpośrednio po uzyskaniu tytułu licencjata lub inżyniera rozpoczyna przeważająca liczba absolwentów (64%–66% w zależności od rocznika). Zdecydowana większość absolwentów kontynuujących kształcenie podejmuje studia drugiego stopnia na tej samej uczelni (75–76% w zależności od rocznika).

Natomiast kształcenie na studiach doktoranckich kontynuuje zaledwie kilka procent nowo wypromowanych magistrów: 2–3% w przypadku absolwentów studiów drugiego stopnia i 3–4% w przypadku absolwentów jednolitych studiów magisterskich. W obu przypadkach, ponad 80% z nowych doktorantów podejmuje studia trzeciego stopnia na tej samej uczelni.

Świadczenia materialne dla studentów

W 2018 roku studentom przyznano łącznie 249 570 świadczeń materialnych – o 22,6% mniej niż w 2014 roku. Ich wartość wyniosła 1,28 mld zł. Największą pulę przeznaczono na stypendia socjalne – niemal 746 mln zł.

Liczba doktorantów

Na świecie od kilku dekad obserwowany jest wzrost liczby studentów kształcących się na studiach trzeciego stopnia i osób otrzymujących stopień naukowy doktora. Fala zainteresowania studiami trzeciego stopnia nie ominęła Polski. Dynamiczny wzrost liczby doktorantów obserwowany był w latach 2008–2013 – w tym okresie ich liczba zwiększyła się o jedną trzecią do ponad 43 tys.

W ostatnich latach widoczny jest spadek liczby osób podejmujących studia doktoranckie w Polsce. Według danych z systemu POL-on w 2018 roku kształciło się 39 tys. doktorantów, o 8% mniej niż w roku 2014. Zdecydowana większość doktorantów (94%) studiowała w murach akademii, przede wszystkim na uczelniach publicznych. Doktoranci najczęściej kształcą się w obrębie nauk społecznych, humanistycznych i technicznych.

Ukończenie studiów doktoranckich i nadane stopnie naukowe doktora

W 2018 roku studia doktoranckie ukończyły łącznie 5 052 osoby co stanowiło 13% wszystkich doktorantów. W tym samym roku 14% osób zostało skreślonych z listy studentów studiów doktoranckich.

W 2018 roku nadano łącznie 5 886 stopni naukowych doktora – największą liczbę w obszarze nauk medycznych (1 211) i społecznych (1 172), a najmniej w obszarze nauk rolniczych (298) oraz sztuki (303).

Liczba absolwentów

W latach 2014–2017 systematycznie zmniejszała się liczba absolwentów szkół wyższych – zarówno na uczelniach publicznych, jak i niepublicznych. W 2017 roku dyplom ukończenia szkoły wyższej otrzymało 158 tys. osób – o niemal 17 tys. mniej niż w 2014 roku. W tym czasie najdotkliwiej zmniejszyła się liczba absolwentów nauk humanistycznych – o 25,7%. Wśród uczelni publicznych największy spadek liczby absolwentów wystąpił na uczelniach morskich (o 20,5%) i na uniwersytetach (o 18,3%).

Doświadczenie pracy podczas studiów

W roku 2017 aż 79% absolwentów szkół niepublicznych i 43% absolwentów szkół publicznych pracowało podczas studiów. Najczęściej doświadczenie pracy lub samozatrudnienia podczas studiów posiadali absolwenci kierunków z nauk społecznych – w 2017 roku było to sześciu na dziesięciu absolwentów.

Pracę podczas studiów podjęło 47% absolwentów z 2017 roku kierunków z obszaru nauk technicznych oraz 46% absolwentów kierunków z obszaru nauk humanistycznych. Najrzadziej podczas studiów pracowali absolwenci z dyplomem w zakresie nauk rolniczych (30%) i przyrodniczych (29%).

Doświadczenie zawodowe absolwentów

Jakiegolwiek doświadczenie zawodowe odnotowane w bazie ZUS w pierwszym roku od uzyskania dyplomu w latach 2014–2017 posiadało od 86% do 88% osób. W przypadku zatrudnienia na umowę o pracę, odsetek ten wynosi od 71% do 77%.

Spośród absolwentów uczelni publicznych, najlepiej na rynku pracy radziły sobie osoby, które ukończyły uczelnie służb państwowych, a najrzadziej zatrudnienie po studiach zdobywali absolwenci uczelni artystycznych i teologicznych. Najwyższy odsetek osób z doświadczeniem w pracy zawodowej zarówno rok, jak i cztery lata po dyplomie odnotowano wśród osób, które ukończyły kierunki z obszaru nauk technicznych.

Samozatrudnienie wśród absolwentów

Doświadczenie samozatrudnienia w pierwszym roku po uzyskaniu dyplomu dotyczy 7% absolwentów. Bezpośrednio po uzyskaniu dyplomu częściej podejmowali je absolwenci uczelni niepublicznych (9%) niż publicznych (6%). Biorąc pod uwagę tylko uczelnie publiczne, ten typ pracy najczęściej występował wśród absolwentów uczelni wychowania fizycznego i artystycznych. Z kolei w przypadku absolwentów uczelni medycznych z rocznika 2014 odnotowano największy wzrost odsetka osób prowadzących własną działalność gospodarczą (po pierwszym roku – 7%, a po czwartym roku – 26%), który wiąże się z koniecznością odbycia stażu podyplomowego przez lekarzy i lekarzy dentyistów.

Bezrobocie wśród absolwentów

W latach 2014–2017 systematycznie zmniejszała się liczba absolwentów, którzy doświadczyli bezrobocia w pierwszym roku po ukończeniu studiów – wśród absolwentów rocznika 2014 ich odsetek wyniósł 26%, a w przypadku rocznika 2017 – 18%. Bezrobocie rzadziej dotykało osoby z dyplomem uczelni niepublicznej, a spośród absolwentów uczelni publicznych: posiadaczy

dyplomów uczelni służb państwowych i uczelni ekonomicznych. Najczęściej zjawisko bezrobocia dotyczyło absolwentów kierunków z obszaru nauk rolniczych oraz przyrodniczych.

Wynagrodzenia absolwentów

W latach 2014–2017 zauważalny jest systematyczny wzrost poziomu średnich wynagrodzeń absolwentów szkół wyższych. W pierwszym roku po ukończeniu studiów absolwenci z rocznika 2017 miesięcznie zarabiali średnio 2 869 zł, a absolwenci z rocznika 2014 – 2 267 zł. Biorąc pod uwagę jedynie umowę o pracę wynagrodzenia te były wyższe: w przypadku rocznika 2017 średnio – 3 005 zł, natomiast w przypadku rocznika 2014 – 2 477 zł.

Wśród absolwentów rocznika 2017 najlepiej zarabiającą grupą byli absolwenci nauk technicznych (3 435 zł), a najmniejsze zarobki charakteryzowały absolwentów kierunków z obszaru sztuki (2 073 zł). Tendencja ta utrzymuje się dla wszystkich roczników także w kolejnych latach po ukończeniu studiów. Obowiązuje również w przypadku absolwentów zatrudnionych na umowę o pracę.

Finansowanie szkół wyższych

Działalność uczelni publicznych i kościelnych w Polsce uzależniona jest w znacznej mierze od finansowania uzyskiwanego w ramach dotacji z budżetu państwa. W 2018 roku 62% wartości łącznych przychodów uczelni publicznych oraz 70% wartości łącznych przychodów uczelni kościelnych pochodziło z tego źródła.

Łączne przychody uczelni w przeliczeniu na jednego pracownika były wyższe w przypadku placówek publicznych niż uczelni kościelnych. Ich wartość w przeliczeniu na jednego pracownika w 2018 roku wyniosła 149,6 tys. zł dla uczelni publicznych i 105,2 tys. zł w przypadku uczelni kościelnych.

Odnotowany w 2018 roku wzrost wartości łącznych przychodów w stosunku do roku poprzedniego podyktowany był między innymi zwiększeniem się przychodów osiągniętych z działalności badawczej. Na uczelniach publicznych na jednego pracownika przypadało z tego źródła w 2018 roku średnio 21,1 tys. zł, a na uczelniach kościelnych – 6,3 tys. zł.

Od 2012 nieprzerwanie rosły przychody z działalności dydaktycznej na jednego studenta na uczelniach publicznych. W 2018 roku wynosiły one 18,7 tys. zł. Z kolei na uczelniach kościelnych przychody te osiągnęły wartość 11,8 tys. zł.

Koszty wynagrodzeń mają przeważający udział w kosztach operacyjnych polskich szkół wyższych. W 2018 roku udział ten dla uczelni publicznych wyniósł 55%, a na uczelniach kościelnych – 61%. W 2018 roku średnie roczne wynagrodzenia w publicznych szkołach wyższych osiągnęły wartość 79,9 tys. zł w skali roku, a w uczelniach kościelnych – 65,8 tys. zł.

Wyniki finansowe netto uczelni publicznych od lat są dodatnie. W 2018 roku osiągnęły wartość najwyższą w analizowanym okresie – 686 zł w przeliczeniu na jednego studenta. W przypadku kościelnych szkół wyższych rok 2018 był kolejnym okresem, w którym uzyskały one ujemny wynik finansowy w przeliczeniu na jednego studenta (-331 zł).

Sytuacja humanistyki

W latach 2012–2018 rosła oferta kierunków humanistycznych, osiągając w 2018 roku liczbę 939, co stanowiło 14% wszystkich kierunków studiów w Polsce. Równocześnie liczba kierunków w tym obszarze na uczelniach niepublicznych zmniejszyła się o ponad jedną czwartą, a ich odsetek spadł z 10% do 8% oferty kształcenia tych szkół wyższych. Najczęściej prowadzonymi kierunkami humanistycznymi na wszystkich etapach studiów były filologia, filologia polska oraz historia.

Od 2012 roku malała liczba nauczycieli akademickich w obszarze humanistyki, za co odpowiadał głównie spadek na uczelniach zawodowych. W 2018 w szkołach wyższych było zatrudnionych 14 tys. osób ze stopniem lub tytułem naukowym w obszarze nauk humanistycznych, w tym 13,5 tys. według podstawowego miejsca pracy.

Liczba studentów kierunków humanistycznych w latach 2012–2018 malała szybciej niż ogólna liczba studentów. W 2018 roku humanistykę studiowało 124 tys. osób, czyli co dziesiąty student. Według danych Eurostatu Polska miała niższy odsetek

studentów humanistyki i sztuki wśród ogółu studiujących (8,9%) niż średnia dla całej Unii Europejskiej.

Humaniści często wybierali studiowanie kilku kierunków jednocześnie: studiował tak aż 8% studentów humanistyki, w porównaniu do 3% wszystkich studentów. W rezultacie co trzeci student studiujący przynajmniej dwa kierunki równolegle kształcił się na kierunku humanistycznym. Wśród najczęstszych kombinacji domino wało połączenie filologii z kierunkiem społecznym.

Humaniści częściej od absolwentów innych kierunków kontynuują kształcenie na kolejnym poziomie studiów: 70% osób po studiach licencjackich wybiera studia magisterskie. Na tym etapie co czwarty humanista zmienia obszar kształcenia, w porównaniu z co dziesiątą osobą wśród ogółu nowoprzyjętych na studia drugiego stopnia.

W latach 2014–2018 liczba doktorantów w obszarze nauk humanistycznych zmniejszyła się o ponad jedną piątą, czyli bardziej niż ogólna liczba doktorantów. W 2018 roku kształciło się 7,9 tys. doktorantów z humanistyki, co stanowiło jedną piątą wszystkich doktorantów.

Według danych Eurostatu Polska miała w 2017 roku najwyższy w Europie odsetek doktorantów w dziedzinie humanistyki i sztuki w Europie – 23%, podczas gdy średnia dla Unii Europejskiej wynosiła 15%.

W latach 2014–2017 liczba absolwentów studiów drugiego stopnia i jednolitych studiów magisterskich zmniejszyła się o jedną czwartą, czyli więcej niż ogólna liczba absolwentów. Największy spadek dotyczył studiów niestacjonarnych, gdzie liczba absolwentów humanistyki zmalała niemal o połowę. W 2017 roku dyplom magistra nauk humanistycznych uzyskało 14 tys. osób, czyli 9% wszystkich absolwentów.

W ciągu czterech kolejnych lat od uzyskania dyplomu odsetek absolwentów humanistyki z doświadczeniem pracy był niższy niż wśród ogółu absolwentów, zwłaszcza na uczelniach publicznych w pierwszym roku po dyplomie (80–83%, w porównaniu z 85–87%). Mniejszy odsetek humanistów podejmował również samozatrudnienie (5–8%, w porównaniu z 7–11% ogółu absolwentów). Mimo to różnice w poziomie doświadczenia bezrobocia były bardzo niewielkie. Zarobki brutto absolwentów humanistyki

z roczników 2014–2017 były w ciągu czterech pierwszych lat po dyplomie niższe niż zarobki ogółu absolwentów (1999 zł–3158 zł, w porównaniu do 2267 zł–3526 zł).

Uczelnie

Liczba i rodzaje uczelni

Kierunki studiów

Uprawnienia do nadawania
stopni naukowych

Liczba uczelni wyższych w Polsce

- Sektor szkolnictwa wyższego w Polsce rozwijał się bardzo dynamicznie od początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku do 2005 roku, co związane było przede wszystkim ze zwiększeniem się liczby uczelni niepublicznych. W późniejszym okresie obserwować można wyhamowanie tej dynamiki. Od 2012 roku liczba uczelni wyższych w Polsce systematycznie spada. Mimo to Polska jest jednym z krajów europejskich o największej liczbie uczelni na milion mieszkańców (prawie 12 uczelni). W 2018 roku w Polsce działały 392 szkoły wyższe, z czego 133 to szkoły publiczne, 248 to szkoły niepubliczne, zaś do uczelni kościelnych zaliczało się 11 podmiotów.
- W ciągu ostatnich sześciu lat liczba szkół wyższych w Polsce zmniejszyła się o 64 placówki, z czego 63 jednostki stanowiły uczelnie niepubliczne. Spadek liczby uczelni wiąże się przede wszystkim z zamykaniem uczelni zawodowych, czyli jednostek nieposiadających uprawnień do nadawania stopnia naukowego doktora, wśród których większość to uczelnie niepubliczne. Pomimo tego spadku, liczba uczelni

zawodowych nadal przewyższa ponad dwukrotnie liczbę uczelni akademickich.

- Wśród uczelni publicznych największą liczbę stanowią Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe (34 jednostki). W następnej kolejności są to uniwersytety (19), uczelnie artystyczne (19) i uczelnie techniczne (18).
- Najwięcej uczelni znajduje się w województwie mazowieckim, a w następnej kolejności w województwach małopolskim i śląskim. Wśród największych uczelni w poszczególnych makroregionach dominują uczelnie publiczne – w prezentowanym zestawieniu znalazły się trzy szkoły niepubliczne: Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu, Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu oraz Społeczna Akademia Nauk z siedzibą w Łodzi.
- Największa uczelnia w makroregionie centralnym – Uniwersytet Warszawski (39 813 studentów) jest jednocześnie największą szkołą wyższą w Polsce. W grupie uczelni powyżej 30 tys. studentów znalazły się jeszcze dwie uczelnie: Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, będący liderem w makroregionie południowym (34 658

studentów) i lider makroregionu północno-zachodniego – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (32 313 studentów).

Oferta kształcenia uczelni

- W latach 2012–2018 systematycznie rosła liczba kierunków studiów na uczelniach publicznych. W roku 2018 oferowały one 5214 kierunki, czyli o 915 więcej niż w roku 2012. Z kolei na uczelniach niepublicznych od 2013 roku oferowana liczba kierunków stopniowo się zmniejszała – w roku 2018 jednostki te uruchomiły 1529 kierunków.
- W czteroletnim okresie między 2014 a 2018 rokiem największy wzrost liczby kierunków dotyczył studiów o profilu praktycznym (o 86%). Oferta studiów zwiększyła się także na niepublicznych uczelniach akademickich oraz uczelniach kościelnych, a spadek liczby kierunków odnotowano na niepublicznych uczelniach zawodowych.

- W 2018 roku największy wybór kierunków studiów miały osoby podejmujące kształcenie w dziedzinach nauk technicznych (1 372 kierunki) oraz nauk społecznych (997) i humanistycznych (918). Zaledwie osiem kierunków uruchomiono w dziedzinie nauk weterynaryjnych, niewiele więcej – w dziedzinie sztuk filmowych (15) i dziedzinie sztuk teatralnych (18).
- Najwięcej kandydatów na studia pierwszego stopnia i jednolite studia magisterskie ubiegało się o przyjęcie na kierunek lekarski (ponad 56 tys.), informatykę (ponad 55 tys.), zarządzanie (ponad 41 tys.) oraz psychologię (ponad 30 tys.). Najwięcej zaś spośród chętnych zostało przyjętych na informatykę (20,6 tys.), zarządzanie (18,4 tys.) i pedagogikę (12,4 tys.). Jeśli chodzi o studia drugiego stopnia to najwięcej kandydatów chciało studiować zarządzanie (ponad 20 tys.), pedagogikę (niemal 13 tys.) oraz finanse i rachunkowość (ponad 9 tys.) i właśnie na te kierunki studiów drugiego stopnia przyjęto największą liczbę chętnych (odpowiednio: 14 tys., 10 tys. i 6,6 tys.).
- Ranking najczęściej prowadzonych przez uczelnie kierunków na studiach pierwszego

stopnia i jednolitych studiach magisterskich otwiera pedagogika, i to zarówno o profilu ogólnoakademickim, jak i praktycznym. Zaraz za nią wśród kierunków ogólnoakademickich plasują się zarządzanie, informatyka, administracja i ekonomia, zaś wśród kierunków praktycznych – fizjoterapia, zarządzanie, administracja, pielęgniarstwo i informatyka. Wśród najczęściej prowadzonych kierunków o profilu akademickim na studiach drugiego stopnia liderem jest również pedagogika, a w czołówce znalazły się także inne kierunki z obszaru nauk społecznych: zarządzanie i ekonomia.

- Kierunki najczęściej oferowane w językach obcych to przede wszystkim filologie, ale także zarządzanie, informatyka, kierunek lekarski i ekonomia, czyli te, które pojawiają się także w czołówkach rankingów najbardziej popularnych wśród studentów.
- Na studiach pierwszego stopnia i jednolitych magisterskich najwięcej kandydatów w przeliczeniu na jedno miejsce ubiegało się o przyjęcie na te kierunki, które oferowały kandydatom stosunkowo niewielką liczbę miejsc. Wyjątkiem jest kierunek lekarsko-dentystyczny, który mimo

wyjątkowo dużej liczby oferowanych miejsc (aż 1 222) cieszył się zainteresowaniem kandydatów znacznie przekraczającym ofertę uczelni (aż 14 706 kandydatów na studia). Największa konkurencja była na aktorstwie – aż 28 kandydatów na jedno miejsce. Na studiach drugiego stopnia największym zainteresowaniem cieszyły się kierunki anglojęzyczne – innovation management (ponad 9 kandydatów na jedno miejsce), product&process management (8), financial engineering (ponad 5) oraz international relations (5).

- Kandydaci na studia, którzy byli laureatami olimpiad wybierali podobnie jak ich koledzy nieolimpijczy – najczęściej kierunki z czołówki najpopularniejszych, w szczególności informatykę i prawo. Olimpijczycy stawiali także przede wszystkim na kierunki interdyscyplinarne – stanowili aż połowę studentów rozpoczynających kształcenie w toku indywidualnych studiów międzyobszarowych w obszarach nauk humanistycznych i nauk społecznych oraz indywidualnych studiów informatyczno-matematycznych. Olimpijczykiem był także co czwarty student inżynierii i analizy danych.

Nadawanie stopni naukowych

- W polskim sektorze szkolnictwa wyższego to głównie uczelnie publiczne posiadają uprawnienia do prowadzenia studiów trzeciego stopnia oraz pełnię praw akademickich gwarantujących nadawanie stopnia naukowego doktora habilitowanego. Liczba uczelni posiadających uprawnienia w obu tych obszarach rośnie od 2012 roku – w 2018 roku 1 152 uczelnie posiadało prawa do nadawania stopnia doktora, stopień doktora habilitowanego mogło nadawać 798 szkół wyższych.
- W latach 2012–2018 liczba osób otrzymujących stopień naukowy doktora utrzymywała się na poziomie powyżej 5 tys., natomiast liczba nadanych stopni doktora habilitowanego podlegała fluktuacjom, co związane jest ze zmianą procedury habilitacyjnej.
- W 2018 roku nadano 5 411 stopni naukowych doktora. Największą liczbą wypromowanych doktorów mogą się poszczycić najbardziej prestiżowe ośrodki akademickie w Polsce. Prym wśród nich wiodą: Uniwersytet Jagielloński i Uniwersytet Warszawski, które w latach

2012–2017 niezmiennie plasowały się na pierwszych dwóch miejscach. W omawianym okresie stabilną i wysoką pozycję w rankingu zajmował również Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

- W 2018 roku nadano 1 720 stopni naukowych doktora habilitowanego. W przypadku przyznanych stopni naukowych doktora habilitowanego – podobnie jak w rankingu dotyczącym stopni doktora – zestawienie ogranicza się do największych publicznych uczelni w kraju. Czołowe pozycje zajmują: Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Warszawski i Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

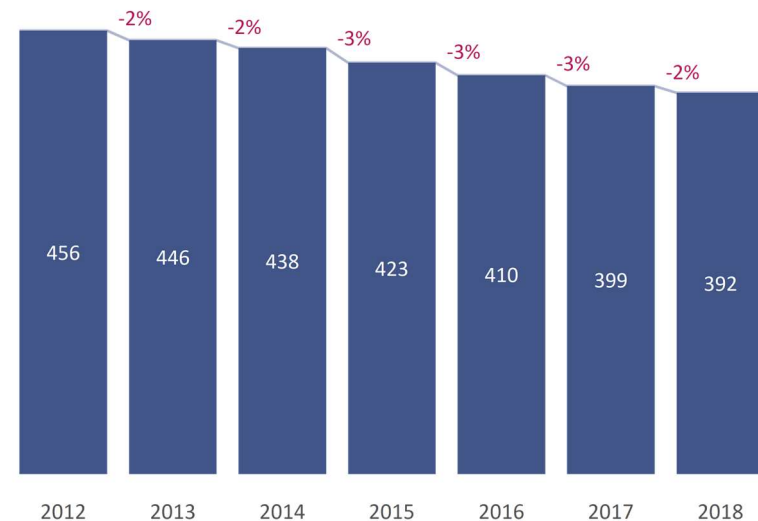
Publiczne, niepubliczne i kościelne szkoły wyższe

Sektor szkolnictwa wyższego w Polsce rozwijał się bardzo dynamicznie od początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku do 2005 roku¹. Powstawaniu nowych jednostek szkolnictwa wyższego (głównie uczelni niepublicznych) sprzyjały wprowadzane zmiany legislacyjne² i sytuacja demograficzna.

Od 2012 roku obserwować można sukcesywny spadek liczby uczelni. Do końca 2018 roku ubyły 64 podmioty, a w sektorze pozostały 392 szkoły wyższe. Główny udział w tym spadku miały uczelnie niepubliczne – od 2012 roku ich liczba zmniejszyła się o 63 placówki.

Mimo że w ostatnich latach liczba uczelni systematycznie spada, Polska jest jednym z krajów europejskich o największej liczbie uczelni na milion mieszkańców – w 2016 roku na milion Polaków przypadało ponad 11,3 uczelni. Dla przykładu: w Czechach przypada 6,4 uczelni na milion mieszkańców, w Niemczech – 5,5, a w Wielkiej Brytanii – 2,5. Więcej uczelni na milion mieszkańców przypada na Litwie – 16,3, w Portugalii – 12,3 i na Łotwie – 12,2³.

Całkowita liczba uczelni w Polsce w latach 2012–2018

Objaśnienia: zestawienie przedstawia liczbę działających uczelni w latach 2012–2018 według stanu na dzień 31 grudnia określonego roku.

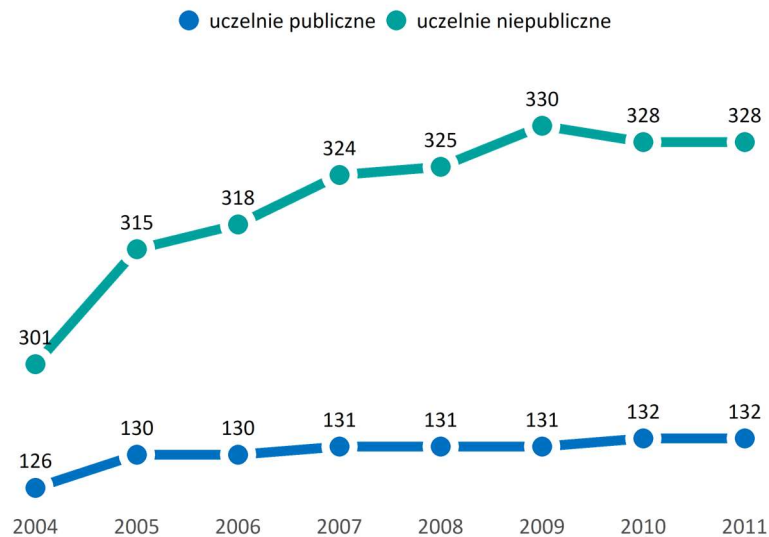
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

¹ GUS 2013, s. 31.

² Ustawa z dnia 12 września 1990 roku o szkolnictwie wyższym, Dz. U. nr 65, poz. 385 z późn. zm.

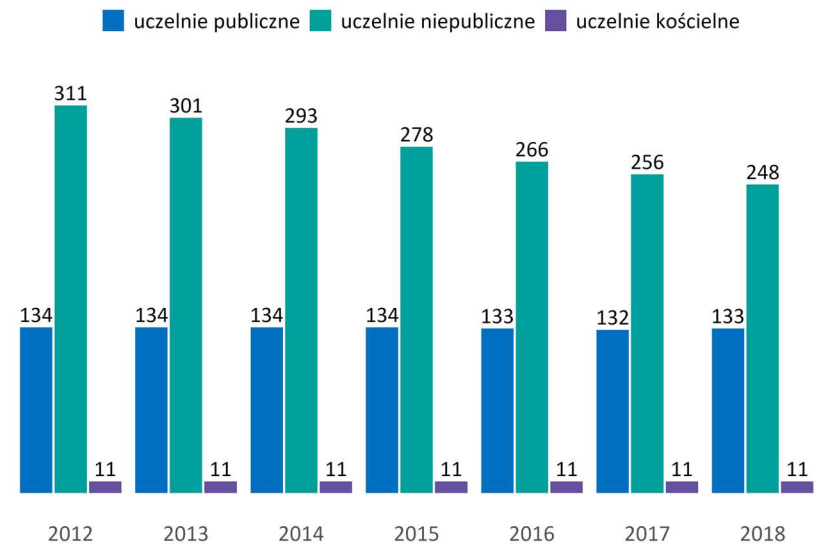
³ Eurostat i Country Profiles dostępne w: https://ec.europa.eu/education/study-in-europe/country-profiles_en [Dostęp: 05.09.2019].

Liczba uczelni publicznych i niepublicznych w latach 2004–2011

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych GUS.

Liczba uczelni publicznych, niepublicznych i kościelnych w Polsce w latach 2012–2018

Objaśnienia: w 2017 roku do systemu POL-on sprawozdało się jedenaście szkół wyższych zaliczanych w tym systemie do uczelni kościelnych: Akademia Ignatianum w Krakowie, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie, Instytut Teologiczny im. bł. Wincentego Kadłubka w Sandomierzu, Instytut Teologiczny im. św. Jana Kantego w Bielsku-Białej, Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu, Prawosławne Seminarium Duchowne w Warszawie, Wyższe Seminarium Duchowne w Rzeszowie, Wyższe Seminarium Duchowne w Przemyślu, Wyższy Instytut Teologiczny w Częstochowie, Wyższe Seminarium Duchowne Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie. Katolicki Uniwersytet Lubelski im. Jana Pawła II sprawozdawał się w rejestrach systemu POL-on w grupie uniwersytetów.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Rozdrobnienie sektora szkolnictwa wyższego w Polsce uważane jest za jedną z przyczyn zajmowania przez polskie jednostki niskich pozycji w światowych rankingach. W 2019 roku w zestawieniu QS World University Ranking⁴, wśród około tysiąca szkół wyższych, znalazło się 16 polskich uczelni. Najlepiej wypadł Uniwersytet Jagielloński, który uplasował się na 338 pozycji. W rankingu Academic Ranking of World Universities⁵, znanym jako Lista Szanghajska, Uniwersytet Jagielloński uplasował się dopiero w czwartej setce, a wśród tysiąca najlepszych uczelni znalazło się łącznie 9 polskich. Natomiast do Times Higher Education World University Ranking⁶ zakwalifikowało się 14 polskich szkół wyższych – najlepsze z nich Uniwersytet Jagielloński i Uniwersytet Warszawski zajęły miejsca w siódmej i ósmej setce.

Rozdrobnieniu sektora przeciwdziałać ma konsolidacja uczelni. Wśród korzyści, jakie może przynieść konsolidowanym podmiotom, wymienia się zwiększenie potencjału naukowo-dydaktycznego, tworzenie innowacyjnej oferty naukowej i dydaktycznej wynikającej z interdyscyplinarności, a także synergii organizacyjną, usprawnienie badań naukowych oraz racjonalizację gospodarowania zasobami.

Przeprowadzona ostatnio reforma wychodzi naprzeciw problemowi rozdrobnienia instytucji szkolnictwa wyższego. Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r., poz. 1668 z późn. zm.) przewiduje możliwość tworzenia federacji przez publiczną uczelnię akademicką z inną publiczną uczelnią akademicką, instytutem badawczym, instytutem PAN lub instytutem międzynarodowym. Federację mogą utworzyć również niepubliczne uczelnie akademickie.

Od 2018 roku prowadzone są działania zmierzające do federalizacji Uniwersytetu Warszawskiego i Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego, które w ramach współpracy zamierzają prowadzić wspólne projekty naukowe, zajęcia dydaktyczne, a także udostępniać między sobą infrastrukturę badawczą. Celem federalizacji jest także utworzenie wspólnego systemu szkół doktorskich, dzięki któremu kształcenie będzie otwarte dla doktorantów WUM i UW⁷.

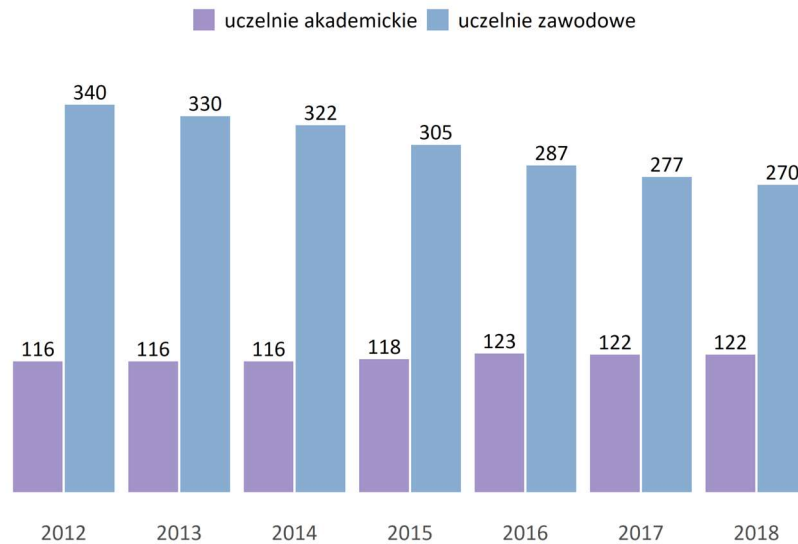
⁴ <https://www.topuniversities.com/qs-world-university-rankings>

⁵ <http://www.shanghairanking.com/>

⁶ <https://www.timeshighereducation.com/content/world-university-rankings>

⁷ O postępach procesu federalizacji przeczytać można na stronie Uniwersytetu Warszawskiego <https://www.uw.edu.pl/universytet/federalizacja-uw-i-wum/>

Liczba uczelni w podziale na akademickie i zawodowe w latach 2012–2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Od roku 2012 systematycznie zmniejszała się liczba uczelni zawodowych. Pomimo tego spadku, ich liczba nadal przewyższa ponad dwukrotnie liczbę uczelni akademickich. Zarówno w 2014, jak i 2018 roku zdecydowana większość uczelni nieposiadających uprawnień do nadawania stopnia naukowego doktora to uczelnie niepubliczne. Uczelnie akademickie, których liczba w latach 2012–2018 wzrosła o 6 jednostek, to przede wszystkim uczelnie publiczne.

Liczba i odsetek uczelni w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe dla każdego rodzaju uczelni w latach 2014 i 2018

	2014			2018		
	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem
uczelnie publiczne	94 (21,5%)	40 (9,1%)	134 (30,6%)	98 (25,0%)	35 (8,9%)	133 (33,9%)
uczelnie niepubliczne	18 (4,1%)	275 (62,8%)	293 (66,9%)	20 (5,1%)	228 (58,2%)	248 (63,3%)
uczelnie kościelne	4 (0,9%)	7 (1,6%)	11 (2,5%)	4 (1,0%)	7 (1,8%)	11 (2,8%)
ogółem	116 (26,5%)	322 (73,5%)	438 (100,0%)	122 (31,1%)	270 (68,9%)	392 (100,0%)

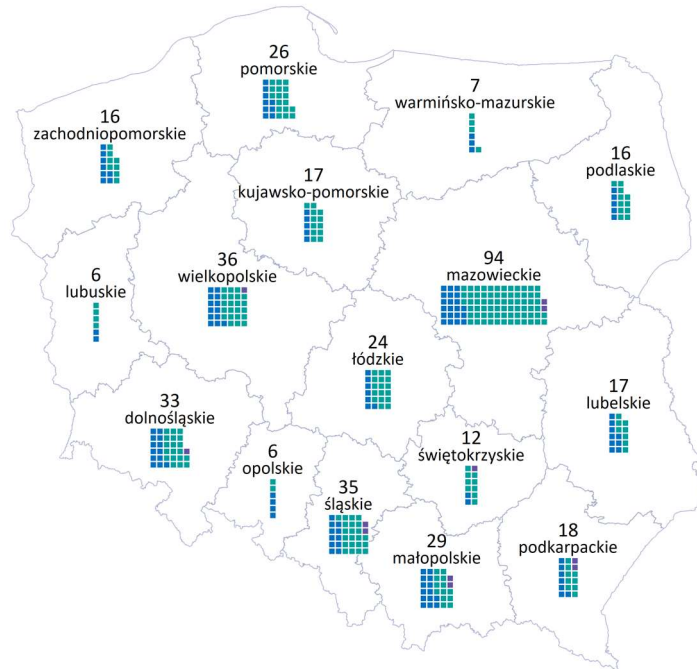
Objaśnienia:

- uczelnia akademicka – uczelnia prowadząca badania naukowe, w której co najmniej jedna jednostka organizacyjna posiada uprawnienie do nadawania stopnia naukowego doktora.
- uczelnia zawodowa – uczelnia prowadząca studia pierwszego lub drugiego stopnia albo jednolite studia magisterskie nieposiadająca uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba uczelni publicznych, niepublicznych i kościelnych według województw w 2018 roku

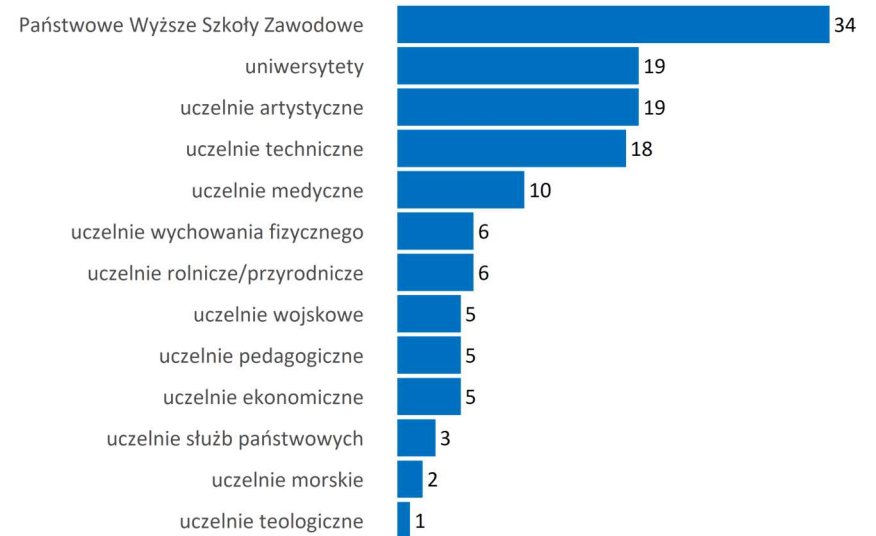
■ 1 uczelnia publiczna ■ 1 uczelnia niepubliczna ■ 1 uczelnia kościelna

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

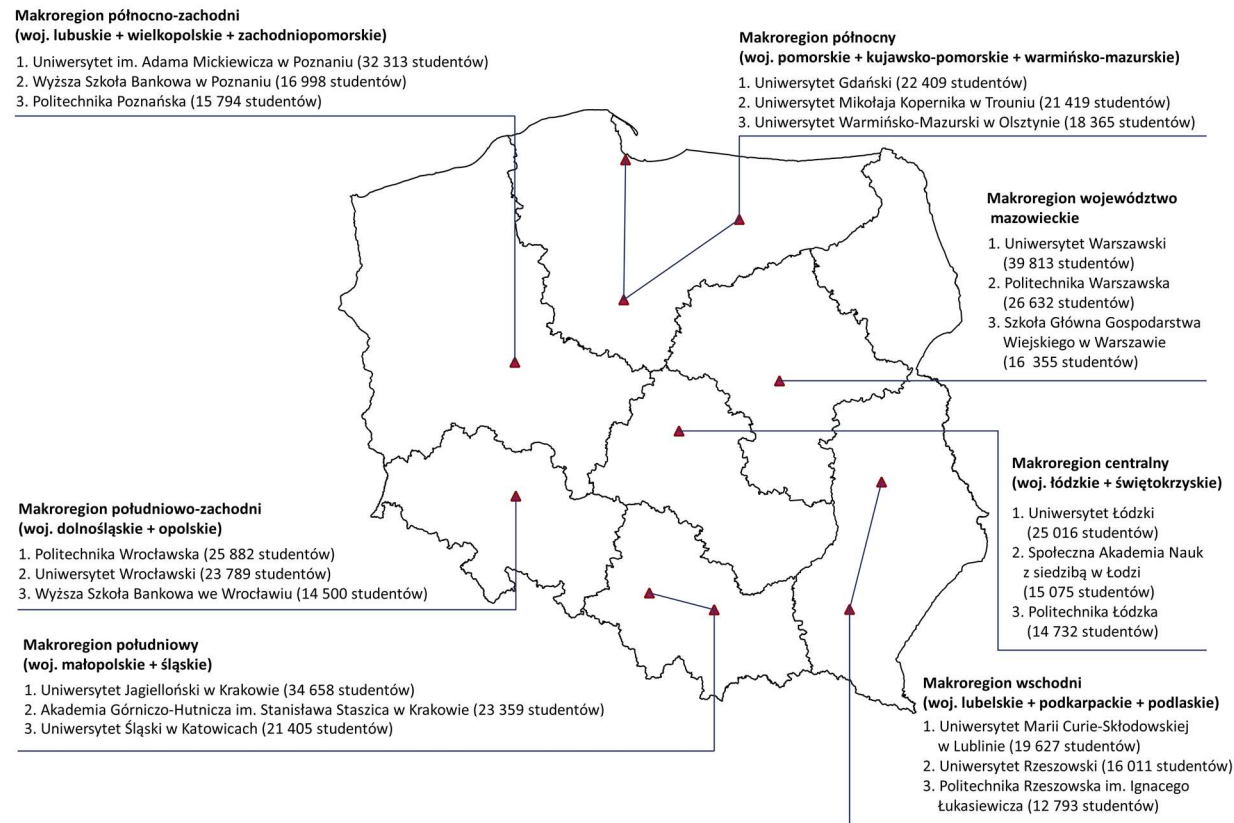
Najwięcej uczelni znajduje się w województwie mazowieckim. W większości województw uczelnie niepubliczne przeważają liczebnie nad uczelniami publicznymi. Odwrotna sytuacja ma miejsce jedynie w województwach lubelskim, małopolskim i opolskim. Tyle samo szkół publicznych co niepublicznych znajduje się w województwie zachodniopomorskim.

Liczba uczelni publicznych według typu w 2018 roku

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Wśród uczelni publicznych najwięcej jest Państwowych Wyższych Szkół Zawodowych. W następnej kolejności są to uniwersytety, uczelnie artystyczne i uczelnie techniczne.

Największe szkoły wyższe w obrębie poszczególnych makroregionów Polski w 2018 roku

Wśród największych uczelni w poszczególnych makroregionach dominują uczelnie publiczne – w prezentowanym zestawieniu znalazły się trzy szkoły niepubliczne: Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu, Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu oraz Społeczna Akademia Nauk z siedzibą w Łodzi.

Największa uczelnia w makroregionie centralnym – Uniwersytet Warszawski (39 813 studentów) jest jednocześnie największą szkołą wyższą w Polsce. W grupie uczelni kształcących w 2018 roku powyżej 30 tys. studentów znalazły się jeszcze dwie uczelnie: Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, będący liderem w makroregionie południowym (34 658 studentów) i lider makroregionu północno-zachodniego – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (32 313 studentów).

Objaśnienia: w zestawieniu wykorzystano podział kraju na makroregiony według metodyki GUS.

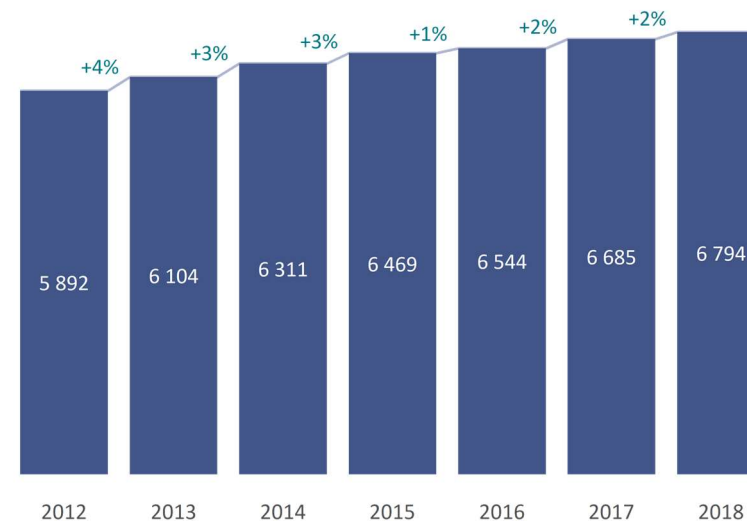
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Kierunki studiów⁸

W latach 2012–2018 liczba kierunków prowadzonych na uczelniach w Polsce systematycznie rosła. Szkoły wyższe nie tylko zwiększały liczbę kierunków, ale także tworzyły nowe unikatowe ścieżki kształcenia. Wzbogacaniu oferty studiów sprzyja rosnąca konkurencja między uczelniami w Polsce – w roku 2018 oferowano 6 794 kierunki.

Placówki publiczne z każdym kolejnym rokiem poszerzały swoją ofertę, natomiast na uczelniach niepublicznych w ciągu ostatnich siedmiu lat liczba kierunków zmniejszyła się. W rezultacie w latach 2012–2018 liczba kierunków na uczelniach publicznych wzrosła o 915, z kolei uczelnie niepubliczne uruchomiły w 2018 roku o 34 kierunki mniej niż w roku 2012.

Całkowita liczba kierunków studiów w latach 2012–2018

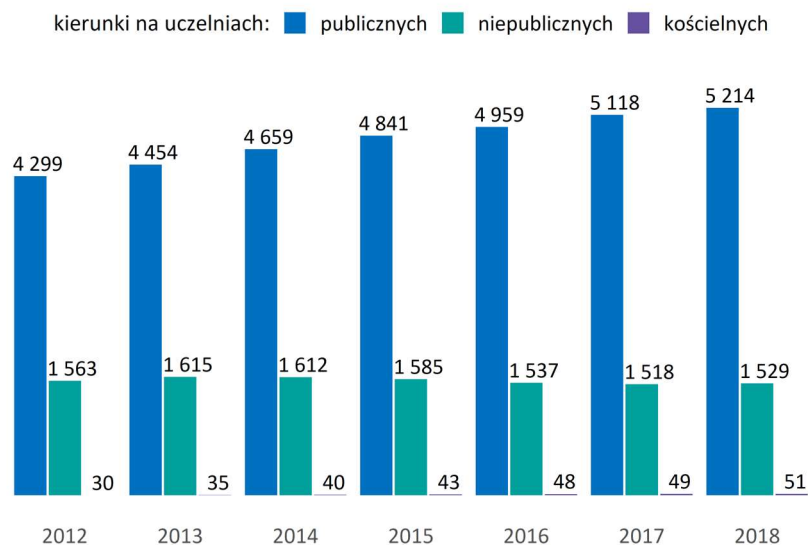

Objaśnienia: w zestawieniu wykazano tylko te kierunki, na które w semestrze zimowym określonego roku akademickiego przyjęto co najmniej jednego studenta.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

⁸ Dane o kierunkach studiów zostały przedstawione w oparciu o liczbę uprawnień do prowadzenia studiów na określonym kierunku, poziomie i profilu kształcenia. Dane dotyczące liczby prowadzonych kierunków w latach 2012–2018 opisują stan z dnia 31 grudnia danego roku i dotyczą lat akademickich 2012/2013–2018/2019.

Liczba kierunków studiów na uczelniach publicznych, niepublicznych i kościelnych w latach 2012–2018

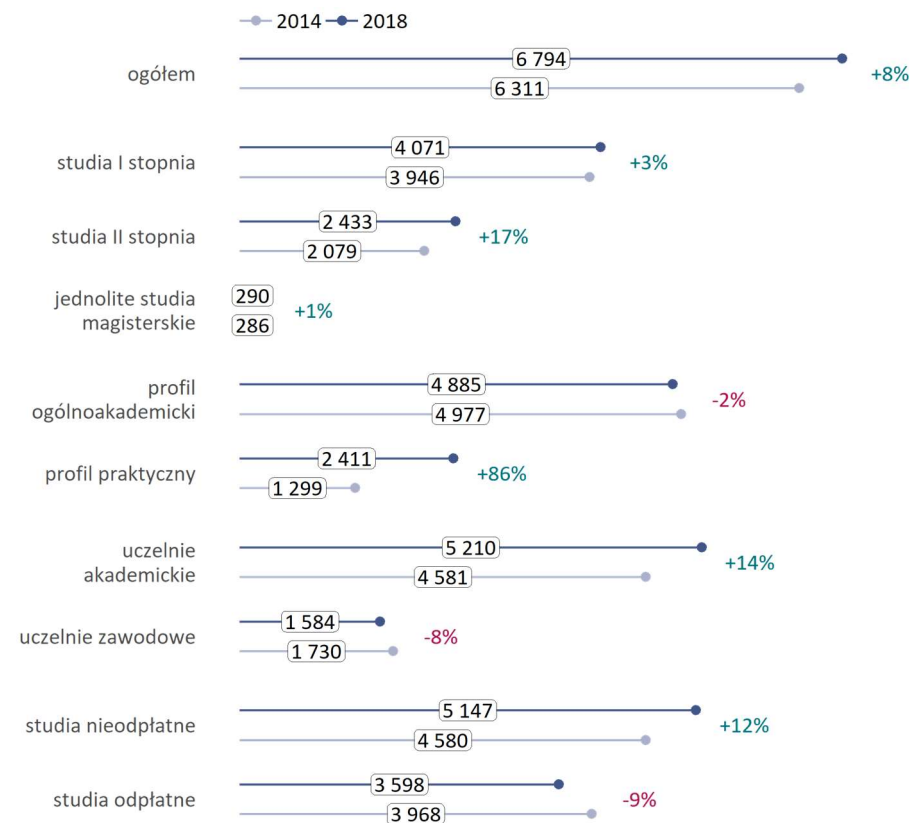

Objaśnienia: w zestawieniu wykazano tylko te kierunki, na które w semestrze zimowym określonego roku akademickiego przyjęto co najmniej jednego studenta. Dane dotyczące uczelni kościelnych za lata 2012–2013 są niepełne, gdyż we wskazanym okresie na podmiotach tych nie spoczywał obowiązek sprawozdawczy.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Największy wzrost liczby kierunków w stosunku do roku 2014 miał miejsce w przypadku kierunków o profilu praktycznym (+86%). Z kolei największy spadek odnotowano na studiach odpłatnych (-9%) oraz na uczelniach zawodowych (-8%).

Zmiany liczby kierunków według poziomu studiów, profilu kształcenia, odpłatności oraz podziału na uczelnie akademickie i zawodowe w latach 2014 i 2018

Objaśnienia: dane o kierunkach w przekrojach dotyczących profilu kształcenia, odpłatności oraz podziału na uczelnie akademickie i nieakademickie nie sumują się do łącznej liczby kierunków, ponieważ każdorazowo jeden kierunek mógł występować w więcej niż jednej odmianie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba i odsetek kierunków w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe dla każdego rodzaju uczelni w latach 2014 i 2018

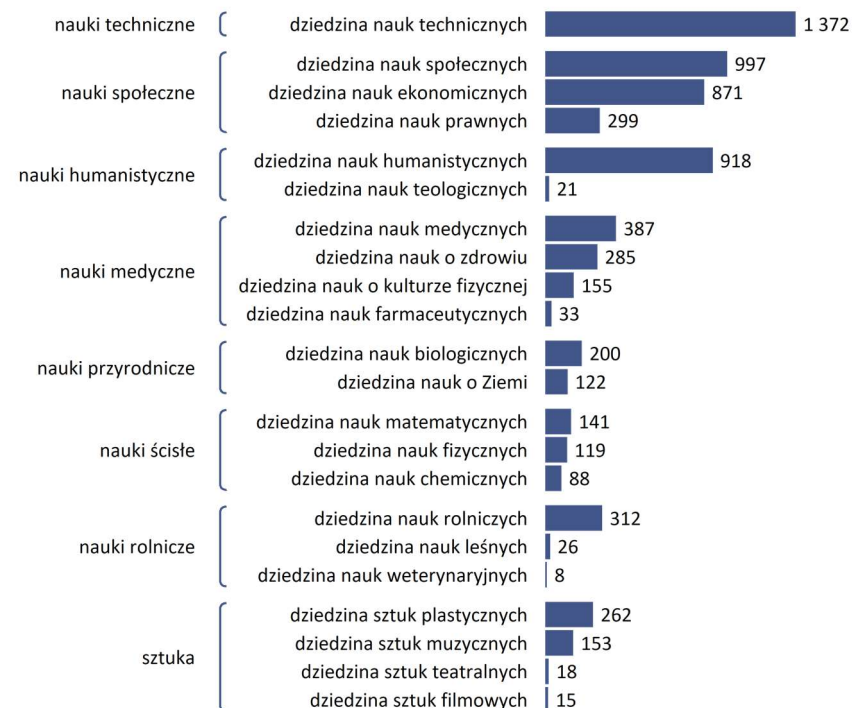
	2014			2018		
	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem
uczelnie publiczne	4 246 (67,28%)	413 (6,54%)	4 659 (74%)	4 723 (69,52%)	491 (7,23%)	5 214 (77%)
uczelnie niepubliczne	296 (4,69%)	1 316 (20,85%)	1 612 (26%)	437 (6,43%)	1 092 (16,07%)	1 529 (23%)
uczelnie kościelne	39 (0,62%)	1 (0,02%)	40 (1%)	50 (0,74%)	1 (0,01%)	51 (1%)
ogółem	4 581 (73%)	1 730 (27%)	6 311 (100%)	5 210 (77%)	1 584 (23%)	6 794 (100%)

Objaśnienia: przedstawiony udział procentowy odnosi się do ogólnej liczby kierunków (6311 w 2014 roku i 6794 w 2018 roku); procenty z poszczególnych komórek nie sumują się do 100%, a poszczególne liczby kierunków – do całkowitej liczby kierunków, ponieważ jeden kierunek mógł być prowadzony przez kilka uczelni jednocześnie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W roku 2018 uczelnie publiczne oferowały ponad 5,2 tys. kierunków, czyli o 555 kierunków więcej niż w roku 2014. Wzrost liczby kierunków dotyczył także niepublicznych uczelni akademickich oraz uczelni kościelnych. Zmniejszyła się z kolei liczba prowadzonych kierunków na niepublicznych uczelniach zawodowych. Największy wybór kierunków studiów (1 372) miały osoby podejmujące kształcenie w dziedzinie nauk technicznych, a w następnej kolejności w dziedzinach nauk społecznych, humanistycznych i ekonomicznych. Zaledwie osiem kierunków oferowało kształcenie w dziedzinie nauk weterynaryjnych, niewiele więcej – w dziedzinie sztuk filmowych i dziedzinie sztuk teatralnych.

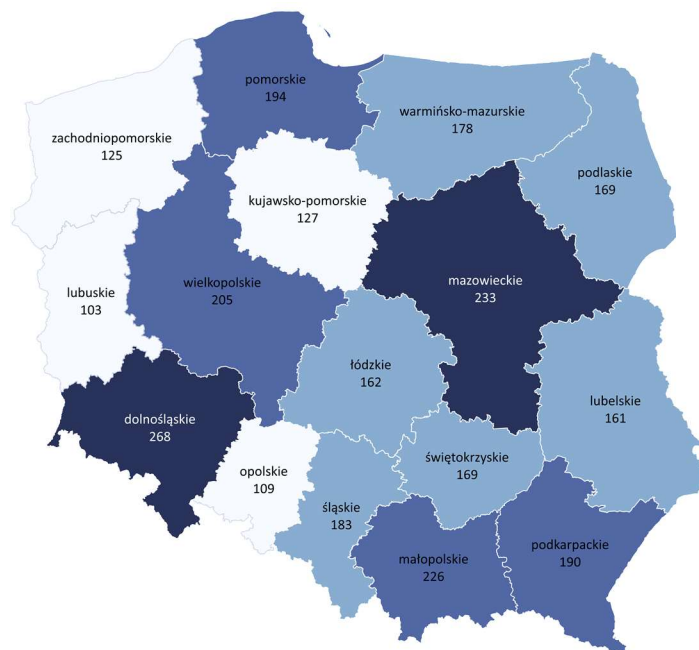
Liczba kierunków na uczelniach publicznych, niepublicznych i kościelnych według obszarów i dziedzin kształcenia w 2018 roku

Objaśnienia: kierunki uruchomione przed wprowadzeniem Krajowych Ram Kwalifikacji (KRK) nie zostały przypisane do obszaru i dziedziny kształcenia, natomiast kierunki interdyscyplinarne zostały zliczone do każdej dziedziny przypisanej do kierunku. Z tego względu dane przedstawione na wykresie nie sumują się do łącznej liczby kierunków.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba studentów przypadających na jeden kierunek studiów pierwszego stopnia na uczelniach publicznych według województw w 2018 roku

Liczba studentów przypadających na jeden kierunek studiów pierwszego stopnia na uczelniach niepublicznych według województw w 2018 roku

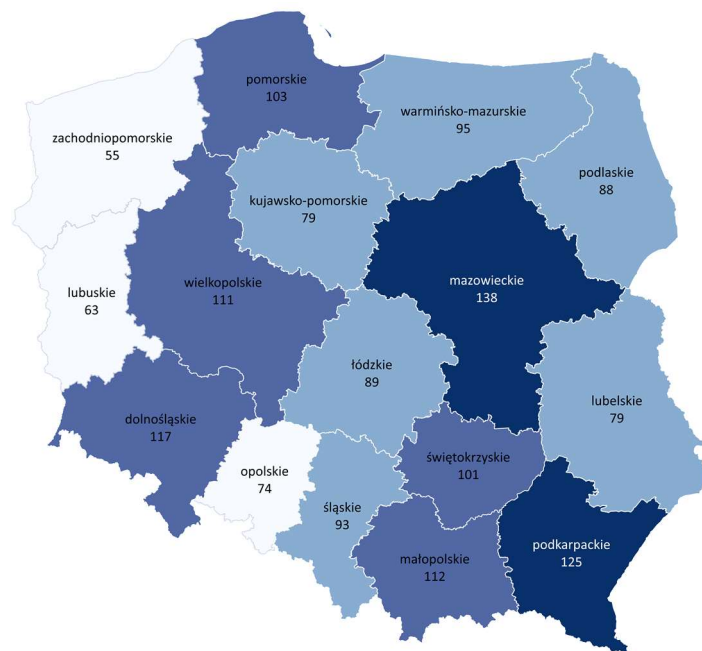

Objaśnienia: w zestawieniu uwzględniono tylko te kierunki, na które na semestrze zimowym roku akademickiego 2018/2019 przyjęto co najmniej jednego studenta.

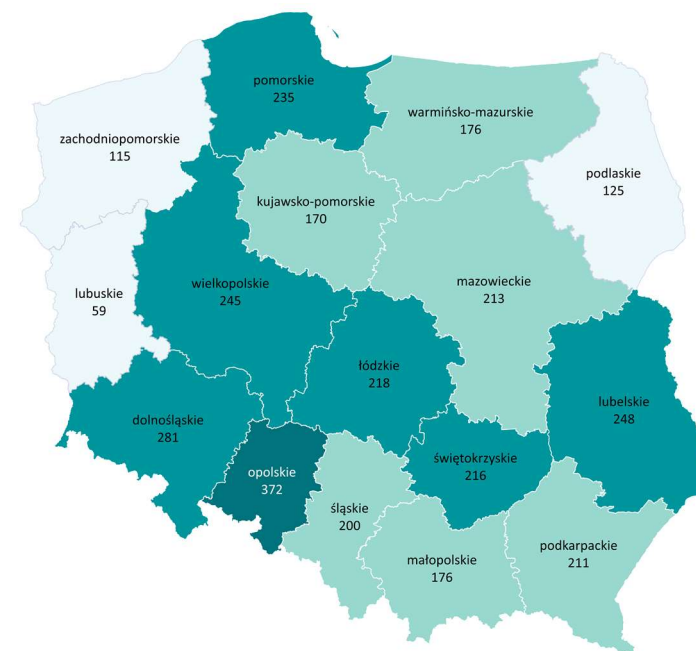
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W 2018 roku w większości województw liczba studentów przypadających na jeden kierunek studiów pierwszego stopnia była wyższa na uczelniach publicznych niż na uczelniach niepublicznych. Najwięcej studentów w przeliczeniu na jeden kierunek studiów pierwszego stopnia prowadzonych zarówno przez uczelnie publiczne, jak i niepubliczne studiowało w województwie dolnośląskim.

Liczba studentów przypadających na jeden kierunek studiów drugiego stopnia na uczelniach publicznych według województw w 2018 roku

Liczba studentów przypadających na jeden kierunek studiów drugiego stopnia na uczelniach niepublicznych według województw w 2018 roku

Objaśnienia: w zestawieniu uwzględniono tylko te kierunki, na które na semestrze zimowym roku akademickiego 2018/2019 przyjęto co najmniej jednego studenta.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W przypadku studiów drugiego stopnia, w niemal wszystkich województwach liczba studentów przypadających na jeden kierunek była niższa na uczelniach publicznych niż na uczelniach niepublicznych. Wyjątek stanowi województwo lubuskie, gdzie na jeden kierunek studiów drugiego stopnia na uczelniach publicznych przypadało 63 studentów, a na uczelniach niepublicznych – 59 studentów.

Liczba jednostek naukowych prowadzących kierunki studiów z poszczególnych obszarów kształcenia według województw w 2018 roku

■ uczelnie publiczne ■ uczelnie niepubliczne ■ uczelnie kościelne

	obszar kształcenia																	
	nauki humanistyczne			nauki społeczne			nauki ścisłe		nauki przyrodnicze		nauki techniczne		nauki rolnicze/ leśne/weterynaryjne		sztuka		nauki medyczne/ o zdrowiu/ o kulturze fizycznej	
dolnośląskie	7	7	1	15	16	1	6	4	1	22	13	5	11	3	12	7		
kujawsko-pomorskie	9	5		14	12		6	6		9	11	4	1	8	6	4		
lubelskie	8	2		17	9		11	7	1	16	2	9		1	10	4		
lubuskie	2			9	2		2	1		5		1		1	3	1		
łódzkie	6	6		13	24		6	6		12	4	3		15	3	6	9	
małopolskie	15	5	7	20	23	4	8	7		28	3	8		15	2	1	11	7
mazowieckie	23	16	3	48	69	1	12	15	1	37	24	12	1	21	9		13	20
opolskie	4	1		5	2		2	1		7		2		2	6			
podkarpackie	7	1		14	10		2	3		12	3	4		4	6	1		
podlaskie	4	1		10	7		4	1		9	1	3	1	3	5	4		
pomorskie	4	5		15	29		7	5		15	10		1	10	2	8	4	
śląskie	11	9	1	20	28	1	7	5	1	27	10	1	1	11	4	12	13	
świętokrzyskie	2	1		4	15		1	1		6	2			1	2	6		
warmińsko-mazurskie	3	2		9	12		1	2		8	2	6		1	3	5		
wielkopolskie	14	7		17	24		10	10		20	7	13		14	3	16	9	
zachodniopomorskie	6	5		11	16		2	2		15	5	4		6	7	3		
ogółem	125	73	12	241	298	7	87	76	4	248	97	75	5	124	26	1	126	97

Objaśnienia: dane w tabeli odnoszą się do liczby jednostek naukowych, które prowadziły kierunki studiów z określonego obszaru kształcenia w poszczególnym województwie; w zestawieniu wykazano tylko te jednostki naukowe (uczelnie, wydziały), które w semestrze zimowym roku akademickiego 2018/2019 na kierunku studiów z określonego obszaru przyjęły co najmniej jednego studenta. Kolor biały oznacza brak oferty.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W 2018 roku najbardziej urozmaiconą ofertę kształcenia, wyrażoną w liczbie jednostek naukowych oferujących kierunki w poszczególnych obszarach, posiadało województwo mazowieckie, a następnie małopolskie i śląskie. Najmniej jednostek prowadzących kierunki studiów odnotowano w województwach lubuskim, opolskim i świętokrzyskim – są to jednocześnie województwa o stosunkowo niewielkiej liczbie uczelni. Jednostki prowadzące kierunki z obszaru sztuki, z obszarów nauk ścisłych, przyrodniczych i rolniczych/leśnych/weterynaryjnych stanowią rzadkość na uczelniach niepublicznych. Kierunki z obszaru nauk rolniczych/leśnych/weterynaryjnych niedostępne były także na uczelniach publicznych w województwach pomorskim i świętokrzyskim.

Liczba i odsetek kierunków oferujących możliwość studiowania w językach obcych w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe dla każdego rodzaju uczelni w latach 2014 oraz 2018

	2014			2018		
	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem
uczelnie publiczne	315 (7,4%)	23 (5,6%)	338 (7,3%)	394 (8,3%)	36 (7,3%)	430 (8,3%)
uczelnie niepubliczne	60 (20,3%)	84 (6,4%)	144 (8,9%)	79 (18,1%)	147 (13,5%)	226 (14,8%)
uczelnie kościelne	0	0	0	0	0	0
ogółem	375 (8,8%)	107 (6,2%)	482 (7,6%)	473 (9,1%)	183 (11,6%)	656 (9,7%)

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Oferta kształcenia w językach obcych zwiększyła się w okresie pomiędzy 2014 a 2018 rokiem o 174 kierunki. Największy udział kierunków prowadzonych w językach obcych wyróżnia niepubliczne szkody akademickie – w roku 2018 był to niemal co piąty kierunek oferowany przez te jednostki.

Liczba kierunków wzrosła niemal we wszystkich obszarach kształcenia, w tym najwięcej nowych obcojęzycznych kierunków pojawiło się w obszarach nauk humanistycznych i nauk społecznych. Raczej skromna oferta studiowania w językach obcych cechuje nauki przyrodnicze (16 kierunków obcojęzycznych).

Rankingi najczęściej prowadzonych kierunków na studiach pierwszego stopnia i jednolitych studiach magisterskich w roku akademickim 2018/2019

kierunki o profilu ogólnoakademickim		
	nazwa kierunku	liczba kierunków
1	pedagogika	132
2	zarządzanie	113
3	informatyka	99
4	administracja	85
5	ekonomia	81
6	filologia	65
7	finanse i rachunkowość	46
7	zarządzanie i inżynieria produkcji	46
9	bezpieczeństwo narodowe	41
9	psychologia	41
11	biotechnologia	40
11	budownictwo	40
13	inżynieria środowiska	39
13	turystyka i rekreacja	39
15	bezpieczeństwo wewnętrzne	38
16	matematyka	37
16	ochrona środowiska	37
18	logistyka	36
19	grafika	35
19	prawo	35

Objaśnienia: profil ogólnoakademicki realizowany jest przy założeniu, że ponad połowę programu studiów, określonego w punktach ECTS, stanowią zajęcia służące zdobywaniu przez studenta pogłębionej wiedzy.

kierunki o profilu praktycznym		
	nazwa kierunku	liczba kierunków
1	pedagogika	129
2	fizjoterapia	120
3	zarządzanie	95
4	administracja	84
5	pielęgniarstwo	83
6	informatyka	79
7	kosmetologia	59
8	bezpieczeństwo wewnętrzne	54
8	filologia	54
10	finanse i rachunkowość	53
11	ekonomia	52
12	turystyka i rekreacja	50
13	dietetyka	47
13	ratownictwo medyczne	47
15	logistyka	40
16	wychowanie fizyczne	35
17	bezpieczeństwo narodowe	34
18	praca socjalna	27
19	dziennikarstwo i komunikacja społeczna	26
19	psychologia	26

Objaśnienia: profil praktyczny realizowany jest przy założeniu, że na ponad połowę programu studiów, określonego w punktach ECTS, składają się zajęcia praktyczne prowadzone między innymi przez osoby posiadające doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Wiele kierunków o profilu akademickim, które znajdują się w czołówce najczęściej prowadzonych kierunków na studiach pierwszego stopnia i jednolitych magisterskich, ma swoje odpowiedniki wśród kierunków praktycznych (np. pedagogika, zarządzanie, informatyka, administracja). W roku akademickim 2018/2019, podobnie jak w roku poprzedzającym, najczęściej prowadzonymi kierunkami o profilu akademickim były pedagogika, zarządzanie i informatyka. Wśród kierunków praktycznych najczęściej prowadzone były pedagogika i fizjoterapia.

Rankingi najczęściej prowadzonych kierunków na studiach drugiego stopnia w roku akademickim 2018/2019

	kierunki o profilu ogólnoakademickim	
	nazwa kierunku	liczba kierunków
1	pedagogika	80
2	zarządzanie	74
3	ekonomia	50
3	informatyka	50
5	administracja	46
6	biotechnologia	37
7	zarządzanie i inżynieria produkcji	34
8	filologia	33
9	matematyka	32
10	ochrona środowiska	31
11	inżynieria środowiska	30
12	turystyka i rekreacja	29
13	filologia polska	28
13	mechanika i budowa maszyn	28
15	gospodarka przestrzenna	27
15	historia	27
17	biologia	25
17	budownictwo	25
19	finanse i rachunkowość	24
19	politologia	24

Objaśnienia: profil ogólnoakademicki realizowany jest przy założeniu, że ponad połowę programu studiów, określonego w punktach ECTS, stanowią zajęcia służące zdobywaniu przez studenta pogłębionej wiedzy.

	kierunki o profilu praktycznym	
	nazwa kierunku	liczba kierunków
1	pedagogika	64
2	pielęgniarstwo	55
3	zarządzanie	35
4	fizjoterapia	31
5	kosmetologia	23
6	bezpieczeństwo wewnętrzne	21
7	bezpieczeństwo narodowe	18
7	turystyka i rekreacja	18
9	administracja	17
9	ekonomia	17
11	filologia	16
11	informatyka	16
13	położnictwo	14
14	dietetyka	12
15	dziennikarstwo i komunikacja społeczna	11
15	wychowanie fizyczne	11
17	finanse i rachunkowość	10
17	logistyka	10
17	praca socjalna	10
20	zarządzanie i inżynieria produkcji	8

Objaśnienia: profil praktyczny realizowany jest przy założeniu, że na ponad połowę programu studiów, określonego w punktach ECTS, składają się zajęcia praktyczne prowadzone między innymi przez osoby posiadające doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Wśród najczęściej prowadzonych kierunków o profilu akademickim na studiach drugiego stopnia, tak jak i na studiach pierwszego stopnia, liderem jest pedagogika. W czołówce dominują kierunki z obszaru nauk społecznych. Wśród kierunków o profilu praktycznym często prowadzone są także kierunki z obszarów nauk medycznych i nauk o zdrowiu.

Ranking kierunków o profilu ogólnoakademickim i praktycznym najczęściej prowadzonych na studiach I i II stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich w języku obcym w roku akademickim 2018/2019

kierunki o profilu ogólnoakademickim		
	nazwa kierunku	udział % kierunków prowadzonych w językach obcych
1	filologia	6,0%
1	zarządzanie	6,0%
3	informatyka	4,6%
4	ekonomia	3,9%
5	kierunek lekarski	3,0%
6	finanse i rachunkowość	2,3%
6	inżynieria środowiska	2,3%
6	mechanika i budowa maszyn	2,3%
9	budownictwo	2,1%
9	stosunki międzynarodowe	2,1%
11	biotechnologia	1,9%
12	architektura	1,6%
13	elektronika i telekomunikacja	1,4%
13	energetyka	1,4%
13	kierunek lekarsko-dentystyczny	1,4%
13	matematyka	1,4%
13	międzynarodowe stosunki gospodarcze - k. unikatowy	1,4%
13	zarządzanie i inżynieria produkcji	1,4%
19	automatyka i robotyka	1,2%
19	chemia	1,2%

kierunki o profilu praktycznym		
	nazwa kierunku	udział % kierunków prowadzonych w językach obcych
1	filologia	15,3%
2	zarządzanie	10,0%
3	kierunek lekarski	6,1%
4	fizjoterapia	5,2%
5	ekonomia	4,8%
5	informatyka	4,8%
5	pedagogika	4,8%
5	pielęgniarstwo	4,8%
9	kierunek lekarsko-dentystyczny	3,1%
10	bezpieczeństwo wewnętrzne	2,6%
11	dziennikarstwo i komunikacja społeczna	2,2%
12	administracja	1,8%
12	logistyka	1,8%
12	psychologia	1,8%
15	bezpieczeństwo narodowe	1,3%
15	dietetyka	1,3%
15	finanse i rachunkowość	1,3%
15	prawo	1,3%
15	transport	1,3%
25	turystyka i rekreacja	1,3%

Objaśnienia: w zestawieniu nie uwzględniono kierunków, na które przyjęto mniej niż 10 osób.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Ogólnoakademickie kierunki najczęściej oferowane w językach obcych mają swoje odpowiedniki w czołówce rankingu dla kierunków praktycznych. W naturalny sposób na czele obu zestawień znalazły się filologie. Wysokie pozycje zajmują też zarządzanie, informatyka i ekonomia, czyli kierunki, które pojawiają się także w czołówkach rankingów najbardziej popularnych kierunków wśród studentów.

Rankingi kierunków studiów pierwszego stopnia i jednolitych studiów magisterskich według największej liczby kandydatów i największej liczby przyjętych na pierwszy rok studiów w roku akademickim 2018/2019

kierunki o profilu ogólnoakademickim		
	nazwa kierunku	liczba kandydatów
1	kierunek lekarski	56 822
2	informatyka	55 339
3	zarządzanie	41 068
4	psychologia	30 484
5	finanse i rachunkowość	23 940
6	ekonomia	22 613
7	prawo	22 469
8	logistyka	21 152
9	pedagogika	20 889
10	automatyka i robotyka	17 255
11	budownictwo	16 594
12	mechanika i budowa maszyn	15 917
13	fizjoterapia	15 311
14	administracja	14 761
15	kierunek lekarsko-dentystyczny	14 706
16	zarządzanie i inżynieria produkcji	13 831
17	pielęgniarstwo	10 846
18	bezpieczeństwo wewnętrzne	10 624
19	turystyka i rekreacja	10 314
20	dietetyka	10 126

kierunki o profilu praktycznym		
	nazwa kierunku	liczba przyjętych
1	informatyka	20 562
2	zarządzanie	18 426
3	pedagogika	12 386
4	finanse i rachunkowość	10 483
5	logistyka	9 549
6	psychologia	8 891
7	prawo	8 681
8	ekonomia	8 265
9	administracja	7 726
10	kierunek lekarski	7 022
11	budownictwo	7 004
12	pielęgniarstwo	6 521
13	bezpieczeństwo wewnętrzne	6 227
14	mechanika i budowa maszyn	5 896
15	kosmetologia	5 777
16	fizjoterapia	5 552
17	turystyka i rekreacja	5 389
18	zarządzanie i inżynieria produkcji	4 954
19	filologia (filologia angielska)	3960
20	bezpieczeństwo narodowe	3 822

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Czołówka najpopularniejszych kierunków studiów pierwszego stopnia i jednolitych magisterskich pozostaje niezmienna od roku 2016 – w roku akademickim 2018/2019 znów największym zainteresowaniem kandydatów cieszył się kierunek lekarski, informatyka, zarządzanie i psychologia. Najwięcej studentów przyjęto na informatykę, zarządzanie i pedagogikę. Zainteresowanie studiami z czołówki rankingu przerosło znacznie dostępność miejsc oferowanych przez uczelnie. Studia na kierunku lekarskim rozpoczęło jedynie 12% kandydatów, automatykę i robotykę – 22% kandydatów, psychologię – 29% kandydatów, fizjoterapię oraz zarządzanie i inżynierię produkcji – 36% kandydatów, natomiast informatykę, ekonomię oraz mechanikę i budowę maszyn – 37% kandydatów.

Ranking kierunków studiów pierwszego stopnia i jednolitych studiów magisterskich według największej liczby kandydatów na jedno miejsce w roku akademickim 2018/2019

	nazwa kierunku	liczba kandydatów	liczba przyjętych na pierwszy rok	liczba kandydatów na jedno miejsce
1	aktorstwo	4 402	156	28,2
2	inżynieria i analiza danych	978	55	17,8
3	chemia i toksykologia sądowa (studia interdyscyplinarne)	726	43	16,9
4	neofilologia (filologia orientalna - japonistyka)	363	28	13
5	korozja	207	16	12,9
6	realizacja obrazu filmowego, telewizyjnego i fotografia	448	35	12,8
7	analityka kryminalistyczna i sądowa	377	30	12,6
8	kierunek lekarsko - dentystyczny	14 706	1 222	12
9	inżynieria farmaceutyczna (studia interdyscyplinarne)	662	57	11,6
10	chemia budowlana - k. unikatowy	438	41	10,7
11	neofilologia (filologia szwedzka)	341	34	10
12	neofilologia (filologia angielska)	1 001	101	9,9
13	reżyseria	520	53	9,8
14	zarządzanie inżynierskie - k. unikatowy	1 329	142	9,4
15	filologia (filologia duńska)	221	24	9,2
16	neofilologia (filologia orientalna - sinologia)	265	29	9,1
16	filologia (dalekowschodnia)	444	49	9,1
17	zielone technologie i monitoring	394	44	9
19	inżynieria mechaniczno-medyczna - k. unikatowy	410	46	8,9
20	zarządzanie instytucjami artystycznymi	252	29	8,7

Objaśnienia: w zestawieniu nie uwzględniono kierunków, na które przyjęto mniej niż 10 osób.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Na studiach pierwszego stopnia i jednolitych magisterskich, najwięcej kandydatów w przeliczeniu na jedno miejsce ubiegało się o przyjęcie na kierunki o stosunkowo niewielkiej liczbie miejsc. Wyjątek stanowi kierunek lekarsko-dentystyczny, który mimo dużej liczby miejsc cieszył się zainteresowaniem kandydatów znacznie przekraczającym ofertę uczelni. Ze zdecydowanie największą konkurencją przy ubieganiu się o przyjęcie na studia spotkali się kandydaci na kierunek aktorski.

Rankingi kierunków studiów drugiego stopnia według największej liczby kandydatów i największej liczby przyjętych w roku akademickim 2018/2019

kierunki z największą liczbą kandydatów		
	nazwa kierunku	liczba kandydatów
1	zarządzanie	20 339
2	pedagogika	12 913
3	finanse i rachunkowość	9 327
4	pielęgniarstwo	7 051
5	administracja	6 941
6	ekonomia	6 521
7	fizjoterapia	5 902
8	informatyka	5 034
9	bezpieczeństwo wewnętrzne	3 779
10	bezpieczeństwo narodowe	2 825
11	logistyka	2 818
12	budownictwo	2 757
13	mechanika i budowa maszyn	2 257
14	turystyka i rekreacja	2 204
15	pedagogika specjalna	2 138
16	zarządzanie i inżynieria produkcji	1 995
17	dziennikarstwo i komunikacja społeczna	1 853
18	elektrotechnika	1 783
19	wychowanie fizyczne	1 777
20	stosunki międzynarodowe	1 722

kierunki z największą liczbą przyjętych		
	nazwa kierunku	liczba przyjętych
1	zarządzanie	14 151
2	pedagogika	10 147
3	finanse i rachunkowość	6 633
4	pielęgniarstwo	5 485
5	administracja	5 133
6	ekonomia	4 329
7	fizjoterapia	4 139
8	informatyka	3 197
9	bezpieczeństwo wewnętrzne	2 853
10	bezpieczeństwo narodowe	2 166
11	budownictwo	2 068
12	logistyka	2 026
13	turystyka i rekreacja	1 635
14	dziennikarstwo i komunikacja społeczna	1 427
14	kosmetologia	1 427
16	wychowanie fizyczne	1 403
17	elektrotechnika	1 360
18	mechanika i budowa maszyn	1 358
19	pedagogika specjalna	1 264
20	dietetyka	1 199

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W roku akademickim 2018/2019 wśród kandydatów na studia drugiego stopnia największym zainteresowaniem cieszyły się kierunki z obszaru nauk społecznych. Kierunki z czołówki rankingów liczby kandydatów i liczby przyjętych studentów częściowo korespondują z kierunkami najbardziej popularnymi wśród kandydatów na studia pierwszego stopnia i jednolite studia magisterskie – dużą popularnością cieszy się zarządzanie, pedagogika, finanse i rachunkowość, natomiast informatyka i logistyka zajmują niższe lokaty, zaś psychologia, która często prowadzona jest w trybie pięcioletnim, nie występuje w czołówce.

Ranking kierunków studiów drugiego stopnia według największej liczby kandydatów na jedno miejsce w roku akademickim 2018/2019

	nazwa kierunku	liczba kandydatów	liczba przyjętych na pierwszy rok	liczba kandydatów na jedno miejsce
1	innovation management	152	16	9,5
2	product&process management	176	22	8
3	financial engineering	70	13	5,4
4	international relations	176	35	5
5	zielone technologie i monitoring	79	17	4,6
6	papiernictwo i poligrafia	61	15	4,1
7	elektronika i telekomunikacja	516	132	3,9
8	graduate programme in international relations	133	35	3,8
9	energetyka	669	180	3,7
10	komunikacja międzykulturowa w edukacji i na rynku pracy (intercultural communication in education and the workplace)	97	27	3,6
11	inżynieria zarządzania	552	165	3,3
12	dziennikarstwo i zarządzanie mediami	34	11	3,1
12	bezpieczeństwo i higiena pracy	52	17	3,1
14	innowacyjna gospodarka	304	103	3
15	international business program	116	41	2,8
15	zarządzanie informacją i publikowanie cyfrowe	101	36	2,8
15	analitka gospodarcza	371	134	2,8
18	public management	31	12	2,6
19	finanse, inwestycje i rachunkowość	221	87	2,5
19	logopedia ogólna i kliniczna - k. unikatowy	77	31	2,5

Objaśnienia: w zestawieniu nie uwzględniono kierunków, na które przyjęto mniej niż 10 osób.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Kandydaci na studia drugiego stopnia, podobnie jak w latach ubiegłych, spotykali się ze znacznie mniejszą konkurencją niż kandydaci na studia pierwszego stopnia i jednolite studia magisterskie. Największym zainteresowaniem cieszyły się w roku akademickim 2018/2019 roku kierunki anglojęzyczne – innovation management, product&process management, financial engineering oraz international relations.

Rankingi kierunków studiów pierwszego stopnia i jednolitych studiów magisterskich z największą liczbą i udziałem laureatów olimpiad przedmiotowych w roku akademickim 2018/2019

ranking według bezwzględnej liczby laureatów olimpiad przyjętych na pierwszy rok studiów		
	nazwa kierunku	liczba przyjętych laureatów olimpiad
1	informatyka	320
2	rekrutacja bez podziału na kierunki	159
3	prawo	139
4	automatyka i robotyka	93
5	kierunek lekarski	63
6	budownictwo	58
7	indywidualne studia międzyobszarowe w obszarach nauk humanistycznych i nauk społecznych	51
8	matematyka	35
9	indywidualne studia międzyobszarowe w obszarach nauk ścisłych, nauk przyrodniczych, nauk społecznych i nauk humanistycznych	30
10	ekonomia	29
10	logistyka	29

ranking według udziału laureatów olimpiad wśród przyjętych na pierwszy rok studiów		
	nazwa kierunku	udział % przyjętych laureatów olimpiad
1	indywidualne studia międzyobszarowe w obszarach nauk humanistycznych i nauk społecznych	50,5%
2	indywidualne studia informatyczno-matematyczne	50,0%
3	inżynieria i analiza danych	23,6%
4	indywidualne studia międzyobszarowe w obszarach nauk ścisłych, nauk przyrodniczych, nauk społecznych i nauk humanistycznych	21,9%
5	studia międzykierunkowe: międzywydziałowe	20,8%
	indywidualne studia humanistyczne	
6	informatyka analityczna	19,5%
7	sport i wellness	16,9%
8	włókiennictwo i przemysł mody	13,9%
9	międzywydziałowe studia matematyczno-przyrodnicze	12,1%
10	międzyobszarowe indywidualne studia humanistyczne i społeczne	10,0%

Objaśnienia: w zestawieniu według udziału laureatów olimpiad wśród przyjętych na pierwszy rok studiów nie uwzględniono kierunków, na które przyjęto tylko jednego laureata.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W roku akademickim 2018/2019 laureaci olimpiad najczęściej wybierali kierunki znajdujące się w rankingu najpopularniejszych – w szczególności informatykę i prawo. Olimpijczycy stanowią znaczną część studentów kierunków interdyscyplinarnych – aż połowę studentów rozpoczynających kształcenie w toku indywidualnych studiów międzyobszarowych w obszarach nauk humanistycznych i nauk społecznych oraz indywidualnych studiów informatyczno-matematycznych. Olimpijczykiem jest także co czwarty student inżynierii i analizy danych.

Liczba i odsetek kierunków oferujących możliwość studiowania w językach obcych w latach 2014 oraz 2018 w podziale na obszary kształcenia i dziedziny

obszar kształcenia i dziedziny	2014		2018	
	liczba kierunków w języku obcym	udział % kierunków w językach obcych	liczba kierunków w języku obcym	udział % kierunków w językach obcych
nauki społeczne	148	7,4%	218	10,1%
dziedzina nauk ekonomicznych	100	12,3%	130	14,9%
dziedzina nauk prawnych	7	2,6%	19	6,4%
dziedzina nauk społecznych	41	4,5%	69	6,9%
nauki techniczne	124	9,7%	146	10,6%
dziedzina nauk technicznych	124	9,7%	146	10,6%
nauki humanistyczne	66	7,4%	113	12,0%
dziedzina nauk humanistycznych	66	7,6%	113	12,3%
dziedzina nauk teologicznych	0	0,0%	0	0,0%
nauki medyczne	43	6,4%	63	7,3%
dziedzina nauk farmaceutycznych	2	7,4%	3	9,1%
dziedzina nauk medycznych	25	10,0%	34	8,8%
dziedzina nauk o kulturze fizycznej	3	2,2%	7	4,5%
dziedzina nauk o zdrowiu	13	5,0%	19	6,7%
nauki ścisłe	25	7,7%	28	8,0%
dziedzina nauk chemicznych	7	10,0%	8	9,1%
dziedzina nauk fizycznych	8	7,0%	9	7,6%
dziedzina nauk matematycznych	10	7,1%	11	7,8%
sztuka	14	3,1%	22	4,9%
dziedzina sztuk filmowych	0	0,0%	0	0,0%
dziedzina sztuk muzycznych	10	6,8%	12	7,8%
dziedzina sztuk plastycznych	4	1,5%	9	3,4%
dziedzina sztuk teatralnych	0	0,0%	1	5,6%
nauki przyrodnicze	14	4,8%	16	5,0%
dziedzina nauk biologicznych	10	5,3%	11	5,5%
dziedzina nauk o Ziemi	4	3,9%	5	4,1%
nauki rolnicze	20	7,4%	24	6,9%
dziedzina nauk leśnych	4	17,4%	3	11,5%
dziedzina nauk rolniczych	13	5,4%	18	5,8%
dziedzina nauk weterynaryjnych	3	50,0%	3	37,5%

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba i odsetek kierunków w poszczególnych obszarach i dziedzinach kształcenia, na które nie zgłosił się żaden kandydat w roku akademickim 2018/2019

obszar i dziedziny kształcenia	liczba kierunków	udział % kierunków
nauki humanistyczne	25	2,7%
dziedzina nauk humanistycznych	25	2,7%
dziedzina nauk teologicznych	0	0,0%
nauki medyczne	13	1,5%
dziedzina nauk farmaceutycznych	0	0,0%
dziedzina nauk medycznych	3	0,8%
dziedzina nauk o kulturze fizycznej	6	3,9%
dziedzina nauk o zdrowiu	4	1,4%
nauki przyrodnicze	14	4,3%
dziedzina nauk biologicznych	7	3,5%
dziedzina nauk o ziemi	7	5,7%
nauki rolnicze	15	4,3%
dziedzina nauk leśnych	1	3,8%
dziedzina nauk rolniczych	14	4,5%
dziedzina nauk weterynaryjnych	0	0,0%
nauki społeczne	53	2,5%
dziedzina nauk ekonomicznych	22	2,5%
dziedzina nauk prawnych	7	2,3%
dziedzina nauk społecznych	24	2,4%
nauki ścisłe	19	5,5%
dziedzina nauk chemicznych	3	3,4%
dziedzina nauk fizycznych	11	9,2%
dziedzina nauk matematycznych	5	5,5%
nauki techniczne	75	5,5%
dziedzina nauk technicznych	75	5,5%
sztuka	2	0,5%
dziedzina sztuk filmowych	0	0,0%
dziedzina sztuk muzycznych	0	0,0%
dziedzina sztuk plastycznych	2	0,8%
dziedzina sztuk teatralnych	0	0,0%

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W roku akademickim 2018/2019, ze względu na brak zainteresowania wśród kandydatów, nie uruchomiono 216 kierunków, czyli 3,1% wszystkich kierunków. Największej liczby kierunków nie uruchomiono w obszarze nauk technicznych (75) i obszarze nauk społecznych (53).

Uprawnienia do nadawania stopni naukowych

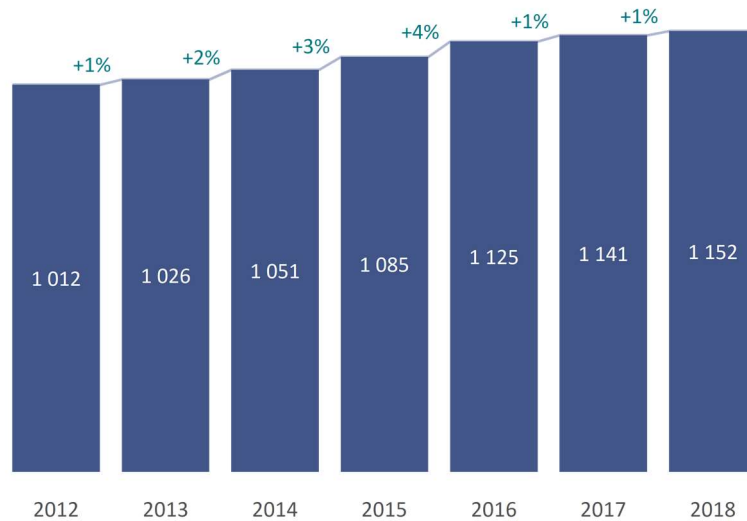
W polskim sektorze szkolnictwa wyższego to głównie uczelnie publiczne posiadają uprawnienia do prowadzenia studiów trzeciego stopnia oraz pełnię praw akademickich gwarantujących nadawanie stopnia doktora i doktora habilitowanego. Od roku 2012 liczba uprawnień uczelni do nadawania zarówno stopnia doktora, jak i doktora habilitowanego systematycznie rośnie – w 2018 roku uczelnie posiadały 1 152 uprawnień do nadawania tytuł doktora i 798 uprawnień do nadawania tytułu doktora habilitowanego.

Według danych GUS, od początku lat dziewięćdziesiątych rosła liczba osób otrzymujących stopień naukowy doktora, jednak w latach dwutysięcznych trend ten uległ zahamowaniu, a liczba wypromowanych doktorów na uczelniach publicznych od 2001 roku niezmiennie utrzymywała się w granicach 5 tys. Dane zbierane w ramach systemu POL-on potwierdzają ten trend – liczba nowych doktorów oscyluje w ciągu ostatnich sześciu lat powyżej 5 tys. osób.

Liczba osób zdobywających kolejny stopień naukowy – doktora habilitowanego utrzymywała się od początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku na podobnym poziomie (Batorski i in. 2010). Z danych z systemu POL-on wynika, że w latach 2012–2018 liczba przyznanych stopni doktora habilitowanego na uczelniach publicznych podlegała znaczącym fluktuacjom. Odnotowany w 2015 roku spadek tej liczby był w dużej mierze wynikiem zmiany procedury habilitacyjnej. W związku z tym w 2014 roku zaobserwowano znaczący przyrost liczby osób ze stopniem doktora

habilitowanego, dla których wszczęto i przeprowadzono postępowanie habilitacyjne według procedur awansowych na podstawie przepisów ustawy z 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2003 r. Nr 65), w brzmieniu sprzed 1 października 2011 roku.

Całkowita liczba uprawnień do nadawania stopnia doktora posiadanych przez uczelnie publiczne, niepubliczne i kościelne w różnych dziedzinach nauki w latach 2012–2018

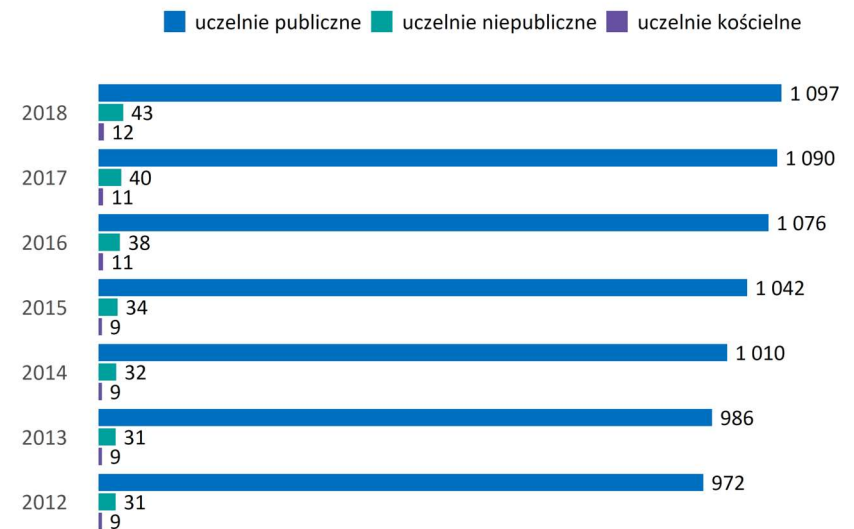

Objaśnienia: liczba uprawnień przewyższa liczbę uczelni, gdyż jedna uczelnia lub jej jednostka organizacyjna może mieć uprawnienia do nadawania stopni naukowych w różnych dziedzinach nauki.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Od roku 2012 systematycznie rosła liczba uprawnień do nadawania stopnia doktora posiadanych przez uczelnie do poziomu 1152 uprawnień w 2018 roku. Uprawnieniami do nadawania stopnia doktora dysponują głównie uczelnie publiczne – w 2018 roku jedynie 43 uprawnienia do nadawania stopnia doktora należały do uczelni niepublicznych, a 12 do uczelni kościelnych.

Liczba uprawnień do nadawania stopnia doktora posiadanych przez uczelnie publiczne, niepubliczne i kościelne w różnych dziedzinach nauki w latach 2012–2018

Objaśnienia: liczba uprawnień przewyższa liczbę uczelni, gdyż jedna uczelnia lub jej jednostka organizacyjna może mieć uprawnienia do nadawania stopni naukowych w różnych dziedzinach nauki.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Całkowita liczba uprawnień do nadawania stopnia doktora habilitowanego posiadanych przez uczelnie publiczne, niepubliczne i kościelne w różnych dziedzinach nauki w latach 2012–2018

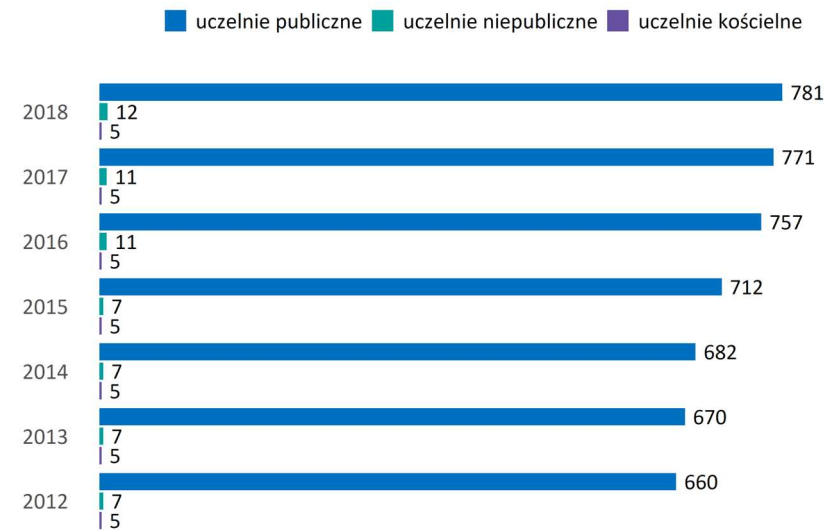

Objaśnienia: liczba uprawnień przewyższa liczbę uczelni, gdyż jedna uczelnia lub jej jednostka organizacyjna może mieć uprawnienia do nadawania stopni naukowych w różnych dziedzinach nauki.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W latach 2012–2018 rosła także liczba uprawnień do nadawania stopnia doktora habilitowanego do poziomu 798 uprawnień w roku 2018. Podobnie jak w przypadku uprawnień do nadawania stopnia doktora, największą liczbą uprawnień do nadawania stopnia doktora habilitowanego dysponowały uczelnie publiczne, a tylko w niewielkim stopniu posiadały je uczelnie niepubliczne i kościelne.

Liczba uprawnień do nadawania stopnia doktora habilitowanego posiadanych przez uczelnie publiczne, niepubliczne i kościelne w różnych dziedzinach nauki w latach 2012–2018

Objaśnienia: liczba uprawnień przewyższa liczbę uczelni, gdyż jedna uczelnia lub jej jednostka organizacyjna może mieć uprawnienia do nadawania stopni naukowych w różnych dziedzinach nauki.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

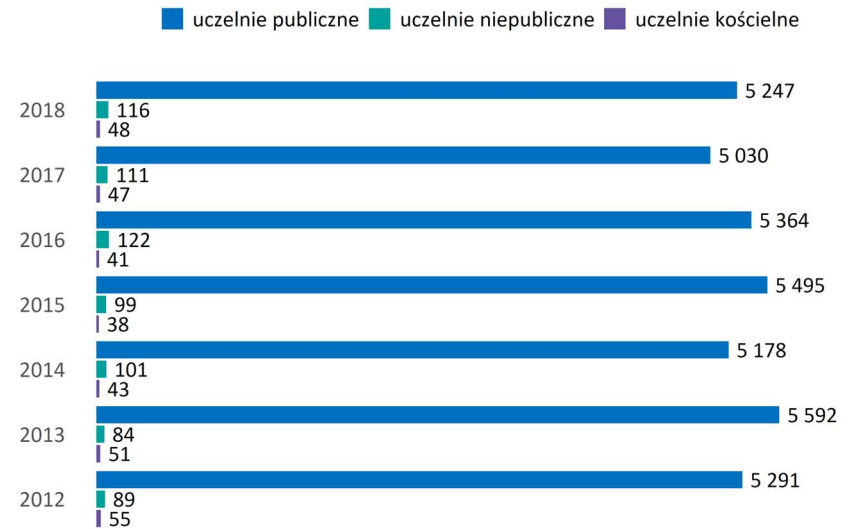
Całkowita liczba nadanych przez uczelnie publiczne, niepubliczne i kościelne stopni naukowych doktora w latach 2012–2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

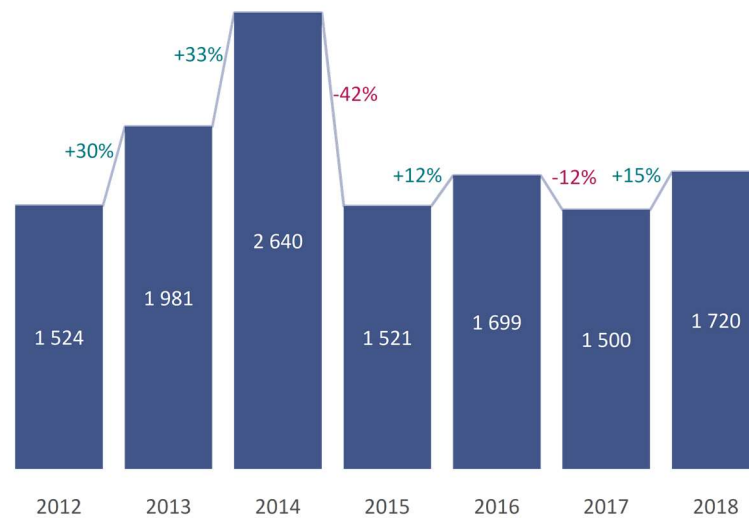
W latach 2012–2018 liczba nadanych stopni doktora wykazywała się zmienną dynamiką, jednakże co roku oscylowała powyżej pięciu tysięcy. Nowi doktorzy promowani byli przede wszystkim przez uczelnie publiczne. W 2018 roku zaledwie 2% nowych doktorów uzyskało ten stopień naukowy na uczelniach niepublicznych, a 1% – na uczelniach kościelnych.

Liczba nadanych przez uczelnie publiczne, niepubliczne i kościelne stopni naukowych doktora w latach 2012–2018

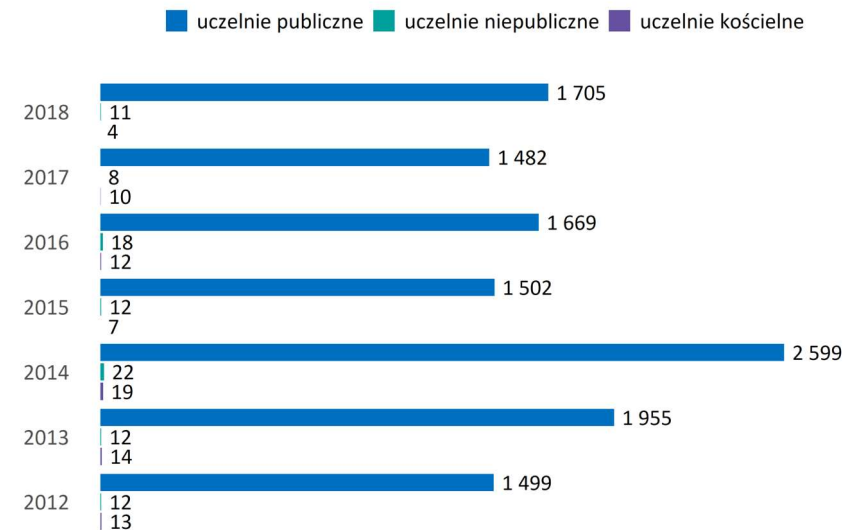
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Całkowita liczba nadanych przez uczelnie publiczne, niepubliczne i kościelne stopni naukowych doktora habilitowanego w latach 2012–2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba nadanych przez uczelnie publiczne, niepubliczne i kościelne stopni naukowych doktora habilitowanego w latach 2012–2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W latach 2012–2018 liczba nadanych stopni doktora habilitowanego podlegała znaczącym fluktuacjom, co roku promowano jednakże co najmniej tysiąc pięciuset doktorów habilitowanych. W 2018 roku, podobnie jak w latach poprzednich, niemal wszyscy (99%) doktorzy habilitowani uzyskali ten stopień naukowy na uczelniach publicznych.

Ranking szkół wyższych z największą liczbą przyznanych stopni doktora w latach 2014, 2016 i 2018

	rok 2014		rok 2016		rok 2018	
	nazwa uczelni	liczba przyznanych stopni doktora	nazwa uczelni	liczba przyznanych stopni doktora	nazwa uczelni	liczba przyznanych stopni doktora
1	Uniwersytet Jagielloński w Krakowie	356	Uniwersytet Jagielloński w Krakowie	360	Uniwersytet Jagielloński w Krakowie	346
2	Uniwersytet Warszawski	318	Uniwersytet Warszawski	348	Uniwersytet Warszawski	309
3	Uniwersytet Wrocławski	189	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu ↑	173	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	206
4	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	174	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu ↑	172	Uniwersytet Śląski w Katowicach ↑	168
5	Uniwersytet Łódzki	170	Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach ↑	164	Politechnika Warszawska ↑	164
6	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	163	Uniwersytet Śląski w Katowicach ↑	163	Uniwersytet Wrocławski ↑	156
7	Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie	152	Uniwersytet Wrocławski ↓	163	Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach ↓	153
8	Uniwersytet Śląski w Katowicach	149	Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie ↓	154	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu ↓	149
9	Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie	145	Uniwersytet Łódzki ↓	145	Uniwersytet Gdański ↑	142
10	Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu	142	Uniwersytet Medyczny w Łodzi ↑	135	Uniwersytet Łódzki ↓	135

↑ awans w rankingu; ↓ spadek w rankingu względem miejsca sprzed dwóch lat

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Największą liczbą wypromowanych doktorów mogą się poszczycić najbardziej prestiżowe ośrodki akademickie w Polsce. Prym wśród nich wiodą: Uniwersytet Jagielloński i Uniwersytet Warszawski, które w analizowanych latach niezmiennie plasowały się na pierwszych dwóch miejscach. Stabilną i wysoką pozycję w rankingu zajmował również Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W 2018 roku wysokie miejsce w rankingu zajęła Politechnika Warszawska, która wcześniej nie była w czołówce pod względem liczby nowo wypromowanych doktorów.

Ranking szkół wyższych z największą liczbą przyznanych stopni doktora habilitowanego w latach 2014, 2016 i 2018

	rok 2014		rok 2016		rok 2018	
	nazwa uczelni	liczba przyznanych stopni doktora habilitowanego	nazwa uczelni	liczba przyznanych stopni doktora habilitowanego	nazwa uczelni	liczba przyznanych stopni doktora habilitowanego
1	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	173	Uniwersytet Warszawski ↑	127	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu ↑	126
2	Uniwersytet Warszawski	141	Uniwersytet Jagielloński w Krakowie ↑	104	Uniwersytet Jagielloński w Krakowie	113
3	Uniwersytet Jagielloński w Krakowie	129	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu ↓	85	Uniwersytet Warszawski ↓	108
4	Uniwersytet Śląski w Katowicach	94	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu ↑	67	Uniwersytet Łódzki ↑	71
5	Politechnika Warszawska	93	Uniwersytet Łódzki ↑	62	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu ↓	54
6	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	92	Uniwersytet Śląski w Katowicach ↓	62	Politechnika Warszawska ↑	53
7	Uniwersytet Łódzki	90	Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie ↑	55	Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie ↑	51
8	Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	88	Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	52	Warszawski Uniwersytet Medyczny ↑	49
9	Uniwersytet Wrocławski	85	Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie ↑	49	Uniwersytet Śląski w Katowicach ↓	48
10	Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie	71	Uniwersytet Wrocławski ↓	48	Uniwersytet Wrocławski	48

↑ awans w rankingu; ↓ spadek w rankingu względem miejsca sprzed dwóch lat

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W przypadku przyznanych stopni naukowych doktora habilitowanego – podobnie jak w rankingu dotyczącym stopni doktora – czołowe pozycje zajmują największe jednostki publiczne w kraju: Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Warszawski i Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Kadra akademicka

Zasoby kadrowe

Struktura kadry

Kobiety w kadrze

Umiędzynarodowienie kadry

Wieloletowość kadry

Dostępność nauczycieli akademickich
dla studentów

Liczba nauczycieli akademickich

- Według danych z systemu POL-on, w latach 2012–2018 liczba nauczycieli akademickich oscylowała wokół 95 tys. W roku 2018 na polskich uczelniach zatrudnionych było 95 746 nauczycieli, w tym 87 129 osób to kadra zatrudniona w podstawowym miejscu pracy.
- Zdecydowana większość (90%) nauczycieli akademickich zatrudniona jest na uczelniach publicznych. Od 2012 roku liczebność tej grupy oscyluje wokół 86 tys. Natomiast liczba nauczycieli akademickich pracujących na uczelniach niepublicznych sukcesywnie spada. W 2018 roku placówki te zatrudniały o 4 tys. mniej osób niż w roku 2012. Nie zmienia się zaś liczba nauczycieli akademickich, dla których uczelnie niepubliczne są podstawowym miejscem pracy.
- Udział kadry zatrudnionej na uczelniach akademickich wynosi 90% wszystkich nauczycieli akademickich pracujących w szkołach wyższych. Dla większości tych osób miejscem pracy są uczelnie publiczne, a zaledwie kilka procent zasila kadrę uczelni niepublicznych i kościelnych.

Natomiast wśród kadry zawodowych szkół wyższych ponad połowa to nauczyciele zatrudnieni na uczelniach niepublicznych.

- W 2018 roku 38% kadry pracowało na uniwersytetach. Na politechnikach oraz w innych wyższych szkołach technicznych zatrudniony był niemal co czwarty nauczyciel akademicki, a 14% nauczycieli było pracownikami uczelni medycznych. Średnia liczba nauczycieli akademickich w przeliczeniu na jedną uczelnię również potwierdza prymat uniwersytetów: na jeden uniwersytet przypadało średnio 1 583 wykładowców. Wyższe szkoły techniczne oraz uczelnie medyczne miały odpowiednio 995 i 939 nauczycieli na jednostkę, a uczelnie rolnicze i przyrodnicze – 774. Najmniej kadry akademickiej zatrudnionej jest na uczelniach służb państwowych oraz uczelniach teologicznych.

Struktura kadry akademickiej

- W 2018 roku aż 70% kadry polskich szkół wyższych stanowili pracownicy naukowo-dydaktyczni, zobowiązani do kształcenia studentów, prowadzenia badań naukowych i prac rozwojowych oraz uczestnictwa w pracach

organizacyjnych uczelni. Wyłącznie nauczaniem zajmował się co czwarty przedstawiciel kadry naukowej, natomiast jedynie 2% kadry to pracownicy naukowci.

- Wśród ogółu kadry akademickiej 20% ma stopień magistra, lub równoznaczny, 49% legitymuje się stopniem naukowym doktora, 20% – doktora habilitowanego, a 10% pracowników jest profesorem tytularnym.
- Biorąc pod uwagę dziedzinę nadania stopnia naukowego, najwięcej samodzielnych pracowników naukowych reprezentuje sztuki teatralne i nauki teologiczne, natomiast najwięcej doktorów uzyskało tytuł w naukach o zdrowiu i naukach o kulturze fizycznej. Nauki o zdrowiu i nauki społeczne cechuje także najmniejszy udział profesorów tytularnych. Podobny obraz tworzy się, gdy rozpaprywana jest klasyfikacja na podstawie deklaracji kadry akademickiej w zakresie dziedziny i dyscypliny prowadzenia badań. Najmniejszym udziałem doktorów charakteryzują się nauki teologiczne i sztuka, a także dyscypliny: prawo kanoniczne, historia i astronomia, natomiast największym – nauki społeczne, w tym takie dyscypliny jak:

psychologia, pedagogika, nauki o zarządzaniu i jakości oraz ekonomia i finanse. Jedną czwartą kadry stanowią profesorowie tytularni w dyscyplinie astronomii i naukach teologicznych, zaś zaledwie 7% przedstawiciele nauk o kulturze fizycznej, pedagogiki i psychologii.

- W grupie poniżej czterdziestego roku życia profesorowie tytularni stanowią rzadkość, a habilitację osiąga 4% nauczycieli akademickich. Wśród kadry po 60. roku życia profesorowie tytularni stanowią już 38%.
- Występują znaczące dysproporcje między płciami – wśród kobiet pracujących na uczelniach zaledwie co piąta osiągnęła samodzielność naukową, z czego – 17% uzyskało habilitację, a 5% – profesurę. W grupie mężczyzn samodzielność naukową osiągnęło 37% wykładowców, w tym profesorami jest 14% z nich.

Kobiety w kadrze akademickiej

- Na uczelniach w Polsce kobiety mają przewagę liczebną wśród pracowników z tytułem magistra lub inżyniera, natomiast w grupie doktorów proporcje płci są wyrównane. Wśród doktorów habilitowanych mężczyźni prawie dwukrotnie przeważają liczebnie nad kobietami,

a wśród profesorów tytularnych – ponad trzykrotnie. Podczas gdy na uczelniach publicznych profesorem jest co czwarta kobieta, to na uczelniach niepublicznych – co piąta, a w wyższych szkołach kościelnych kobiety profesorowie stanowią zaledwie 6%.

- W 2018 roku indeks szklanego sufitu, opisujący poziom segregacji pionowej płci na wszystkich rodzajach uczelni wyniósł 1,91. Nauczycielki akademickie z sektora niepublicznego mają mniejsze, w porównaniu do swoich odpowiedniczek z sektora publicznego, szanse na zostanie profesorem tytularnym. Natomiast z „najgrubszym” szklanym sufitem stykają się kobiety pracujące na uczelniach kościelnych.
- Wśród kobiet na stanowiskach zarządczych najwięcej pełni funkcję prodziekana (773). Kobiety stanowią mniejszość nie tylko wśród profesorów tytularnych, ale również w grupie nauczycieli akademickich, odpowiedzialnych za zarządzanie uczelniami. W 2018 roku wśród menedżerów szkół wyższych było 36% kobiet, ale już na stanowiskach zastępczych ich udział był wyższy – kobiety zajmowały 55% stanowisk wicedyrektora/zastępcy dyrektora i 48% zastępcy

kierownika. Kobiety były najmniej licznie reprezentowane na najwyższych stanowiskach – rektorów (18%) i kanclerzy (28%).

Umiejdzynarodowienie kadry akademickiej

- Jednym z najczęściej wymienianych celów umiejdzynarodowienia szkolnictwa wyższego jest wspieranie mobilności pracowników akademickich. W roku akademickim 2018/2019 za granicę wyjechało 12,5 tys. nauczycieli akademickich, co stanowiło 12,8% wszystkich zatrudnionych na tym stanowisku. Zdecydowaną większość mobilnej kadry stanowili przy tym nauczyciele z publicznych szkół wyższych (11 206 osób, czyli 12,8%). W tym samym czasie do Polski przyjechało 7,2 tys. nauczycieli akademickich z zagranicy (7,4% ogółu kadry), z czego aż 84% nauczycieli zagranicznych przyjęły uczelnie publiczne.
- W 2018 roku na uczelniach wyższych w Polsce zatrudnionych było 2 376 cudzoziemców. Najwięcej cudzoziemców zatrudnia na stanowisku nauczyciela akademickiego Uniwersytet Warszawski (208 osób), a w następnej kolejności Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (150 osób) oraz Uniwersytet Jagielloński (140 osób). Te trzy ucze-

Inie publiczne odpowiadają łącznie za 21% zatrudnienia kadry zagranicznej w Polsce w 2018 roku.

- Struktura pochodzenia cudzoziemców będących nauczycielami akademickimi w 2018 roku nie była mocno zróżnicowana – niemal jedną trzecią wszystkich nauczycieli zagranicznych stanowili Ukraińcy.

Wieloetatowość nauczycieli akademickich

- Największą liczbę nauczycieli akademickich zatrudnionych na więcej niż jednej uczelni odnotowano na uniwersytetach (872) i w Państwowych Wyższych Szkołach Zawodowych (732). Zjawisko to jest też najbardziej rozpowszechnione wśród nauczycieli zatrudnionych na uczelniach teologicznych (24%) oraz w Państwowych Wyższych Szkołach Zawodowych (15%).
- Zjawisko wieloetatowości jest tym powszechniejsze, im wyższe stopnie i tytuły naukowe nauczycieli akademickich. O ile w grupie magistrów zjawisko to niemal nie występuje, a w grupie doktorów ma niewielką skalę, to 6% profesorów tytularnych pracuje na więcej niż

jednej uczelni.

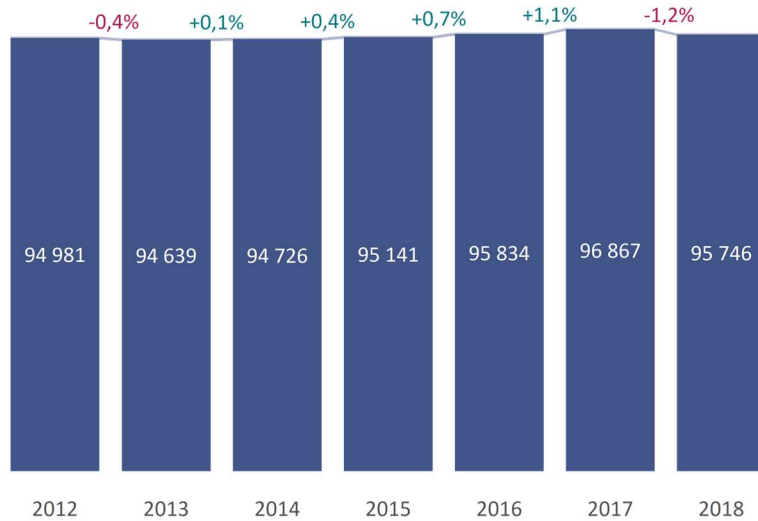
- W roku 2018 największą liczbę nauczycieli akademickich zatrudnionych na więcej niż jednej uczelni odnotowano w obszarze nauk społecznych (512 osób), natomiast najczęściej na dodatkowych etatach zatrudnieni byli nauczyciele akademicy reprezentujący obszar sztuki (6%).

Dostępność nauczycieli akademickich dla studentów

- W latach 2012–2018 wskaźnik obciążenia dydaktycznego kadry zmniejszył się z niemal 16 do 12 studentów. Najmniejsza dostępność kadry występuje na uczelniach niepublicznych, gdzie w roku 2018 na jednego nauczyciela przypadało 34 studentów, czyli ponad trzykrotnie więcej niż na uczelniach publicznych. Większy komfort nauczania, wynikający z dostępności wykładowców występuje w wyższych szkołach akademickich (11 studentów na nauczyciela) niż w szkołach zawodowych (21 studentów na nauczyciela). Nie odzwierciedla to jednak sytuacji na akademickich uczelniach niepublicznych, gdzie na jednego wykładowcę przypada aż 43 słuchaczy.

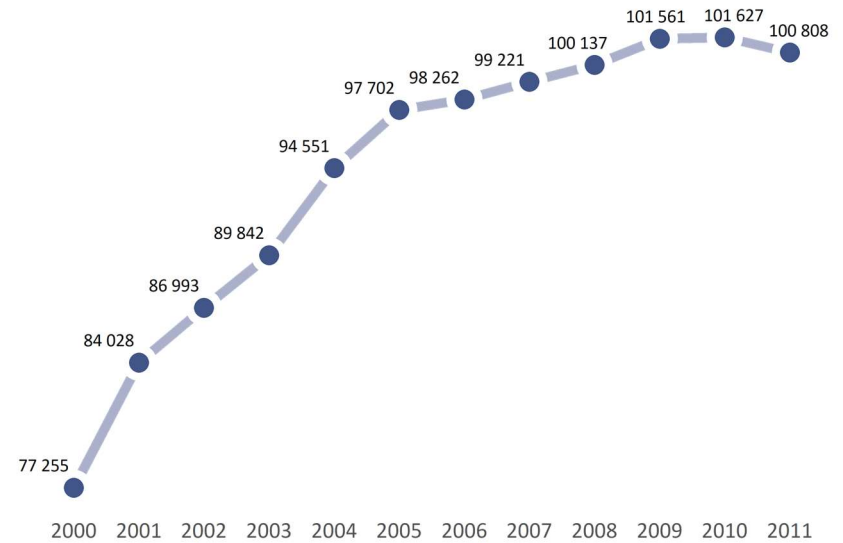
- W sektorze publicznego szkolnictwa wyższego największej dostępności nauczycieli oczekiwać mogą studenci uczelni artystycznych, teologicznych i medycznych. Również na uczelniach wojskowych liczba studentów na jednego nauczyciela akademickiego nie przekracza 10 osób. Najmniej dostępni dla studentów są wykładowcy na uczelniach ekonomicznych, gdzie na jednego nauczyciela przypada niemal 18 słuchaczy.

Całkowita liczba nauczycieli akademickich w latach 2012–2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Całkowita liczba nauczycieli akademickich w latach 2000–2011

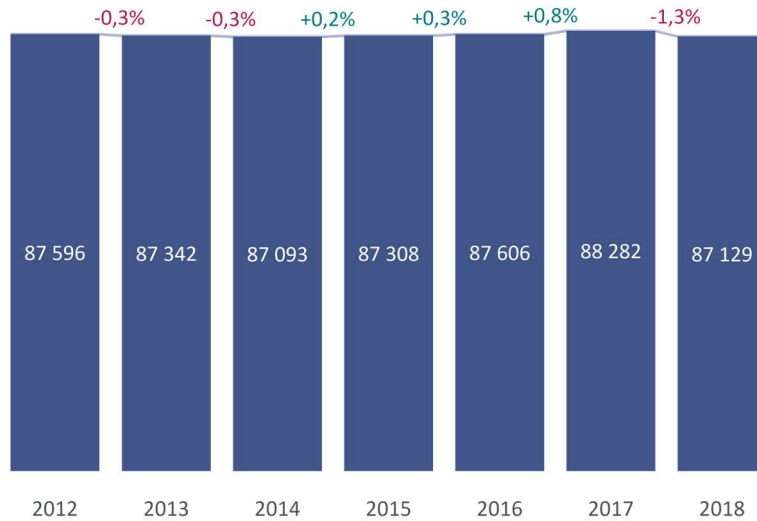

Objaśnienia: dane z Głównego Urzędu Statystycznego oraz dane z systemu POL-on są wyliczane według innej metody i w związku z tym nie mogą być bezpośrednio ze sobą porównywane. Więcej informacji na ten temat znajduje się w rozdziale metodycznym.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych GUS.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, w 2000 roku szkoły wyższe zatrudniały około 77 tys. nauczycieli akademickich. W kolejnych latach ich liczebność systematycznie rosła – do ponad 101 tys. w roku 2010. Na mniej dynamiczne zmiany liczby nauczycieli akademickich niż w okresie poprzedzającym wskazują dane z systemu POL-on dla lat 2012–2018. Zgodnie z nimi liczba nauczycieli akademickich oscylowała w tym okresie wokół 95 tys., a w 2017 roku osiągnęła najwyższy poziom niemal 97 tys. Podobny trend występował w innych krajach Europejskich, które objęte zostały analizą w raporcie Komisji Europejskiej (2017, s.20) – do roku 2010 przybywało nauczycieli akademickich, po czym w kolejnych latach odnotowywano systematyczne spadki.

Całkowita liczba nauczycieli akademickich według podstawowego miejsca pracy w latach 2012–2018

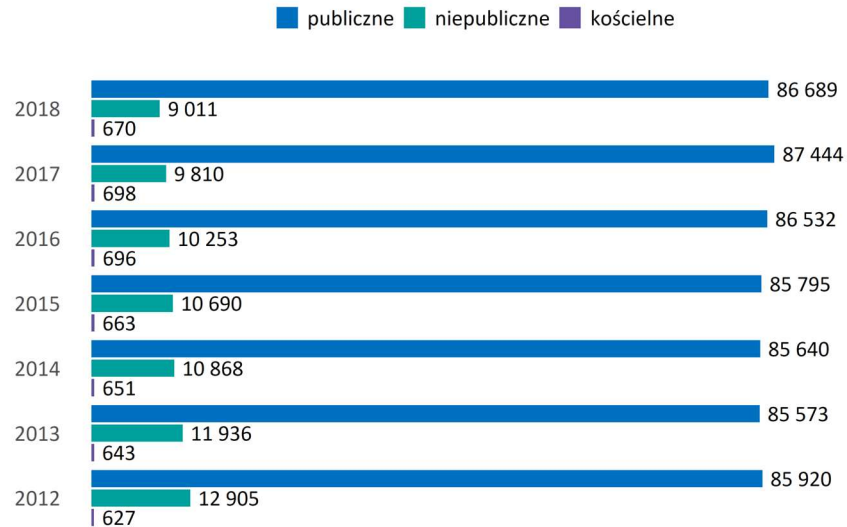

Biorąc pod uwagę wyłącznie osoby zatrudnione w podstawowym miejscu pracy⁹, zarejestrowane w systemie POL-on, liczba nauczycieli akademickich w latach 2012–2018 wynosiła około 87 tys. W roku 2017 nastąpił niewielki wzrost – zatrudnienie przekroczyło poziom 88 tys.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

⁹ W ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym z dnia 27 lipca 2005 r. (art. 1, ust. 1, pkt 33) za podstawowe miejsce pracy uznawana jest uczelnia, w której nauczyciel akademicki pozostaje w stosunku pracy w pełnym wymiarze czasu pracy, i która została wskazana w akcie stanowiącym podstawę zatrudnienia jako podstawowe miejsce pracy.

Liczba nauczycieli akademickich według rodzaju uczelni w latach 2012–2018

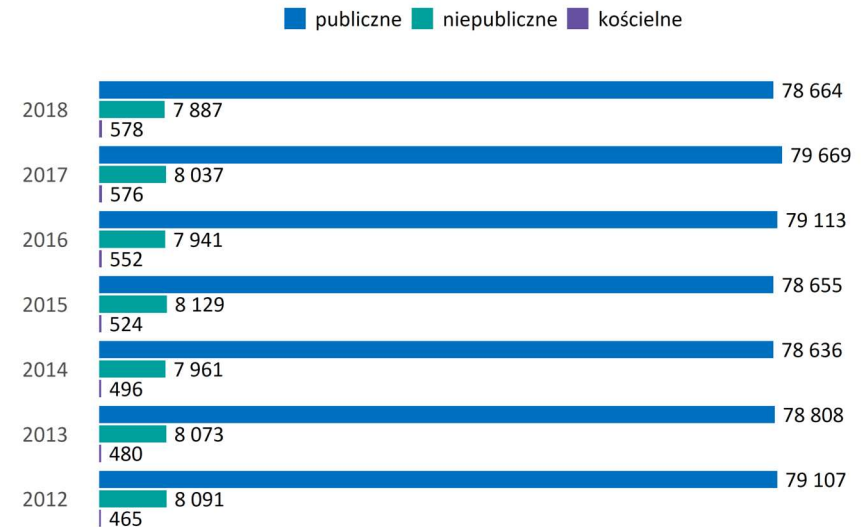

Objaśnienia: liczby nauczycieli akademickich na uczelniach publicznych, niepublicznych i kościelnych nie sumują się do całkowitej liczby nauczycieli akademickich, ponieważ jedna osoba mogła być zatrudniona jednocześnie na kilku uczelniach.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Zdecydowana większość kadry (90%) to nauczyciele akademicy zatrudnieni na uczelniach publicznych. Od roku 2012 ich liczba oscyluje wokół 86 tys., a najwyższy poziom osiągnęła w 2017 roku, gdy uczelnie publiczne zatrudniały 87 444 nauczycieli akademickich. Natomiast ostatnie siedem lat to okres systematycznych spadków liczby nauczycieli akademickich na uczelniach niepublicznych – w 2018 roku pracowało ich o niemal 4 tys. mniej niż w roku 2012. Nie zmienia się natomiast liczba osób, dla których podstawowym miejscem pracy są uczelnie niepubliczne. Pomimo wahań w ostatnich latach oscyluje ona wokół 8 tys. osób.

Liczba nauczycieli akademickich według podstawowego miejsca pracy w podziale na rodzaj uczelni w latach 2012–2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba i odsetek nauczycieli akademickich w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe dla każdego rodzaju uczelni w latach 2014 i 2018

rodzaj uczelni	2014			2018		
	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem
uczelnie publiczne	81 620 (86,2%)	5 611 (5,9%)	85 640 (90,4%)	82 429 (86,1%)	4 905 (5,1%)	86 689 (90,5%)
uczelnie niepubliczne	2 588 (2,7%)	8 352 (8,8%)	10 868 (11,5%)	3 121 (3,3%)	5 917 (6,2%)	9 011 (9,4%)
uczelnie kościelne	633 (0,7%)	18 (0,02%)	651 (0,7%)	651 (0,7%)	19 (0,02%)	670 (0,7%)
ogółem	84 375 (89,1%)	13 817 (14,6%)	94 726 (100%)	86 012 (89,8%)	10 797 (11,3%)	95 746 (100%)

Uwaga: procenty z poszczególnych komórek nie sumują się do 100%, a poszczególne liczby nauczycieli akademickich – do całkowitej liczby nauczycieli akademickich, ponieważ jeden nauczyciel mógł być zatrudnionych przez kilka uczelni jednocześnie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

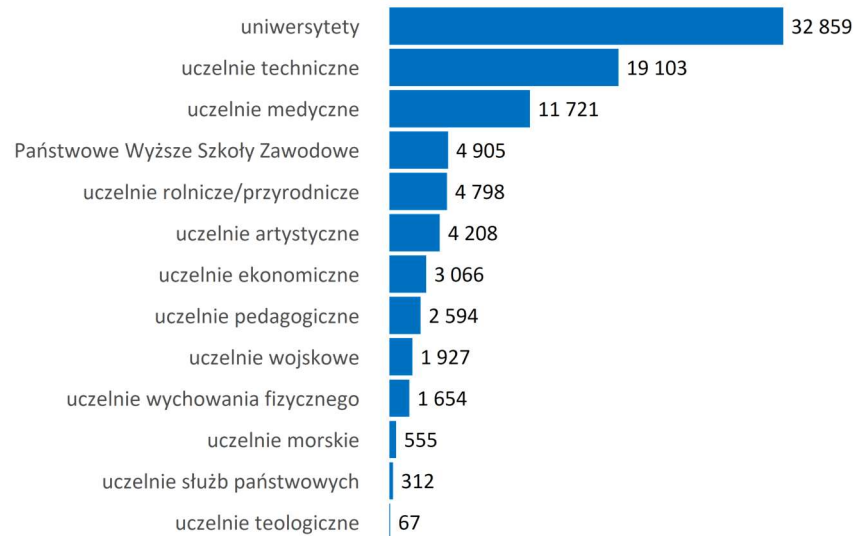
W 2018 roku zdecydowana większość nauczycieli akademickich (90% biorąc pod uwagę wszystkich zatrudnionych ogółem, jak i uwzględniając wyłącznie podstawowe miejsce zatrudnienia) pracowała na uczelniach akademickich. Wśród nich dominowali nauczyciele zatrudnieni na uczelniach publicznych, a zaledwie kilka procent zasilało kadrę uczelni niepublicznych i uczelni kościelnych. Natomiast wśród kadry uczelni zawodowych ponad połowa to nauczyciele zatrudnieni na uczelniach niepublicznych. Pomiędzy 2014 a 2018 rokiem liczba nauczycieli zatrudnionych na uczelniach akademickich zwiększyła się o ponad 1,6 tys. osób. Natomiast wyższe szkoły zawodowe utraciły w tym czasie ponad 3 tys. kadry, co związane jest ze zmniejszającą się liczbą uczelni niepublicznych, z których zdecydowana większość należy do kategorii uczelni zawodowych.

Liczba i odsetek nauczycieli akademickich według podstawowego miejsca pracy w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe dla każdego rodzaju uczelni w latach 2014 i 2018

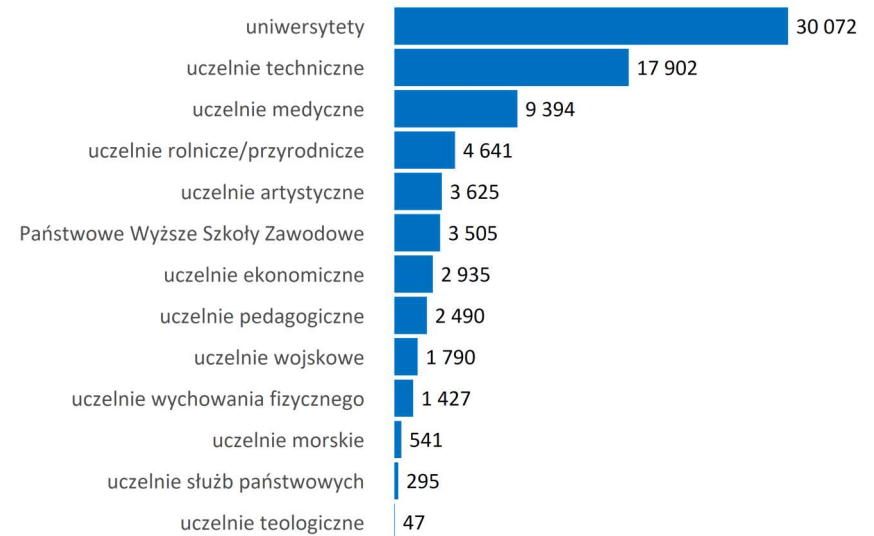
rodzaj uczelni	2014			2018		
	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem
uczelnie publiczne	75 278 (86,4%)	3 358 (3,9%)	78 636 (90,3%)	75 159 (86,3%)	3 505 (4,0%)	78 664 (90,3%)
uczelnie niepubliczne	2 142 (2,5%)	5 819 (6,7%)	7 961 (9,1%)	2 884 (3,3%)	5 003 (5,7%)	7 887 (9,1%)
uczelnie kościelne	495 (0,6%)	1 (0,00%)	496 (0,6%)	578 (0,7%)	0 (0%)	578 (0,7%)
ogółem	77 915 (89,5%)	9 178 (10,5%)	87 093 (100%)	78 621 (90,2%)	8 508 (9,8%)	87 129 (100%)

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba nauczycieli akademickich według typów uczelni publicznych w 2018 roku

Liczba nauczycieli akademickich według podstawowego miejsca pracy w podziale na typy uczelni publicznych w 2018 roku

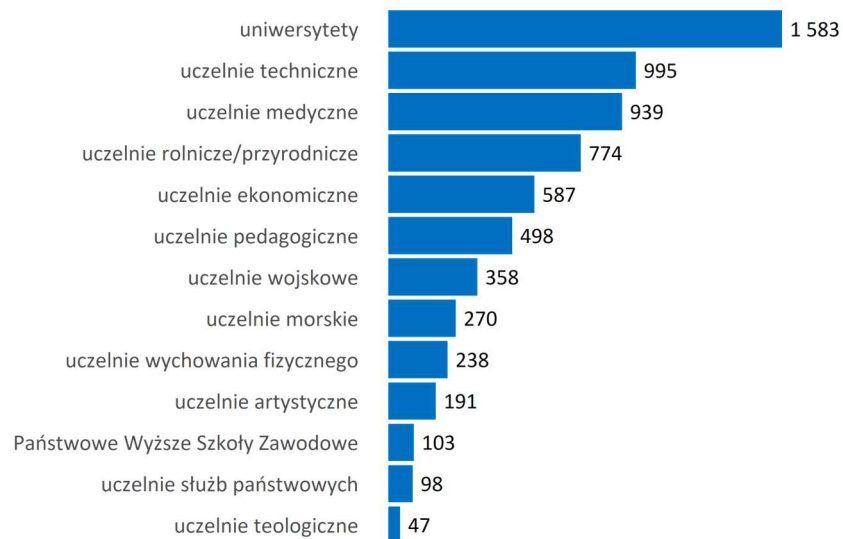

Objaśnienia: liczby nauczycieli akademickich na uczelniach o wymienionych typach nie sumują się do całkowitej liczby nauczycieli akademickich, ponieważ jedna osoba mogła być zatrudniona jednocześnie na kilku uczelniach. W przypadku gdy nauczyciel akademicki pracował na kilku uczelniach tego samego typu, był zliczany jednokrotnie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

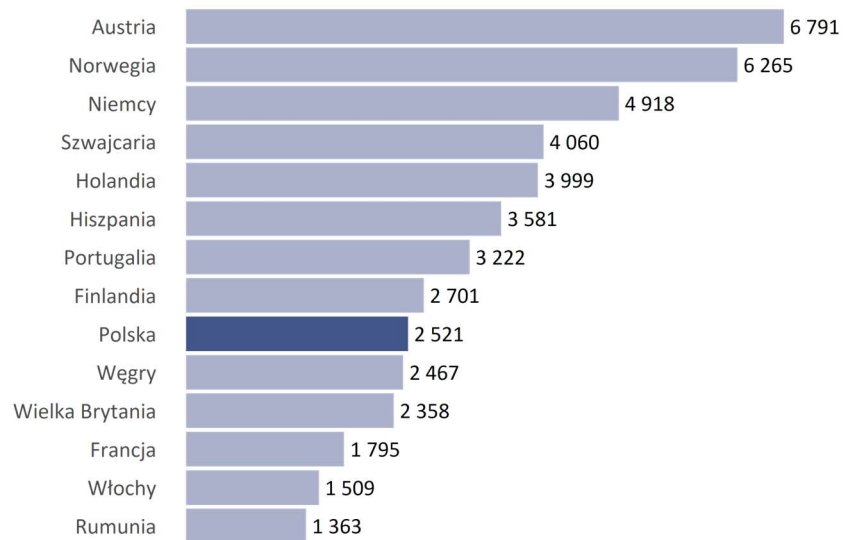
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W 2018 roku wśród 86,7 tys. nauczycieli akademickich zatrudnionych na uczelniach publicznych aż 38% pracowało na uniwersytetach. Na politechnikach oraz w innych wyższych szkołach technicznych zatrudniony był co piąty nauczyciel akademicki, a 14% nauczycieli było pracownikami uczelni medycznych. Analogicznie wygląda struktura zatrudnienia kadry, gdy rozpatruje się podstawowe miejsce pracy – dla 38% nauczycieli akademickich podstawowym miejscem pracy był uniwersytet, dla 23% uczelnia techniczna, a dla 12% uczelnia o profilu medycznym.

Liczba nauczycieli akademickich w przeliczeniu na jedną uczelnię według typów uczelni publicznych w 2018 roku

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Średnia liczba nauczycieli akademickich w przeliczeniu na jedną uczelnię również potwierdza prymat uniwersytetów. W 2018 roku na jeden uniwersytet przypadało średnio 1 583 wykładowców. Wyższe szkoły techniczne oraz uczelnie medyczne miały odpowiednio 995 i 939 nauczycieli na jednostkę, a uczelnie rolnicze i przyrodnicze – 774. Najmniej kadry akademickiej zatrudnionej jest na uczelniach służb państwowych, oraz uczelniach teologicznych.

Liczba nauczycieli akademickich na milion mieszkańców w wybranych państwach w 2017 roku

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych Eurostat.

Według danych Eurostat liczba nauczycieli akademickich przypadająca na milion mieszkańców w Polsce jest ponad dwa razy mniejsza niż w Austrii i Norwegii. Z ponad dwoma i pół tysiącem nauczycieli na milion mieszkańców Polska nieznacznie ustępuje Finlandii, a wyprzedza Węgry i Wielką Brytanię. Zdecydowanie mniej nauczycieli akademickich na milion mieszkańców mają takie państwa jak: Francja, Włochy i Rumunia.

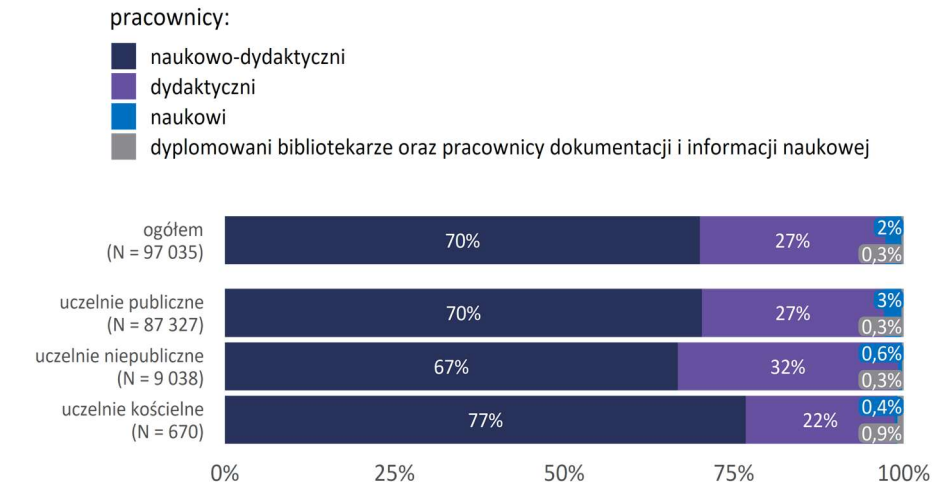
Struktura kadry akademickiej

Aż 70% nauczycieli akademickich zatrudnionych w polskich szkołach wyższych w 2018 roku stanowią pracownicy naukowo-dydaktyczni, zobowiązani do kształcenia studentów, prowadzenia badań naukowych i prac rozwojowych oraz uczestnictwa w pracach organizacyjnych uczelni. Ta kategoria pracowników szczególnie licznie reprezentowana jest wśród pracowników na uczelniach kościelnych, gdzie stanowił 77% kadry. Wyłącznie nauczaniem zajmuje się co czwarty przedstawiciel kadry naukowej, natomiast jedynie 2% kadry to pracownicy naukowci, których podstawowym obowiązkiem jest prowadzenie badań.

Powyższe dane statystyczne nie pokazują, jaki jest rozkład czasu przeznaczanego przez pracowników akademickich na badania naukowe i dydaktykę. Z badań przeprowadzonych w 2017 roku przez OPI PIB na reprezentatywnej próbie naukowców wynika, że przeznaczają oni na działalność dydaktyczną około 36% swojego zawodowego czasu. Nauczyciele akademicy z uczelni publicznych szacowali, że kształcenie studentów zajmuje im 39% czasu, a prowadzenie badań – 32%. W przypadku zatrudnionych w wyższych szkołach niepublicznych 43% czasu poświęca się dydaktyce, a 29% – działalności badawczej (OPI PIB 2017).

Wiadomo również, że w Polsce tzw. pensum dydaktyczne, czyli obowiązkowy wymiar zajęć dydaktycznych w roku akademickim, jest bardzo wysokie, wyższe niż w państwach przodujących pod względem naukowym (patrz np. Kwiek 2015b, s. 448–462). Przypuszczać można, że im więcej czasu akademicy poświęcają na kształcenie studentów, tym trudniej im realizować badania.

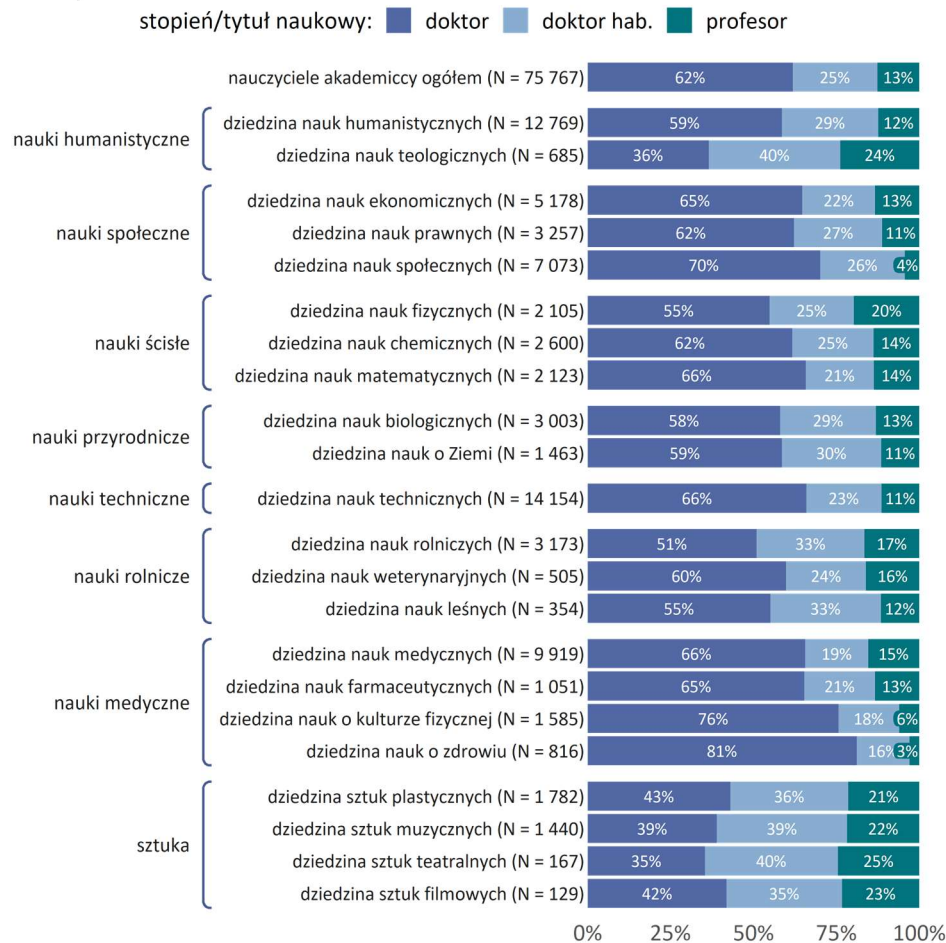
Struktura kadry akademickiej według rodzaju pracownika i rodzaju uczelni w 2018 roku

Objaśnienia: jedna osoba mogła pracować na kilku uczelniach jednocześnie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Struktura kadry akademickiej według stopnia/tytułu naukowego pracownika i dziedziny nauki w 2018 roku

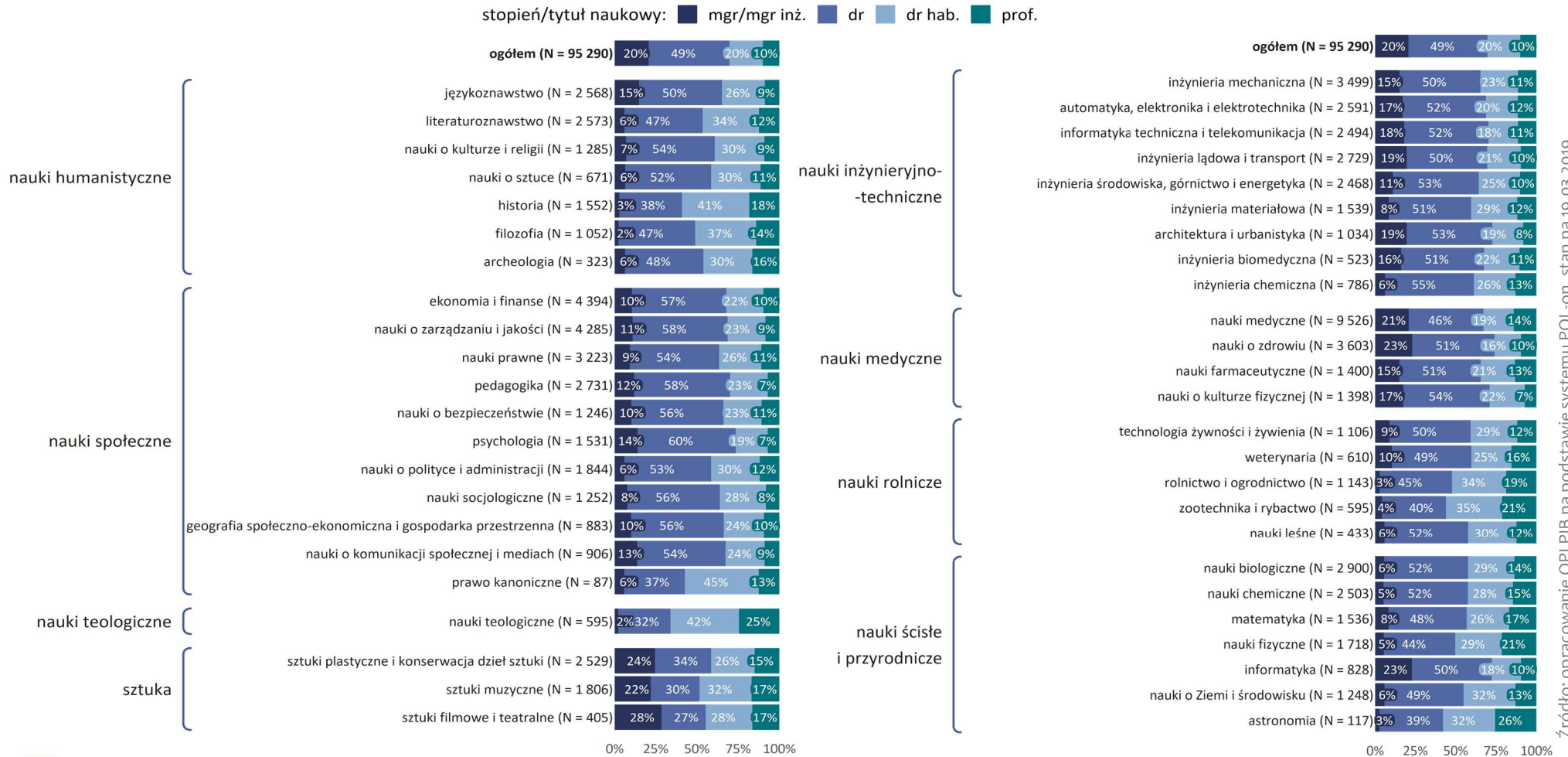
Wśród ogółu nauczycieli akademickich w Polsce 62% kadry stanowią doktorzy, 25% – doktorzy habilitowani, a 13% – profesorowie. Biorąc pod uwagę dziedzinę nadania stopnia naukowego, najczęściej samodzielnych pracowników naukowych reprezentuje sztuki teatralne i nauki teologiczne, natomiast najczęściej doktorów uzyskało stopień w naukach o zdrowiu i naukach o kulturze fizycznej. Nauki o zdrowiu i nauki społeczne cechuje także najmniejszy udział profesorów tytularnych.

Podobny obraz tworzy się, gdy rozpatrywana jest klasyfikacja na podstawie deklaracji kadry akademickiej w zakresie dziedziny i dyscypliny prowadzenia badań. Według tej klasyfikacji wśród ogółu kadry akademickiej 20% ma stopień magistra lub równoważny, 49% legitymuje się stopniem naukowym doktora, 20% – doktora habilitowanego, a 10% pracowników jest profesorem tytularnym. Najmniejszym udziałem doktorów charakteryzują się nauki teologiczne i sztuka, a także dyscypliny: prawo kanoniczne, historia i astronomia, natomiast największym – nauki społeczne, w tym takie dyscypliny jak: psychologia, pedagogika, nauki o zarządzaniu i jakości oraz ekonomia i finanse. Jedną czwartą kadry stanowią profesorowie tytularni w dyscyplinie astronomii i naukach teologicznych, zaś zaledwie 7% przedstawiciele nauk o kulturze fizycznej, pedagogiki i psychologii.

Objaśnienia: liczby nauczycieli akademickich w poszczególnych obszarach nauki nie sumują się do liczby nauczycieli ogółem z powodu występowania braków informacji o specjalizacji naukowców.

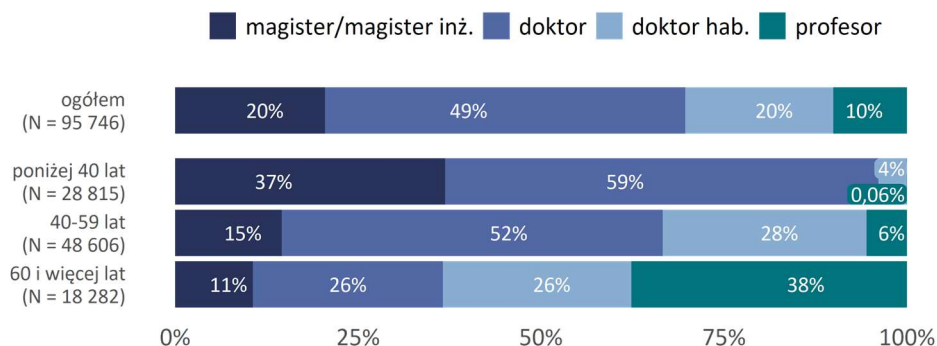
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Struktura kadry akademickiej według stopnia/tytułu naukowego pracownika i nowej klasyfikacji dziedzin i dyscyplin naukowych w 2018 roku

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Struktura kadry akademickiej według stopnia/tytułu pracownika i wieku w 2018 roku

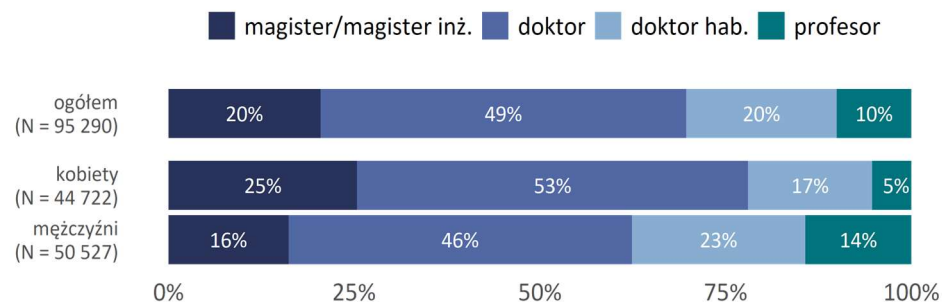

Objaśnienia: liczby nauczycieli akademickich w poszczególnych przedziałach wieku nie sumują się do całkowitej liczby nauczycieli z powodu występowania w systemie POL-on braków informacji o wieku niektórych pracowników.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W 2015 roku średni wiek nauczycieli akademickich w Polsce był wyższy niż w krajach Unii Europejskiej, w których nauczyciele akademicki w wieku poniżej 35 lat stanowili 23,5% kadry – w Polsce w tym przedziale wiekowym znajdowało się jedynie 16% nauczycieli akademickich. Dysproporcja wystąpiła również w grupie wiekowej 65 lat i więcej – w tym wieku było 11% kadry w Polsce, podczas gdy średnia dla Unii wynosiła 4,5% (Komisja Europejska 2017, s.24). Dane z systemu POL-on dla roku 2018 wskazują, że w grupie poniżej czterdziestego roku życia profesorowie tytularni stanowią rzadkość, a habilitację osiąga 4% nauczycieli akademickich. Wśród kadry po 60. roku życia profesorowie tytularni stanowią już 38%. Ponadto, zauważalne są znaczące dysproporcje między płciami – wśród kobiet pracujących na uczelniach zaledwie co piąta osiągnęła samodzielność naukową, z czego – 17% uzyskało habilitację, a 5% – profesurę. W grupie mężczyzn samodzielność naukową osiągnęło 37% wykładowców, w tym profesorami jest 14% z nich.

Struktura kadry akademickiej według stopnia/tytułu naukowego i płci pracownika w 2018 roku

Objaśnienia: liczby kobiet i mężczyzn nie sumują się do całkowitej liczby nauczycieli akademickich z powodu występowania w systemie POL-on braków informacji o płci niektórych pracowników.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

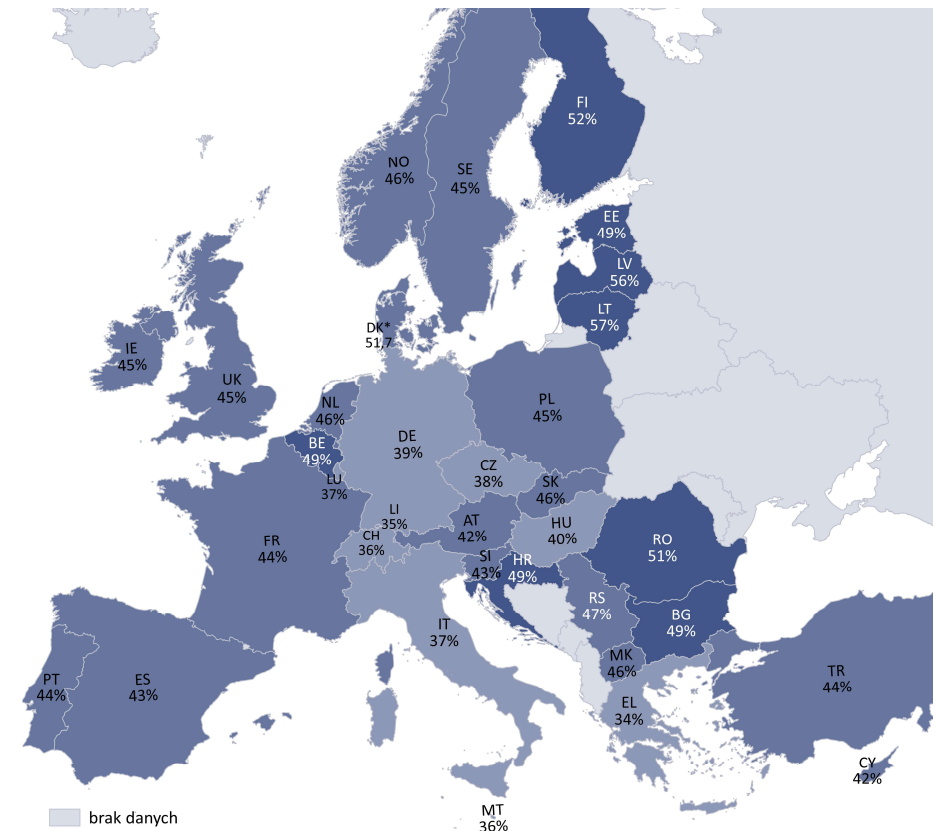
Kobiety w kadrze akademickiej

W Polsce, podobnie jak w niemal wszystkich państwach Europy, kobiety stanowią większość wśród osób kształcących się na poziomie wyższym (więcej danych na ten temat znaleźć można w kolejnym rozdziale). Sytuacja zmienia się na etapie pracy naukowej – zajmuje się nią więcej mężczyzn niż kobiet, a na kolejnych etapach kariery naukowej liczba kobiet systematycznie się zmniejsza. Jest tak również w państwach najbardziej zaawansowanych pod względem naukowo-technologicznym.

Według danych Komisji Europejskiej (2017, s. 54–55), w roku akademickim 2015/2016 w 15 krajach europejskich (głównie w Europie Zachodniej i Północnej) podejmowano inicjatywy wspierające zachowanie równowagi płci w środowisku nauczycieli akademickich m.in. poprzez wprowadzanie przepisów zapewniających kobietom i mężczyznom równe szanse na poszczególnych szczeblach kariery naukowej.

W 2016 roku odsetek kobiet wśród nauczycieli akademickich w Polsce (45%) był niższy niż w krajach bałtyckich czy Finlandii, ale przekraczał poziom tego wskaźnika m.in. w Niemczech, Włoszech i Szwajcarii (w ostatnim przypadku prawie o 10 punktów procentowych). Taki sam jak w Polsce odsetek kobiet wśród kadry odnotowano w Wielkiej Brytanii, Irlandii i Szwecji.

Odsetek kobiet wśród nauczycieli akademickich w Europie w 2017 roku

Objaśnienia: * dane dla Danii z 2016 roku.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych Eurostatu.

Odsetek kobiet wśród nauczycieli akademickich według stopnia/tytułu w wybranych państwach Europy w 2016 roku

Państwo	Grade A (prof.)	Grade B (dr hab.)	Grade C (dr)	Grade D (mgr/mgr inż.)	Indeks przepływow
UE-28	23,7	40,5	46,4	46,9	7,48
Cypr	13,0	31,6	39,7	47,0	6,12
Belgia	18,3	30,4	37,5	48,5	7,00
Dania	20,7	33,2	42,9	53,1	7,04
Hiszpania	21,3	42,4	48,4	48,8	7,08
Holandia	18,7	28,2	40,8	46,2	7,09
Włochy	22,2	37,2	46,4	50,9	7,18
Słowacja	25,3	40,9	50,3	58,6	7,23
Węgry	20,1	32,8	44,5	42,2	7,28
Wielka Brytania	26,4	45,7	51,3	59,4	7,30
Polska	24,1	37,4	50,5	50,1	7,37
Niemcy	19,4	25,6	44,1	43,2	7,43
Luksemburg	17,7	34,2	31,6	41,8	7,46
Norwegia	27,9	45,6	49,6	57,1	7,57
Portugalia	26,3	40,8	47,8	52,5	7,59
Grecja	21,6	32,5	37,2	45,7	7,59
Szwecja	25,4	45,8	45,7	49,7	7,65
Szwajcaria	23,3	33,9	41,5	43,6	7,75
Francja	21,9	40,9	36,1	42,0	7,89
Finlandia	29,4	49,1	50,7	49,0	7,95
Austria	22,7	26,1	42,4	43,3	8,03
Litwa	39,3	54,3	63,8	67,3	8,04
Słowenia	28,9	35,3	48,9	48,2	8,19
Chorwacja	40,6	51,7	62,1	58,4	8,47
Rumunia	54,3	59,0	54,5	53,2	9,92

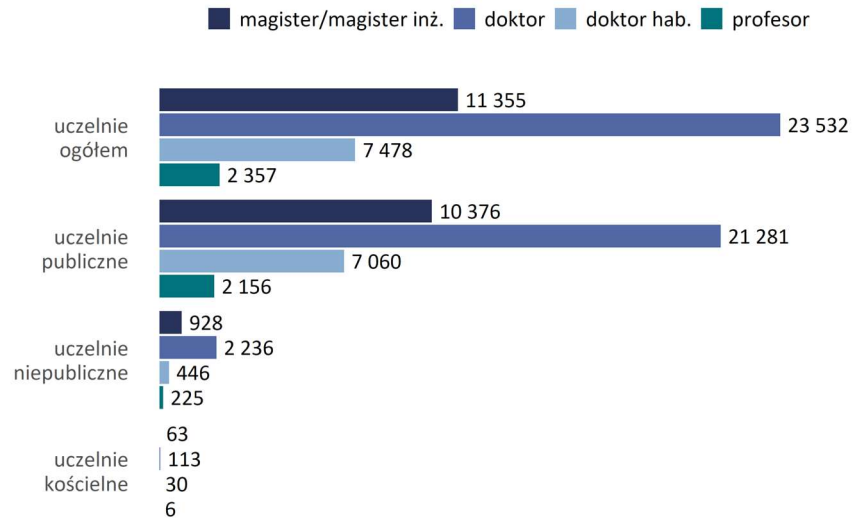
Źródło: KE (2019), *She Figures 2018*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, s. 118; indeks przepływów – opracowanie własne OPI PIB.

Z raportu Komisji Europejskiej *She Figures 2018* wynika, że w 2016 roku na najwyższym poziomie akademickim, czyli na etapie profesury, jedynie w nielicznych krajach Europy udział kobiet był znaczący. W Rumunii kobiety są liczniej reprezentowane na stanowiskach profesorskich niż mężczyźni, natomiast w Chorwacji i na Litwie udział kobiet profesorek wyniósł około 40%. Kraje te charakteryzują także wysokie wskaźniki udziału kobiet na pozostałych szczeblach kariery naukowej, co zdecydowanie wyróżnia je na tle innych państw. W Polsce profesorki i doktorki habilitowane są reprezentowane na zbliżonym poziomie do większości państw europejskich, natomiast naukowczynie ze stopniem doktora oraz tytułem magistra lub pokrewnym są na równi z mężczyznami reprezentowane w nauce.

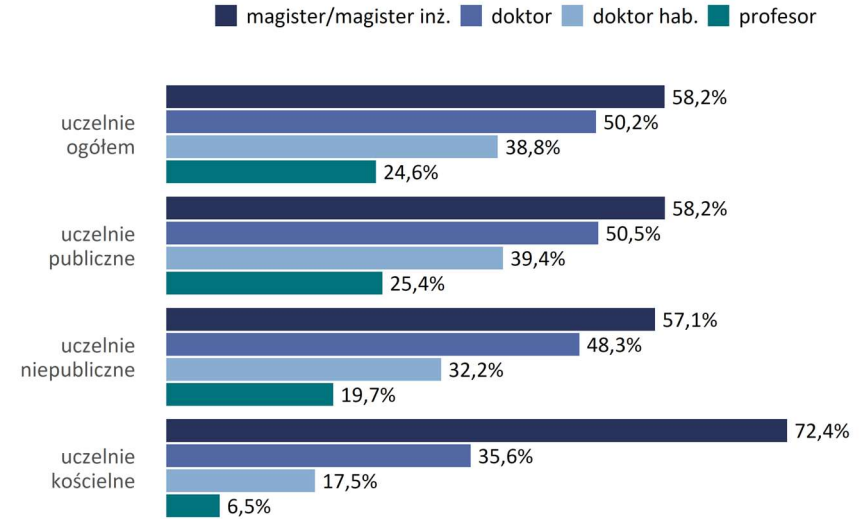
Skalę trudności w zdobywaniu coraz wyższych stopni i tytułów naukowych obrazuje indeks przepływów. Został on obliczony na podstawie przepływów między poszczególnymi poziomami kariery (między D i C, C i B oraz B i A) oraz wystandaryzowany od 0 do 10, gdzie 10 oznacza zachowanie proporcji między poziomami kariery, a 0 – całkowity brak przepływów¹¹. Z uwagi na indeks przepływów najkorzystniejsza sytuacja dla kobiet w sektorze akademickim występuje w Rumunii, Chorwacji i na Słowenii, a najmniej korzystna jest na Cyprze, gdzie kobiety reprezentowane są najmniej licznie na etapie profesury.

¹¹ Indeks przepływów został obliczony według wzoru $[(C/D + 2*B/C + 3A/B)/6]*10$, co oznacza, że przejście pomiędzy stopniami C a B jest dwukrotnie wyżej punktowane niż przejście między stopniami D a C. Z kolei przejście między stopniami B a A jest punktowane trzykrotnie wyżej niż przejście między stopniami D a C. U podstaw takiego podejścia leży przekonanie, że zdobywanie każdego wyższego stopnia jest coraz trudniejsze. Frakcja „/6*10” we wzorze ma na celu standaryzację indeksu do maksymalnej wartości 10.

Liczba kobiet wśród nauczycieli akademickich według stopnia/tytułu w podziale na rodzaj uczelni w 2018 roku

Odsetek kobiet wśród nauczycieli akademickich według stopnia/tytułu w podziale na rodzaj uczelni w 2018 roku

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Zgodnie z danymi POL-on dla 2018 roku, na uczelniach w Polsce kobiety mają przewagę liczebną wśród pracowników z tytułem magistra lub inżyniera, natomiast w grupie doktorów proporcje płci są wyrównane. Wśród doktorów habilitowanych mężczyźni prawie dwukrotnie przeważają liczebnie nad kobietami, a wśród profesorów tytularnych – ponad trzykrotnie. Podczas gdy na uczelniach publicznych profesorem jest co czwarta kobieta, to na uczelniach niepublicznych – co piąta, a w wyższych szkołach kościelnych kobiety profesorowie stanowią zaledwie 6% kadry.

Indeks szklanego sufitu

Znacznie mniejsze szanse kobiet na osiągnięcie najwyższego stopnia kariery naukowej, jakim jest nominacja profesorska, opisuje się przy użyciu pojęcia „szklanego sufitu”, czyli niewidocznych, utrudniających awanse przeszkód stojących na zawodowej drodze kobiet (Hymowitz i Schellhardt 1986). Opracowany przez Eurostat tzw. indeks szklanego sufitu (GCI, *Glass Ceiling Index*) pokazuje, jakie szanse mają kobiety – w porównaniu z mężczyznami – na osiągnięcie wysokiej pozycji w hierarchii akademickiej. GCI wylicza się jako stosunek udziału kobiet wśród wszystkich naukowców do udziału kobiet wśród profesorów:

$$GCI = P / Pa,$$

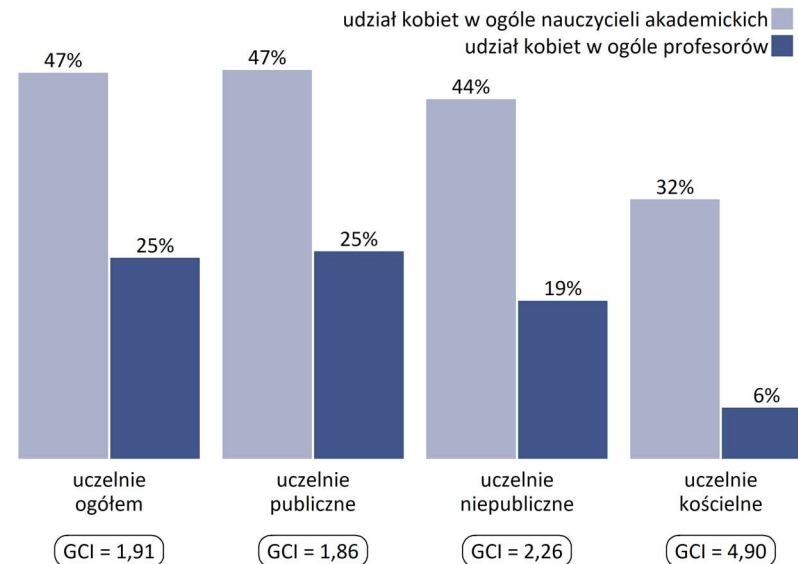
gdzie:

P = udział kobiet wśród nauczycieli akademickich,

Pa = udział kobiet wśród nauczycieli akademickich z tytułem profesora (*grade A*).

Wartość *Glass Ceiling Index* równa 1 oznacza, że kobiety i mężczyźni mają takie same szanse na osiągnięcie najwyższych stopni naukowych. Im wyższa wartość wskaźnika, tym „grubszy” szklany sufit i silniejsza tzw. segregacja pionowa płci.

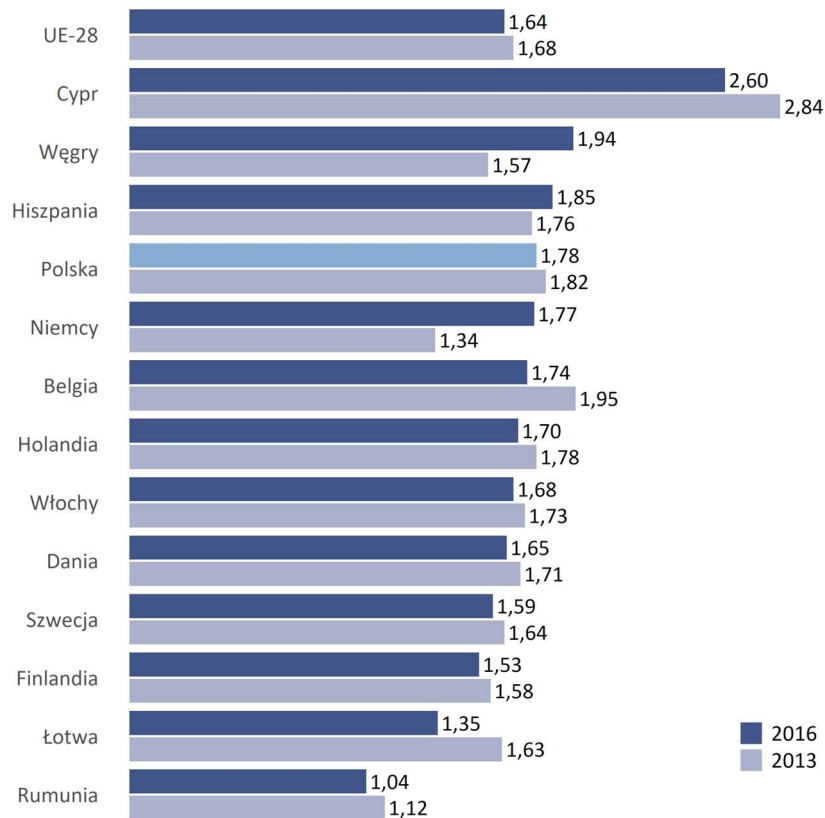
Indeks szklanego sufitu (GCI) według rodzaju uczelni w Polsce 2018 roku

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W Polsce w 2018 roku we wszystkich rodzajach uczelni indeks szklanego sufitu wyniósł 1,91. W wyższych szkołach niepublicznych był wyższy (o 0,4 punktu) niż na uczelniach publicznych, co oznacza, że nauczycielki akademickie z sektora niepublicznego mają jeszcze mniejsze, w porównaniu do swoich odpowiedniczek z sektora publicznego, szanse na zostanie profesorem tytularnym. Z „najgrubszym” szklanym sufitem stykają się jednak kobiety pracujące na uczelniach kościelnych – GCI jest w ich przypadku o 3 punkty wyższy niż na uczelniach publicznych i o 2,6 wyższy niż na uczelniach niepublicznych.

Indeks szklanego sufitu (GCI) dla wybranych państw Europy w latach 2013 i 2016

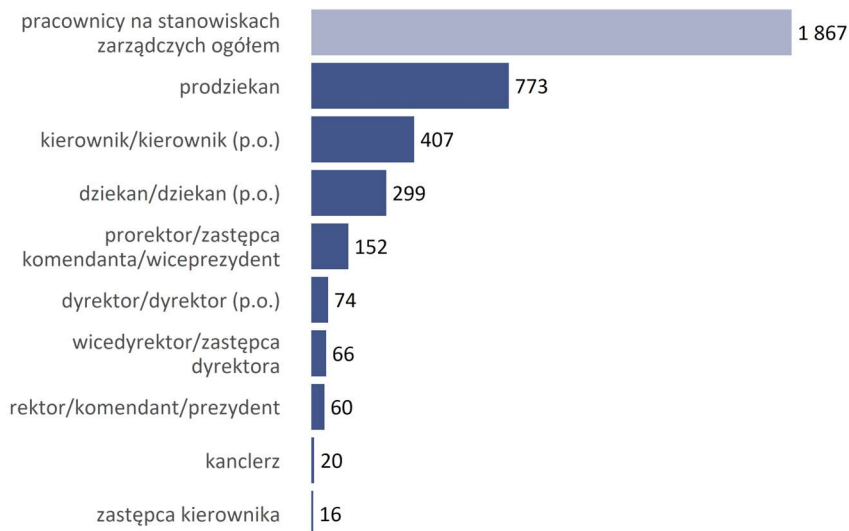
Zgodnie z danymi Komisji Europejskiej prezentowanymi w raporcie *She Figures 2018*, w 2016 roku udział kobiet profesorów wśród ogółu profesorów w krajach EU-28 wyniósł 24%. Indeks szklanego sufitu osiągnął wartość 1,64 i był niższy niż w roku 2013 (1,68) i roku 2010 (1,80). Zmniejszanie się wartości indeksu w czasie, obserwowane dla niemal wszystkich państw Europy, oznacza coraz większe szanse kobiet na profesurę.

Z największymi przeszkodami spotykały się kobiety na Cyprze (GCI 2,60), a najłatwiej było im osiągnąć poziom profesorski w Rumunii (1,04). W Polsce GCI wyniósł 1,78¹² i był nieznacznie niższy niż w roku 2013 (1,82).

¹² W raporcie *She Figures 2018* indeks GCI dla Polski dotyczy wszystkich kobiet-naukowców, a nie tylko nauczycielek akademickich, stąd różnice w statystykach opracowanych na podstawie danych pochodzących z systemu POL-on. Także w przypadku innych państw GCI może uwzględniać liczbę kobiet wśród kadry akademickiej (*academic staff*) lub wśród badaczy (*researchers*). Zależy to od struktury systemu nauki i szkolnictwa wyższego w poszczególnych państwach.

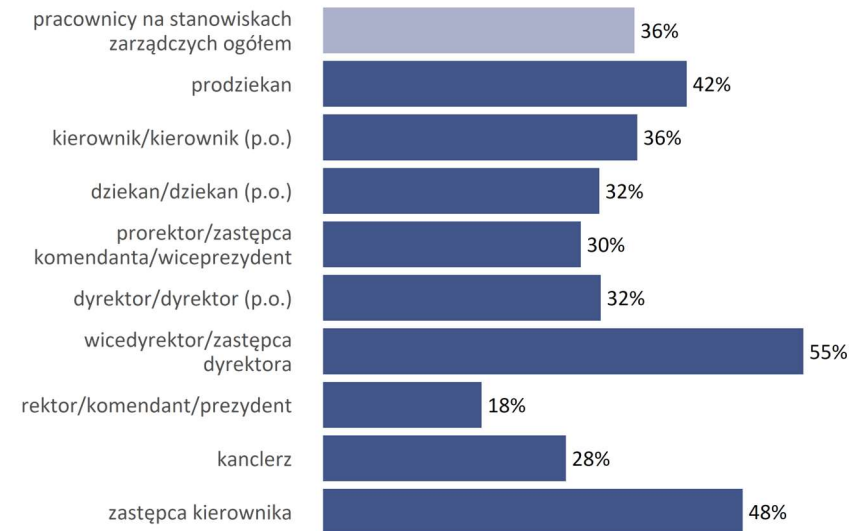
Źródło: KE (2019), *She Figures 2018*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, s. 124.

Liczba kobiet na stanowiskach zarządczych w 2018 roku

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Odsetek kobiet na stanowiskach zarządczych w 2018 roku

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

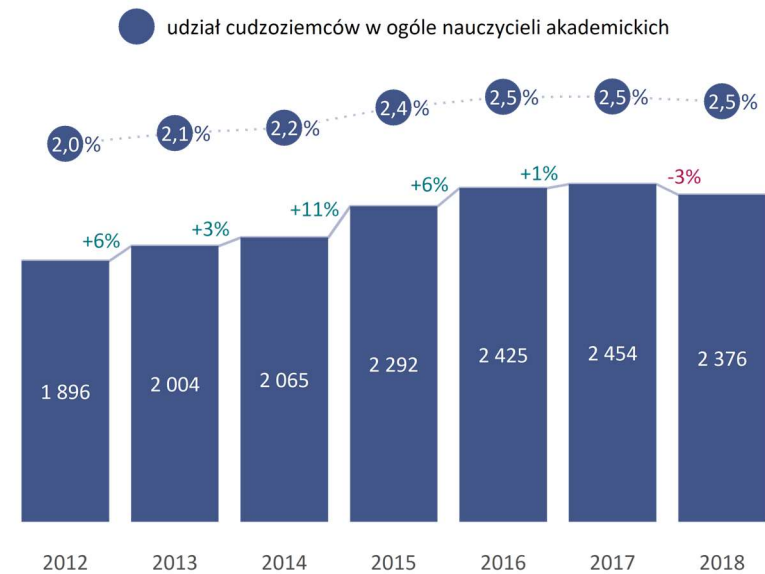
Wśród kobiet na stanowiskach zarządczych najczęściej pełni funkcję prodziekana. Kobiety stanowią mniejszość nie tylko wśród profesorów tytularnych, ale również w grupie nauczycieli akademickich, odpowiedzialnych za zarządzanie uczelniami. W 2018 roku wśród menedżerów szkół wyższych było 36% kobiet, ale już na stanowiskach zastępczych ich udział był wyższy – kobiety zajmowały 55% stanowisk wicedyrektora/zastępcy dyrektora i 48% zastępcy kierownika. Kobiety były najmniej licznie reprezentowane na najwyższych stanowiskach – rektorów (18%) i kanclerzy (28%).

Umiejdzynarodowienie kadry akademickiej

Ważnym obszarem umiejdzynaradawiania polskich uczelni jest przyciąganie wysoko wykwalifikowanej kadry naukowej z zagranicy. Zatrudnianie cudzoziemców przyczynia się do jakościowej zmiany procesu kształcenia. Wpływa także na jakość badań naukowych prowadzonych na uczelniach poprzez wymianę wiedzy i doświadczeń.

W latach 2012–2017 liczba zagranicznych nauczycieli na polskich uczelniach wzrastała: z 1896 osób w 2012 roku do 2454 osób w roku 2017, a największy przyrost odnotowano pomiędzy rokiem 2014 a 2015 (o 11%). W roku 2018 odnotowano 3% spadek w stosunku do roku poprzedniego. W tym czasie polskie uczelnie zatrudniały 2376 cudzoziemców, co stanowi 2,5% ogółu kadry.

Liczba i udział cudzoziemców wśród nauczycieli akademickich w latach 2012–2018

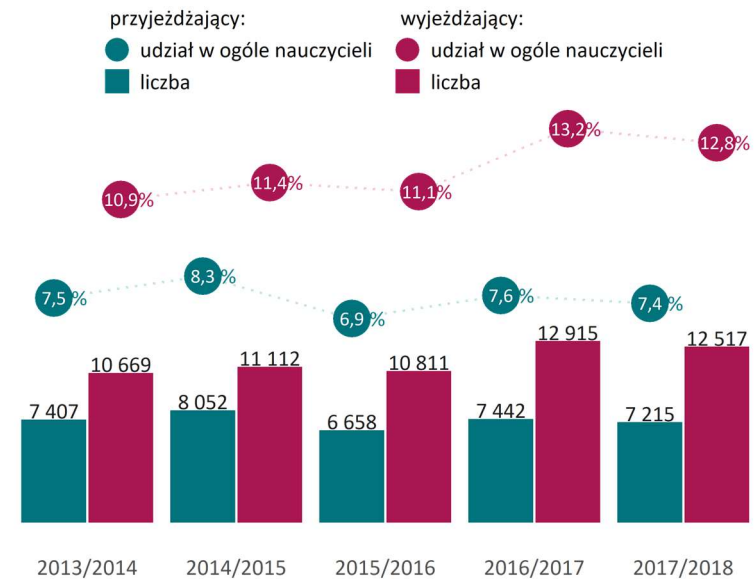

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Jednym z najczęściej wymienianych celów umiejscowienia szkolnictwa wyższego jest wspieranie mobilności pracowników akademickich. Narzędziem monitoringu skali wymiany międzynarodowej w Polsce są sprawozdania uczelni, obejmujące wszelkie formy wymiany w ramach współpracy międzynarodowej, w tym program Erasmus+. Na ich podstawie można określić, że w roku akademickim 2017/2018 za granicę wyjechało 12,5 tys. nauczycieli akademickich, co stanowiło 12,8% wszystkich zatrudnionych na tym stanowisku. Zdecydowaną większość mobilnej kadry stanowili przy tym nauczyciele z publicznych szkół wyższych (11 206 osób, czyli 12,8%). W tym samym czasie do Polski przyjechało 7,2 tys. nauczycieli akademickich z zagranicy (7,4% ogółu kadry), z czego aż 84% nauczycieli zagranicznych przyjęły uczelnie publiczne.

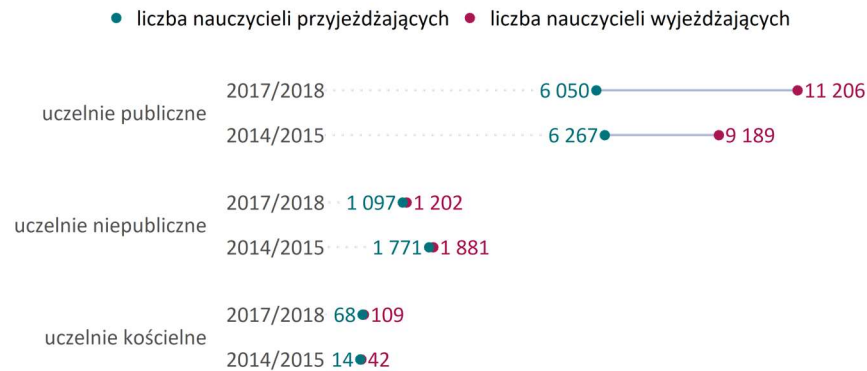
W ostatnich latach fluktuacje w liczbie mobilnej międzynarodowo kadry były nieznaczne. Warto jednak odnotować 17% wzrost liczby nauczycieli wyjeżdżających z Polski w zaledwie pięcioletnim okresie pomiędzy latami akademickimi 2013/2014 i 2017/2018.

Liczba i udział nauczycieli akademickich wyjeżdżających za granicę Polski i przyjeżdżających z zagranicy w latach akademickich 2013/2014–2017/2018

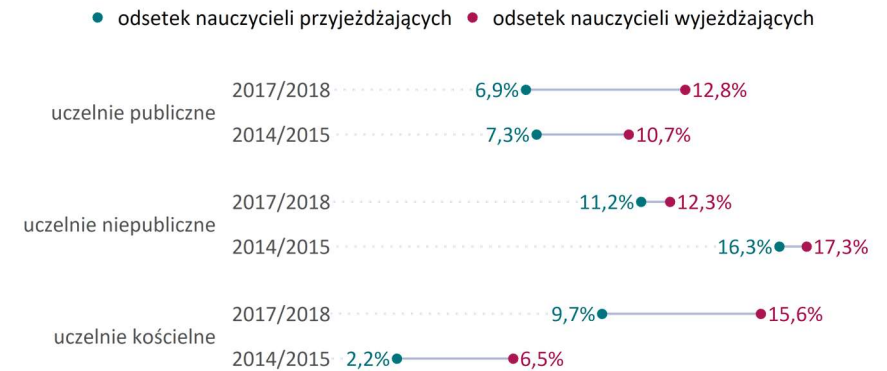

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba nauczycieli akademickich wyjeżdżających za granicę Polski i przyjeżdżających z zagranicy w latach akademickich 2014/2015 i 2017/2018 według rodzaju uczelni

Udział nauczycieli akademickich wyjeżdżających za granicę i przyjeżdżających z zagranicy w latach akademickich 2014/2015 i 2017/2018 według rodzaju uczelni

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W wartościach względnych najbardziej mobilna międzynarodowo jest kadra uczelni kościelnych. W roku akademickim 2017/2018 za granicę wyjechało aż 15,6% nauczycieli pracujących na uczelniach tego typu (109 osób), odwiedziło je zaś 68 osób, stanowiących 9,7% ogółu kadry. Warto zauważyć, że trzy lata wcześniej wynik uczelni kościelnych był zupełnie odmienny – uczelnie kościelne były najmniej aktywne pod względem mobilności międzynarodowej przyjmując 2,2% nauczycieli przyjeżdżających i wysyłając za granicę zaledwie 6,5% kadry.

Ranking państw pochodzenia cudzoziemców - nauczycieli akademickich cudzoziemców w 2018 roku

	nazwa państwa	liczba	udział w ogóle nauczycieli akademickich cudzoziemców
1	Ukraina	747	31%
2	Słowacja	151	6%
3	Niemcy	149	6%
4	Białoruś	118	5%
5	Włochy	118	5%
6	Rosja	104	4%
7	Czechy	95	4%
8	Wielka Brytania	91	4%
9	Hiszpania	80	3%
10	Stany Zjednoczone	69	3%
11	Indie	56	2%
12	Chiny	53	2%
13	Francja	48	2%
14	Litwa	46	2%
15	Japonia	34	1%
16	Holandia	23	1%
17	Węgry	23	1%
18	Bułgaria	22	1%
19	Tajwan	18	1%
20	Turcja	18	1%
21	Austria	15	1%
22	Iran	15	1%
23	Serbia	14	1%
24	Kamerun	13	1%
25	Meksyk	12	1%

Struktura pochodzenia cudzoziemców będących nauczycielami akademickimi w 2018 roku nie była mocno zróżnicowana. Niemal jedną trzecią wszystkich nauczycieli zagranicznych stanowili Ukraińcy. Ich udział w grupie wszystkich nauczycieli akademickich wynosi natomiast 0,78%. Wśród trzech czwartych wszystkich zagranicznych nauczycieli akademickich znajdują się poza Ukraińcami, także osoby pochodzące ze Słowacji (6%), Niemiec (6%), Białorusi (5%), Włoch (5%), Rosji (4%), Czech (4%), Wielkiej Brytanii (4%), Hiszpanii (3%), Stanów Zjednoczonych (3%) oraz Indii (2%) i Chin (2%).

Najwięcej cudzoziemców zatrudniały na stanowisku nauczyciela akademickiego Uniwersytet Warszawski (208 osób), a w następnej kolejności Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (150 osób) oraz Uniwersytet Jagielloński (140 osób). Te trzy uczelnie publiczne odpowiadały łącznie za 21% zatrudnienia kadry zagranicznej w Polsce w 2018 roku. Na kolejnych pozycjach rankingu znajdują się również głównie uczelnie publiczne. Do uczelni niepublicznych z największą liczbą akademickiej kadry zagranicznej zaliczyć można Akademię Polonijną w Częstochowie (86 osób), Wielkopolskie Collegium Kompetencji Zintegrowanych z siedzibą w Poznaniu (51 osób), Wyższą Szkołę Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide De Gasperi w Józefowie (39 osób) oraz Wyższą Szkołę Lingwistyczną w Częstochowie (35 osób).

Uczelnie niepubliczne zatrudniające największą liczbę zagranicznych nauczycieli akademickich znalazły się także w rankingu uczelni z największym udziałem cudzoziemców w kadrze w 2018 roku. Większość pozycji w tym rankingu zajmują małe uczelnie niepubliczne. W przypadku Wyższej Szkoły Zawodowej „Oeconomicus” Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego z siedzibą w Szczecinie wszyscy nauczyciele akademicy pochodzą z zagranicy.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Ranking uczelni z największą liczbą cudzoziemców wśród nauczycieli akademickich w roku akademickim 2018/2019 roku

	Nazwa uczelni	liczba cudzoziemców wśród nauczycieli akademickich
1	Uniwersytet Warszawski	208
2	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	150
3	Uniwersytet Jagielloński w Krakowie	140
4	Akademia Polonijna w Częstochowie	86
5	Uniwersytet Wrocławski	62
6	Uniwersytet Gdański	61
7	Wielkopolskie Collegium Kompetencji Zintegrowanych z siedzibą w Poznaniu	51
8	Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie	41
8	Uniwersytet Łódzki	41
10	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	40
11	Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide De Gasperi w Józefowie	39
11	Uniwersytet Szczeciński	39
13	Uniwersytet Śląski w Katowicach	37
14	Wyższa Szkoła Lingwistyczna w Częstochowie	35
14	Uniwersytet Rzeszowski	35
16	Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach	34
17	Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie	33
17	Politechnika Warszawska	33
17	Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie	33
20	Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie	32

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Ranking uczelni z największym odsetkiem cudzoziemców wśród nauczycieli akademickich w roku akademickim 2018/2019 roku

	Nazwa uczelni	odsetek cudzoziemców wśród wszystkich nauczycieli akademickich
1	Wyższa Szkoła Zawodowa „Oeconomicus” Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego z siedzibą w Szczecinie	100%
2	Szkoła Główna Politechniczna z siedzibą w Wołominie	89%
3	Wyższa Szkoła Nauk Prawnych i Administracji im. Leona Petrażyckiego z siedzibą w Wołominie	87%
4	Polsko-Czeska Wyższa Szkoła Biznesu i Sportu "Collegium Glacense" z siedzibą w Stalowej Woli	80%
4	Wyższa Szkoła Lingwistyczna w Częstochowie	80%
6	Wyższa Szkoła Współpracy Międzynarodowej i Regionalnej im. Zygmunta Glogera z siedzibą w Wołominie	79%
7	Wielkopolskie Collegium Kompetencji Zintegrowanych z siedzibą w Poznaniu	78%
7	Collegium Humanum – Szkoła Główna Menedżerska	78%
9	Akademia Polonijna w Częstochowie	66%
10	Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej	64%
11	Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide De Gasperi w Józefowie	43%
12	Wyższa Szkoła Inżynierii Gospodarki w Słupsku	36%
13	Wyższa Szkoła Turystyki i Ekologii w Suchoj Beskidzkiej	35%
14	Wyższa Szkoła Inżynieryjno-Ekonomiczna w Rzeszowie	33%
14	Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa w Przemysłu	33%
14	Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Stalowej Woli	33%
14	Koszalińska Wyższa Szkoła Nauk Humanistycznych w Koszalinie	33%
18	Wyższa Szkoła Wychowania Fizycznego i Turystyki w Białymstoku	31%
19	Kolegium Jagiellońskie – Toruńska Szkoła Wyższa	30%
20	Europejska Uczelnia Informatyczno-Ekonomiczna w Warszawie	23%

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

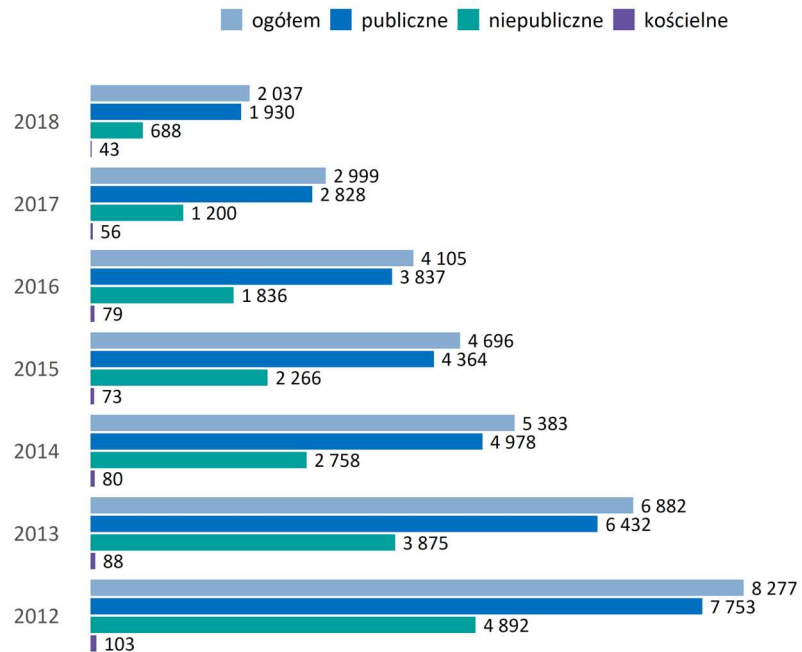
Nauczyciele akademicy zatrudnieni na więcej niż jednej uczelni

Dane z systemu POL-on, zaprezentowane na kolejnym slajdzie pokazują, że w 2018 roku wieloetatowość, oznaczająca zatrudnienie nauczyciela akademickiego w więcej niż jednej szkole wyższej na cały etat bądź na część etatu, dotyczyła niewiele ponad dwóch tysięcy nauczycieli, co stanowi zaledwie 2% kadry. W porównaniu z rokiem 2012 wskaźnik wieloetatowości spadł o 7 punktów procentowych. Największy spadek, bo aż o 30 punktów procentowych, dotyczył uczelni niepublicznych. Więcej niż jedną umowę o pracę w 2018 roku posiadali zdecydowanie częściej wykładowcy z uczelni niepublicznych (8%) niż publicznych (2%).

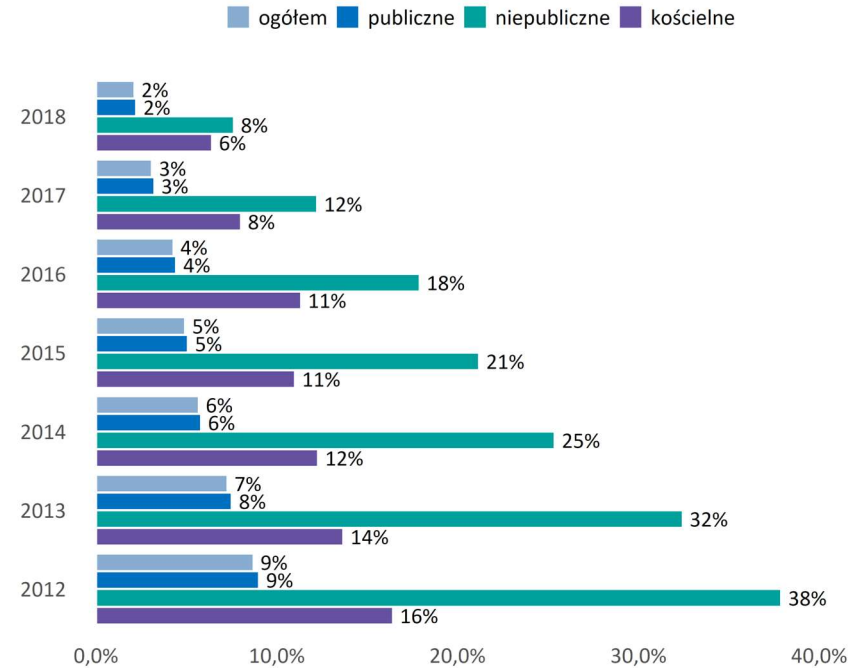
Nie należy jednak wyciągać zbyt daleko idących wniosków o rzeczywistej skali zjawiska pracy w wielu miejscach wśród kadry akademickiej w Polsce tylko na podstawie danych o zatrudnieniu na etat. Jak wynika z badania zrealizowanego przez OPI PIB w czerwcu 2017 roku na reprezentatywnej próbie pracowników naukowych i uwzględniającego zatrudnienie zarówno na podstawie umowy o pracę, jak i na podstawie umów cywilnoprawnych, dodatkowe zajęcie w celach zarobkowych w jednostkach innych niż macierzysta lub poza sektorem instytucji naukowych podejmuje 45% naukowców (OPI PIB 2017). Szeroko rozumianą wieloetatowość przedstawia się jako poważny problem środowiska akademickiego w Polsce (patrz np. Karoński 2015; Kwiek 2015a). Pojawiają się argumenty, że jest to podstawowa przeszkoda w prowadzeniu badań na wysokim poziomie.

W celu ukrócenia zjawiska wieloetatowości oraz prowadzenia zajęć w ramach tzw. umów śmieciowych nowe przepisy ustawy Konstytucja dla Nauki określają, jaką część zajęć muszą prowadzić nauczyciele akademicy na studiach prowadzonych przez uczelnię, będącą ich podstawowym miejscem pracy. W przypadku studiów o profilu ogólnoakademickim jest to co najmniej 75% zajęć, natomiast o profilu praktycznym – co najmniej 50% zajęć.

Liczba nauczycieli akademickich zatrudnionych na więcej niż jednej uczelni według rodzaju uczelni w latach 2012–2018

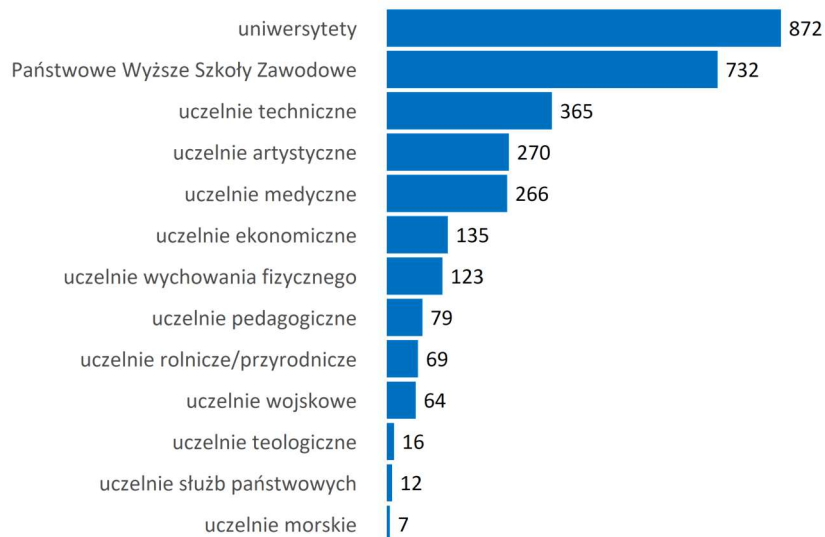
Odsetek nauczycieli akademickich zatrudnionych na więcej niż jednej uczelni według rodzaju uczelni w latach 2012–2018

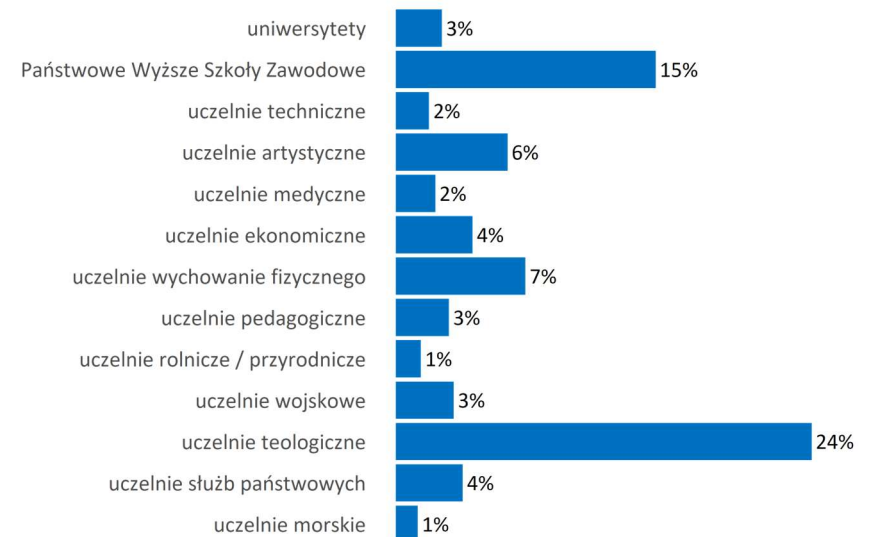
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba nauczycieli akademickich zatrudnionych na więcej niż jednej uczelni według typów uczelni publicznych w 2018 roku

Odsetek nauczycieli akademickich zatrudnionych na więcej niż jednej uczelni według typów uczelni publicznych w 2018 roku

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W roku 2018 największą liczbę nauczycieli akademickich zatrudnionych na więcej niż jednej uczelni odnotowano na uniwersytetach (872) i w Państwowych Wyższych Szkołach Zawodowych (732). Najczęściej zjawisko wieloetatowości dotyczy nauczycieli zatrudnionych na uczelniach teologicznych (24%) oraz Państwowych Wyższych Szkoł Zawodowych (15%), czyli jednostek o niewielkiej średniej liczbie etatów. Najrzadziej zatrudnieni na więcej niż jednej uczelni są nauczyciele z uczelni rolniczych i przyrodniczych (1%) oraz uczelni morskich (1%).

Liczba i odsetek nauczycieli akademickich zatrudnionych na więcej niż jednej uczelni w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe w latach 2014 i 2018

rodzaj uczelni	2014			2018		
	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem
uczelnie publiczne	4 730 (5,8%)	1 839 (32,8%)	4 978 (5,8%)	1 843 (2,2%)	732 (14,9%)	1 930 (2,2%)
uczelnie niepubliczne	523 (20,2%)	2 307 (27,6%)	2 758 (25,4%)	207 (6,6%)	508 (8,6%)	688 (7,6%)
uczelnie kościelne	72 (11,4%)	8 (44,4%)	80 (12,3%)	35 (5,4%)	8 (42,1%)	43 (6,4%)
ogółem	4 859 (5,8%)	3 990 (28,9%)	5 383 (5,7%)	1 896 (2,2%)	1 204 (11,2%)	2 037 (2,1%)

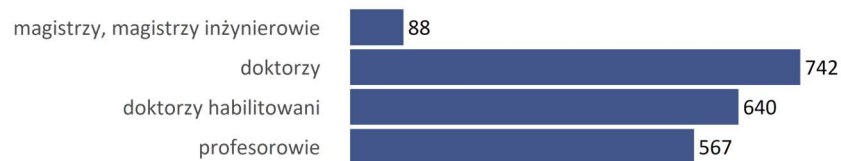
Objaśnienia: poszczególne liczby nauczycieli akademickich nie sumują się do całkowitej liczby, ponieważ jeden nauczyciel mógł być zatrudniony przez więcej niż jedną uczelnię w tym samym czasie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

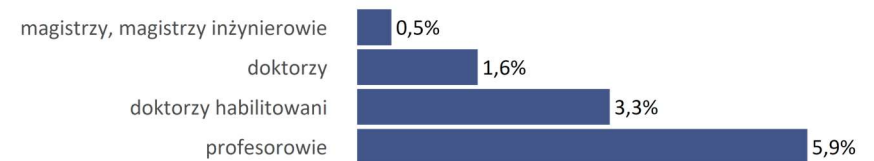
W porównaniu z rokiem 2014, w roku 2018 w wyższych szkołach akademickich liczba kadry zatrudnionej na więcej niż jednej uczelni zmniejszyła się o ponad 3 tys. osób. Również na uczelniach zawodowych odnotowano spadek o niemal 2,8 tys. nauczycieli akademickich.

Zmniejszenie się zjawiska wieloetatowości wystąpiło na największą skalę w sektorze niepublicznym, gdzie spadek wyniósł 17,8 punktu procentowego, co odpowiadało zmniejszeniu się liczby nauczycieli akademickich zatrudnionych na więcej niż jednej uczelni o ponad 2 tys. osób.

Liczba nauczycieli akademickich zatrudnionych na więcej niż jednej uczelni według stopnia/tytułu naukowego w 2018 roku

Odsetek nauczycieli akademickich zatrudnionych na więcej niż jednej uczelni według stopnia/tytułu w 2018 roku

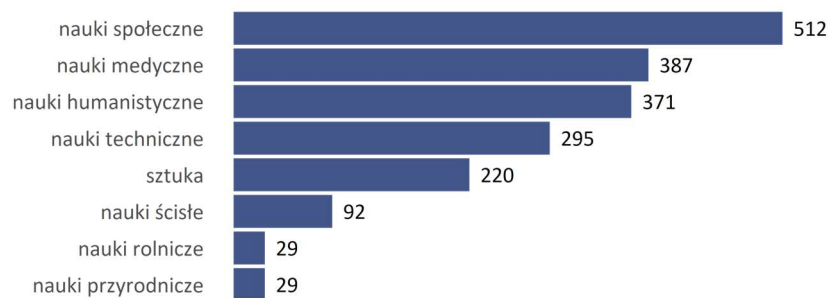

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

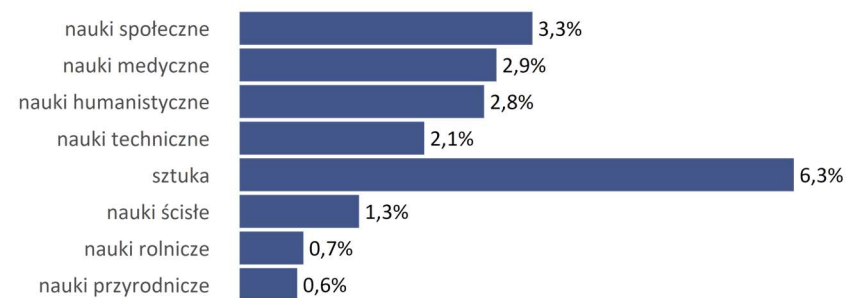
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Zjawisko wieloetatowości jest tym powszechniejsze, im wyższe stopnie i tytuły naukowe nauczycieli akademickich. O ile w grupie magiŝtrów zjawisko to niemal nie występuje, a w grupie doktorów ma niewielką skalę, to już 5,9% profesorów tytularnych pracuje na więcej niż jednej uczelni.

Liczba nauczycieli akademickich zatrudnionych na więcej niż jednej uczelni według obszarów nauki w 2018 roku

Odsetek nauczycieli akademickich zatrudnionych na więcej niż jednej uczelni według obszarów nauki w 2018 roku

Objaśnienia: liczby nauczycieli akademickich w poszczególnych przedziałach wieku nie sumują się do całkowitej liczby nauczycieli z powodu występowania braków informacji o specjalizacji naukowców.

Przy podziale na obszary uwzględniono wyłącznie osoby z zarejestrowanym stopniem lub tytułem naukowym.

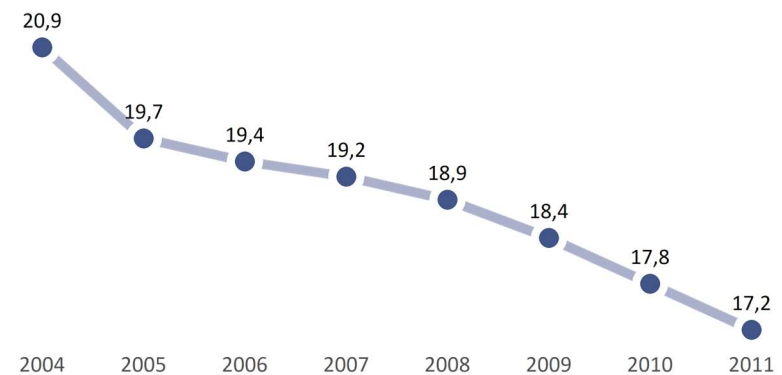
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Skala zjawiska wieloetatowości nie jest duża, dotyczy zaledwie kilku procent kadry w obrębie poszczególnych obszarów nauki. W roku 2018 największą liczbę nauczycieli akademickich zatrudnionych na więcej niż jednej uczelni odnotowano w obszarze nauk społecznych, natomiast najczęściej na dodatkowych etatach zatrudnieni byli nauczyciele akademicki reprezentujący obszar sztuki.

Dostępność nauczycieli akademickich dla studentów

Dostępność nauczycieli akademickich dla studentów można wyrazić jako stosunek liczby studentów do liczby nauczycieli akademickich¹⁴. Dane Głównego Urzędu Statystycznego pokazują, że między rokiem 2004 a 2011 nastąpił spadek wartości tego miernika z 20,9 studentów na jednego nauczyciela do 17,2 studentów, co jest jednoznaczne z większą dostępnością kadry. Wynika to przede wszystkim ze spadku liczby studentów oraz wzrostu liczby nauczycieli akademickich w analizowanym okresie.

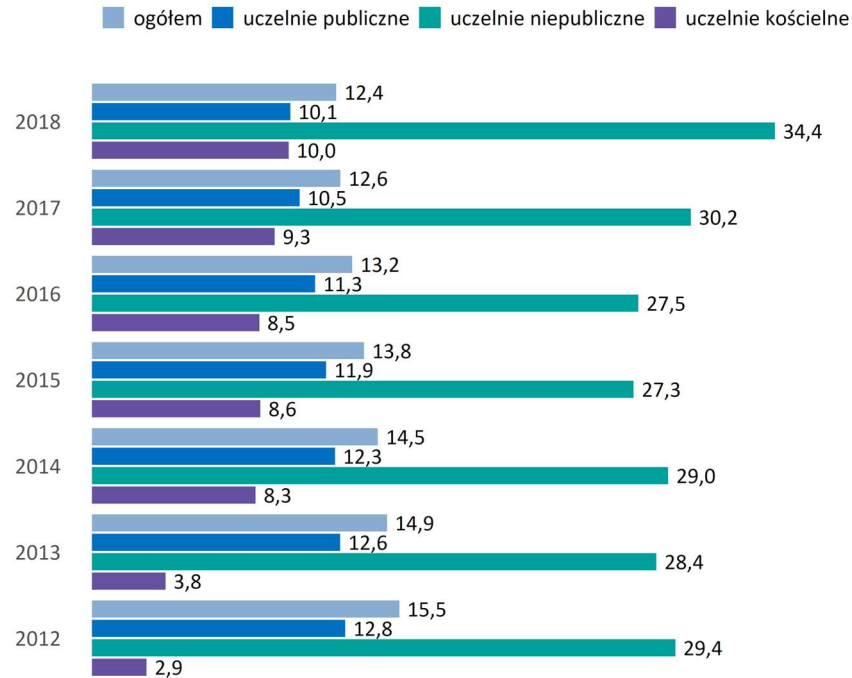
Liczba studentów przypadających na jednego nauczyciela akademickiego w latach 2000–2011

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych GUS.

¹⁴ Analiza dostępności nauczycieli akademickich dla studentów, przeprowadzona na podstawie danych pochodzących z systemu POL-on, dokonana została na poziomie uczelni. Przeprowadzenie wnikliwszej analizy, na przykład według kierunków studiów, nie dostarczy wiarygodnych wyników, gdyż nie każdy nauczyciel akademicki, wykładający w ramach określonego kierunku, jest przypisany do minimum kadrowego tego kierunku.

Liczba studentów przypadających na jednego nauczyciela akademickiego według rodzaju uczelni w latach 2012–2018

Objaśnienia: dane dotyczące uczelni kościelnych za lata 2012–2013 są niepełne, gdyż we wskazanym okresie na podmiotach tych nie spoczywał obowiązek sprawozdawczy.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Zgodnie z danymi z systemu POL-on, w ostatnich siedmiu latach zaobserwować można dalsze systematyczne spadki liczby studentów przypadających na jednego nauczyciela akademickiego. Tym samym, kadra akademicka staje się bardziej dostępna dla studentów¹⁵. Dotyczy to jednakże jedynie uczelni publicznych – w badanym siedmioletnim okresie wzrósł wskaźnik obciążenia dydaktycznego kadry uczelni kościelnych, a od 2015 roku trend ten obejmuje także uczelnie niepubliczne.

Zmniejszenie obciążenia dydaktycznego na uczelniach publicznych wynika przede wszystkim z nowelizacji rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie sposobu podziału dotacji z budżetu państwa dla uczelni (Dz.U. poz. 2016), która weszła w życie 1 stycznia 2017 r. Zgodnie z jej zapisem, w państwowej szkole wyższej na jednego nauczyciela akademickiego nie może przypadać więcej niż 13 studentów. Przekroczenie tego limitu wiąże się z obcięciem dotacji dla uczelni.

W 2018 roku jeden wykładowca przypadał średnio na 12 studiujących. Na uczelniach publicznych i uczelniach kościelnych liczba ta była niższa (10), a na uczelniach niepublicznych trzykrotnie wyższa (34).

¹⁵ W związku z tym, że system POL-on, w odróżnieniu od statystyk GUS, umożliwia zliczenie studentów i nauczycieli akademickich po numerach PESEL, należy zachować ostrożność przy porównywaniu mierników dostępności nauczycieli akademickich dla studentów przygotowanych na podstawie tych dwóch źródeł. Więcej informacji o metodzie liczenia studentów, nauczycieli akademickich znaleźć można w części raportu poświęconej metodycie.

Liczba studentów przypadających na jednego nauczyciela akademickiego w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe dla każdego rodzaju uczelni w latach 2014 i 2018

	2014			2018		
	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem
uczelnie publiczne	12,1 N = 81 620	12,6 N = 5 611	12,3 N = 85 640	9,9 N = 82 429	11,0 N = 4 905	10,1 N = 86 689
uczelnie niepubliczne	32,3 N = 2 588	27,8 N = 8 352	29,0 N = 10 868	43,3 N = 3 121	29,6 N = 5 917	34,4 N = 9 011
uczelnie kościelne	8,5 N = 633	3,3 N = 18	8,3 N = 651	10,2 N = 651	3,9 N = 19	10,0 N = 670
ogółem	12,7 N = 84 375	21,9 N = 13 817	14,5 N = 94 726	11,1 N = 86 012	21,2 N = 10 797	12,4 N = 95 746

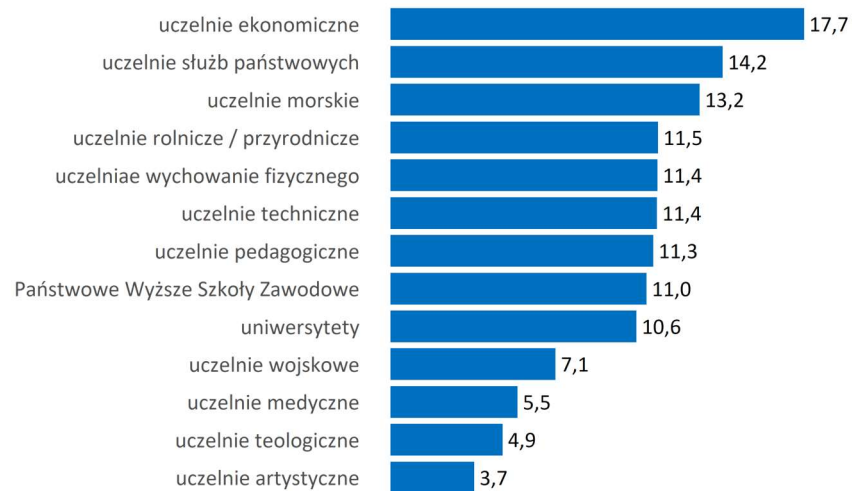
N – liczba nauczycieli akademickich w określonej kategorii

Objaśnienia: liczby nauczycieli akademickich z poszczególnych komórek nie sumują się do ogólnej liczby nauczycieli akademickich, ponieważ jeden nauczyciel mógł być zatrudniony na kilku uczelniach w tym samym czasie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W ujęciu ogólnym, większy komfort nauczania wynikający z dostępności wykładowców występuje w wyższych szkołach akademickich. Dane za 2018 rok wskazują, że na jednego nauczyciela akademickiego przypada tam średnio 11 studentów, podczas gdy w szkołach zawodowych – aż 21. Nie odzwierciedla to jednak sytuacji na uczelniach niepublicznych – w placówkach akademickich na jednego wykładowcę przypada 43 słuchaczy, podczas gdy na uczelniach bez uprawnień do nadawania stopnia doktora – 30. Co więcej, w stosunku do 2014 roku, sytuacja niepublicznych uczelni akademickich związana z dostępnością nauczycieli pogorszyła się.

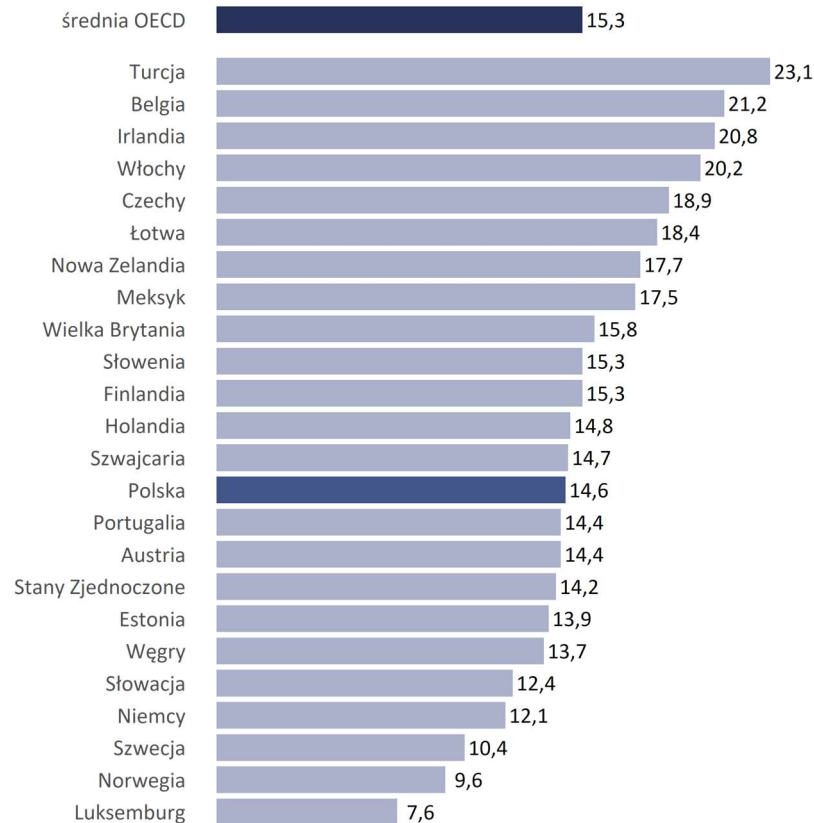
Liczba studentów przypadających na jednego nauczyciela akademickiego według typów uczelni publicznych w 2018 roku

W sektorze publicznego szkolnictwa wyższego największej dostępności nauczycieli oczekiwać mogą studenci uczelni artystycznych, teologicznych i medycznych. Również na uczelniach wojskowych liczba studentów na jednego nauczyciela akademickiego nie przekracza 10 osób. Najmniej dostępni dla studentów są wykładowcy na uczelniach ekonomicznych, gdzie na jednego nauczyciela przypada niemal 18 słuchaczy.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Stosunek liczby studentów do liczby nauczycieli akademickich w Polsce na tle państw OECD w 2016 roku

Według najnowszych danych w 2016 roku dostępność kadry akademickiej dla studentów w Polsce była wyższa od średniej dla państw OECD. Współczynnik obrazujący proporcję liczby studentów do nauczycieli, wyniósł w Polsce 14,6, a dla państw OECD 15,3¹⁰.

Najmniejszą dostępność nauczycieli akademickich odnotowano w Turcji, Belgii, Irlandii i Włoszech. W tych krajach liczba studentów przypadająca na nauczyciela akademickiego przekroczyła 20 osób. Około 10 studentów przypada średnio na jednego nauczyciela akademickiego w Szwecji i Norwegii, a mniej niż 8 studentów – w Luksemburgu.

¹⁰ Przedstawione statystyki międzynarodowe różnią się od wcześniej zaprezentowanych danych pochodzących z systemu POL-on ze względów metodologicznych. Stosunek liczby studentów do liczby nauczycieli akademickich szacowany jest przez OECD po przeliczeniu liczby studentów na studentów studiujących w pełnym wymiarze godzin (*equivalent full-time students*) oraz nauczycieli akademickich na nauczycieli pełnoetatowych (*full-time equivalent academic staff*). Zastosowana metoda wymaga przeliczenia liczby studentów studiów niestacjonarnych na studentów studiujących w trybie stacjonarnym (czyli w pełnym wymiarze godzin). Ze względu na niepełną porównywalność danych, zaleca się ostrożność w analizie wskaźników pochodzących z dwóch wymienionych źródeł.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych OECD.

Studenci

Współczynnik skolaryzacji

Liczebność i struktura populacji studentów

Studiujący równolegle

Kobiety na studiach

Studenci w wieku 26 lat i więcej

Studenci zagraniczni

Krótkookresowa mobilność międzynarodowa studentów

Przerwanie, ukończenie i kontynuacja kształcenia

Świadczenia materialne

Współczynnik skolaryzacji

- Wartość współczynnika skolaryzacji brutto zmniejszyła się z 53,8% w roku akademickim 2010/2011 do 46,9% w roku akademickim 2017/2018, co wskazuje na zmianę systemu szkolnictwa wyższego w Polsce z powszechnego na system o charakterze masowym.

Liczba studentów

- W 2018 roku w polskich szkołach wyższych kształciło się 1,18 mln studentów. Oznacza to zmniejszenie liczby studiujących o niemal 20% w stosunku do roku 2012. Niemal trzy czwarte wszystkich studentów kształci się w publicznych szkołach wyższych.
- W latach 2012–2018 największy odpływ studiujących zarejestrowały publiczne szkoły wyższe: utraciły niemal 229 tysięcy studentów, czyli 20,8% populacji z 2012 roku. W tym samym czasie na uczelniach niepublicznych studiowało o ponad 69 tys. osób, czyli o 18,3% mniej niż w 2012 roku. W badanym okresie jedynie uczelnie kościelne odnotowały wzrost liczby studentów – od 2014 roku ich liczba wzrosła o 23%.
- W 2018 roku zdecydowana większość studentów (81%) kształciła się na uczelniach akademickich, przede wszystkim publicznych. Natomiast w grupie niepublicznych szkół wyższych większy odsetek studentów odnotowano na uczelniach zawodowych (14,7%) niż akademickich (11,4%). W porównaniu do roku 2014, liczba studentów zwiększyła się znacząco na akademickich uczelniach niepublicznych (o 61%).
- W sektorze uczelni publicznych największa liczba studentów studiuje na uniwersytetach i na uczelniach technicznych, a najmniejsza – na uczelniach teologicznych. W porównaniu do roku 2014, w roku 2018 znacząco zmniejszyła się liczba studentów kształcących się na uczelniach wojskowych (o 37%) i uczelniach technicznych (o 25%).
- W publicznych szkołach wyższych liczba studentów studiów stacjonarnych przewyższa liczbę studiujących w trybie niestacjonarnym ponad trzyipółkrotnie. Tymczasem na uczelniach niepublicznych sytuacja jest odwrotna: studia stacjonarne odbywa trzy razy mniej studentów niż studia niestacjonarne.
- Według danych OECD za 2017 rok, tylko pięć państw Europy miało wyższy niż Polska udział studentów na trzecim poziomie edukacji (*tertiary education*) w instytucjach prywatnych. Do grupy tej należały: Wielka Brytania (100%), Łotwa (92%), Estonia (86%), Belgia (62%) i Finlandia (47%).
- W 2018 roku liczba studentów pierwszego stopnia (767 tys.) ponad dwuipółkrotnie przewyższyła liczbę osób kształcących się na studiach drugiego stopnia (289 tys.). Również ponad dwukrotnie więcej studentów kształciło się na studiach o profilu ogólnoakademickim (817 tys.) niż na kierunkach praktycznych (372 tys.).
- W 2018 roku najwięcej studentów kształciło się w obszarze nauk społecznych (502,3 tys.), wśród których najczęściej wybierane były nauki ekonomiczne. Popularny wśród studiujących jest także obszar nauk technicznych, w obrębie którego wykształcenie zdobywa 281,2 tys. osób. W latach 2014–2018 liczba studentów zmniejszyła się najdotkliwiej w obszarze nauk przyrodniczych i technicznych (po 21%).

- Największe spadki liczby studentów odnotowano w dziedzinach nauk o kulturze fizycznej i nauk o Ziemi (po 23%). Znacznie zmniejszyła się w tym okresie także liczba studentów w dziedzinie nauk rolniczych (o 22%) i dziedzinach nauk technicznych i nauk prawnych (o 21%). Znacząco wzrosła zaś liczba studiujących nauki medyczne (o 33%).
- Rozkład liczby studentów ze względu na dziedzinę kształcenia w Polsce pozostaje w zgodzie ze światowymi trendami. W przeważającej liczbie krajów OECD największy odsetek absolwentów szkół wyższych zdobywa dyplomy z dziedziny biznesu, administracji i prawa – średnia dla krajów OECD w 2016 roku wyniosła 24% i była równa wartości, jaką osiągnęła Polska. W większości krajów OECD kierunki STEM są również popularne wśród studentów. W 2016 roku w krajach OECD ukończyło je 24% absolwentów, a w Polsce – 23%.

Podejmowanie studiów równoległych

- Odsetek osób studiujących więcej niż jeden kierunek od kilku lat utrzymuje się na stabilnym poziomie, przekraczając nieco wartość 3%. Według danych z 2018 roku na kilku kierunkach

jednocześnie kształcą się niemal 34 tys. studentów. Prawie dwukrotnie częściej zjawisko to dotyczy kobiet niż mężczyzn. Wśród kierunków najczęściej studiowanych równoległe, dużą popularnością cieszy się prawo, zwykle łączone z kierunkami z dziedzin nauk ekonomicznych lub humanistycznych.

Kobiety na studiach

- Udział kobiet kształcących się na studiach wyższych w latach 2014–2018 pozostawał na stabilnym poziomie i wynosił około 58%. W 2018 kobiety stanowiły ponad 70% studentów kierunków humanistycznych i medycznych oraz niemal 70% studiujących sztukę i nauki przyrodnicze. Najmniej licznie reprezentowane były zaś na kierunkach technicznych (28%) i ścisłych (46%).
- Według danych Eurostatu za 2017 rok Polska znajduje się w czołówce państw europejskich pod względem odsetka kobiet wśród studentów, a także gdy rozpatruje się tylko studiujących nauki techniczne i ścisłe.

Studenci w wieku 26 lat i więcej

- W 2018 roku 17,8% studiujących stanowiły osoby w wieku 26 lat i więcej. Studenci z tej grupy wiekowej stanowili 8,3% studiujących w sektorze publicznym, wybierając głównie uczelnie akademickie oraz 9,4% studiujących prywatnie, w większości na uczelniach zawodowych.

Studenci zagraniczni

- Liczba studiujących cudzoziemców w Polsce rośnie: w 2012 roku zarejestrowano na polskich uczelniach 22 981 studentów zagranicznych, a sześć lat później było to już 73 663 osoby. W 2018 roku udział studentów zagranicznych wśród studiujących wyniósł 6,2%.
- W 2018 roku więcej cudzoziemców kształciło się na uczelniach publicznych (37,7 tys. osób). Jednak w latach 2012-2018 w największym tempie wzrastał udział studentów zagranicznych wybierających uczelnie niepubliczne: w roku 2012 było to 35% ogółu cudzoziemców, trzy lata później już 45%, a w roku 2018 – 48%. Trzech na czterech cudzoziemców w Polsce kształci się na uczelniach akademickich.

- Studenci zagraniczni w Polsce najczęściej kształcą się w obszarze nauk społecznych. W 2018 roku kierunki z tego obszaru studiowało ponad 37 tys. cudzoziemców. Mniejszą popularnością cieszą się nauki medyczne i techniczne, w obrębie których edukację wyższą zdobywało w obu przypadkach ponad 10 tys. osób. Najmniej cudzoziemców wśród studiujących wybierało studia z obszaru nauk rolniczych i nauk ścisłych.
- Struktura pochodzenia cudzoziemców studiujących w Polsce w 2018 roku nie była mocno zróżnicowana. Ponad połowę wszystkich zagranicznych studentów stanowili Ukraińcy. Ich udział w grupie wszystkich studentów wynosi natomiast 3,3%.
- Najwięcej cudzoziemców studiuje na Uniwersytecie Warszawskim (2 665 osób) oraz na Uniwersytecie Jagiellońskim (2 608 osób). Uczelnie niepubliczne stanowią natomiast większość szkół z najwyższym udziałem cudzoziemców wśród studiujących.
- W roku akademickim 2017/2018 w ramach programów mobilnościowych uczelni trwających dłużej niż trzy miesiące 12 374 Polaków podjęło studia za granicą, a do Polski przyjechało 20 819 studentów zagranicznych.

Przerwanie, ukończenie i kontynuacja kształcenia

- W grupie studentów rozpoczynających naukę w latach akademickich 2014/2015 oraz 2015/2016 aż 29% osób rozpoczynających studia pierwszego stopnia nie ukończyło trzyletniego cyklu kształcenia. Odsetek osób przerywających edukację na etapie uzupełniających studiów magisterskich w analizowanych latach: 2015/2016 oraz 2016/2017 jest mniejszy niż w przypadku osób podejmujących studia pierwszego stopnia i wynosi odpowiednio 18% i 17%. Największy odsetek osób przerywających kształcenie odnotowano w grupie studentów jednolitych studiów magisterskich. Wśród studentów rocznika 2012/2013 po pięciu latach aż 35% studentów nie ukończyło kształcenia w zakładanym programowo czasie. Współczynnik dla kolejnego rocznika był niższy i wynosił 29%.
- Wśród studentów, rozpoczynających edukację wyższą na studiach pierwszego stopnia w roku akademickim 2014/2015 zaledwie 44% ukończyło ten etap, w tym 31% studentów z powodzeniem zakończyło kształcenie w programowym czasie, a 13% studiujących ukończyło studia w później-

szym terminie. Natomiast 6% studentów nie zrealizowało dotychczas programu kształcenia.

- Osoby podejmujące naukę na uzupełniających studiach magisterskich wykazywały się większą skutecznością w terminowej realizacji programu studiów od osób kształcących się na studiach pierwszego stopnia – wśród studentów rozpoczynających studia magisterskie w roku akademickim 2015/2016 w terminie studia ukończyło 61% studentów, a w przypadku rocznika 2016/2017 – 56%. Odsetek osób, które wydłużyły standardowy cykl kształcenia był znikomy. Wśród studentów, którzy nie ukończyli studiów na tym poziomie, niezależnie od rocznika, przeważały osoby skreślone z listy studentów, stanowiąc odpowiednio 34% i 31%.
- W roku akademickim 2018/2019 na kontynuację kształcenia w ramach uzupełniających studiów magisterskich zdecydowało się i pozytywnie przeszło proces rekrutacji 112 435 studentów. Było to 64% absolwentów z rocznika 2017/2018.
- Trzy czwarte absolwentów studiów pierwszego stopnia kontynuujących kształcenie w celu zdobycia tytułu magistra robi to na tej samej uczelni.

- Na kontynuację nauki po ukończeniu studiów magisterskich w roku akademickim 2017/2018 zdecydowało się łącznie 3 139 absolwentów studiów drugiego stopnia i 642 absolwentów jednolitych studiów magisterskich. W ujęciu procentowym nieco częściej w systemie szkolnictwa wyższego pozostają absolwenci jednolitych studiów magisterskich (3%) niż studiów drugiego stopnia (2%).

Świadczenia materialne dla studentów

- W 2018 roku studentom przyznano 249 570 świadczenia materialne na łączną kwotę ponad 1,28 miliarda złotych. W 2018 roku na 10 tysięcy studentów przypadało 2 107 świadczeń; większość z nich otrzymali studenci znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej w formie stypendiów socjalnych.
- W gronie osób nagradzanych za osiągnięcia naukowe, najliczniejszą grupę stanowią studenci otrzymujący stypendia rektora – w skali kraju w 2018 roku przypadało 821 stypendiów na 10 tysięcy studiujących.
- W grupie świadczeń wspierających studentów w trudnej sytuacji materialnej, dominują

stypendia socjalne. W 2018 roku w całym kraju przyznano 1 103 tego rodzaju świadczeń w przeliczeniu na 10 tysięcy studentów.

Współczynnik skolaryzacji

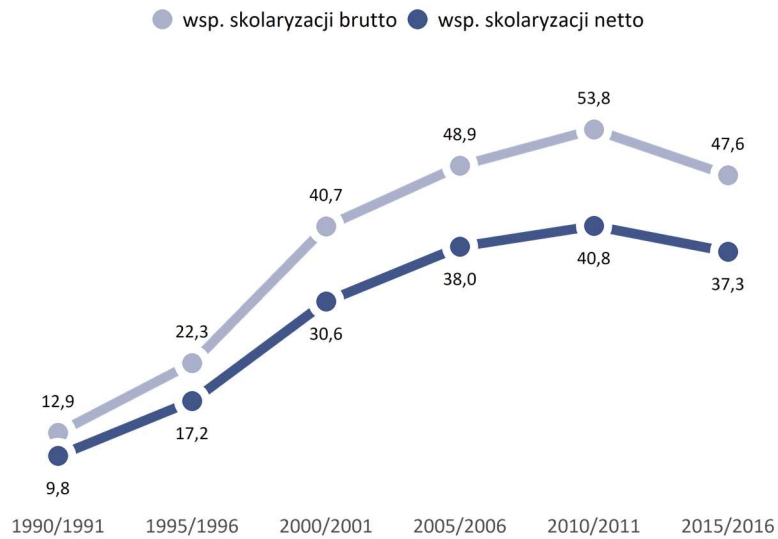
Współczynniki skolaryzacji stanowią miarę powszechności kształcenia. Stosunek liczby wszystkich osób uczących się na określonym poziomie do całej populacji osób będących w wieku nominalnie przypisanym temu poziomowi kształcenia (w przypadku szkolnictwa wyższego to wiek 19–24 lata, według stanu na 31 grudnia) nosi nazwę współczynnika skolaryzacji brutto (GUS 2019). W roku akademickim 1990/1991 wskaźnik ten w szkolnictwie wyższym wynosił zaledwie 12,9%. W kolejnych latach stopniowo wzrastał, a w roku akademickim 2010/2011 osiągnął maksymalną wartość 53,8%. Od początku obecnej dekady współczynnik systematycznie maleje: w latach 2013/2014 spadł poniżej 50%, a w roku akademickim 2017/2018 osiągnął wartość 46,9%.

Do roku akademickiego 2010/2011 systematycznie rósł również współczynnik skolaryzacji netto, który oznacza stosunek liczby studentów w nominalnym wieku kształcenia na poziomie studiów wyższych do liczby ludności w wieku 19–24 lata. W roku akademickim 1990/1991 współczynnik skolaryzacji netto wynosił 9,8%, a maksymalną wartość na poziomie 40,9% osiągnął w roku akademickim 2009/2010. Po okresie względnej stabilizacji, w roku akademickim 2013/2014 spadł poniżej 40%, a w roku 2017/2018 osiągnął poziom 36,2%.

W ciągu dwudziestu jeden lat, licząc od 1990 do 2010 roku, wartość obu współczynników skolaryzacji wzrosła aż czterokrotnie. Tak imponujący wzrost w stosunkowo krótkim czasie nie był obserwowany w sektorze szkolnictwa wyższego żadnego innego państwa w Europie Zachodniej (Kwiek 2015a). Kształcenie na poziomie studiów wyższych stało się w Polsce powszechne. Opisane zmiany spowodowane były przede wszystkim wzrostem aspiracji edukacyjnych młodych Polaków po transformacji ustrojowej w 1989 roku oraz późniejszym przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, a także falą wyżu demograficznego z przełomu lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych ubiegłego wieku. Zmiany, które nastąpiły w drugiej dekadzie XXI wieku, odzwierciedlone w spadku obu współczynników skolaryzacji wskazują, że zgodnie z klasyfikacją Martina Trowa (2010) krajowy system szkolnictwa wyższego z powszechnego znów stał się co najwyżej masowym¹⁶.

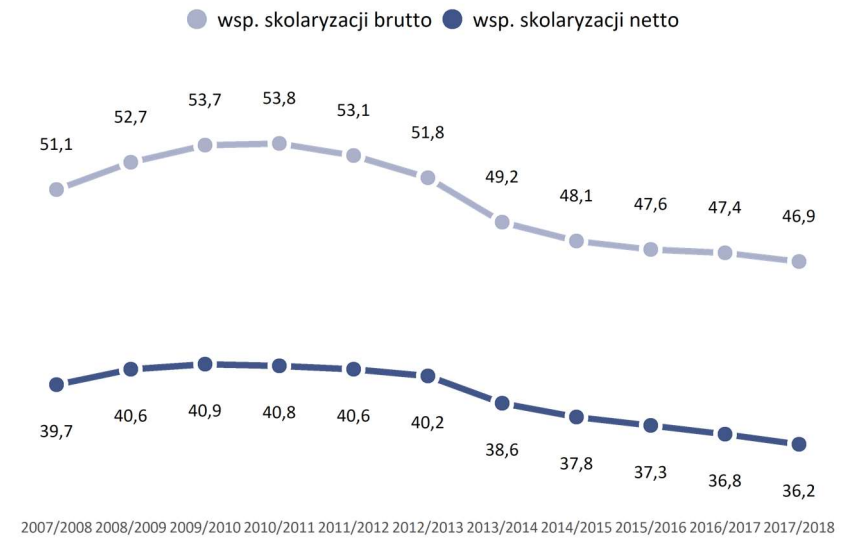
¹⁶ O powszechnym systemie szkolnictwa wyższego można mówić, gdy współczynnik skolaryzacji brutto przekroczy 50%, co w Polsce miało miejsce w roku akademickim 2007/2008. Natomiast wartości tego współczynnika mieszczące się w przedziale 15–50% wskazują na system kształcenia o charakterze masowym.

Współczynniki skolaryzacji (w %) w latach akademickich 1990/1991–2015/2016

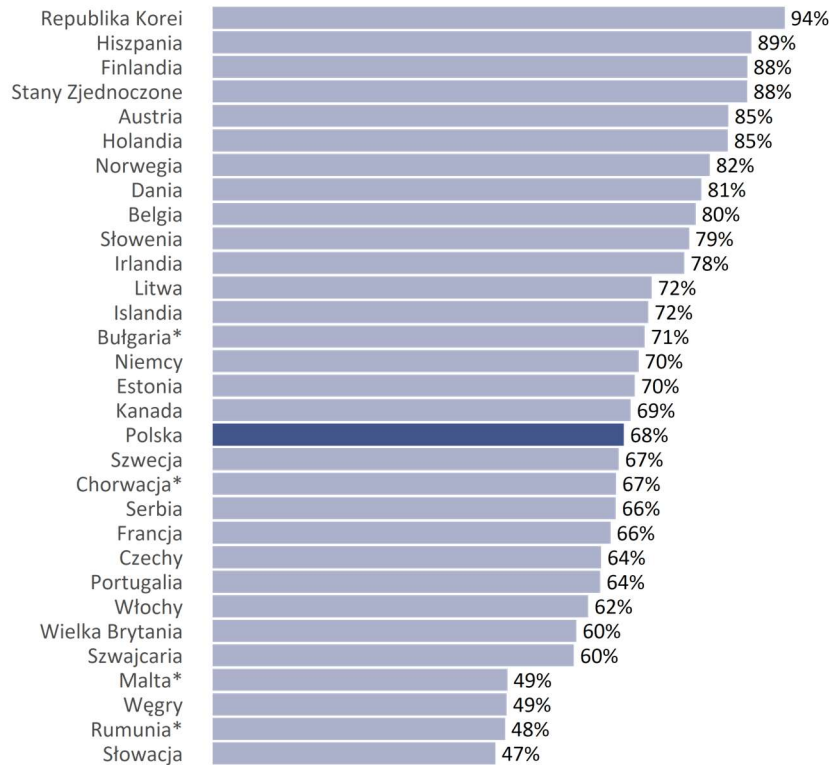
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych GUS.

Współczynniki skolaryzacji (w %) w latach akademickich 2007/2008–2017/2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych GUS.

Współczynniki skolaryzacji brutto w wybranych państwach w 2017 roku

* dane dla 2016 roku.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych UNESCO Institute for Statistics.

Wartość współczynnika skolaryzacji brutto, szacowana dla Polski przez UNESCO Institute for Statistics, jest zdecydowanie wyższa niż podawana przez GUS. W 2017 roku wyniosła 68%. Różnica w wartościach wynika z odmiennego sposobu obliczania wskaźnika przez obie instytucje. Dane UNESCO odnoszą się do liczby studiujących na poziomach ISCED 5–8 według Międzynarodowej Standardowej Klasyfikacji Kształcenia 2011 (*International Standard Classification of Education*)¹⁷. W przypadku danych dla Polski, oprócz studentów kształcących się na studiach pierwszego i drugiego stopnia, klasyfikacja ta obejmuje także osoby podejmujące studia podyplomowe i studia w kolegiach (tj. kolegiach nauczycielskich, nauczycielskich kolegiach języków obcych oraz kolegiach pracowników szkół społecznych) oraz na studiach doktoranckich.

Zastosowanie odmiennych metodyki pozostaje bez wpływu na tendencje zaobserwowane w Polsce. Porównanie obecnej wielkości współczynnika skolaryzacji wyliczonego przez UNESCO z wartością za rok 2014 wskazuje na spadek miary powszechności kształcenia o jeden punkt procentowy. Według najnowszych danych sytuacja w Polsce pod względem powszechności kształcenia jest zbliżona do panującej w Kanadzie, Szwecji i Chorwacji. Liderem pozostaje Republika Korei, w przypadku której współczynnik skolaryzacji w 2017 roku wyniósł 94%.

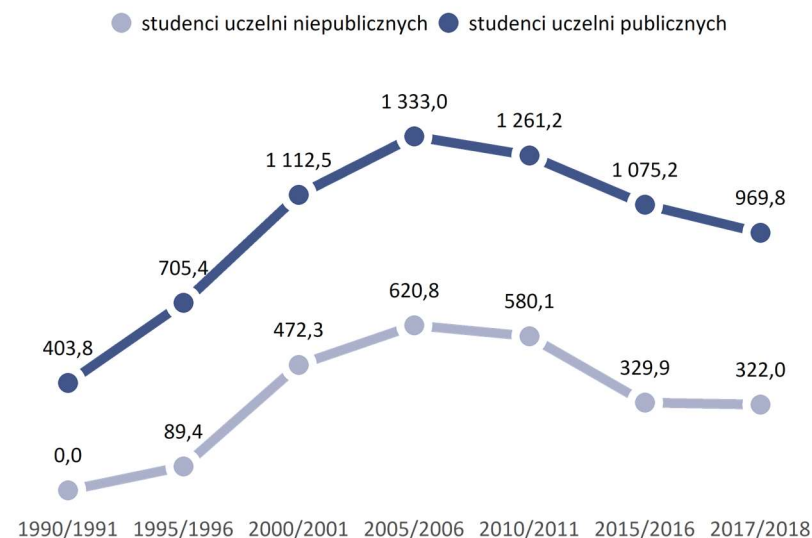
¹⁷ ISCED 5 – studia krótkiego cyklu (*short-cycle tertiary education*), ISCED 6 – studia licencjackie lub ich odpowiedniki (*bachelor or equivalent*), ISCED 7 – studia magisterskie lub ich odpowiedniki (*master or equivalent*), ISCED 8 – studia doktoranckie lub ich odpowiedniki (*doctoral or equivalent*).

Liczba studentów

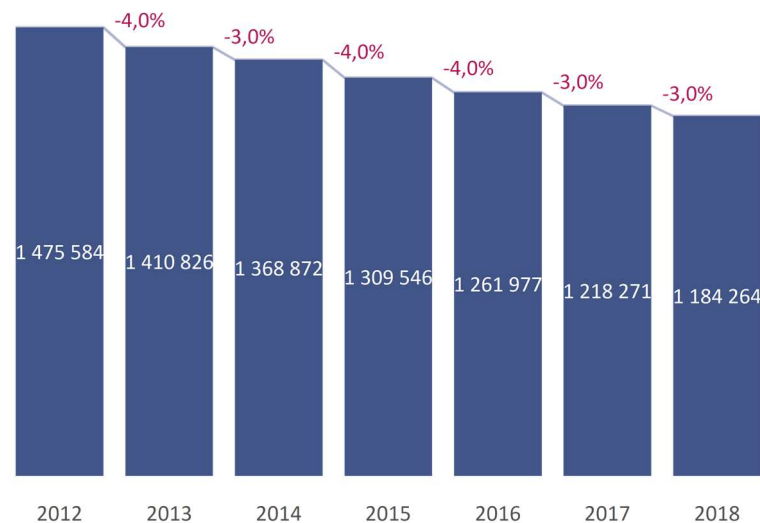
Zmiany w sektorze szkolnictwa wyższego w Polsce odzwierciedlone są także we wskaźniku liczby studentów. Wzrost, który rozpoczął się na początku lat 90-tych XX wieku, utrzymał się do roku akademickiego 2005/2006. Według danych GUS liczba studentów uczelni publicznych i niepublicznych osiągnęła wtedy rekordowy poziom 1,95 mln. Tym samym, w ciągu 15 lat liczba osób kształcących się na studiach wyższych wzrosła prawie pięciokrotnie, czego główną przyczyną był wzrost odsetka studiującej młodzieży oraz podejmowanie nauki na uczelniach przez przedstawicieli wyżu demograficznego. Wraz z zakończeniem kształcenia przez te osoby i kurczeniem się populacji w wieku odpowiadającym wyższemu poziomowi kształcenia, tj. 19–24 lata¹⁸, liczba studentów zmniejszyła się. Uwarunkowania demograficzne są jednym z najważniejszych czynników kształtujących popyt wewnętrzny na szkolnictwo wyższe, a zmiana struktury wiekowej populacji silnie oddziałuje na uczelnie, indukując zmiany w funkcjonowaniu całego sektora.

¹⁸ Według szacunków GUS (2014, 2016a) liczba ludności Polski w przedziale 19-24 lata zmaleje o 670 tys. od 2015 do 2024 roku, osiągając minimalną wartość 2,16 mln. Co najmniej do tego czasu, jak prognozuje M. Kwiek (2015a), może trwać implozja systemu szkolnictwa wyższego spowodowana znaczącymi zmianami demograficznymi.

Liczba studentów na uczelniach publicznych i niepublicznych w latach akademickich 1990/1991–2017/2018 (w tys.)

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych GUS.

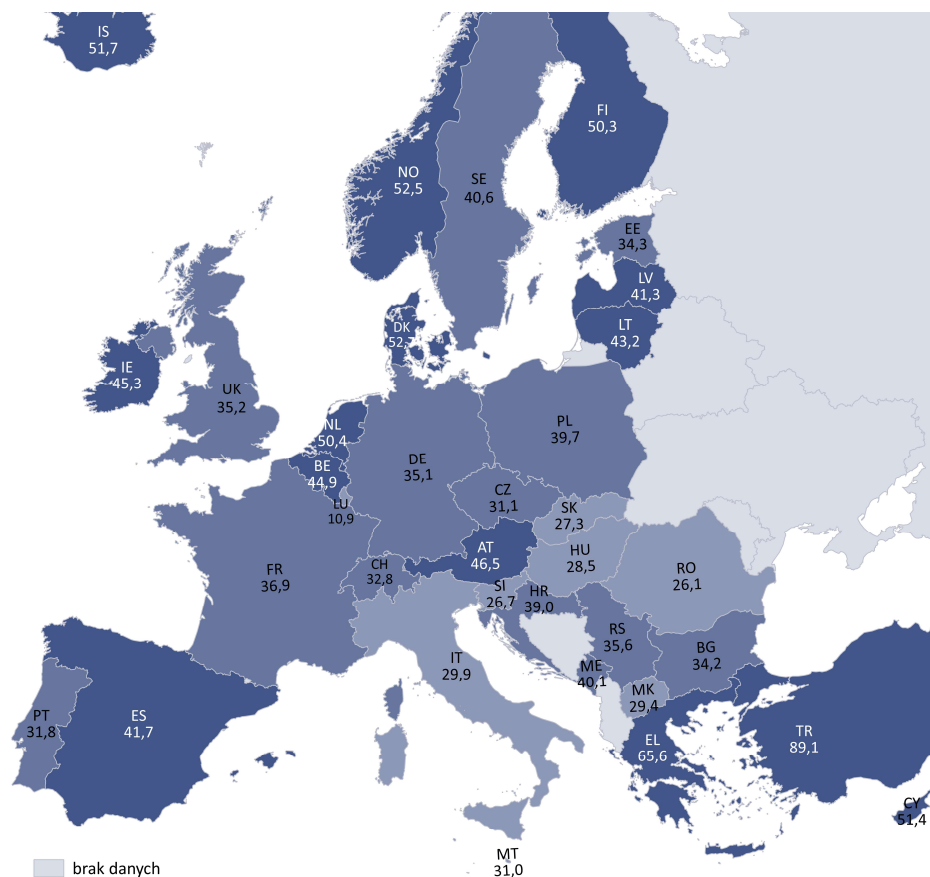
Całkowita liczba studentów w latach 2012–2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Według danych z systemu POL-on, od 2012 roku liczba studentów w Polsce systematycznie zmniejszała się. W 2018 roku w polskich szkołach wyższych kształciło się ponad 1,18 mln studentów¹⁹. Zestawienie tej wartości z danymi za 2012 rok wskazuje na spadek liczby studiujących o prawie 20% w ciągu ostatnich sześciu lat.

¹⁹ Przy porównywaniu danych dotyczących liczby studentów pochodzących z GUS-u i systemu POL-on należy zachować ostrożność z powodu różnic metodologicznych; więcej na ten temat w części „Metodyka”.

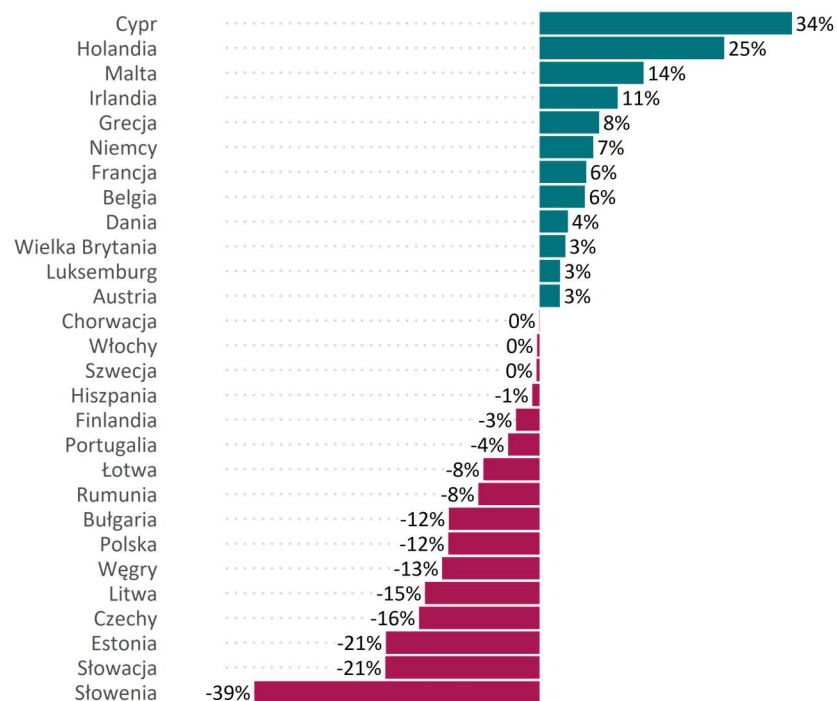
Liczba studentów w Europie w przeliczeniu na tysiąc mieszkańców w 2017 roku

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych Eurostatu.

Zgodnie z danymi Eurostatu, w grupie krajów objętych analizą w 2017 roku największa liczba studentów, bo aż 89 osób, przypadła na tysiąc mieszkańców Turcji. Na drugim miejscu z wynikiem niemal 66 studentów na tysiąc mieszkańców znalazła się Grecja. Polska, w której na tysiąc mieszkańców przypada prawie 40 studentów, osiągnęła podobny wynik do Szwecji i Chorwacji. Kraje te wypadły w zestawieniu lepiej niż średnia dla państw Unii, która w 2017 wyniosła 37 studentów na tysiąc mieszkańców.

Najniższą liczbę studentów na tysiąc mieszkańców odnotowano w Luksemburgu (11) oraz w Rumunii (26 studentów), na Słowacji (27) i w Słowenii (27).

Zmiany procentowe liczby studentów w krajach Unii Europejskiej w latach 2014 i 2017

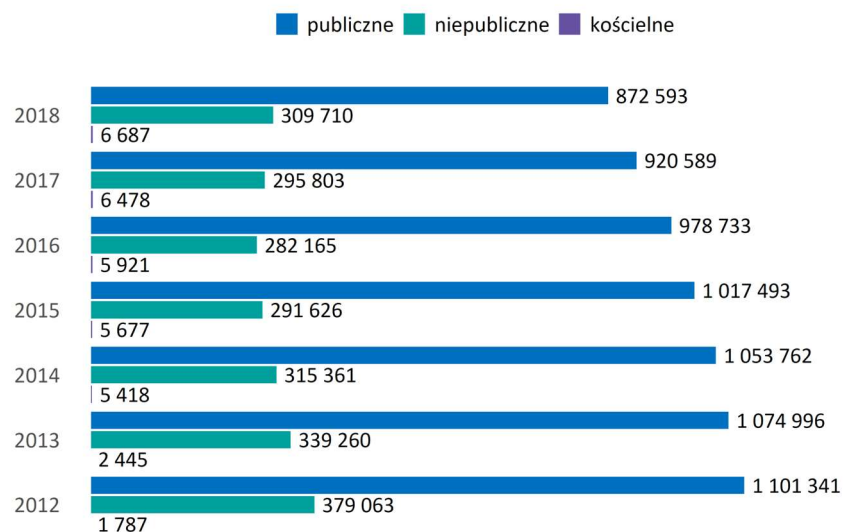
Objaśnienia: uwzględniono studentów studiów krótkiego cyklu (ISCED 5 – *short-cycle tertiary education*), studiów licencjackich lub ich odpowiedników (ISCED 6 – *bachelor or equivalent*) i studiów magisterskich lub ich odpowiedników (ISCED 7 – *master or equivalent*).

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych Eurostatu.

Zgodnie z danymi Eurostatu Spadek liczby studentów między rokiem 2014 a rokiem 2017 dotyczył wszystkich państw Europy Środkowo-Wschodniej. W Polsce wyniósł 12%²⁰. O podobny odsetek zmniejszyła się liczba studentów w Bułgarii i na Węgrzech. Największy spadek liczby studentów wśród państw UE odnotowano w przypadku Słowenii – zmiana o 39%.

Z kolei na Cyprze liczba studentów zwiększyła się o 34%, a w Holandii o jedną czwartą. W gronie państw Unii Europejskiej, które w analizowanym okresie odnotowały wzrost liczby studentów znalazły się także: Malta, Irlandia, Grecja, Niemcy, Francja, Belgia, Dania, Wielka Brytania, Luksemburg i Austria.

²⁰ Dane nie są porównywalne z danymi z systemu POL-on i z GUS-u, gdyż uwzględniają także studentów studiów krótkiego cyklu (ISCED 5 – *short-cycle tertiary education*).

Liczba studentów na uczelniach publicznych, niepublicznych i kościelnych w latach 2012–2018

Objaśnienia: liczby studentów nie sumują się do całkowitej liczby studentów, ponieważ jedna osoba mogła studiować na kilku uczelniach w tym samym czasie.

Dane dotyczące uczelni kościelnych za lata 2012–2013 są niepełne, gdyż we wskazanym okresie na podmiotach tych nie spoczywał obowiązek sprawozdawczy.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Chociaż uczelni publicznych w Polsce jest zdecydowanie mniej niż uczelni niepublicznych, to właśnie w publicznych placówkach kształci się niemal trzy czwarte wszystkich studentów. Ich liczba jednakże systematycznie spada: od roku 2012 uczelnie publiczne utraciły niemal 229 tysięcy studentów, czyli 20,8%. Natomiast na uczelniach niepublicznych liczba studentów zmniejszała się w między 2012 rokiem a 2016 rokiem, a od 2017 roku nastąpił wzrost. Pomimo tych zmian uczelnie niepubliczne utraciły w ostatnich sześciu latach ponad 69 tysięcy studentów, czyli 18,3% ich liczby z 2012 roku. Odmienna jest sytuacja uczelni kościelnych. W badanym okresie podmioty te jako jedyne odnotowały wzrost liczby studentów – od 2014 roku ich liczba wzrosła o 23%²¹.

²¹ Dane dotyczące uczelni kościelnych za lata 2012–2013 są niepełne, gdyż we wskazanym okresie na podmiotach tych nie spoczywał obowiązek sprawozdawczy.

Liczba i odsetek studentów w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe dla każdego rodzaju uczelni w latach 2014 i 2018

rodzaj uczelni	2014			2018		
	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem
uczelnie publiczne	984 121 (71,89%)	70 615 (5,16%)	1 053 762 (77%)	819 370 69,19%	53 853 4,55%	872 593 74%
uczelnie niepubliczne	83 680 6,11%	231 890 16,94%	315 361 23%	135 118 11,41%	174 924 14,77%	309 710 26%
uczelnie kościelne	5 358 0,39%	60 0,00%	5 418 0%	6 612 0,56%	75 0,01%	6 687 1%
ogółem	1 071 250 78%	302 308 22%	1 368 872 100%	958 754 81%	228 676 19%	1 184 264 100%

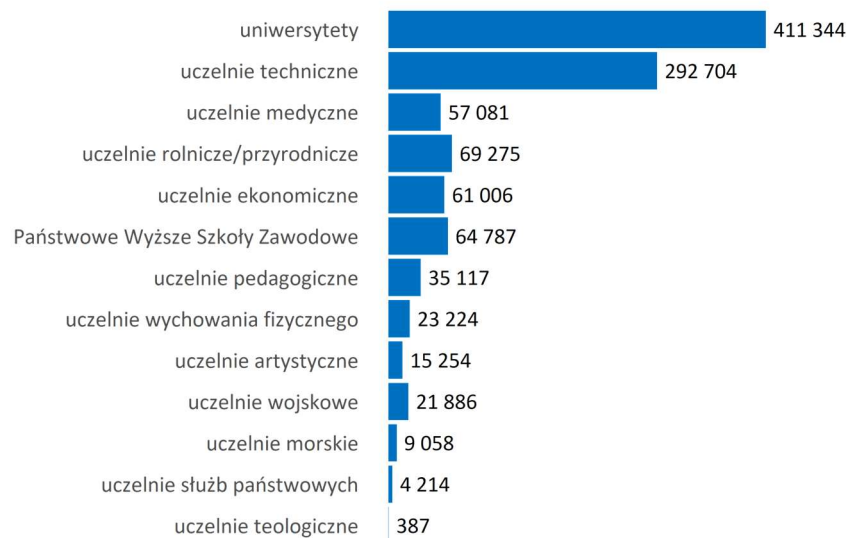
Objaśnienia: przedstawiony udział procentowy odnosi się do ogólnej liczby studentów (1 184 264 w 2018 roku i 1 368 872 w 2014 roku); procenty z poszczególnych komórek nie sumują się do 100%, a poszczególne liczby studentów – do całkowitej liczby studentów, ponieważ jedna osoba mogła studiować na kilku uczelniach w tym samym czasie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W 2018 roku zdecydowana większość studentów (81%) kształciła się na uczelniach akademickich, przede wszystkim publicznych. Podobnie większość studentów uczelni kościelnych zdobywała wykształcenie w jednostkach akademickich, jednak ich udział w ogólnej liczbie studentów wynosił w 2018 roku zaledwie 0,56%. Natomiast w grupie niepublicznych szkół wyższych większy odsetek studentów odnotowano na uczelniach zawodowych (14,7%) niż akademickich (11,4%).

W porównaniu do roku 2014, liczba studentów zwiększyła się znacząco na akademickich uczelniach niepublicznych (o 61%). Więcej studiujących odnotowały także akademickie i zawodowe uczelnie kościelne (o 23% i o 25%). Największe spadki liczby studentów odnotowały natomiast publiczne (o 24%) i niepubliczne uczelnie zawodowe (o 25%).

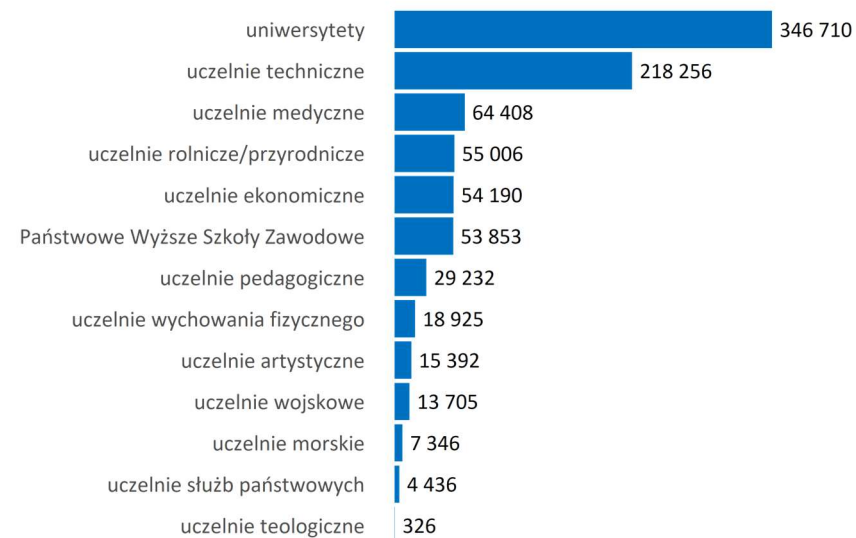
Liczba studentów według typu uczelni publicznych w 2014 roku

Objaśnienia: liczby studentów nie sumują się do całkowitej liczby studentów, ponieważ jedna osoba mogła studiować na kilku uczelniach w tym samym czasie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba studentów według typu uczelni publicznych w 2018 roku

Objaśnienia: liczby studentów nie sumują się do całkowitej liczby studentów, ponieważ jedna osoba mogła studiować na kilku uczelniach w tym samym czasie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W sektorze uczelni publicznych największa liczba studentów studiuje na uniwersytetach i na uczelniach technicznych, a najmniejsza – na uczelniach teologicznych. W porównaniu do roku 2014, w roku 2018 znacząco zmniejszyła się liczba studentów kształcących się na uczelniach wojskowych (o 37%) i uczelniach technicznych (o 25%). Studentów przybyło w tym okresie na uczelniach medycznych (o 13%), służb państwowych (o 5%) i artystycznych (o 1%).

Liczba studentów według rodzaju uczelni i trybu studiów w latach 2014 i 2018

	2014				2018			
	uczelnie publiczne	uczelnie niepubliczne	uczelnie kościelne	ogółem	uczelnie publiczne	uczelnie niepubliczne	uczelnie kościelne	ogółem
studia stacjonarne	813 140 59,4%	59 136 4,3%	4 095 0,3%	875 035 63,9%	689 790 58,2%	82 035 6,9%	4 889 0,4%	775 362 65,5%
studia niestacjonarne	248 419 49,1%	256 920 50,8%	1 327 0,3%	505 894 37,0%	187 200 15,8%	228 238 19,3%	1 808 0,2%	416 635 35,2%
ogółem	1 053 762 77,0%	315 361 36,1%	5 418 1,7%	1 368 872 100,0%	872 593 73,7%	309 710 26,2%	6 687 0,6%	1 184 264 100,0%

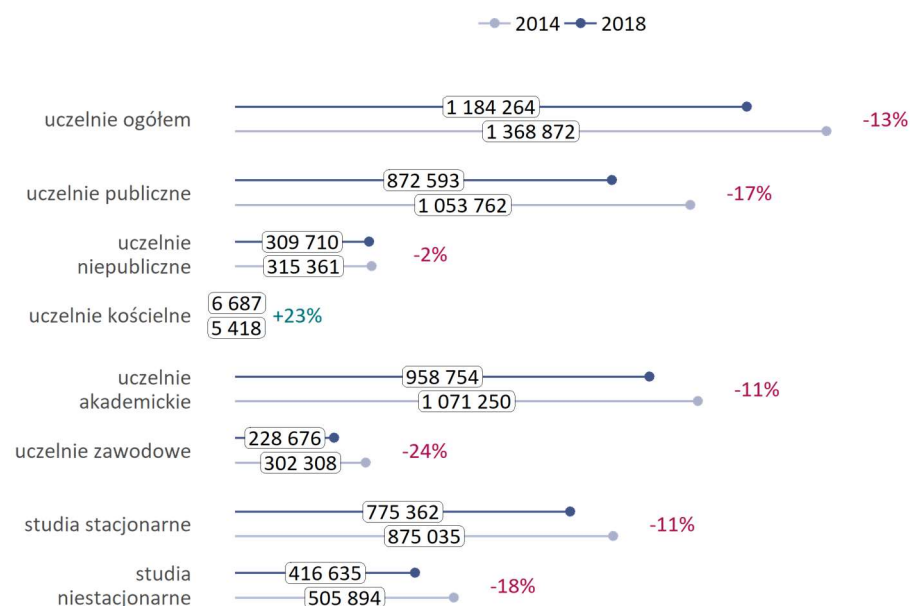
Objaśnienia: przedstawiony udział procentowy odnosi się do ogólnej liczby studentów (1 184 264 w 2018 roku i 1 368 872 w 2014 roku); procenty z poszczególnych komórek nie sumują się do 100%, a poszczególne liczby studentów – do całkowitej liczby studentów, ponieważ jedna osoba mogła studiować na kilku uczelniach w tym samym czasie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W publicznych szkołach wyższych liczba studentów studiów stacjonarnych przewyższa liczbę studiujących w trybie niestacjonarnym ponad trzykrotnie. Również na uczelniach kościelnych przeważa liczba studiujących stacjonarnie (niemal trzykrotnie). Tymczasem na uczelniach niepublicznych sytuacja jest odwrotna: studia stacjonarne odbywa trzy razy mniej studentów niż studia niestacjonarne.

W porównaniu do 2014 roku, w 2018 roku liczba studentów zwiększyła się znacząco na studiach stacjonarnych na uczelniach niepublicznych (o 39%), natomiast najwięcej studentów w ujęciu procentowym ubyło na studiach niestacjonarnych prowadzonych przez uczelnie publiczne (o 25%).

Zmiany liczby studentów według rodzaju uczelni, trybu studiów oraz podziału na uczelnie akademickie i zawodowe w latach 2014 i 2018

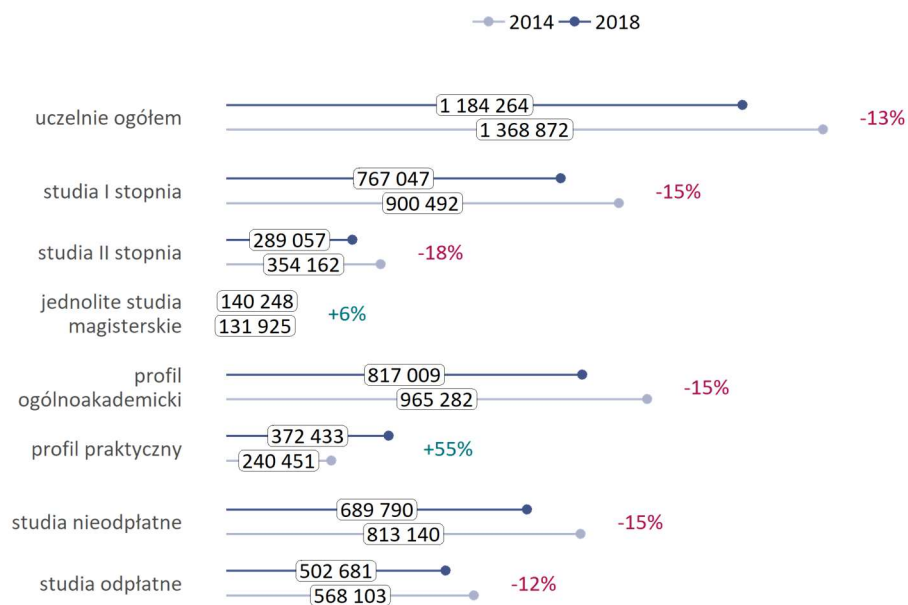
Objaśnienia: liczby studentów nie sumują się do całkowitej liczby studentów, ponieważ jedna osoba mogła studiować na kilku kierunkach bądź uczelniach w tym samym czasie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Statystyki dotyczące trybu studiowania wskazują na prawie dwukrotną przewagę liczebną studentów stacjonarnych nad studium niestacjonarnie. W latach 2014–2018 liczba studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych zmniejszyła się odpowiednio o 11% i 18%. Wzrost liczby studentów w 2018 roku w stosunku do roku 2014 odnotowały jedynie uczelnie kościelne, natomiast największy spadek obserwowany był na uczelniach zawodowych (o 24%).

Według danych OECD za 2017 rok, tylko pięć państw Europy miało wyższy niż Polska udział studentów na trzecim poziomie edukacji (*tertiary education*) w instytucjach prywatnych. Do grupy tej należały: Wielka Brytania (100%), Łotwa (92%), Estonia (86%), Belgia (62%) i Finlandia (47%). Na przeciwległym krańcu skali znalazły się Dania i Irlandia z odsetkiem studium w prywatnych instytucjach na poziomie odpowiednio 1% i 4%. W Polsce wskaźnik ten kształtował się na poziomie 25%; był zatem niższy od średniej dla wszystkich krajów OECD, wynoszącej 32% (OECD 2017).

Zmiany liczby studentów według poziomu studiów, profilu kształcenia oraz odpłatności za naukę w latach 2014 i 2018

Objaśnienia: liczby studentów nie sumują się do całkowitej liczby studentów, ponieważ jedna osoba mogła studiować na kilku kierunkach bądź uczelniach w tym samym czasie.

W 2014 roku na studiach o nieokreślonym profilu kształciło się 410 osób, a w 2018 roku około 3,5 tys. studentów.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

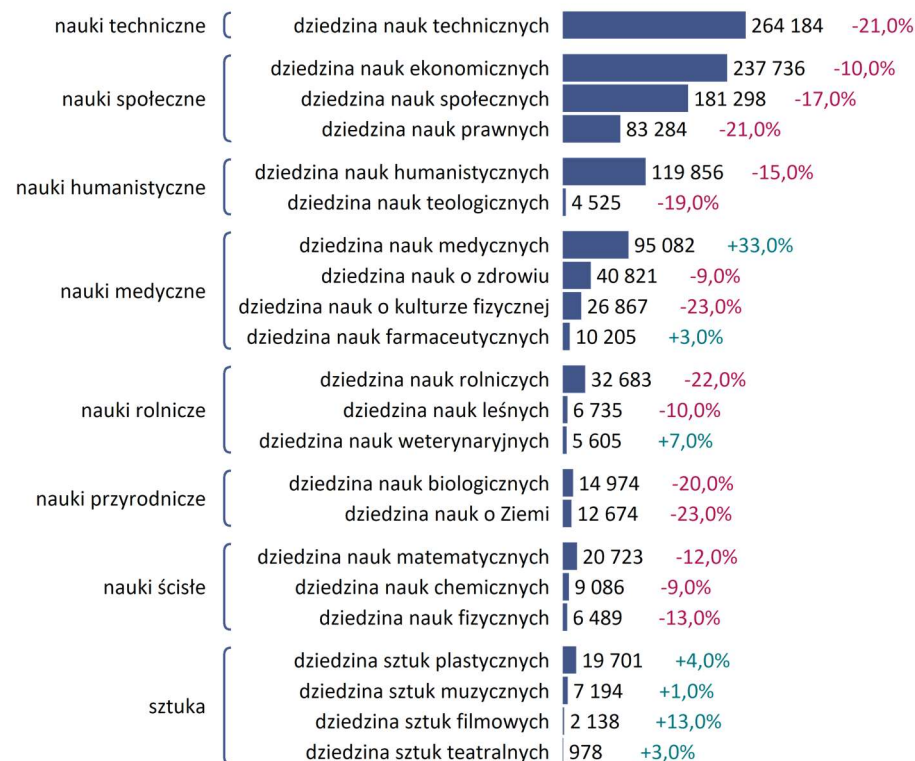
Liczba studentów pierwszego stopnia ponad dwuipółkrotnie przewyższa liczbę osób kształcących się na studiach drugiego stopnia. Zarówno na studiach pierwszego stopnia, jak i magisterskich studiach uzupełniających odnotowano kilkunastoprocentowy spadek liczby studiujących w latach 2014–2018, natomiast liczba studentów na jednolitych studiach magisterskich wzrosła w tym okresie o 6%.

Również ponad dwukrotnie więcej studentów kształci się na studiach o profilu ogólnoakademickim²² niż na kierunkach praktycznych. Jednakże w stosunku do roku 2014 na kierunkach o profilu ogólnoakademickim zaobserwowano piętnastoprocentowy spadek liczby studentów, podczas gdy liczba studentów na kierunkach praktycznych wzrosła o 55%.

W badanym okresie odnotowano także dwunastoprocentowy spadek liczby osób na studiach odpłatnych, podczas gdy liczba osób kształcących się bezpłatnie zmniejszyła się o 15%.

²²Rozróżnienie na profil ogólnoakademicki i profil praktyczny kształcenia wprowadzono w ramach nowelizacji ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym z 11 lipca 2014 roku (Dz.U. 2014 poz. 1198). Rozwiązanie to odpowiada na niedopasowanie kompetencji i umiejętności studentów do potrzeb rynku pracy i ma na celu wzmocnienie mechanizmów konkurencji opartej na możliwie najwyższej jakości kształcenia. Profil ogólnoakademicki obejmuje moduły zajęć powiązane z prowadzonymi na uczelni badaniami naukowymi. Realizowany jest przy założeniu, że ponad połowę programu studiów, określonego w punktach ECTS, stanowią zajęcia służące zdobywaniu przez studenta pogłębionej wiedzy. Z kolei profil praktyczny obejmuje moduły zajęć, które mają zapewnić zdobycie umiejętności praktycznych oraz kompetencji społecznych. Realizowany jest przy założeniu, że na ponad połowę programu studiów składają się zajęcia praktyczne kształtujące wspomniane umiejętności i kompetencje, w tym umiejętności uzyskiwane na zajęciach warsztatowych prowadzonych przez osoby posiadające doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią. Tym samym jednostki oferujące kształcenie o profilu praktycznym zabiegają o studentów innego typu niż jednostki prowadzące kształcenie o profilu ogólnoakademickim. Te pierwsze nastawione są głównie na osoby zainteresowane studiowaniem w trybie niestacjonarnym, które często łączą naukę z pracą zawodową, a drugie – na studentów stacjonarnych o aspiracjach zarówno w sferze akademickiej, jak i biznesowej (Górniak 2015).

Liczba studentów według obszarów i dziedzin kształcenia w 2018 roku wraz z różnicą procentową w odniesieniu do 2014 roku

Objaśnienia: liczby studentów nie sumują się do całkowitej liczby studentów, ponieważ jedna osoba mogła studiować na kilku kierunkach bądź uczelniach w tym samym czasie.

Źródło: opracowanie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Najwięcej studentów kształci się w obszarze nauk społecznych (502,3 tys.), wśród których najczęściej wybierają nauki ekonomiczne. Popularny wśród studiujących jest także obszar nauk technicznych, w obrębie którego wykształcenie zdobywa 264,2 tys. osób.

W latach 2014–2018 liczba studentów zmniejszyła się najbardziej w obszarze nauk przyrodniczych i technicznych (po 21%). Przyglądając się dziedzinom kształcenia, największe spadki odnotowano w dziedzinach nauk o kulturze fizycznej i nauk o Ziemi (po 23%). Znacznie zmniejszyła się w tym okresie także liczba studentów w dziedzinie nauk rolniczych (o 22%) i dziedzinach nauk technicznych i nauk prawnych (o 21%). Znacząco wzrosła zaś liczba studiujących nauki medyczne (o 33%). Wyraźnie większym zainteresowaniem cieszyły się też studia z dziedziny sztuk filmowych.

Rozkład liczby studentów ze względu na dziedzinę kształcenia w Polsce pozostaje w zgodzie ze światowymi trendami. W przeważającej liczbie krajów OECD największy odsetek absolwentów szkół wyższych zdobywa dyplomy z dziedziny biznesu, administracji i prawa – średnia dla krajów OECD w 2016 roku wyniosła 24% i była równa wartości, jaką osiągnęła Polska. Natomiast w Belgii, Finlandii, Norwegii i Szwecji największa liczba osób kończy studia na kierunkach z dziedziny zdrowia i opieki społecznej. Z kolei w Korei Południowej i Portugalii najpopularniejsze są kierunki techniczne oraz z zakresu przetwórstwa przemysłowego i budownictwa.

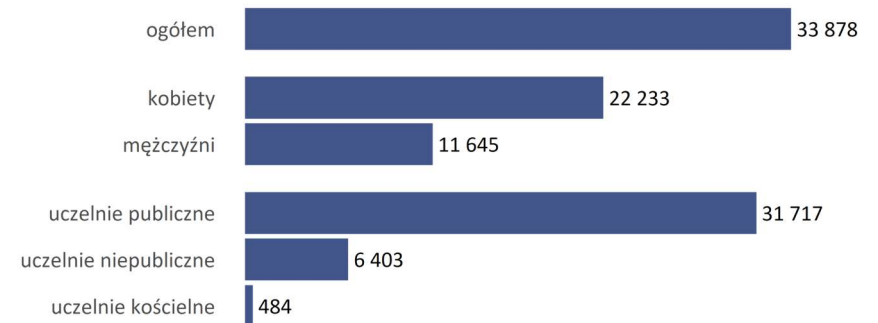
W większości krajów OECD kierunki STEM (*science, technology, engineering, and mathematics*) są również popularne wśród studentów. W 2016 roku w krajach OECD ukończyło je 24% absolwentów, w Polsce – 23%, a najwyższy wskaźnik na poziomie 36% osiągnęły Niemcy (OECD 2018).

Podjęcie studiów równoległych

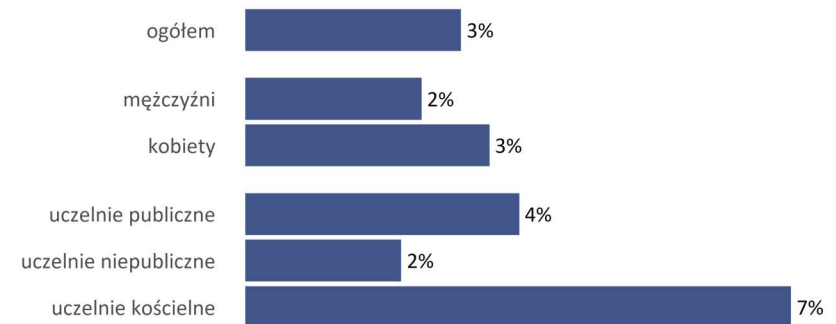
Podjęcie dodatkowego kierunku studiów może być dla studenta szansą na realizację własnych ambicji i zainteresowań, a także próbą zapewnienia sobie szerszych kwalifikacji na rynku pracy. Jeśli jednak decyzja o rozpoczęciu drugiego kierunku kształcenia nie jest dostatecznie przemyślana i w krótkim czasie kończy się porzuceniem studiów, wiąże się z blokowaniem miejsc innym kandydatom na studia. Mimo to nowelizacja ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym z 11 lipca 2014 roku (Dz.U. 2014 poz. 1198) zniósła odpłatność za dodatkowy kierunek studiów realizowany w trybie stacjonarnym na uczelni publicznej.

Wspomniana decyzja nie wpłynęła na wzrost częstości występowania zjawiska wielokierunkowości. Odsetek osób studiujących więcej niż jeden kierunek od kilku lat utrzymuje się na stabilnym poziomie – około 3%. Według danych z 2018 roku na kilku kierunkach jednocześnie kształcą się niemal 34 tys. studentów. Prawie dwukrotnie częściej zjawisko to dotyczy kobiet niż mężczyzn. Najbardziej popularne jest wśród studentów uczelnie kościelnych, gdzie 7% studentów podejmuje kształcenie równoległe, a najmniej rozpowszechnione w grupie studiujących w niepublicznych szkołach wyższych.

Liczba osób studiujących na kilku kierunkach jednocześnie w 2018 roku

Odsetek osób studiujących na kilku kierunkach jednocześnie w 2018 roku

Objaśnienia: osoby studiujące równocześnie na uczelniach publicznych, niepublicznych i kościelnych wykazano w każdej z grup.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Ranking par kierunków najczęściej studiowanych równoległe w 2018 roku

	para kierunków	liczba studentów studiujących oba kierunki równoległe
1	administracja + prawo	358
2	finanse i rachunkowość + prawo	298
3	ekonomia + zarządzanie	291
4	filologia + prawo	219
5	informatyka + matematyka	214
6	pedagogika + psychologia	191
7	ekonomia + prawo	181
8	prawo + psychologia	172
9	ekonomia + matematyka	161
10	prawo + zarządzanie	159
11	finanse i rachunkowość + zarządzanie	156
12	farmacja + kierunek lekarski	154
13	pedagogika + pedagogika specjalna	148
14	prawo + stosunki międzynarodowe	135
15	historia + prawo	133
16	filologia + pedagogika	122
17	filologia + psychologia	120
18	filozofia + prawo	119
19	ekonomia + finanse i rachunkowość	116
20	automatyka i robotyka + informatyka	111

Przegląd par kierunków, które studenci najczęściej podejmują równoległe, wskazuje na występowanie zjawiska wielokierunkowości głównie w obszarze nauk społecznych. Wśród kierunków najczęściej studiowanych równoległe, dużą popularnością cieszy się prawo, zwykle łączone z kierunkami z dziedzin nauk ekonomicznych lub humanistycznych.

W 2018 roku w czołówce równoległe studiowanych kierunków, podobnie jak rok wcześniej, znalazło się prawo z administracją oraz z finansami i rachunkowością. Trzecim najczęściej wybieranym zestawem kierunków studiowanych równoległe była ekonomia i zarządzanie. Na 20 par w rankingu tylko trzy reprezentują przynajmniej jeden kierunek z obszaru nauk ścisłych i technicznych: informatyka i matematyka (na piątym miejscu), ekonomia i matematyka (na dziewiątym miejscu) oraz automatyka i robotyka z informatyką (na miejscu dwudziestym).

Objaśnienia: alfabetyczna kolejność kierunków w parach.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Kobiety na studiach

Według Narodowego Spisu Powszechnego, w 2011 roku w całej populacji wykształceniem wyższym legitymowała się niemal co piąta kobieta (18,8%) i 14,6% mężczyzn. W 2002 roku zaś absolwentką szkoły wyższej była tylko co dziesiąta kobieta, a odsetek mężczyzn posiadających dyplom ukończenia uczelni był niższy od odsetka kobiet tylko o jeden punkt procentowy. Obrazuje to dynamikę wzrostu poziomu wykształcenia kobiet w Polsce w ciągu zaledwie dekady.

Udział kobiet kształcących się na studiach wyższych w latach 2014 i 2018 pozostawał na stabilnym poziomie i wynosił około 58%. Nieco większy odsetek kobiet studiował na uczelniach niepublicznych – 62% w 2014 roku i 60% w 2018 roku. Niższy odsetek kobiet wśród studentów odnotowano zaś na uczelniach publicznych – 57% w analizowanych latach.

Porównanie struktury studentów ze względu na płeć we wszystkich uczelniach akademickich i zawodowych ogółem w roku 2018 wskazuje na nieco wyższy odsetek kobiet w szkołach wyższych nieposiadających uprawnień do nadawania stopni naukowych (61,4%). Przy uwzględnieniu dodatkowo rodzaju uczelni okazuje się jednak, że najwyższy odsetek kobiet wśród studentów występuje w akademickich uczelniach kościelnych (62%) oraz zawodowych publicznych (61%) i niepublicznych (61%) szkołach wyższych.

Liczba i odsetek kobiet wśród studentów w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe dla każdego rodzaju uczelni w latach 2014 i 2018

	2014			2018		
	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem
uczelnie publiczne	562 246 57,1%	40 431 57,3%	602 104 57,1%	466 308 56,9%	32 935 61,2%	498 858 57,2%
uczelnie niepubliczne	53 058 63,4%	142 698 61,5%	195 622 62,0%	79 265 58,7%	107 561 61,5%	186 628 60,3%
uczelnie kościelne	3 100 57,9%	3 5,0%	3 103 57,3%	4 098 62,0%	2 2,7%	4 100 61,3%
ogółem	617 079 57,6%	182 961 60,5%	796 997 58,2%	548 064 57,2%	140 373 61,4%	686 378 58,0%

Objaśnienia: przedstawiony udział procentowy odnosi się do ogólnej liczby studentów (1 184 264 w 2018 roku i 1 136 872 w 2014 roku); procenty z poszczególnych komórek nie sumują się do 100%, ponieważ jedna osoba mogła studiować na kilku uczelniach w tym samym czasie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

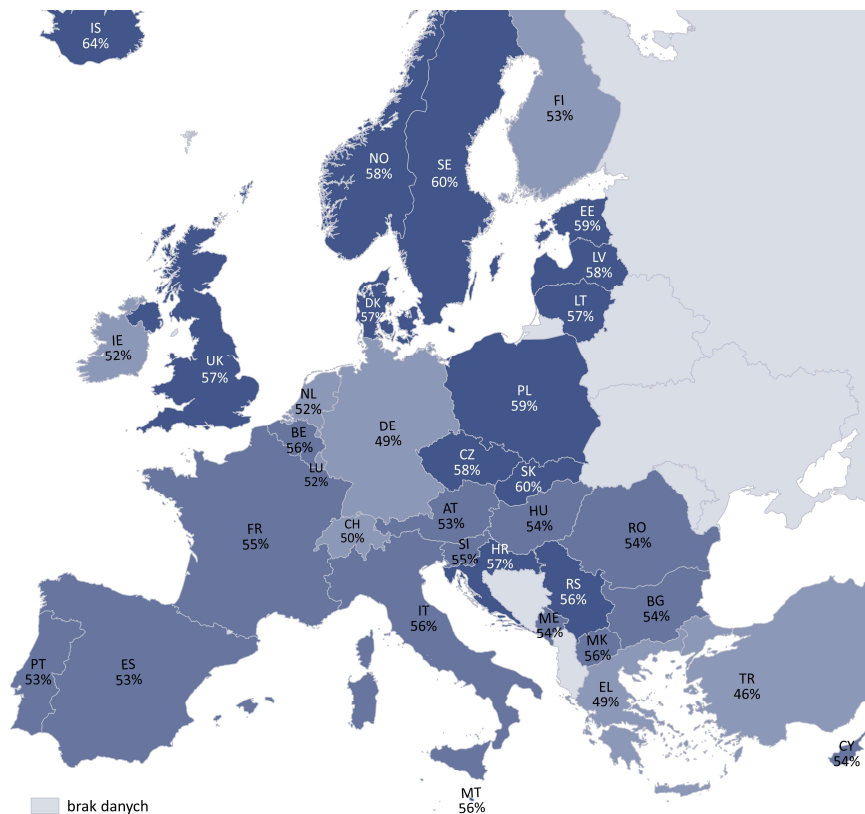
Liczba i odsetek kobiet wśród studentów według rodzaju uczelni i trybu studiów w 2018 roku

	2018			
	uczelnie publiczne	uczelnie niepubliczne	uczelnie kościelne	ogółem
studia stacjonarne	402 923 58,4%	46 875 57,1%	2 714 55,5%	451 579 58,2%
studia niestacjonarne	98 840 52,8%	140 084 61,4%	1 395 77,2%	239 941 57,6%
ogółem	498 858 57,2%	186 628 60,3%	4 100 61,3%	686 378 58,0%

W 2018 roku kobiety przeważały liczebnie na studiach niezależnie od trybu studiowania. Największy ich udział odnotowano na studiach niestacjonarnych prowadzonych przez uczelnie kościelne (77%) i uczelnie niepubliczne (61%). Natomiast najbardziej równomierny rozkład studentów ze względu na płeć występował na studiach niestacjonarnych prowadzonych przez uczelnie publiczne (53% kobiet).

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Udział kobiet wśród studentów w Europie w 2017 roku

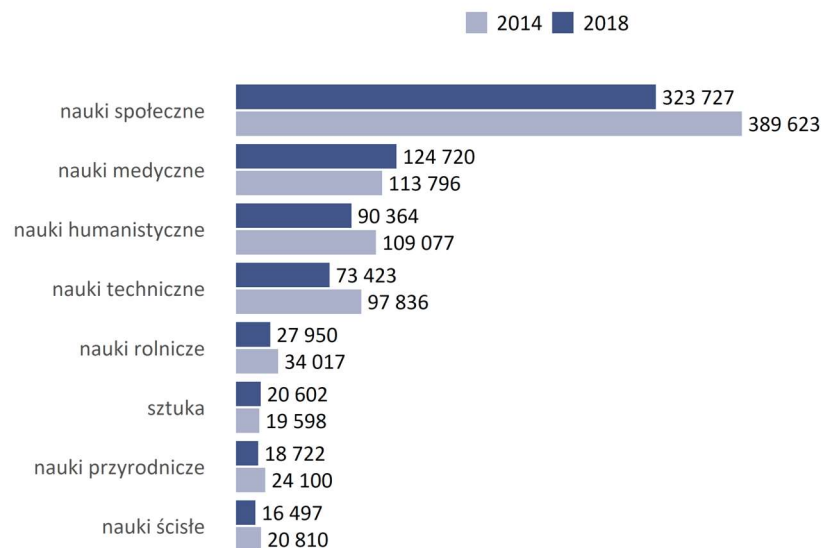
Objaśnienia: uwzględniono studentów studiów krótkiego cyklu (ISCED 5 – *short-cycle tertiary education*), studiów licencjackich lub ich odpowiedników (ISCED 6 – *bachelor or equivalent*) i studiów magisterskich lub ich odpowiedników (ISCED 7 – *master or equivalent*).

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych Eurostatu.

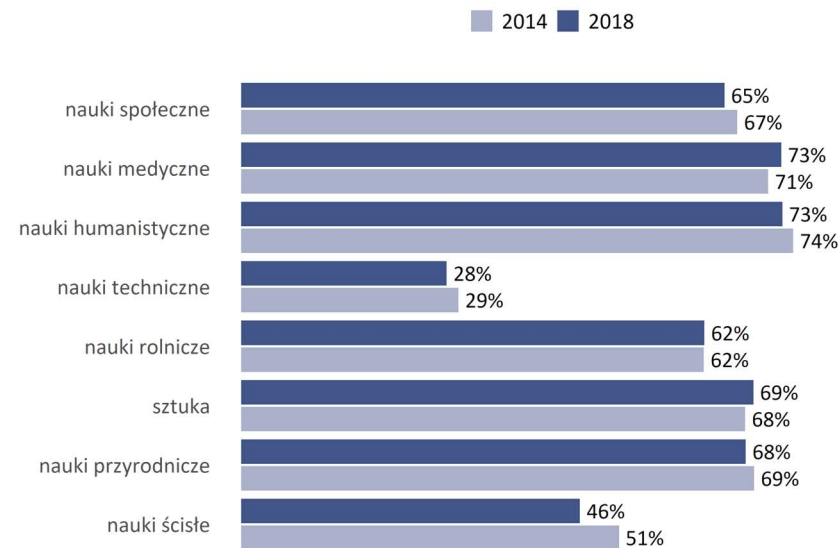
Z danych Eurostatu wynika, że przewaga liczebna studentek na uczelniach dotyczy prawie wszystkich państw w Europie. W 2018 roku udział kobiet wśród studentów dla Unii Europejskiej wynosił 54%. Największy odsetek kobiet wśród studiujących odnotowano w Szwecji i na Słowacji (po 60%). Natomiast Polska z wynikiem 59%, podobnie jak Estonia, uplasowała się tuż za nimi w czołówce. Na przeciwnym krańcu skali znalazły się uczelnie w Niemczech i w Grecji, na których wśród studentów nieznacznie przeważają mężczyźni, a odsetek kobiet kształtuje się na poziomie 49%.

Według danych dla państw OECD dla 2016 roku, więcej kobiet od mężczyzn rozpoczyna studia (54%), a jeszcze większy odsetek kończy je (57%) (OECD 2018). Chociaż udział kobiet odbywających studia przewyższa udział mężczyzn, wybór obszaru kształcenia nadal jest silnie uwarunkowany przez płeć. W krajach OECD kobiety są niedoreprezentowane na kierunkach z dziedziny nauk inżynierskich i technicznych, przetwórstwa przemysłowego oraz budownictwa, a także studiów z zakresu informatyki i technologii komunikacyjnych (OECD 2018). Polska na tym tle nie stanowi wyjątku.

Liczba kobiet wśród studentów według obszarów kształcenia w latach 2014 i 2018

Odsetek kobiet wśród studentów według obszarów kształcenia w latach 2014 i 2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Zgodnie z informacjami pochodzącymi z systemu POL-on, najwięcej kobiet podejmuje studia w obszarze nauk społecznych. W 2018 kobiety stanowiły ponad 70% studentów kierunków humanistycznych i medycznych oraz niemal 70% studiujących sztukę i nauki przyrodnicze. Najmniej licznie reprezentowane były zaś na kierunkach technicznych (w 2018 roku tylko 28%) i ścisłych (46%).

Ranking najbardziej sfeminizowanych kierunków w roku akademickim 2018/2019

	I rok studiów pierwszego stopnia i jednolitych magisterskich			I rok studiów drugiego stopnia	
	nazwa kierunku	udział % kobiet wśród przyjętych		nazwa kierunku	udział % kobiet wśród przyjętych
1	położnictwo (studia pomostowe)	100%	1	pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna	100%
1	pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna z nauczaniem języka obcego	100%	1	pedagogika wczesnej edukacji	100%
1	biokosmetologia	100%	1	logopedia z audiologią - k. unikatowy	100%
1	pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna z rozszerzoną edukacją artystyczną	100%	1	przemysł farmaceutyczny i kosmetyczny	100%
1	logopedia z fonaudiologią - k. unikatowy	100%	1	logopedia ogólna i kliniczna - k. unikatowy	100%
1	kynologia	100%	1	neofilologia (filologia francuska)	100%
1	logopedia z audiologią	100%	1	technologia kosmetyków	100%
1	logopedia z językiem polskim nauczycielska	100%	1	edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna	100%
1	inżynieria produkcji kosmetyków i suplementów	100%	1	filologia (języki stosowane: język włoski i język angielski z programem tłumaczeniowym z językiem biznesu)	100%
1	sztuka i wzornictwo szkła	100%	1	neofilologia (filologia węgierska)	100%
1	filologia (język rosyjski)	100%	1	neofilologia (filologia portugalska)	100%
12	kosmetologia	99,48%	1	odnowa biologiczna	100%
13	położnictwo	99,38%	1	pedagogika osób niepełnosprawnych z arteterapią	100%
14	pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna	99,32%	1	sztuka i wzornictwo szkła	100%
15	pedagogika wczesnoszkolna	99,29%	1	filologia - sinologia	100%
16	edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna	99,05%	1	architektura przestrzeni kulturowych	100%
17	pedagogika wczesnej edukacji	98,77%	17	położnictwo	99,54%
18	pielęgniarstwo (studia pomostowe)	98,75%	18	pedagogika nauczycielska	99,15%
19	logopedia	98,45%	19	kosmetologia	99,09%
20	logopedia ogólna i kliniczna - k. unikatowy	97,80%	20	logopedia	98,71%

Objaśnienia: wykluczono kierunki, na które przyjętych zostało mniej niż 10 osób.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Wśród najbardziej sfeminizowanych kierunków w roku akademickim 2018/2019 przeważają studia, które przygotowują do pracy w zawodach tradycyjnie uznawanych za kobiece: pedagogika, logopedia, kosmetologia czy położnictwo. Wyjątkowo popularne wśród kobiet okazują się też niektóre filologie. W zestawieniu znalazły się także kierunki związane z produkcją kosmetyków, a także architektura przestrzeni kulturowych oraz sztuka i wzornictwo szkła.

Ranking najbardziej zmaskulinizowanych kierunków w roku akademickim 2018/2019

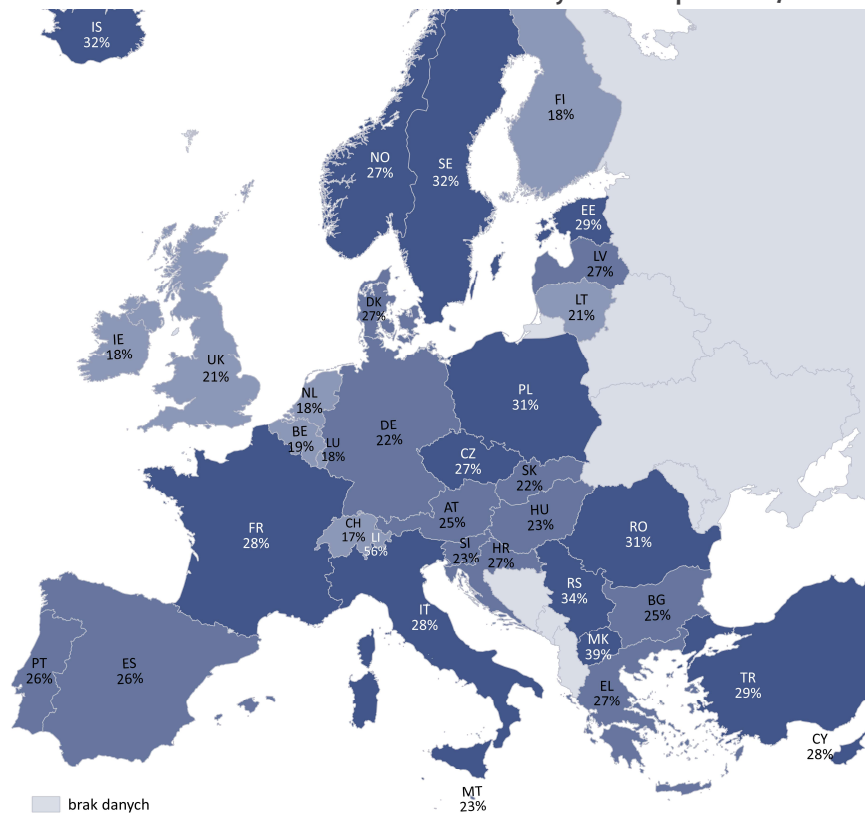
I rok studiów pierwszego stopnia i jednolitych magisterskich			I rok studiów drugiego stopnia		
	nazwa kierunku	udział % mężczyzn wśród przyjętych		nazwa kierunku	udział % mężczyzn wśród przyjętych
1	automatyka i elektronika praktyczna	100%	1	informatyka stosowana	95,74%
1	samochody i bezpieczeństwo w transporcie drogowym	100%	2	elektronika i telekomunikacja	90,91%
1	teologia prawosławna	100%	2	górnictwo i geologia	90,91%
1	inżynieria mechaniczna	100%	4	astrofizyka i kosmologia	90,00%
5	mechatronika/mechatronics	97,83%	5	elektrotechnika	88,31%
6	robotyzacja procesów wytwórczych	96,30%	6	automatyka i robotyka	87,18%
7	indywidualne studia informatyczno-matematyczne	96,15%	7	makrokierunek - informatyka przemysłowa	86,21%
8	rewitalizacja dróg wodnych - k. unikatowy	95,83%	8	makrokierunek - international business	85,88%
9	technologie informatyczne	95,65%	9	mechanika i budowa maszyn	85,86%
10	militarioznawstwo	94,74%	10	inżynieria naftowa i gazownicza	85,71%
11	elektrotechnika	94,57%	10	inżynieria rolnicza	85,71%
12	dowodzenie	94,12%	12	mechatronika	84,53%
13	mechanika i budowa maszyn	92,88%	13	informatyka	84,45%
14	technologie energetyki odnawialnej	92,86%	14	fotonika	83,33%
15	mechatronika	92,68%	15	informatyka stosowana - k. unikatowy	81,68%
16	technologie komputerowe	91,89%	16	elektronika	80,73%
17	teleinformatyka - k. unikatowy	91,75%	17	lotnictwo i kosmonautyka	79,90%
18	automatyka i robotyka	91,52%	18	edukacja techniczno-informatyczna	79,31%
19	budowa maszyn i pojazdów	91,43%	19	nawigacja	78,95%
20	automatyka i informatyka przemysłowa	91,18%	20	transport i logistyka	78,79%

Objaśnienia: wykluczono kierunki, na które przyjętych zostało mniej niż 10 osób.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on stan na 19.03.2019.

Wśród najbardziej zmaskulinizowanych kierunków w roku akademickim 2018/2019, podobnie jak w poprzednich latach, przeważały studia z zakresu nauk technicznych. Mężczyźni dominowali także na kierunkach teologicznych, informatycznych i wojskowych.

Udział kobiet wśród studentów kierunków technicznych w Europie w 2017 roku

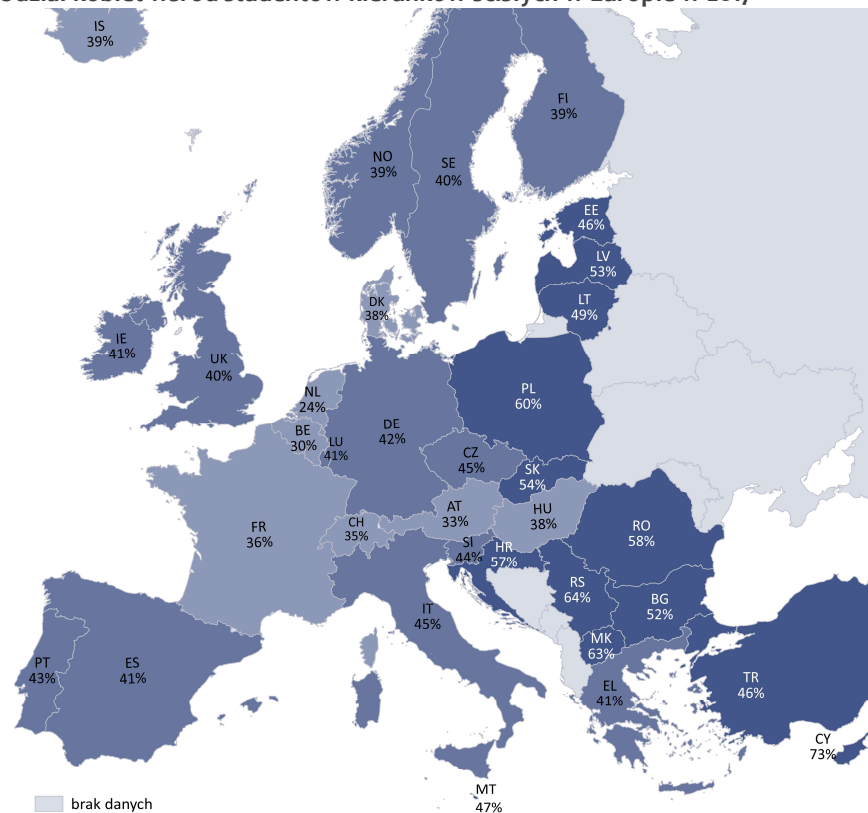

Objaśnienia: uwzględniono studentów kierunków technicznych (inżynieria, produkcja i budownictwo oraz technologie informacyjne i komunikacyjne) studiów licencjackich lub ich odpowiedników (ISCED 6 – bachelor or equivalent) i studiów magisterskich lub ich odpowiedników (ISCED 7 – master or equivalent)

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych Eurostatu.

Mimo że krajowe statystyki kobiet studiujących kierunki techniczne nie wydają się satysfakcjonujące, to według danych Eurostatu za 2017 rok, Polska znajduje się pod tym względem w czołówce państw europejskich. Udział kobiet wśród studiujących nauki techniczne wyniósł dla Polski 31%, co sprawia że Polska wraz z Rumunią plasują się w rankingu na drugiej lokacie. Liderem wśród państw Unii jest Szwecja, która osiągnęła wynik 32%.

Najgorzej w omawianym zestawieniu wypadają: Holandia, Irlandia, Finlandia i Luksemburg (po 18%). Poniżej średniej dla całej Unii Europejskiej, która w 2017 roku kształtowała się na poziomie 25%, znalazły się również takie państwa jak: Belgia (19%), Wielka Brytania (21%), Litwa (21%), Niemcy (22%), Słowacja (22%), a także Węgry, Słowenia i Malta (po 23%).

Udział kobiet wśród studentów kierunków ścisłych w Europie w 2017

W niektórych państwach Unii Europejskiej kobiety przeważają na studiach w obszarze nauk ścisłych. Dotyczy to głównie krajów z byłego bloku socjalistycznego, choć najwyższy odsetek kobiet studiujących kierunki ścisłe osiągnął Cypr (73%), wyprzedzając o 13 punktów procentowych Polskę, zajmującą w zestawieniu drugą lokatę wśród państw Unii Europejskiej. Poniżej średniej dla całej Unii Europejskiej, kształtującej się na poziomie 42%, pozostaje zaś większość państw Europy Zachodniej. Najniższe wyniki odnotowały Holandia (24%) i Belgia (30%).

Objaśnienia: uwzględniono studentów kierunków ścisłych (nauki fizyczne oraz matematyka i statystyka) studiów licencjackich lub ich odpowiedników (ISCED 6 – *bachelor or equivalent*) i studiów magisterskich lub ich odpowiedników (ISCED 7 – *master or equivalent*),

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych Eurostatu.

Studenci w wieku 26 lat i więcej

W 2018 roku 17,8% studiujących stanowiły osoby w wieku 26 lat i więcej, czyli powyżej wieku nominalnie przypisanego kształceniu w szkołach wyższych. Było to ponad 210 tys. osób. W stosunku do roku 2014 ich liczba zmniejszyła się o ponad 7,5 tys. osób, zwiększył się natomiast udział studentów z tej grupy wiekowej w ogóle studiujących (o dwa punkty procentowe). Studenci w wieku 26 lat i więcej, pobierający kształcenie na uczelniach publicznych, stanowili 8,3% wszystkich studentów. Natomiast studenci z tej grupy wiekowej, kształcący się na uczelniach niepublicznych, stanowili 9,4% wszystkich studentów.

Studenci z tej grupy byli szczególnie liczni na studiach niestacjonarnych (38% wszystkich studentów), na uczelniach zawodowych (37%), uczelniach niepublicznych (36%) i studiach odpłatnych (34%) (patrz slajd poniżej).

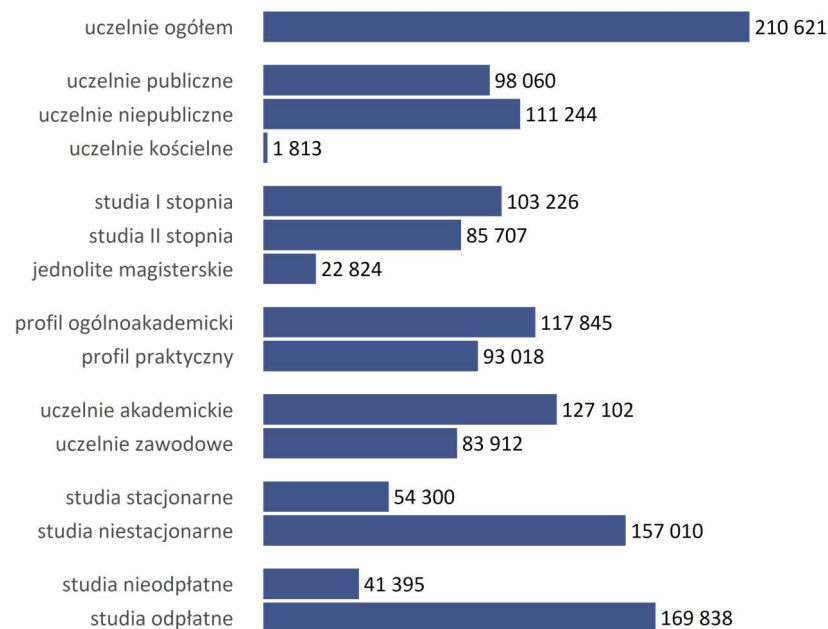
Liczba i odsetek studentów w wieku 26 lat i więcej w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe dla każdego rodzaju uczelni w latach 2014 i 2018

	2014			2018		
	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem
uczelnie publiczne	97 075 7,1%	10 633 0,9%	107 643 7,9%	86 485 7,3%	11 636 1,0%	98 060 8,3%
uczelnie niepubliczne	26 838 2,0%	82 967 6,1%	109 752 8,0%	39 067 3,3%	72 268 6,1%	111 244 9,4%
uczelnie kościelne	1 244 0,1%	31 0,002%	1 275 0,1%	1 766 0,1%	47 0,004%	1 813 0,2%
ogółem	124 991 9,1%	93 603 6,8%	218 179 15,9%	127 102 10,7%	83 912 7,1%	210 621 17,8%

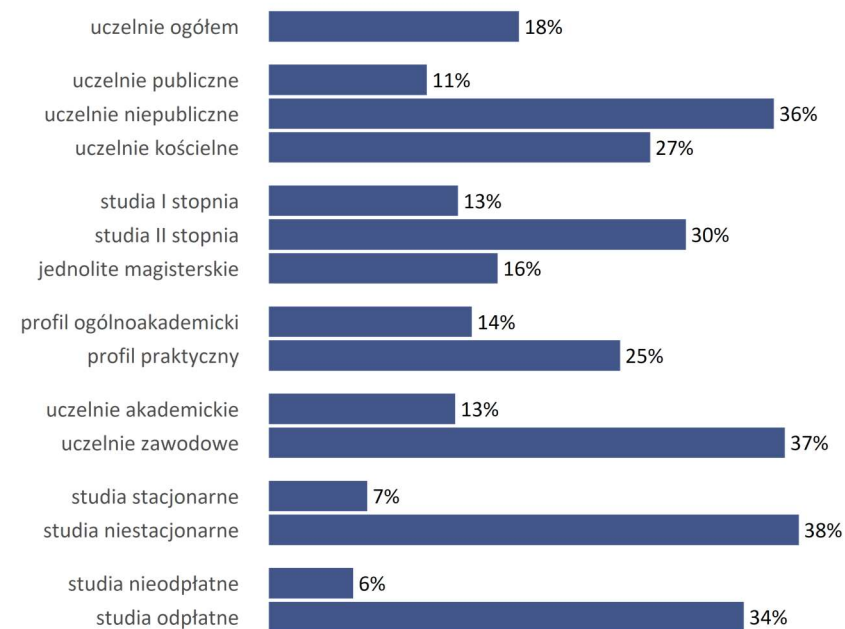
Objaśnienia: przedstawiony udział procentowy odnosi się do ogólnej liczby studentów (1 184 264 w 2018 roku i 1 136 872 w 2014 roku); procenty z poszczególnych komórek nie sumują się do 100%, ponieważ jedna osoba mogła studiować na kilku uczelniach w tym samym czasie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba studentów w wieku 26 lat i więcej według rodzaju uczelni, poziomu studiów, profilu kształcenia, trybu studiów, odpłatności za naukę oraz podziału na uczelnie akademickie i zawodowe w 2018 roku

Odsetek studentów w wieku 26 lat i więcej według rodzaju uczelni, poziomu studiów, profilu kształcenia, trybu studiów, odpłatności za naukę oraz podziału na uczelnie akademickie i zawodowe w 2018 roku

Objaśnienia: liczby studentów nie sumują się do całkowitej liczby studentów, ponieważ jedna osoba mogła studiować na kilku kierunkach bądź uczelniach w tym samym czasie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

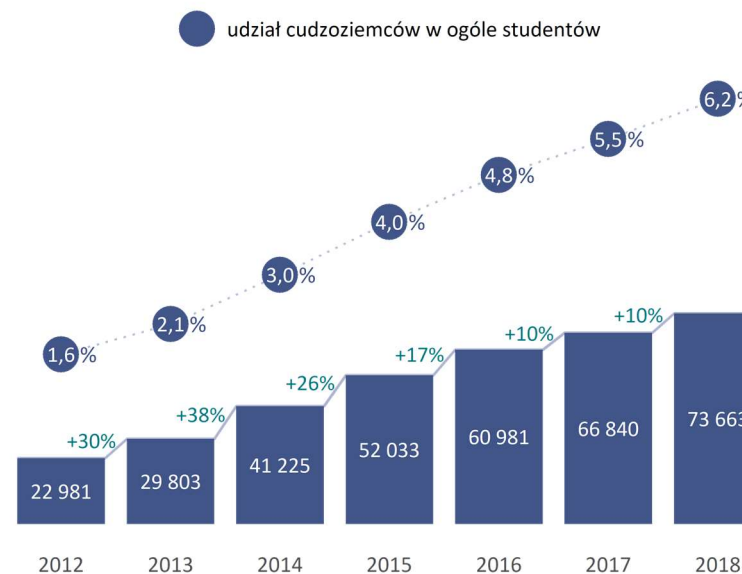
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Studenci zagraniczni

Liczba studiujących cudzoziemców w Polsce rośnie. Jeszcze w latach 1990–1991 studentów zagranicznych na studiach pierwszego i drugiego stopnia oraz na jednolitych studiach magisterskich było łącznie 4,3 tys. i dopiero w roku 2005 ich liczba przekroczyła 10 tys. (GUS 2016). Na początku analizowanego w raporcie okresu, w 2012 roku, zarejestrowano na polskich uczelniach 22 981 studentów zagranicznych, w 2013 roku o 30% więcej, a w 2014 o jeszcze 38% więcej niż w roku 2013, czyli 41 225 osób. Po tym czasie dynamika zmian była słabsza; w ostatnim analizowanym roku liczba studentów-cudzoziemców zwiększyła się o 10% z 66 840 w 2017 roku do 73 663 w roku 2018.

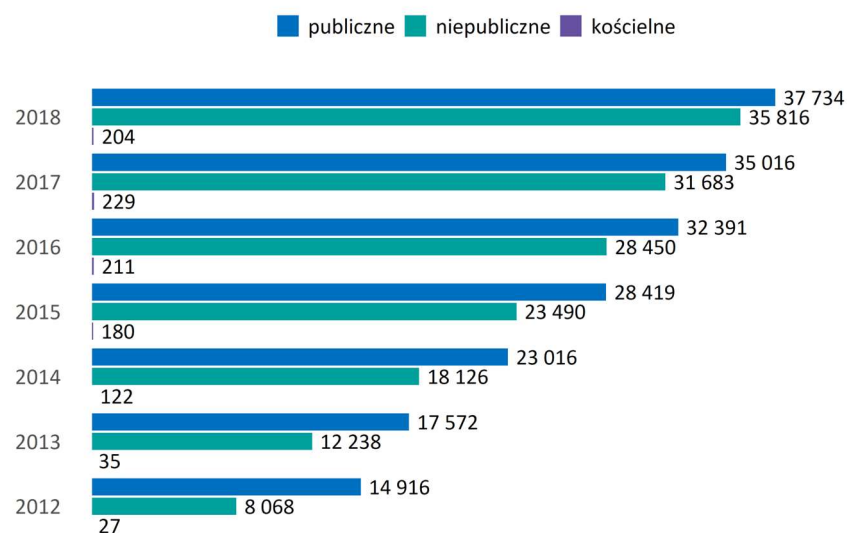
W związku ze spadkiem ogólnej liczby studentów, w latach 2012–2017 udział cudzoziemców wśród studentów zwiększał się w szybkim tempie. Jeszcze w 2012 roku wynosił on jedynie 1,6%, w 2015 roku – wzrósł do 4%, a w 2017 roku osiągnięty został cel Strategii na rzecz Rozwoju Kapitału Ludzkiego, tzn. przekroczony został próg 5%. Natomiast w 2018 roku już 6,2% studiujących na polskich uczelniach stanowili cudzoziemcy.

Liczba cudzoziemców wśród studentów w Polsce i ich udział w ogóle studentów w latach 2014–2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba studiujących cudzoziemców według rodzaju uczelni w latach 2012–2018

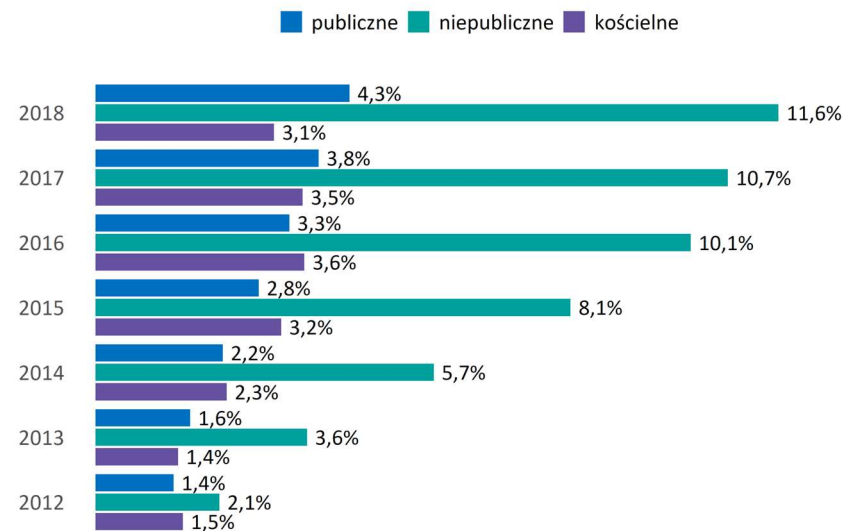

Objaśnienia: jeden student może studiować na kilku rodzajach uczelni, dlatego prezentowane dane mogą różnić się od wartości ogółem.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Choć więcej cudzoziemców nadal kształci się na uczelniach publicznych, to w ostatnich latach w największym tempie wzrastał udział studentów zagranicznych wybierających uczelnie niepubliczne: w roku 2012 było to 35% ogółu cudzoziemców, trzy lata później już 45%, a w roku 2018 – 48%. Konsekwencją tego trendu są zmiany struktury studentów na uczelniach niepublicznych: w 2012 roku studenci zagraniczni stanowili jedynie 2,1% ogółu studentów, w roku 2015 już 8,1%, a obecnie jest to aż 11,6%. Tym samym studenci zagraniczni rekompensują uczelniom niepublicznym odpływ studentów rodzimych wywołany niżem demograficznym. W analizowanym okresie zwiększał się również udział cudzoziemców wśród studentów uczelni publicznych, jednak w niższym tempie (z 1,4% cudzoziemców wśród ogółu studentów w 2012 roku do 4,3% w roku 2018).

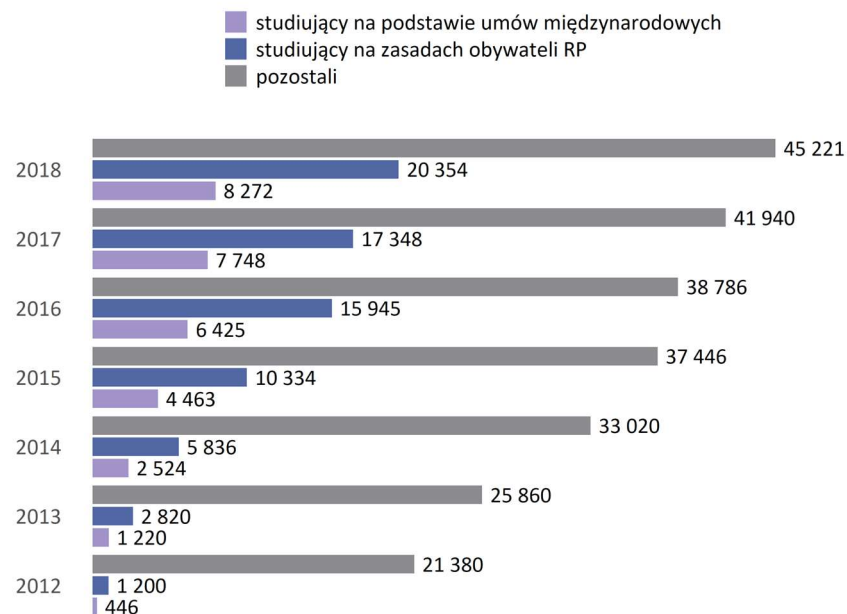
Udział cudzoziemców wśród studentów według rodzaju uczelni w latach 2012–2018

Objaśnienia: jeden student może studiować na kilku rodzajach uczelni, dlatego prezentowane dane mogą różnić się od wartości ogółem.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba studentów cudzoziemców na uczelniach w Polsce według zasady odbywania studiów w latach 2012–2018

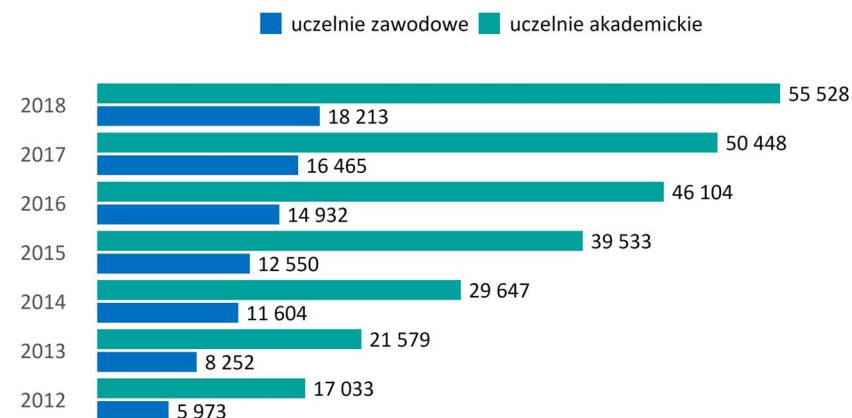

Objaśnienia: każdy cudzoziemiec może odbywać więcej niż jedno studia i każde na innej podstawie prawnej, stąd wartości przedstawione na wykresie nie sumują się do ogólnej liczby studentów zagranicznych.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Spośród wszystkich cudzoziemców wśród studentów, w 2018 roku 28% studiowało na zasadach obywateli Polski (20 354 osób), a 11% – na podstawie umów międzynarodowych (8 272 osób). Tymczasem jeszcze w roku 2012 jedynie 7% studentów zagranicznych korzystało z jednej z tych dwóch możliwości odbywania studiów.

Liczba cudzoziemców studiujących na uczelniach akademickich i zawodowych w latach 2012-2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Trzech na czterech cudzoziemców studiujących w Polsce kształci się na uczelniach akademickich. W 2018 roku było to ponad 55 tys. osób, natomiast na uczelniach zawodowych kształcenie pobierało ponad 18 tys. studentów zagranicznych.

Liczba i udział cudzoziemców wśród studentów według trybu studiów i rodzaju uczelni w latach 2014 i 2018

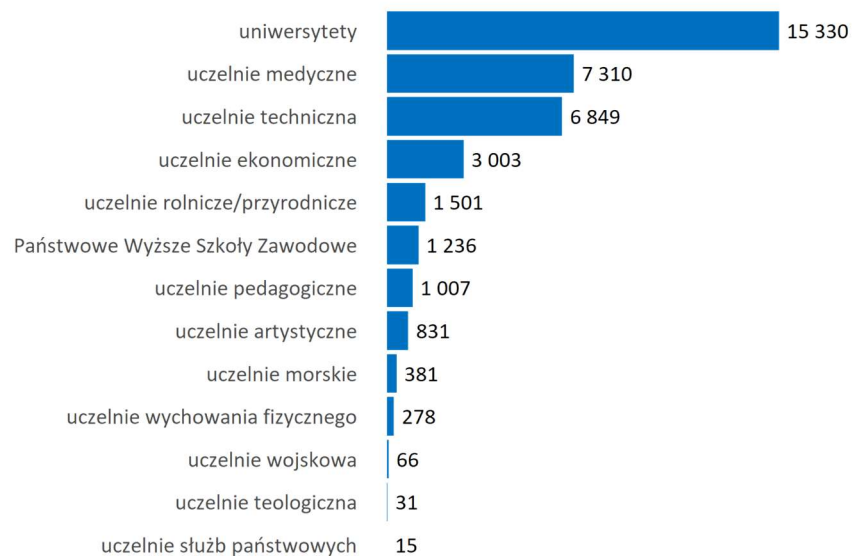
	2014				2018			
	uczelnie publiczne	uczelnie niepubliczne	uczelnie kościelne	ogółem	uczelnie publiczne	uczelnie niepubliczne	uczelnie kościelne	ogółem
studia stacjonarne	20 641 (2,5%)	14 577 (24,6%)	93 (2,3%)	35 287 (4,0%)	34 575 (5,0%)	29 066 (35,4%)	181 (3,7%)	63 763 (8,2%)
studia niestacjonarne	2 402 (1,0%)	3 675 (1,4%)	29 (2,2%)	6 106 (1,2%)	3 182 (1,7%)	6 830 (3,0%)	23 (1,3%)	10 032 (2,4%)
ogółem	23 016 (2,2%)	18 126 (5,7%)	122 (2,3%)	41 225 (3,0%)	37 734 (4,3%)	35 816 (11,6%)	204 (3,1%)	73 663 (6,2%)

Objaśnienia: jeden student może studiować na kilku rodzajach uczelni lub w różnym trybie, dlatego prezentowane dane mogą różnić się od wartości ogółem.

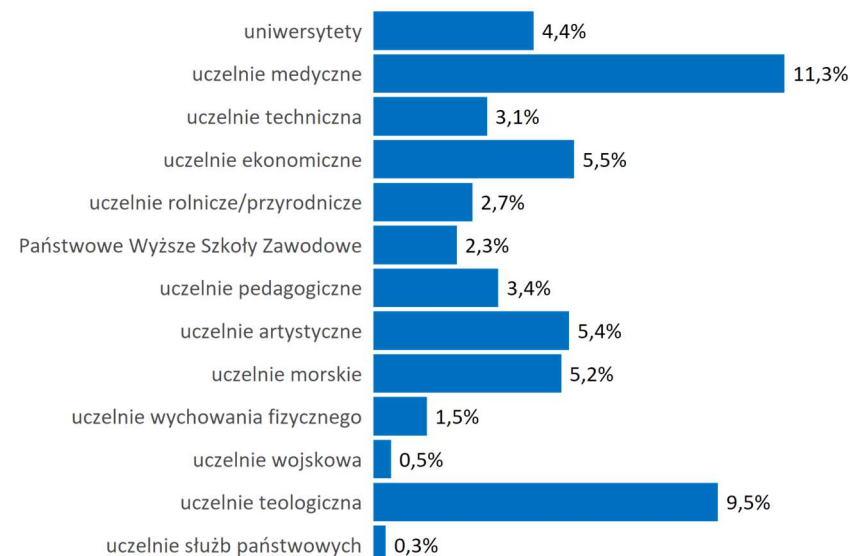
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Studenci z zagranicy, niezależnie od tego czy studiują na uczelni publicznej czy niepublicznej, najczęściej wybierają studia stacjonarne. W roku 2018 na studiach stacjonarnych studiowało niemal 64 tys. cudzoziemców, natomiast na studiach niestacjonarnych było ich sześć razy mniej – niewiele ponad 10 tys. osób. Liczba cudzoziemców zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych wzrosła od 2012 roku niemal dwukrotnie, do czego przyczynił się przede wszystkim wzrost liczby cudzoziemców wśród studentów placówek niepublicznych.

Liczba studiujących cudzoziemców według typu uczelni publicznych w 2018 roku

Udział cudzoziemców wśród studentów według typu uczelni publicznych w 2018 roku

Objaśnienia: jeden student może studiować na kilku rodzajach uczelni, dlatego prezentowane dane mogą różnić się od wartości ogółem.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Objaśnienia: jeden student może studiować na kilku rodzajach uczelni, dlatego prezentowane dane mogą różnić się od wartości ogółem.

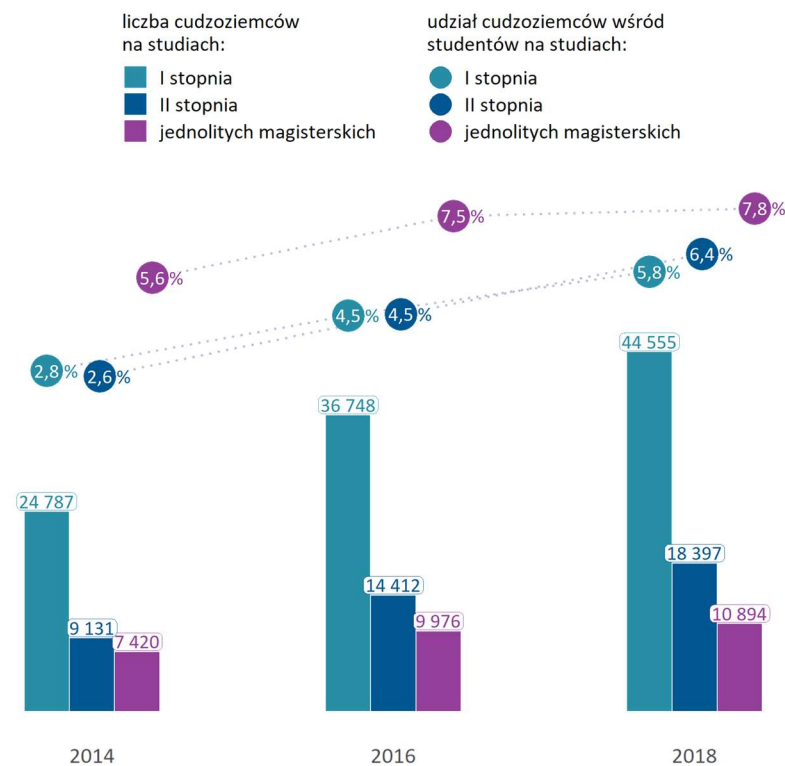
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W roku 2018 spośród wszystkich typów uczelni publicznych największą popularnością wśród cudzoziemców cieszyły się uniwersytety (15,3 tys. cudzoziemców), uczelnie medyczne (7,3 tys.) oraz techniczne (6,8 tys.). Jednocześnie zdecydowanie największy udział cudzoziemców wśród studentów charakteryzował uczelnie medyczne (11,3%) i teologiczne (9,5%).

Znaczące zmiany w liczbie studentów zagranicznych w Polsce w większym stopniu związane są z zainteresowaniem studentów ofertą studiów pierwszego stopnia niż drugiego stopnia i studiami jednolitymi magisterskimi. W latach 2014, 2016 i 2018 osoby podejmujące kształcenie na studiach pierwszego stopnia stanowiły 60% wszystkich studiujących cudzoziemców. W 2018 roku kształcenie na poziomie studiów drugiego stopnia podjęła jedna czwarta studiujących cudzoziemców. Pozostałe 15% stanowiły osoby odbywające jednolite studia magisterskie.

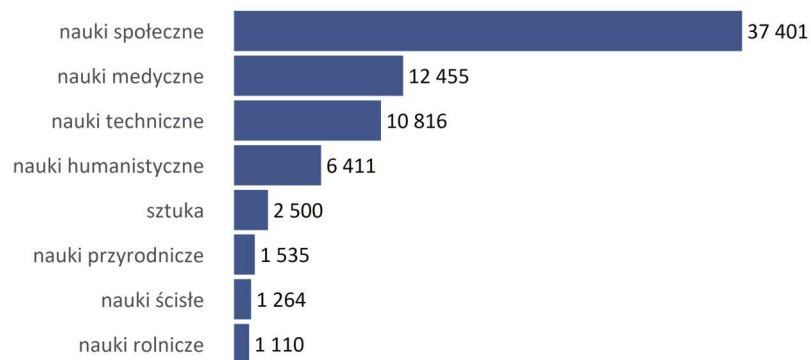
Jednocześnie stosunkowo najwięcej studentów zagranicznych wśród ogółu studentów znajduje się właśnie w grupie osób podejmujących jednolite studia magisterskie: w 2018 roku stanowiły one 7,8% ogółu studentów. Na studiach pierwszego stopnia odsetek ten był najniższy i wynosił 5,8%.

Liczba i udział cudzoziemców wśród studentów według poziomu studiów w latach 2014, 2016 i 2018

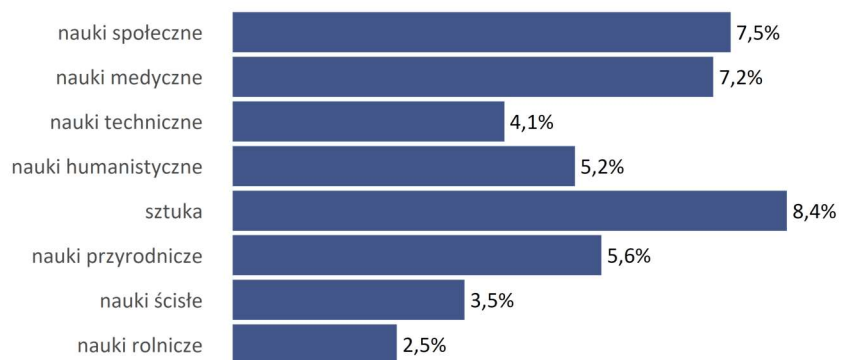

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba cudzoziemców wśród studentów według obszaru kształcenia w 2018 roku

Odsetek cudzoziemców wśród studentów według obszaru kształcenia w 2018 roku

Studenci zagraniczni w Polsce najczęściej kształcą się w obszarze nauk społecznych. W 2018 roku kierunki z tego obszaru studiowało ponad 37 tys. cudzoziemców. Mniejszą popularnością cieszą się nauki medyczne i techniczne, w obrębie których edukację wyższą zdobywało w obu przypadkach ponad 10 tys. osób. Najmniej cudzoziemców wśród studiujących wybierało studia z obszaru nauk rolniczych i nauk ścisłych. Również udział studentów zagranicznych w ogóle studiujących najniższy jest dla tych dwóch obszarów nauk – w 2018 wyniósł zaledwie 2,5% w przypadku nauk rolniczych i 3,5% dla nauk ścisłych. Natomiast najwięcej cudzoziemców w stosunku do wszystkich studiujących podejmowało studia z obszaru sztuki (8,4%).

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Ranking państw pochodzenia cudzoziemców–studentów w 2018 roku

	nazwa państwa	liczba	odsetek wśród studentów z zagranicy
1	Ukraina	38676	52,5%
2	Białoruś	7180	9,7%
3	Indie	3565	4,8%
4	Czechy	1617	2,2%
5	Norwegia	1475	2,0%
5	Turcja	1445	2,0%
7	Niemcy	1246	1,7%
8	Federacja Rosyjska	1142	1,6%
9	Chiny	1129	1,5%
9	Szwecja	1071	1,5%
11	Kazachstan	992	1,3%
12	Tajwan	897	1,2%
13	Stany Zjednoczone	770	1,0%
13	Azerbejdżan	747	1,0%
15	Arabia Saudyjska	643	0,9%
15	Litwa	633	0,9%
17	Kamerun	565	0,8%
18	Uzbekistan	455	0,6%
19	Zimbabwe	373	0,5%
19	Kanada	373	0,5%

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Struktura pochodzenia cudzoziemców studiujących w Polsce w 2018 roku nie była bardzo zróżnicowana. Ponad połowę wszystkich zagranicznych studentów stanowili Ukraińcy. Ich udział w grupie wszystkich studentów wynosi natomiast 3,3%. Niemal 10% studentów zagranicznych stanowią Białorusini, a kolejne 5% Hindusi.

Najwięcej cudzoziemców studiuje na Uniwersytecie Warszawskim (2 665 osób) oraz na Uniwersytecie Jagiellońskim (2 608 osób). Kolejnych pięć pozycji w rankingu zajmują uczelnie niepubliczne, z których największą liczbę studentów zagranicznych kształci Akademia Finansów i Biznesu Vistula (2 579 osób). Uczelnie niepubliczne stanowią też większość szkół z najwyższym udziałem cudzoziemców wśród studiujących. Liderem pod tym względem jest Collegium Humanum - Szkoła Główna Menedżerska, której niemal wszyscy studenci (97,8%) to cudzoziemcy. Wśród dwudziestu uczelni z tego rankingu znalazła się tylko jedna uczelnia publiczna: Państwowa Wyższa Szkoła Wschodnioeuropejska w Przemyślu oraz jedna uczelnia kościelna: Prawosławne Seminarium Duchowne w Warszawie.

Ranking uczelni z największą liczbą cudzoziemców wśród studentów w roku akademickim 2018/2019 roku

	Nazwa uczelni	liczba cudzoziemców wśród nauczycieli akademickich
1	Uniwersytet Warszawski	2665
2	Uniwersytet Jagielloński w Krakowie	2608
3	Akademia Finansów i Biznesu Vistula	2579
4	Spółeczna Akademia Nauk z siedzibą w Łodzi	2368
5	Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie	1871
6	Akademia Ekonomiczno-Humanistyczna w Warszawie	1780
7	Collegium Humanum - Szkoła Główna Menedżerska	1617
8	Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	1584
9	Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie	1538
10	Politechnika Warszawska	1529
11	Uniwersytet Łódzki	1413
12	Uniwersytet Medyczny w Lublinie	1317
13	SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny z siedzibą w Warszawie	1303
14	Uniwersytet Wrocławski	1287
15	Szkoła Główna Handlowa w Warszawie	1101
16	Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie	1096
17	Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide De Gasperi w Józefowie	1021
18	Akademia WSB	968
19	Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu	957
20	Politechnika Wrocławska	950

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Ranking uczelni z największym odsetkiem cudzoziemców wśród studentów w roku akademickim 2018/2019 roku

	Nazwa uczelni	odsetek cudzoziemców wśród wszystkich nauczycieli akademickich
1	Collegium Humanum - Szkoła Główna Menedżerska	97,82%
2	Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Gastronomii w Poznaniu	66,75%
3	Szkoła Główna Turystyki i Rekreacji	62,94%
4	Akademia Finansów i Biznesu Vistula	58,30%
5	Wyższa Szkoła Handlowa we Wrocławiu	57,68%
6	Akademia Polonijna w Częstochowie	56,14%
7	Międzynarodowa Wyższa Szkoła Logistyki i Transportu we Wrocławiu	53,51%
8	Wyższa Szkoła Handlu i Usług w Poznaniu	53,50%
9	Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide De Gasperi w Józefowie	45,42%
10	Państwowa Wyższa Szkoła Wschodnioeuropejska w Przemyślu	42,84%
11	Wyższa Szkoła Społeczno-Przyrodnicza im. Wincentego Pola w Lublinie	42,29%
12	Warszawska Wyższa Szkoła Biznesu z siedzibą w Warszawie	41,30%
13	Prawosławne Seminarium Duchowne w Warszawie	40,00%
14	Akademia Ekonomiczno-Humanistyczna w Warszawie	34,26%
15	Wyższa Szkoła Społeczno-Gospodarcza z siedzibą w Przeworsku	33,55%
16	Wyższa Szkoła Turystyki i Ekologii w Suchej Beskidzkiej	33,19%
17	Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie	33,08%
18	Wyższa Szkoła Technologii Informatycznych w Warszawie	32,52%
19	Wyższa Szkoła Turystyki i Języków Obcych w Warszawie	31,83%
20	VIAMODA Szkoła Wyższa z siedzibą w Warszawie	30,77%

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

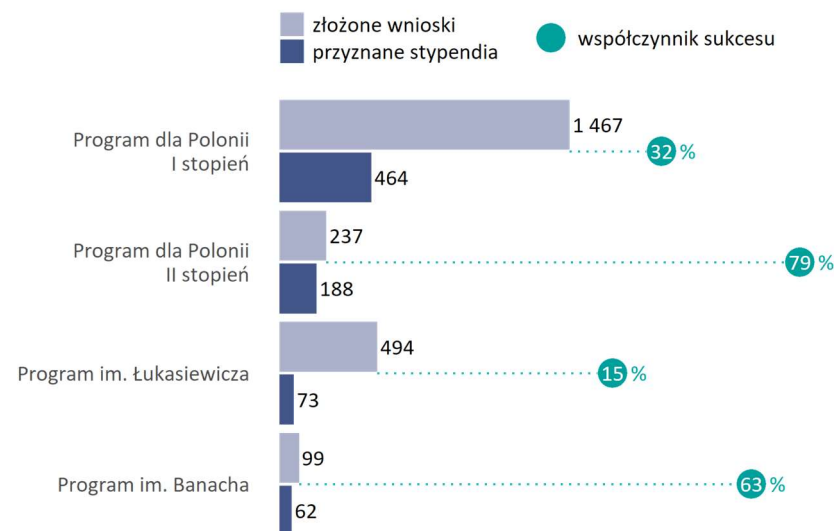
Programy Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (NAWA) dla studentów

W ramach programów dla studentów zagranicznych w 2018 roku NAWA zakończyła postępowanie konkursowe w ramach czterech inicjatyw: programów stypendialnych dla Polonii (I i II stopień) oraz dwóch programów stypendialnych realizowanych w ramach pomocy rozwojowej: im. Stefana Banacha oraz im. Ignacego Łukasiewicza.

Spośród nich największym zainteresowaniem cieszył się I stopień programu stypendialnego dla Polonii (1 467 złożone wnioski), natomiast największym współczynnikiem sukcesu charakteryzował się program stypendialny dla Polonii ubiegającej się o przyjęcie na II stopień studiów (79% wniosków złożonych zostało przyjętych) oraz program im. Stefana Banacha (63%). Ten ostatni program cieszył się jednocześnie najmniejszym zainteresowaniem studentów zagranicznych. Ofertę stypendialną skierowano do kandydatów na studia II stopnia w obszarze nauk ścisłych, przyrodniczych, technicznych, rolniczych, leśnych i weterynaryjnych, pochodzących z państw Partnerstwa Wschodniego i Azji Centralnej, posługujących się językiem polskim na poziomie umożliwiającym podjęcie studiów. Tymczasem najniższym współczynnikiem sukcesu (15%) charakteryzował się program stypendialny im. Ignacego Łukasiewicza skierowany do studentów z państw rozwijających się.

Wśród beneficjentów obu stopni programu dla Polonii przeważali studenci z Białorusi (290 beneficjentów w przypadku I stopnia, i 81 w przypadku II stopnia) i Ukrainy (91 beneficjentów w przypadku I stopnia, i 67 w przypadku II stopnia). W programie im. Stefana Banacha uczestniczyli przede wszystkim Ukraińcy (56 osób), natomiast wśród beneficjentów programu im. Ignacego Łukasiewicza najwięcej stypendiów otrzymali studenci z Indonezji (40 osób).

Liczba wniosków złożonych i zaakceptowanych oraz współczynnik sukcesu w konkursach NAWA dla studentów zagranicznych z 2018 roku

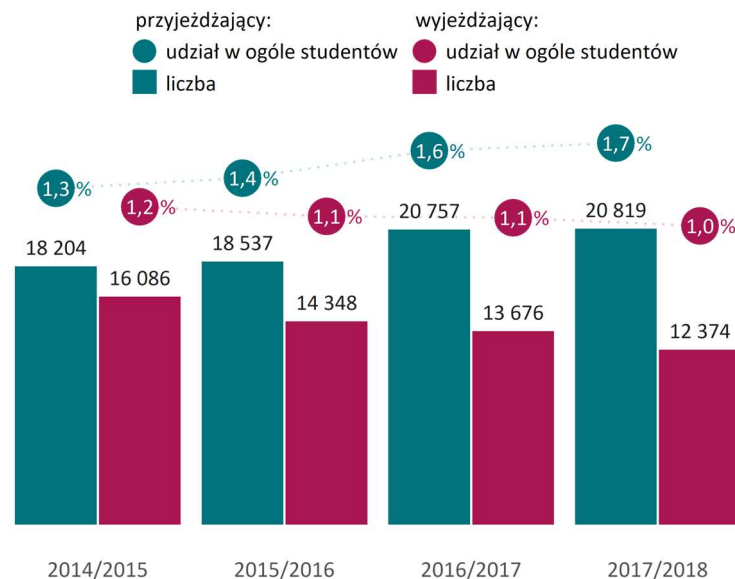
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie NAWA.

Krótkookresowa mobilność międzynarodowa studentów

W latach akademickich od 2014/2015 do 2017/2018 liczba studentów uczestniczących w programach mobilnościowych uczelni trwających dłużej niż trzy miesiące zmniejszała się w przypadku osób wyjeżdżających z Polski, natomiast w przypadku studentów przyjeżdżających do Polski wzrosła. Spadek aktywności polskich studentów w programach mobilnościowych o 23% w ciągu ostatnich trzech lat wiąże się przede wszystkim ze zmniejszającą się liczbą studentów ogółem w Polsce. Udział studiujących w programach mobilnościowych wskazuje na raczej stałe zainteresowanie studiami za granicą, utrzymujące się na poziomie około 1%.

W roku akademickim 2017/2018 w ramach tych programów 12 374 Polaków podjęło studia za granicą, a do Polski przyjechało 20 819 studentów zagranicznych.

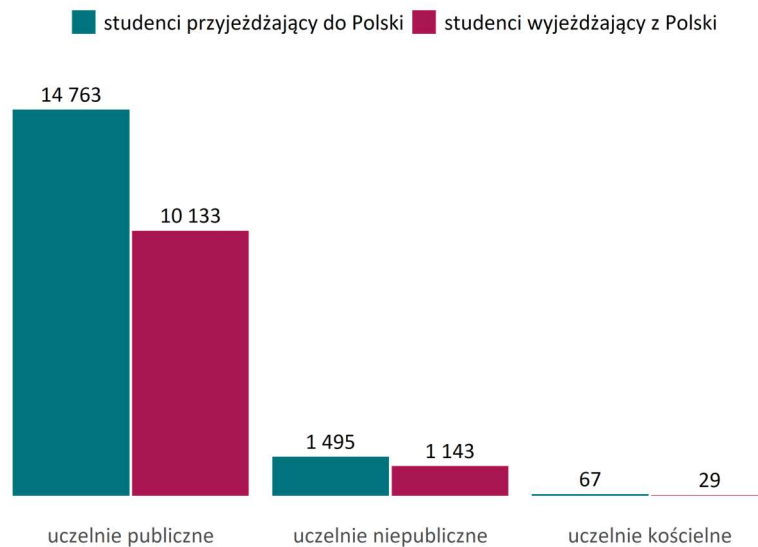
Liczba i udział studentów mobilnych międzynarodowo w ogóle studentów w latach 2014/2015 – 2017/2018

Objaśnienia: uwzględniono wyjazdy i przyjazdy trwające powyżej trzech miesięcy.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba studiujących w programie ERASUMS+ w 2017 roku

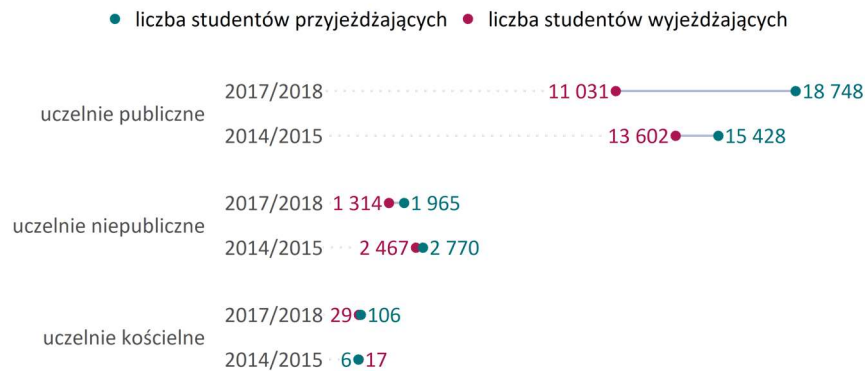

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Jedną z najważniejszych inicjatyw mobilnościowych oferowanych w Polsce, jest funkcjonujący od 1998 roku unijny program Erasmus+, zawierający pięć programów sektorowych, z których jeden (największy) skierowany został do sektora szkolnictwa wyższego. W ramach programu Erasmus+ wspierana jest mobilność w obrębie państw UE i jej krajów stowarzyszonych (łącznie 33 państwa) oraz państw partnerskich programu zlokalizowanych w różnych regionach świata. Do wyjazdów zachęceni są przede wszystkim studenci, ale korzystają z niego także nauczyciele akademicy, szkoleniowcy, a nawet specjaliści pracujący w przedsiębiorstwach.

W 2017 roku w ramach programu ERASMUS+ 11 305 polskich studentów wyjechało za granicę, a do Polski przyjechało 16 325 cudzoziemców. Uczestnicy programu ERASMUS przyjeżdżający do Polski w znakomitej większości (90,4%) studiują w Polsce na uczelniach publicznych. Zaledwie 9,2% z nich realizuje stypendium na uczelniach niepublicznych, a 0,4% – na uczelniach kościelnych. Podobnie polscy studenci wyjeżdżający w ramach programu za granicę studiują przede wszystkim (90%) na uczelniach publicznych, natomiast tylko 10% wyjeżdża na studia prowadzone na zagranicznych uczelniach niepublicznych.

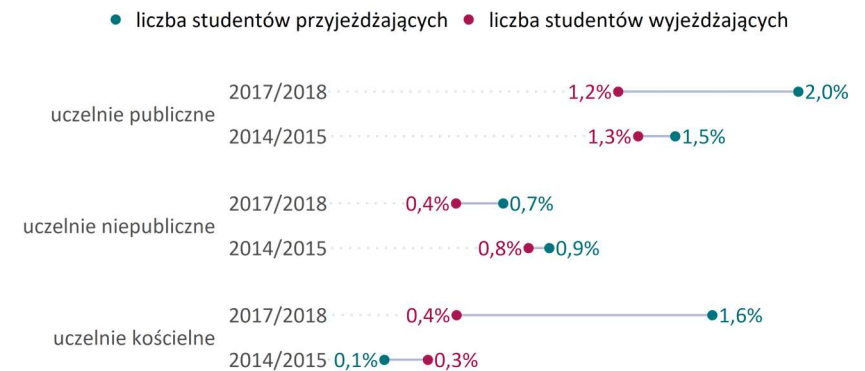
Liczba studentów mobilnych międzynarodowo według rodzaju uczelni w latach akademickich 2014/2015 i 2017/2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W roku akademickim 2017/2018 największą różnicę w bilansie pomiędzy studentami przyjeżdżającymi a wyjeżdżającymi odnotowały uczelnie publiczne – różnica wyniosła 7 717 osób, czyli 0,8 punktu procentowego. Uczelnie niepubliczne przyjęły na programy mobilnościowe o 651 osób więcej niż wysłały w ramach takich programów za granicę. W przypadku uczelni kościelnych różnica ta wynosiła 77 osób, co odpowiadało 1,2 punktu procentowego. W przypadku uczelni kościelnych odwrócił się trend z roku akademickiego 2014/2015, w którym liczba studentów wyjeżdżających przeważała nad liczbą studentów przyjeżdżających.

Udział studentów mobilnych międzynarodowo w ogóle doktorantów według rodzaju uczelni w latach akademickich 2014/2015 i 2017/2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Przerwanie, ukończenie i kontynuacja kształcenia

Kategoria tzw. sukcesu edukacyjnego odnosi się w literaturze (m.in. Hagedorn 2004; Quinn i in. 2005) najczęściej do dwóch terminów: przerwania nauki (*drop-out*) oraz ukończenia szkoły wyższej (*completion rate*). Pierwszy z nich używany jest na określenie liczby studentów, którzy przerywają tok nauczania, niezależnie od przyczyn i okoliczności. Z kolei drugi termin odnosi się do liczby studentów, którzy w zdefiniowanym roku akademickim rozpoczęli naukę i ukończyli ją w czasie zgodnym z założeniami programowymi.

Prawidłowości zjawiska przerwania kształcenia zostały przedstawione z uwzględnieniem:

- **trybu studiów:**
  - studia pierwszego stopnia;
  - studia drugiego stopnia;
  - jednolite studia magisterskie;
- **horyzontu czasowego:**
  - studia pierwszego stopnia: osoby rozpoczynające studia w semestrach zimowych: 2014/2015 i 2015/2016;
  - studia drugiego stopnia: osoby rozpoczynające studia w semestrach zimowych: 2015/2016 i 2016/2017;
  - jednolite studia magisterskie: osoby rozpoczynające studia w semestrze zimowym 2012/2013 i 2013/2014;
- **statusu studentów:**
  - studenci ogółem;
  - studenci, którzy w chwili rozpoczęcia studiów osiągnęli wiek co najmniej 26 lat;
  - studenci, którzy otrzymują stypendium dla osób niepełnosprawnych.

Prawidłowości zjawiska ukończenia kształcenia zostały przedstawione z uwzględnieniem:

- **trybu studiów:**
  - studia pierwszego stopnia;
  - studia drugiego stopnia;
- **horyzontu czasowego:**
  - studia pierwszego stopnia: osoby rozpoczynające studia w semestrach zimowych: 2013/2014 i 2014/2015;
  - studia drugiego stopnia: osoby rozpoczynające studia w semestrach zimowych: 2014/2015 i 2015/2016;
  - studia jednolite magisterskie: osoby rozpoczynające studia w semestrze zimowym 2011/2012 i 2012/2013;
- **statusu studentów:**
  - studenci ogółem;
  - studenci, którzy w chwili rozpoczęcia studiów osiągnęli wiek co najmniej 26 lat;
  - studenci, którzy otrzymują stypendium dla osób niepełnosprawnych.

Przerywanie kształcenia

Nie wszystkim osobom rozpoczynającym naukę na studiach pierwszego stopnia w roku akademickim 2014/2015 udało się ukończyć kształcenie. Po pierwszym semestrze naukę przerwało 16% studentów, podczas gdy po drugim semestrze była to już jedna piąta. Ostatecznie 29% osób, które rozpoczęły kształcenie w roku akademickim 2014/2015 nie ukończyło trzyletniego cyklu studiów. W porównaniu do ogółu studentów, studenci pobierający stypendium dla osób niepełnosprawnych oraz studenci rozpoczynający edukację wyższą w wieku co najmniej 26 lat rzadziej przerywali kształcenie w analizowanej kohorcie.

Podobne wartości współczynnika przerywania studiów pierwszego stopnia odnotowano wśród studentów rozpoczynających naukę w roku akademickim 2015/2016 – w tym przypadku również 29% osób nie ukończyło trzyletniego cyklu kształcenia.

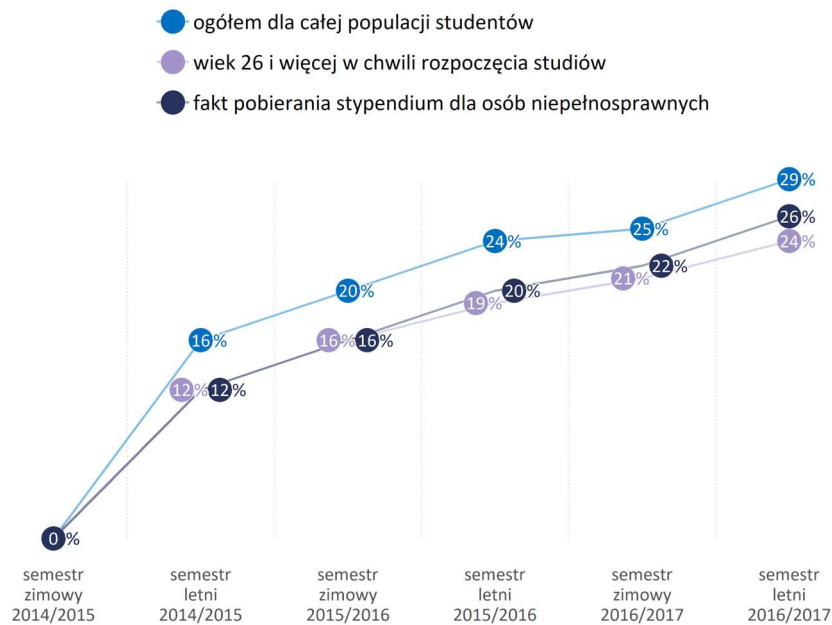
Odsetek osób przerywających edukację na kolejnym etapie, czyli wśród osób które rozpoczęły uzupełniające studia magisterskie (drugiego stopnia) w analizowanych latach: 2015/2016 oraz 2016/2017, jest mniejszy niż w przypadku osób podejmujących studia pierwszego stopnia – dwuletniego cyklu kształcenia nie ukończyło w tym przypadku odpowiednio 18% i 17% studiujących. Uzupełniające studia magisterskie trwają też krócej niż studia pierwszego stopnia, co wpływa na zaobserwowaną różnicę. Można również przypuszczać, że studenci pragnący zdobyć tytuł zawodowy magistra są bardziej zdeterminowani i rzadziej przerywają cykl kształcenia niż studenci

realizujący program na poziomie licencjata lub inżyniera. Skłonność do rezygnacji ze studiów w analizowanych latach była niższa w szczególności w przypadku studentów korzystających ze świadczeń materialnych dla osób niepełnosprawnych. Z kolei wśród osób należących do starszych grup wiekowych, w obu analizowanych rocznikach, współczynniki te osiągały zbliżone wartości do osiągniętych przez ogół studentów.

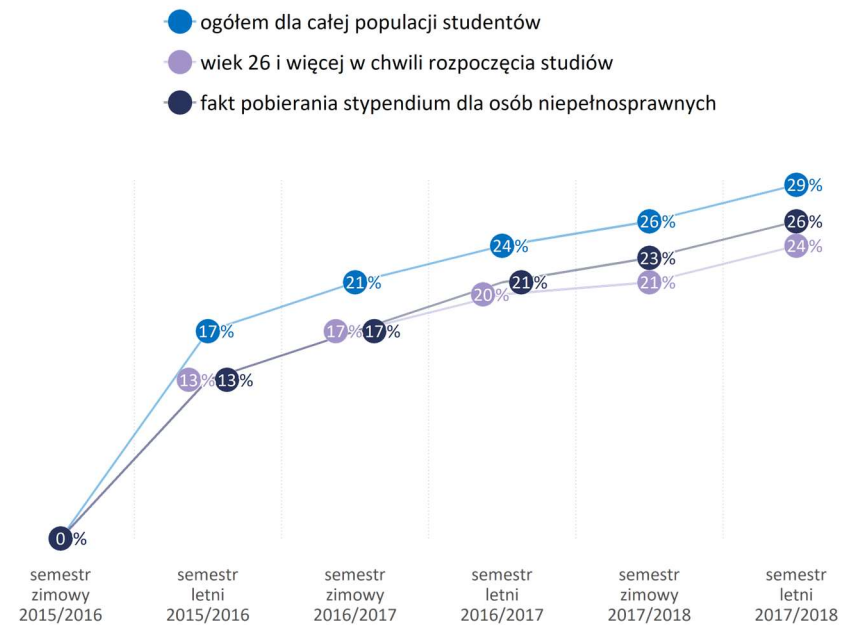
Największy odsetek osób przerywających kształcenie odnotowano w grupie studentów, którzy byli uczestnikami jednolitych studiów magisterskich od semestru zimowego 2012/2013 – po pięciu latach aż 35% studentów, którzy rozpoczęli studia w tym okresie nie ukończyło wybranej ścieżki edukacji w zakładanym programowo czasie.

Współczynnik dla kolejnego rocznika był niższy i wynosił 29%. W porównaniu do ogółu studentów, tylko studenci pobierający świadczenia dla osób niepełnosprawnych wykazywali się niższą skłonnością do rezygnacji ze studiów w całym pięcioletnim cyklu kształcenia. Z kolei wyższe wartości współczynnika przerywania studiów odnotowano w grupie studentów, którzy w roku rozpoczęcia studiów mieli co najmniej 26 lat.

Współczynnik przerwania studiów (*drop-out*) na studiach pierwszego stopnia wśród studentów rozpoczynających studia w semestrze zimowym w roku akademickim 2014/2015 ogółem oraz ze względu na wiek i fakt pobierania stypendium dla osób niepełnosprawnych

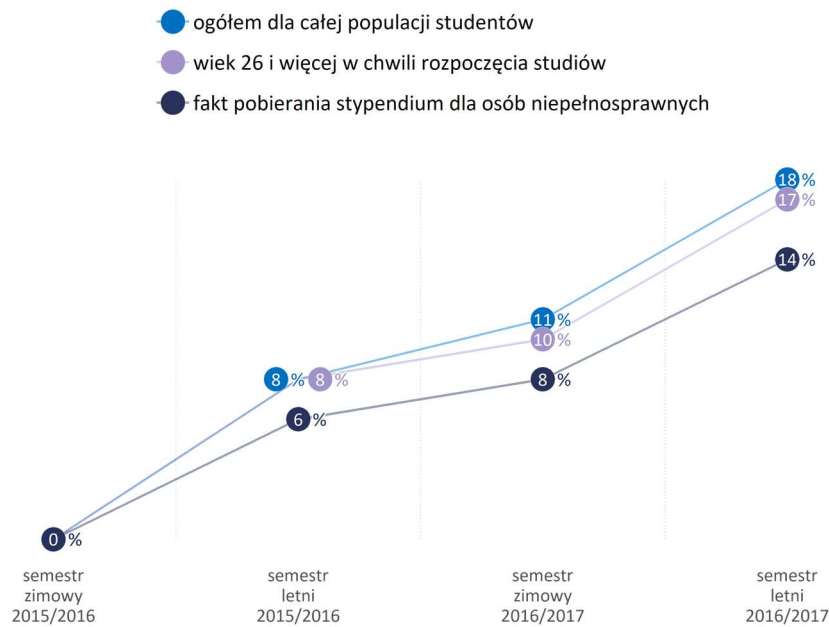
Współczynnik przerwania studiów (*drop-out*) na studiach pierwszego stopnia wśród studentów rozpoczynających studia w semestrze zimowym w roku akademickim 2015/2016 ogółem oraz ze względu na wiek i fakt pobierania stypendium dla osób niepełnosprawnych

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

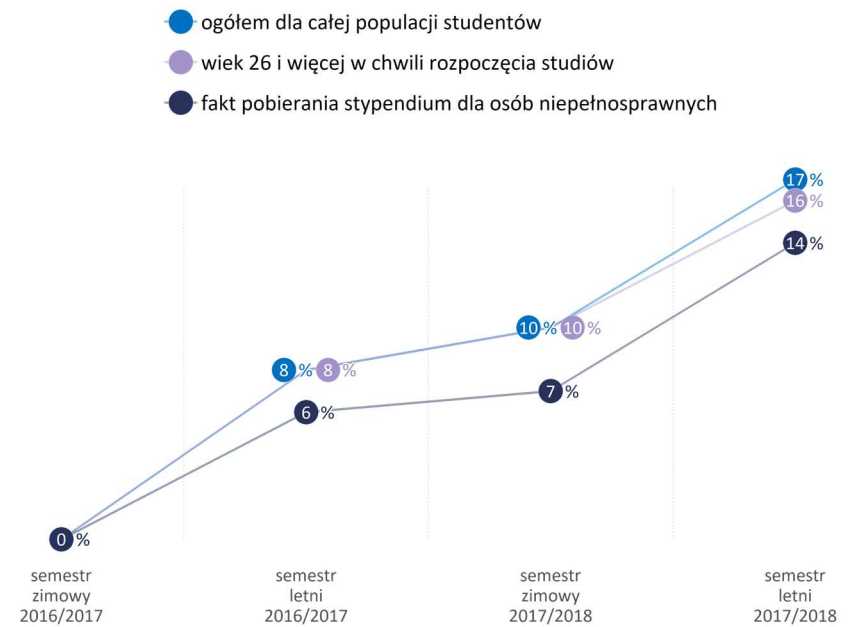
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Współczynnik przerwania studiów (*drop-out*) na studiach drugiego stopnia wśród studentów rozpoczynających studia w semestrze zimowym w roku akademickim 2015/2016 ogółem oraz ze względu na wiek i fakt pobierania stypendium dla osób niepełnosprawnych

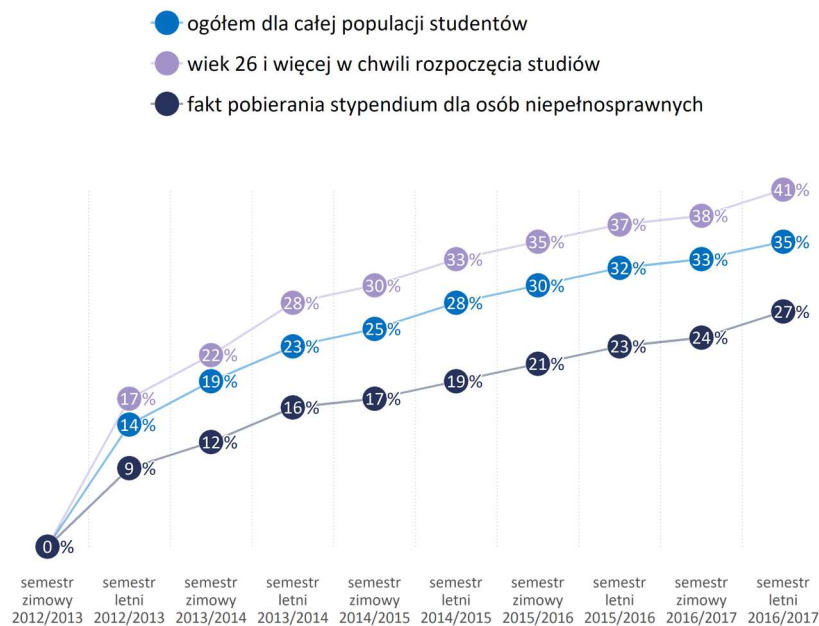
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Współczynnik przerwania studiów (*drop-out*) na studiach drugiego stopnia wśród studentów rozpoczynających studia w semestrze zimowym w roku akademickim 2016/2017 ogółem oraz ze względu na wiek i fakt pobierania stypendium dla osób niepełnosprawnych

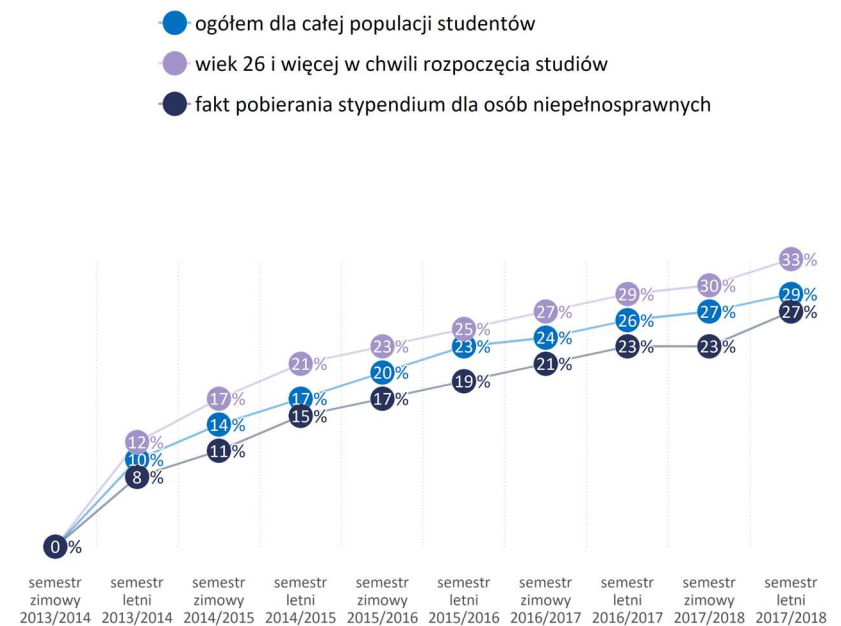
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Współczynnik przerwania studiów (*drop-out*) na jednolitych studiach magisterskich wśród studentów rozpoczynających studia w semestrze zimowym w roku akademickim 2012/2013 ogółem oraz ze względu na wiek i fakt pobierania stypendium dla osób niepełnosprawnych

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Współczynnik przerwania studiów (*drop-out*) na jednolitych studiach magisterskich wśród studentów rozpoczynających studia w semestrze zimowym w roku akademickim 2013/2014 ogółem oraz ze względu na wiek i fakt pobierania stypendium dla osób niepełnosprawnych

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Współczynnik ukończenia kształcenia

Statystyki międzynarodowe, odnoszące się do zjawiska ukończenia programu kształcenia w szkołach wyższych przedstawiane są w raportach OECD. Jak podkreślają autorzy opracowania *Education at a Glance* (2019), pomiar zdarzenia dotyczącego zdobycia wykształcenia w celu uzyskania dyplomu szkoły wyższej (*completion rate*) jest procesem złożonym, gdyż wymaga zgromadzenia szczegółowych informacji o przebiegu całego cyklu kształcenia studentów. Pomiar zależy przede wszystkim od zdefiniowania tzw. grupy referencyjnej. Najczęściej w analizach jako punkt odniesienia traktowane są osoby rozpoczynające naukę w określonym roku akademickim (*entrance cohort*) i kończące studia w przewidywanym programowo czasie. Konstrukcja miernika uwzględniająca powyższe założenie pozwala na rzeczywiste określenie liczby studentów, którym udało się uzyskać dyplom w wyznaczonym do tego programowo czasie (*true-cohort*). Możliwe jest także obliczenie współczynnika dla liczby studentów, którzy z różnych przyczyn wydłużyli swój cykl kształcenia. Jednakże w metodzie opierającej się na *true-cohort* dokonuje się wyraźnego podziału studentów ze względu na termin ukończenia kształcenia²³.

Innym sposobem pomiaru poziomu ukończenia kształcenia jest iloraz dwóch zmiennych: liczby wszystkich osób, które ukończyły naukę w szkole wyższej w roku przyjętym za referencyjny²⁴ oraz liczby osób, rozpoczynających kształcenie odpowiednio wcześniej – adekwatnie do zakładanego cyklu²⁵. Tym samym punktem odniesienia w tym przypadku jest rok ukończenia kształcenia. W konsekwencji w grupie absolwentów mogą znajdować się zarówno osoby, które ukończyły edukację w przewidywanym czasie, jak

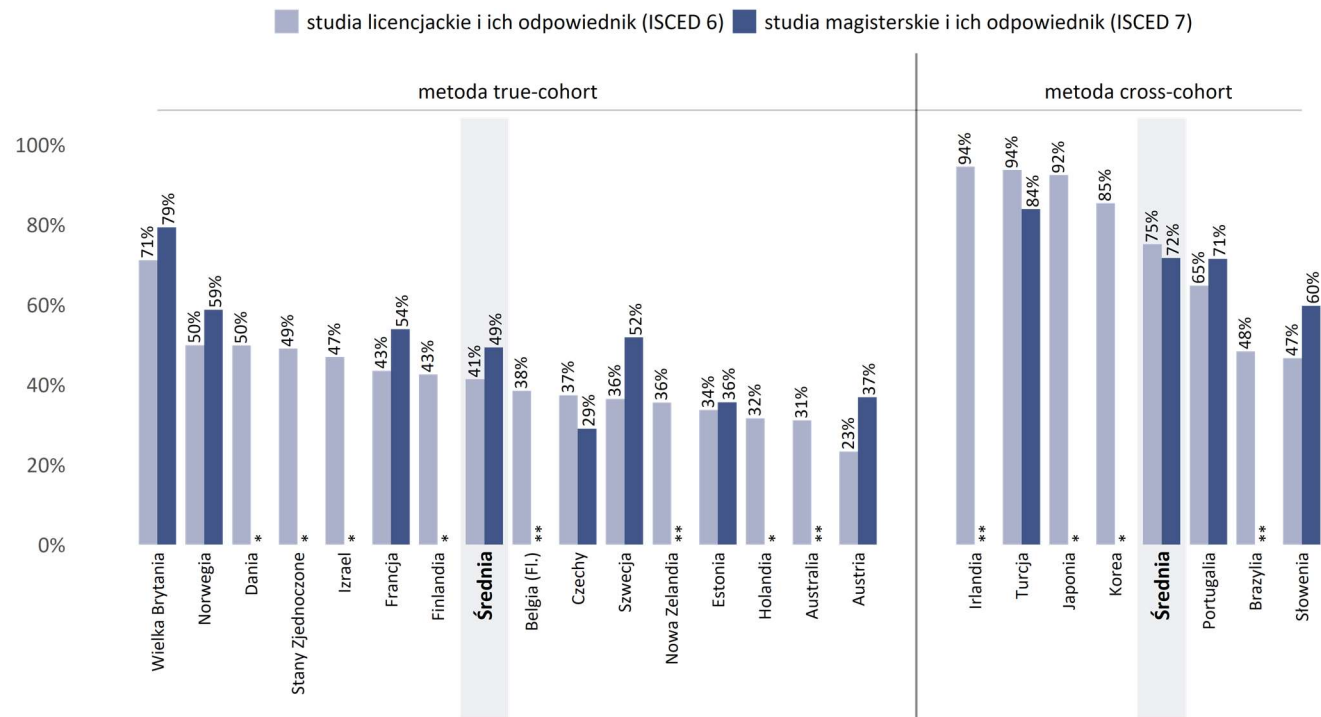
i ci studenci, którzy wydłużyli cykl kształcenia (*cross-cohort*). W związku z brakiem zdefiniowanego momentu rozpoczęcia edukacji wartość pomiaru jest zazwyczaj przeszacowana w porównaniu do estymacji uwzględniającej uzyskanie dyplomu w wyraźnie określonych ramach czasowych oraz zdefiniowanej grupie referencyjnej, która odnosi się do roku rozpoczęcia studiów (OECD 2019).

Według OECD (2016), w 2014 roku średnio 41% studentów kształcących się na uczelniach na poziomie studiów licencjackich ukończyło program w założonym czasie (metoda estymacji na podstawie *true-cohort*). W gronie krajów objętych badaniem, najwyższym odsetkiem osób (71%), które z sukcesem ukończyły program szkoły wyższej na poziomie studiów licencjackich (w standardowym czasie) może poszczycić się Wielka Brytania. Najniższy poziom tego współczynnika odnotowano w Austrii (23%). Wielka Brytania osiągnęła najwyższy wynik w przypadku współczynnika dla studiów magisterskich i ich odpowiedników (79%), a najniższa wartość na tym poziomie studiów charakteryzuje Czechy (29%).

²³ Statystyki OECD odnoszą się zarówno do przewidywanego czasu ukończenia kształcenia, jak i wydłużonego terminu, w którym następuje zakończenie nauki. Jednakże dla każdej z tych grup obliczane są osobne współczynniki.

²⁴ Według metodyki OECD (2019) liczba absolwentów odnosi się do roku kalendarzowego.

²⁵ Przykładowo: analizując program trzyletnich studiów pierwszego stopnia, współczynnik ukończenia kształcenia w 2015 roku obliczony zostałby jako stosunek liczby osób, które ukończyły studia w 2015 roku do liczby studentów, którzy rozpoczęli kształcenie lata wcześniej, czyli w roku akademickim 2012/2013. Jednakże w grupie studentów, którzy ukończyli kształcenie w 2015 roku mogłyby znajdować się zarówno osoby z rocznika 2012/2013 (które ukończyły naukę w programowym czasie), jak i studenci z roczników wcześniejszych (przed 2012/2013).

Współczynnik ukończenia kształcenia (*completion rate*) w wybranych państwach w 2014 roku – metoda *true-cohort* i *cross-cohort*

Objaśnienia: * brak określonego typu danych (*data are not applicable because the category doesn't apply*), ** brak danych (*data are not available*).

Statystyki dla współczynnika ukończenia kształcenia metodą *cross-cohort* prowadzi także Hiszpania, jednakże tylko dla poziomu 5 ISCED.

Stany Zjednoczone – wartość referencyjna to 2009 rok.

Źródło: OECD 2016, *Education at a Glance 2016*.

Wśród studentów, rozpoczynających edukację wyższą na studiach pierwszego stopnia w roku akademickim 2014/2015 zaledwie 45% ukończyło ten etap, w tym 31% studentów z powodzeniem zakończyło kształcenie w programowym czasie, a 13% studiujących ukończyło studia w późniejszym terminie. Natomiast 6% studentów nie zrealizowało dotychczas programu kształcenia (choć nadal systemowo są zaliczani w poczet studiujących)²⁶.

Nieco wyższy współczynnik ukończenia kształcenia na studiach pierwszego stopnia osiągnęły, w porównaniu do ogółu studentów, osoby rozpoczynające studia w wieku 26 lat lub więcej. Studenci pobierający stypendium dla osób niepełnosprawnych byli najbardziej zdeterminowaną grupą w dążeniu do uzyskania dyplomu licencjata lub inżyniera – 56% z nich z powodzeniem zakończyło studia rozpoczęte w roku akademickim 2014/2015.

W kolejnym roczniku 21% studiujących na studiach pierwszego stopnia nie zrealizowało dotychczas programu kształcenia (choć nadal systemowo są zaliczani w poczet studiujących)²⁵, a 48% zostało skreślonych z listy studentów. Wśród studentów rozpoczynających studia pierwszego stopnia w roku akademickim 2015/2016, wyższy współczynnik ukończenia kształcenia charakteryzuje studentów pobierających stypendium dla niepełnosprawnych (40%) oraz studentów, którzy w roku rozpoczęcia studiów mieli ukończone 26 lat (33%).

Osoby podejmujące naukę na uzupełniających studiach magisterskich wykazywały się większą skutecznością w terminowej realizacji programu studiów od osób kształcących się na studiach pierwszego stopnia. Ponadto na studiach drugiego stopnia odsetek osób, które wydłużyły standardowy cykl kształcenia był znikomy. Wśród studentów rozpoczynających studia

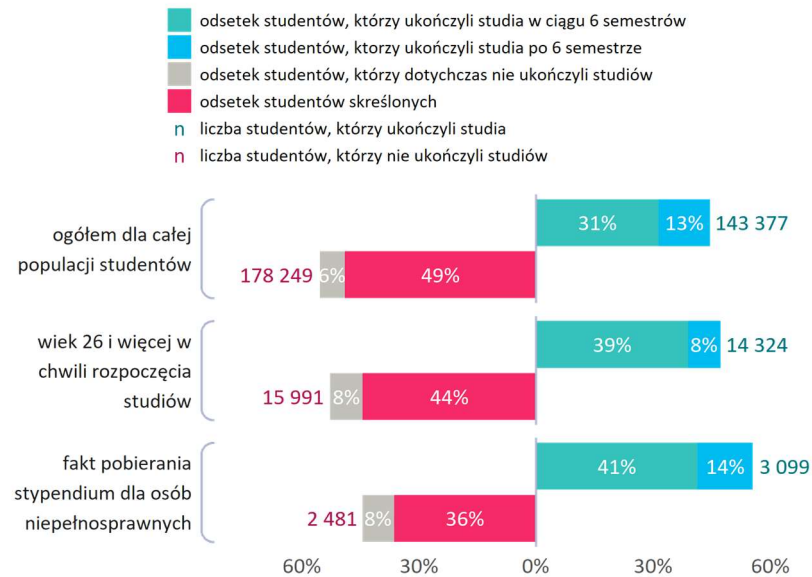
magisterskie w roku akademickim 2015/2016 w terminie studia ukończyło 61% studentów, a w przypadku rocznika 2016/2017 – 56%. Wśród studentów, którzy nie ukończyli studiów na tym poziomie, niezależnie od rocznika, przeważały osoby skreślone z listy studentów, stanowiąc odpowiednio 34% i 31% przyjętych na uczelnię w kolejno analizowanych latach.

Studenci studiów drugiego stopnia po 26 roku życia mieli podobne statystyki ukończenia studiów, jak ogół studentów na tym poziomie. W przypadku osób rozpoczynających studia drugiego stopnia w roku 2015/2016, 34% kształcących się zostało skreślonych z listy, z kolei dla rocznika 2016/2017 wskaźnik ten wyniósł 31%.

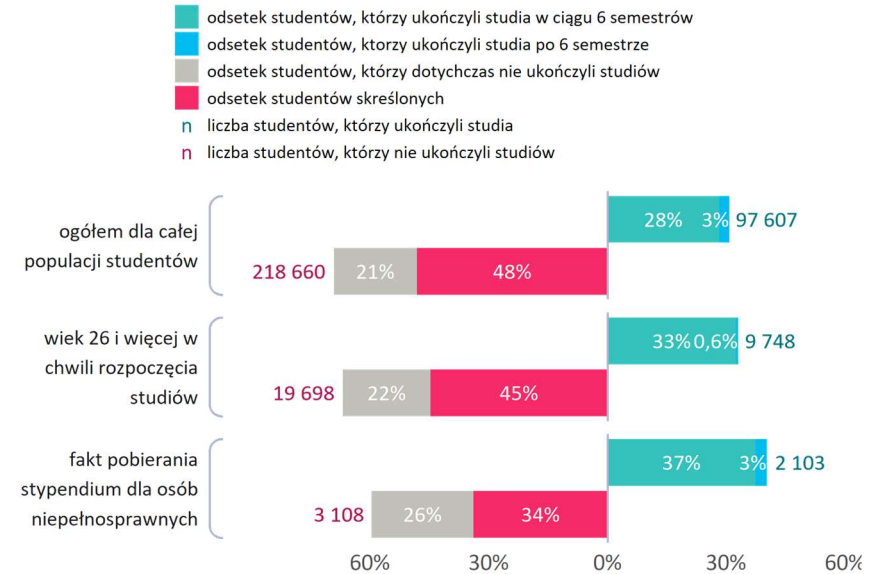
Ponadto, 71% studentów niepełnosprawnych rozpoczynających studia drugiego stopnia w latach 2015/2016 ukończyło je w terminie. W przypadku rocznika 2016/2017 odsetek ten był niższy i wynosił 63%. Podobnie jak w przypadku studentów studiów pierwszego stopnia, studenci otrzymujący stypendium dla osób niepełnosprawnych na uzupełniających studiach magisterskich nadal stanowili najbardziej stabilną grupę studiujących i zjawisko przedwczesnego porzucania uczelni dotyczyło ich w najmniejszym stopniu – z listy został skreślony co czwarty niepełnosprawny student rozpoczynający kształcenie w roku akademickim 2015/2016 i co piąty z rocznika 2016/2017.

²⁶ Kategoria studentów, którzy nie ukończyli studiów odnosi się do osób, w przypadku których nie odnotowano skreślenia z listy studentów lub daty ukończenia studiów. Założenie to zostało przyjęte analogicznie dla obliczeń prezentowanych na poniższych wykresach.

Współczynnik ukończenia kształcenia (*completion rate*) na studiach pierwszego stopnia dla studentów przyjętych w roku akademickim 2014/2015

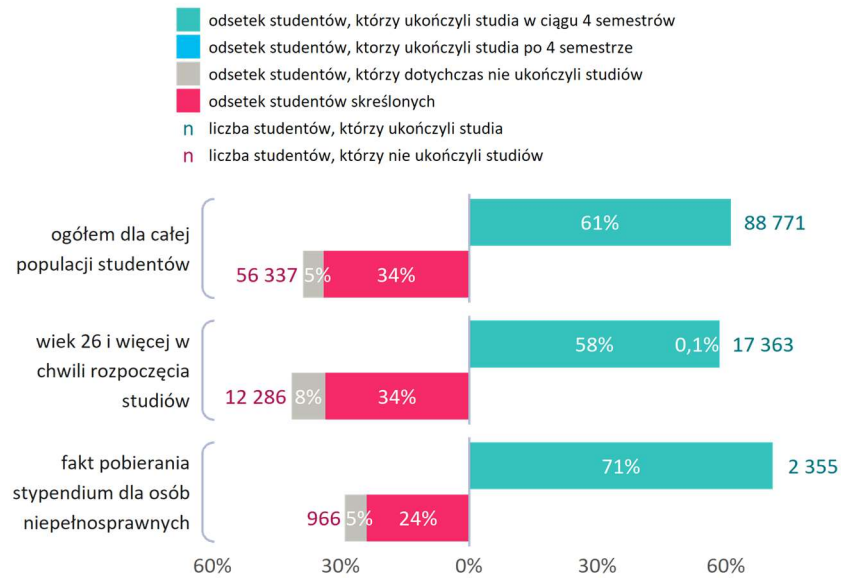
Współczynnik ukończenia kształcenia (*completion rate*) na studiach pierwszego stopnia dla studentów przyjętych w roku akademickim 2015/2016

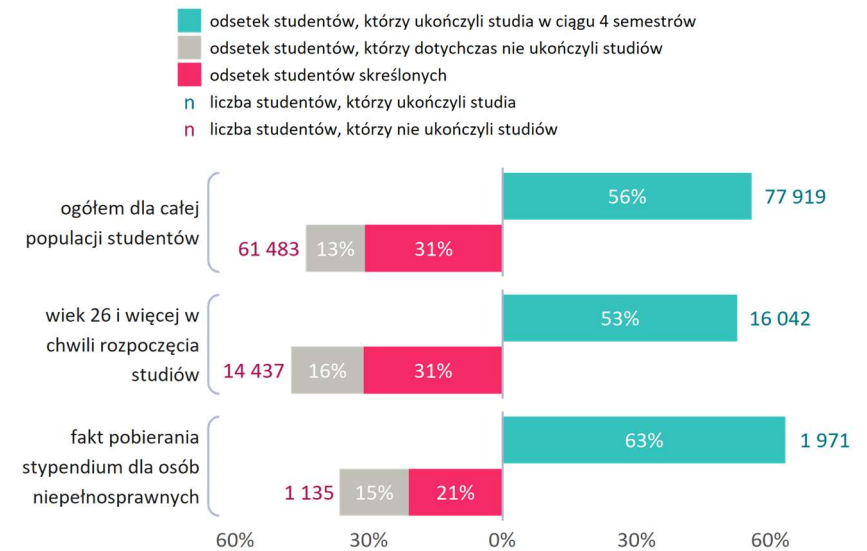
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Współczynnik ukończenia kształcenia (*completion rate*) na studiach drugiego stopnia dla studentów przyjętych w roku akademickim 2015/2016

Współczynnik ukończenia kształcenia (*completion rate*) na studiach drugiego stopnia dla studentów przyjętych w roku akademickim 2016/2017

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Kontynuacja kształcenia

Zjawisko przedwczesnej rezygnacji z kształcenia dotyka również polski system szkolnictwa wyższego. Rezygnacja ze studiów lub brak kontynuacji edukacji wynikać mogą zarówno z czynników związanych z jakością kształcenia, przebiegiem studiów, jak i czynników zewnętrznych (przykładowo dotyczących sytuacji materialnej lub zawodowej studentów). Rozwiązywanie problemów przedwczesnej rezygnacji z systemu szkolnictwa wyższego stało się jednym ze strategicznych celów Unii Europejskiej (Komisja Europejska 2010). Kluczowym zadaniem w obszarze europejskiego szkolnictwa wyższego jest zwiększenie populacji osób kończących studia – przynajmniej do poziomu 40% w roku 2020 (Komisja Europejska 2010).

Na kolejnych slajdach przedstawiono statystyki odnoszące się do zjawiska kontynuowania kształcenia na kolejnych poziomach studiów (dostosowanego do Procesu Bolońskiego²⁷) oraz kontynuowania edukacji w ramach macierzystej jednostki.

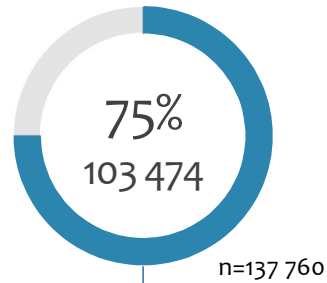
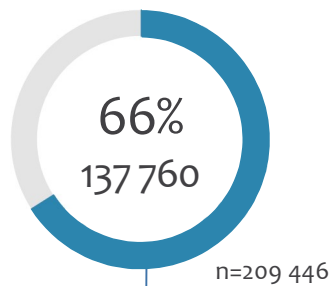
W roku akademickim 2018/2019 na kontynuację kształcenia (bez przerwy po ukończonych studiach pierwszego stopnia) w ramach uzupełniających studiów magisterskich zdecydowało się i pozytywnie przeszło proces rekrutacji mniej studentów (112 435 osób) niż trzy lata wcześniej (137 760 osób). W ujęciu procentowym było to 64% absolwentów z rocznika 2017/2018. Wśród tych osób, trzy czwarte absolwentów studiów pierwszego stopnia kontynuowało kształcenie w celu zdobycia tytułu magistra na tej samej uczelni.

Studia trzeciego stopnia, podejmowane nie później niż rok po zakończeniu kształcenia na studiach niższego szczebla, rozpoczynane były zdecydowanie rzadziej niż studia drugiego stopnia. Na kontynuację nauki po ukończeniu studiów magisterskich w roku akademickim 2017/2018 zdecydowało się łącznie 3 139 absolwentów studiów drugiego stopnia i 642 absolwentów studiów magisterskich. W ujęciu procentowym nieco częściej w systemie szkolnictwa wyższego pozostają absolwenci jednolitych studiów magisterskich (3%) niż studiów drugiego stopnia (2%).

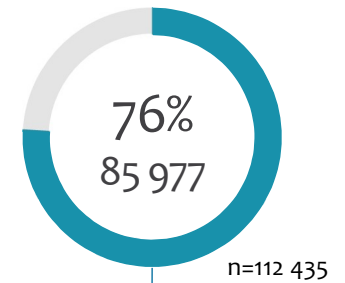
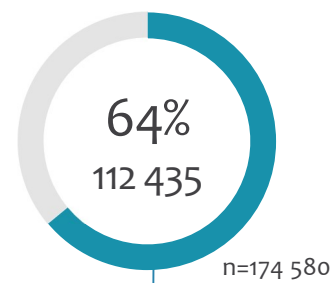
Większość magistrów, którzy podjęli decyzję o kontynuacji kształcenia, pozostaje w macierzystych strukturach uczelni w ramach studiów doktoranckich (trzeciego stopnia). W przypadku absolwentów z rocznika 2017/2018 kształcących się na studiach drugiego stopnia jest to 85%, a wśród absolwentów jednolitych studiów magisterskich – 82%.

²⁷ W ramach Procesu Bolońskiego polski system szkolnictwa wyższego obejmuje trzystopniowy podział studiów. Nieliczne kierunki studiów prowadzone są nadal w cyklu pięcioletnim. Na podstawie art. 8 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 27 września 2018 roku w sprawie studiów, są nimi: kierunek lekarski, lekarsko–dentystyczny, analityka medyczna, farmacja, fizjoterapia, weterynaria, prawo, prawo kanoniczne, pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna oraz pedagogika specjalna.

Liczba i odsetek absolwentów studiów pierwszego stopnia, którzy ukończyli studia w roku akademickim 2014/2015 i kontynuowali kształcenie na studiach drugiego stopnia nie później niż w roku akademickim 2015/2016

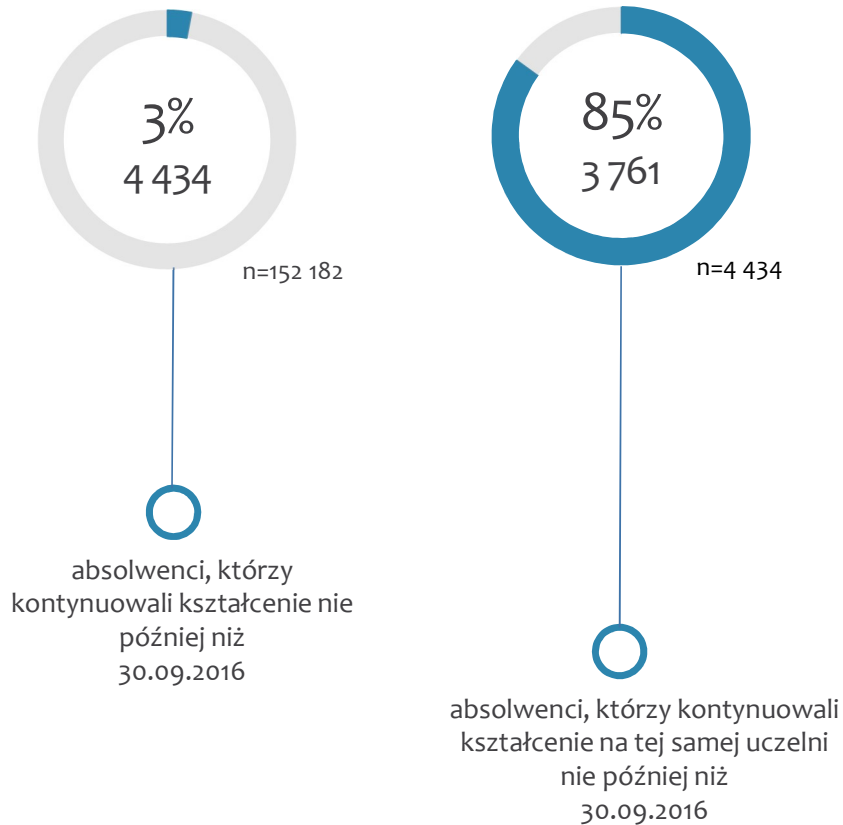

Liczba i odsetek absolwentów studiów pierwszego stopnia, którzy ukończyli studia w roku akademickim 2017/2018 i kontynuowali kształcenie na studiach drugiego stopnia nie później niż w roku akademickim 2018/2019

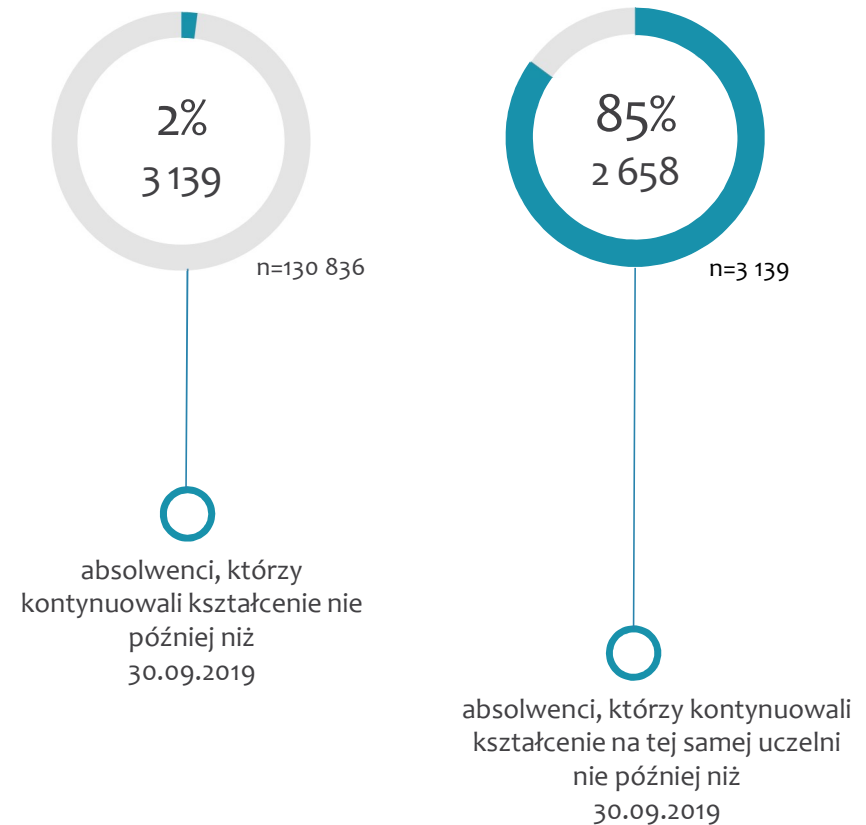

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba i odsetek absolwentów studiów drugiego stopnia, którzy ukończyli studia w roku akademickim 2014/2015 i kontynuowali kształcenie na studiach doktoranckich nie później niż 30.09.2016

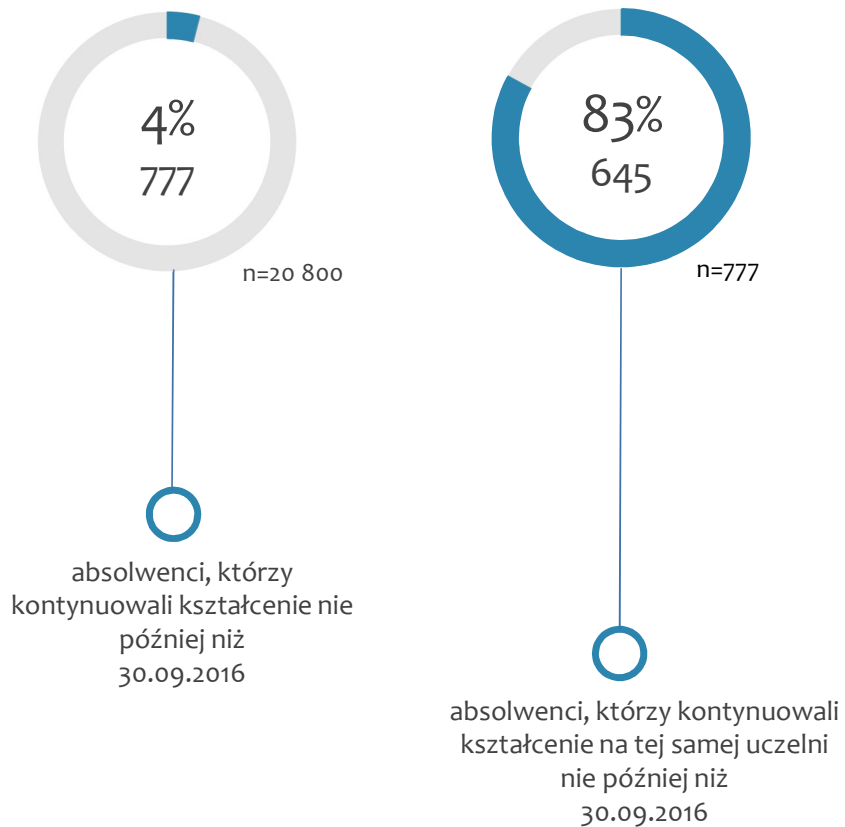

Liczba i odsetek absolwentów studiów drugiego stopnia, którzy ukończyli studia w roku akademickim 2017/2018 i kontynuowali kształcenie na studiach doktoranckich nie później niż 30.09.2019

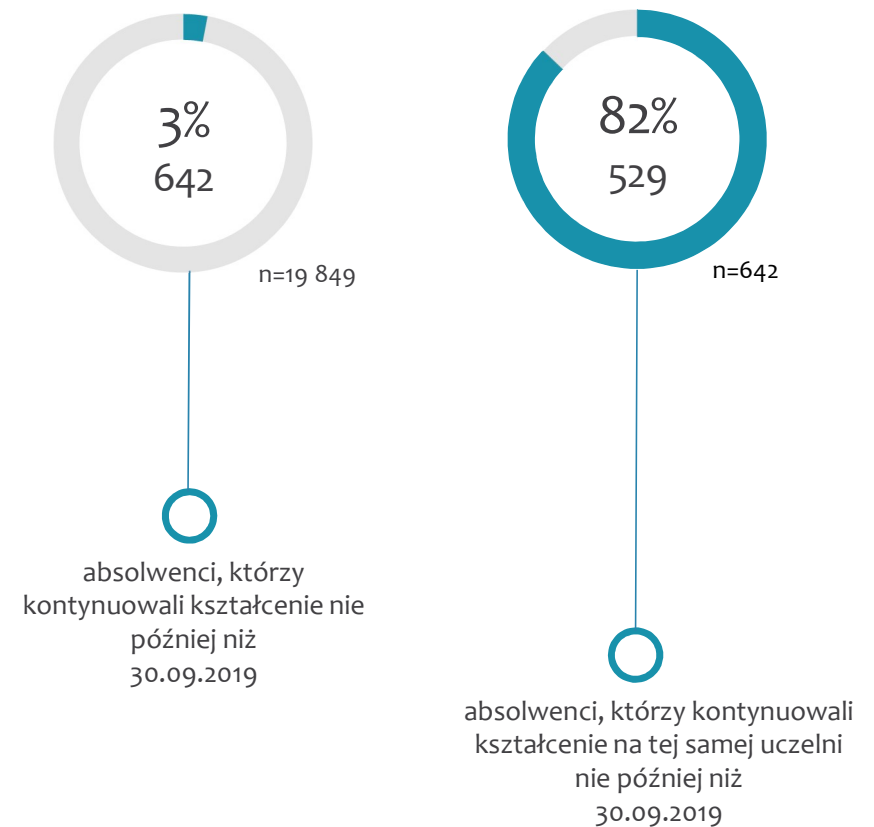

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba i odsetek absolwentów jednolitych studiów magisterskich, którzy ukończyli studia w roku akademickim 2014/2015 i kontynuowali kształcenie na studiach doktoranckich nie później niż 30.09.2016

Liczba i odsetek absolwentów jednolitych studiów magisterskich, którzy ukończyli studia w roku akademickim 2017/2018 i kontynuowali kształcenie na studiach doktoranckich nie później niż 30.09.2019

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Świadczenia materialne dla studentów

Świadczenia materialne mają na celu wsparcie studentów znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej oraz służą nagradzaniu za ich osiągnięcia naukowe. Osoby podejmujące kształcenie na uczelniach mogą ubiegać się o przyznanie następujących świadczeń: stypendium ministra za wybitne osiągnięcia, stypendium rektora dla najlepszych studentów, stypendium socjalnego, zapomogi oraz stypendium specjalnego dla osób niepełnosprawnych. Zgodnie z najnowszymi danymi z systemu POL-on, w 2018 roku studentom przyznano 249 570 świadczeń materialnych – o 22,6% mniej niż w 2014 roku. W przeliczeniu na 10 tys. studentów odpowiada to 2 107,4 świadczeniom.

W roku 2018 w porównaniu do roku 2014, zarówno na uczelniach publicznych, niepublicznych, jak i kościelnych, zmniejszyła się liczba przyznanych zapomóg, stypendiów socjalnych i stypendiów dla osób niepełnosprawnych w przeliczeniu na 10 tys. studentów. Natomiast liczba stypendiów rektora dla najlepszych studentów i stypendiów ministra za wybitne osiągnięcia w przeliczeniu na 10 tys. studentów zwiększyła się w tym okresie na uczelniach publicznych i niepublicznych.

Łącznie w 2018 roku na 10 tys. studentów przypadało 2 107 świadczeń, z czego większość otrzymali studenci znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej w formie stypendiów socjalnych.

Liczba przyznanych świadczeń materialnych w przeliczeniu na 10 tys. studentów według rodzaju uczelni w latach 2014 i 2018

	uczelnie publiczne		uczelnie niepubliczne		uczelnie kościelne		ogółem	
	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018
stypendia socjalne	1 559,6	1 272,6	937,1	608,4	1 753,4	1 144,0	1 423,4	1 103,3
stypendia rektora dla najlepszych studentów	751,8	855,9	670,4	709,4	956,1	889,8	736,9	821,2
stypendia specjalne dla osób niepełnosprawnych	159,8	153,9	198,8	181,0	265,8	207,9	169,8	161,9
zapomogi	19,9	16,7	23,3	11,5	48,0	15,0	20,9	15,4
stypendia ministra za wybitne osiągnięcia	5,9	7,1	0,8	1,5	0,0	0,0	4,7	5,6
ogółem	2 496,9	2 306,2	1 830,5	1 511,9	3 023,3	2 256,6	2 355,78	2 107,4

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Wartość świadczeń materialnych wypłaconych studentom według rodzaju uczelni w latach 2014 i 2018 (w tys. zł)

	2014			
	uczelnie publiczne	uczelnie niepubliczne	uczelnie kościelne	ogółem
stypendia socjalne	788 197,4	158 785,8	3 879,9	950 863
stypendia rektora dla najlepszych studentów	385 342,8	8 401,3	2 091,9	471 447,7
stypendia specjalne dla osób niepełnosprawnych	51 185,4	25 204,2	473,8	76 863,4
zapomogi	12 928,0	5 181,5	144,5	18 254
stypendia ministra za wybitne osiągnięcia	11 752,0	943,8	0	12 695,8
ogółem	1 249 405,6	274 128,3	6 590,1	1 530 124,0
	2018			
	uczelnie publiczne	uczelnie niepubliczne*	uczelnie kościelne	ogółem
stypendia socjalne	741 628,6	122 252,0	4 117,6	745 746,2
stypendia rektora dla najlepszych studentów	457 853,2	95 256,9	3 013,7	460 866,9
stypendia specjalne dla osób niepełnosprawnych	55 344,5	26 575,4	630,4	55 974,9
zapomogi	10 535,5	3 043,7	87,6	10 623,1
stypendia ministra za wybitne osiągnięcia	11 625,0	435,0	0	11 625,0
ogółem	1 276 986,8	247 563,0	7 849,3	1 284 836,1

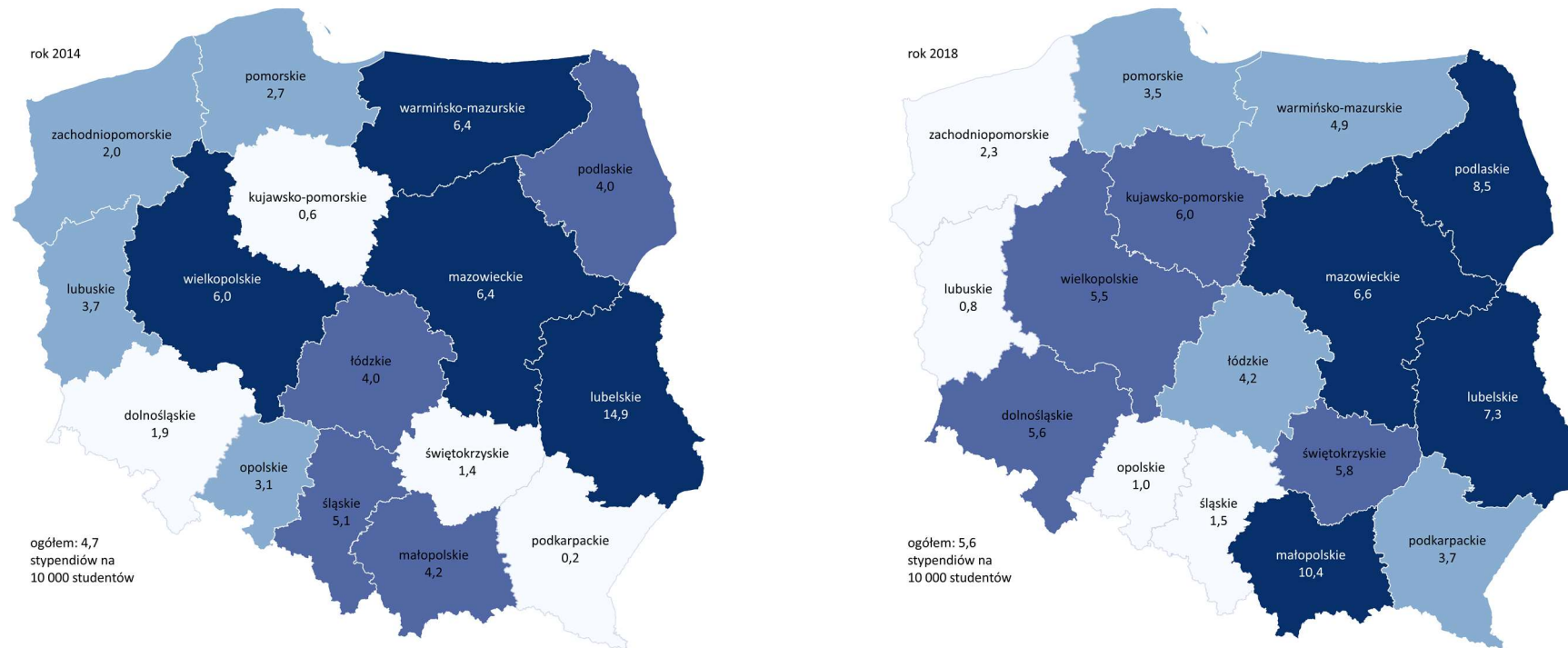
*Dane o wartości świadczeń materialnych wypłaconych studentom uczelni niepublicznych nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego w 2018 roku pochodzą ze sprawozdań z wykorzystania środków funduszu pomocy materialnej dla studentów i doktorantów przekazywanych bezpośrednio do MNiSW, stan na 14.11.2019.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019. oraz na podstawie danych MNiSW, stan na 14.11.2019.

Wartość świadczeń materialnych przyznanych i wypłaconych studentom uczelni publicznych, niepublicznych oraz kościelnych w 2018 roku zmniejszyła się w porównaniu do roku 2014, osiągając kwotę 1,28 mld zł²⁸. Największy wolumen środków pomocy materialnej przeznaczono w 2018 roku na stypendia socjalne – niemal 746 mln zł. Na drugim miejscu znalazły się stypendia rektora nagradzające studentów za najlepsze wyniki naukowe, których wartość stanowiła niemal 461 mln zł. Najmniejsza pula środków trafiła do studentów w formie zapomóg.

²⁸ Na podstawie art. 35 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym dnia 27 lipca 2005 r. (Dz.U. 2005, Nr 164, poz. 1365, Dz.U.2015, poz. 2183), uczelnie niepubliczne otrzymujące bezwrotną pomoc materialną dla studentów oraz doktorantów mają obowiązek przedstawienia sprawozdania z wykorzystania środków przyznanych na ten cel. Jednakże w systemie POL-on nie odnotowano danych pozwalających określić wartość przyznanych świadczeń materialnych w 2017 roku. Dane te pochodzą ze sprawozdań przekazywanych bezpośrednio do MNiSW.

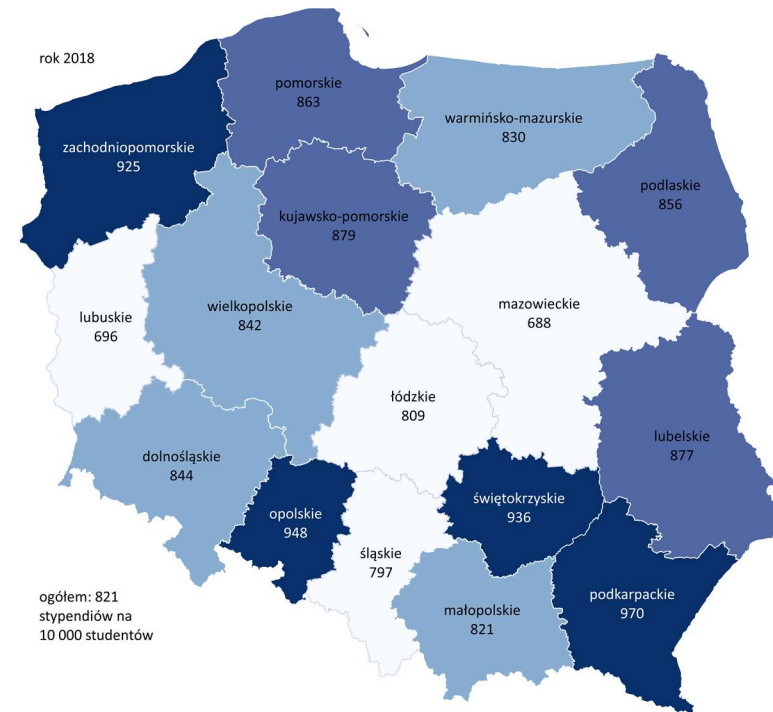
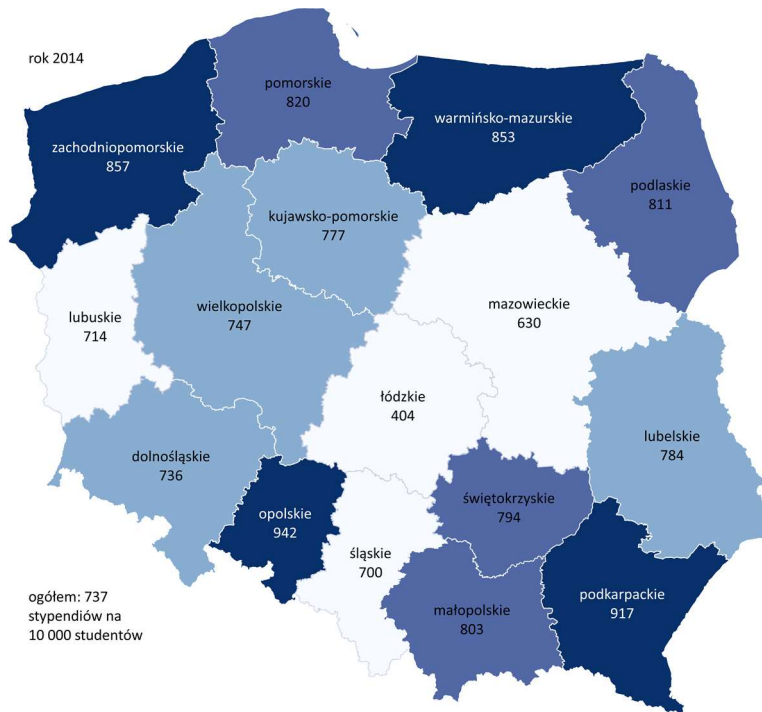
Liczba stypendiów ministra przyznanych za wybitne osiągnięcia w przeliczeniu na 10 tys. studentów według województw w latach 2014 i 2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W 2014 roku stypendium ministra najczęściej otrzymywali studenci z województwa lubelskiego. Jednakże w 2018 roku największa liczba stypendiów przypadała na 10 tys. studiujących na uczelniach w województwie małopolskim.

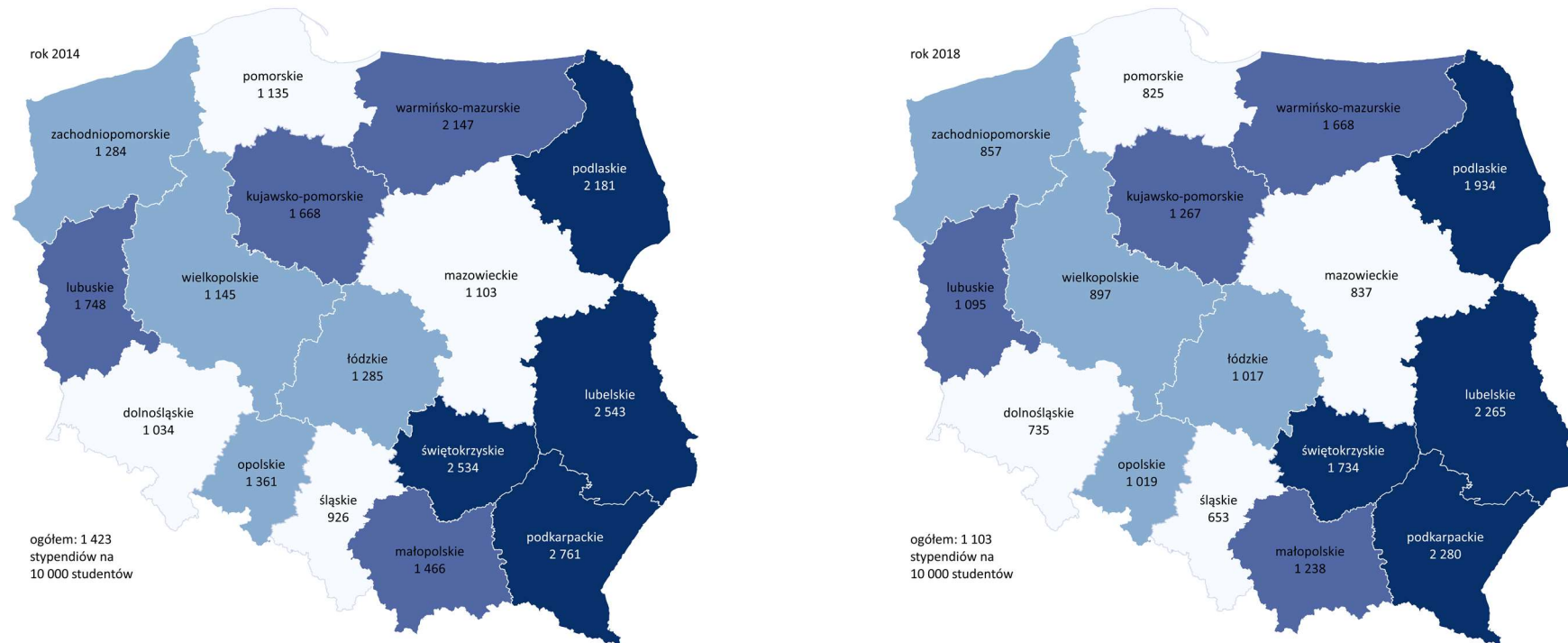
Liczba stypendiów rektora dla najlepszych studentów przyznanych na 10 tys. studentów według województw w latach 2014 i 2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W gronie osób nagradzanych za osiągnięcia naukowe, najliczniejszą grupę stanowią studenci otrzymujący stypendia rektora – w skali kraju w 2018 roku przypadało 821 stypendiów na 10 tys. studiujących, czyli o 11% więcej niż w 2014 roku. Największą ich liczbę przydzielono w 2018 roku studentom z województw: podkarpackiego, opolskiego, świętokrzyskiego i zachodniopomorskiego.

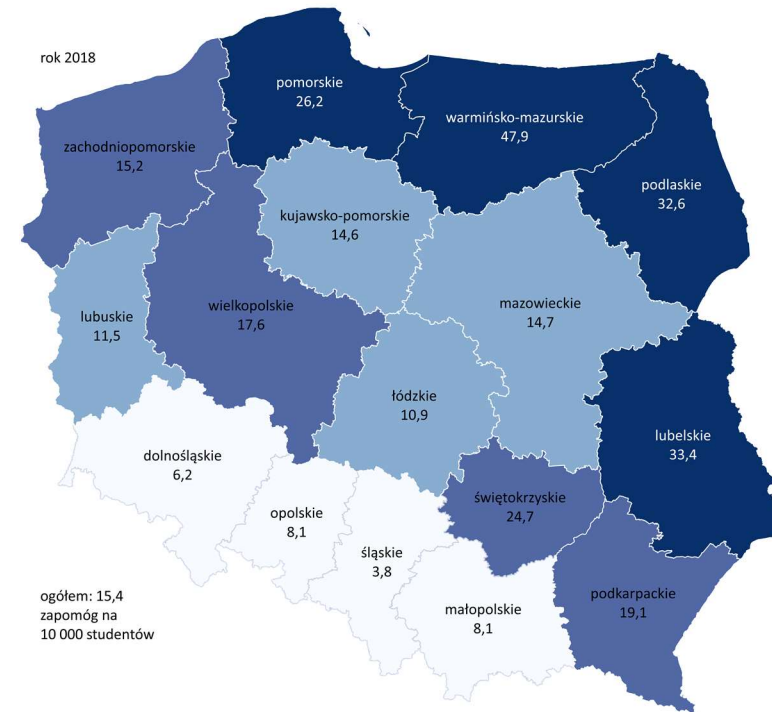
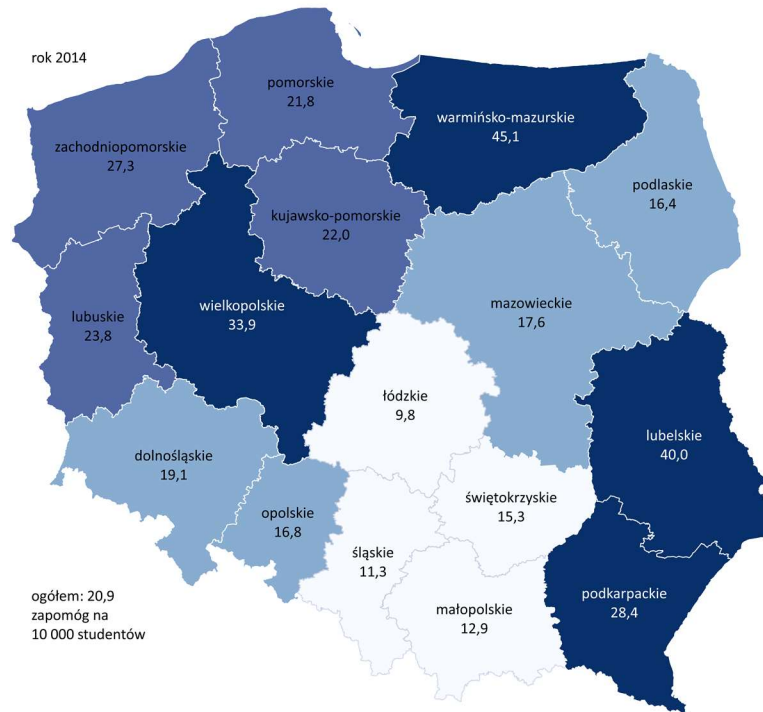
Liczba przyznanych stypendiów socjalnych w przeliczeniu na 10 tys. studentów według województw w latach 2014 i 2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W grupie świadczeń wspierających studentów w trudnej sytuacji materialnej dominują stypendia socjalne. W 2018 roku w całym kraju przyznano 1 103 tego rodzaju świadczenia w przeliczeniu na 10 tys. studentów. W 2018 roku, tak samo jak w 2014 roku największą liczbę stypendiów socjalnych otrzymały osoby studiujące w województwach podkarpackim i lubelskim. Natomiast najmniej tego rodzaju świadczeń przypadało na 10 tys. studentów zarówno w 2014 roku, jak też w 2018 roku, w województwie śląskim.

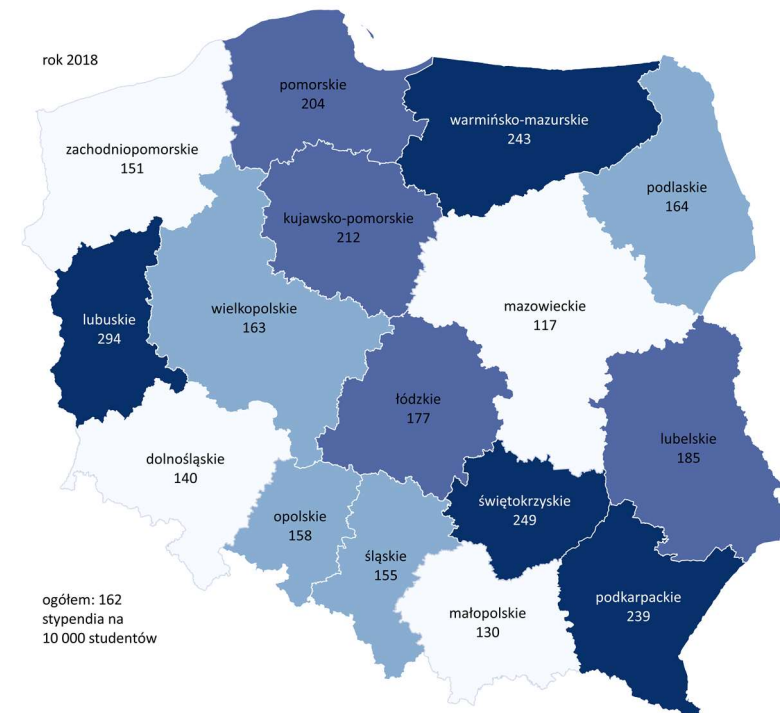
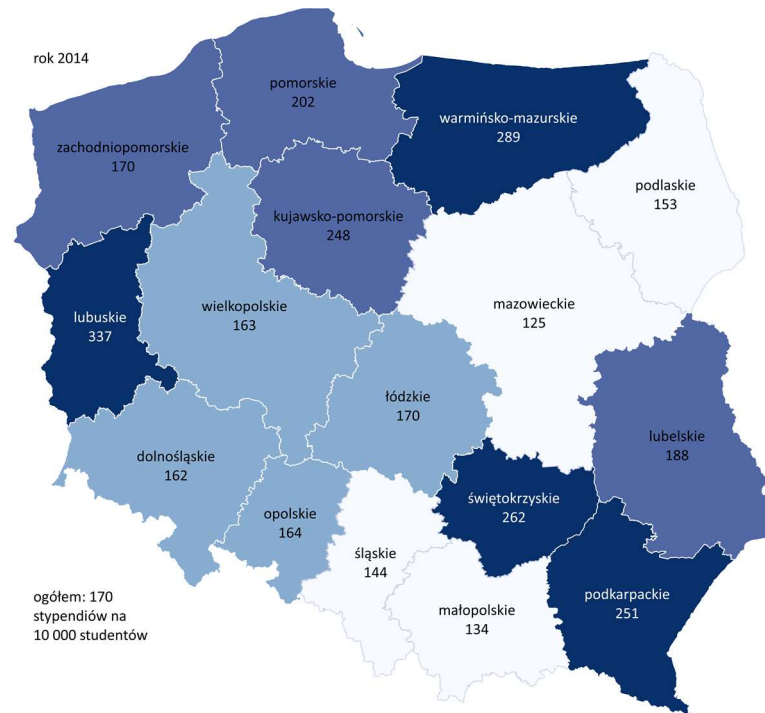
Liczba przyznanych zapomóg w przeliczeniu na 10 tys. studentów według województw w latach 2014 i 2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Do studentów kierowana jest także pomoc materialna w formie zapomogi oraz stypendium specjalnego dla osób z niepełnosprawnością. Z przedstawionych danych wynika, że w latach 2014–2018 w skali kraju zmalała liczba zapomóg przypadająca na 10 tys. studentów z 21 stypendiów do 15. Największa liczba zapomóg została przyznana w 2018 roku w województwach: warmińsko-mazurskim, lubelskim, podlaskim i pomorskim.

Liczba przyznanych stypendiów specjalnych dla osób niepełnosprawnych w przeliczeniu na 10 tys. studentów według województw w latach 2014 i 2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W 2018 roku stypendia dla niepełnosprawnych otrzymały 162 osoby w przeliczeniu na 10 tys. studentów. Największą liczbę stypendiów specjalnych w 2018 roku, podobnie jak w roku 2014, przyznano studentom podejmującym kształcenie na poziomie wyższym na obszarze województwa lubuskiego, najmniej w województwie mazowieckim.

Doktoranci

Liczebność i struktura populacji doktorantów

Doktoranci zagraniczni

Świadczenia materialne

Skuteczność kształcenia na studiach
doktoranckich

Zatrudnienie doktorantów podczas studiów
trzeciego stopnia

Liczba i struktura populacji doktorantów

- Według danych GUS w latach 2007–2013 obserwowany był dynamiczny wzrost liczby doktorantów – ich liczba zwiększyła się o ponad jedną trzecią (z 30 675 do 43 358). Natomiast w ostatnich latach widoczny jest spadek liczby osób podejmujących studia doktoranckie – według danych z systemu POL-on, w 2018 roku kształciło się 39 020 doktorantów, czyli niemal o 5% mniej niż rok wcześniej i o 8% mniej niż w roku 2014.
- Polska pod względem liczby doktorantów na tle innych krajów europejskich wraz z Luksemburgiem, Łotwą i Turcją plasuje się pośrodku stawki. W 2017 r. kształciło się u nas 11 doktorantów na 10 tys. mieszkańców – znacznie więcej niż we Włoszech (4,6) czy na Malcie (3,2), ale zdecydowanie mniej niż w Finlandii (34), Grecji (27) czy Austrii (26).
- W 2018 roku zdecydowana większość doktorantów kształciła się na uczelniach publicznych (35 062 osób). W instytutach PAN studiowało niewiele ponad dwa tysiące doktorantów, a na studiach trzeciego stopnia prowadzonych przez uczelnie niepubliczne

i kościelne studiowało mniej niż po tysiąc osób.

- Od roku 2014 liczba doktorantów na uczelniach niepublicznych zwiększyła się o 32%. Wzrost odnotowano także dla instytutów PAN (o 10%). Natomiast największy spadek liczby doktorantów nastąpił na studiach niestacjonarnych (o 35%). Ich liczba w 2018 roku była ośmiokrotnie niższa niż liczba doktorantów studiujących stacjonarnie.
- W 2018 roku najwięcej doktorantów uczelni publicznych kształciło się na uniwersytetach (17 881), a w drugiej kolejności – na uczelniach technicznych (7 397). W stosunku do roku 2014 liczba doktorantów zwiększyła się przede wszystkim na uczelniach artystycznych (o 38%) i uczelniach medycznych (o 24%).
- W 2018 roku najwięcej doktorantów kształciło się w obszarze nauk społecznych (10 271), drugie pod tym względem były nauki humanistyczne (7 864). Od 2014 roku aż o 25% zwiększyła się liczba doktorantów kształcących się w obszarze sztuki, a o 16% w dziedzinie nauk medycznych, jednak w pozostałych obszarach kształcenia odnotowano spadki.
- W zestawieniu dwudziestu instytucji z największą liczbą doktorantów wszystkie to uczelnie

publiczne, a większość pozycji zajmują uniwersytety. Podobnie jak w 2014 roku, w 2018 na pierwszych dwóch miejscach rankingu znalazły się Uniwersytet Jagielloński i Uniwersytet Warszawski. Trzecie miejsce, ale już z dwukrotnie mniejszą liczbą doktorantów, zajmuje Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie.

- W 2018 roku kobiety stanowiły ponad połowę doktorantów (55%), a zdecydowana większość doktorantów (67%) nie ukończyła trzydziestego roku życia. Największy odsetek kobiet wśród doktorantów odnotowano w obszarze nauk medycznych (69%), sztuki (64%) i nauk przyrodniczych (64%). Z kolei wśród doktorantów z obszaru nauk ścisłych kobiety stanowiły 35%.
- Z danych Eurostatu wynika, że przewaga liczebna kobiet wśród doktorantów dotyczy mniejszości państw w Europie. Największy odsetek studiujących kobiet w stosunku do mężczyzn odnotowano w 2017 roku w przypadku Islandii (61%) i Łotwy (60%). Polska z wynikiem 55% zajmuje w tym rankingu również wysoką pozycję, wyprzedzając między innymi kraje skandynawskie, Hiszpanię, Niemcy i Francję.

- Liczba doktorantów zagranicznych podejmujących studia w Polsce wrosła w latach 2014–2018 o 44% do poziomu 1 837 osób. Zdecydowanie najwięcej cudzoziemców na studia trzeciego stopnia przyjęły uczelnie publiczne (1 473 osób). Analiza udziału doktorantów zagranicznych w ogólnej liczbie doktorantów pokazuje, że w kształceniu międzynarodowym specjalizują się jednak nie uczelnie publiczne, lecz instytuty PAN – w 2018 roku co ósmy doktorant tych jednostek naukowych był cudzoziemcem.
- W 2018 roku doktorantom wypłacono świadczenia materialne o wartości ponad 65,5 mln zł, czyli o ponad 8 mln zł więcej niż w roku 2014. Największa pula środków trafiła w formie stypendiów do najlepszych doktorantów – ponad 47 mln zł. W porównaniu do 2015 roku ich wartość wzrosła niemal o 10 mln zł (o 20%). Znaczny wzrost (o 27%) odnotowano także w przypadku stypendiów dla osób niepełnosprawnych, natomiast zmniejszeniu uległa pula stypendiów socjalnych (o 25%).

Skuteczność kształcenia na studiach doktoranckich

- W 2018 roku studia doktoranckie ukończyły łącznie 5 052 osoby, co stanowiło 13% wszystkich doktorantów. Największy współczynnik sukcesu ukończenia studiów doktoranckich miały instytuty PAN (27%), a najmniejszy uczelnie kościelne (9%). W tym samym czasie 5 633 doktorantów, czyli 14% wszystkich doktorantów, skreślonych zostało z listy studentów.
- W 2018 roku nadano łącznie 5 886 stopni naukowych doktora, czyli o 2% więcej niż w 2014 roku. Wzrost liczby wypromowanych doktorów odnotowano w przypadku wszystkich typów jednostek naukowych w Polsce. Zdecydowana większość, bo aż 89% stopni naukowych doktora zostało nadanych na uczelniach publicznych, a w następnej kolejności najwięcej doktorów wypromowały instytuty PAN (6%).
- Największą liczbę stopni naukowych doktora, przekraczającą tysiąc dyplomów, przyznano w 2018 roku w obszarze nauk medycznych i społecznych (odpowiednio 22% i 21% wszystkich nadanych stopni doktora). W tym samym roku

- ponad osiemset nowych doktorów wypromowano w obszarze nauk humanistycznych i nauk technicznych. Najmniej wypromowanych doktorów odnotowano w obszarze sztuki oraz nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych.
- W jednostkach naukowych w 2018 roku na umowę o pracę zatrudniono łącznie 4 422 osoby kształcące się na studiach trzeciego stopnia, co stanowi 11% wszystkich doktorantów. Najwięcej doktorantów zatrudnionych na umowę o pracę w sektorze kształcą instytuty PAN (18%), a najmniej uczelnie kościelne (2%).

Studia doktoranckie w Polsce

Pierwszym istotnym krokiem na drodze integracji polskiego systemu studiów doktoranckich w ramach systemu bolońskiego było wejście w życie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2005, nr 164, poz. 1365). Ustanowiono wówczas podstawowe ramy prawne, dzięki którym organy jednostek naukowych, czyli rady naukowe mogły nie tylko określać strukturę i formę studiów doktoranckich, ale także dostosować je do wymogów systemu bolońskiego.

Kolejnym etapem była nowelizacja ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym z 2011 roku, która wprowadzała kolejne mechanizmy adaptacji do systemu bolońskiego (Bień 2016). Studia doktoranckie przekształcono w studia trzeciego stopnia i dołączono je do istniejącej już dwustopniowej struktury kształcenia. W praktyce wiązało się to z narzuceniem rozmaitych mechanizmów standaryzujących nauczanie (np. Krajowe Ramy Kwalifikacji) lub ujednolicających sposoby studiowania (np. Europejski System Transferu Punktów).

Istotną zmianą okazało się również wzmocnienie statusu doktorantów (Pawłowski 2016). Po 2011 roku umożliwiono im między innymi łączenie różnego rodzaju stypendiów i świadczeń materialnych, ustanowiono ulgę na przejazdy komunikacją miejską oraz powołano Radę Młodych Naukowców, organ doradczy przy Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Ponadto, za jeden z celów uznano zwiększenie nakładów na badania prowadzone przez młodych naukowców – jednym z kluczowych mechanizmów stały się konkursy Narodowego Centrum Nauki, przeznaczone dla osób do 35. roku życia.

Kształcenie doktorantów jest istotnym obszarem zmian zachodzących obecnie w sektorze szkolnictwa wyższego, zawartych w ustawie o szkolnictwie wyższym i nauce przyjętej w lipcu 2018 roku (Dz. U. z 2018, poz. 1668), zwanej Konstytucją dla Nauki. Ustawa wprowadza nowy model kształcenia doktorantów – przygotowanie rozprawy doktorskiej odbywa się obecnie w szkole doktorskiej²⁹, definiowanej jako zorganizowana forma kształcenia doktorantów w co najmniej dwóch dyscyplinach.

Zgodnie z zapisami ustawy jednostka organizująca kształcenie na studiach doktoranckich ma posiadać, w obu dyscyplinach, co najmniej kategorię B+ (a w okresie przejściowym – uprawnienia do nadawania stopnia doktora). Samodzielne szkoły doktorskie mogą natomiast tworzyć podmioty, które prowadzą działalność naukową wyłącznie w jednej dyscyplinie, pod warunkiem, że będzie to dyscyplina w zakresie teologii, kultury fizycznej albo dyscyplina artystyczna, a jednostki ocenione w tej dyscyplinie otrzymają kategorię naukową A+, A albo B+. Szkoły doktorskie będą wchodzić stopniowo – pierwszy rocznik rozpoczął kształcenie w roku akademickim 2019/2020. Konstytucja dla Nauki wprowadza także rozwiązania mające na celu podniesienie jakości prac naukowych, przykładowo dzięki zagwarantowaniu stypendium dla każdego doktoranta w szkole doktorskiej. Doktorant podejmujący studia w szkole doktorskiej jest objęty indywidualnym planem badawczym. Jego realizacja jest punktem wyjścia do przeprowadzenia oceny pracy doktoranta, od której jest uzależnione kontynuowanie kształcenia oraz dalsze otrzymywanie stypendium.

²⁹ Więcej informacji o szkołach doktorskich na stronie internetowej Konstytucja dla Nauki (<http://konstytucjadlanauki.gov.pl>).

Studia doktoranckie w Europie

Obecnie w Europie studia doktoranckie prowadzone są przede wszystkim w ramach szkół doktorskich, które mają zróżnicowane struktury. Wyróżnić można trzy główne modele działania.

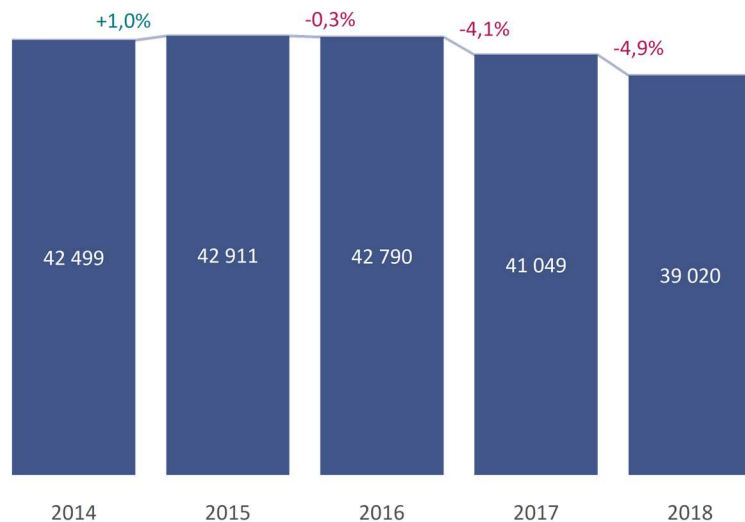
W pierwszym, kształcenie odbywa się w uniwersyteckich szkołach doktorskich, powoływanych przez uprawnione do tego uczelnie. Są one samodzielnymi jednostkami organizacyjnymi, z własnym budżetem i personelem; zajmują się kontrolą procesu rekrutacji, organizują zajęcia, odpowiadają za administrację studiów oraz dbają o ich wysoką jakość. Model ten występuje między innymi we Francji i Turcji.

Drugi model zakłada finansowanie szkół doktorskich w ramach systemu grantowego. Szkoły mogą mieć charakter uczelniany, międzyuczelniany lub międzynarodowy, ponieważ powstają z inicjatywy grupy naukowców, niekoniecznie pracujących w tej samej jednostce naukowej. Takie szkoły doktorskie istnieją na przykład w Niemczech – są dotowane z funduszy Deutsche Forschungsgemeinschaft (DFG).

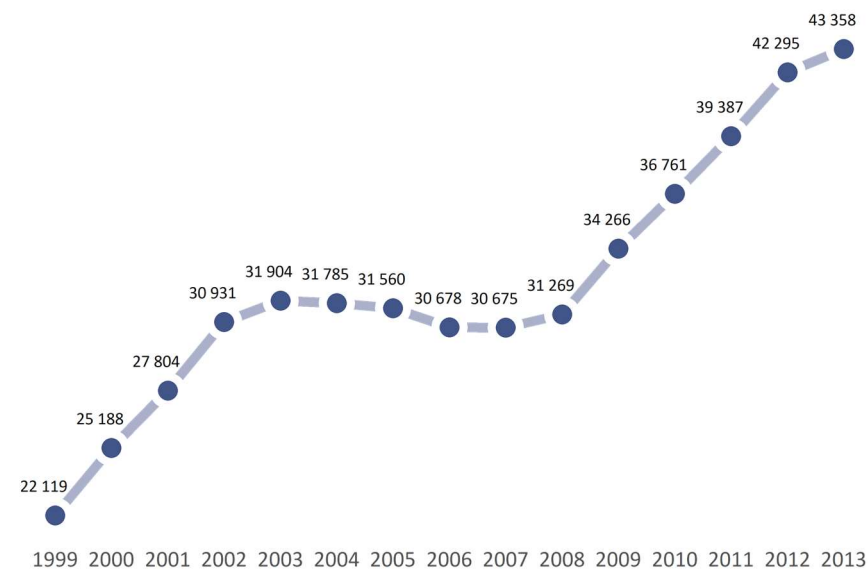
W trzecim modelu, kształcenie odbywa się w ramach środowiskowych szkół doktorskich, wyróżniających się ściśle określonym profilem badawczym oraz udziałem najwybitniejszych uczonych z różnych krajów świata. Przykładem na dużą skalę może być założony w 1972 roku Europejski Instytut Uniwersytecki we Florencji, prowadzący zaawansowane badania naukowe z obszaru humanistyki i nauk społecznych (Mikołajczyk i Naskręcki 2017; Sobkowiak 2015).

W tej części raportu zaprezentowane zostały przekrojowe statystyki dotyczące populacji doktorantów w latach 2014–2018. Ograniczenie przedziału czasowego wynika z dynamiki zbierania danych – dane dotyczące doktorantów systematycznie gromadzone są w ramach systemu POL-on od 2014 roku.

Całkowita liczba doktorantów w latach 2014–2018

Całkowita liczba doktorantów w latach 1999–2013

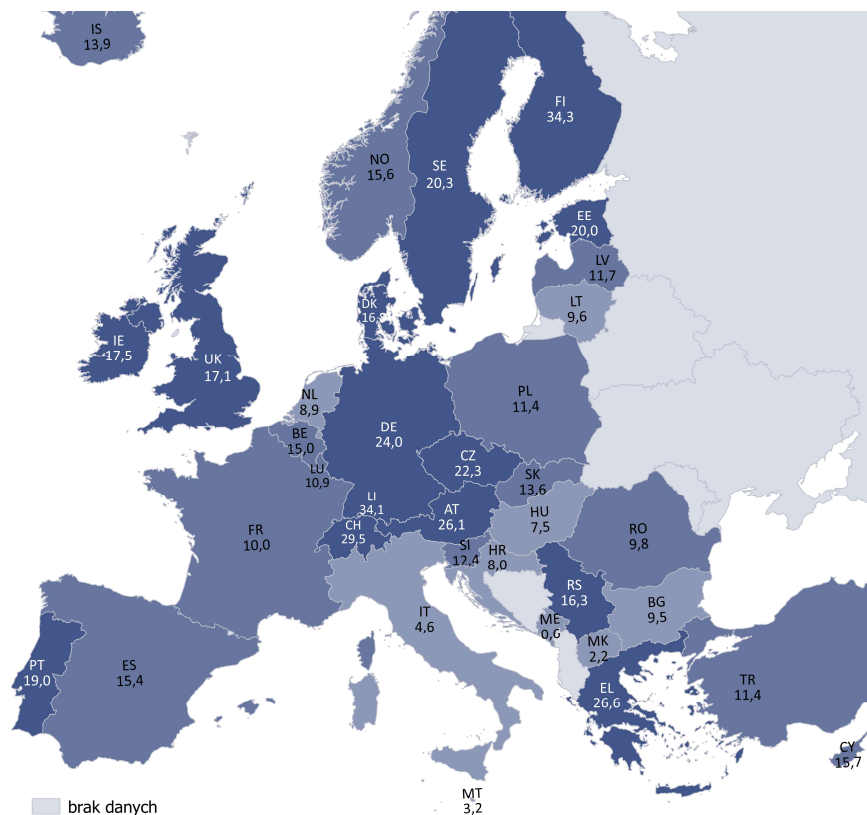

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych GUS.

Obserwowany od kilku dekad wzrost liczby studentów kształcących się na studiach trzeciego stopnia i osób otrzymujących stopień naukowy doktora jest trendem globalnym (OECD 2011; Benito i Romera 2013). Fala zainteresowania studiami trzeciego stopnia nie ominęła Polski. Można wręcz powiedzieć, że w naszym kraju stała się szczególnie widoczna. Jeśli pod koniec lat dziewięćdziesiątych XX wieku liczba studentów kształtowała się na poziomie około 20 tys., to od tego czasu wzrosła aż dwukrotnie. Natomiast w ostatnich latach widoczny jest spadek liczby osób podejmujących studia doktoranckie – według danych z systemu POL-on, w 2018 roku kształciło się 39 tys. doktorantów, czyli niemal o 5% mniej niż rok wcześniej i o prawie 9% mniej niż w roku 2014.

Liczba doktorantów w Europie w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2017 roku

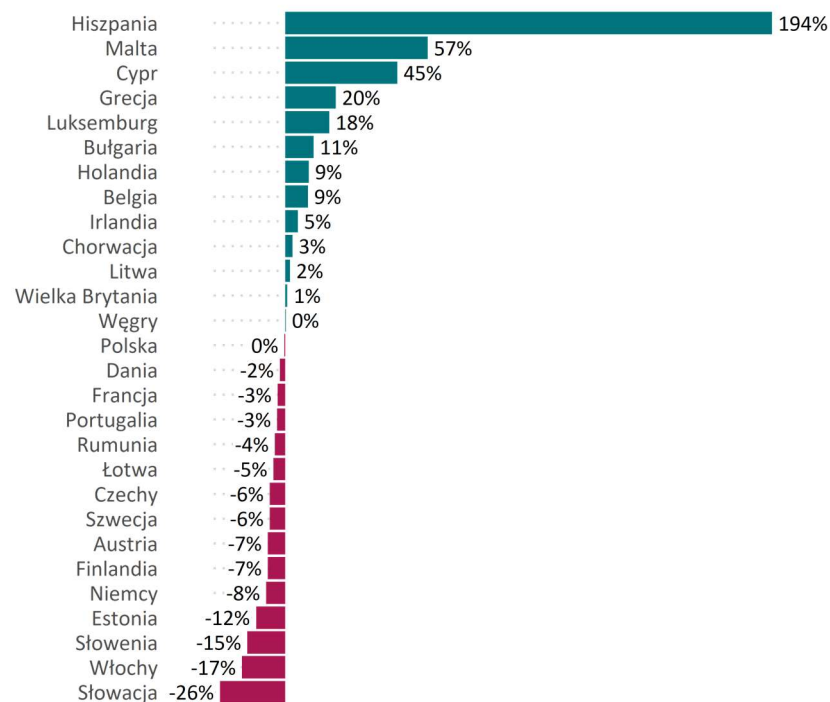

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych Eurostatu.

Według danych Eurostatu, w 2017 roku w 28 krajach Unii Europejskiej studiowało 19,6 mln studentów, z czego uczestnicy studiów doktoranckich stanowili 3,9% tej populacji. W roku 2017 liczba doktorantów w 28 krajach Unii wyniosła 760 tys., z czego najwięcej doktorantów kształciło się w Niemczech (197 tys.), Wielkiej Brytanii (113 tys.) i Hiszpanii (72 tys.).

Zgodnie z danymi Eurostatu, w 2017 roku w Polsce kształciło się około 11 doktorantów w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców – zbliżony wynik charakteryzował Łotwę, Luksemburg i Turcję. Największy odsetek doktorantów wśród krajów Unii Europejskiej kształcił się w Finlandii (około 34 doktorantów na 10 tys. mieszkańców), Grecji (27 doktorantów na 10 tys. mieszkańców) i Austrii (26 doktorantów na 10 tys. mieszkańców). Z kolei najmniej doktorantów w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w Unii Europejskiej odnotowano na Malcie (3,2) i we Włoszech (4,6).

Zmiany procentowe liczby doktorantów w krajach Unii Europejskiej w latach 2014 i 2017

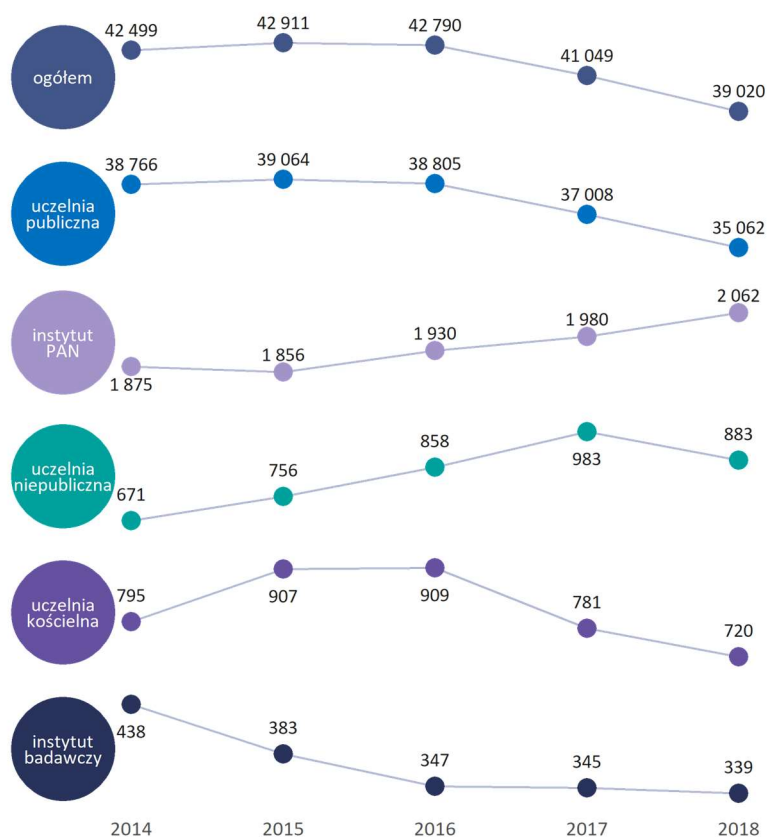

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych Eurostatu.

Wśród krajów Unii Europejskiej największy, bo niemal dwukrotny, wzrost liczby doktorantów w roku 2017 w stosunku do roku 2014 obserwowany jest w Hiszpanii. Na drugim miejscu znalazła się Malta, a na trzecim Cypr. Wzrost odnotowano także w przypadku Grecji, Luksemburga, Bułgarii, Holandii, Belgii, Irlandii, Chorwacji, Litwy i Wielkiej Brytanii. Według danych Eurostatu w Polsce liczba doktorantów w badanym okresie nie uległa nieznaczącej zmianie (spadek o 0,4%).

Największy procentowy spadek liczby doktorantów w analizowanym okresie dotknął Słowację, Włochy i Słowenię. Doktorantów ubyło także w takich krajach jak: Estonia, Niemcy, Finlandia, Austria, Szwecja, Czechy, Łotwa, Rumunia, Portugalia, Francja i Dania.

Liczba doktorantów według rodzaju instytucji naukowej w latach 2014–2018

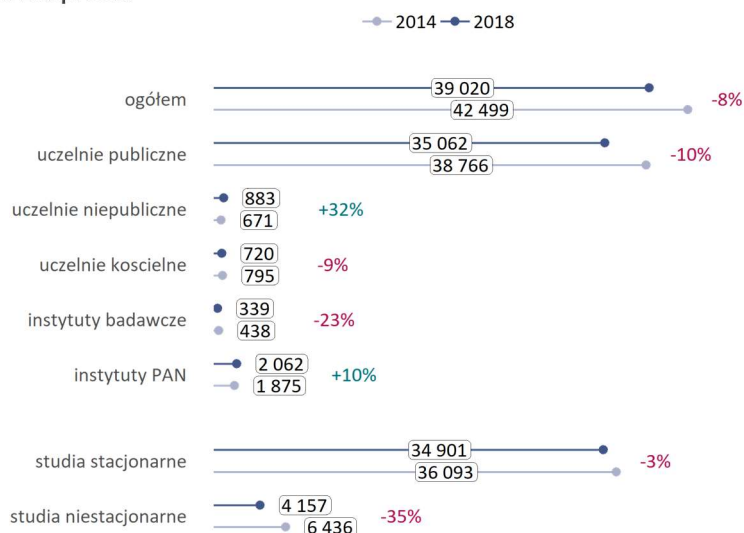
Objaśnienia: liczby doktorantów nie sumują się do całkowitej liczby doktorantów, ponieważ jedna osoba mogła studiować w więcej niż jednej instytucji w tym samym czasie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W 2018 roku 94% wszystkich doktorantów kształciło się w murach uczelni wyższych. Podobnie jak w poprzednich latach, zdecydowana większość osób wybierała uczelnie publiczne (35,1 tys.). Instytuty PAN kształciły dwa tysiące doktorantów, a na uczelniach niepublicznych i kościelnych studiowało mniej niż po tysiąc doktorantów.

W porównaniu do roku 2017, w roku 2018 spadek liczby doktorantów odnotowano w niemal wszystkich rodzajach instytucji naukowych. Liczba doktorantów zwiększyła się jedynie w instytutach PAN – o 82 osoby. Najwięcej doktorantów ubyło na uczelniach publicznych, które w ciągu roku utraciły 1 946 doktorantów. W ujęciu procentowym liczba doktorantów zmniejszyła się najdotkliwiej na uczelniach niepublicznych (o 10%) oraz uczelniach kościelnych (o 8%).

Zmiany liczby doktorantów według rodzaju instytucji naukowej oraz trybu studiów w latach 2014 i 2018

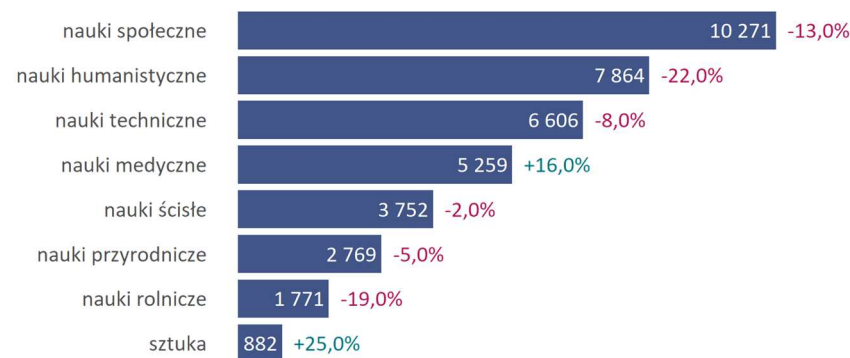

Objaśnienia: liczby doktorantów nie sumują się do całkowitej liczby doktorantów, ponieważ jedna osoba mogła studiować w więcej niż jednej instytucji w tym samym czasie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Największy wzrost liczby doktorantów w ujęciu procentowym między rokiem 2014 a rokiem 2018 charakteryzował uczelnie niepubliczne – o 32%. Przyrost zaobserwowano także w przypadku instytutów PAN – liczba doktorantów wzrosła o 10%. Natomiast w analizowanych latach zmniejszyła się liczba doktorantów w instytutach badawczych (o 23%), na uczelniach publicznych (o 10%) i uczelniach kościelnych (9%). Spadki przede wszystkim dotyczyły studiów niestacjonarnych, na których ubyło 35% doktorantów.

Liczba doktorantów według obszarów kształcenia w 2018 roku wraz z różnicą procentową w odniesieniu do 2014 roku

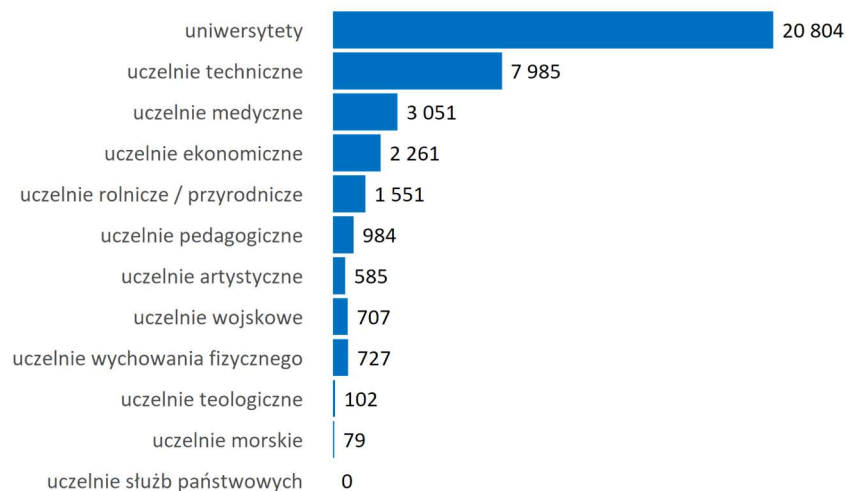
Objaśnienia: liczby nie sumują się do całkowitej liczby doktorantów, ponieważ jedna osoba mogła studiować w więcej niż jednej instytucji w tym samym czasie, co mogło mieć wpływ na kwalifikację do więcej niż jednego obszaru kształcenia.

Zestawienie przedstawia doktorantów, w przypadku których określono wiodącą dyscyplinę, dziedzinę lub obszar kształcenia.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W 2018 roku największa liczba doktorantów kształciła się w obszarze nauk społecznych, a w następnej kolejności w obszarze nauk humanistycznych. W latach 2014 – 2018 zwiększyła się liczba doktorantów kształcących się w obszarze sztuki (o 25%) i nauk medycznych (o 16%), natomiast w pozostałych obszarach kształcenia odnotowano spadki – największe w obszarach nauk humanistycznych (o 22%) i rolniczych (o 19%).

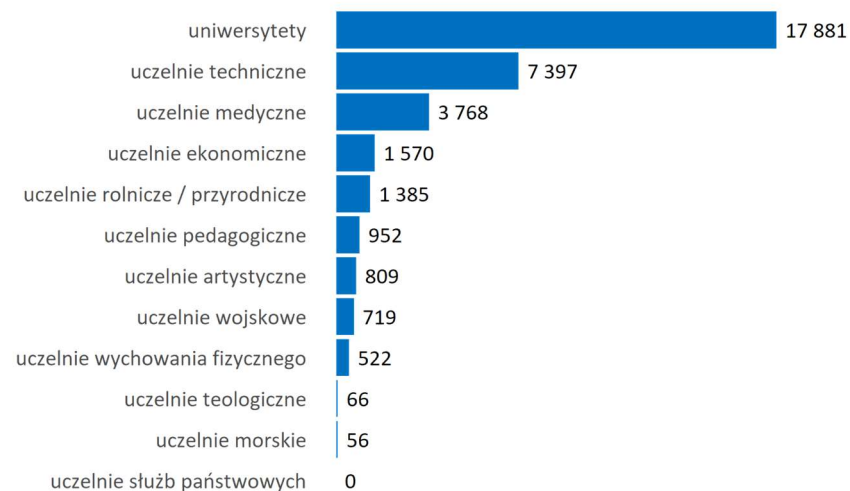
Liczba doktorantów według typu uczelni publicznych w 2014 roku

Objaśnienia: liczby doktorantów nie sumują się do całkowitej liczby doktorantów, ponieważ jedna osoba mogła studiować na więcej niż jednej uczelni w tym samym czasie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba doktorantów według typu uczelni publicznych w 2018 roku

Objaśnienia: liczby doktorantów nie sumują się do całkowitej liczby doktorantów, ponieważ jedna osoba mogła studiować na więcej niż jednej uczelni w tym samym czasie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W 2018 roku najwięcej doktorantów szkół publicznych kształciło się na uniwersytetach (17 881), a w drugiej kolejności – na uczelniach technicznych (7 397). W stosunku do roku 2014 liczba doktorantów zwiększyła się przede wszystkim na uczelniach artystycznych (o 38%) i uczelniach medycznych (o 24%). Z kolei największy odsetek doktorantów utraciły w analizowanym okresie uczelnie: teologiczne (35%), ekonomiczne (31%), morskie (29%) i wychowania fizycznego (28%). Spadek liczby doktorantów na uniwersytetach wyniósł 14%, a na uczelniach rolniczych lub przyrodniczych – 11%. W przypadku pozostałych typów uczelni zmiany liczby doktorantów wynosiły po kilka procent. Brak doktorantów na uczelniach służb państwowych wiąże się z faktem, że jednostki te nie prowadzą studiów doktoranckich, a stopień naukowy doktora pozyskiwany jest eksternistycznie.

Liczba doktorantów według trybu studiów dla każdego rodzaju instytucji naukowej w latach 2014 i 2018

	2014						2018					
	uczelnie publiczne	uczelnie niepubliczne	uczelnie kościelne	instytuty badawcze	instytuty PAN	ogółem	uczelnie publiczne	uczelnie niepubliczne	uczelnie kościelne	instytuty badawcze	instytuty PAN	ogółem
studia stacjonarne	33 006 (77,7%)	501 (1,2%)	760 (1,8%)	256 (0,6%)	1 609 (3,8%)	36 093 (84,9%)	31 641 (81,1%)	756 (1,9%)	650 (1,7%)	235 (0,6%)	1 653 (4,2%)	34 901 (89,4%)
studia niestacjonarne	5 783 (13,6%)	170 (0,4%)	35 (0,1%)	182 (0,4%)	266 (0,6%)	6 436 (15,1%)	3 451 (8,8%)	127 (0,3%)	70 (0,2%)	105 (0,3%)	409 (1,0%)	4 157 (10,7%)
ogółem	38 766 (91,2%)	671 (1,6%)	795 (1,9%)	438 (1,0%)	1 875 (4,4%)	42 499 (100%)	35 062 (89,9%)	883 (2,3%)	720 (1,8%)	339 (0,9%)	2 062 (5,3%)	39 020 (100%)

Objaśnienia: przedstawiony udział procentowy odnosi się do ogólnej liczby doktorantów (42 499 w 2014 roku i 39 020 w 2018 roku); procenty z poszczególnych komórek nie sumują się do 100%, a poszczególne liczby doktorantów – do całkowitej liczby doktorantów, ponieważ jedna osoba mogła studiować w więcej niż jednej instytucji w tym samym czasie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W 2014 roku studia w trybie stacjonarnym realizowało prawie sześciokrotnie więcej doktorantów niż studia niestacjonarne, natomiast w roku 2018 roku doktorantów studiujących stacjonarnie było ponad ośmiokrotnie więcej. Zdecydowana większość doktorantów studiuje na uczelniach publicznych – w 2018 było to 89,9% wszystkich doktorantów, w tym 81,1% studiujących w trybie stacjonarnym. Pomimo znacznego spadku liczby doktorantów studiujących niestacjonarnie między rokiem 2014 a rokiem 2018, liczba doktorantów instytutów PAN studiujących w tym trybie wzrosła o 54%. Znacząco zwiększyła się także liczba doktorantów na stacjonarnych studiach prowadzonych przez uczelnie niepubliczne – o 51%.

Ranking instytucji naukowych z największą liczbą doktorantów w Polsce w latach 2014 i 2018

	2014	
	instytucja naukowa	liczba doktorantów
1	Uniwersytet Jagielloński w Krakowie	3 280
2	Uniwersytet Warszawski	3 258
3	Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie	1 673
4	Uniwersytet Wrocławski	1 566
5	Uniwersytet Gdański	1 563
6	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	1 409
7	Uniwersytet Śląski w Katowicach	1 296
8	Uniwersytet Łódzki	1 274
9	Politechnika Warszawska	1 244
10	Politechnika Wrocławska	1 031
11	Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie	1 006
12	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	913
13	Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie	861
14	Szkoła Główna Handlowa w Warszawie	732
15	Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	731
16	Politechnika Gdańska	719
17	Politechnika Łódzka	682
18	Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie	615
19	Politechnika Śląska	614
20	Politechnika Poznańska	575

	2018	
	instytucja naukowa	liczba doktorantów
1	Uniwersytet Warszawski	2 869
2	Uniwersytet Jagielloński w Krakowie	2 745
3	Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie	1 316
4	Uniwersytet Wrocławski	1 290
5	Uniwersytet Gdański	1 265
5	Politechnika Warszawska	1 265
7	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	1 250
8	Uniwersytet Śląski w Katowicach	1 212
9	Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie	1 040
10	Uniwersytet Łódzki	975
11	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	950
12	Politechnika Wrocławska	857
13	Uniwersytet Medyczny w Łodzi	750
14	Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	657
15	Szkoła Główna Handlowa w Warszawie	652
16	Politechnika Śląska	649
17	Politechnika Łódzka	610
18	Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach	587
19	Politechnika Gdańska	555
20	Warszawski Uniwersytet Medyczny	549

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

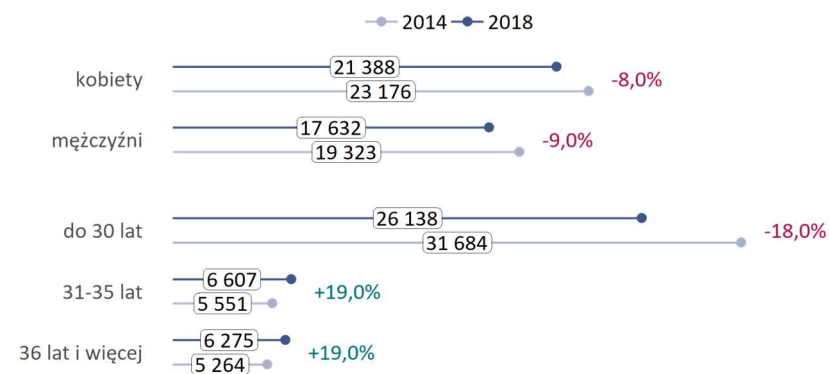
W zestawieniu dwudziestu instytucji z największą liczbą doktorantów większość pozycji zajmują uniwersytety. W czołówce brak jest uczelni niepublicznych. W 2018 roku, podobnie jak w 2014 roku, na pierwszych dwóch miejscach rankingu znajdują się Uniwersytet Jagielloński i Uniwersytet Warszawski, jednakże z wyraźnie niższą liczbą doktorantów niż cztery lata wcześniej. Trzecie miejsce zajmuje Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie, który kształci dwukrotnie mniej doktorantów niż uczelnie z czołówki rankingu. Spośród sześciu uczelni technicznych, które znalazły się w rankingu z 2018 roku, najwięcej doktorantów kształci Politechnika Warszawska, która zajęła w zestawieniu szóstą lokatę. W rankingu znalazła się także jedna uczelnia ekonomiczna i trzy uczelnie medyczne.

Wiek i płeć doktorantów

W czteroletnim okresie między rokiem 2014 a rokiem 2018 zmniejszyła się liczba doktorantów zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet. Struktura płci nie uległa jednak zasadniczej zmianie. W 2018 roku, podobnie jak cztery lata wcześniej, kobiety stanowiły ponad połowę (55%) doktorantów.

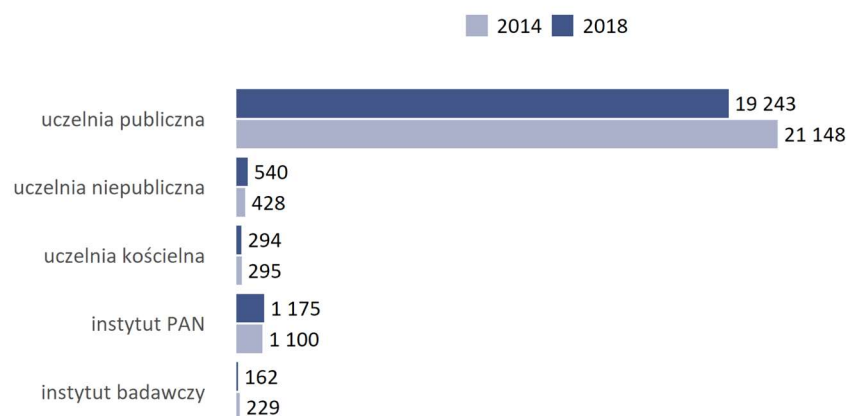
Zdecydowana większość doktorantów (67%) nie ukończyła trzydziestego roku życia. W tej grupie wiekowej nastąpił jednakże znaczny spadek liczby doktorantów (o 18%), natomiast w badanym okresie ich udział zwiększył się w pozostałych grupach wiekowych (po 19%).

Zmiany liczba doktorantów według płci i wieku w latach 2014 i 2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba kobiet wśród doktorantów według rodzaju instytucji naukowej w latach 2014 i 2018

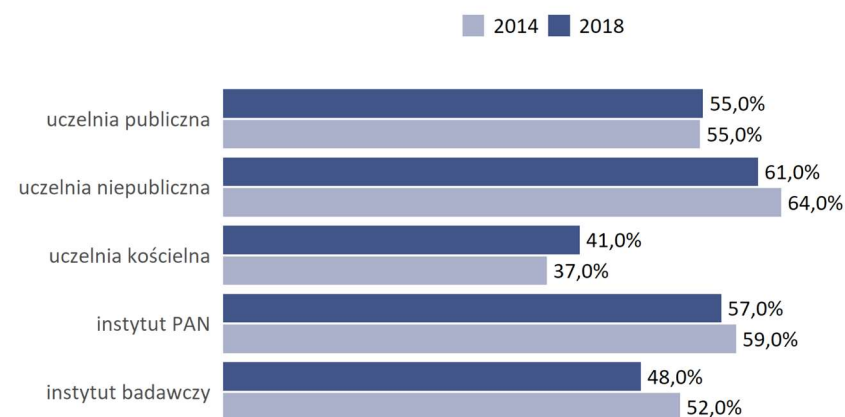

Objaśnienia: liczby doktorantek nie sumują się do całkowitej liczby doktorantek, ponieważ jedna osoba mogła studiować w więcej niż jednej instytucji w tym samym czasie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W 2018 roku 90% wszystkich doktorantek, czyli 19 243 kobiety kształciły się na uczelniach publicznych. Na drugim miejscu pod względem liczby kobiet wśród doktorantów znajdują się instytuty PAN, na których w 2018 roku kształciło się 1 175 doktorantek. Wzrost liczby doktorantek w stosunku do roku 2014 odnotowano jedynie na uczelniach niepublicznych i w instytutach PAN.

Odsetek kobiet wśród doktorantów według rodzaju instytucji naukowej w latach 2014 i 2018

Objaśnienia: liczby doktorantek nie sumują się do całkowitej liczby doktorantek, ponieważ jedna osoba mogła studiować w więcej niż jednej instytucji w tym samym czasie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Największy odsetek kobiet wśród doktorantów charakteryzuje uczelnie niepubliczne i instytuty PAN, gdzie w 2018 roku liczba kobiet stanowiła odpowiednio 61% oraz 57%. Najmniejszy udział doktorantek odnotowano zaś na uczelniach kościelnych – 41%.

Liczba kobiet wśród doktorantów według trybu studiów dla każdego rodzaju instytucji naukowej w latach 2014 i 2018

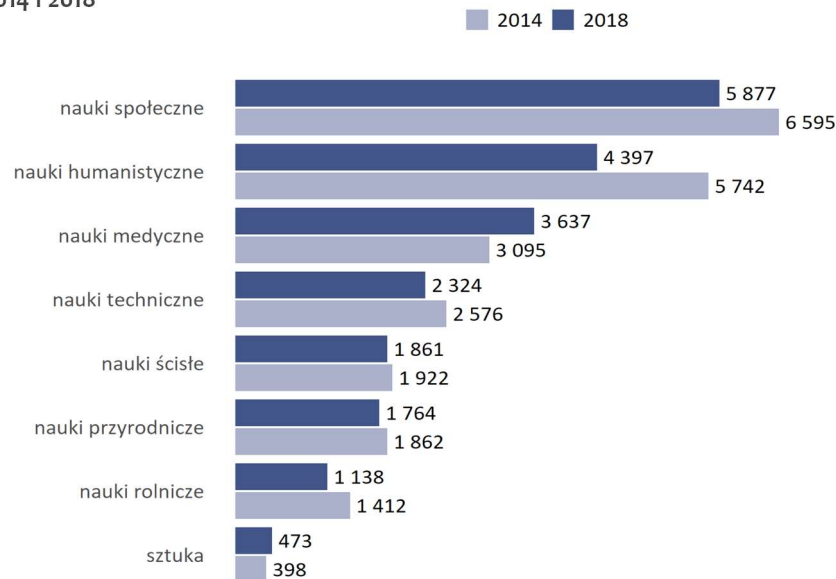
	2014						2018					
	uczelnie publiczne	uczelnie niepubliczne	uczelnie kościelne	instytuty badawcze	instytuty PAN	ogółem	uczelnie publiczne	uczelnie niepubliczne	uczelnie kościelne	instytuty badawcze	instytuty PAN	ogółem
studia stacjonarne	18 332 (79,1%)	305 (1,3%)	286 (1,2%)	155 (0,7%)	962 (4,2%)	20 020 (86,4%)	17 481 (81,7%)	458 (2,1%)	282 (1,3%)	143 (0,7%)	953 (4,5%)	19 298 (90,2%)
studia niestacjonarne	2 830 (12,2%)	123 (0,5%)	9 (0,0%)	74 (0,3%)	138 (0,6%)	3 174 (13,7%)	1 760 (8,2%)	82 (0,4%)	12 (0,1%)	27 (0,1%)	231 (1,1%)	2 110 (9,9%)
ogółem	21 148 (91,2%)	428 (1,8%)	295 (1,3%)	229 (1,0%)	1 100 (4,7%)	23 176 (100,0%)	19 227 (89,9%)	540 (2,5%)	294 (1,4%)	169 (0,8%)	1 184 (5,5%)	21 388 (100,0%)

Objaśnienia: przedstawiony udział procentowy odnosi się do ogólnej liczby doktorantek (21 388 w 2018 roku i 23 176 w 2014 roku); procenty z poszczególnych komórek nie sumują się do 100%, a poszczególne liczby doktorantek – do całkowitej liczby doktorantek, ponieważ jedna osoba mogła studiować w więcej niż jednej instytucji w tym samym czasie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Największa liczba doktorantek studiuje stacjonarnie na uczelniach publicznych. W 2018 roku było to 17 481 osób, czyli osiem na dziesięć kobiet kształcących się na tym poziomie studiów. Jest to także niecałe 5% mniej niż w roku 2014. Spadki liczby doktorantek w latach 2014 – 2018 dotyczyły niemal każdego trybu studiów w instytucjach naukowych w Polsce, ale najdotkliwiej odnotowano to na studiach niestacjonarnych (o 34%). W analizowanych latach przybyło kobiet jedynie wśród doktorantek na studiach stacjonarnych prowadzonych przez uczelnie niepubliczne oraz na studiach niestacjonarnych w instytutach PAN.

Liczba kobiet wśród doktorantów według obszarów kształcenia w latach 2014 i 2018

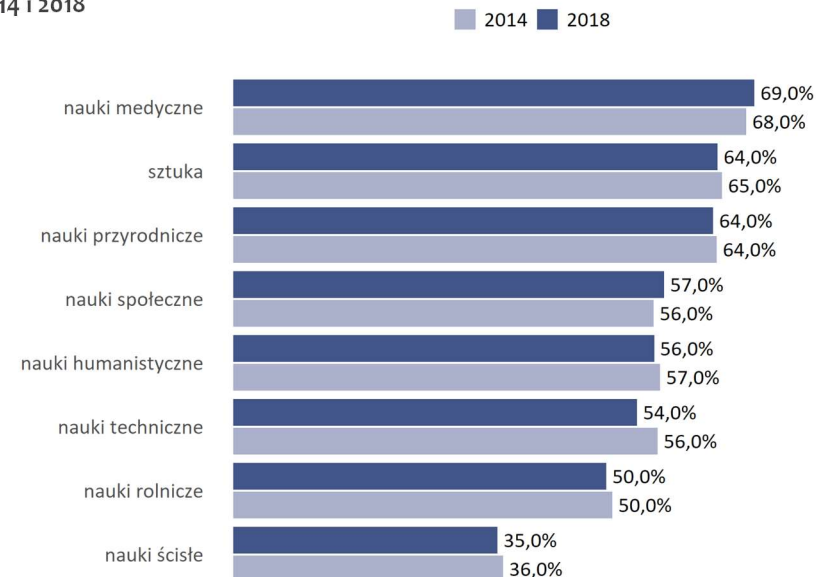

Objaśnienia: liczby doktorantek nie sumują się do całkowitej liczby doktorantek, ponieważ jedna osoba mogła studiować w więcej niż jednej instytucji w tym samym czasie. Zestawienie przedstawia doktorantki, w przypadku których określono wiodącą dyscyplinę, dziedzinę lub obszar kształcenia.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Najwięcej doktorantek studiuje w obszarze nauk społecznych i humanistycznych, a najmniej – w obszarze sztuki i nauk rolniczych. Największy udział kobiet wśród doktorantów występował w obszarze nauk medycznych (69%), sztuki i nauk przyrodniczych (po 64%). Mniej kobiet niż mężczyzn kształci się jedynie w obszarze nauk ścisłych, gdzie kobiety stanowiły jedynie 35% doktorantów.

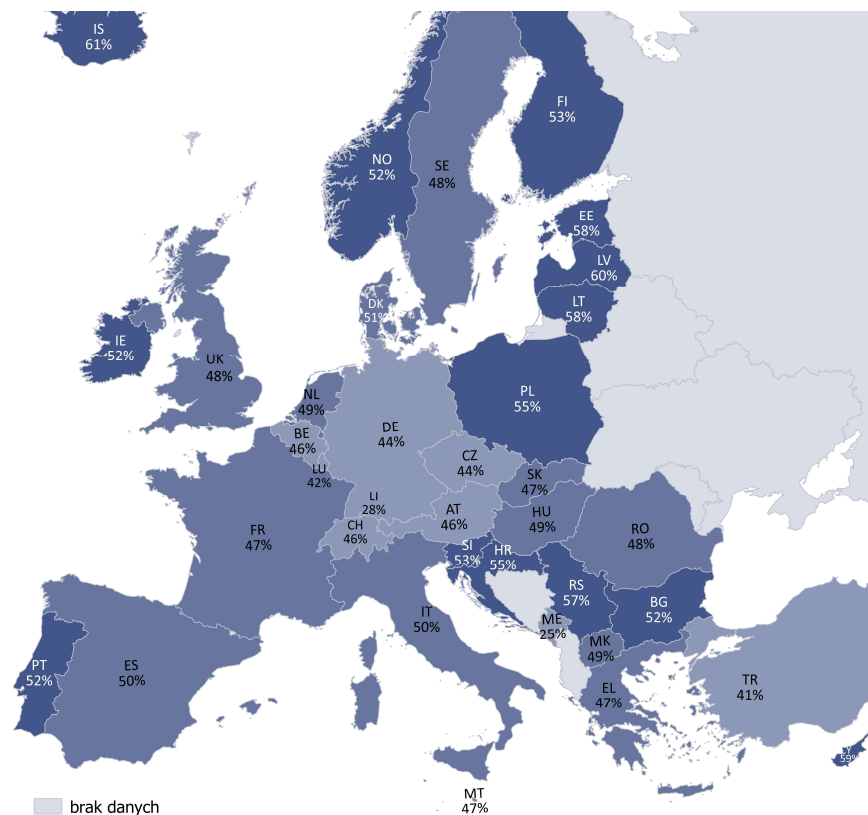
Odsetek kobiet wśród doktorantów według obszarów kształcenia w latach 2014 i 2018

Objaśnienia: liczby doktorantek nie sumują się do całkowitej liczby doktorantek, ponieważ jedna osoba mogła studiować w więcej niż jednej instytucji w tym samym czasie, co mogło mieć wpływ na kwalifikację do więcej niż jednego obszaru kształcenia. Zestawienie przedstawia doktorantki, w przypadku których określono wiodącą dyscyplinę, dziedzinę lub obszar kształcenia.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Udział kobiet wśród doktorantów w Europie w 2017 roku

Z danych Eurostatu wynika, że przewaga liczebna kobiet wśród doktorantów dotyczy mniejszości państw w Europie. Największy odsetek kobiet na studiach doktoranckich odnotowano w 2017 roku w przypadku Islandii (61%) i Łotwy (60%). Polska z wynikiem 55% zajmuje w tym rankingu również wysoką pozycję, wyprzedzając między innymi kraje skandynawskie, Hiszpanię, Niemcy i Francję.

Z kolei najmniejszy udział kobiet wśród doktorantów w krajach Unii Europejskiej odnotowano między innymi w Luksemburgu (42%), Czechach (44%) i Niemczech (44%), a także w takich krajach z regionu jak Czarnogóra (25%) i Lichtenstein (28%).

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych Eurostatu.

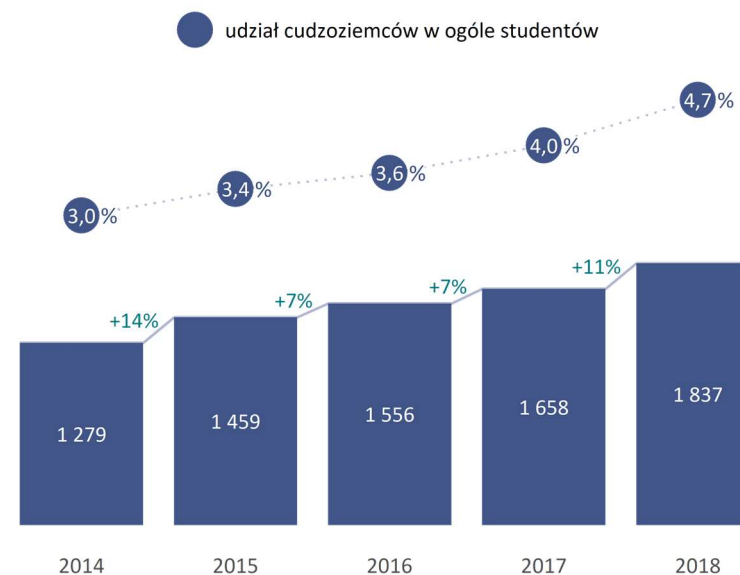
Doktoranci zagraniczni

Liczba doktorantów zagranicznych podejmujących studia w Polsce wrosła w latach 2014–2018 o 44% do poziomu 1 837 osób.

W 2018 roku doktoranci zagraniczni stanowili 4,7% wszystkich doktorantów w Polsce. Zdecydowanie najwięcej cudzoziemców na studia trzeciego stopnia przyjęły uczelnie publiczne (1 473 osób), a na kolejnym miejscu znajdowały się instytuty PAN (264 osób). Od 2014 roku te dwa rodzaje jednostek charakteryzował też systematyczny wzrost liczby zagranicznych doktorantów.

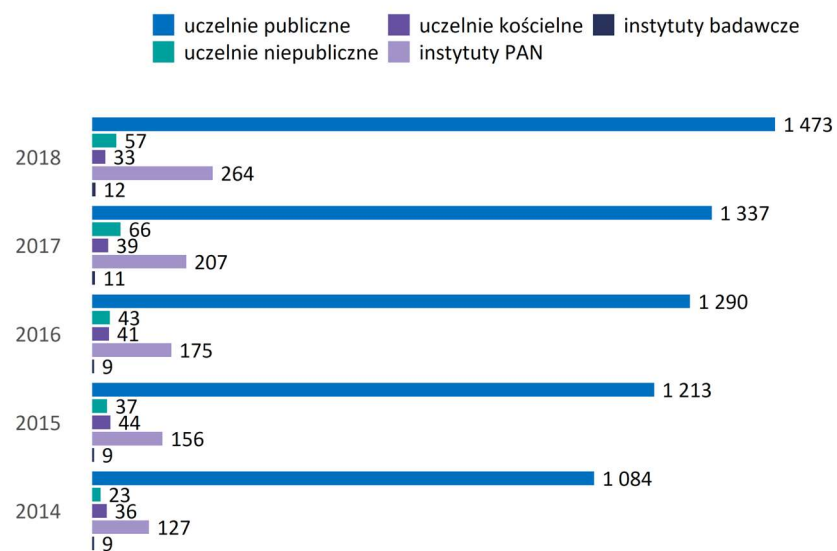
Analiza udziału doktorantów zagranicznych w ogólnej liczbie doktorantów pokazuje, że w kształceniu międzynarodowym specjalizują się jednak nie uczelnie publiczne, lecz instytuty PAN. W 2018 roku co ósmy doktorant tych jednostek naukowych był cudzoziemcem. Na drugim miejscu w tym zastawieniu znalazły się uczelnie niepubliczne, w przypadku których cudzoziemcy stanowili 6,5% wszystkich doktorantów.

Liczba doktorantów cudzoziemców w Polsce i ich udział w ogóle doktorantów w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

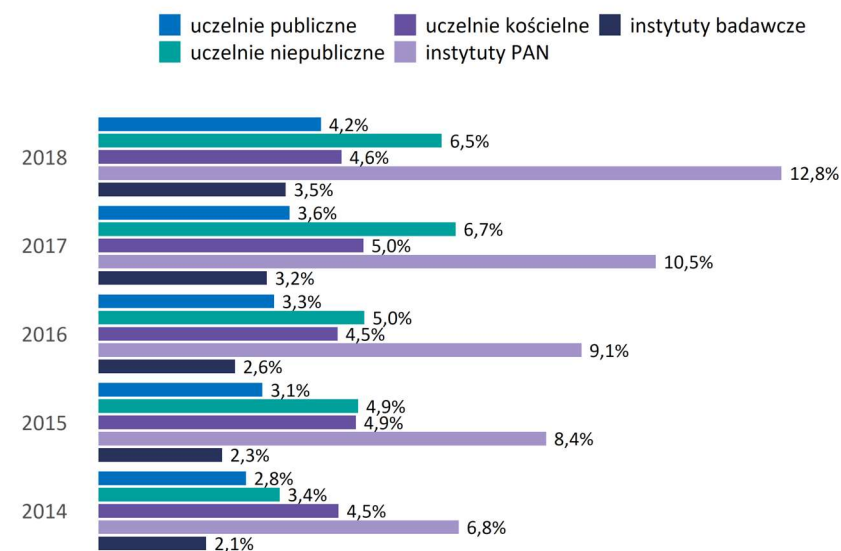
Liczba doktorantów cudzoziemców na uczelniach w Polsce według rodzaju instytucji naukowej w latach 2014–2018

Objaśnienia: jeden doktorant może studiować w więcej niż jednym rodzaju uczelni, dlatego prezentowane dane mogą różnić się od wartości ogólnych.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

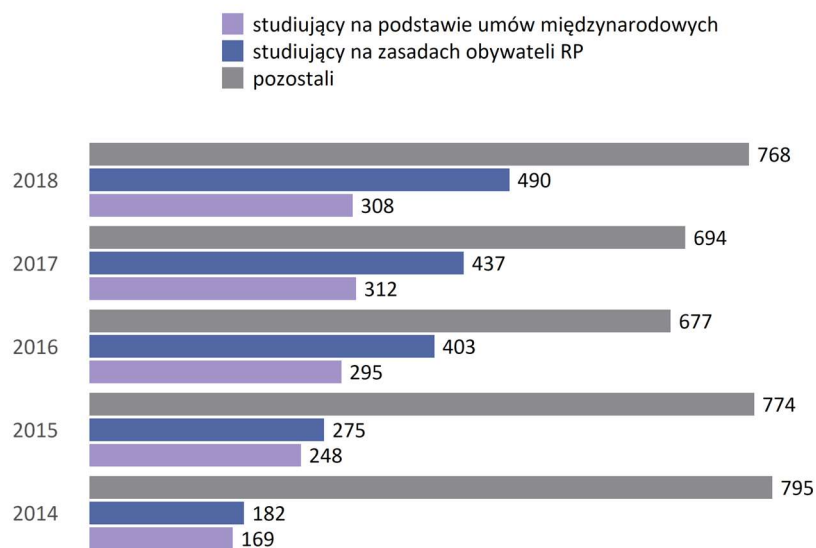
Udział cudzoziemców wśród doktorantów według rodzaju instytucji naukowej w latach 2014–2018

Objaśnienia: jeden doktorant może studiować w więcej niż jednym rodzaju uczelni, dlatego prezentowane dane mogą różnić się od wartości ogólnych.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba doktorantów cudzoziemców na uczelniach w Polsce według zasady odbywania studiów w latach 2014–2018

Objaśnienia: każdy cudzoziemiec może odbywać więcej niż jedno studia i każde na innej podstawie prawnej, stąd wartości przedstawione na wykresie nie sumują się do ogólnej liczby doktorantów zagranicznych.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Spośród wszystkich cudzoziemców wśród doktorantów, w 2018 roku co drugi studiował na zasadach obywateli Polski (490 osób) lub na podstawie umów międzynarodowych (308 osób). Tymczasem jeszcze w roku 2014 jedynie trzech na dziesięciu doktorantów zagranicznych korzystało z jednej z tych dwóch możliwości odbywania studiów.

Ranking państw pochodzenia doktorantów cudzoziemców wchodzących w skład nauczycieli akademickich w 2018 roku

	nazwa państwa	liczba	udział w ogóle wszystkich doktorantów cudzoziemców
1	Ukraina	417	22,70%
2	Indie	183	9,96%
3	Białoruś	136	7,40%
4	Chiny	96	5,23%
5	Włochy	72	3,92%
6	Rosja	65	3,54%
7	Iran	64	3,48%
8	Niemcy	50	2,72%
9	Wietnam	45	2,45%
10	Irak	43	2,34%
11	Czechy	42	2,29%
12	Kazachstan	36	1,96%
13	Litwa	33	1,80%
14	Turcja	32	1,74%
15	Hiszpania	31	1,69%
16	Pakistan	30	1,63%
17	Nigeria	27	1,47%
18	Słowacja	21	1,14%
19	Armenia	19	1,03%
19	Francja	19	1,03%

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

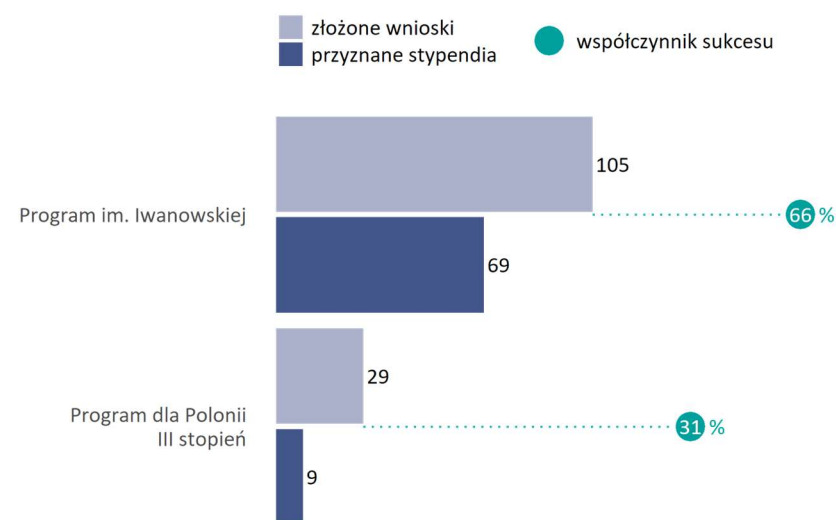
Wśród cudzoziemców doktorantów, którzy pracowali jako nauczyciele akademicy w Polsce w 2018 roku najwięcej było Ukraińców. Stanowili oni niemal 23% wszystkich doktorantów cudzoziemców i 1% wszystkich doktorantów. Co dziesiąty zagraniczny doktorant pochodził z Indii. W czołówce znaleźli się także doktoranci z Białorusi, których w 2018 było 136, oraz z Chin – 96 osób. Obywatele pozostałych państw pochodzenia doktorantów stanowili grupy co najwyżej kilkudziesięcioosobowe.

Programy Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (NAWA) dla studentów

W ramach programów dla doktorantów zagranicznych w 2018 roku NAWA zakończyła postępowanie konkursowe programu im. Iwanowskiej oraz III stopnia programu dla Polonii.

Program im. Iwanowskiej, mający na celu zwiększenie mobilności międzynarodowej doktorantów poprzez umożliwienie im prowadzenia badań naukowych i zajęć dydaktycznych w zagranicznych ośrodkach na całym świecie, w 2018 roku cieszył się zainteresowaniem 105 kandydatów, z czego 66% otrzymało stypendium. Natomiast w programie dla Polonii, umożliwiającym doktorantom polskiego pochodzenia podjęcie kształcenia w szkole doktorskiej, udział wzięło 29 kandydatów, z czego dziewięciu zostało zaakceptowanych i otrzymało comiesięczne stypendium Dyrektora NAWA, pokrywające koszty „stypendium doktoranckiego”.

Liczba wniosków złożonych i zaakceptowanych oraz współczynnik sukcesu w konkursach NAWA dla doktorantów zagranicznych z 2018 roku

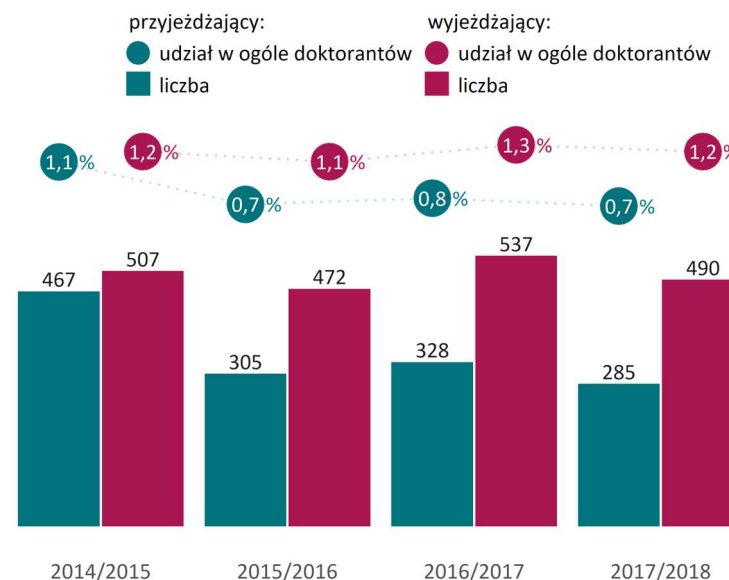

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie NAWA.

Krótkookresowa mobilność międzynarodowa doktorantów

W latach akademickich od 2014/2015 do 2017/2018 aktywność doktorantów w programach mobilnościowych uczelni trwających dłużej niż trzy miesiące pozostawała na zbliżonym poziomie w przypadku osób wyjeżdżających z Polski, natomiast w przypadku doktorantów przyjeżdżających do Polski była najwyższa na początku analizowanego okresu, po czym zmniejszyła się. W roku akademickim 2017/2018 odpowiadała 490 Polakom studiującym za granicą i 285 doktorantom zagranicznym na uczelniach w Polsce. Natomiast udział doktorantów mobilnych międzynarodowo wśród ogółu doktorantów szkół wyższych wahał się w analizowanym czteroletnim okresie między 1,1% a 1,3% w przypadku doktorantów wyjeżdżających oraz spadł z 1,1% do 0,7% w przypadku doktorantów przyjeżdżających.

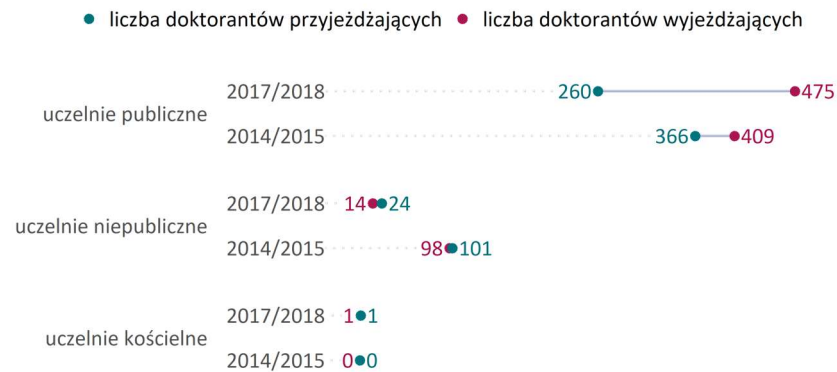
Liczba i udział doktorantów mobilnych międzynarodowo wśród ogółu doktorantów studiujących na uczelniach w latach akademickich 2014/2015–2017/2018

Objaśnienia: uwzględniono wyjazdy i przyjazdy trwające powyżej trzech miesięcy.

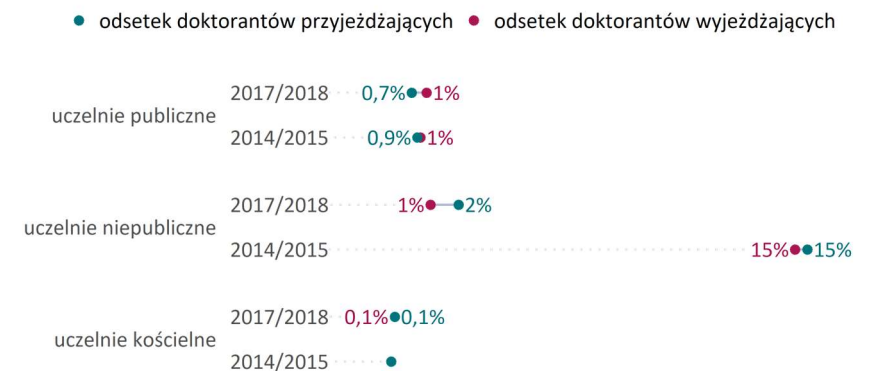
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba doktorantów mobilnych międzynarodowo według rodzaju uczelni w latach akademickich 2014/2015 i 2017/2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Udział doktorantów mobilnych międzynarodowo w ogóle doktorantów według rodzaju uczelni w latach akademickich 2014/2015 i 2017/2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W roku akademickim 2017/2018 największą różnicę w bilansie pomiędzy studentami przyjeżdżającymi a wyjeżdżającymi odnotowały uczelnie publiczne – różnica wyniosła 215 osób, czyli 0,3 punktu procentowego. Pozostałe uczelnie miały zbliżony bilans mobilności międzynarodowej studentów. Znaczne różnice wystąpiły natomiast między latami akademickimi 2014/2015 i 2017/2018 dla uczelni niepublicznych, w przypadku których znacząco zmienił się udział doktorantów mobilnych międzynarodowo. Podczas gdy w roku akademickim 2014/2015 wyjazd za granicę trwający dłużej niż trzy miesiące odbyło 15% doktorantów i tyle samo odwiedziło ten typ uczelni, to trzy lata później udział ten wynosił już około 1% dla doktorantów wyjeżdżających i 0,9% dla doktorantów przyjeżdżających.

Świadczenia materialne dla doktorantów

W 2018 roku na tysiąc doktorantów przypadały prawie 253 świadczenia, czyli o 11% więcej niż w roku 2014. Wzrost liczby stypendiów dotyczy wszystkich rodzajów jednostek naukowych, lecz był najbardziej wyraźny w przypadku uczelni kościelnych. W 2018 i 2014 roku najczęściej przyznawanym świadczeniem materialnym w przeliczeniu na tysiąc doktorantów były

stypendia przyznawane za postępy w nauce, czyli dla najlepszych doktorantów. W porównaniu z rokiem 2014, w roku 2018 ich liczba zwiększyła się, podobnie jak w przypadku stypendiów specjalnych dla osób niepełnosprawnych, zapomóg i stypendiów ministra za wybitne osiągnięcia. Zmniejszyła się natomiast liczba stypendiów socjalnych.

Liczba przyznanych świadczeń materialnych w przeliczeniu na tysiąc doktorantów według rodzaju instytucji naukowej w latach 2014 i 2018

	uczelnie publiczne		uczelnie niepubliczne		uczelnie kościelne		instytuty badawcze		instytuty PAN		ogółem	
	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018
stypendium socjalne	60,3	43,2	25,3	26,0	8,8	33,3	9,1	14,7	33,1	17,9	57,1	41,1
stypendium dla najlepszych doktorantów	153,5	191,5	125,2	126,8	3,8	61,1	50,2	64,9	67,7	98,4	145,6	181,9
stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych	20,9	24,3	31,3	38,5	10,1	26,4	4,6	5,9	10,1	9,2	20,2	23,8
zapomoga	3,1	3,3	0,0	4,5	0,0	1,4	18,3	2,9	13,9	12,1	3,6	3,8
stypendium ministra za wybitne osiągnięcia	1,8	1,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	4,8	1,7	2,0
ogółem	239,6	264,3	181,8	195,9	22,6	122,2	82,2	88,5	125,3	142,6	228,2	252,5

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Wartość świadczeń materialnych wypłaconych doktorantom według rodzaju uczelni w latach 2014 i 2018 (w tys. zł)

	uczelnie publiczne		uczelnie niepubliczne*		uczelnie kościelne		ogółem	
	2014	2018	2014	2018*	2014	2018	2014	2018
stypendium ministra za wybitne osiągnięcia	13 747,7	11 055,7	79,2	209,4	138,7	146,3	13 965,6	11 202
stypendium dla najlepszych doktorantów	37 278,7	47 168,6	393,1	657,7	164,7	163,8	37 836,5	47 332,4
stypendium socjalne	2 648,2	3 698,7	63,8	216,9	56,5	81,9	2 768,5	3 780,6
stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych	874,3	889	2,6	12,9	18,5	15,2	895,4	904,2
zapomoga	1 848	2 283	0	0,0	0	0	1 848	2 283
ogółem	56 396,9	65 095	538,7	1 096,9	378,4	407,2	57 314	65 502,2

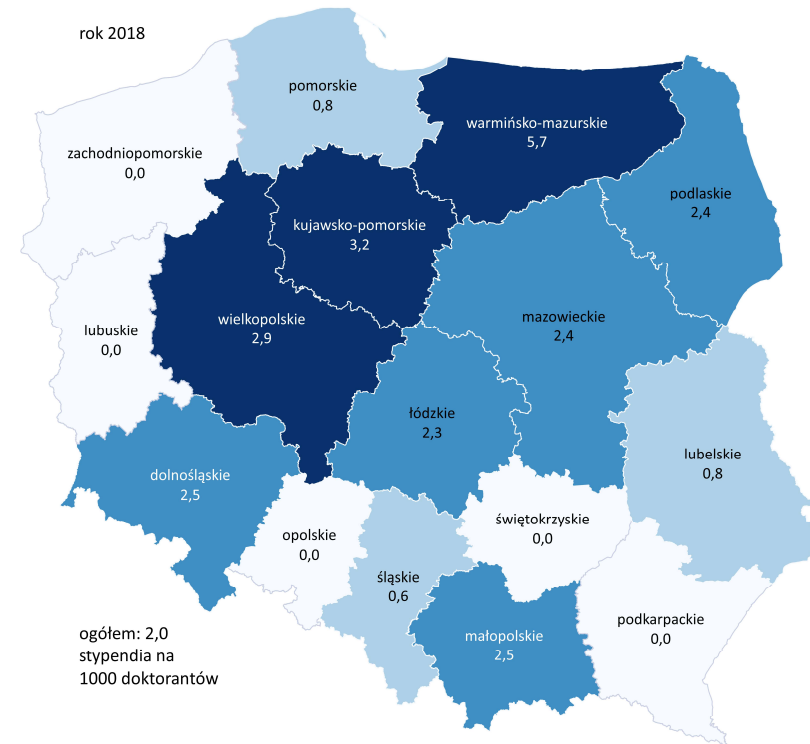
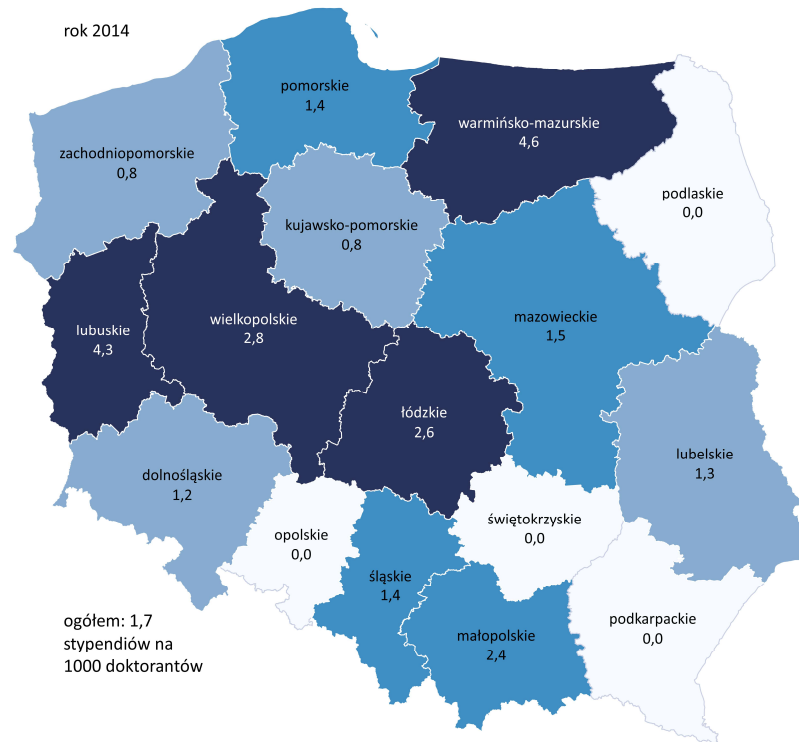
* Dane o wartości świadczeń materialnych wypłaconych doktorantom uczelni niepublicznych nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego w 2018 roku pochodzą ze sprawozdań z wykorzystania środków funduszu pomocy materialnej dla studentów i doktorantów przekazywanych bezpośrednio do MNiSW, stan na 14.11.2019.

Objaśnienia: w zestawieniu nie uwzględniono wartości świadczeń materialnych wypłaconych doktorantom instytutów badawczych i instytutów PAN ze względu na brak obowiązku sprawozdawczego w systemie POL-on.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019. oraz na podstawie danych MNiSW, stan na 14.11.2019.

W 2018 wypłacono doktorantom świadczenia materialne o wartości 65,5 mln zł, czyli o ponad 8 mln zł więcej niż w roku 2014. Największa pula środków trafiła w formie stypendiów do najlepszych doktorantów – ponad 47 mln zł. W porównaniu do 2015 roku ich wartość wzrosła niemal o 10 mln zł (o 20%). Znaczny wzrost (o 27%) odnotowano także w przypadku stypendiów dla osób niepełnosprawnych, natomiast zmniejszeniu uległa pula stypendiów socjalnych (o 25%).

Liczba stypendiów ministra przyznanych za wybitne osiągnięcia w przeliczeniu na tysiąc doktorantów według województw w latach 2014 i 2018

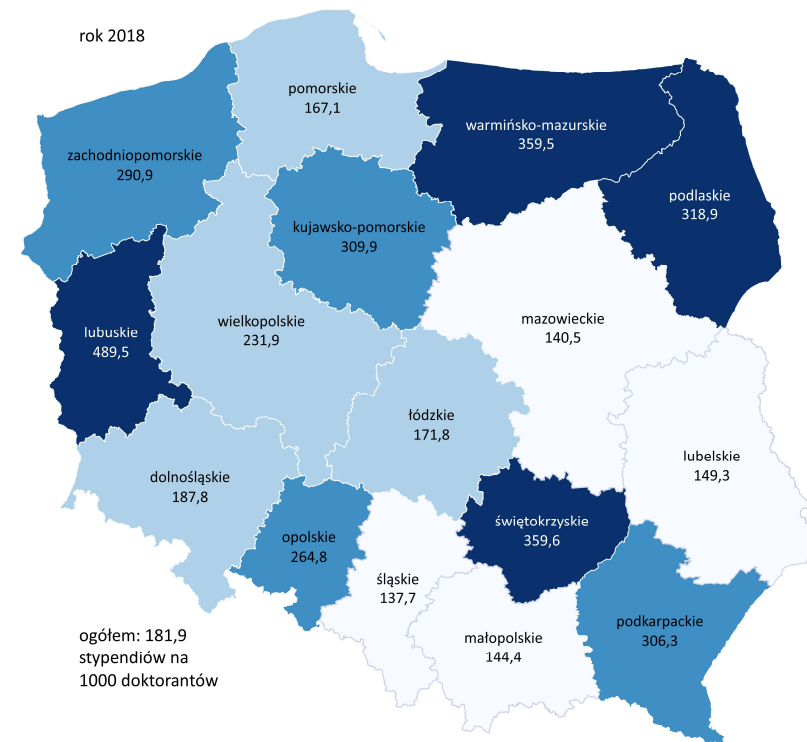
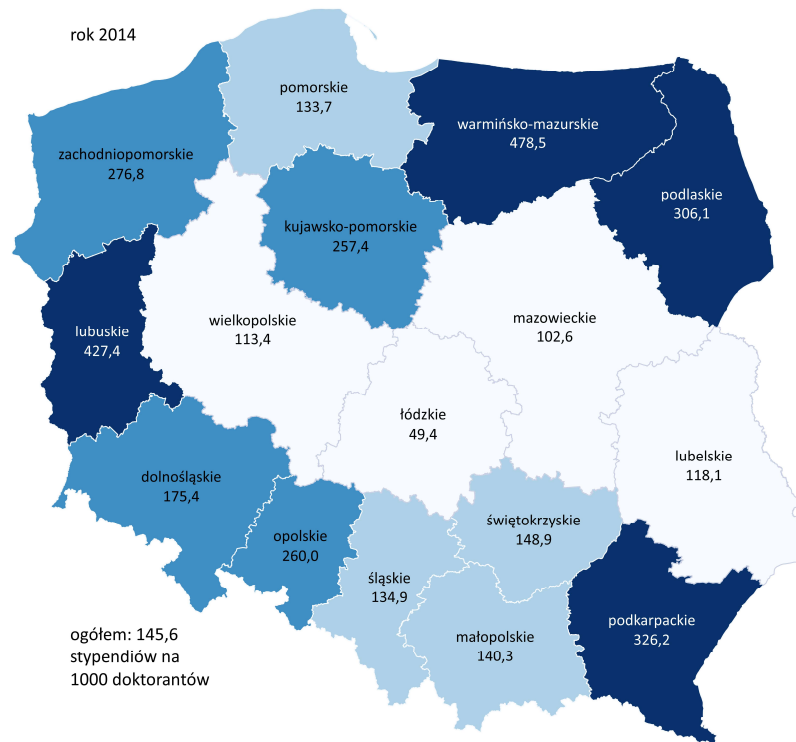

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W 2018 roku, podobnie jak w 2014 roku, największą liczbę stypendiów ministra przyznawanych za wybitne osiągnięcia w przeliczeniu na tysiąc doktorantów otrzymali doktoranci kształcący się w województwie warmińsko-mazurskim. Wysoko w zestawieniu uplasowały się także województwa: kujawsko-pomorskie i wielkopolskie. Z kolei doktorantom z województw: zachodniopomorskiego, lubuskiego, opolskiego, świętokrzyskiego i podkarpackiego nie przydzielono w tym roku ani jednego stypendium.

Liczba stypendiów dla najlepszych doktorantów przyznanych na tysiąc doktorantów według województw w latach 2014 i 2018

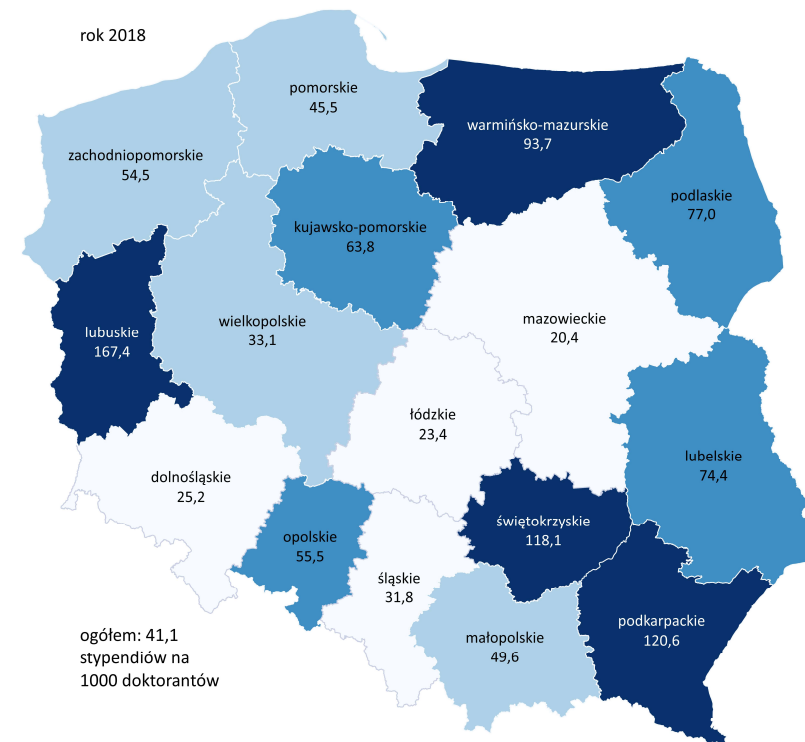
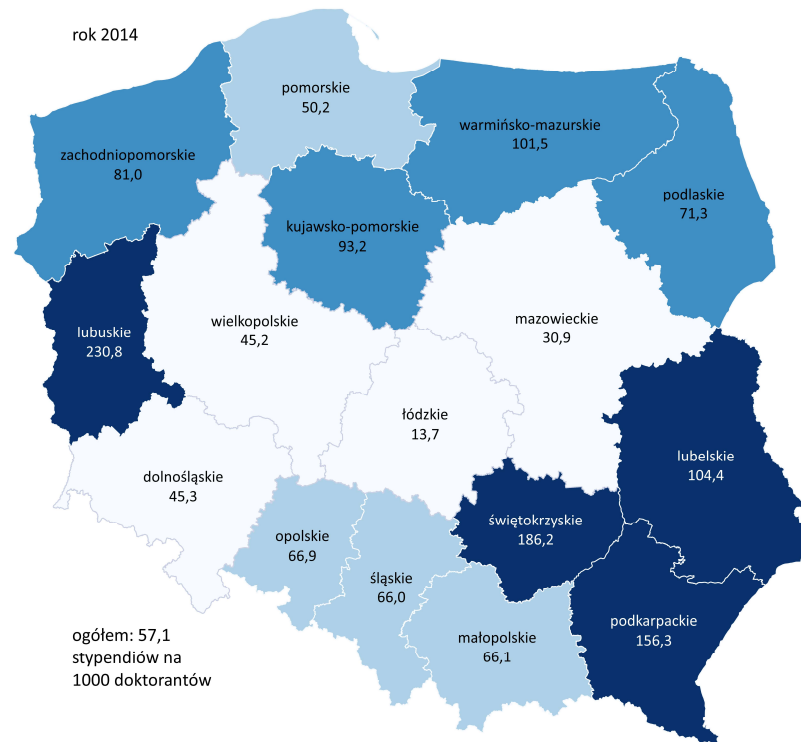

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Przeliczając na tysiąc osób, w 2018 roku przyznano 182 stypendiów nagradzające doktorantów za osiągnięcia naukowe. Jest to średnio o 36 stypendiów więcej niż w roku 2014. Największą ich liczbę, bo aż 490 stypendiów na tysiąc doktorantów przyznano doktorantom w województwie lubuskim. Na kolejnych pozycjach uplasowali się doktoranci z województw: świętokrzyskiego, warmińsko-mazurskiego i podlaskiego. Doktoranci z województwa śląskiego i mazowieckiego otrzymali natomiast najmniej stypendiów w przeliczeniu na tysiąc doktorantów.

Liczba przyznanych stypendiów socjalnych w przeliczeniu na tysiąc doktorantów według województw w latach 2014 i 2018

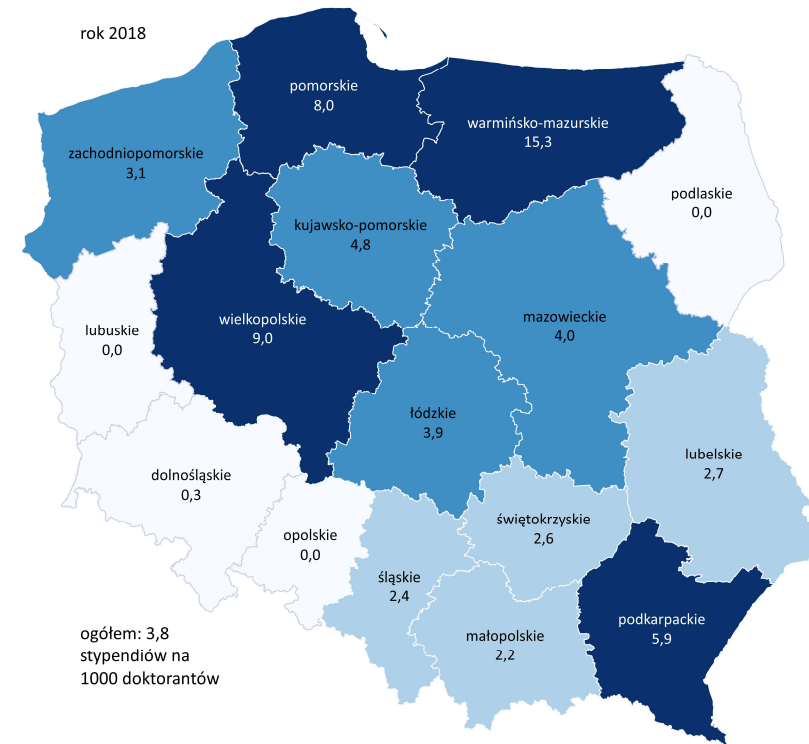
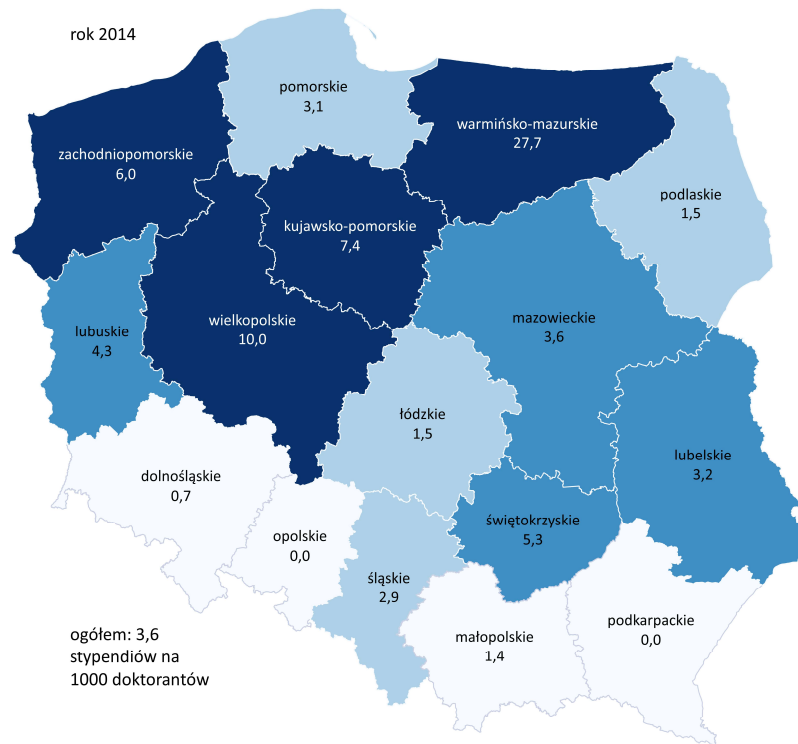

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W 2018 roku, w porównaniu do roku 2014, zmniejszyła się liczba przyznanych stypendiów socjalnych. W 2018 roku największą ich liczbę w przeliczeniu na tysiąc doktorantów przyznano doktorantom z województw: świętokrzyskiego, lubuskiego, warmińsko-mazurskiego i podkarpackiego. Natomiast najmniej stypendiów socjalnych trafiło do osób studiujących w województwie mazowieckim i łódzkim.

Liczba przyznanych zapomóg w przeliczeniu na tysiąc doktorantów według województw w latach 2014 i 2018

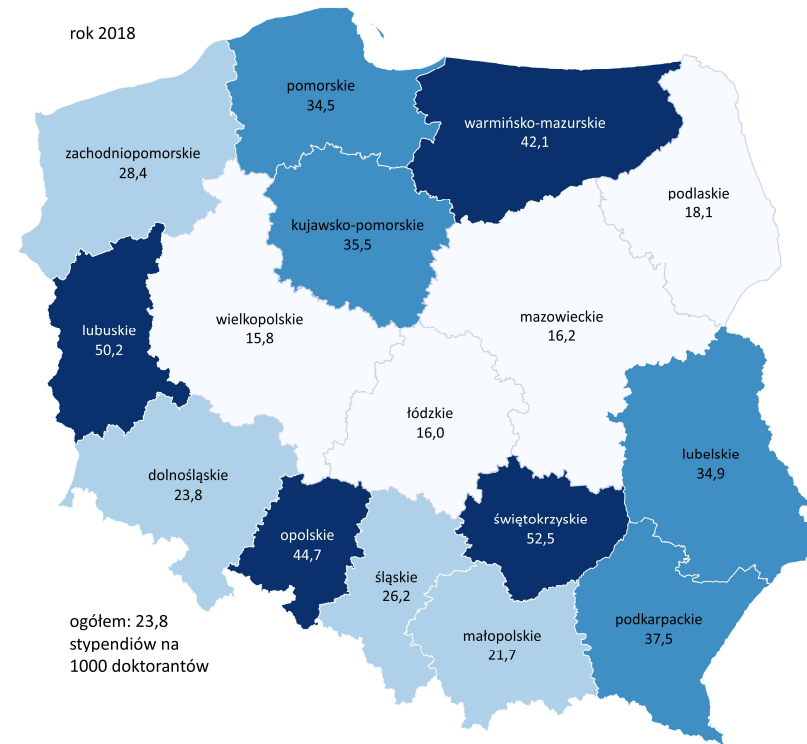
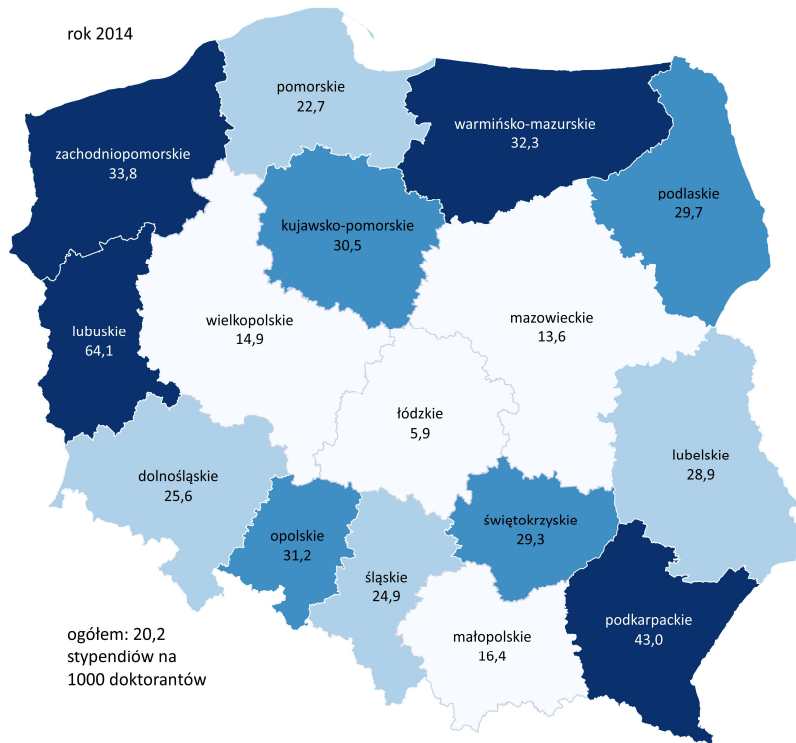

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W porównaniu z rokiem 2014, w 2018 roku w skali kraju nieznacznie wzrosła liczba zapomóg przypadająca na tysiąc doktorantów. Największą liczbę zapomóg w 2014 i 2018 roku przyznano studiującym w województwie warmińsko-mazurskim. Z zapomóg nie korzystali natomiast doktoranci z województw: lubuskiego, dolnośląskiego, opolskiego i podlaskiego.

Liczba przyznanych stypendiów specjalnych dla osób niepełnosprawnych w przeliczeniu na tysiąc doktorantów według województw w latach 2014 i 2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W 2018 roku, w porównaniu do roku 2014, zwiększyła się liczba przyznanych stypendiów specjalnych dla osób niepełnosprawnych w przeliczeniu na tysiąc doktorantów. W 2018 roku najwięcej z nich przypadło osobom niepełnosprawnym kształcącym się w województwach: świętokrzyskim, lubuskim, opolskim i warmińsko-mazurskim. Najmniejsza liczba stypendiów specjalnych trafiła do doktorantów w województwach: wielkopolskim, łódzkim, mazowieckim i podlaskim.

Skuteczność kształcenia na studiach doktoranckich

W 2018 roku studia doktoranckie ukończyły łącznie 5 052 osoby, co stanowiło 13% wszystkich doktorantów. Największy współczynnik sukcesu ukończenia studiów doktoranckich miały instytuty PAN – w 2018 roku 27% doktorantów kształcących się w tych jednostkach ukończyło kształcenie. Stosunkowo najmniej doktorantów ukończyło w tym okresie studia na uczelniach kościelnych – zaledwie 9%.

Liczba i odsetek doktorantów, którzy ukończyli studia doktoranckie według rodzaju instytucji naukowej w 2018 roku

	liczba doktorantów	liczba doktorantów, którzy ukończyli studia	odsetek doktorantów, którzy ukończyli studia
uczelnie publiczne	35 062	4 500	13%
uczelnie niepubliczne	883	92	10%
uczelnie kościelne	720	67	9%
instytuty badawcze	2 062	300	15%
instytuty PAN	339	93	27%
ogółem	39 020	5 052	13%

Objaśnienia: liczby doktorantów nie sumują się do całkowitej liczby doktorantów, ponieważ jedna osoba mogła studiować w więcej niż jednej instytucji w tym samym czasie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba i odsetek doktorantów skreślonych z listy studentów według rodzaju instytucji naukowej w 2018 roku

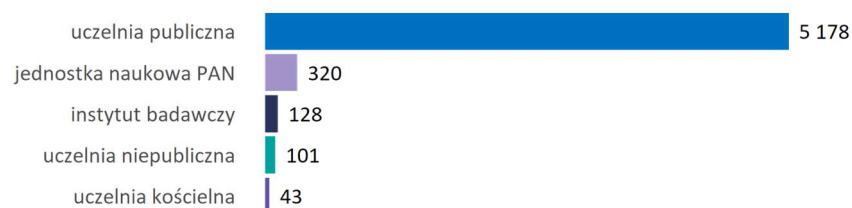
	liczba doktorantów	liczba skreślonych doktorantów	odsetek skreślonych doktorantów
uczelnie publiczne	36 936	5 123	14%
uczelnie niepubliczne	979	159	16%
uczelnie kościelne	812	190	23%
instytuty badawcze	345	39	11%
instytuty PAN	1 984	127	6%
ogółem	41 008	5 633	14%

Objaśnienia: liczby doktorantów nie sumują się do całkowitej liczby doktorantów, ponieważ jedna osoba mogła studiować w więcej niż jednej instytucji w tym samym czasie.

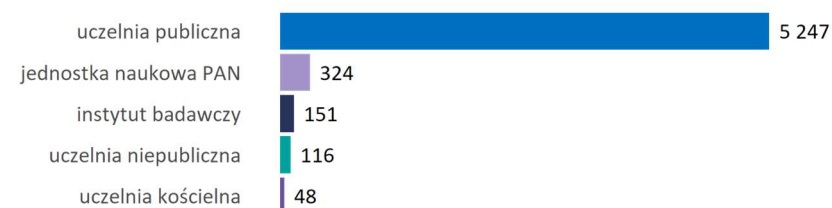
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W 2018 roku 5 633 doktorantów, czyli 14% wszystkich doktorantów, skreślonych zostało z listy studentów. Kształcenie na studiach trzeciego stopnia przerywali w szczególności doktoranci uczelni kościelnych – w ich przypadku odsetek osób skreślonych z listy studentów wynosi 23%. Natomiast w wartościach bezwzględnych najwięcej doktorantów zostało skreślonych na uczelniach publicznych – 5 123 osoby.

Liczba nadanych stopni doktora według rodzaju instytucji naukowej w roku 2014

Liczba nadanych stopni doktora według rodzaju instytucji naukowej w roku 2018

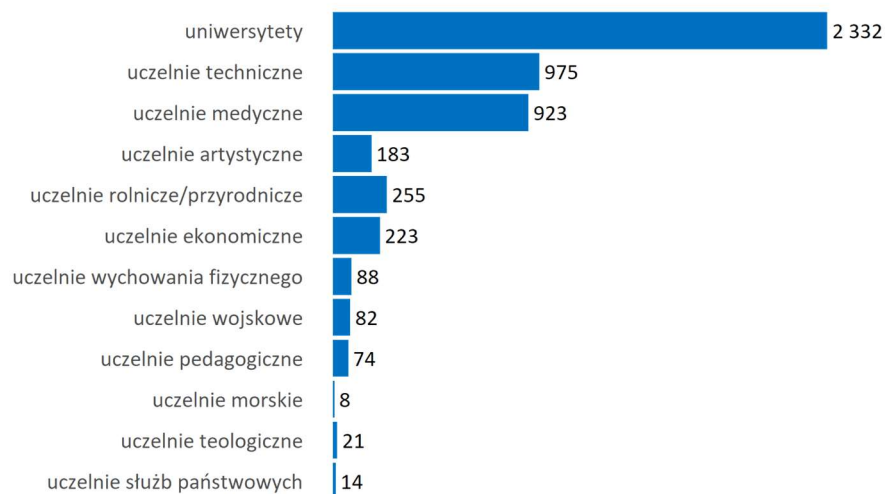

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

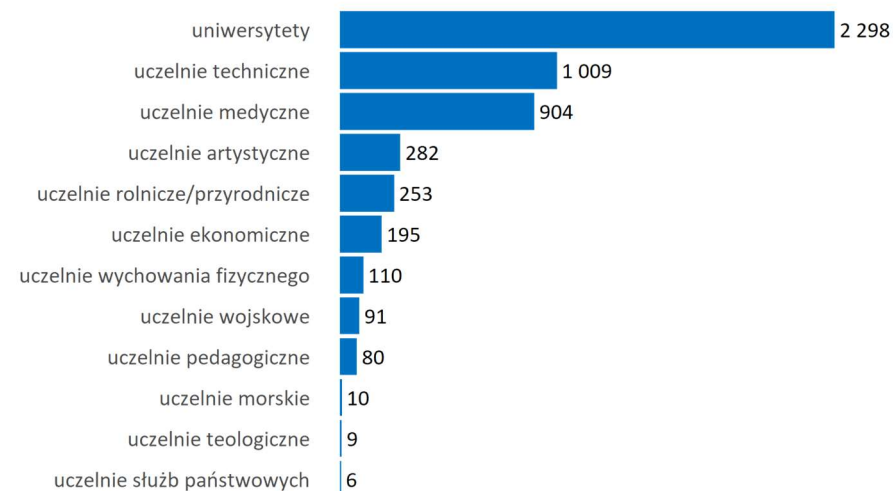
W 2018 roku nadano łącznie 5 886 stopni naukowych doktora, czyli o 2% więcej niż w 2014 roku. Liczba nowych doktorów przekracza liczbę absolwentów studiów doktoranckich, gdyż uwzględnia również osoby, które przygotowały i obroniły rozprawę doktorską w trybie eksternistycznym, czyli z tzw. wolnej stopy. Wzrost liczby wypromowanych doktorów odnotowano w przypadku wszystkich typów jednostek naukowych w Polsce. Zdecydowana większość, bo aż 89% stopni naukowych doktora zostało nadanych na uczelniach publicznych, a w następnej kolejności najwięcej doktorów wypromowały instytuty PAN (6%).

Liczba nadanych stopni naukowych doktora według typów uczelni publicznych w roku 2014

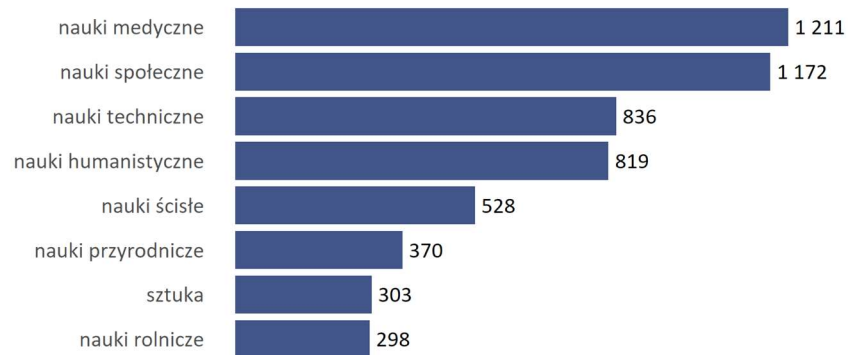
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba nadanych stopni naukowych doktora według typów uczelni publicznych w roku 2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W 2018 roku na uczelniach publicznych przyznano łącznie 5 247 stopnie naukowe doktora. Najwięcej doktorów zostało wypromowanych na uniwersytetach (44%), a w następnej kolejności – na uczelniach technicznych (19%) i na uczelniach medycznych (17%). Na uczelniach morskich, teologicznych i służb państwowych stopień naukowy doktora otrzymało nie więcej niż 10 osób. Wszyscy doktorzy wypromowani na uczelniach służb państwowych uzyskali stopień naukowy w trybie eksternistycznym, ponieważ jednostki te nie prowadzą studiów doktoranckich.

Liczba nadanych stopni naukowych doktora według obszaru kształcenia w roku 2018

Objaśnienia: zestawienie przedstawia liczbę osób ze stopniem naukowym doktora, w przypadku których w systemie POL-on określono wiodącą dyscyplinę, dziedzinę lub obszar kształcenia (N=5 537).

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

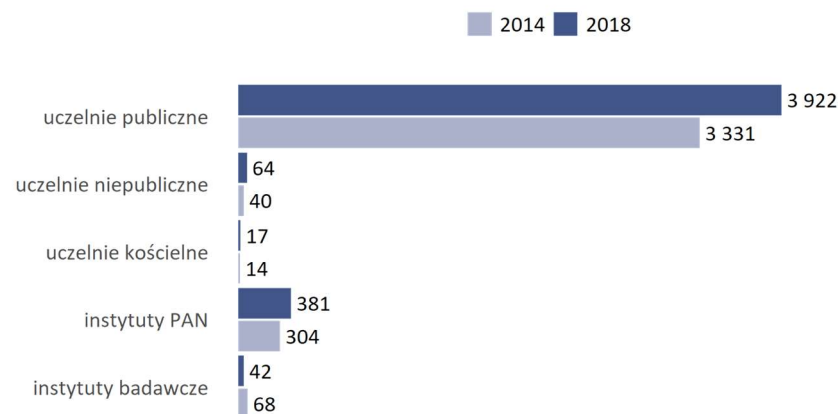
Największą liczbę stopni naukowych doktora, przekraczającą tysiąc dyplomów, przyznano w 2018 roku w obszarze nauk medycznych i społecznych (odpowiednio 22% i 21% wszystkich nadanych stopni doktora³⁰). W tym samym roku ponad osiemset nowych doktorów wypromowano w obszarze nauk humanistycznych i nauk technicznych. Najmniej wypromowanych doktorów odnotowano w obszarze sztuki oraz nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych.

³⁰ Udział procentowy odnosi się do liczby osób ze stopniem naukowym doktora, w przypadku których w systemie POL-on określono wiodącą dyscyplinę, dziedzinę lub obszar kształcenia (N=5 537).

Zatrudnienie doktorantów podczas studiów trzeciego stopnia

W jednostkach naukowych w 2018 roku na umowę o pracę zatrudniono łącznie 4 422 osoby kształcące się na studiach trzeciego stopnia, co stanowi 11% wszystkich doktorantów. Najwięcej doktorantów zatrudnionych na umowę o pracę w sektorze kształcą instytuty PAN (18%), a najmniej uczelnie kościelne (2%). Udział pracujących doktorantów zwiększył się w przypadku wszystkich rodzajów jednostek poza instytutami badawczymi.

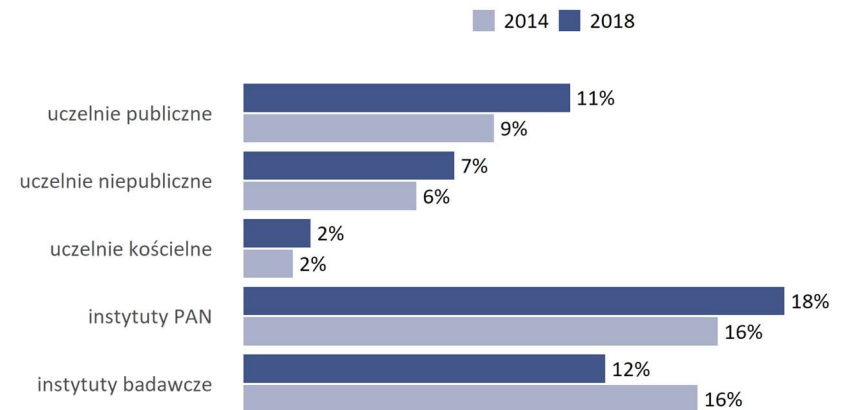
Liczba zatrudnionych (na umowę o pracę) doktorantów według rodzaju instytucji naukowej w latach 2014 i 2018

Objaśnienia: doktoranci mogli studiować i pracować w różnych instytucjach naukowych. Liczby zatrudnionych doktorantów nie sumują się do całkowitej liczby zatrudnionych doktorantów, ponieważ jedna osoba mogła pracować w więcej niż jednej instytucji w tym samym czasie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

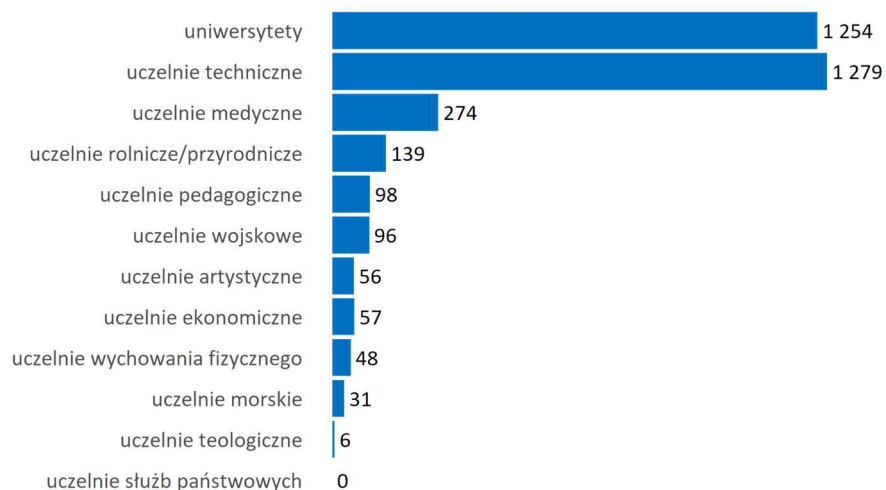
Odsetek zatrudnionych (na umowę o pracę) doktorantów w ogólnej liczbie doktorantów w określonej kategorii według rodzaju instytucji naukowej w latach 2014 i 2018

Objaśnienia: doktoranci mogli studiować i pracować w różnych instytucjach naukowych. Liczby zatrudnionych doktorantów nie sumują się do całkowitej liczby zatrudnionych doktorantów, ponieważ jedna osoba mogła pracować w więcej niż jednej instytucji w tym samym czasie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba zatrudnionych (na umowę o pracę) doktorantów według typu uczelni publicznych w roku 2014

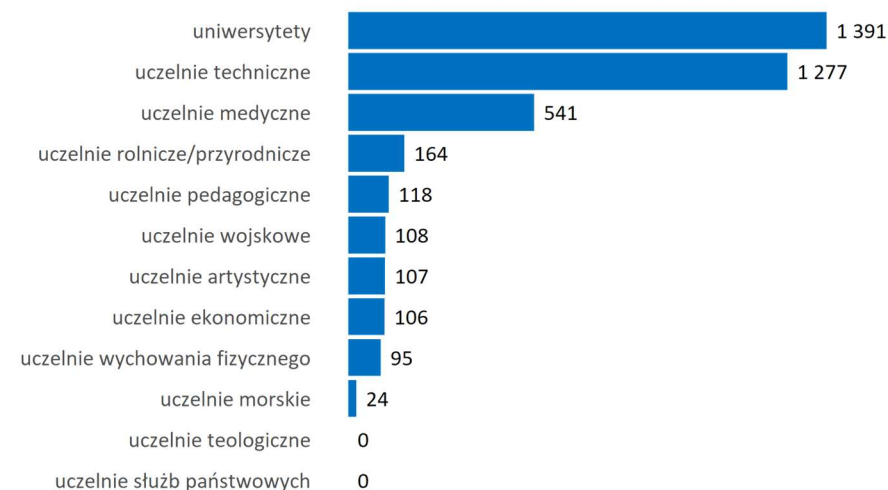

Objaśnienia: doktoranci mogli studiować i pracować w różnych instytucjach naukowych. Liczby zatrudnionych doktorantów nie sumują się do całkowitej liczby zatrudnionych doktorantów, ponieważ jedna osoba mogła pracować w więcej niż jednej instytucji w tym samym czasie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba doktorantów uczelni publicznych zatrudnionych w sektorze nauki zmniejszyła się w okresie od 2014 roku do 2018 roku jedynie na uczelniach morskich i uczelniach teologicznych. W przypadku pozostałych uczelni publicznych odsetek doktorantów zatrudnionych w sektorze nauki wzrósł od kilku do kilkudziesięciu procent. W 2018 roku najwięcej doktorantów zatrudnionych na umowę o pracę kształciło się na uniwersytetach i uczelniach technicznych, a w następnej kolejności – na uczelniach medycznych. W 2018 roku żaden z doktorantów uczelni teologicznych nie pracował w sektorze nauki, natomiast w przypadku uczelni służb państwowych, wykazany brak doktorantów zatrudnionych na umowę o pracę wiąże się z nieprowadzeniem przez te jednostki studiów doktoranckich.

Liczba zatrudnionych (na umowę o pracę) doktorantów według typu uczelni publicznych w roku 2018

Objaśnienia: doktoranci mogli studiować i pracować w różnych instytucjach naukowych. Liczby zatrudnionych doktorantów nie sumują się do całkowitej liczby zatrudnionych doktorantów, ponieważ jedna osoba mogła pracować w więcej niż jednej instytucji w tym samym czasie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Absolwenci

Liczba absolwentów

Doświadczenie pracy przed dyplomem

Doświadczenie pracy wśród absolwentów

Doświadczenie samozatrudnienia wśród absolwentów

Doświadczenie bezrobocia wśród absolwentów

Wynagrodzenia brutto absolwentów

Liczba absolwentów

- W latach 2014–2017 systematycznie zmniejszała się liczba absolwentów szkół wyższych – zarówno na uczelniach publicznych, jak i niepublicznych. W 2017 roku dyplom ukończenia szkoły wyższej otrzymało 158 tys. osób – o niemal 17 tys. mniej niż w 2014 roku.
- Wśród uczelni publicznych największy spadek liczby absolwentów (o 18,3%) w latach 2014–2016 wystąpił na uniwersytetach – w 2017 roku szkoły wyższe ukończyło o 11,1 tys. studentów. Liczba absolwentów wzrosła natomiast na uczelniach medycznych, artystycznych, wojskowych, służb państwowych oraz w Państwowych Wyższych Szkołach Zawodowych.
- Od roku 2014 liczba absolwentów kształcących się w obszarze nauk humanistycznych zmniejszyła się o 25,7%, a w naukach społecznych o 14%, które mimo spadku od lat wiodą prym pod względem liczby absolwentów.
- W latach 2014–2017 liczba absolwentów uczelni akademickich zmniejszyła się o 13,3 tys., a uczelnie zawodowe utraciły 3,6 tys. absolwentów.

Doświadczenie pracy przed dyplomem

- W latach 2014–2017 na uczelniach publicznych i niepublicznych udział absolwentów z doświadczeniem pracy przed dyplomem zwiększał się. W roku 2017 aż 79% absolwentów szkół niepublicznych pracowało podczas studiów, zaś w przypadku uczelni publicznych odsetek ten wyniósł 43%.
- W 2017 roku największy udział absolwentów z doświadczeniem pracy lub samozatrudnienia odnotowano na uczelniach służb państwowych (83%), w Państwowych Wyższych Szkołach Zawodowych (62%) oraz na uczelniach ekonomicznych (60%), a najmniejszy na uczelniach medycznych (24%).
- Absolwenci wszystkich obszarów kształcenia z rocznika 2017 częściej doświadczali pracy podczas studiów niż absolwenci z rocznika 2014. Najczęściej doświadczenie pracy lub samozatrudnienia podczas studiów posiadali absolwenci kierunków z nauk społecznych – w 2017 roku było to 60% absolwentów.
- Doświadczenie pracy lub samozatrudnienia przed dyplomem częściej dotyczy absolwentów studiów niestacjonarnych niż stacjonarnych.

W 2017 roku różnica ta była niemal trzykrotna, gdy rozpatruje się udział w populacji absolwentów. W roku 2017 zjawisko dotyczyło 83% absolwentów studiów niestacjonarnych i 30% absolwentów studiów stacjonarnych.

- Doświadczenie pracy lub samozatrudnienia przed dyplomem na równi często dotyczy kobiet i mężczyzn. W 2017 roku 51% absolwentek i 52% absolwentów posiadało doświadczenie pracy w trakcie studiów.

Doświadczenie pracy wśród absolwentów

- Niemal 90% absolwentów, którzy ukończyli szkołę wyższą w latach 2014–2017 roku, pracowało w ciągu pierwszych lat po ukończeniu studiów.
- W pierwszym roku po uzyskaniu dyplomu najczęściej zatrudniani byli absolwenci uczelni służb państwowych (96%), ekonomicznych (91%) i wojskowych (91%), a najrzadziej uczelni artystycznych (71%) i teologicznych (69%).
- W latach 2014–2017 wzrósł odsetek absolwentów, którzy w pierwszym roku po ukończeniu studiów byli zatrudnieni na umowę o pracę – w roku 2017 wskaźnik ten wyniósł 77%, czyli o 6 punktów procentowych więcej niż w roku 2014.

Doświadczenie samozatrudnienia wśród absolwentów

- Doświadczenie samozatrudnienia w pierwszym roku po uzyskaniu dyplomu dotyczy 7% absolwentów. Najczęściej występowało ono wśród absolwentów uczelni wychowania fizycznego i uczelni artystycznych (odpowiednio: 10% i 9% absolwentów z rocznika 2017).

Doświadczenie bezrobocia wśród absolwentów

- W latach 2014–2017 systematycznie zmniejszała się liczba absolwentów, którzy doświadczyli bezrobocia w pierwszym roku po ukończeniu studiów – wśród absolwentów rocznika 2017 ich odsetek wyniósł 26%. W przypadku absolwentów uczelni niepublicznych w 2017 roku bezrobocia doświadczyło jedynie 13% absolwentów.
- Najczęściej bezrobocia doświadczali absolwenci studiów z obszaru nauk rolniczych (33%) oraz nauk przyrodniczych (28%), najrzadziej natomiast absolwenci nauk medycznych (14%; dane dla rocznika 2017).

Wynagrodzenia absolwentów

- Dla wszystkich roczników kończących studia w latach 2014–2017 zauważalny jest systematyczny wzrost poziomu średnich wynagrodzeń absolwentów szkół wyższych. W pierwszym roku po ukończeniu studiów absolwenci z rocznika 2017 miesięcznie zarabiali średnio 2 869 zł, a absolwenci z rocznika 2014 – 2 267 zł.
- Najlepiej zarabiającymi absolwentami szkół publicznych z rocznika 2017 w pierwszym roku po ukończeniu studiów byli absolwenci uczelni służb państwowych (4 667 zł) i uczelni ekonomicznych (3 727 zł), a najniższe wynagrodzenie otrzymywali absolwenci uczelni artystycznych (2 073 zł) i wychowania fizycznego (2 258 zł).
- Wśród absolwentów uczelni publicznych z rocznika 2017, zatrudnionych na umowę o pracę w pierwszym roku po ukończeniu studiów, najwyższe wynagrodzenia otrzymywali absolwenci uczelni służb państwowych (4 649 zł) i uczelni ekonomicznych (3 846 zł), a najniższy poziom zarobków charakteryzował absolwen-

tów uczelni wychowania fizycznego (2 441 zł). Cztery lata po dyplomie absolwenci uczelni pedagogicznych jako jedyni nie przekroczyli progu wynagrodzenia na poziomie 3 000 zł, a ich wynagrodzenie w ciągu czterech lat pracy wzrosło średnio jedynie o 761 zł.

- Najwyższe wynagrodzenie z tytułu umowy o pracę otrzymywali absolwenci nauk technicznych (3 586 zł), a najniższe absolwenci sztuki (2 505 zł). Trend ten utrzymał się przez cztery lata od uzyskania dyplomu – wciąż najlepiej wynagradzani byli absolwenci nauk technicznych (4 790 zł), a najniższe zarobki z tytułu umowy o pracę uzyskiwali absolwenci kierunków z obszaru sztuki (2 957 zł).

Zakres prezentowanych danych

Losy absolwentów szkół wyższych na rynku pracy analizowane są na podstawie danych dotyczących osób, które uzyskały stopień zawodowy magistra, kończąc studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie. W analizach pominięto absolwentów studiów pierwszego stopnia, którzy w ogromnej większości (ponad 70%) kontynuują naukę na studiach magisterskich. Biorąc pod uwagę ograniczoną dyspozycyjność tych osób oraz związaną z tym trudność w zaangażowaniu się w pracę w pełnym wymiarze, wyciąganie wniosków o wartości studiów licencjackich na podstawie ich osiągnięć na rynku pracy może być obarczone błędem. Co więcej, dla osób ze statusem studenta nie odprowadza się składek, zatem takie osoby nie są rejestrowane w bazie ZUS, a tym samym brak o nich informacji w systemie śledzącym Ekonomiczne Losy Absolwentów (ELA)³¹.

Prezentowane informacje przedstawiają sytuację absolwentów z lat 2014–2017. Wskaźniki wyliczone zostały za okres od daty uzyskania dyplomu do 30 września 2018 roku.

Źródłem informacji o sytuacji absolwentów na rynku pracy są rejestry Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. W związku z tym, w analizach nie uwzględniono osób, które pracują za granicą lub na podstawie umów cywilnoprawnych i nie odprowadzają składek do ZUS. W rejestrach ZUS mogą być nieobecne również osoby ubezpieczone w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. Nie obejmują także pracy nierejestrowanej.

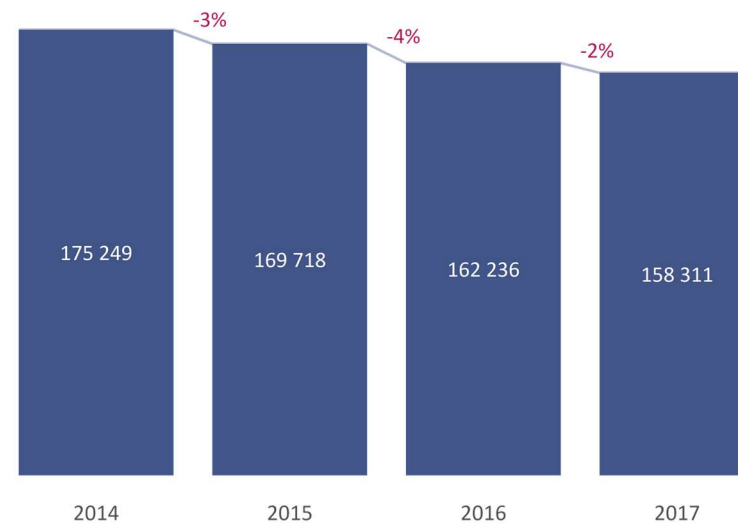
Analizując dane prezentowane w tym rozdziale należy mieć na uwadze, że jedna osoba mogła ukończyć więcej niż jeden kierunek w tym samym czasie – powoduje to rozbieżności przy prezentowaniu liczby absolwentów w podziale na rodzaj, typ i profil uczelni (akademicka, zawodowa) oraz obszary kształcenia.

³¹ <http://ela.nauka.gov.pl/>.

Liczba absolwentów

W latach 2014–2017 systematycznie zmniejszała się liczba absolwentów szkół wyższych w Polsce. Zjawisko to jest związane ze zmniejszającą się liczbą studentów. W 2017 roku dyplom ukończenia szkoły wyższej otrzymało 158 tys. osób, czyli o niemal 17 tys. mniej niż w 2014 roku.

Liczba absolwentów uczelni publicznych, niepublicznych i kościelnych w latach 2014–2017

Objaśnienie: liczby absolwentów nie sumują się do wartości ogółem, gdyż jedna osoba mogła w określonym roku ukończyć więcej niż jeden kierunek.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Liczba absolwentów w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe dla każdego rodzaju uczelni w latach 2014–2017

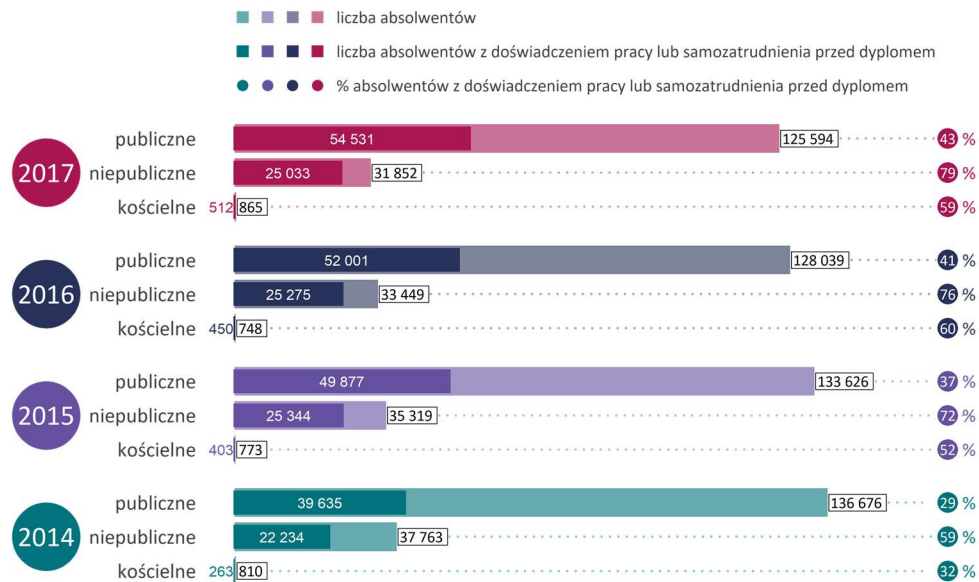
rodzaj uczelni	2014			2015			2016			2017		
	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem
uczelnie publiczne	135 719 77,44%	957 0,55%	136 676 78,0%	132 654 78,16%	972 0,57%	133 626 78,7%	126 622 78,05%	1 417 0,87%	128 039 78,9%	123 131 77,78%	2 463 1,56%	125 594 79,3%
uczelnie niepubliczne	14 717 8,40%	23 046 13,15%	37 763 21,5%	14 846 8,75%	20 473 12,06%	35 319 20,8%	14 210 8,76%	19 239 11,86%	33 449 20,6%	13 934 8,80%	17 918 11,32%	31 852 20,1%
uczelnie kościelne	810 0,46%	-	810 0,5%	773 0,46%	-	773 0,5%	748 0,46%	-	748 0,5%	865 0,55%	-	865 0,5%
ogółem	151 246 86%	24 003 14%	175 249 100%	148 273 87%	21 445 13%	169 718 100%	141 580 87%	20 656 13%	162 236 100%	137 930 87%	20 381 13%	158 311 100%

Objaśnienie: przedstawiony udział procentowy odnosi się do ogólnej liczby absolwentów (175 249 w 2014 roku, 169 718 w 2015 roku, 162 236 w 2016 roku i 158 311 w 2017 roku); liczby absolwentów nie sumują się do wartości ogółem, gdyż jedna osoba mogła w określonym roku ukończyć więcej niż jeden kierunek.

Źródło: Opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

W latach 2014–2017 liczba absolwentów uczelni akademickich zmniejszyła się o 13,3 tys., a uczelnie zawodowe utraciły 3,6 tys. absolwentów. Spadek liczby absolwentów odnotowały też uczelnie publiczne oraz uczelnie niepubliczne – w 2017 roku ukończyło je odpowiednio o 11 tys. i o niemal 6 tys. osób mniej niż w roku 2014. Wzrost liczby absolwentów w tym czasie odnotowały jedynie publiczne uczelnie zawodowe (o 1,5 tys.) oraz akademickie uczelnie kościelne (o 55 osób).

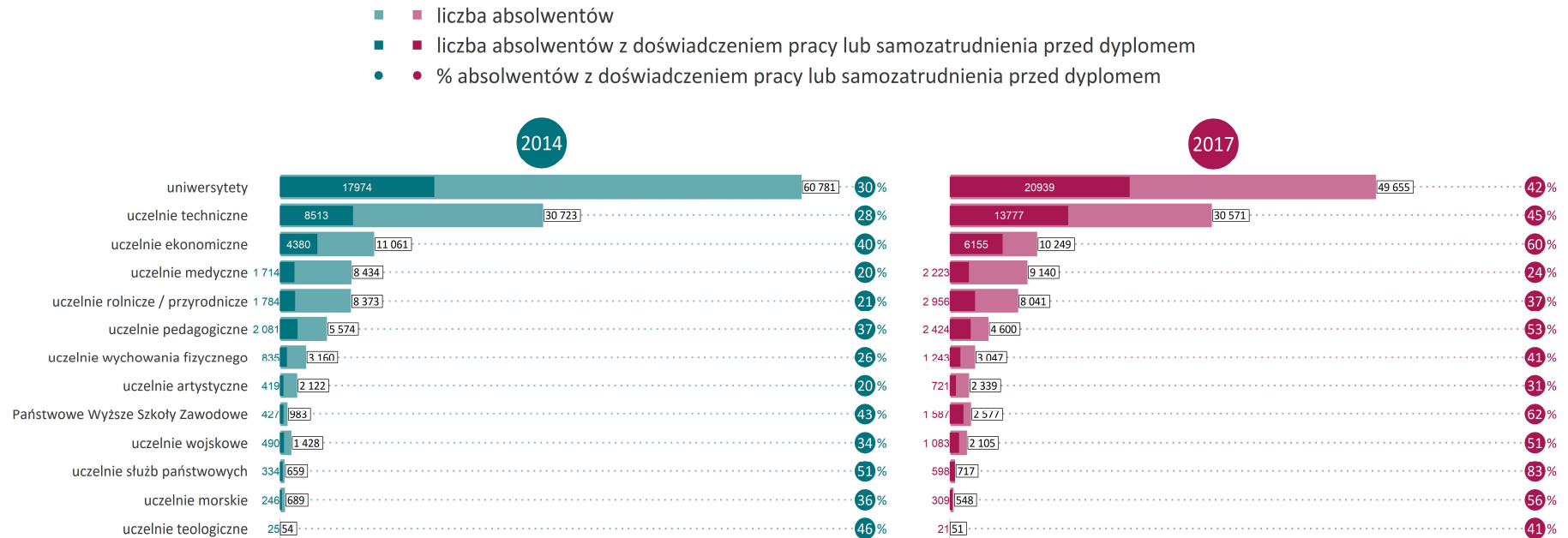
Liczba i odsetek absolwentów uczelni publicznych, niepublicznych i kościelnych w latach 2014–2017 z doświadczeniem pracy podczas studiów

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

W latach 2014–2017 na uczelniach publicznych i niepublicznych udział absolwentów z doświadczeniem pracy zwiększał się. W roku 2017 aż 79% absolwentów szkół niepublicznych pracowało podczas studiów, zaś w przypadku uczelni publicznych odsetek ten wyniósł 43%. W badanym okresie zwiększył się także udział absolwentów uczelni kościelnych, którzy posiadali doświadczenie pracy z 33% do 59%.

Liczba absolwentów w podziale na typ uczelni publicznych w latach 2014 i 2017

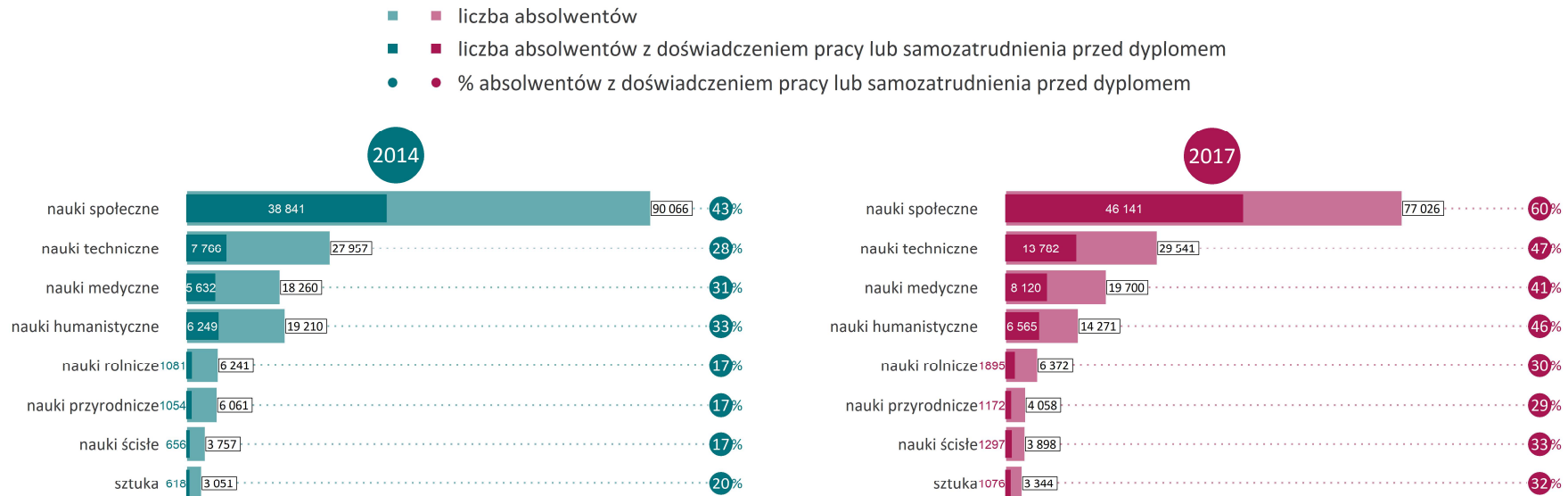

Objaśnienie: liczby absolwentów nie sumują się do wartości ogółem, gdyż jedna osoba mogła w określonym roku ukończyć więcej niż jeden kierunek.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

W roku 2017 uniwersytety ukończyło o 11,1 tys., czyli o 18,3% studentów mniej niż w roku 2014. Spadek liczby absolwentów był znaczny również na uczelniach morskich (o 20,5%) i pedagogicznych (o 17,5%), natomiast na uczelniach medycznych, artystycznych, wojskowych, służb państwowych oraz Państwowych Wyższych Szkołach Zawodowych liczba absolwentów wzrosła. Pomimo znacznego spadku, absolwenci uniwersytetów nadal stanowią najliczniejszą grupę (49 655 osób), drugie miejsce niezmiennie zajmują absolwenci uczelni technicznych (30 571). Podobnie jak trzy lata wcześniej, w 2017 roku największy udział absolwentów z doświadczeniem pracy lub samozatrudnienia podczas studiów odnotowano na uczelniach służb państwowych (83%), w Państwowych Wyższych Szkołach Zawodowych (62%) oraz na uczelniach ekonomicznych (60%), a najmniejszy na uczelniach medycznych (24%).

Liczba absolwentów w podziale na obszary kształcenia w latach 2014 i 2017

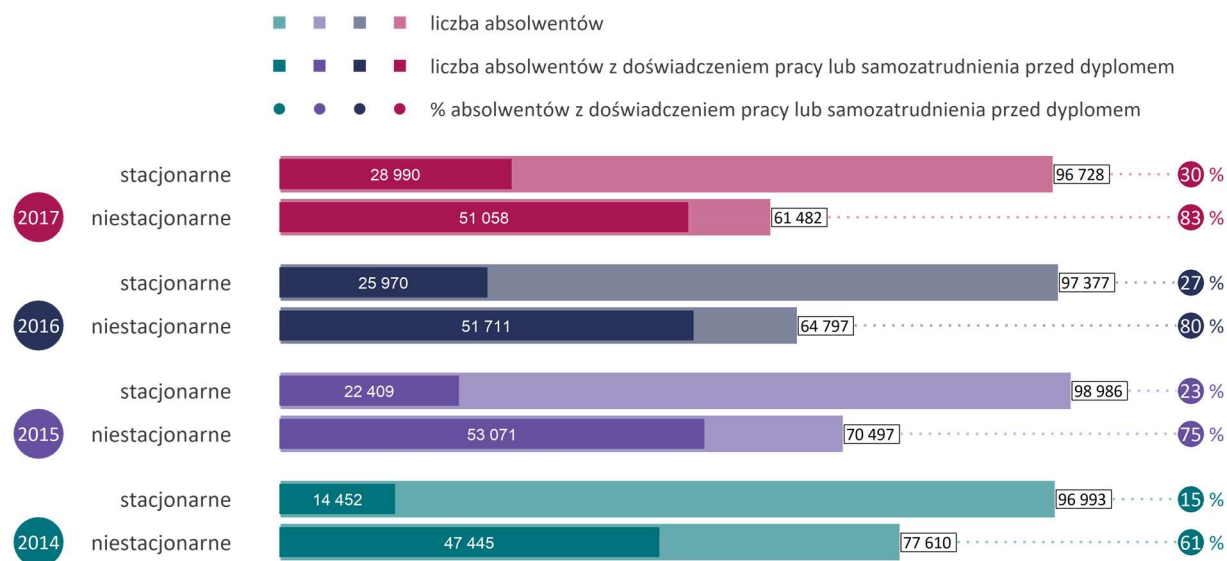

Objaśnienie: liczby absolwentów nie sumują się do wartości ogółem, gdyż jedna osoba mogła w określonym roku ukończyć więcej niż jeden kierunek. Zestawienie nie uwzględnia absolwentów kierunków o nieokreślonym głównym obszarze kształcenia.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 30.09.2017.

Od roku 2014 liczba absolwentów kształcących się w obszarze nauk społecznych zmniejszyła się o ponad 13 tys., czyli o 14%. Jednak nadal jest to najliczniejsza grupa z dyplomem szkoły wyższej. Wyraźny spadek liczby absolwentów zauważalny jest także w naukach humanistycznych – o 25,7%. Absolwentów przybyło natomiast w obszarach nauk technicznych (5,7%), medycznych (8,0%), rolniczych, ścisłych (3,8%) i w sztuce (9,6%). Absolwenci wszystkich obszarów kształcenia z 2017 częściej doświadczyli pracy podczas studiów niż absolwenci z rocznika 2014. Najczęściej doświadczenie pracy lub samozatrudnienia podczas studiów posiadali absolwenci kierunków z nauk społecznych – w 2017 roku było to sześciu na dziesięciu absolwentów. Takie doświadczenie zdobyło też 47% absolwentów z 2017 roku kierunków z obszaru nauk technicznych oraz 46% absolwentów kierunków z obszaru nauk humanistycznych. Najrzadziej podczas studiów pracowali absolwenci z dyplomem w zakresie nauk rolniczych (30%) i przyrodniczych (29%).

Liczba absolwentów w podziale na tryb studiów w latach 2014–2017

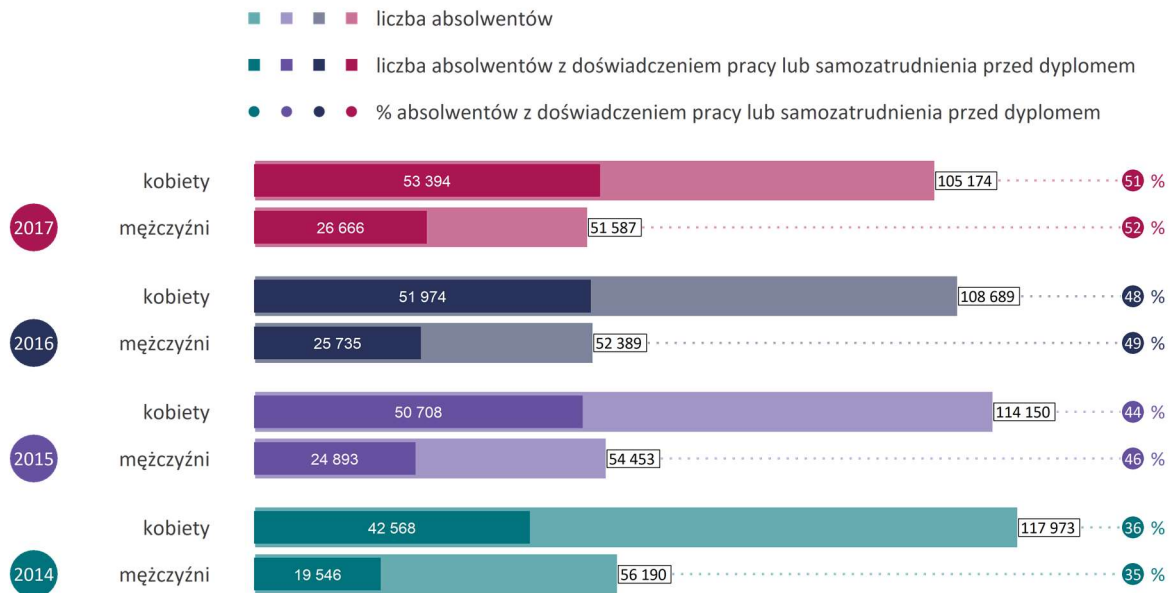

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Doświadczenie pracy lub samozatrudnienia przed dyplomem częściej dotyczy absolwentów studiów niestacjonarnych niż stacjonarnych. W 2017 roku różnica ta była niemal trzykrotna, gdy rozpatruje się udział w populacji absolwentów. Natomiast liczba absolwentów, którzy pracowali w trakcie studiów wyniosła dla studiów niestacjonarnych 51 tys. osób i była niemal dwukrotnie wyższa niż w przypadku studiów stacjonarnych (29 tys. osób).

Udział absolwentów z doświadczeniem pracy lub samozatrudnienia przed dyplomem wzrósł znacząco w latach 2014–2017. W tym okresie w przypadku studiów stacjonarnych odnotowano dwukrotny wzrost do poziomu 30%, natomiast w roku 2017 zjawisko dotyczyło 83% absolwentów studiów niestacjonarnych, czyli o 22 punkty procentowe więcej niż w roku 2014.

Liczba absolwentów w podziale na płeć w latach 2014–2017

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Doświadczenie pracy lub samozatrudnienia przed dyplomem na równi często dotyczy kobiet i mężczyzn. W 2017 roku 51% absolwentek i 52% absolwentów posiadało doświadczenie pracy w trakcie studiów. Udziały te zwiększyły się w stosunku do roku 2014: w przypadku kobiet o 15 punktów procentowych, a w przypadku mężczyzn – o 17 punktów procentowych.

Doświadczenie jakiegokolwiek pracy wśród absolwentów

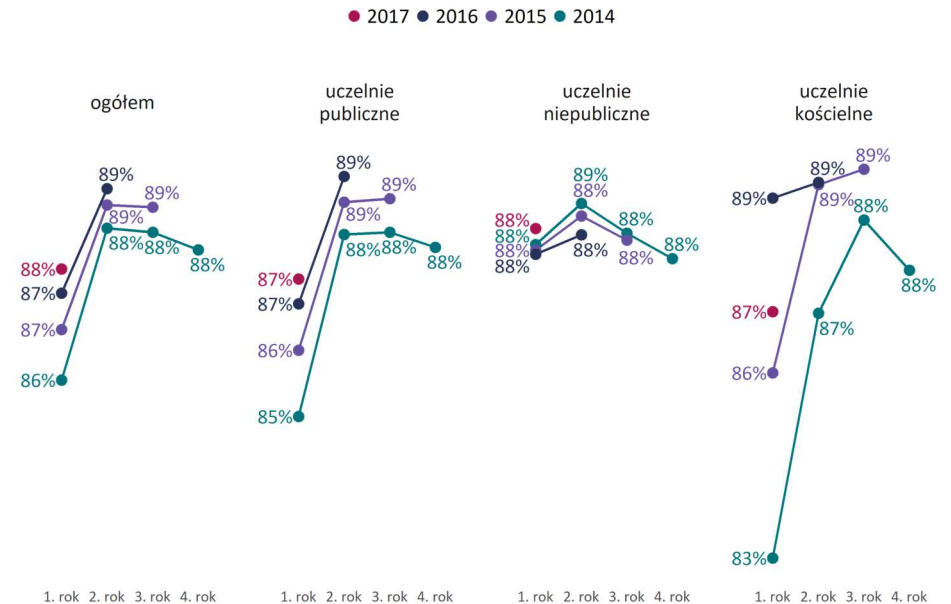
Niemal 90% absolwentów, którzy ukończyli szkołę wyższą w latach 2014–2017 roku, pracowało w ciągu pierwszych lat po ukończeniu studiów, to znaczy miało w tym czasie co najmniej jedną umowę o pracę, umowę o zlecenie lub posiadało doświadczenie samozatrudnienia. Odsetek ten waha się w zależności od obszaru kształcenia, a także od charakteru uczelni (akademicki i zawodowy) i typu ukończonej uczelni publicznej. Różnice między absolwentami uczelni publicznych i niepublicznych w pierwszych latach po uzyskaniu dyplomu są nieznaczne.

Wśród studentów kończących uczelnię w latach 2014–2017, studenci szkół zawodowych lepiej od absolwentów uczelni akademickich radzą sobie na rynku pracy w pierwszym roku od uzyskania dyplomu, ale już w kolejnych latach różnica ta zaciera się.

Porównując absolwentów poszczególnych typów uczelni publicznych kończących studia w 2017 roku, zauważa się, że w pierwszym roku po uzyskaniu dyplomu najczęściej zatrudniani byli absolwenci uczelni służb państwowych (96%), ekonomicznych (91%) i wojskowych (91%), a najrzadziej uczelni artystycznych (71%) i teologicznych (69%).

Zróżnicowanie można również zaobserwować w podziale na ukończone kierunki kształcenia. Doświadczenie jakiegokolwiek pracy w pierwszym roku po ukończeniu studiów wśród rocznika 2017 roku najczęściej posiadali absolwenci z obszaru nauk technicznych (90%). Najślabiej w tym zestawieniu wypadają absolwenci kierunków z obszaru sztuki, wśród których 75% zdobyło zatrudnienie w pierwszym roku.

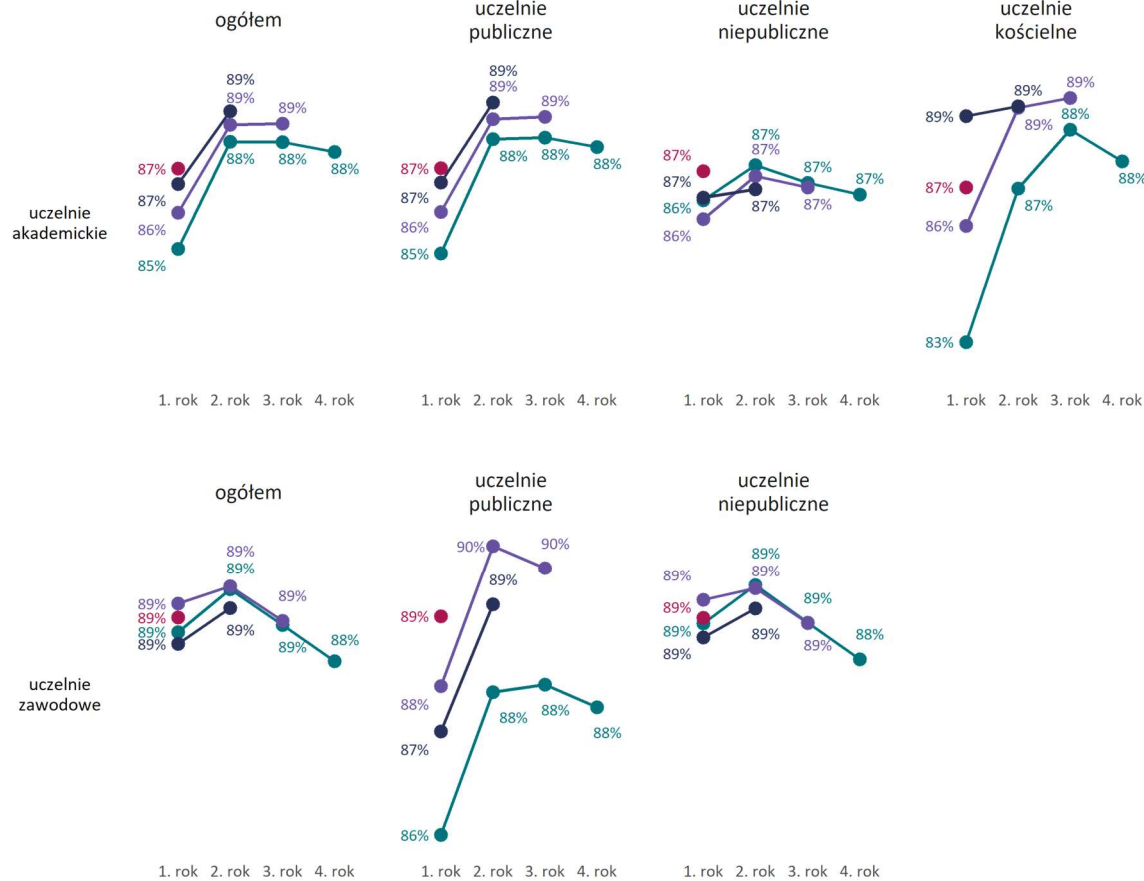
Odsetek absolwentów z lat 2014–2017 z doświadczeniem jakiegokolwiek pracy po uzyskaniu dyplomu według rodzaju uczelni

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Odsetek absolwentów z lat 2014–2017 z doświadczeniem jakiegokolwiek pracy po uzyskaniu dyplomu w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe dla każdego rodzaju uczelni

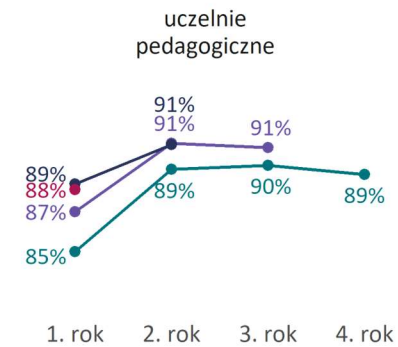
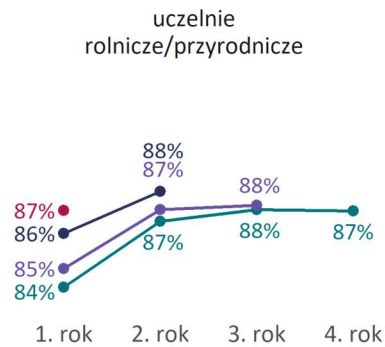
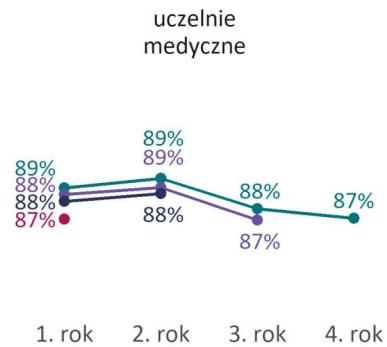
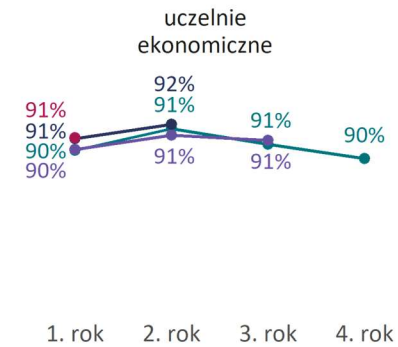
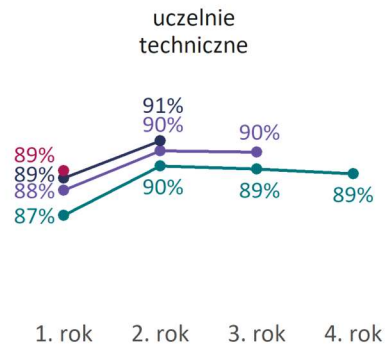
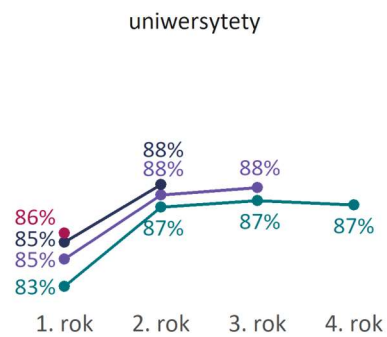
● 2017 ● 2016 ● 2015 ● 2014

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Odsetek absolwentów z lat 2014–2017 z doświadczeniem jakiegokolwiek pracy po uzyskaniu dyplomu według typu uczelni publicznych, cz.1

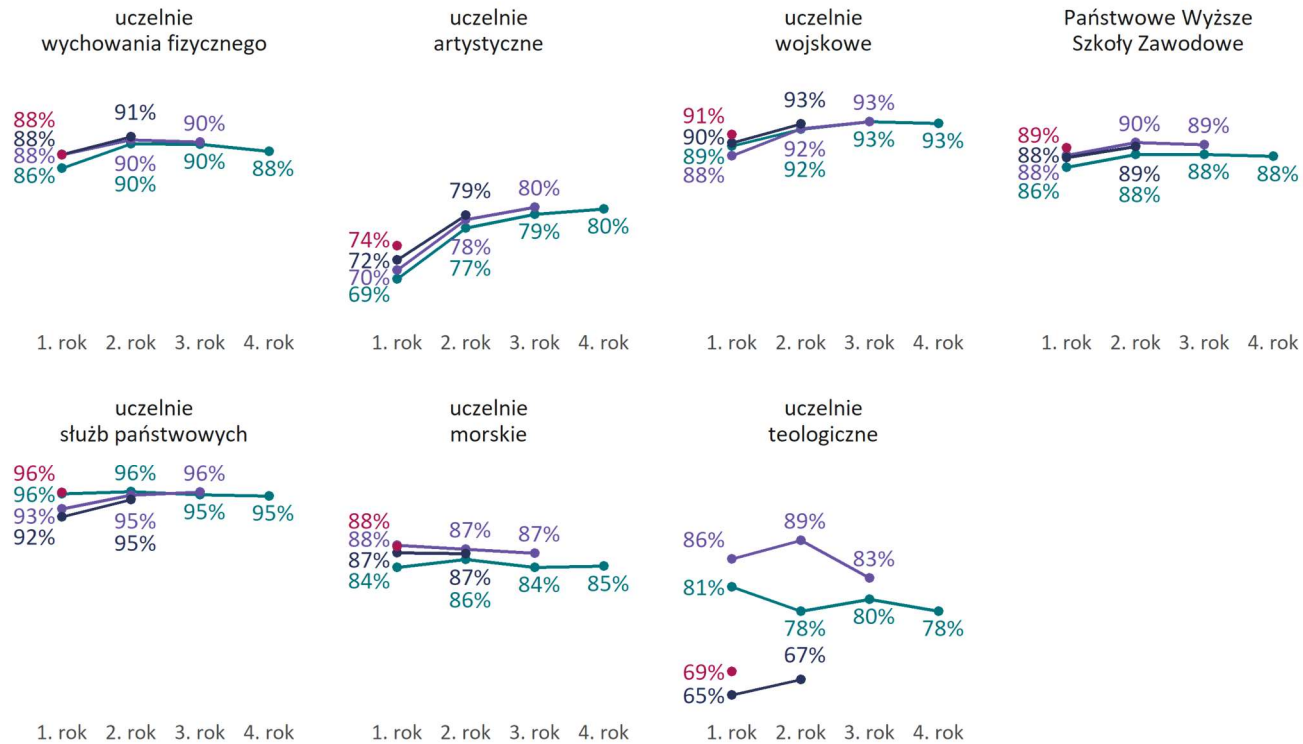
• 2017 • 2016 • 2015 • 2014

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Odsetek absolwentów z lat 2014–2017 z doświadczeniem jakiegokolwiek pracy po uzyskaniu dyplomu według typu uczelni publicznych, cz.2

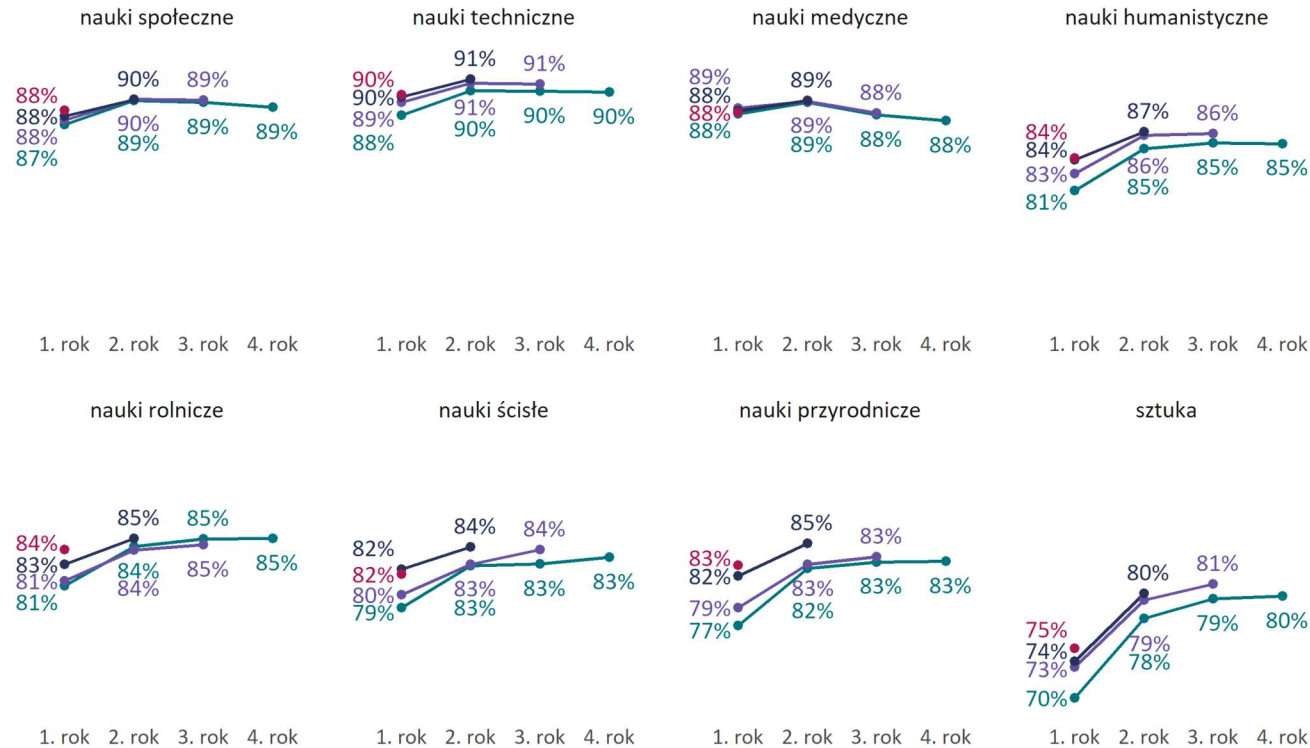
• 2017 • 2016 • 2015 • 2014

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Odsetek absolwentów z lat 2014–2017 z doświadczeniem jakiegokolwiek pracy po uzyskaniu dyplomu według obszaru kształcenia

• 2017 • 2016 • 2015 • 2014

Objaśnienie: zestawienie nie uwzględnia absolwentów kierunków o nieokreślonym głównym obszarze kształcenia.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Doświadczenie pracy wśród absolwentów – umowa o pracę

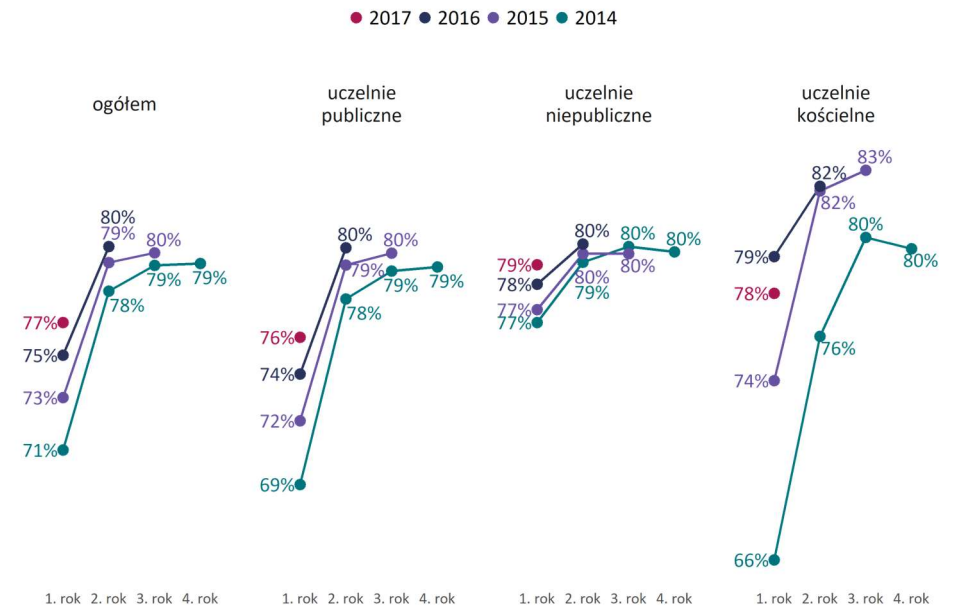
W latach 2014–2017 wzrósł odsetek absolwentów, którzy w pierwszym roku po ukończeniu studiów byli zatrudnieni na umowę o pracę – w roku 2017 wskaźnik ten wyniósł 77%, czyli o 6 punktów procentowych więcej niż w roku 2014. W porównaniu do absolwentów uczelni publicznych, absolwenci uczelni niepublicznych częściej pracowali na etacie w pierwszym roku po otrzymaniu dyplomu – w kolejnych latach różnica się wyrównywała.

Różnice pod względem zatrudnienia na umowę o pracę były widoczne pomiędzy absolwentami uczelni zawodowych i akademickich – w latach 2014–2017 absolwenci uczelni zawodowych częściej niż akademickich zawierali umowę o pracę w pierwszych czterech latach po ukończeniu studiów (różnica 5 punktów procentowych dla roku 2017).

Pracujący na umowę o pracę stanowią największy odsetek wśród absolwentów uczelni służb państwowych (97%), z kolei najmniejszy – uczelni artystycznych (50%) z rocznika 2017.

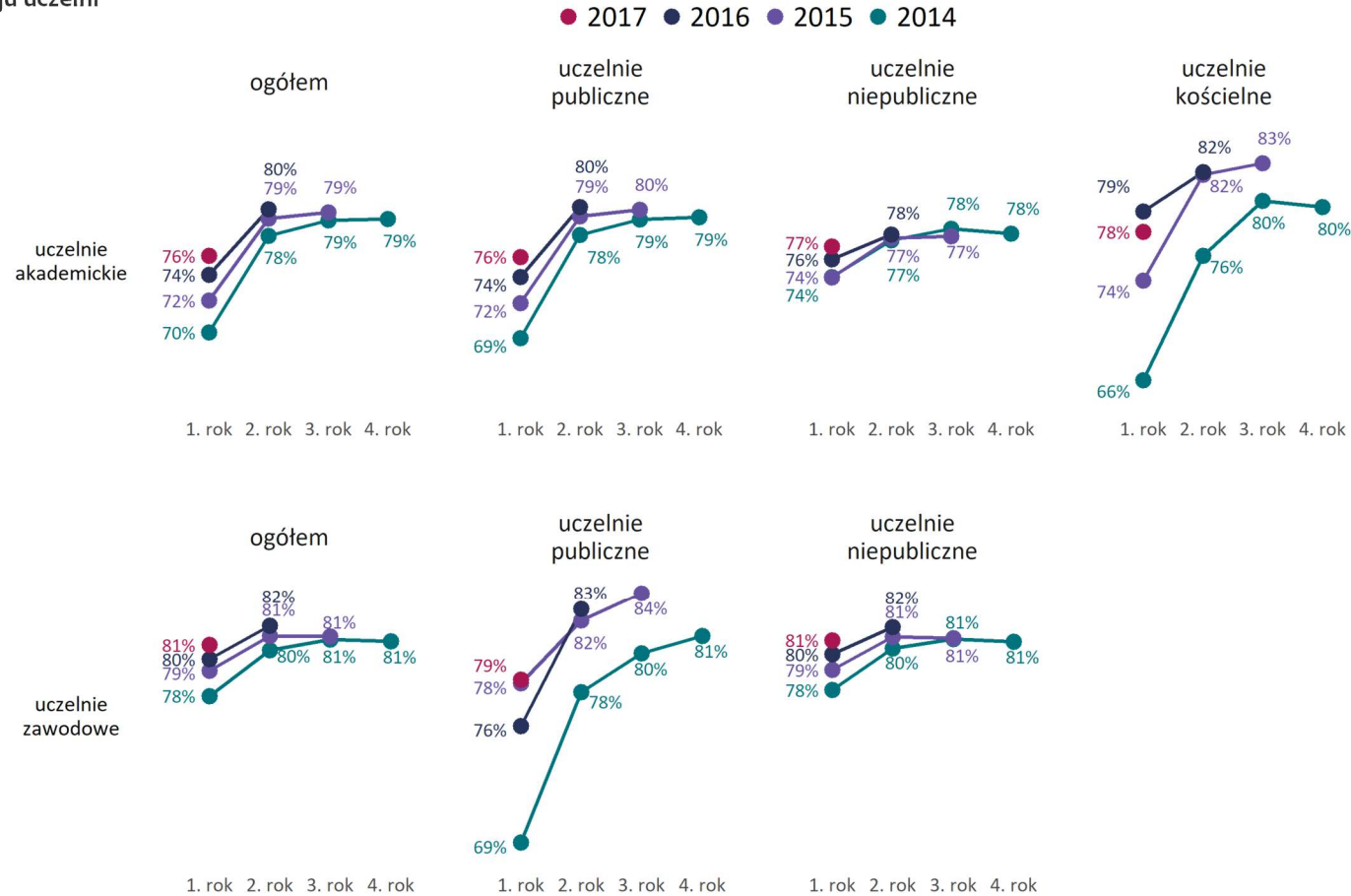
W pierwszym roku po ukończeniu uczelni (dane dla 2017 roku), najczęściej zatrudniani na umowę o pracę są absolwenci kierunków technicznych (80%), najrzadziej kończący studia z obszaru sztuki (52%), którzy z kolei osiągają najwyższy wskaźnik samozatrudnienia (patrz: podrozdział *Doświadczenie samozatrudnienia*).

Odsetek absolwentów z lat 2014–2017 z doświadczeniem zatrudnienia na umowę o pracę po uzyskaniu dyplomu według rodzaju uczelni

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

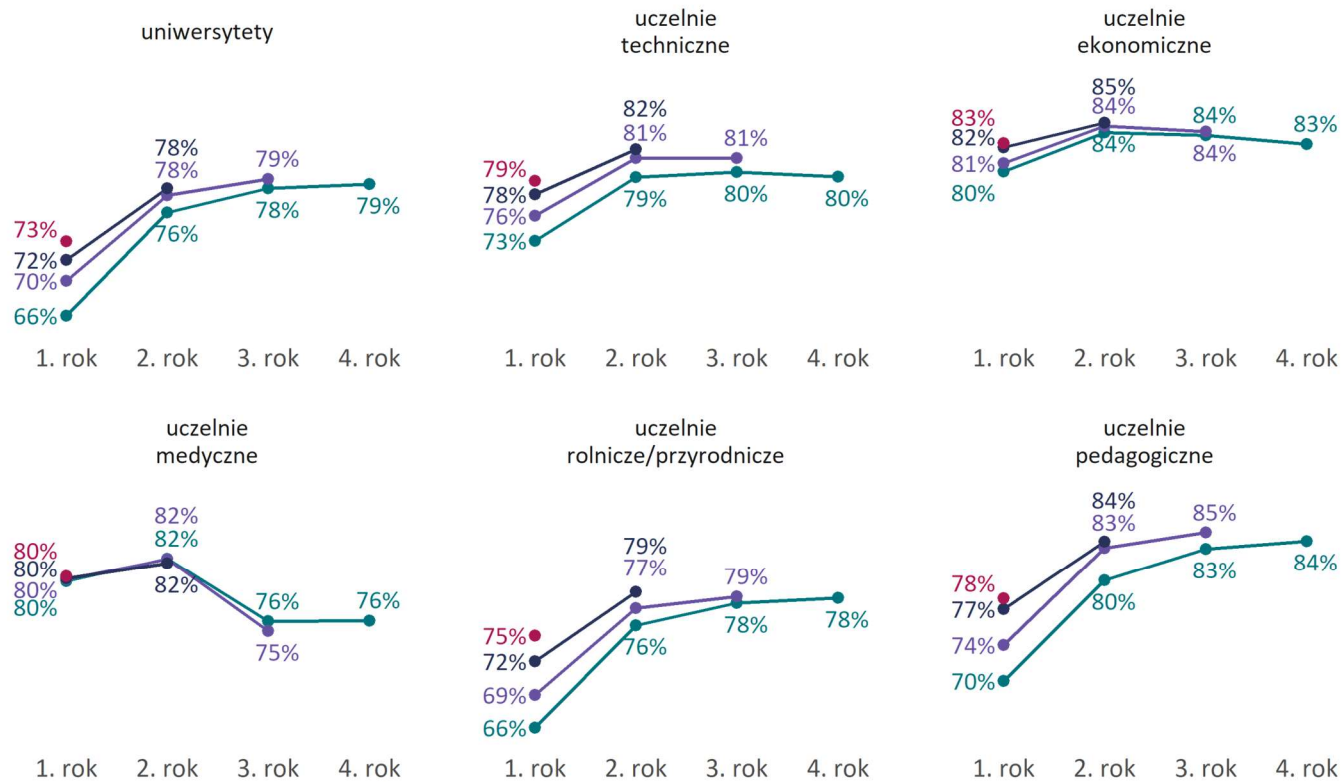
Odsetek absolwentów z lat 2014–2017 z doświadczeniem zatrudnienia na umowę o pracę po uzyskaniu dyplomu w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe dla każdego rodzaju uczelni

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Odsetek absolwentów z lat 2014–2017 z doświadczeniem zatrudnienia na umowę o pracę po uzyskaniu dyplomu według typu uczelni publicznych, cz.1

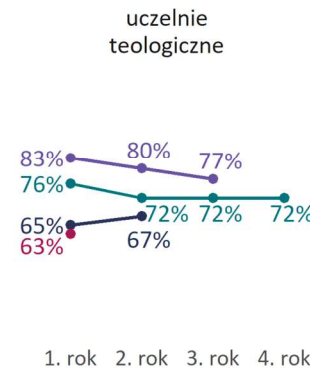
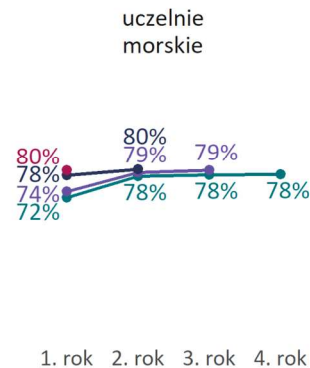
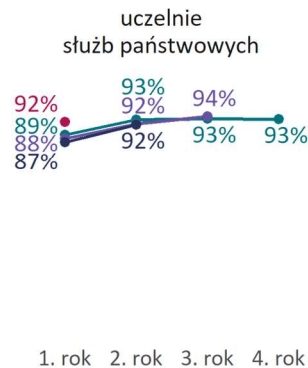
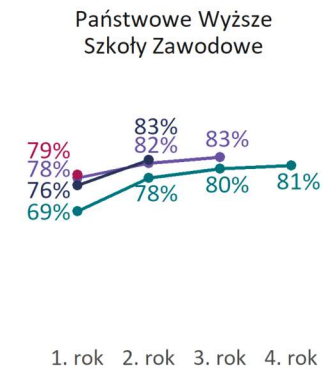
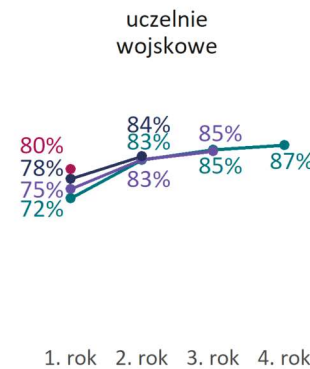
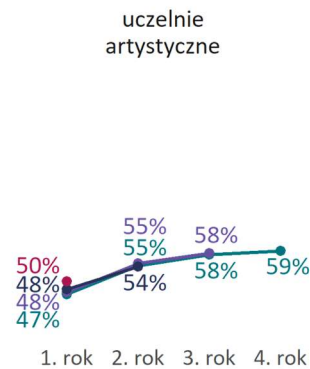
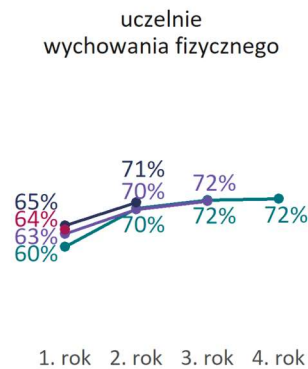
● 2017 ● 2016 ● 2015 ● 2014

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Odsetek absolwentów z lat 2014–2017 z doświadczeniem zatrudnienia na umowę o pracę po uzyskaniu dyplomu według typu uczelni publicznych, cz.2

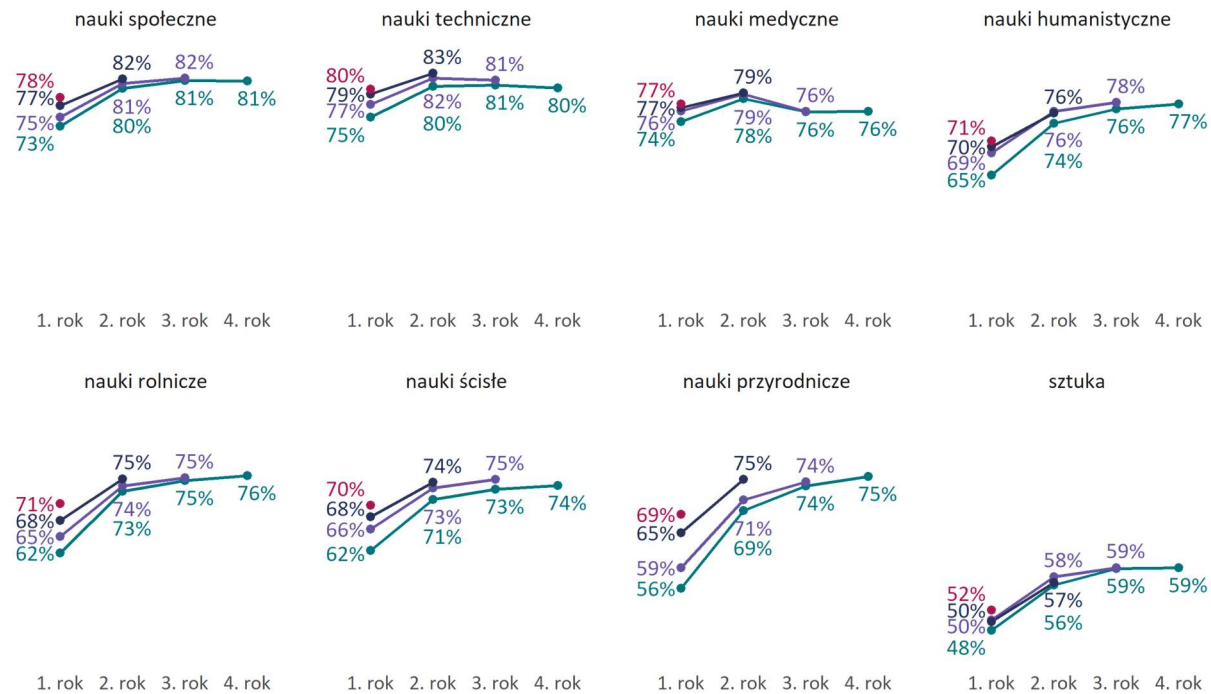
• 2017 • 2016 • 2015 • 2014

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Odsetek absolwentów z lat 2014–2017 z doświadczeniem zatrudnienia na umowę o pracę po uzyskaniu dyplomu według obszaru kształcenia

• 2017 • 2016 • 2015 • 2014

Objaśnienie: zestawienie nie uwzględnia absolwentów kierunków o nieokreślonym głównym obszarze kształcenia.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

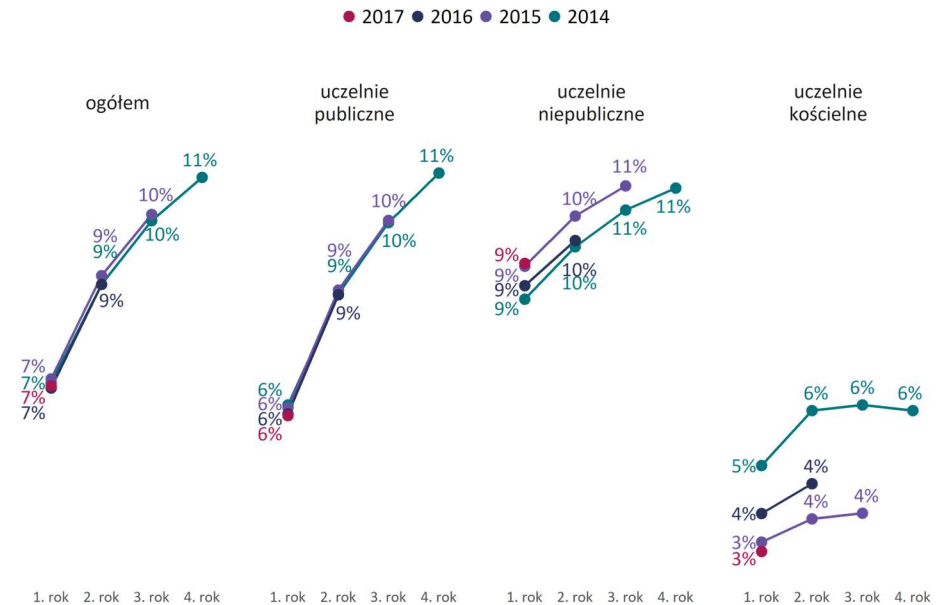
Doświadczenie samozatrudnienia

Doświadczenie samozatrudnienia w pierwszym roku po uzyskaniu dyplomu jest udziałem 7% odsetka absolwentów. Wskaźnik ten stopniowo rośnie wraz z mijającym czasem od uzyskania dyplomu (11% dla rocznika 2014 w czwartym roku po ukończeniu studiów).

Osoby, które ukończyły uczelnie niepubliczne, nieco częściej niż absolwenci szkół publicznych wybierały tę formę zatrudnienia (różnica 3 punktów procentowych w pierwszym roku po ukończeniu studiów). Również absolwenci uczelni zawodowych w pierwszym roku po uzyskaniu dyplomu częściej doświadczali samozatrudnienia niż absolwenci uczelni akademickich. Różnica ta zacierała się już w kolejnych latach. Najbardziej na samozatrudnienie decydowały się osoby z dyplomem uczelni kościelnych.

Doświadczenie samozatrudnienia w pierwszym roku po uzyskaniu dyplomu najczęściej cechuje absolwentów uczelni wychowania fizycznego i uczelni artystycznych (odpowiednio: 10% i 9% absolwentów z rocznika 2017). Największa różnica w poziomie wskaźnika samozatrudnienia pomiędzy pierwszym a czwartym rokiem po ukończeniu studiów jest zauważalna w przypadku uczelni medycznych – odpowiednio 7% (w pierwszym roku) i 26% (w czwartym roku) absolwentów z rocznika 2014 zdecydowała się na tę formę pracy. Tak duża różnica w przypadku uczelni medycznych wynika z obowiązku odbycia stażu podyplomowego przez lekarzy (13 miesięcy) i lekarzy dentyistów (12 miesięcy)³². Dane dla absolwentów w pierwszym roku od uzyskania dyplomu obejmują okres po odbyciu stażu, a zatem okres po odbyciu stażu, a zatem uwzględniają osoby, które zostały zatrudnione na przykład jako lekarze kontraktowi³³.

Odsetek absolwentów z lat 2014–2017 z doświadczeniem samozatrudnienia po uzyskaniu dyplomu według rodzaju uczelni

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

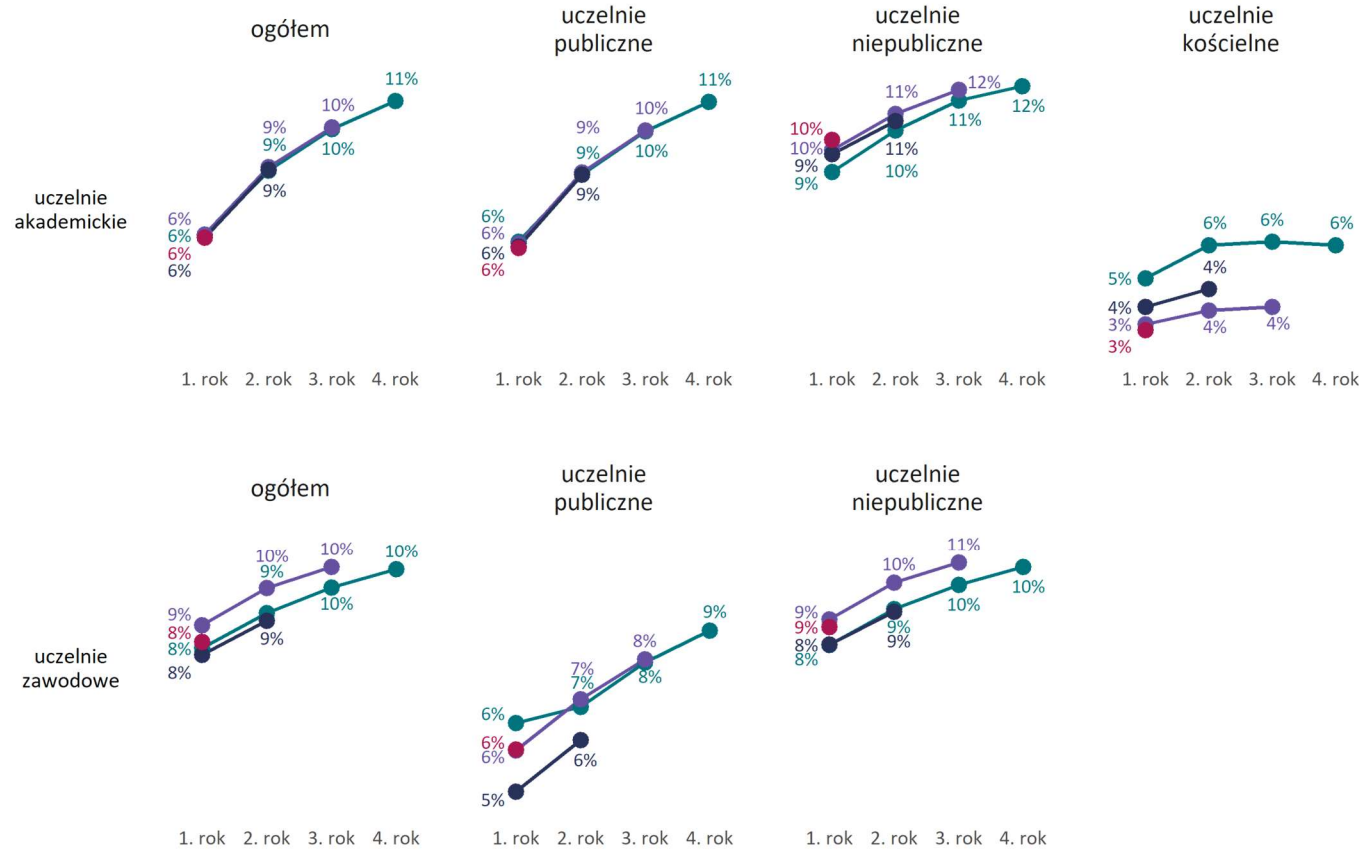
³²Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 26 września 2012 r. w sprawie stażu podyplomowego lekarza i lekarza dentyisty (Dz.U. 2012 poz. 1082).

³³Opóźniony start na rynku pracy absolwentów studiów lekarskich, wywołany przez obowiązek stażowy, rzutuje również na statystyki dotyczące kwestii bezrobocia.

Największy odsetek absolwentów, którzy po czterech latach od uzyskania dyplomu prowadzili własną działalność gospodarczą, odnotowano wśród absolwentów nauk medycznych (22%) i kierunków z obszaru sztuki (16%).

Odsetek absolwentów z lat 2014–2017 z doświadczeniem samozatrudnienia po uzyskaniu dyplomu w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe dla każdego rodzaju uczelni

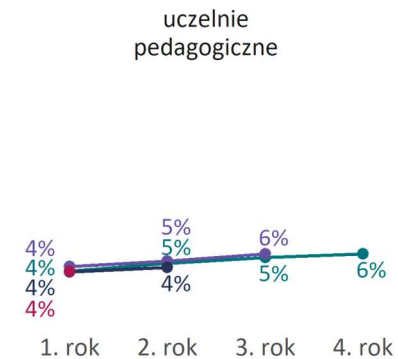
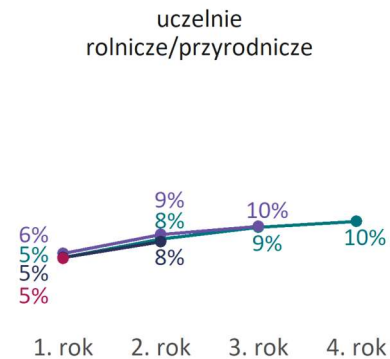
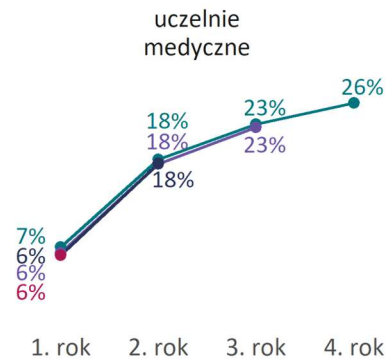
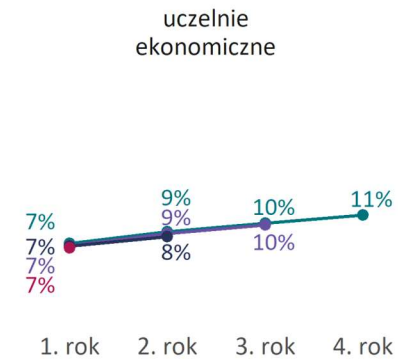
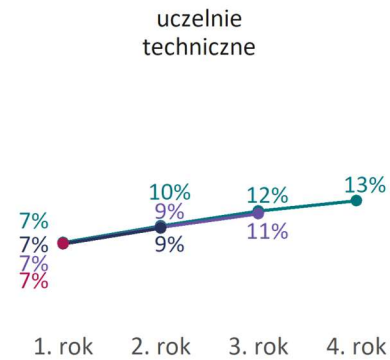
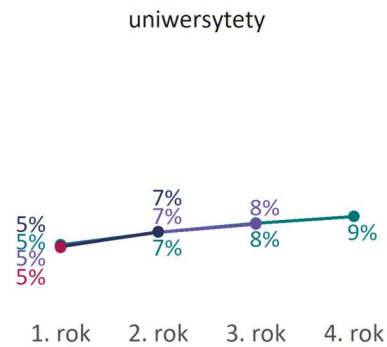
● 2017 ● 2016 ● 2015 ● 2014

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 30.09.2017.

Odsetek absolwentów z lat 2014–2017 z doświadczeniem samozatrudnienia po uzyskaniu dyplomu według typu uczelni publicznych, cz.1

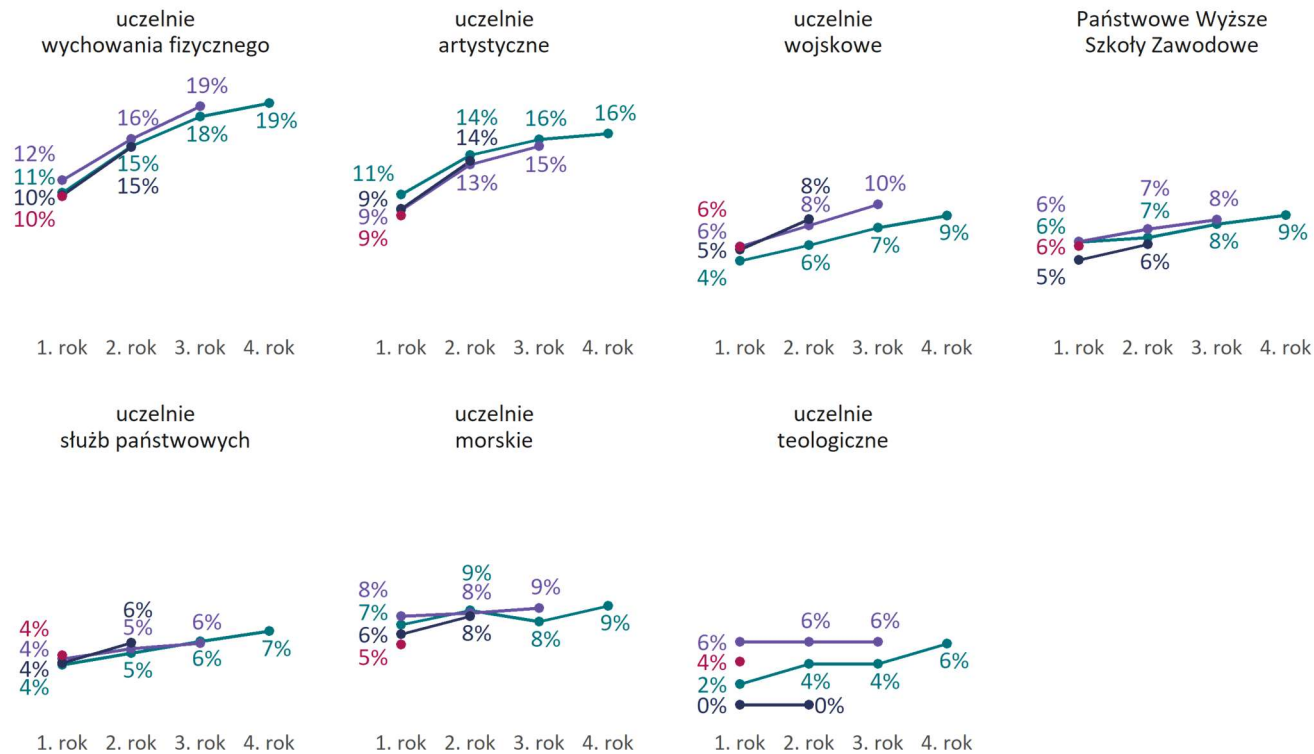
• 2017 • 2016 • 2015 • 2014

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Odsetek absolwentów z lat 2014–2017 z doświadczeniem samozatrudnienia po uzyskaniu dyplomu według typu uczelni publicznych, cz.2

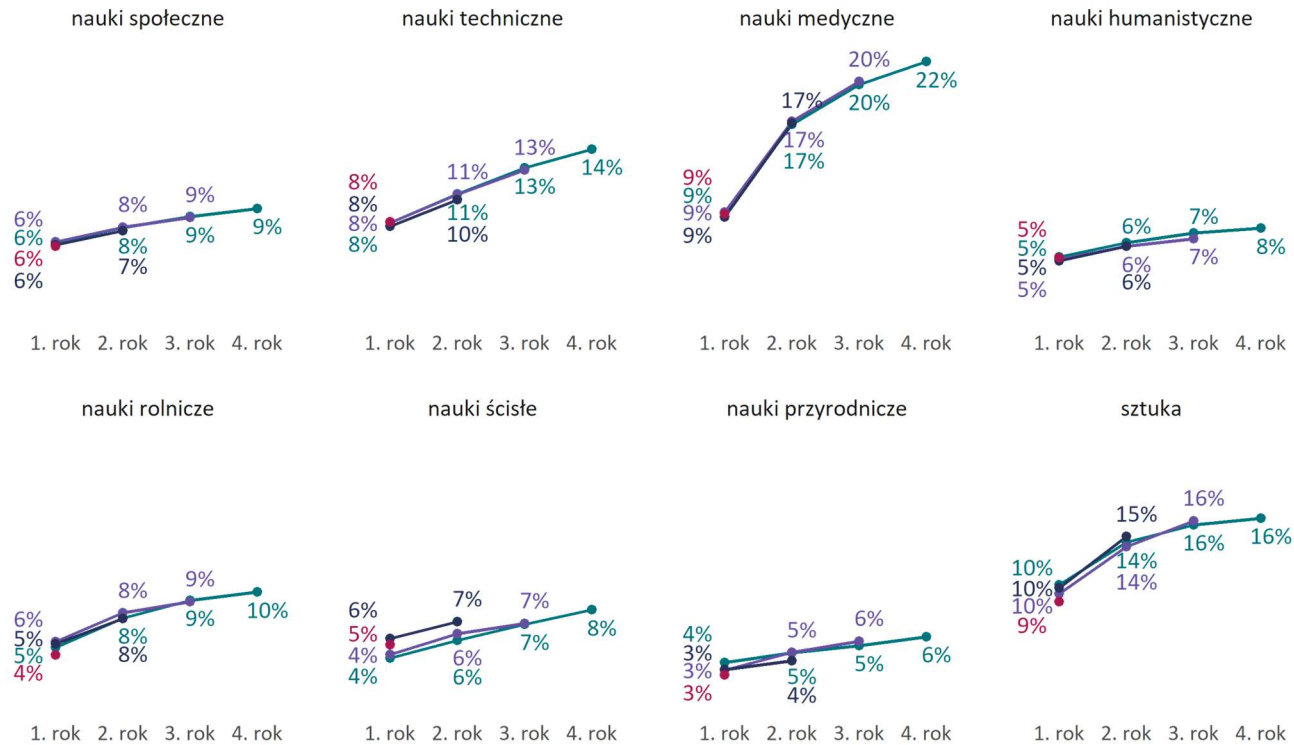
• 2017 • 2016 • 2015 • 2014

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Odsetek absolwentów z lat 2014–2017 z doświadczeniem samozatrudnienia po uzyskaniu dyplomu według obszaru kształcenia

• 2017 • 2016 • 2015 • 2014

Objaśnienie: zestawienie nie uwzględnia absolwentów kierunków o nieokreślonym głównym obszarze kształcenia.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Doświadczenie bezrobocia

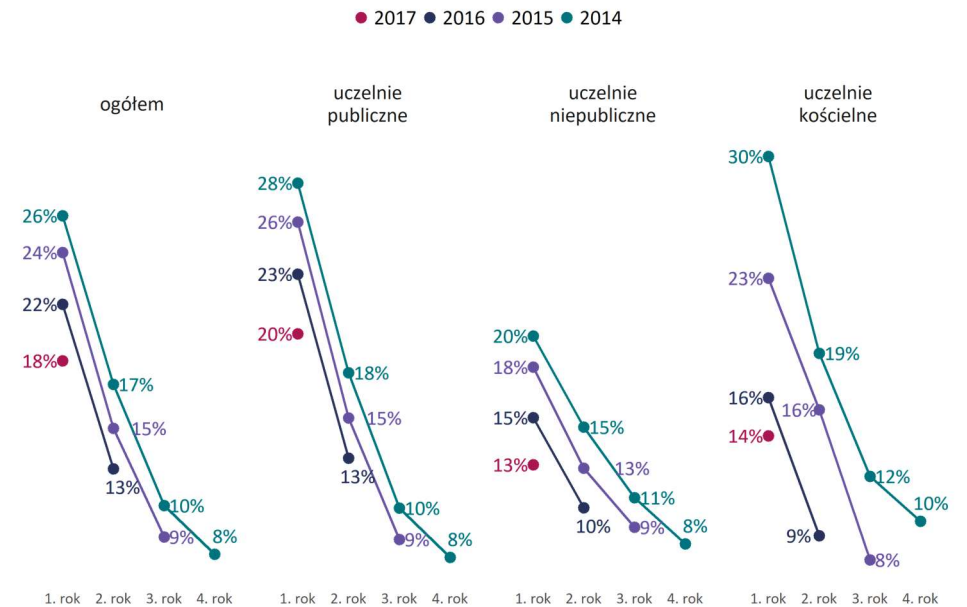
W latach 2014–2017 systematycznie zmniejszała się liczba absolwentów, którzy doświadczyli bezrobocia w pierwszym roku po ukończeniu studiów – wśród absolwentów rocznika 2017 ich odsetek wyniósł 18%. Bezrobocie rzadziej dotyczy absolwentów uczelni niepublicznych – 13% absolwentów z rocznika 2017 doświadczyło bezrobocia w pierwszym roku po ukończeniu uczelni.

Absolwenci uczelni zawodowych rzadziej doświadczają bezrobocia w pierwszym roku po uzyskaniu dyplomu niż absolwenci szkół akademickich. W 2017 roku bezrobocia w pierwszym roku po uzyskaniu dyplomu doświadczyło 14% absolwentów uczelni zawodowych i 19% akademickich. Natomiast już cztery lata po uzyskaniu dyplomu wspomniane różnice niemal nie występują.

Bezrobocia w pierwszym roku po uzyskaniu dyplomu najczęściej doświadczają absolwenci uczelni rolniczych i przyrodniczych (28%) oraz Państwowych Wyższych Szkół Zawodowych (26%) z rocznika 2017. Natomiast wśród osób będących cztery lata po dyplomie (rocznik 2014) bezrobocie jest najwyższe wśród absolwentów uczelni pedagogicznych (11%) oraz Państwowych Wyższych Szkół Zawodowych (11%). W przypadku rocznika 2014 spadek bezrobocia w kolejnych latach od momentu zakończenia kształcenia nie dotyczy uczelni medycznych i teologicznych. W przypadku tych pierwszych poziom bezrobocia rośnie w drugim roku od momentu uzyskania dyplomu, co jest związane z obowiązkiem stażowym lekarzy, po czym spada znacząco w trzecim roku.

Bezrobocia w pierwszym roku po uzyskaniu dyplomu najczęściej doświadczają absolwenci studiów z obszaru nauk rolniczych (33%) oraz nauk przyrodniczych

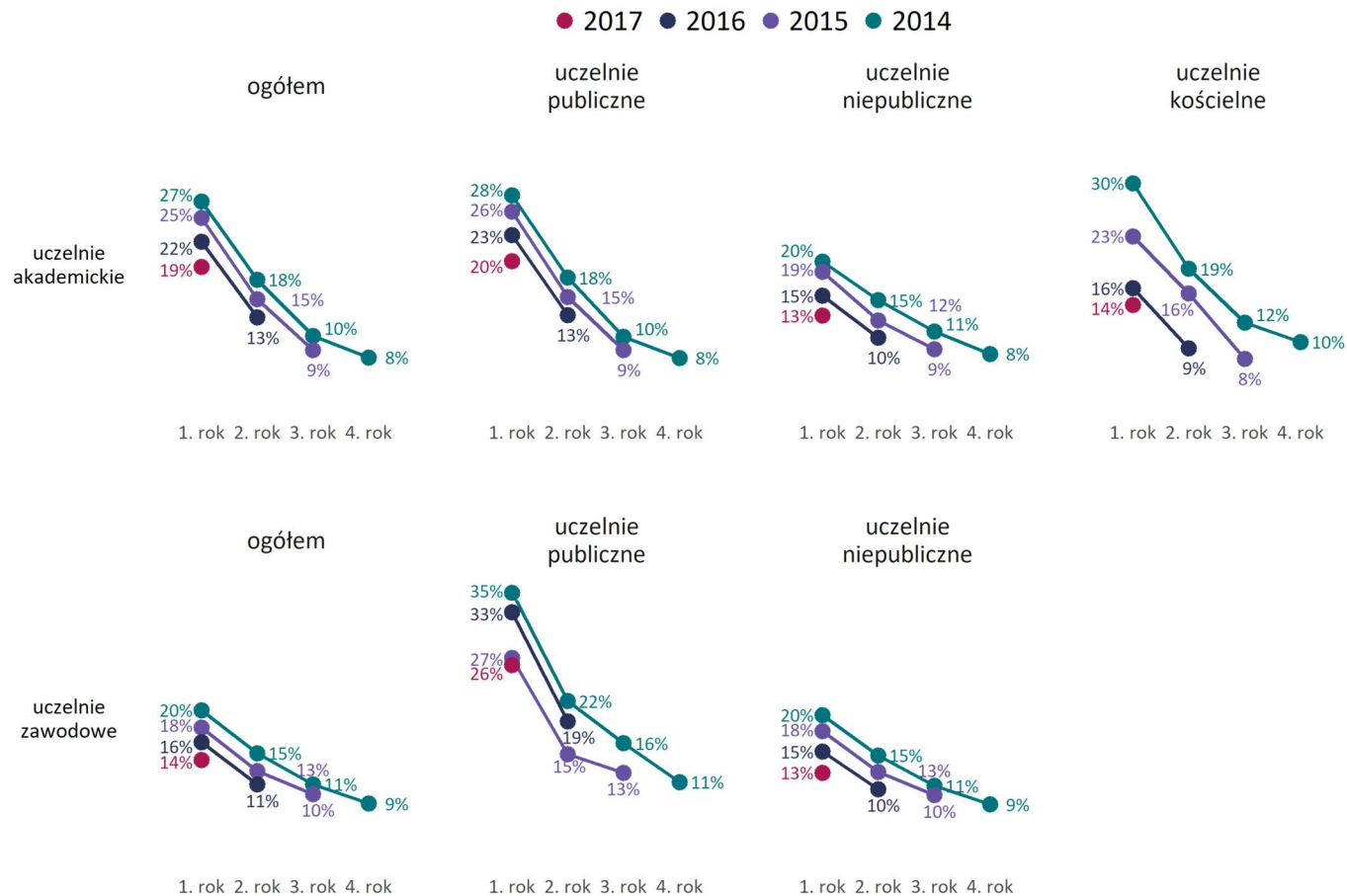
Odsetek absolwentów z lat 2014–2017 z doświadczeniem bezrobocia po uzyskaniu dyplomu według rodzaju uczelni

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

(28%), najrzadziej natomiast absolwenci nauk medycznych (14%; dane dla rocznika 2017). Natomiast w czwartym roku po otrzymaniu dyplomu bezrobocie najrzadziej dotyczyło absolwentów nauk technicznych (5%), medycznych (5%) i ścisłych (5%).

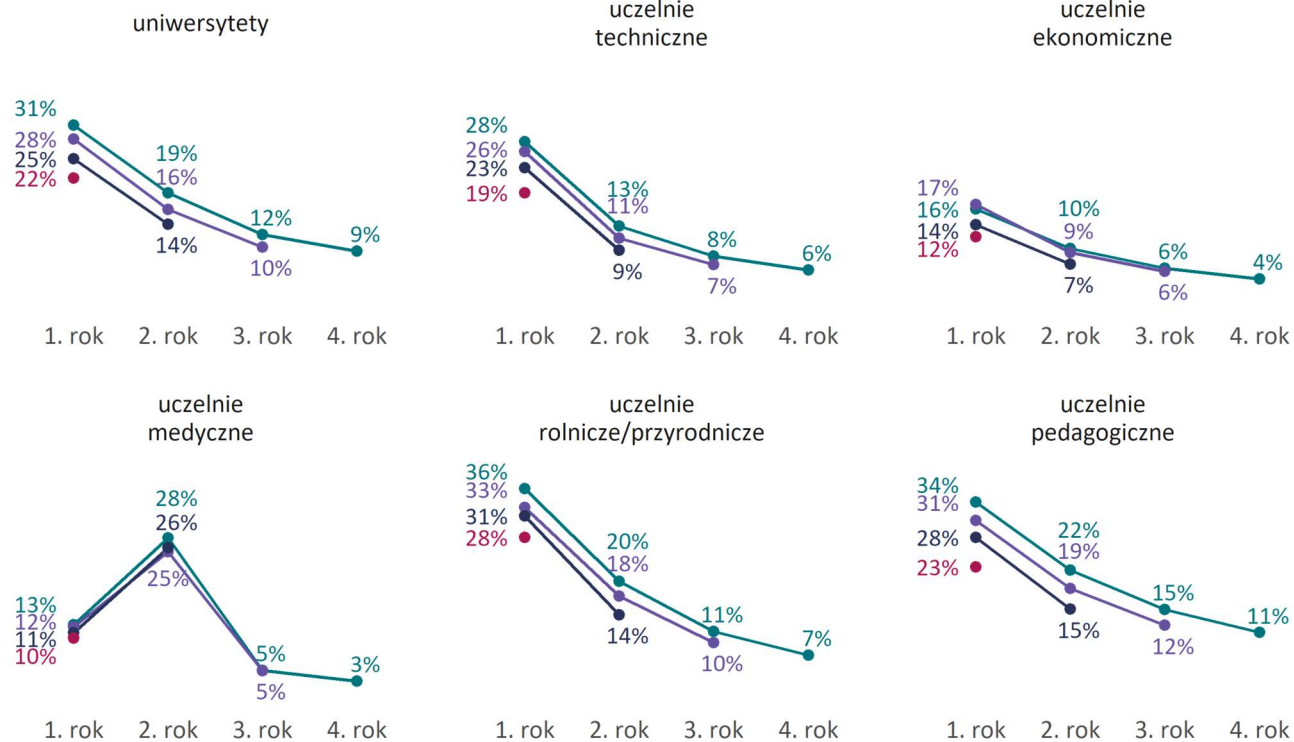
Odsetek absolwentów z lat 2014–2017 z doświadczeniem bezrobocia po uzyskaniu dyplomu w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe dla każdego rodzaju uczelni

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 30.09.2017.

Odsetek absolwentów z lat 2014–2017 z doświadczeniem bezrobocia po uzyskaniu dyplomu według typu uczelni publicznych, cz.1

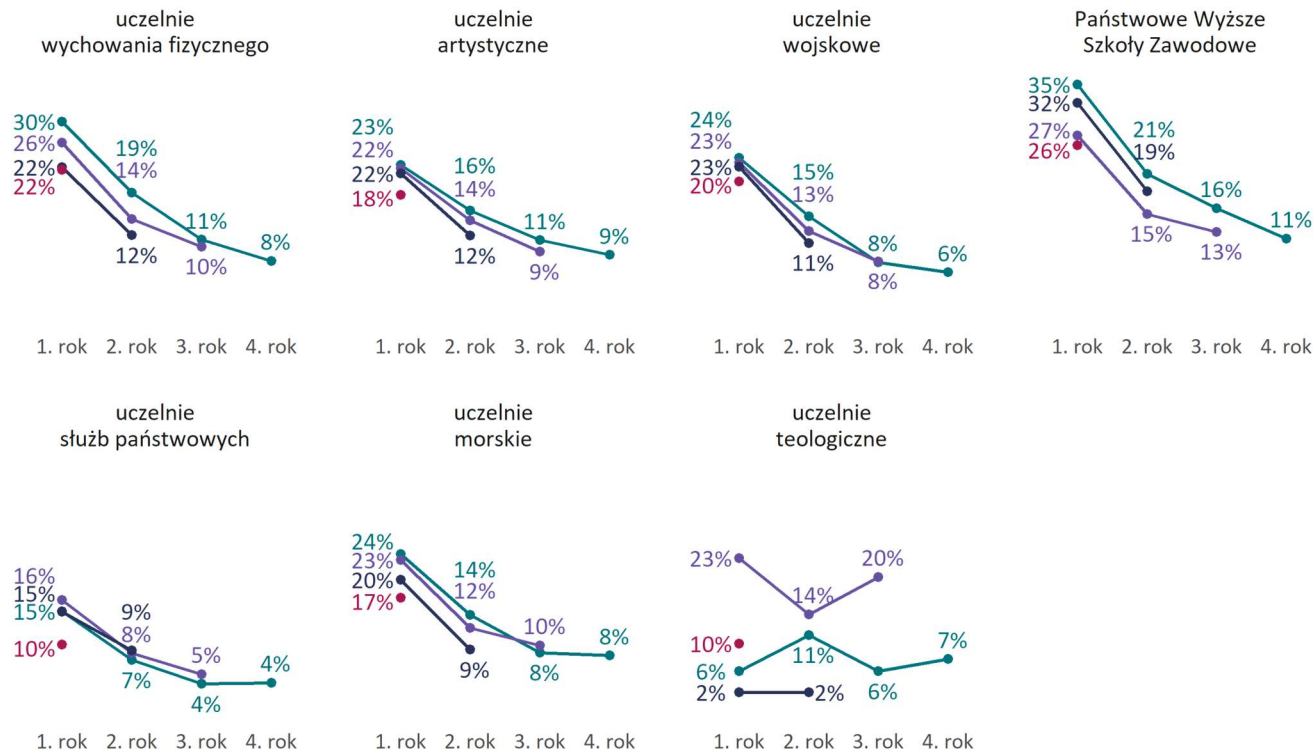
• 2017 • 2016 • 2015 • 2014

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Odsetek absolwentów z lat 2014–2017 z doświadczeniem bezrobocia po uzyskaniu dyplomu według typu uczelni publicznych, cz.2

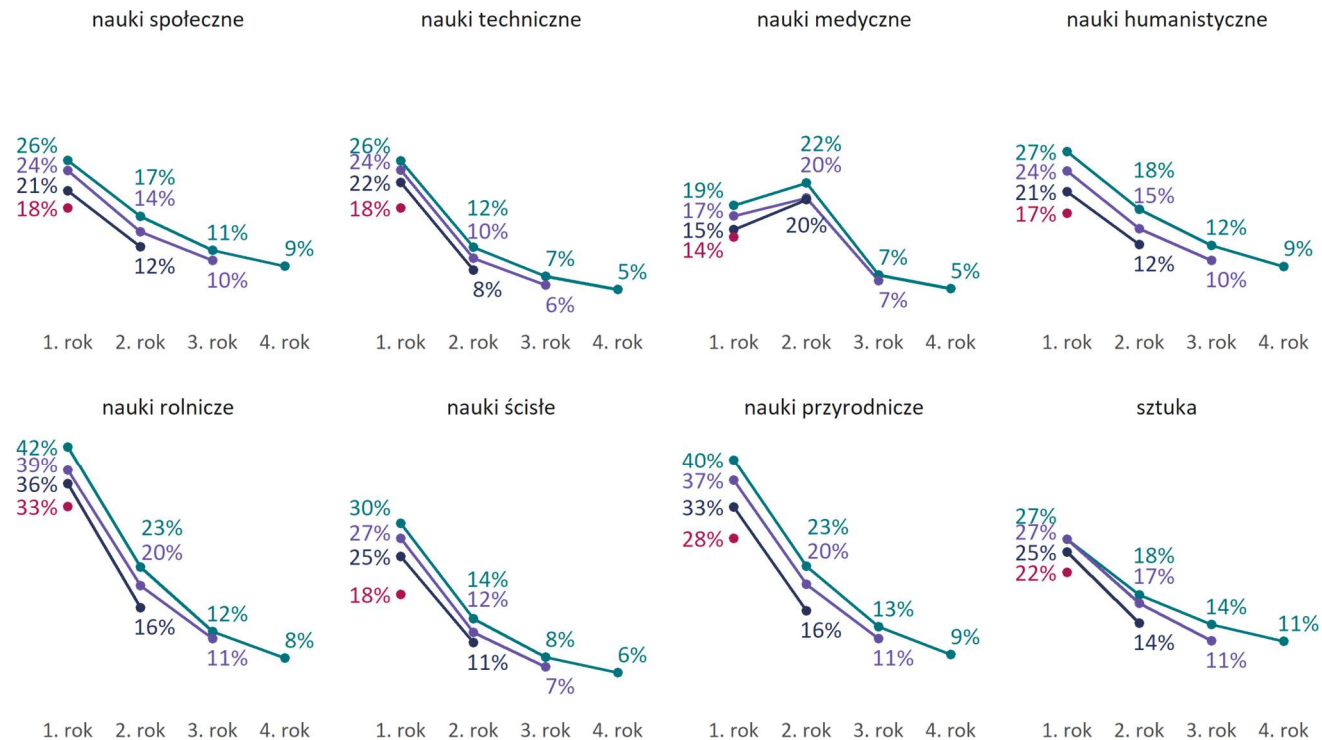
• 2017 • 2016 • 2015 • 2014

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Odsetek absolwentów z lat 2014–2017 z doświadczeniem bezrobocia po uzyskaniu dyplomu według obszaru kształcenia

• 2017 • 2016 • 2015 • 2014

Objaśnienie: zestawienie nie uwzględnia absolwentów kierunków o nieokreślonym głównym obszarze kształcenia.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Wynagrodzenia brutto absolwentów z tytułu podjęcia pracy

Jak wynika z raportów Ogólnopolskiego systemu monitorowania Ekonomicznych Losów Absolwentów szkół wyższych, wynagrodzenia absolwentów uczelni w początkowym okresie obecności na rynku pracy kształtują się poniżej średniej płacy w Polsce oraz poniżej średnich płac w powiatach zamieszkania absolwentów. Na przykładzie absolwentów rocznika 2014 można zauważyć, że już w drugim roku po zakończeniu studiów średnie wynagrodzenia wzrosły i sukcesywnie zwiększały się w kolejnych latach po otrzymaniu dyplomu, niezależnie od rodzaju uczelni.

Dla wszystkich roczników kończących studia w latach 2014–2017 zauważalny jest systematyczny wzrost poziomu średnich³⁴ wynagrodzeń absolwentów szkół wyższych. W pierwszym roku po ukończeniu studiów absolwenci z rocznika 2017 miesięcznie zarabiali średnio 2 869 zł³⁵, a absolwenci z rocznika 2014 – 2 267 zł.

W przypadku rocznika 2014, wyższe miesięczne średnie stawki w pierwszym roku po ukończeniu studiów otrzymywali absolwenci szkół niepublicznych. Sytuacja ta uległa odwróceniu już w trzecim roku od zakończenia kształcenia i utrzymała się w kolejnym roku – wówczas wyższe wynagrodzenia otrzymywali absolwenci szkół publicznych.

Absolwenci uczelni zawodowych zarabiali w pierwszym roku po uzyskaniu dyplomu lepiej niż absolwenci uczelni akademickich, w drugim roku zarobki były na zbliżonym poziomie, a już w trzecim i czwartym wyższe wynagrodzenia otrzymywali absolwenci uczelni akademickich. Natomiast wśród absolwentów uczelni publicznych z roku 2017, wynagrodzenia absolwentów uczelni zawodowych były niższe niż absolwentów szkół akademickich już

w pierwszym roku po otrzymaniu dyplomu.

Najlepiej zarabiającymi absolwentami szkół publicznych z rocznika 2017 w pierwszym roku po ukończeniu studiów byli absolwenci uczelni służb państwowych (4 667 zł) i uczelni ekonomicznych (3 727 zł), a najniższe wynagrodzenie otrzymywali roku absolwenci uczelni artystycznych (2 073 zł) i wychowania fizycznego (2 258 zł) – prezentowany wskaźnik wysokości wynagrodzenia nie obejmuje samozatrudnienia, które jest częste wśród absolwentów tego typu uczelni.

W przypadku absolwentów rocznika 2014, niezależnie od typu uczelni, zauważalny jest systematyczny wzrost średnich wynagrodzeń w ciągu pierwszych czterech lat po ukończeniu uczelni. W czwartym roku po otrzymaniu dyplomów najwyższe miesięczne wynagrodzenie otrzymywali nadal absolwenci uczelni służb państwowych (4 948 zł), uczelni ekonomicznych (4 664 zł), i technicznych (4 440 zł). Z kolei najmniej zarabiali absolwenci uczelni pedagogicznych (2 875 zł) i artystycznych (2 889 zł).

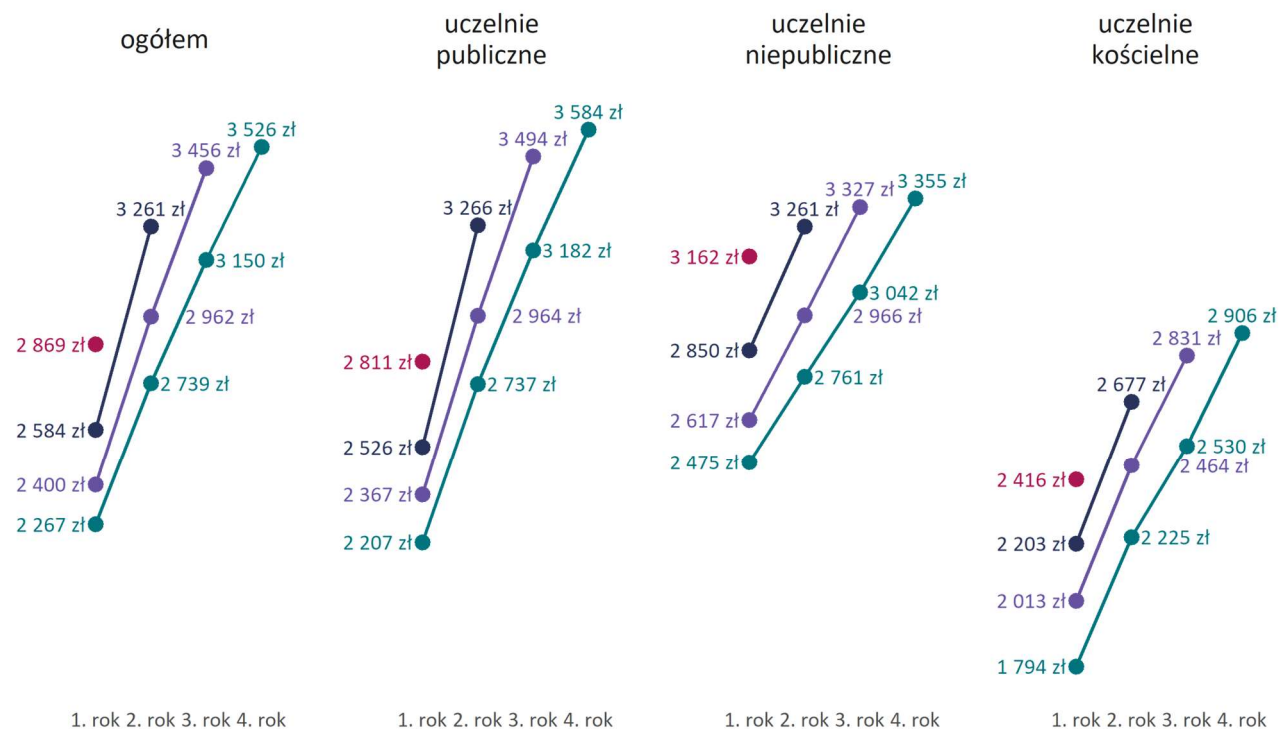
Poziom wynagrodzenia zależy także od obszaru kształcenia – wśród absolwentów rocznika 2017 najlepiej zarabiająca grupą byli absolwenci nauk technicznych (3 435 zł), najmniejsze zarobki charakteryzowały absolwentów kierunków z obszaru sztuki (2 073 zł). Tendencja ta utrzymuje się dla wszystkich roczników także w kolejnych latach po ukończeniu studiów.

³⁴ Średnią obliczono wyłącznie z przepracowanych miesięcy, w przypadku których odnotowano dochód absolwenta w bazach ZUS.

³⁵ Prezentowane w podrozdziale wartości odnoszą się do wynagrodzeń brutto.

Mediana średniego miesięcznego wynagrodzenia brutto absolwentów z lat 2014–2017 według rodzaju uczelni

● 2017 ● 2016 ● 2015 ● 2014

Objaśnienia: w zestawieniu uwzględniono wyłącznie miesiące przepracowane, w przypadku których odnotowano dochód absolwenta w bazach ZUS.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Mediana średniego miesięcznego wynagrodzenia brutto absolwentów z lat 2014–2017 w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe dla każdego rodzaju uczelni

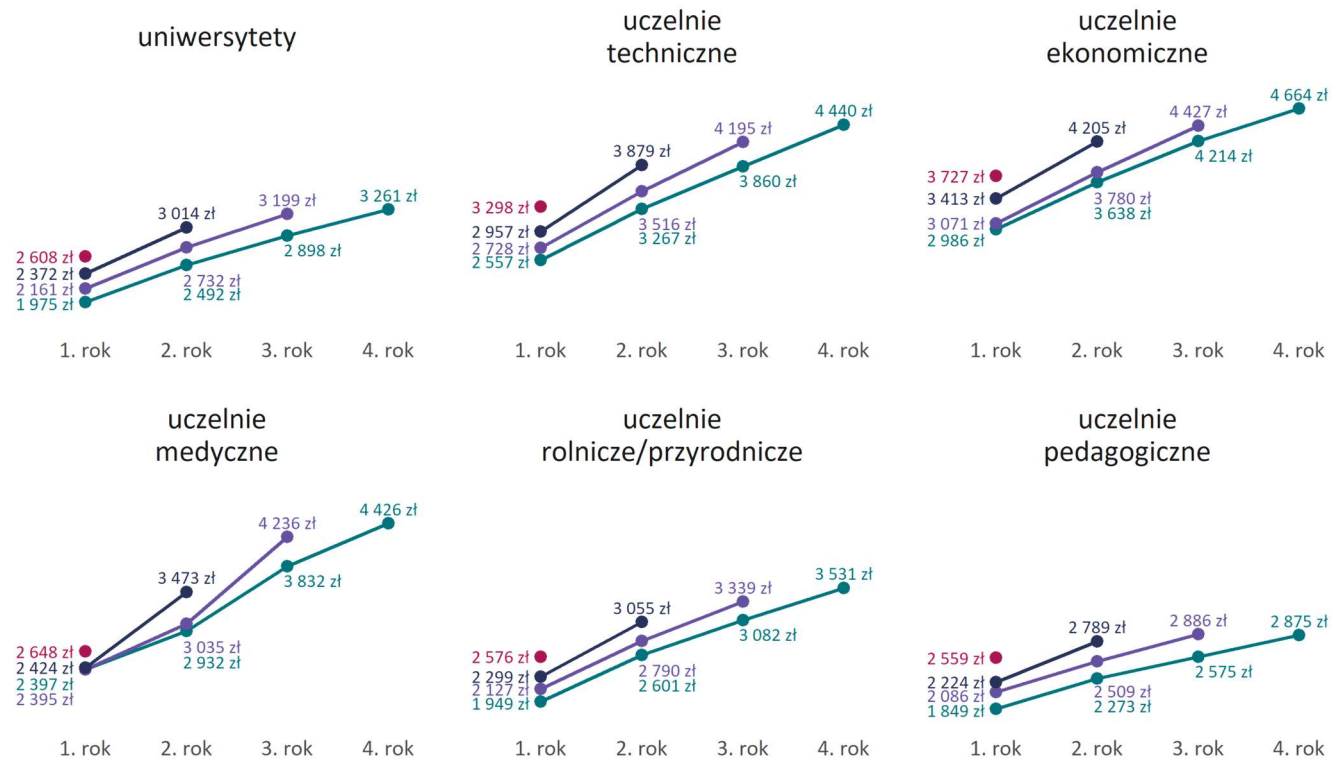

Objaśnienia: w zestawieniu uwzględniono wyłącznie miesiące przepracowane, w przypadku których odnotowano dochód absolwenta w bazach ZUS.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Mediana średniego miesięcznego wynagrodzenia brutto absolwentów z lat 2014–2017 według typu uczelni publicznych, cz.1

● 2017 ● 2016 ● 2015 ● 2014

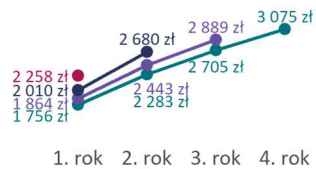
Objaśnienia: w zestawieniu uwzględniono wyłącznie miesiące przepracowane, w przypadku których odnotowano dochód absolwenta w bazach ZUS.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

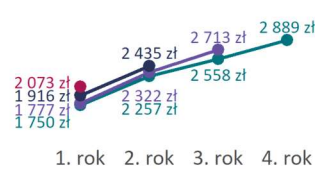
Mediana średniego miesięcznego wynagrodzenia brutto absolwentów z lat 2014–2017 według typu uczelni publicznych, cz.2

● 2017 ● 2016 ● 2015 ● 2014

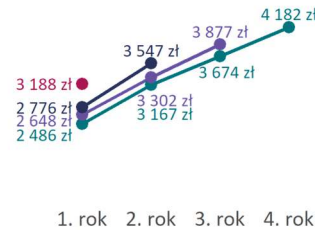
uczelnie
wychowania fizycznego

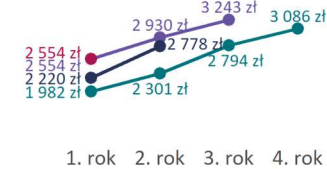
uczelnie
artystyczne

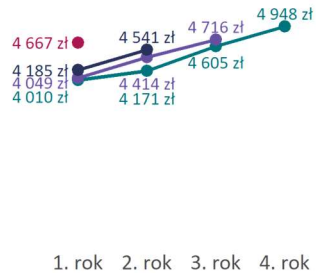
uczelnie
wojskowe

Państwowe Wyższe
Szkoły Zawodowe

uczelnie
służb państwowych

uczelnie
morskie

uczelnie
teologiczne

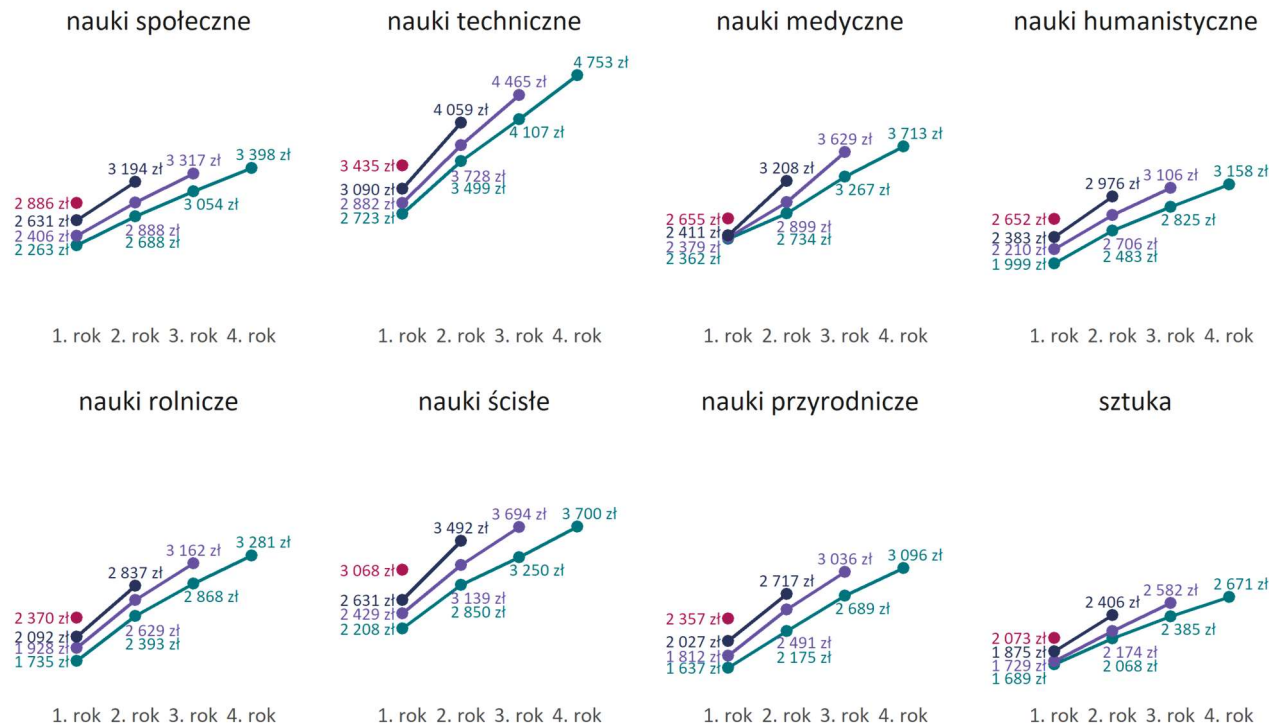

Objaśnienia: w zestawieniu uwzględniono wyłącznie miesiące przepracowane, w przypadku których odnotowano dochód absolwenta w bazach ZUS.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Mediana średniego miesięcznego wynagrodzenia brutto absolwentów z lat 2014–2017 według obszaru kształcenia

● 2017 ● 2016 ● 2015 ● 2014

Objaśnienia: w zestawieniu uwzględniono wyłącznie miesiące przepracowane, w przypadku których odnotowano dochód absolwenta w bazach ZUS, nie uwzględniono natomiast absolwentów kierunków o nieokreślonym głównym obszarze kształcenia.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Wynagrodzenia brutto absolwentów – umowa o pracę

W latach 2014–2017 rósł poziom wynagrodzenia absolwentów zatrudnionych na umowę o pracę – absolwenci rocznika 2016 w pierwszym roku po uzyskaniu dyplomu zarabiali średnio 3 005 zł. Wyższe zarobki w pierwszym roku po ukończeniu studiów otrzymywali absolwenci uczelni niepublicznych, jednak już od drugiego roku sytuacja uległa odwróceniu i studenci uczelni publicznych byli lepiej wynagradzani.

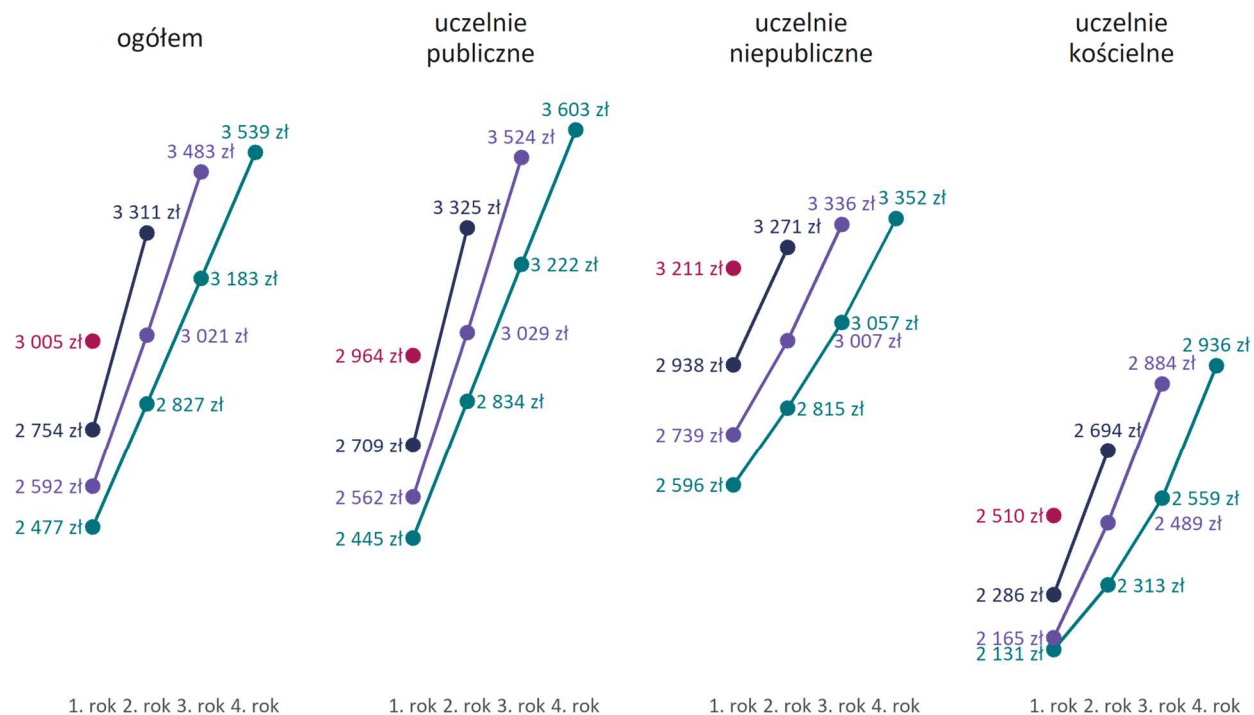
Absolwenci uczelni zawodowych zarabiali z tytułu umowy o pracę w pierwszym roku po uzyskaniu dyplomu lepiej niż absolwenci uczelni akademickich. Tendencja ta odwracała się już w drugim roku i utrzymywała w kolejnych latach. W przypadku rocznika 2017, poziom wynagrodzeń absolwentów uczelni akademickich i zawodowych był zbliżony, natomiast w przypadku uczelni niepublicznych lepiej wynagradzani byli absolwenci uczelni akademickich.

Wśród absolwentów uczelni publicznych z rocznika 2017, zatrudnionych na umowę o pracę w pierwszym roku po ukończeniu studiów, najwyższe wynagrodzenia otrzymywali absolwenci uczelni służb państwowych (4 649 zł) i uczelni ekonomicznych (3 846 zł), a najniższy poziom zarobków charakteryzował absolwentów uczelni wychowania fizycznego (2 441 zł). Cztery lata po dyplomie absolwenci uczelni pedagogicznych jako jedyni nie przekroczyli progu wynagrodzenia na poziomie 3 000 zł, a ich wynagrodzenie w ciągu czterech lat pracy wzrosło średnio jedynie o 761 zł.

Najwyższe wynagrodzenie z tytułu umowy o pracę otrzymywali absolwenci nauk technicznych (3 586 zł), a najniższe absolwenci sztuki (2 505 zł). Trend ten utrzymał się przez cztery lata od uzyskania dyplomu – wciąż najlepiej wynagradzani byli absolwenci nauk technicznych (4 790 zł), a najniższe zarobki z tytułu umowy o pracę uzyskiwali absolwenci kierunków z obszaru sztuki (2 957 zł).

Mediana średniego miesięcznego wynagrodzenia brutto absolwentów z lat 2014–2017 z tytułu umowy o pracę według rodzaju uczelni

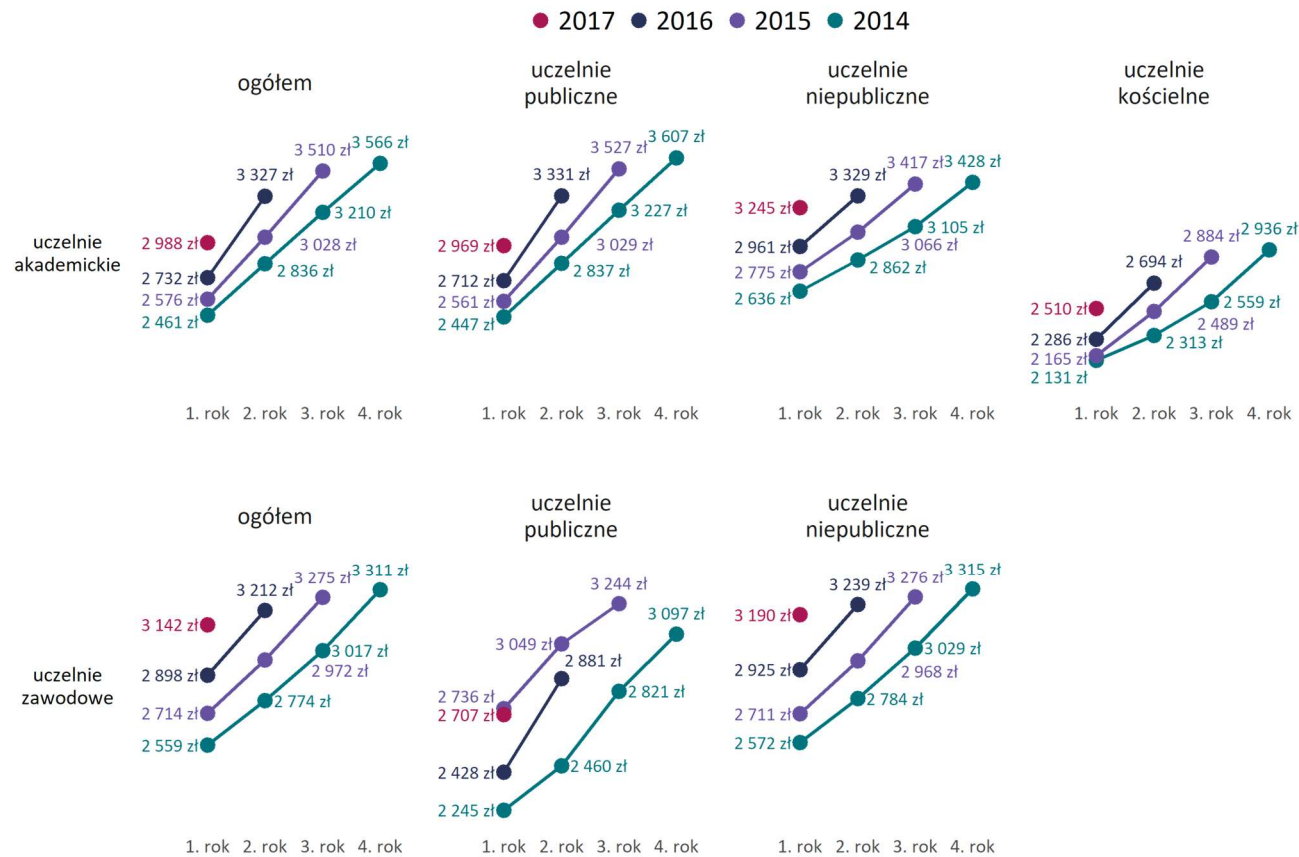
● 2017 ● 2016 ● 2015 ● 2014

Objaśnienia: w zestawieniu uwzględniono wyłącznie miesiące przepracowane, w przypadku których odnotowano dochód absolwenta w bazach ZUS.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Mediana średniego miesięcznego wynagrodzenia brutto z lat 2014–2017 z tytułu umowy o pracę w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe dla każdego rodzaju uczelni

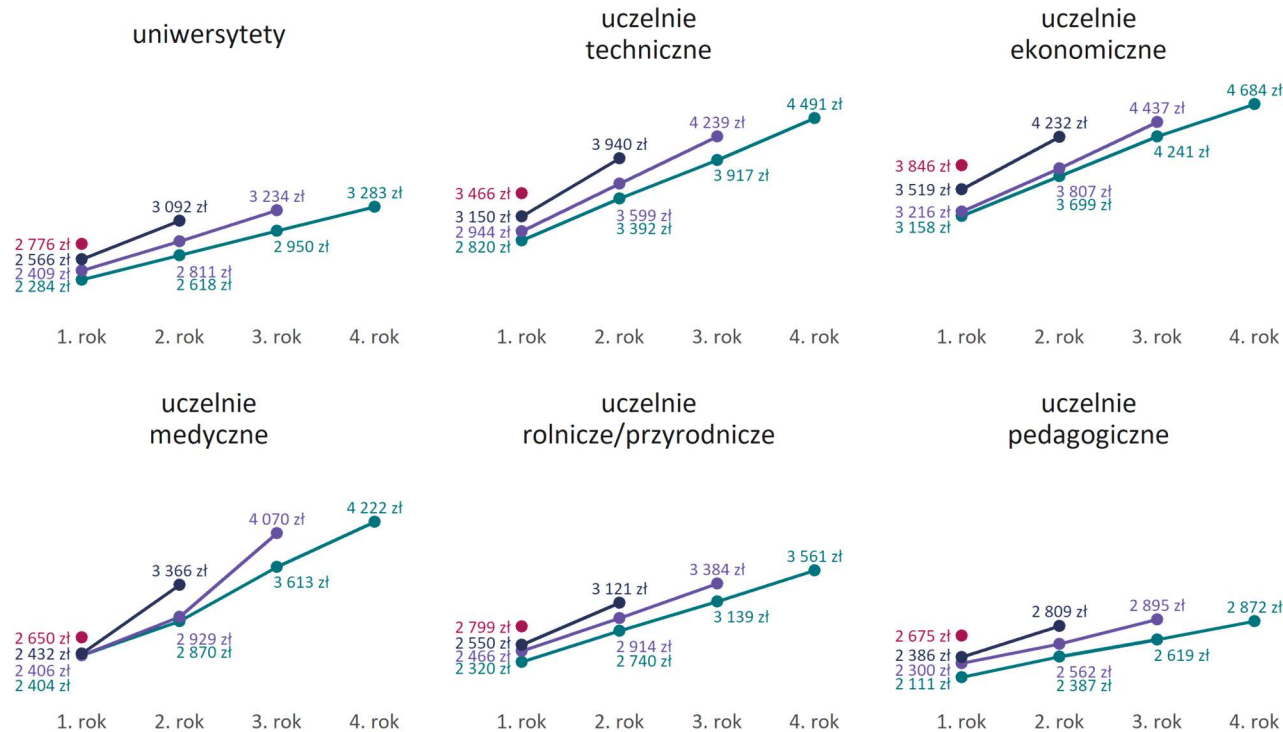

Objaśnienia: w zestawieniu uwzględniono wyłącznie miesiące przepracowane, w przypadku których odnotowano dochód absolwenta w bazach ZUS.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Mediana średniego miesięcznego wynagrodzenia brutto absolwentów z lat 2014–2017 z tytułu umowy o pracę według typu uczelni publicznych, cz.1

● 2017 ● 2016 ● 2015 ● 2014

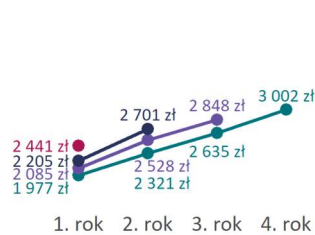
Objaśnienia: w zestawieniu uwzględniono wyłącznie miesiące przepracowane, w przypadku których odnotowano dochód absolwenta w bazach ZUS.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

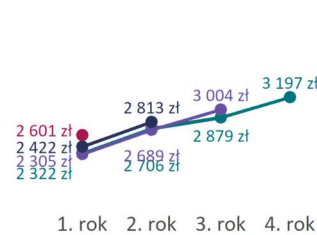
Mediana średniego miesięcznego wynagrodzenia brutto absolwentów z lat 2014–2017 z tytułu umowy o pracę według typu uczelni publicznych, cz.2

● 2017 ● 2016 ● 2015 ● 2014

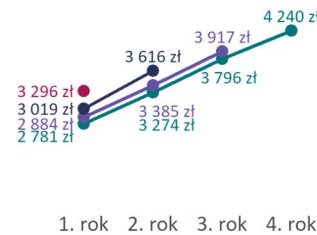
uczelnie
wychowania fizycznego

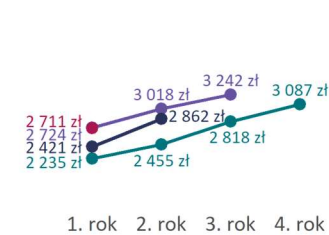
uczelnie
artystyczne

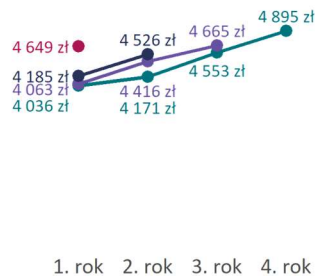
uczelnie
wojskowe

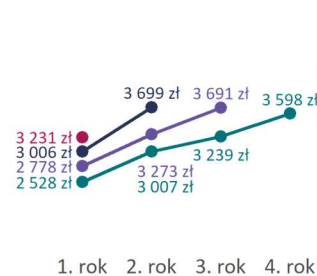
Państwowe Wyższe
Szkoły Zawodowe

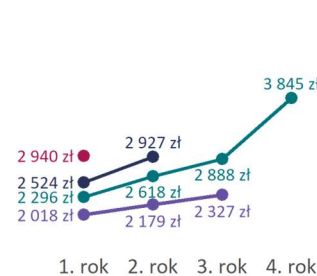
uczelnie
służb państwowych

uczelnie
morskie

uczelnie
teologiczne

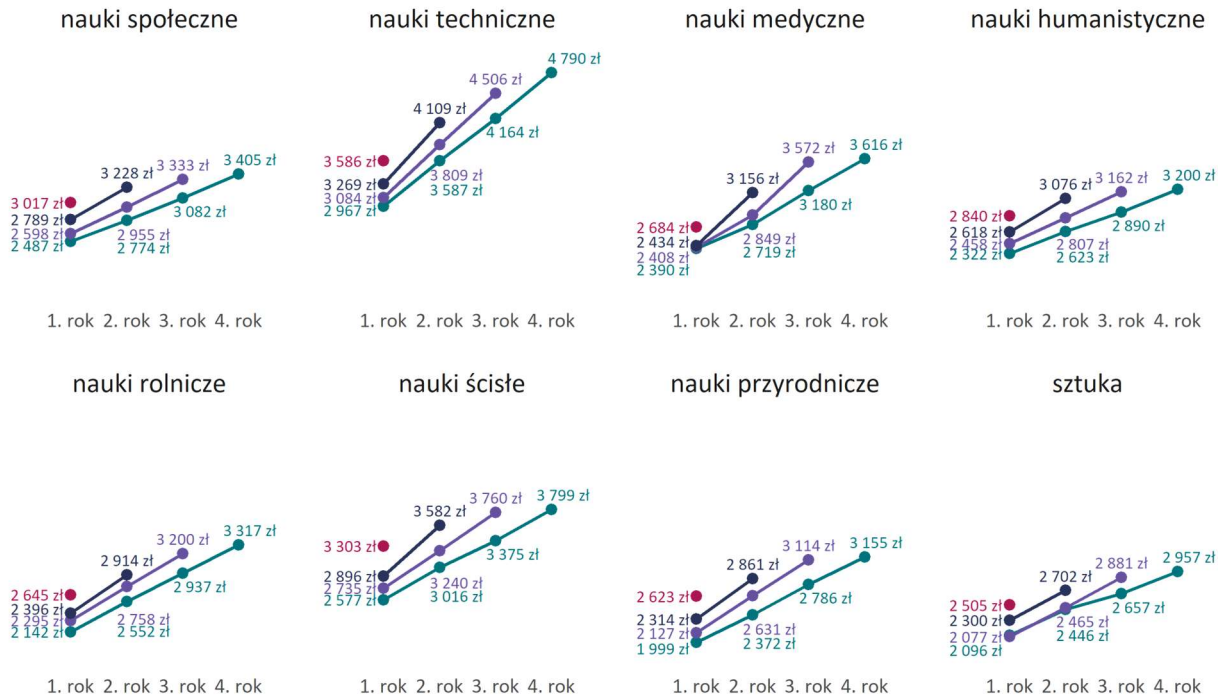

Objaśnienia: w zestawieniu uwzględniono wyłącznie miesiące przepracowane, w przypadku których odnotowano dochód absolwenta w bazach ZUS.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Mediana średniego miesięcznego wynagrodzenia brutto absolwentów z lat 2014–2017 z tytułu umowy o pracę według obszaru kształcenia

● 2017 ● 2016 ● 2015 ● 2014

Objaśnienia: w zestawieniu uwzględniono wyłącznie miesiące przepracowane, w przypadku których odnotowano dochód absolwenta w bazach ZUS, nie uwzględniono natomiast absolwentów kierunków o nieokreślonym głównym obszarze kształcenia.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Finanse uczelni

Przychody uczelni

Wysokość dotacji budżetowej

Koszty wynagrodzeń

Wyniki finansowe netto

Łączne przychody uczelni

- W latach 2012–2018 łączne przychody uczelni na jednego pracownika wzrosły o 36 tys. zł do poziomu ponad 149 tys. zł. W przypadku jednostek publicznych wzrost odnotowano w szczególności na dużych uczelniach i uczelniach małych, odpowiednio o 32% i o 31%. Uczelnie kościelne, zarówno średniej wielkości, jak i małe jednostki, także odnotowały wzrost przychodów na jednego pracownika w tym okresie – w przypadku uczelni średniej wielkości wzrost ten był znaczący i wynosił 130%.
- Największe łączne przychody na jednego pracownika w 2018 roku były udziałem uczelni publicznych zlokalizowanych w województwie pomorskim (197,7 tys. zł), a następnie w województwach: mazowieckim (179,6 tys. zł), dolnośląskim (155,4 tys. zł) oraz małopolskim (154,1 tys. zł).
- Największe przychody w przeliczeniu na jednego pracownika wśród uczelni publicznych odnotowały uczelnie wojskowe (235,4 tys. zł) i uczelnie służb państwowych (222,2 tys. zł).

Przychody z działalności badawczej

- W 2018 roku przychody z działalności badawczej w publicznych szkołach wyższych ogółem wynosiły ponad 21 tys. zł na każdego pracownika. Wyższa kwota przypadała na pracownika uczelni technicznych (28,4 tys.), uczelni wojskowych (25,5 tys.) i uniwersytetów (25,4 tys.) Wśród publicznych szkół wyższych przychód z działalności badawczej przypadający na jednego pracownika był ponad czterokrotnie większy niż w przypadku uczelni średniej wielkości i prawie sześciokrotnie większy w porównaniu do uczelni małych.
- W 2018 roku przychód z działalności badawczej uczelni kościelnych wyniósł 6,3 tys. zł na jednego pracownika. Od 2012 wzrósł on ponad pięciokrotnie.

Przychody z działalności dydaktycznej

- W 2018 roku przychody z działalności dydaktycznej wyniosły 18,7 tys. zł w przeliczeniu na jednego studenta uczelni publicznej oraz 11,8 tys. zł w przeliczeniu na jednego studenta

uczelni kościelnej. Przychody z działalności dydaktycznej w przeliczeniu na jednego studenta są największe na małych uczelniach publicznych – w 2018 roku wynosiły one niemal 40 tys. zł.

- W porównaniu z rokiem 2014 uczelnie publiczne wszystkich typów zwiększyły przychody z działalności dydaktycznej w przeliczeniu na jednego studenta. Największy przychód odnotowały uczelnie wojskowe – niemal 43 tys. zł, a w następnej kolejności uczelnie artystyczne – 42 tys. zł. Na przeciwległym krańcu skali znalazły się uczelnie pedagogiczne (12, 2 tys. zł) i uczelnie ekonomiczne (13,1 tys. zł).
- W latach 2012–2018 udział przychodów z tytułu prowadzenia działalności dydaktycznej w całkowitych przychodach uczelni publicznych oscylował wokół wartości 77–79%. Wyższą wartość osiągnął w kościelnych szkołach wyższych – w 2018 roku było to 86%.
- Udział przychodów z działalności dydaktycznej odgrywał największą rolę w całkowitych przychodach uczelni małych – zarówno kościelnych (93,3%), jak i publicznych (91,8%).

- W największym stopniu od działalności dydaktycznej uzależnione są przychody Państwowych Wyższych Szkół Zawodowych oraz uczelni ekonomicznych (po 94%). Wpływy z dydaktyki stanowiły w 2018 roku ponad 90% całkowitych przychodów także w przypadku uczelni artystycznych, teologicznych i uczelni służb państwowych. Natomiast za najmniejszą część przychodów odpowiadały na uczelniach rolniczych i przyrodniczych (70%), uniwersytetach (73%) oraz na uczelniach technicznych (74%), a w 2014 roku także na uczelniach wojskowych (74%).

Dotacja z budżetu państwa

- W 2018 roku udział dotacji z budżetu państwa w budżetach uczelni publicznych wyniósł 62%, a uczelni kościelnych – 70%. Od dotacji budżetowej w większym stopniu uzależnione są uczelnie zawodowe (75%) niż akademickie (61,3%). Wśród uczelni publicznych w największym stopniu z dotacji budżetowej korzystały uczelnie teologiczne, w których 88% przychodu pochodziło z tego źródła.
- Dotacja z budżetu państwa w przeliczeniu na jednego studenta studiów stacjonarnych prze-

wyższała koszty z tego tytułu zarówno w przypadku uczelni publicznych, jak i kościelnych. W największym stopniu wartość dotacji z budżetu państwa przewyższyła koszty na jednego studenta na uczelniach służb państwowych, gdzie różnica była niemal czterokrotna.

Koszty wynagrodzeń

- W latach 2012–2018 średnie roczne wynagrodzenia zwiększyły się o 36% na uczelniach kościelnych i o 28% na uczelniach publicznych. Najwyższe wynagrodzenia otrzymywali pracownicy uczelni publicznych z województwa mazowieckiego (91, 1 tys. zł) z województw małopolskiego (82,9 tys. zł), pomorskiego (82 tys. zł) i dolnośląskiego (81,9 tys. zł).
- W 2018 roku najwyższe średnie wynagrodzenia brutto pobierały osoby zatrudnione na uczelniach służb państwowych (129,3 tys. zł w skali roku), najniższe – osoby zatrudnione na uczelniach wychowania fizycznego ze średnim wynagrodzeniem na poziomie 67,2 tys. zł oraz pracownicy Państwowych Wyższych Szkół Zawodowych, zarabiający średnio 69,2 tys. zł rocznie.

- Duża rozbieżność występuje między wynagrodzeniami pracowników akademickich i zawodowych szkół wyższych. W 2018 roku w publicznych szkołach wyższych różnica ta wynosiła prawie 10 tys. zł w. Na uczelniach kościelnych była jeszcze większa i kształtowała się na poziomie 29 tys. zł.
- Udział kosztów wynagrodzeń w całkowitych kosztach operacyjnych wśród uczelni publicznych pozostaje od lat na stabilnym poziomie – w 2018 roku wyniósł 55%. Największy udział kosztów wynagrodzeń w kosztach operacyjnych charakteryzował uczelnie pedagogiczne (65%), a najmniejszy uczelnie wojskowe, w przypadku których wynagrodzenia stanowią mniej niż połowę kosztów operacyjnych (48%).

Wynik netto z działalności uczelni

- Wyniki finansowe netto uczelni publicznych od lat są dodatnie. W 2018 roku osiągnęły zysk 686 zł w przeliczeniu na jednego studenta. Natomiast uczelnie kościelne uzyskały stratę – 331 zł w przeliczeniu na jednego studenta. Największy zysk na jednego studenta osiągnęły małe uczelnie publiczne (1 075 zł), a wśród wszystkich uczelni publicznych najlepiej wypadły uczelnie wojskowe (4 122 zł).

Zakres prezentowanych danych

Dane dotyczące kondycji finansowej szkół wyższych, przedstawione w niniejszym rozdziale, pochodzą ze sprawozdań uczelni z wykonania planu rzeczowo-finansowego. Zgodnie z zapisami ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym (D.U. 2005, Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.) obowiązek złożenia sprawozdania z wykonania planu rzeczowo-finansowego na ręce ministra do spraw szkolnictwa wyższego spoczywa wyłącznie na rektorach uczelni publicznych (art. 35.2). Od wejścia w życie nowych przepisów 1 stycznia 2017 roku z obowiązku tego zostali zwolnieni rektorzy uczelni niepublicznych. Tym samym nie jest możliwe – wzorem lat ubiegłych – przedstawienie i porównanie w niniejszym rozdziale danych za lata 2017 i 2018 dotyczących obu rodzajów uczelni. Z powodu braku dostępnych najnowszych informacji finansowych na temat uczelni niepublicznych, w rozdziale prezentowane są jedynie zestawienia dotyczące publicznych szkół wyższych oraz dodatkowo odnoszące się do uczelni kościelnych.

Analizy finansowe przeprowadzono, uwzględniając, oprócz rodzaju uczelni (publiczne i kościelne), również ich typ (uniwersytety, politechniki, uczelnie ekonomiczne etc.), wielkość (małe: do 1 tys. studentów, średnie: 1–5 tys. studentów; duże: powyżej 5 tys. studentów), lokalizację (województwo) oraz posiadanie uprawnień do nadawania stopni naukowych (uczelnie akademickie i zawodowe).

Liczba uczelni, dla których przeprowadzono analizy finansowe według wielkości i rodzaju uczelni w latach 2012–2018

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
uczelnie duże (5 000+ studentów)							
uczelnie publiczne	63	62	62	61	61	56	57
uczelnie kościelne	-	-	-	-	-	-	-
uczelnie średnie (1 000–4 999 studentów)							
uczelnie publiczne	47	47	45	45	45	52	53
uczelnie kościelne	1	2	2	2	2	1	2
uczelnie małe (<1 000 studentów)							
uczelnie publiczne	23	24	25	28	27	24	22
uczelnie kościelne	2	3	3	3	3	2	2
ogółem	136	138	137	139	138	135	136

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan 16.09.2019.

W 2018 roku analizie poddano finanse 136 szkół wyższych, które złożyły sprawozdania z wykonania planu rzeczowo-finansowego. W grupie tej znalazły się cztery uczelnie kościelne. Według przyjętych kryteriów, spośród analizowanych szkół wyższych 57 można zaliczyć do dużych uczelni, 55 – do średnich, a 24 – do małych jednostek.

Liczba studentów i nauczycieli akademickich na uczelniach różnej wielkości w 2018 roku

	liczba studentów	liczba nauczycieli akademickich	liczba studentów na jednego nauczyciela akademickiego
uczelnie duże (5 000+ studentów)			
uczelnie publiczne	776 109 (84,5%)	67 718,1 (82,6%)	11,5
uczelnie kościelne	-	-	-
uczelnie średnie (1 000–4999 studentów)			
uczelnie publiczne	122 408 (13,3%)	10 753 (13,1%)	11,4
uczelnie kościelne	5 272 (0,6%)	506,2 (0,6%)	10,4
uczelnie małe (<1 000 studentów)			
uczelnie publiczne	13 455 (1,5%)	2 972,7 (3,6%)	4,5
uczelnie kościelne	997 (0,1%)	82,4 (0,1%)	12,1
ogółem	918 241	82 032	11

Objaśnienia: dane pochodzą ze sprawozdań uczelni z wykonania planu rzeczowo-finansowego i mają charakter zagregowany (osoby studiujące na kilku kierunkach studiów uwzględniono w statystyce kilkakrotnie; liczbę pracowników podano w przeliczeniu na pełne etaty).

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

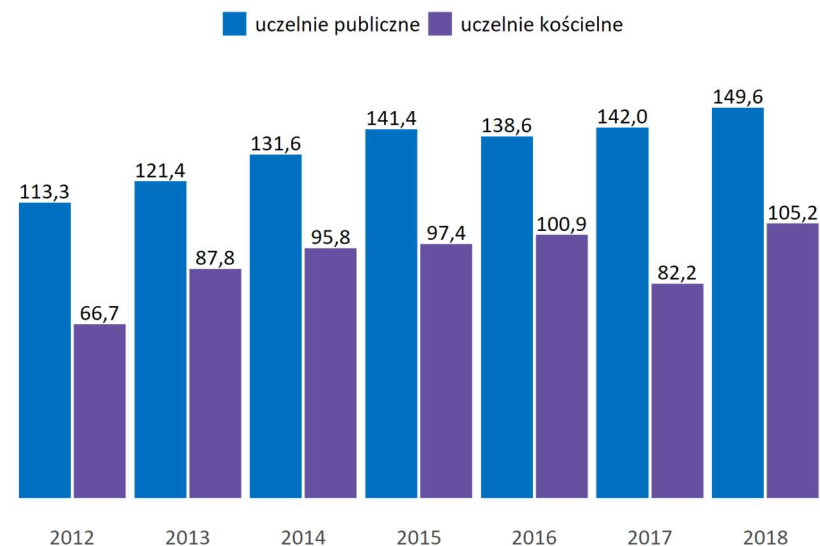
W 2018 roku na dużych uczelniach studiowało ponad 776 tys. osób, w średniej wielkości szkołach wyższych kształciło się ponad 122 tys. studentów, a w małych – zaledwie około 13,5 tys. studentów. Zdecydowana większość nauczycieli akademickich (67,7 tys.) zatrudniona była na uczelniach dużych, zaś w średnich i małych szkołach wyższych pracowało odpowiednio około 10,8 tys. i 3 tys. osób. W efekcie na uczelniach zaliczanych do dużych i średnich stosunek liczby nauczycieli do studentów kształtował się na podobnym poziomie (1:11). Z kolei na małych uczelniach obciążenie dydaktyczne kadry było znacznie mniejsze – na jednego nauczyciela przypadało 5 studentów.

Łączne przychody uczelni

Łączne przychody uczelni w przeliczeniu na jednego pracownika były wyższe w przypadku placówek publicznych niż uczelni kościelnych. Po zahamowaniu wzrostowego trendu w 2016 roku, w kolejnym roku łączne przychody uczelni publicznych przypadające na jednego pracownika wzrosły ponownie – od 2016 roku zwiększyły się o 11 tys. zł i osiągnęły wartość 149,6 tys. zł w roku 2018.

Podobnie kształtowały się łączne przychody na jednego pracownika uczelni kościelnych – od 2012 roku do 2016 roku występował systematyczny wzrost do poziomu 100,9 tys. zł, w roku 2017 nastąpił spadek o 18,7 tys. zł, a następnie ponowny wzrost w roku 2018 do poziomu 105,2 tys. zł przeliczeniu na jednego pracownika.

Łączne przychody uczelni publicznych i kościelnych na jednego pracownika w latach 2012–2018 (w tys. zł)

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Łączne przychody uczelni na jednego pracownika według wielkości uczelni w latach 2012–2018 (w tys. zł)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
uczelnie duże (5 000+ studentów)							
uczelnie publiczne	115,1	122,9	133,2	143,6	140,5	143,5	151,8
uczelnie kościelne	-	-	-	-	-	-	-
uczelnie średnie (1 000–4 999 studentów)							
uczelnie publiczne	103,9	114,2	124,1	131,8	132,5	136,1	108,1
uczelnie kościelne	61,7	90,1	98,2	99,9	101,4	81,7	141,8
uczelnie małe (<1 000 studentów)							
uczelnie publiczne	94,3	104,4	113,8	120,0	113,8	125,6	123,7
uczelnie kościelne	75,9	79,2	87,3	88,8	98,9	83,8	85,1
ogółem	113,1	121,2	131,4	141,2	138,4	141,8	149,3

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

W latach 2012–2018 łączne średnie przychody uczelni na jednego pracownika wzrosły o 36 tys. zł do poziomu 149 tys. zł. Wzrost odnotowano w szczególności na dużych uczelniach i uczelniach małych, odpowiednio o 32% i o 31%. Uczelnie kościelne, zarówno średniej wielkości, jak i małe jednostki, także odnotowały wzrost przychodów na jednego pracownika w tym okresie – w przypadku uczelni średniej wielkości wzrost ten był znaczący i wyniósł 130%.

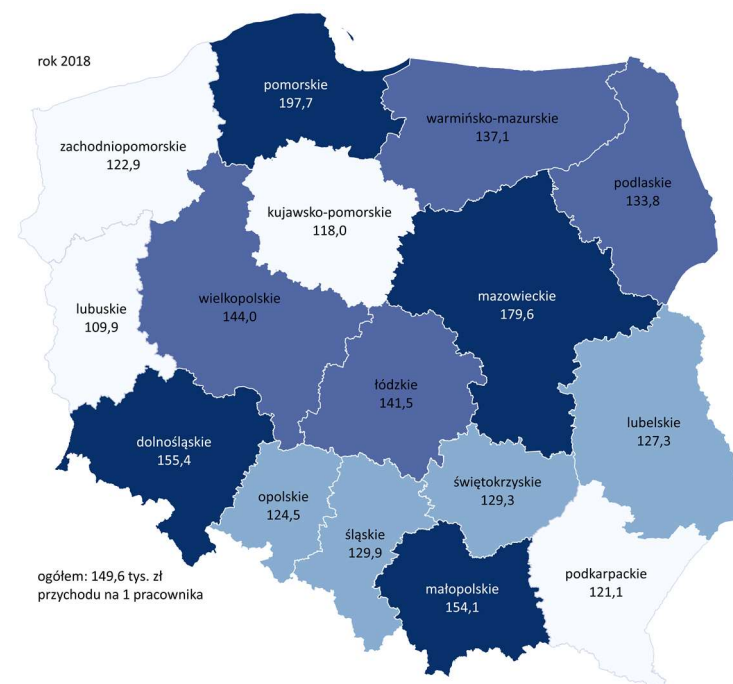
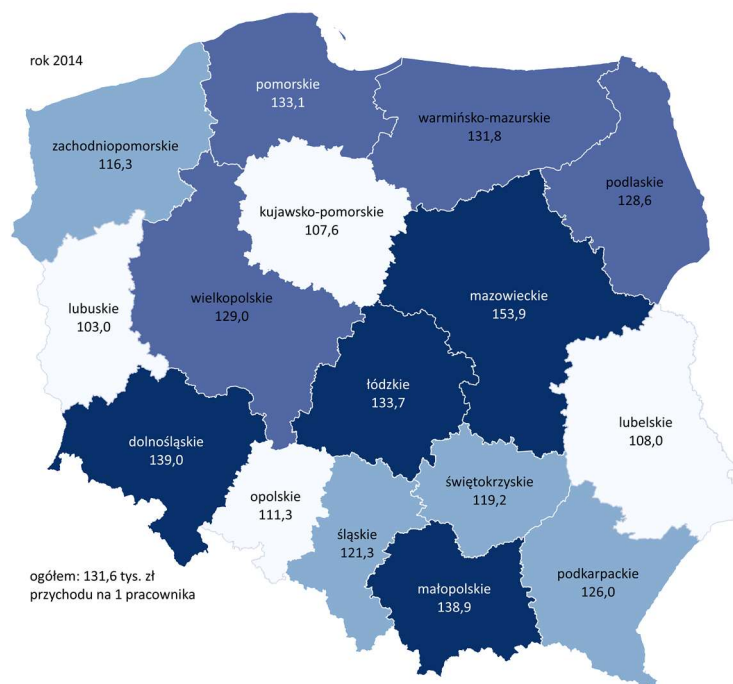
Łączne przychody uczelni publicznych i kościelnych na jednego pracownika w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe w latach 2014 i 2018 (w tys. zł)

	2014			2018		
	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem
uczelnie publiczne	132,4	118,1	131,6	150,8	125,4	149,6
uczelnie kościelne	96,2	65,0	95,8	105,7	74,8	105,2
ogółem	132,2	118,1	131,4	150,5	125,3	149,3

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Największy wzrost łącznych przychodów na jednego pracownika uczelni w 2018 roku w porównaniu do roku 2014 odnotowano w przypadku kościelnych uczelni zawodowych (15%) oraz publicznych uczelni akademickich (14%).

Łączne przychody uczelni publicznych na jednego pracownika według województw w latach 2014 i 2018 (w tys. zł)

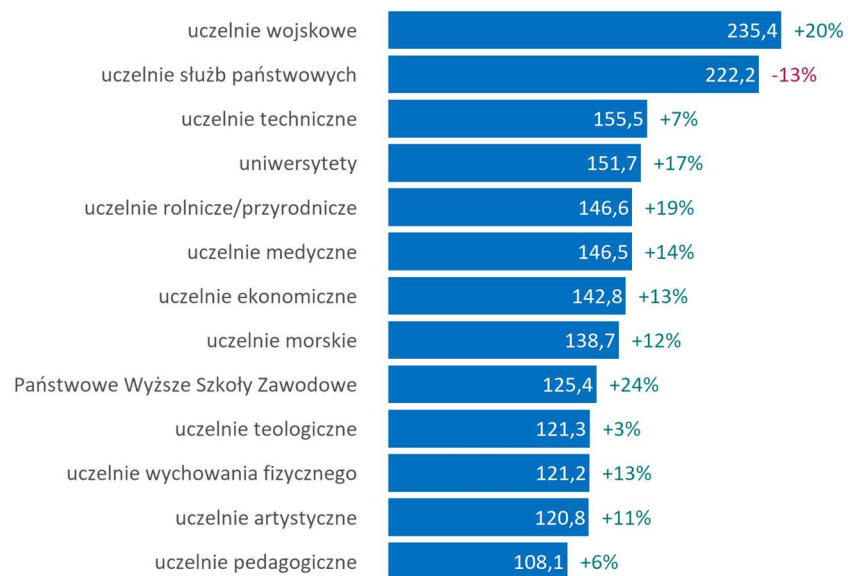

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Największe łączne przychody na jednego pracownika w 2018 roku były udziałem uczelni publicznych zlokalizowanych w województwie pomorskim (197,7 tys. zł), a następnie w województwach: mazowieckim (179,6 tys. zł), dolnośląskim (155,4 tys. zł) oraz małopolskim (154,1 tys. zł). W szkołach wyższych z województwa pomorskiego odnotowano największy wzrost (o 49%) tego wskaźnika w stosunku do roku 2014. Z kolei jedynie na uczelniach działających w województwie podkarpackim odnotowano spadek przychodów na jednego pracownika (o 4%).

Łączne przychody uczelni na jednego pracownika według typu uczelni publicznych w 2018 roku wraz z różnicą procentową w odniesieniu do 2014 roku (w tys. zł)

W 2018 roku największe przychody w przeliczeniu na jednego pracownika odnotowały uczelnie wojskowe (235,4 tys. zł) i uczelnie służb państwowych (222,2 tys. zł). W przypadku tych drugich odnotowano jednakże spadek tych przychodów o 13% w stosunku do roku 2014. Z kolei największy wzrost osiągnęły w tym okresie Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe (o 24%) oraz uczelnie wojskowe (o 20%).

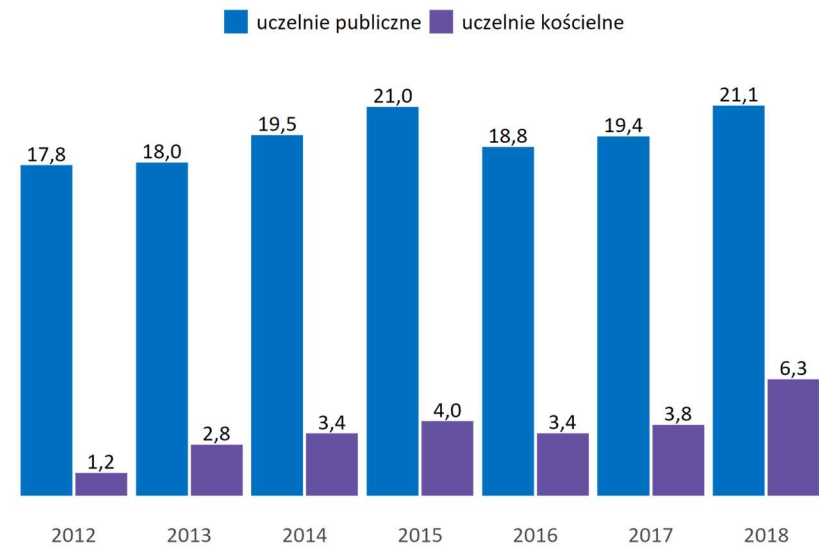
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Przychody z działalności badawczej

Przychody z działalności badawczej szkół publicznych rosły systematycznie od 2012 do 2015 roku do poziomu 21 tys. zł na jednego pracownika. W 2016 roku nastąpił spadek o 2,2 tys. zł, natomiast w kolejnych latach przychody te ponownie zwiększyły się. W roku 2018 uczelnie publiczne z tytułu działalności badawczej uzyskały 21,1 tys. zł na jednego pracownika, czyli o 3,3 tys. zł więcej niż w roku 2012.

Od roku 2012 uczelnie kościelne zwiększyły przychody z działalności badawczej ponad pięciokrotnie. W 2018 roku ich poziom wyniósł 6,3 tys. zł na jednego pracownika, czyli ponad trzykrotnie mniej niż na uczelniach publicznych.

Średnie roczne przychody z działalności badawczej na jednego pracownika uczelni publicznych i kościelnych w latach 2012–2018 (w tys. zł)

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Średnie roczne przychody z działalności badawczej na jednego pracownika według wielkości uczelni w latach 2012–2018 (w tys. zł)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
uczelnie duże (5 000+ studentów)							
uczelnie publiczne	19,9	20,0	21,6	23,5	21,1	22,2	24,2
uczelnie kościelne	-	-	-	-	-	-	-
uczelnie średnie (1 000–4 999 studentów)							
uczelnie publiczne	5,7	6,3	7,0	7,1	6,2	6,2	5,2
uczelnie kościelne	1,9	3,5	4,3	5,1	4,2	4,9	6,9
uczelnie małe (<1 000 studentów)							
uczelnie publiczne	2,9	3,1	3,4	3,4	3,4	3,9	4,2
uczelnie kościelne	0,02	0,02	0,2	0,5	0,2	0,2	1,7
ogółem	17,8	17,9	19,4	20,9	18,7	19,4	21,0

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Istnieje pozytywna zależność pomiędzy wielkością uczelni a przychodami z działalności badawczej w przeliczeniu na jednego pracownika, wynikająca z posiadania przez duże jednostki większych możliwości w zakresie realizacji badań naukowych. W roku 2018 wśród publicznych szkół wyższych najmniejszy przychód z tej działalności uzyskały uczelnie małe – średnio 4,2 tys. zł rocznie. Z kolei w dużych szkołach wyższych przychód ten wyniósł rocznie średnio 24,2 tys. zł na jednego pracownika. W przypadku uczelni kościelnych przychody z działalności badawczej na jednego pracownika wyniosły 6,9 tys. zł dla uczelni średniej wielkości oraz 1,7 tys. zł dla uczelni małych.

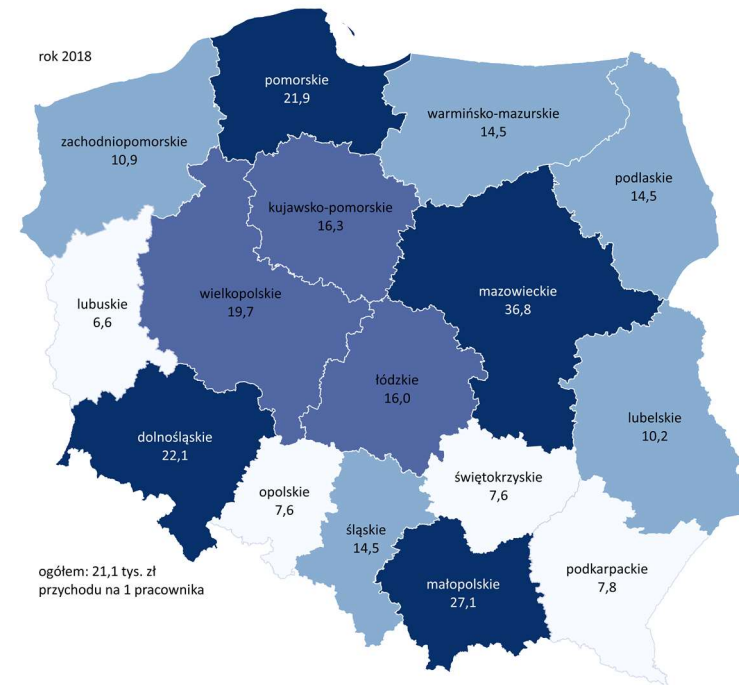
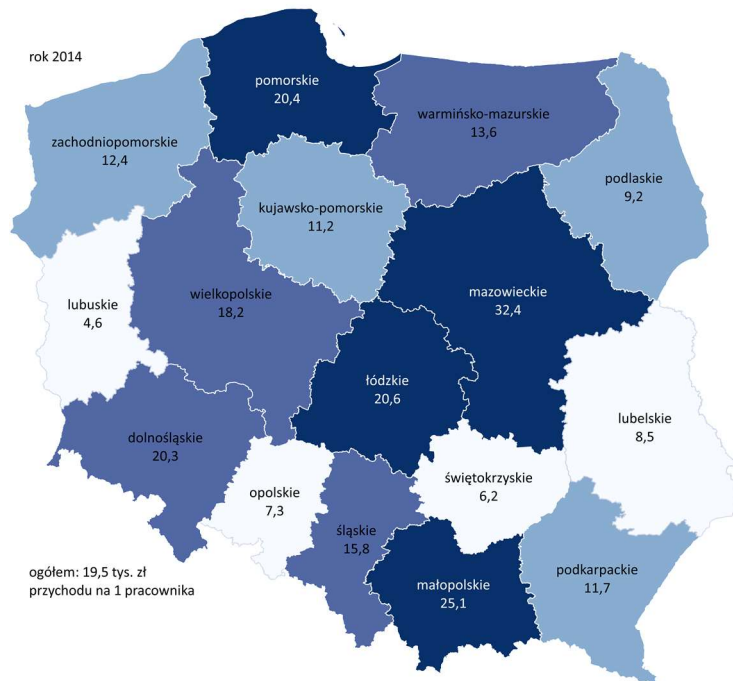
Średnie roczne przychody z działalności badawczej na jednego pracownika uczelni publicznych i kościelnych w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe w latach 2014 i 2018 (w tys. zł)

	2014			2018		
	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem
uczelnie publiczne	20,5	1,6	19,5	22,1	0,5	21,1
uczelnie kościelne	3,4	0,0	3,4	6,4	0,0	6,3
ogółem	20,4	1,6	19,4	22,0	0,5	21,0

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

W 2018 roku średnie roczne przychody z działalności badawczej na jednego pracownika wzrosły w porównaniu do roku 2014 o 8% na uczelniach publicznych oraz niemal dwukrotnie na uczelniach kościelnych. Mimo tego wzrostu, w 2018 roku przychody te na uczelniach publicznych niemal trzyipółkrotnie przekraczały wynik uczelni kościelnych.

Średnie roczne przychody z działalności badawczej na jednego pracownika uczelni publicznych według województw w latach 2014 i 2018 (w tys. zł)

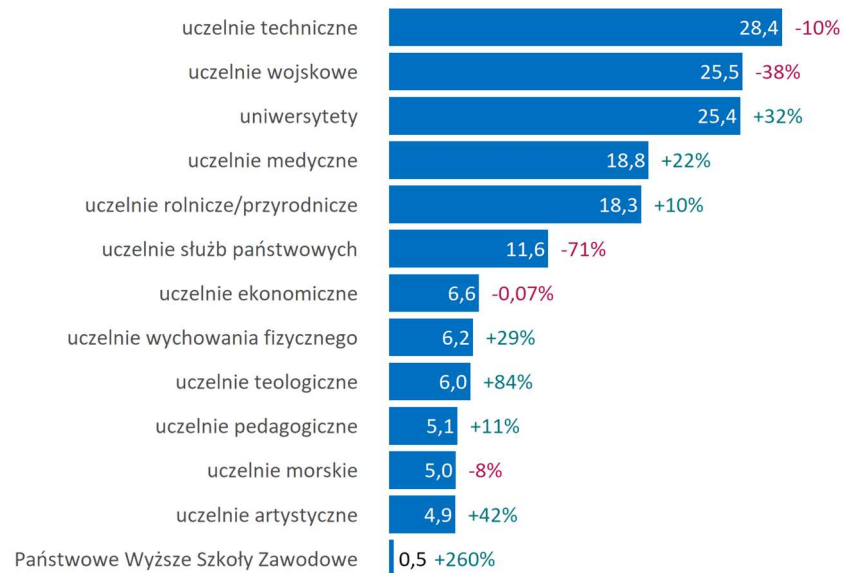

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Między rokiem 2014 a 2018 w większości województw nastąpił wzrost rocznych przychodów z działalności badawczej w przeliczeniu na jednego pracownika – największy w przypadku województw podlaskiego (o 57%) i lubuskiego (o 45%). Spadek dotyczył tylko czterech województw: podkarpackiego (o 33%), łódzkiego (o 22%), zachodniopomorskiego (o 13%) i śląskiego (o 8%). Największe przychody z działalności badawczej na jednego pracownika zarówno w roku 2014, jak i 2018 były udziałem uczelni zlokalizowanych w województwach mazowieckim (36,8 tys. zł) i małopolskim (27,1 tys. zł), a najmniejsze – uczelni z województw lubuskiego (6,6 tys. zł), świętokrzyskiego i opolskiego (po 7,6 tys. zł)

Średnie roczne przychody z działalności badawczej na jednego pracownika według typu uczelni publicznych w 2018 roku wraz z różnicą procentową w odniesieniu do 2014 roku (w tys. zł)

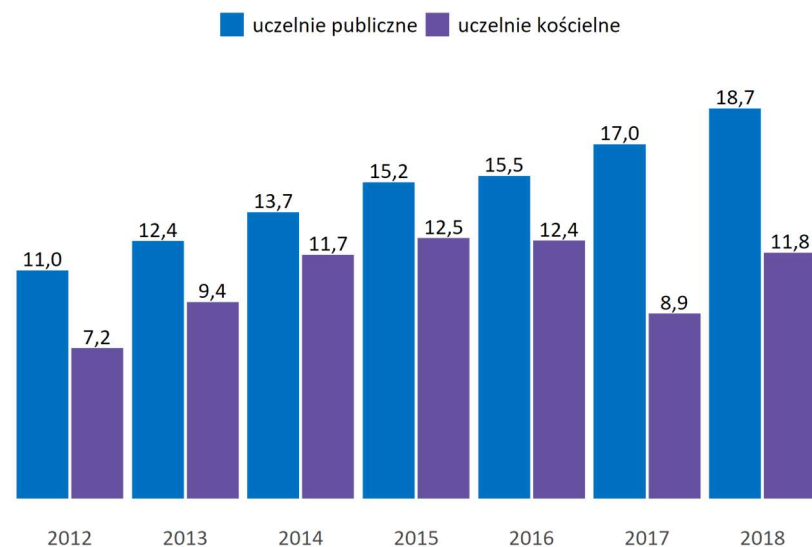
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Wśród publicznych szkół wyższych największy przychód z działalności badawczej w przeliczeniu na jednego pracownika odnotowały uczelnie techniczne – ponad 28 tys. zł. Na kolejnych miejscach uplasowały się uczelnie wojskowe (25,5 tys. zł) i uniwersytety (25,4 tys. zł). Natomiast na drugim krańcu skali znalazły się Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe (0,5 tys. zł) czyli jednostki, które mają ograniczoną możliwość prowadzenia kosztochłonnych badań na dużą skalę. Jednocześnie wspomniane jednostki wyróżnia największy wzrost w ujęciu procentowym w stosunku do roku 2014 (o 260%). Natomiast największy spadek odnotowały uczelnie służb państwowych (o 71%) oraz uczelnie wojskowe (o 38%).

Przychody z działalności dydaktycznej

W 2018 roku przychody z działalności dydaktycznej wyniosły 18,7 tys. zł w przeliczeniu na jednego studenta uczelni publicznej oraz 11,8 tys. zł w przeliczeniu na jednego studenta uczelni kościelnej. W przypadku uczelni publicznych wskaźnik ten zwiększał się nieprzerwanie od 2012 roku, natomiast w przypadku uczelni kościelnych wzrost wystąpił do roku 2015, następnie przychody z działalności dydaktycznej na jednego studenta zmniejszały się do roku 2017, a w 2018 roku nastąpił ich ponowny wzrost.

Przychody z działalności dydaktycznej na jednego studenta uczelni publicznych i kościelnych w latach 2012–2018 (w tys. zł)

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Przychody z działalności dydaktycznej na jednego studenta według wielkości uczelni w latach 2012–2018 (w tys. zł)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
uczelnie duże (5 000+ studentów)							
uczelnie publiczne	10,6	11,95	13,25	14,7	15	16,43	18,14
uczelnie kościelne	-	-	-	-	-	-	-
uczelnie średnie (1 000–4 999 studentów)							
uczelnie publiczne	11,9	13,4	15,0	16,0	16,6	18,4	20,1
uczelnie kościelne	6,9	9,6	12,1	13,0	12,5	8,9	12,5
uczelnie małe (<1 000 studentów)							
uczelnie publiczne	29,3	32,2	34,3	34,4	33,4	36,0	39,7
uczelnie kościelne	7,9	8,9	10,5	11,0	11,9	8,9	8,1
ogółem	11,0	12,4	13,7	15,2	15,5	17,0	18,7

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Przychody z działalności dydaktycznej w przeliczeniu na jednego studenta są największe na małych uczelniach publicznych – w 2018 roku wynosiły one niemal 40 tys. zł. Natomiast dynamika przyrostu przychodów z działalności dydaktycznej w przeliczeniu na jednego studenta jest największa w przypadku średnich i dużych uczelni publicznych, w których przychód ten między rokiem 2012 a 2018 wzrósł odpowiednio o 41% i 42%. W przypadku małych uczelni publicznych przychody te zwiększyły się o 26%. Również średniej wielkości uczelnie kościelne odnotowały w tym okresie znaczny wzrost przychodów z działalności dydaktycznej na jednego studenta – o 45%.

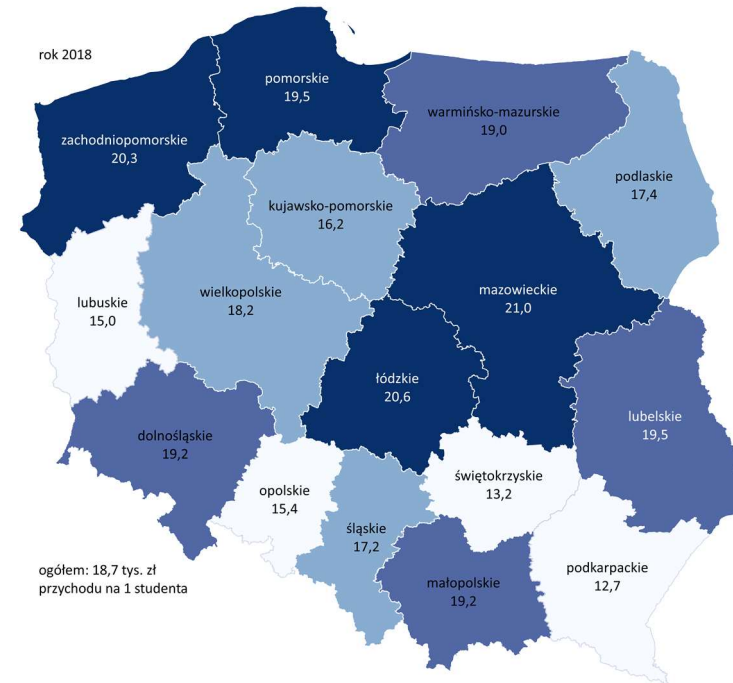
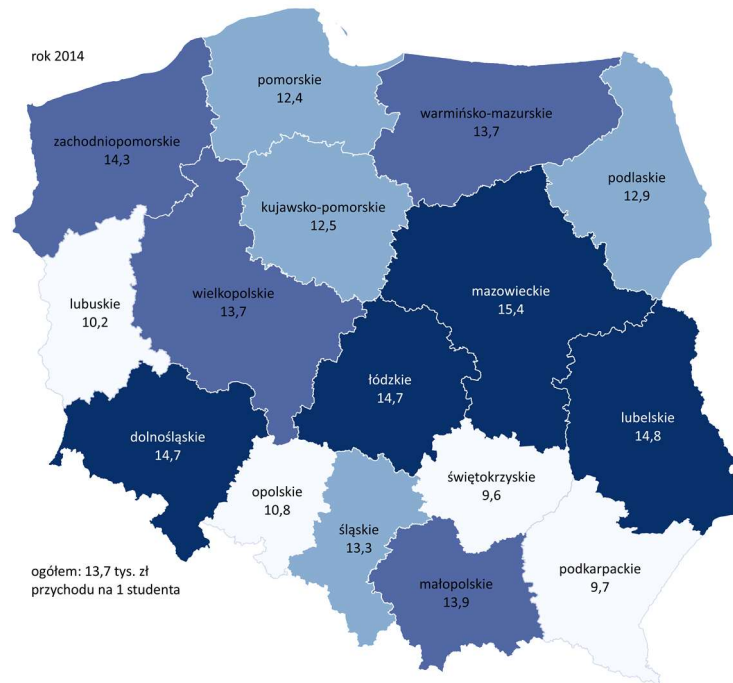
Przychody z działalności dydaktycznej na jednego studenta uczelni publicznych i kościelnych w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe w latach 2014 i 2018 (w tys. zł)

	2014			2018		
	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem
uczelnie publiczne	13,8	12,4	13,7	19,0	14,8	18,7
uczelnie kościelne	11,7	8,0	11,7	11,9	7,7	11,8
ogółem	13,8	12,4	13,7	18,9	14,8	18,7

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

W latach 2014 i 2018 przychody z działalności dydaktycznej w przeliczeniu na jednego studenta były większe na uczelniach akademickich niż w zawodowych szkołach wyższych. W porównaniu do roku 2014, w roku 2018 przychody te wzrosły na akademickich uczelniach publicznych o 38%, a na tego samego rodzaju uczelniach zawodowych – o 19%. W przypadku uczelni kościelnych przychody z działalności dydaktycznej na jednego studenta w roku 2018 utrzymywały się na zbliżonym poziomie jak w roku 2014.

Przychody z działalności dydaktycznej na jednego studenta uczelni publicznych według województw w latach 2014 i 2018 (w tys. zł)

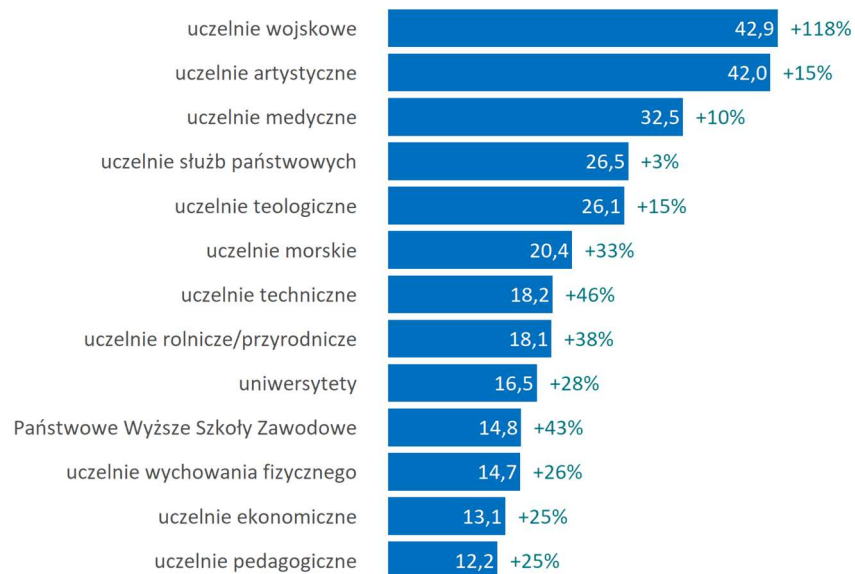

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Przyrost przychodów uczelni publicznych z działalności dydaktycznej w przeliczeniu na studenta między 2014 a 2018 rokiem był zróżnicowany terytorialnie. Podczas gdy w całej Polsce wynosił przeciętnie 5 tys. zł, to w niektórych województwach był zdecydowanie większy. Dotyczyło to w szczególności województw: pomorskiego (7,1 tys. zł) i zachodniopomorskiego (6,1 tys. zł). Istotnie niższy od średniej dla całej Polski wzrost przychodów z działalności dydaktycznej wystąpił zaś w województwach podkarpackim (3,1 tys. zł) oraz świętokrzyskim (3,6 tys. zł).

Przychody z działalności dydaktycznej na jednego studenta według typu uczelni publicznych w 2018 roku wraz z różnicą procentową w odniesieniu do 2014 roku (w tys. zł)

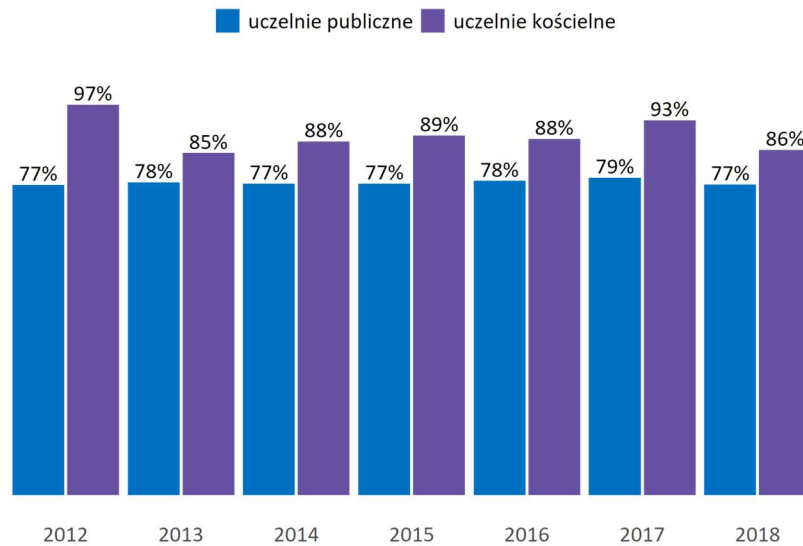

Spośród publicznych szkół wyższych największy przychód z działalności dydaktycznej w przeliczeniu na jednego studenta w 2018 roku odnotowały uczelnie wojskowe – niemal 43 tys. zł, a w następnej kolejności uczelnie artystyczne – 42 tys. zł. To prawie dwukrotnie więcej niż średnia dla wszystkich publicznych szkół wyższych. Wysoko w rankingu uplasowały się także uczelnie medyczne ze średnim przychodem z działalności dydaktycznej na poziomie 32,5 tys. zł na jednego studenta. Na przeciwległym krańcu skali znalazły się zaś uczelnie pedagogiczne i ekonomiczne. Zaobserwowaną różnicę można tłumaczyć wysoką specjalizacją szkół wojskowych, artystycznych i medycznych.

Ponadto warto zauważyć, że w porównaniu z rokiem 2014 uczelnie wszystkich typów zwiększyły przychody z działalności dydaktycznej w przeliczeniu na jednego studenta. Największy wzrost między 2014 a 2018 rokiem odnotowały uczelnie wojskowe (118%).

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Udział procentowy przychodów z działalności dydaktycznej w całkowitych przychodach uczelni publicznych i kościelnych w latach 2012–2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Przychody z działalności dydaktycznej, obejmujące zarówno dotację z budżetu państwa, jak również przychody z czesnego za wszystkie prowadzone formy kształcenia, stanowią zdecydowaną większość całkowitych przychodów uczelni. W ciągu ostatnich sześciu lat przychody z dydaktyki na uczelniach publicznych oscylowały w przedziale 77%–79%. Z kolei udział całkowitych przychodów w przypadku uczelni kościelnych wahał się w granicach 85%–97%.

Udział procentowy przychodów z działalności dydaktycznej w całkowitych przychodach według wielkości uczelni w latach 2012–2018

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
uczelnie duże (5 000+ studentów)							
uczelnie publiczne	75,2%	76,0%	75,6%	75,6%	76,2%	76,7%	74,8%
uczelnie kościelne	-	-	-	-	-	-	-
uczelnie średnie (1 000–4 999 studentów)							
uczelnie publiczne	88,4%	87,9%	88,1%	87,8%	88,3%	89,2%	89,9%
uczelnie kościelne	96,2%	81,9%	85,8%	87,8%	86,9%	92,6%	84,9%
uczelnie małe (<1 000 studentów)							
uczelnie publiczne	93,4%	93,1%	92,5%	92,4%	91,8%	93,0%	91,8%
uczelnie kościelne	97,9%	97,3%	95,5%	94,8%	94,3%	94,4%	93,3%
ogółem	77,0%	77,7%	77,3%	77,4%	78,0%	78,8%	77,1%

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

W 2018 roku udział przychodów z działalności dydaktycznej odgrywał największą rolę w całkowitych przychodach małych uczelni – zarówno kościelnych (93,3%), jak i publicznych (91,8%). Najmniejszy udział przychodów z działalności dydaktycznej (74,8%) charakteryzuje duże uczelnie publiczne.

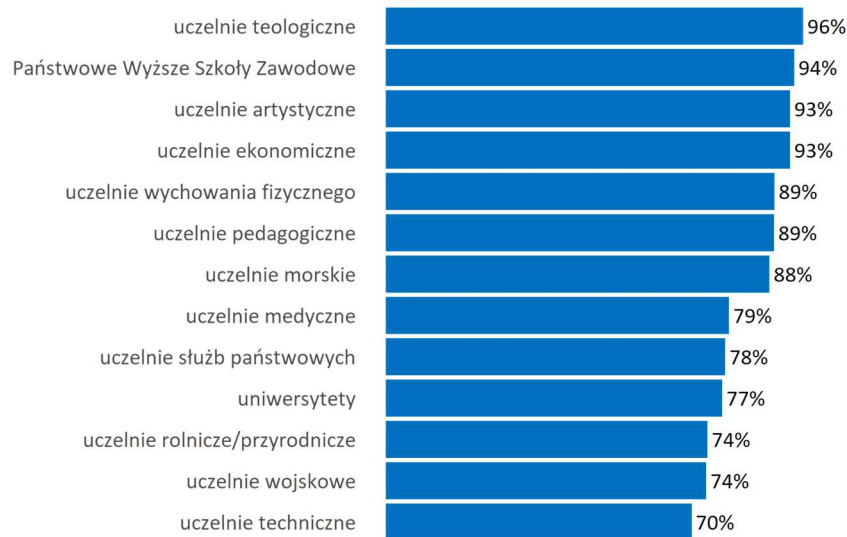
Udział procentowy przychodów z działalności dydaktycznej w całkowitych przychodach uczelni publicznych i kościelnych w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe w latach 2014 i 2018

	2014			2018		
	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem
uczelnie publiczne	76,5%	92,5%	77,3%	76,4%	94,1%	77,1%
uczelnie kościelne	88,1%	58,0%	87,8%	86,0%	62,1%	85,7%
ogółem	76,6%	92,5%	77,3%	76,4%	94,1%	77,1%

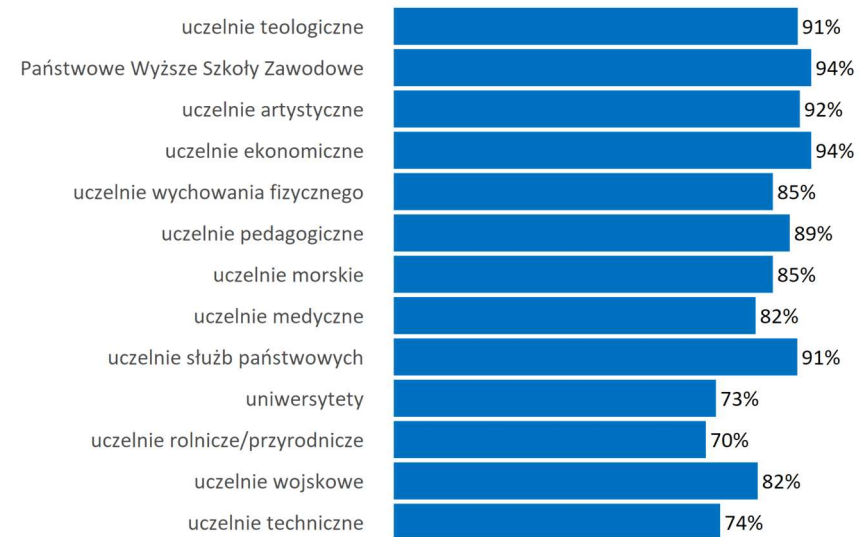
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

W 2018 roku na akademickich uczelniach publicznych udział przychodów z działalności dydaktycznej w całkowitych przychodach wyniósł 76,4%, a na tego rodzaju uczelniach zawodowych był istotnie większy i wyniósł ponad 94%. W przypadku kościelnych szkół wyższych odnotowano odwrotną sytuację: na uczelniach akademickich udział przychodów z działalności dydaktycznej w całkowitych przychodach był większy (86%) niż na uczelniach zawodowych (62,1%).

Udział procentowy przychodów z działalności dydaktycznej w całkowitych przychodach według typu uczelni publicznych w 2014 roku

Udział procentowy przychodów z działalności dydaktycznej w całkowitych przychodach według typu uczelni publicznych w 2018 roku

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

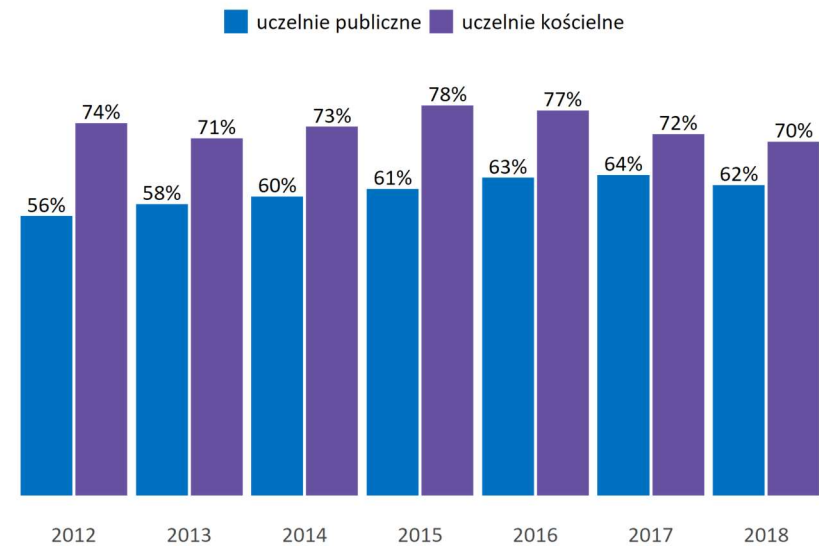
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

W największym stopniu od działalności dydaktycznej uzależnione są przychody Państwowych Wyższych Szkół Zawodowych oraz uczelni ekonomicznych (po 94%). Wpływy z dydaktyki stanowiły w 2018 roku ponad 90% całkowitych przychodów także w przypadku uczelni artystycznych, teologicznych i uczelni służb państwowych. Natomiast za najmniejszą część przychodów odpowiadały na uczelniach rolniczych i przyrodniczych (70%), uniwersytetach (73%) oraz uczelniach technicznych (74%), a w 2014 roku także na uczelniach wojskowych (74%).

Dotacja z budżetu państwa

Udział dotacji z budżetu państwa w budżetach uczelni publicznych zwiększał się stopniowo od 2012 roku do 2017 roku. Natomiast w 2018 roku osiągnął poziom 62%, czyli o 2 punkty procentowe mniej niż w roku poprzedzającym. Udział środków budżetowych w całkowitych przychodach w przypadku uczelni kościelnych był jeszcze większy. W 2018 roku jedynie 30% budżetów tych uczelni pochodziło ze źródeł innych niż budżet państwa.

Udział procentowy dotacji z budżetu państwa w całkowitych przychodach uczelni publicznych i kościelnych w latach 2012–2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Udział procentowy dotacji z budżetu państwa w całkowitych przychodach uczelni publicznych i kościelnych według wielkości uczelni w latach 2012–2018

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
uczelnie duże (5 000+ studentów)							
uczelnie publiczne	53,5%	55,9%	57,5%	58,9%	61,1%	61,5%	59,4%
uczelnie kościelne	-	-	-	-	-	-	-
uczelnie średnie (1 000–4 999 studentów)							
uczelnie publiczne	69,2%	71,0%	73,0%	74,1%	75,8%	75,1%	74,5%
uczelnie kościelne	70,7%	68,7%	71,6%	76,9%	76,0%	70,8%	70,2%
uczelnie małe (<1 000 studentów)							
uczelnie publiczne	76,9%	77,8%	77,3%	79,0%	82,1%	82,7%	80,2%
uczelnie kościelne	79,3%	81,3%	81,0%	80,8%	79,5%	75,9%	73,2%
ogółem	55,7%	58,1%	59,6%	61,2%	63,4%	63,9%	61,9%

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Największy udział dotacji z budżetu państwa w całkowitych przychodach uczelni w 2018 roku odnotowano na małych uczelniach publicznych, a najmniejszy na ich dużych odpowiednikach – różnica wynosiła 20,8 punktów procentowych. Z kolei różnica pomiędzy udziałem dotacji w przychodach uczelni kościelnych: średnich i małych wynosiła jedynie 3 punkty procentowe.

Udział procentowy dotacji z budżetu państwa w całkowitych przychodach uczelni publicznych i kościelnych w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe w latach 2014 i 2018

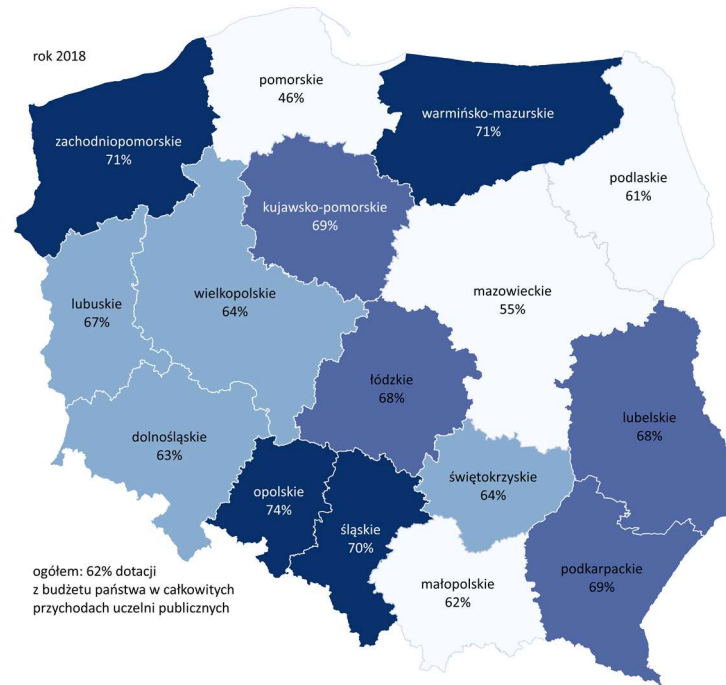
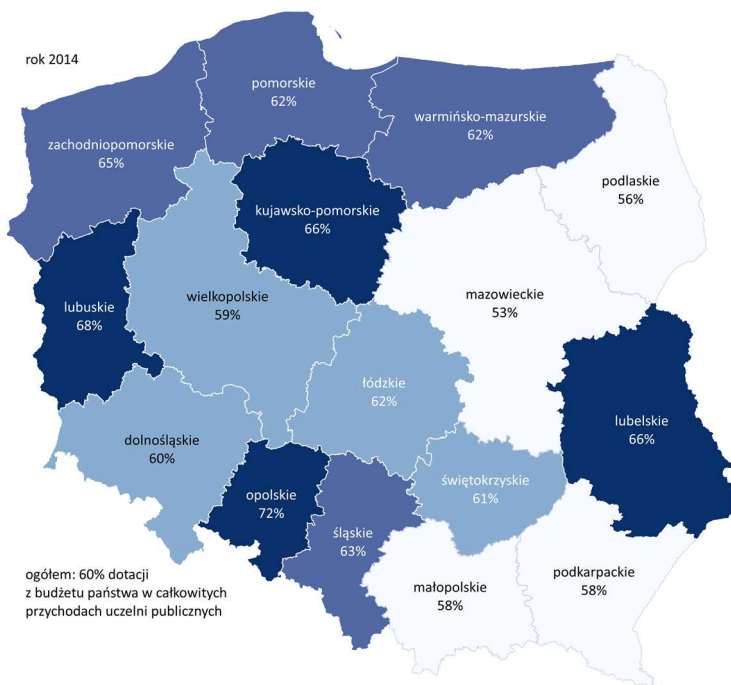
	2014			2018		
	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem
uczelnie publiczne	58,6%	78,8%	59,6%	61,3%	75,0%	61,8%
uczelnie kościelne	73,6%	57,3%	73,5%	70,6%	61,5%	70,5%
ogółem	58,6%	78,8%	59,6%	61,3%	75,0%	61,9%

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Od dotacji budżetowej w większym stopniu uzależnione są uczelnie zawodowe niż akademickie. W roku 2018 dotacja budżetowa stanowiła 75,0% przychodów publicznych uczelni zawodowych i tylko 61,3% przychodów publicznych uczelni akademickich. W przypadku uczelni kościelnych sytuacja jest odwrotna – większy udział dotacji budżetowej odnotowano na uczelniach akademickich (70,6%) niż zawodowych (61,5%).

Między rokiem 2014 a 2018 wzrósł udział dotacji w przychodach uczelni publicznych (o 2 punkty procentowe), z kolei zmniejszył się w przypadku uczelni kościelnych (o 3 punkty procentowe).

Udział procentowy dotacji z budżetu państwa w całkowitych przychodach uczelni publicznych według województw w latach 2014 i 2018

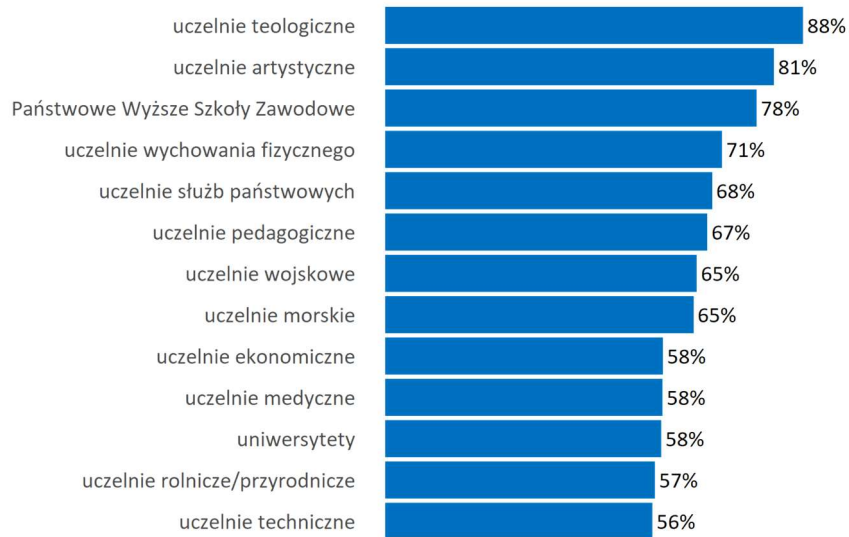

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

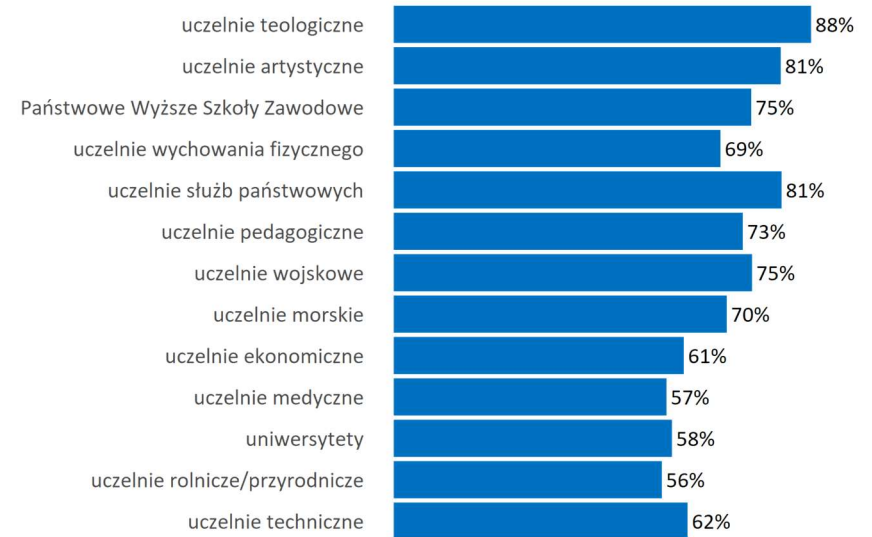
W 2018 roku udział procentowy dotacji z budżetu państwa stanowił największą część w całkowitych przychodach uczelni publicznych w województwie opolskim (74%), z kolei najmniejszą – w województwie pomorskim (46%). W stosunku do roku 2014 udział dotacji z budżetu państwa zwiększył się znacząco w województwie podkarpackim (o 11 punktów procentowych), z kolei zmniejszył się istotnie w województwie pomorskim (o 16 punktów procentowych).

Udział procentowy dotacji z budżetu państwa w całkowitych przychodach według typu uczelni publicznych w 2014 roku

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

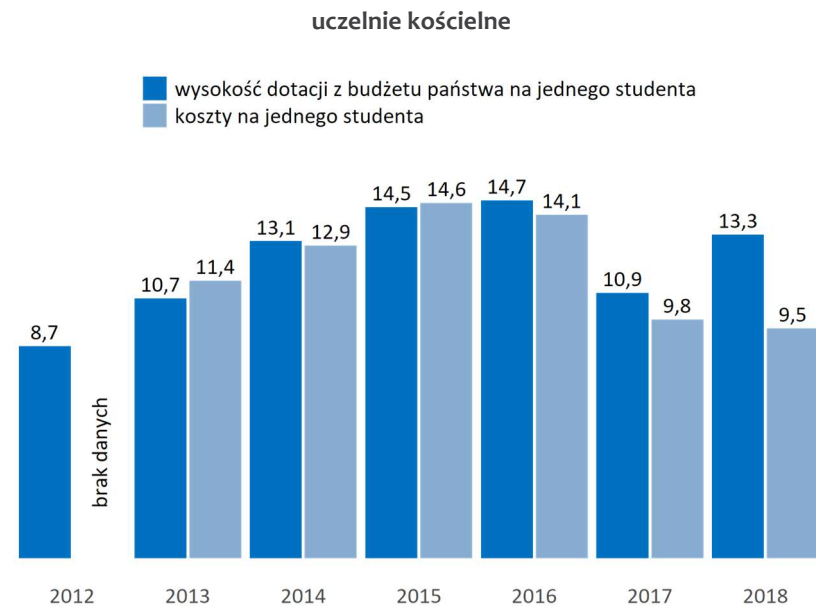
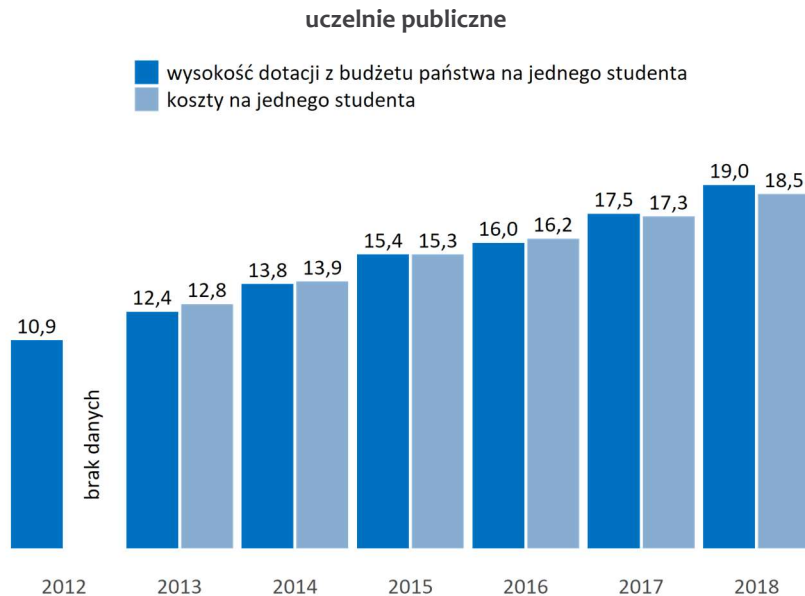
Udział procentowy dotacji z budżetu państwa w całkowitych przychodach według typu uczelni publicznych w 2018 roku

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

W 2018 roku, tak samo jak w roku 2014, w największym stopniu z dotacji budżetowej korzystały publiczne uczelnie teologiczne, w których 88% przychodu pochodziło ze środków publicznych. Również uczelnie artystyczne i uczelnie służb państwowych w znacznym stopniu polegały na dotacji z budżetu – w 2018 roku stanowiła ona 81% ich całkowitych przychodów. Po drugiej stronie skali uplasowały się natomiast uczelnie rolnicze i przyrodnicze ze średnim udziałem dotacji z budżetu państwa na poziomie 56% całkowitych przychodów, a następnie uczelnie medyczne (57%) i uniwersytety (58%).

Wartość dotacji z budżetu państwa na jednego studenta studiów stacjonarnych, w odniesieniu do kosztów na jednego studenta studiów stacjonarnych, w uczelniach publicznych i kościelnych w latach 2012–2018 (w tys. zł)

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

W 2018 roku, podobnie jak w latach 2015 i 2017, dotacje z budżetu państwa na uczelniach publicznych przewyższyły koszty przypadające na jednego studenta. Także wśród uczelni kościelnych w 2018 roku wysokość dotacji była wyższa niż koszty na jednego studenta – różnica wyniosła 3,8 tys. zł. W analizowanym okresie uczelnie publiczne utrzymywały tendencję wzrostową – zarówno poziom dotacji z budżetu państwa, jak i wysokość kosztów na jednego studenta zwiększały się. Natomiast w przypadku uczelni kościelnych wysokość dotacji z budżetu państwa zmniejszyła się w 2017 roku w porównaniu do roku 2016, następnie ponownie wzrosła w 2018 roku do poziomu porównywalnego z wynikiem osiągniętym w roku 2014, natomiast koszt na jednego studenta w 2018 roku był najniższy w analizowanym okresie (9,5 tys. zł).

Wartość dotacji z budżetu państwa na jednego studenta studiów stacjonarnych, w odniesieniu do kosztów na jednego studenta studiów stacjonarnych, według wielkości uczelni w latach 2012–2018 (w tys. zł)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
uczelnie duże (5000+ studentów)							
uczelnie publiczne	dotacja: 9,1 koszty: -	dotacja: 10,3 koszty: 12,3	dotacja: 11,6 koszty: 13,5	dotacja: 12,8 koszty: 14,9	dotacja: 13,2 koszty: 15,7	dotacja: 14,1 koszty: 16,9	dotacja: 15,4 koszty: 18,0
uczelnie kościelne	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -
uczelnie średnie (1000–4999 studentów)							
uczelnie publiczne	dotacja: 12,8 koszty: -	dotacja: 14,4 koszty: 13,4	dotacja: 15,9 koszty: 14,5	dotacja: 16,8 koszty: 15,9	dotacja: 17,8 koszty: 17,2	dotacja: 19,8 koszty: 18,2	dotacja: 21,2 koszty: 19,6
uczelnie kościelne	dotacja: 7,8 koszty: -	dotacja: 10,5 koszty: 12,2	dotacja: 12,9 koszty: 13,1	dotacja: 14,4 koszty: 14,9	dotacja: 14,4 koszty: 13,8	dotacja: 10,1 koszty: 8,8	dotacja: 10,1 koszty: 9,0
uczelnie małe (<1000 studentów)							
uczelnie publiczne	dotacja: 30,4 koszty: -	dotacja: 32,1 koszty: 32,4	dotacja: 33,7 koszty: 32,1	dotacja: 33,2 koszty: 33,7	dotacja: 32,8 koszty: 29,2	dotacja: 35,5 koszty: 32,5	dotacja: 38,5 koszty: 33,8
uczelnie kościelne	dotacja: 10,4 koszty: -	dotacja: 11,6 koszty: 8,5	dotacja: 13,5 koszty: 12,2	dotacja: 14,8 koszty: 13,7	dotacja: 16,3 koszty: 15,6	dotacja: 14,6 koszty: 14,6	dotacja: 13,2 koszty: 13,4
ogółem	dotacja: 10,9 koszty: -	dotacja: 12,4 koszty: 12,8	dotacja: 13,8 koszty: 13,9	dotacja: 15,3 koszty: 15,3	dotacja: 16,0 koszty: 16,2	dotacja: 17,5 koszty: 17,3	dotacja: 18,9 koszty: 18,4

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

W 2018 roku wartość dotacji z budżetu państwa przypadająca na jednego studenta studiów stacjonarnych wzrosła w porównaniu z rokiem 2012 o 6,3 tys. zł w grupie dużych uczelni publicznych, o 8,4 tys. zł w przypadku średnich szkół wyższych i o 8,1 tys. zł w przypadku małych uczelni tego rodzaju. Z kolei uczelnie kościelne odnotowały wzrost wartości dotacji na jednego studenta studiów stacjonarnych o 2,3 tys. zł w przypadku uczelni średniej wielkości i o 2,8 tys. zł na uczelniach małych.

W latach 2013–2018 koszty na jednego studenta w dużych i średnich uczelniach publicznych wzrosły odpowiednio o 5,7 i 6,2 tys. zł, a w małych uczelniach o 1,4 tys. zł. W tym samym czasie w małych uczelniach kościelnych odnotowano wzrost kosztów na jednego studenta studiów stacjonarnych o 4,9 tys. zł, zaś w średnich uczelniach tego rodzaju poziom kosztów zmniejszył się o 3,2 tys. zł.

Wartość dotacji z budżetu państwa na jednego studenta studiów stacjonarnych, w odniesieniu do kosztów na jednego studenta studiów stacjonarnych, w uczelniach publicznych i kościelnych w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe w latach 2014 i 2018 (w tys. zł)

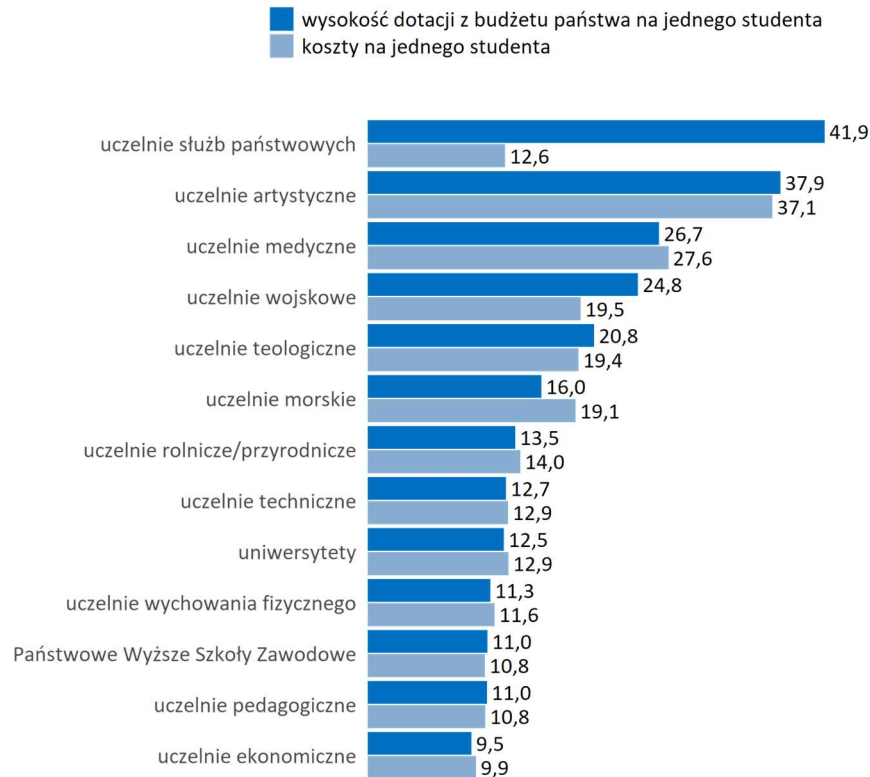
	2014			2018		
	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem
uczelnie publiczne	dotacja: 13,8 koszty: 14,1	dotacja: 13,7 koszty: 12,2	dotacja: 13,8 koszty: 13,9	dotacja: 19,2 koszty: 18,8	dotacja: 14,9 koszty: 14,5	dotacja: 19,0 koszty: 18,5
uczelnie kościelne	dotacja: 13,0 koszty: 12,8	dotacja: 22,9 koszty: 22,9	dotacja: 13,1 koszty: 12,9	dotacja: 13,4 koszty: 9,5	dotacja: 10,1 koszty: 10,0	dotacja: 13,3 koszty: 9,5
ogółem	dotacja: 13,8 koszty: 14,1	dotacja: 13,7 koszty: 12,2	dotacja: 13,8 koszty: 13,9	dotacja: 19,2 koszty: 18,7	dotacja: 14,9 koszty: 14,5	dotacja: 18,9 koszty: 18,4

W 2018 roku dotacja z budżetu państwa w przeliczeniu na jednego studenta studiów stacjonarnych przewyższała koszty zarówno w grupie publicznych, jak i kościelnych uczelni akademickich i zawodowych. W 2014 roku w przypadku publicznych uczelni akademickich koszty na jednego studenta studiów stacjonarnych były większe niż wartość dotacji, natomiast w przypadku zawodowych uczelni kościelnych koszty zrównały się z dotacją.

Dane zaprezentowane na kolejnym slajdzie wskazują, że wartość dotacji z budżetu państwa w 2018 roku niemal czterokrotnie przewyższyła koszty na jednego studenta na uczelniach służb państwowych. Wartość dotacji była wyższa od kosztów przypadających na jednego studenta także na uczelniach wojskowych, artystycznych, technicznych, rolniczych i przyrodniczych, w Państwowych Wyższych Szkołach Zawodowych oraz na uczelniach pedagogicznych i ekonomicznych. Z kolei uczelnie morskie poniosły przeciętnie o 6,2 tys. zł większe koszty na jednego studenta studiów stacjonarnych, niż dotacja, którą na ten cel otrzymały. Koszty przekroczyły dotację także na uczelniach medycznych, teologicznych, na uniwersytetach i uczelniach wychowania fizycznego.

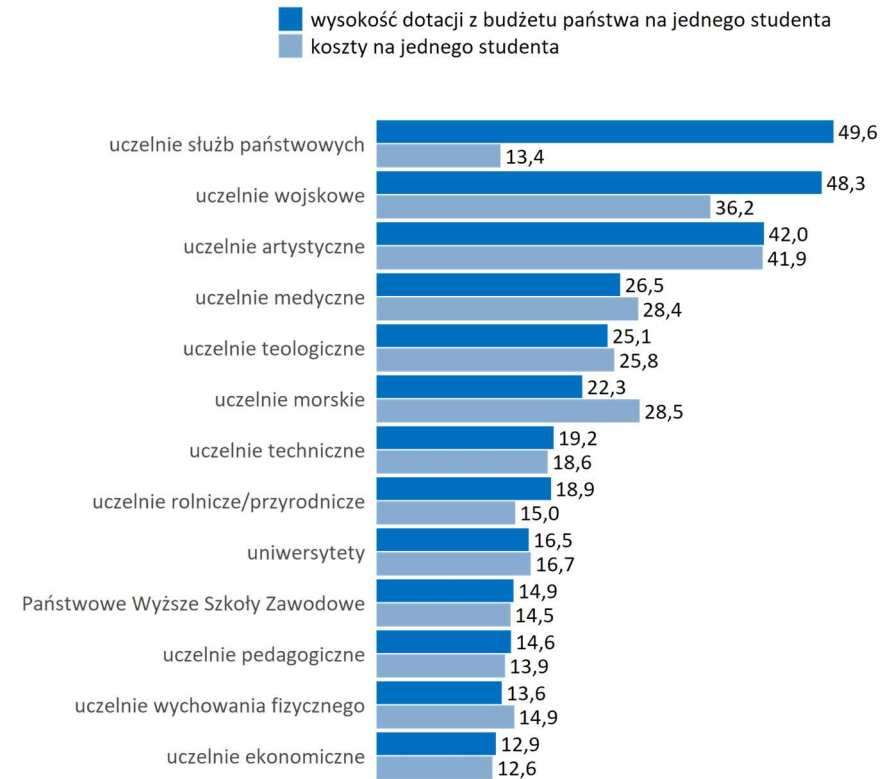
W porównaniu do roku 2014, w 2018 roku w największym stopniu zwiększyły się dotacje budżetowe i koszty na uczelniach wojskowych (odpowiednio: o 23,5 tys. zł i o 16,7 tys. zł). Zmniejszeniu uległy z kolei dotacje dla uczelniach medycznych (o 270 zł).

Wartość dotacji z budżetu państwa na jednego studenta studiów stacjonarnych, w odniesieniu do kosztów na jednego studenta studiów stacjonarnych, według typu uczelni publicznych w 2014 roku (w tys. zł)

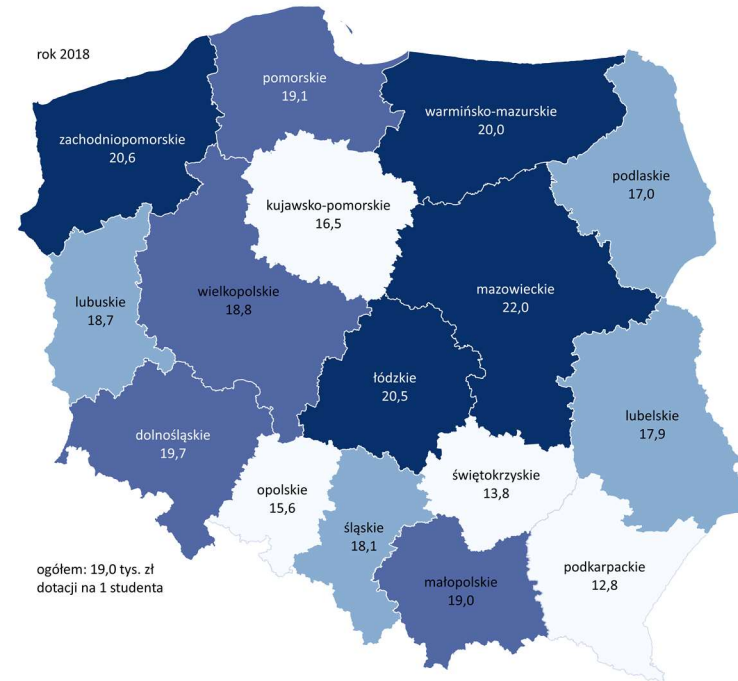
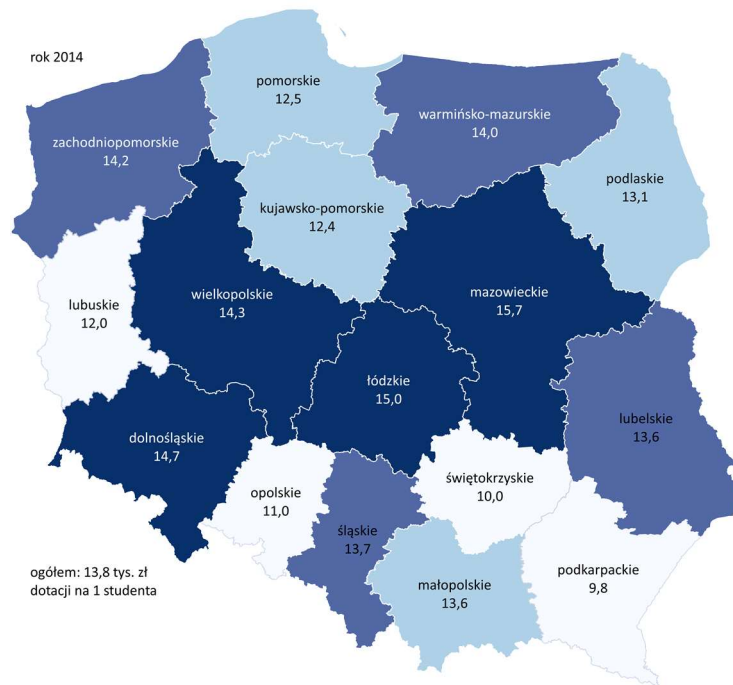
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Wartość dotacji z budżetu państwa na jednego studenta studiów stacjonarnych, w odniesieniu do kosztów na jednego studenta studiów stacjonarnych, według typu uczelni publicznych w 2018 roku (w tys. zł)

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Wartość dotacji z budżetu państwa na jednego studenta studiów stacjonarnych w uczelniach publicznych według województw w latach 2014 i 2018 (w tys. zł)

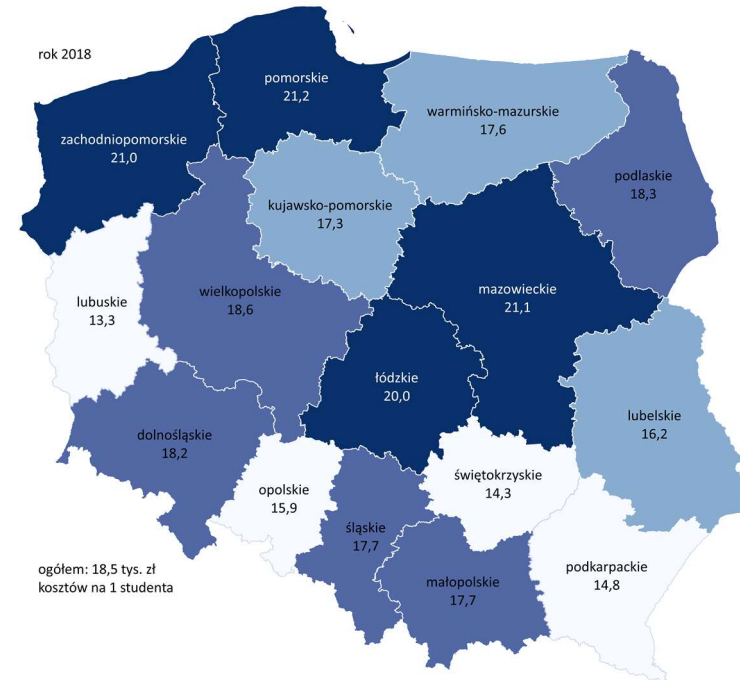
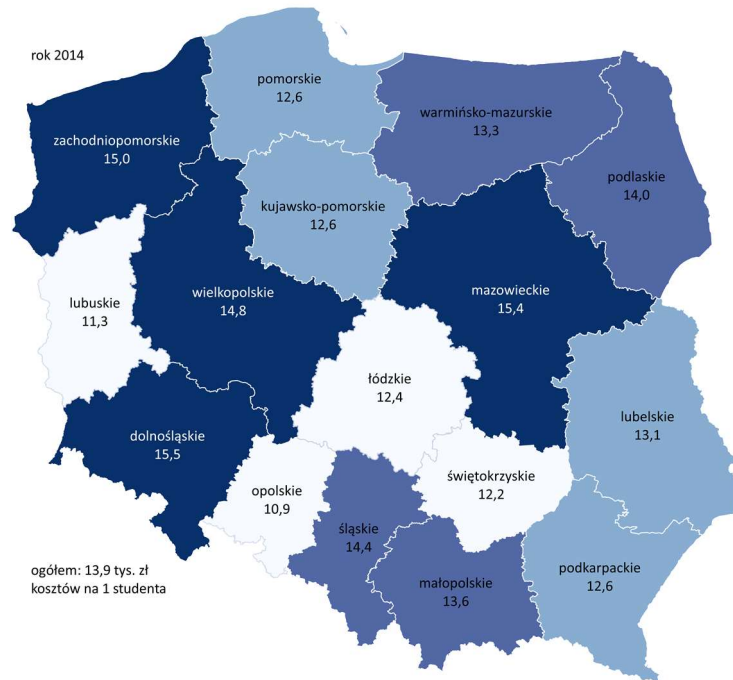

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

W 2014 i 2018 roku największe dotacje z budżetu państwa w przeliczeniu na jednego studenta otrzymały uczelnie zlokalizowane w województwie mazowieckim (22 tys. zł). Natomiast najmniejsze wartości tego wskaźnika w obu latach odnotowano w województwach: podkarpackim (12,8 tys. zł), świętokrzyskim (13,8 tys. zł) i opolskim (15,6 tys. zł). W porównaniu do 2014 roku, w roku 2018 zauważalny jest wzrost dotacji z budżetu państwa w przeliczeniu na studenta w każdym z województw – największy zaobserwowano na uczelniach z województw lubuskiego (o 55%) i pomorskiego (o 53%).

Koszty na jednego studenta studiów stacjonarnych w uczelniach publicznych według województw w latach 2014 i 2018 (w tys. zł)

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

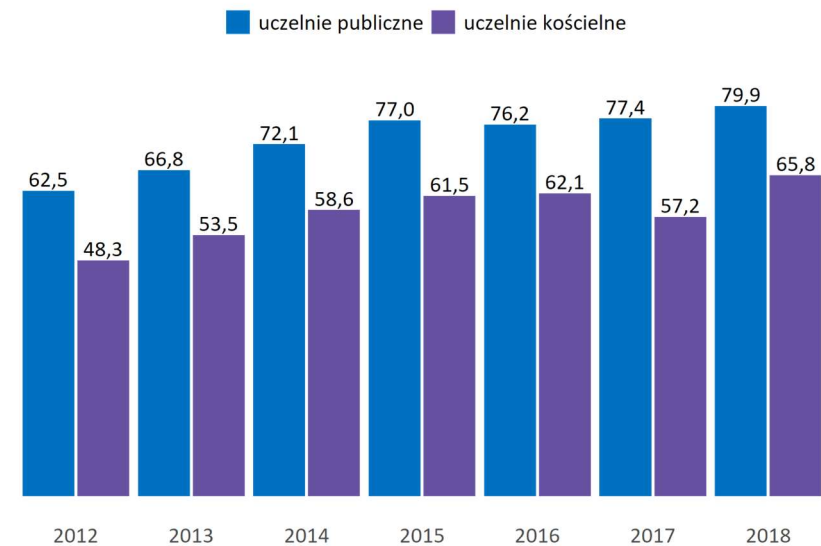
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Wartość dotacji budżetowej przewyższała koszty na jednego studenta studiów stacjonarnych dziesięciu województwach. W 2018 roku najmniejsze dotacje w stosunku do ponoszonych kosztów na jednego studenta charakteryzowały uczelnie w województwach: pomorskim i podkarpackim, gdzie koszty przewyższały dotację odpowiednio o 2,1 i 2,0 tys. zł. Najwyższe koszty na jednego studenta ponosiły uczelnie z województw pomorskiego (21,2 tys. zł) i mazowieckiego (21,1 tys. zł) oraz zachodniopomorskiego (21 tys. zł), a najmniejsze w województwie lubuskim (13,3 tys. zł). Największy wzrost kosztów na jednego studenta w roku 2018 w porównaniu do roku 2014 miał miejsce na uczelniach zlokalizowanych w województwach pomorskim (o 68%) i łódzkim (o 62%).

Koszty wynagrodzeń

Na uczelniach publicznych od 2012 do 2015 roku średnie roczne wynagrodzenie brutto systematycznie wzrastało. W 2016 roku zaobserwowany trend wyhamował, po czym w roku 2017 wartość ponownie wzrosła osiągając poziom 77,4 tys. zł, a w roku 2018 – 79,9 tys. zł. Natomiast na uczelniach kościelnych między 2012 a 2016 rokiem obserwowany był stały wzrost wynagrodzeń brutto. W roku 2017 nastąpił spadek do poziomu 57,2 tys. zł, zaś w 2018 roku wynagrodzenia brutto wzrosły ponownie do poziomu 65,8 tys. zł. W efekcie w porównaniu do roku 2012, w 2018 roku na uczelniach kościelnych i publicznych odnotowano wzrost wynagrodzeń odpowiednio o 36% i o 28%.

Średnie roczne wynagrodzenia brutto w uczelniach publicznych i kościelnych w latach 2012–2018 (w tys. zł)

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Średnie roczne wynagrodzenia brutto w uczelniach publicznych i kościelnych według wielkości uczelni w latach 2012–2018 (w tys. zł)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
uczelnie duże (5 000+ studentów)							
uczelnie publiczne	62,9	67,0	72,4	77,5	76,5	77,4	80,3
uczelnie kościelne	-	-	-	-	-	-	-
uczelnie średnie (1 000–4 999 studentów)							
uczelnie publiczne	59,8	65,7	70,7	74,6	74,8	76,8	78,1
uczelnie kościelne	45,5	53,8	59,1	62,0	62,0	56,6	66,7
uczelnie małe (<1 000 studentów)							
uczelnie publiczne	60,7	65,0	69,9	73,2	71,8	78,8	76,4
uczelnie kościelne	53,6	52,3	57,1	59,9	62,5	59,1	59,6
ogółem	62,5	66,7	72,0	76,9	76,1	77,3	79,8

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

W latach 2012–2018 średnie roczne wynagrodzenie brutto systematycznie rośnie na dużych i średnich uczelniach publicznych. Jednostki te charakteryzował najwyższy poziom wynagrodzeń brutto – w 2018 roku osiągnął wartość 80,3 tys. zł na uczelniach dużych oraz 78,1 tys. zł na uczelniach średnich. Natomiast najniższe średnie roczne wynagrodzenie otrzymywali pracownicy małych uczelni kościelnych – 59,6 tys. zł.

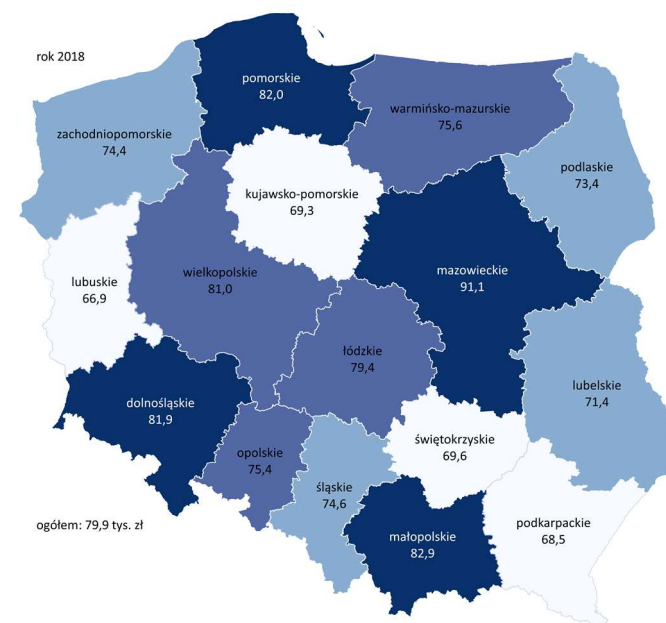
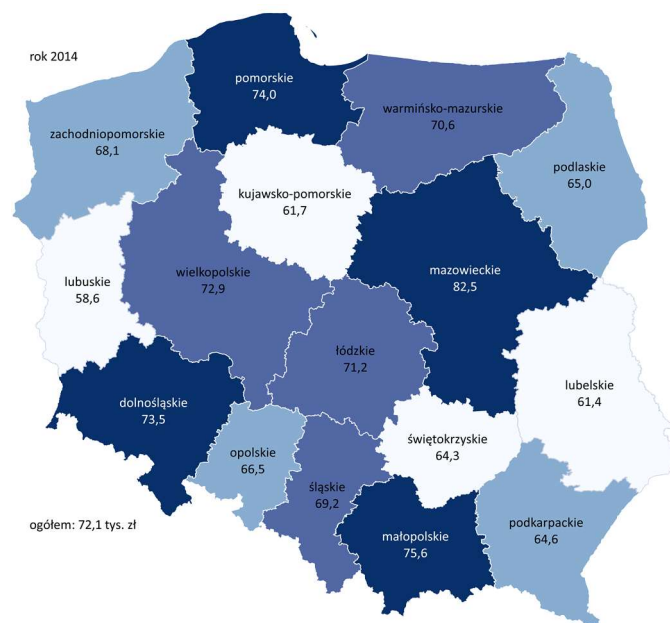
Średnie roczne wynagrodzenia brutto w uczelniach publicznych i kościelnych w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe w latach 2014 i 2018 (w tys. zł)

	2014			2018		
	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem
uczelnie publiczne	77,3	71,3	77	77,9	68,0	77,4
uczelnie kościelne	61,9	35,6	61,5	63,2	33,8	62,7
ogółem	77,2	71,3	76,9	77,8	68,0	77,3

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Średnie roczne wynagrodzenie brutto jest wyższe na uczelniach akademickich niż zawodowych. W 2018 roku w publicznych szkołach wyższych różnica ta wynosiła niemal 10 tys. zł, a na uczelniach kościelnych była jeszcze większa – kształtowała się na poziomie 29 tys. zł.

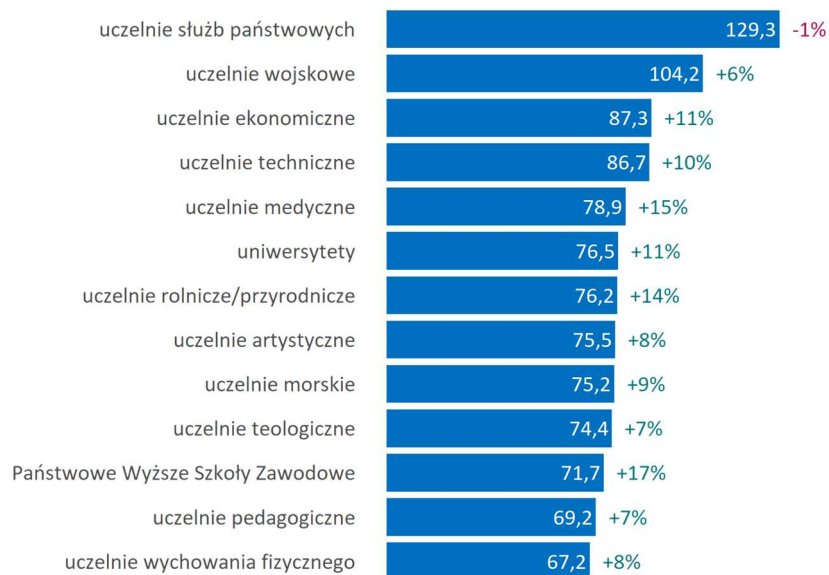
Średnie roczne wynagrodzenia brutto w uczelniach publicznych według województw w latach 2014 i 2018 (w tys. zł)

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

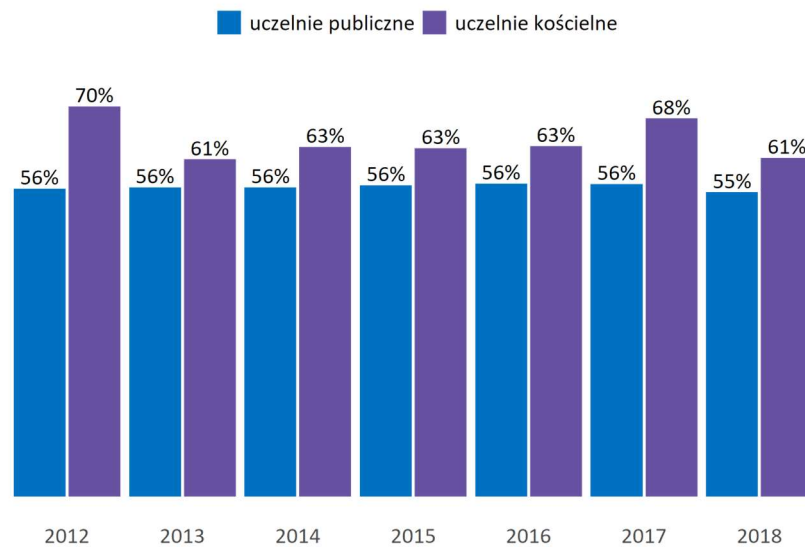
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

W 2018 roku, tak samo jak w 2014 roku, najwyższe średnie roczne wynagrodzenia otrzymywali pracownicy uczelni publicznych z województwa mazowieckiego (91 tys. zł), a w następnej kolejności z województw małopolskiego (82,9 tys. zł), pomorskiego (82 tys. zł) i dolnośląskiego (81,9 tys. zł). Najmniej zarabiali zaś osoby zatrudnione w publicznych szkołach wyższych działających w województwie lubuskim (66,9 tys. zł). Największy wzrost średniego rocznego wygradzenia brutto w latach 2014 i 2018 odnotowano na uczelniach publicznych zlokalizowanych w województwie lubelskim (o 10 tys. zł), a najmniejszy w województwie podkarpackim (o 4 tys. zł).

Średnie roczne wynagrodzenia brutto według typu uczelni publicznych w 2018 roku wraz z różnicą procentową w odniesieniu do 2014 roku (w tys. zł)

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

W 2018 roku najwyższe średnie wynagrodzenia brutto pobierały osoby zatrudnione na uczelniach służb państwowych (129,3 tys. zł w skali roku), najniższe – osoby zatrudnione na uczelniach wychowania fizycznego ze średnim wynagrodzeniem na poziomie 67,2 tys. zł oraz pracownicy Państwowych Wyższych Szkół Zawodowych, zarabiający średnio 69,2 tys. zł rocznie. Największy wzrost wynagrodzenia w stosunku do roku 2014 zaobserwowano w państwowych Wyższych Szkołach Zawodowych (o 17%), z kolei spadek wynagrodzeń odnotowano jedynie na uczelniach służb państwowych (o 1%).

Udział kosztów wynagrodzeń w całkowitych kosztach operacyjnych uczelni publicznych i kościelnych w latach 2012–2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Zasadnicze znaczenie dla kondycji uczelni ma udział kosztów wynagrodzeń w kosztach operacyjnych. Ze względu na regulacje wynikające z prawa pracy, koszty związane z wynagrodzeniami mają charakter stały, a ich ograniczenie i optymalizacja wymagają dłuższego czasu niż w przypadku innych kosztów operacyjnych.

Udział kosztów wynagrodzeń w całkowitych kosztach operacyjnych wśród uczelni publicznych pozostaje od lat na stabilnym poziomie – w 2018 roku wyniósł 55%. Natomiast w przypadku uczelni kościelnych w analizowanym okresie wskaźnik ten ulegał wahaniom. W 2018 roku kształtował się na poziomie 61%.

Udział kosztów wynagrodzeń w całkowitych kosztach operacyjnych uczelni publicznych i kościelnych według wielkości uczelni w latach 2012–2018

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
uczelnie duże (5000+ studentów)							
uczelnie publiczne	54,9%	55,1%	55,2%	55,6%	55,9%	55,8%	54,3%
uczelnie kościelne	-	-	-	-	-	-	-
uczelnie średnie (1000–4999 studentów)							
uczelnie publiczne	58,6%	59,0%	58,7%	58,3%	58,3%	58,4%	57,4%
uczelnie kościelne	70,5%	59,6%	61,9%	61,3%	62,0%	67,2%	60,1%
uczelnie małe (<1000 studentów)							
uczelnie publiczne	63,1%	62,8%	62,5%	62,6%	64,0%	64,2%	63,2%
uczelnie kościelne	70,0%	65,7%	67,8%	68,8%	68,1%	71,4%	70,0%
ogółem	55,5%	55,7%	55,8%	56,1%	56,4%	56,4%	54,9%

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Udział kosztów wynagrodzeń w całkowitych kosztach operacyjnych jest odwrotnie proporcjonalny do wielkości uczelni mierzonej liczbą studentów – największy udział obserwowany jest na małych uczelniach kościelnych (70%), najmniejszy na dużych uczelniach publicznych (54,3%).

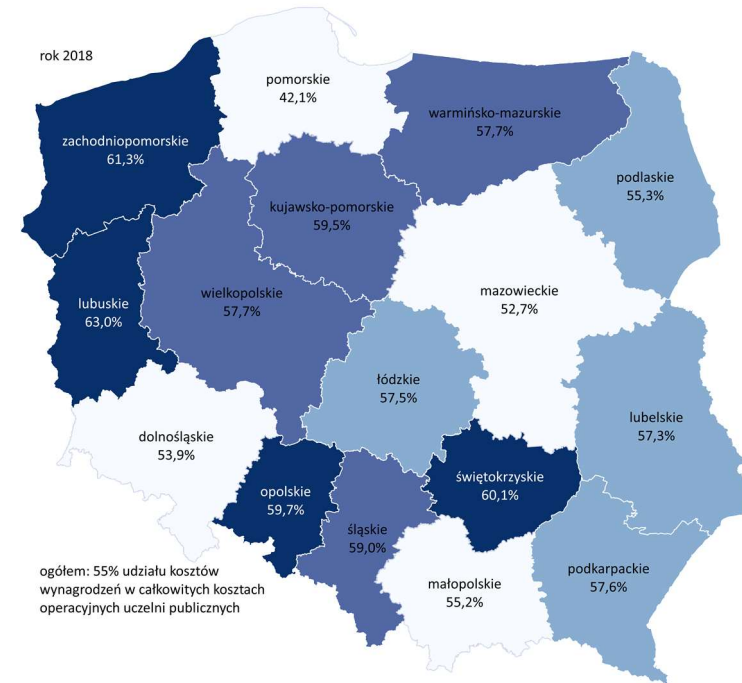
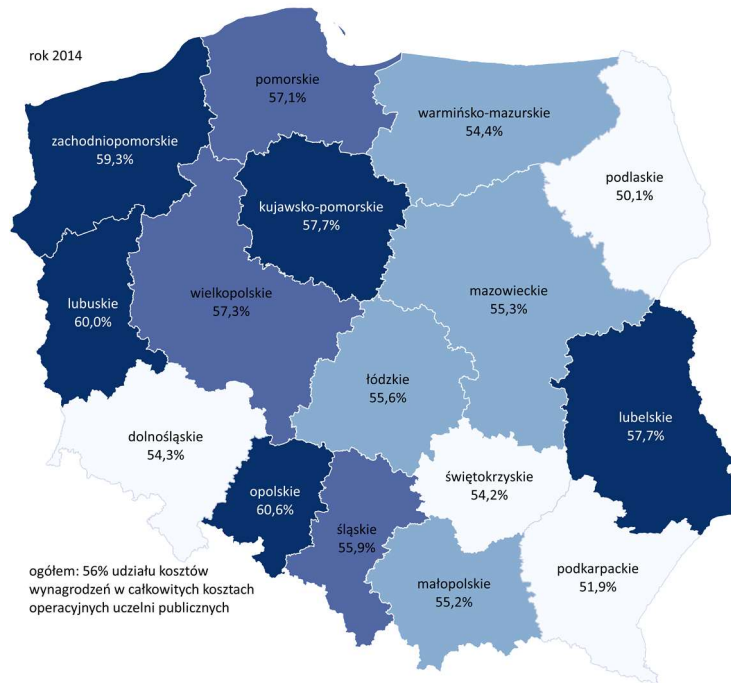
Udział kosztów wynagrodzeń w całkowitych kosztach operacyjnych uczelni publicznych i kościelnych w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe w latach 2014 i 2018

	2014			2018		
	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem
uczelnie publiczne	55,9%	60,5%	56,1%	56,1%	62,1%	56,4%
uczelnie kościelne	62,9%	54,1%	62,8%	64,8%	49,7%	64,6%
ogółem	55,9%	60,5%	56,1%	56,2%	62,1%	56,4%

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Większy udział kosztów wynagrodzeń w całkowitych kosztach operacyjnych zaobserwowano wśród publicznych szkół wyższych nieposiadających uprawnień do nadawania stopni naukowych niż w akademickich uczelniach tego rodzaju. W 2018 roku wspomniana różnica wynosiła 6 punktów procentowych. Z kolei wśród kościelnych szkół wyższych większy udział kosztów wynagrodzeń w kosztach operacyjnych odnotowano na uczelniach akademickich niż zawodowych – w 2018 roku różnica wynosiła 15,1 punktów procentowych.

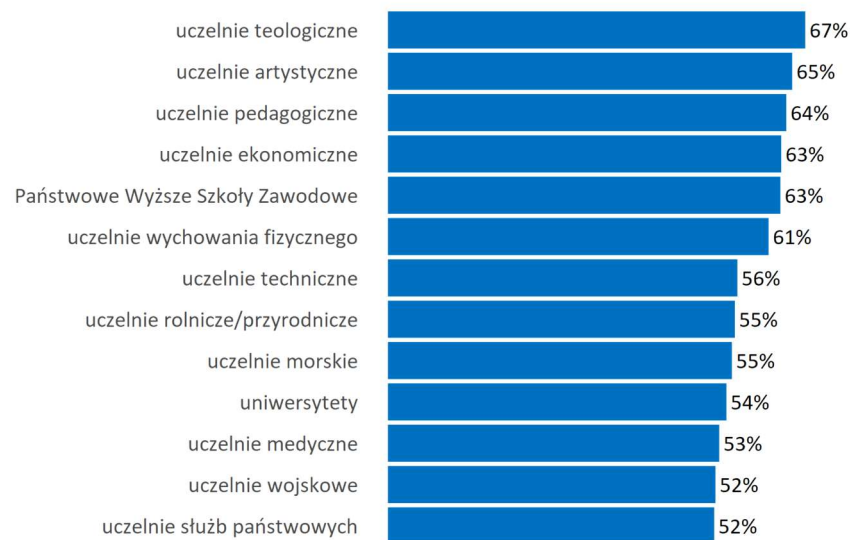
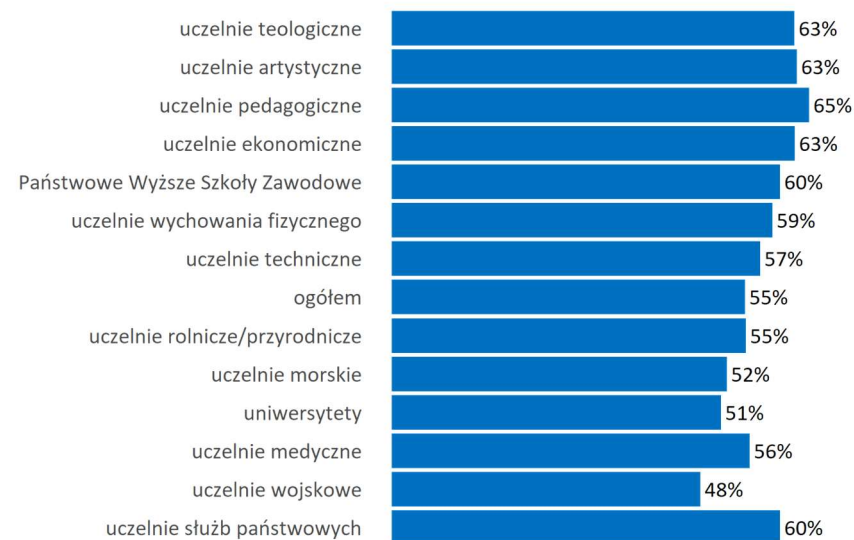
Udział kosztów wynagrodzeń w całkowitych kosztach operacyjnych uczelni publicznych według województw w latach 2014 i 2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

W 2018 roku koszty wynagrodzeń stanowiły co najmniej 60% całkowitych kosztów operacyjnych uczelni publicznych w województwach: lubuskim, zachodniopomorskim i świętokrzyskim. W najmniejszym stopniu wchodziły w skład całkowitych kosztów operacyjnych na uczelniach z województwa pomorskiego – w 42,1%. W porównaniu do roku 2014 udział kosztów wynagrodzeń w całkowitych kosztach operacyjnych zwiększył się istotnie w województwie świętokrzyskim, podkarpackim i podlaskim (odpowiednio o 5,9, 5,6 i 5,2 punktów procentowych), zmniejszył się zaś znacząco w województwie pomorskim (o 15 punktów procentowych).

Udział kosztów wynagrodzeń w całkowitych kosztach operacyjnych według typu uczelni publicznych w 2014 roku**Udział kosztów wynagrodzeń w całkowitych kosztach operacyjnych według typu uczelni publicznych w 2018 roku**

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

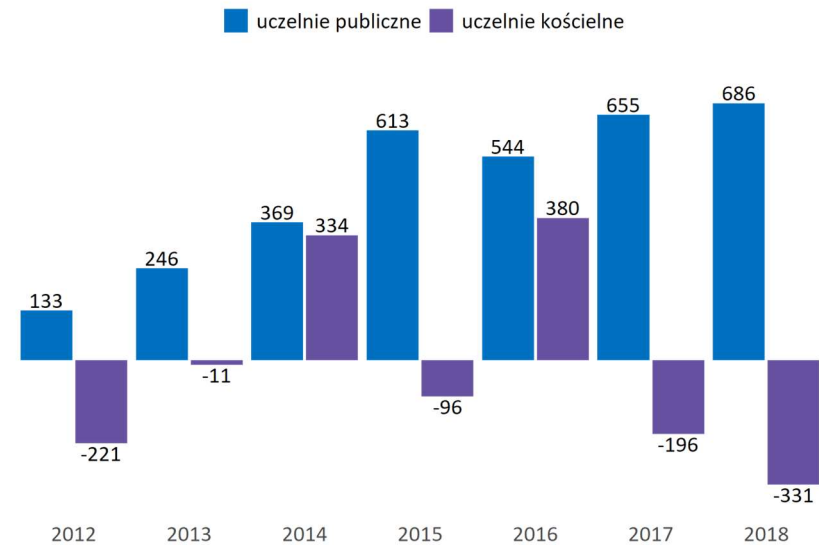
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

W 2018 roku największy udział kosztów wynagrodzeń w kosztach operacyjnych charakteryzował uczelnie pedagogiczne (65%). Na drugim krańcu skali plasują się zaś uczelnie wojskowe, w przypadku których wynagrodzenia stanowią mniej niż połowę kosztów operacyjnych. W stosunku do 2014 roku, w roku 2018 największy wzrost udziału kosztów wynagrodzeń w całkowitych kosztach operacyjnych charakteryzował uczelnie służb państwowych (o 8 punktów procentowych), a spadek – uczelnie teologiczne i wojskowe (po 4 punkty procentowe).

Wyniki netto z działalności uczelni

Wskaźnikiem stabilności sektora szkolnictwa wyższego jest wynik finansowy netto, który stanowi różnicę między przychodami z działalności uczelni a kosztami tej działalności, pomniejszoną o zobowiązania z tytułu podatków. Wyniki finansowe netto uczelni publicznych od lat są dodatnie. W 2018 roku osiągnęły wartość najwyższą w analizowanym okresie – 686 zł w przeliczeniu na jednego studenta. W przypadku kościelnych szkół wyższych rok 2018 był kolejnym okresem, w którym uzyskały one ujemny wynik finansowy w przeliczeniu na jednego studenta (-331 zł).

Wynik finansowy netto z działalności uczelni publicznych i kościelnych na jednego studenta w latach 2012–2018 (w zł)

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Wynik finansowy netto z działalności uczelni na jednego studenta według wielkości uczelni w latach 2012–2018 (w zł)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
uczelnie duże (5000+ studentów)							
uczelnie publiczne	121	224	341	610	533	640	637
uczelnie kościelne	-	-	-	-	-	-	-
uczelnie średnie (1000–4999 studentów)							
uczelnie publiczne	313	410	564	575	627	725	952
uczelnie kościelne	-323	-5	334	-206	219	-297	-396
uczelnie małe (<1000 studentów)							
uczelnie publiczne	-517	382	699	1 029	569	888	1 075
uczelnie kościelne	-48	-33	333	234	915	137	12
ogółem	132	244	368	610	543	652	679

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Uwzględnienie w analizach wielkości szkół wyższych wskazuje na rekordowy zysk netto małych uczelni publicznych w 2018 roku – 1 075 zł na jednego studenta. Ujemny wynik finansowy netto osiągnęły jedynie uczelnie kościelne średniej wielkości – 396 zł na jednego studenta.

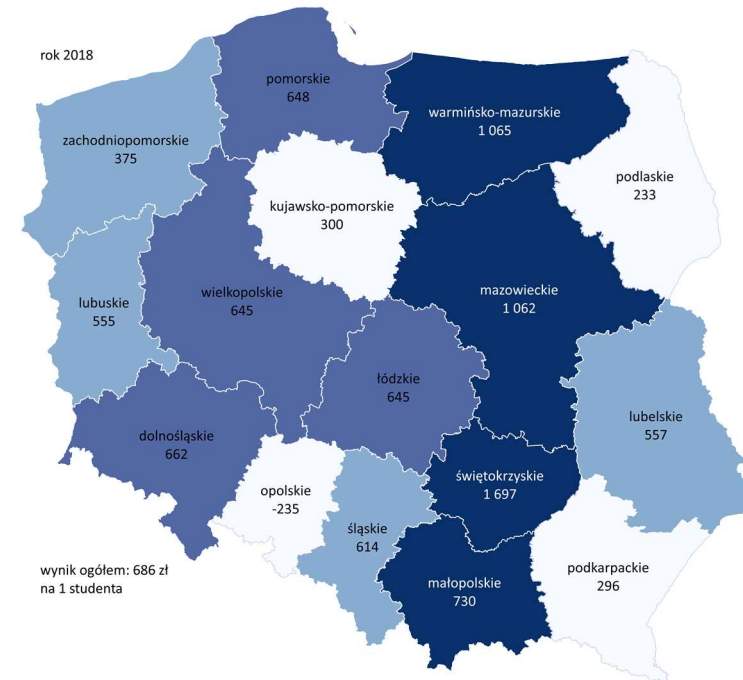
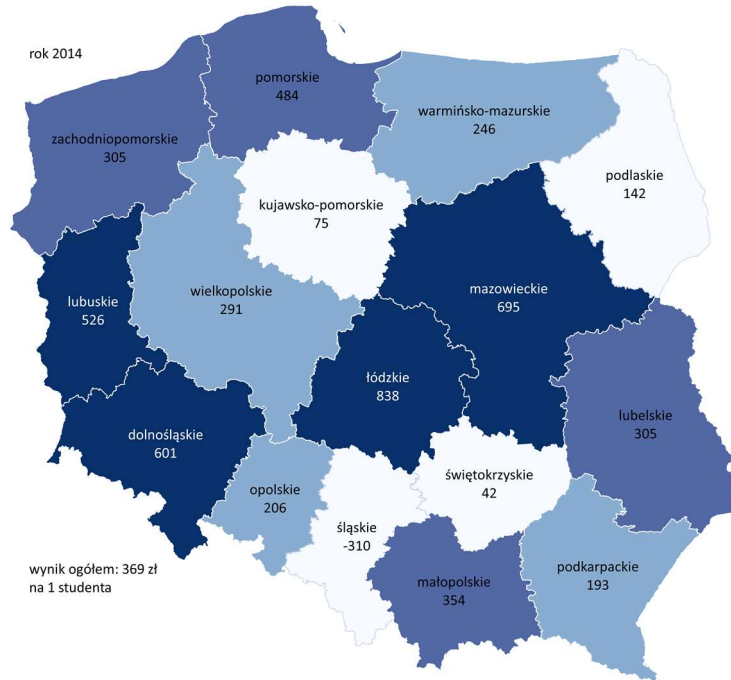
Wynik finansowy netto z działalności uczelni publicznych i kościelnych na jednego studenta w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe w latach 2014 i 2018 (w zł)

	2014			2018		
	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem
uczelnie publiczne	620	580	610	660	530	660
uczelnie kościelne	-100	180	-100	-150	790	-140
ogółem	610	580	610	660	530	650

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

W analizowanych latach zarówno akademickie, jak i zawodowe uczelnie publiczne wykazywały zysk netto w przeliczeniu na jednego studenta. Zaobserwowana w 2014 roku różnica między uczelniami zawodowymi a uczelniami akademickimi w 2018 roku uległa pogłębieniu (z 40 zł do 130 zł). Na uczelniach kościelnych wynik finansowy netto w przeliczeniu na studenta był ujemny zarówno w roku 2014, jak i 2018, na co wpłynęła sytuacja kościelnych uczelni akademickich.

Wynik finansowy netto z działalności uczelni publicznych na jednego studenta według województw w latach 2014 i 2018 (w zł)

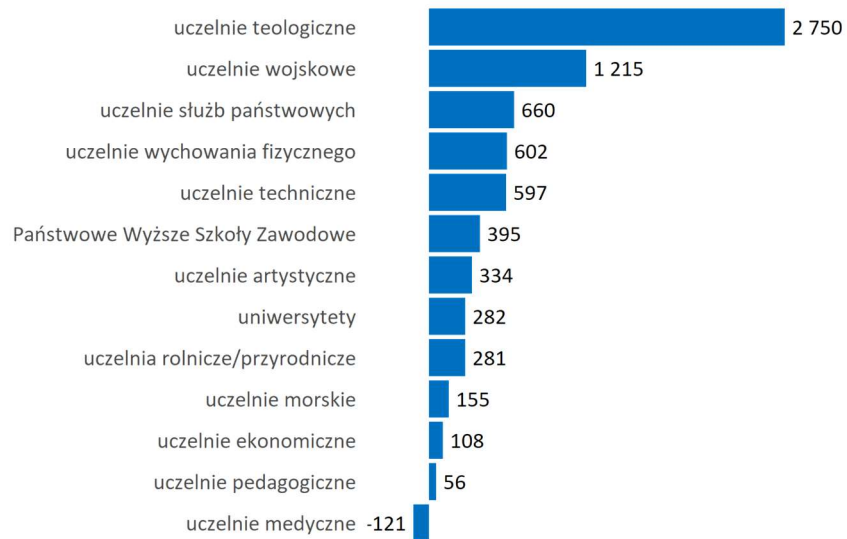

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

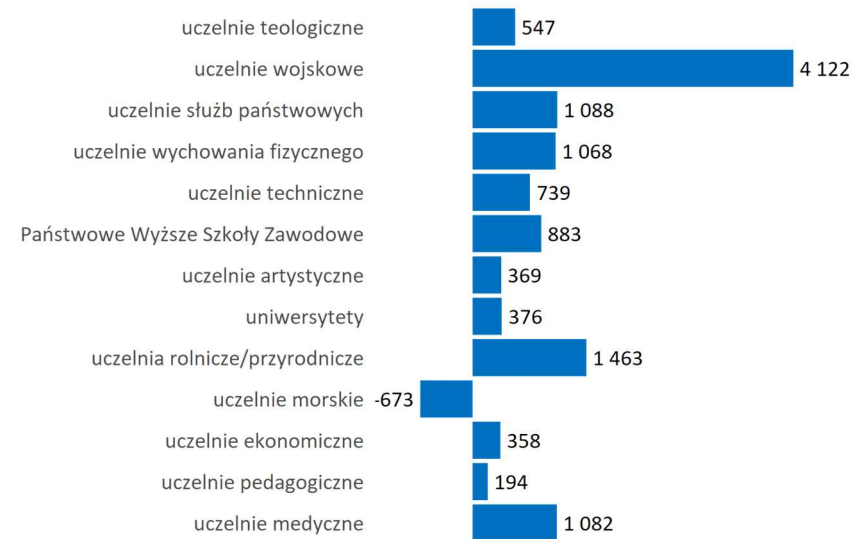
Zarówno w roku 2014, jak i 2018 wyniki finansowe netto z działalności uczelni publicznych w przeliczeniu na jednego studenta osiągnęły zysk niemal w każdym z województw. Wyjątkiem w 2014 roku było województwo śląskie, a w 2018 roku województwo opolskie. W 2018 roku najlepiej radziły sobie uczelnie w województwie świętokrzyskim, których wynik finansowy netto w przeliczeniu na jednego studenta osiągnął wartość 1 697 zł. Co ciekawe, jeszcze w 2014 dla uczelni z tego województwa odnotowano najniższy zysk w Polsce – na poziomie 42 zł na jednego studenta. Poza województwem świętokrzyskim, największy wzrost wyniku finansowego netto między rokiem 2014 a rokiem 2018 zaobserwowano dla województw śląskiego (o 942 zł) i warmińsko-mazurskiego (o 819 zł), natomiast największy spadek wystąpił w województwie opolskim (o 441 zł).

Wynik finansowy netto z działalności uczelni na jednego studenta według typu uczelni publicznych w 2014 roku (w zł)

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

Wynik finansowy netto z działalności uczelni na jednego studenta według typu uczelni publicznych w 2018 roku (w zł)

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 16.09.2019.

W 2018 roku jedynie uczelnie morskie odnotowały stratę z działalności uczelni w przeliczeniu na jednego studenta, która wyniosła 673 zł. Największy zysk osiągnęły uczelnie wojskowe (4 122 zł), a w następnej kolejności uczelnie rolnicze i przyrodnicze (1 463 zł) oraz uczelnie medyczne (1 082 zł).

Sytuacja humanistyki w szkolnictwie wyższym

Suplement do raportu

Oferta studiów humanistycznych

- Liczba kierunków studiów humanistycznych na uczelniach publicznych rosła w latach 2012–2018, podobnie jak liczba wszystkich kierunków na tych uczelniach. Tymczasem na uczelniach niepublicznych liczba kierunków humanistycznych zmalała i to w znacznie szybszym tempie (o 27%) niż ogólna liczba kierunków na tych uczelniach (o 2%). W 2018 roku uczelnie publiczne oferowały 791 kierunków humanistycznych, a uczelnie niepubliczne – 117.
- Najczęściej oferowane kierunki humanistyczne w roku akademickim 2018/2019 to filologia (85 na studiach pierwszego stopnia i jednolitych magisterskich oraz 42 na studiach drugiego stopnia), filologia polska (odpowiednio 32 i 28) i historia (odpowiednio 28 i 27).
- W roku akademickim 2018/2019 spośród kierunków humanistycznych studiów pierwszego stopnia i jednolitych magisterskich najwięcej kandydatów – 9,7 tys. – chciało kształcić się na kierunku „filologia (filologia angielska)”, na który finalnie przyjęto również najwięcej studentów – 4 tys. Najwięcej kandydatów na jedno miejsce na kierunki humanistyczne pierwszego stopnia

i jednolite magisterskie – około 10 – ubiegało się o przyjęcie na neofilologię: orientalną – japonistykę, szwedzką i angielską. Pierwszy z tych kierunków zajął również czwarte miejsce w rankingu kierunków ze wszystkich obszarów.

- Na studiach drugiego stopnia najwięcej kandydatów – 1,6 tys. – chciało się kształcić również na kierunku „filologia (filologia angielska)”. Najwięcej studentów, około tysiąca, przyjęto także na ten na kierunek i na filologię polską. Pod względem liczby kandydatów na jedno miejsce – ponad trzech – na czele rankingu znalazły się kierunki „komunikacja międzykulturowa w edukacji i na rynku pracy” oraz „dziennikarstwo i zarządzanie mediami”.

Kadra akademicka

- Liczba nauczycieli akademickich mających stopień lub tytuł naukowy w obszarze nauk humanistycznych w latach 2012–2018 malała, osiągając w 2018 roku liczbę 14 tys., w tym 13,5 tys. według podstawowego miejsca pracy. Ponieważ w tym okresie liczba wszystkich pracowników naukowych nie zmieniała się w sposób istotny, więc odsetek nauczycieli akademickich mających stopień lub tytuł

naukowy w obszarze nauk humanistycznych spadł z 16,3% w 2012 roku do 14,7% w 2018 roku.

- Polska, licząca 419 pracowników B+R w sektorze edukacji wyższej z nauk humanistycznych na milion mieszkańców, znalazła się niemal w środku rankingu państw Europy. Pod względem odsetka humanistów wśród pracowników B+R w sektorze edukacji wyższej zajęła 6 miejsce z wynikiem 17%.
- W 2018 roku większość (89%) nauczycieli akademickich mających stopień lub tytuł w obszarze nauk humanistycznych, podobnie jak wszystkich nauczycieli akademickich, pracowała na uczelniach akademickich, najczęściej publicznych (82% ogółu humanistów). Między rokiem 2014 a 2018 ubyło ponad tysiąc nauczycieli akademickich – humanistów, z czego najwięcej – 851 – z uczelni zawodowych.
- Wśród nauczycieli akademickich ze stopniem lub tytułem naukowym w obszarze nauk humanistycznych kobiety stanowią 51%, czyli więcej niż wśród ogółu nauczycieli akademickich. Jednak również w naukach humanistycznych im wyższy stopień naukowy, tym mniejszy udział kobiet.

- W latach 2014–2018 rosła liczba nadanych stopni doktora w naukach humanistycznych, z chwilowym spadkiem w 2016 roku, osiągając w 2018 roku liczbę 819. Odsetek stopni doktora nauk humanistycznych w stosunku do wszystkich przyznanych stopni doktora wyniósł w 2018 roku na uczelniach publicznych 14%, a na uczelniach niepublicznych – jedynie 5%.
  - Podobnie jak w przypadku wszystkich obszarów kształcenia, liczba nadanych habilitacji w obszarze nauk humanistycznych, po wzroście w 2014 roku wywołanym zmianą procedury habilitacyjnej, fluktuowała w kolejnych latach. W 2018 roku nadano 272 stopnie doktora habilitowanego w obszarze nauk humanistycznych.
  - Naukowcy z obszaru nauk humanistycznych uzyskiwali tytuł doktora habilitowanego średnio po 13 latach od obronienia doktoratu, a tytuł profesora – po 12 latach od uzyskania habilitacji. Kobietom mającym stopień doktora habilitowanego nieco dłużej zajmowało uzyskanie tytułu profesora niż ich koleżankom z innych obszarów kształcenia.
  - Na jednego nauczyciela akademickiego mającego stopień lub tytuł naukowy w obszarze nauk humanistycznych przypadało w 2018 roku średnio 9 studentów, czyli mniej niż dla ogółu obszarów kształcenia. W naukach humanistycznych najwięcej studentów przypadało na jednego nauczyciela akademickiego w niepublicznych uczelniach akademickich (14,5).
- ### Studenci
- W latach 2012–2018 liczba studentów kierunków humanistycznych zmniejszyła się o 24%, czyli szybciej niż zmniejszała się liczba studentów wszystkich obszarów. W 2018 roku były 124 tys. studentów kierunków humanistycznych. Większość z nich – 101 tys. – studiowało na uczelniach publicznych, 19 tys. – na uczelniach niepublicznych, a 4,5 tys. na uczelniach kościelnych. Humanisci stanowili 12% studentów uczelni publicznych, 6% niepublicznych i 68% kościelnych. Większość studentów humanistyki kształciło się na uczelniach akademickich – zawodowe kształciły w 2018 roku tylko 16 tys. humanistów, co stanowi 7% studentów tych uczelni.
  - Według danych Eurostatu w 2017 roku w Polsce przypadało około 3,5 studenta humanistyki i sztuki na tysiąc mieszkańców, czyli wartość nieco poniżej średniej, wynoszącej w Unii Europejskiej 4,5. Równocześnie studenci humanistyki i sztuki stanowili w Polsce 8,9% wszystkich studentów, czyli mniej od średniej unijnej wynoszącej 12%. W latach 2013–2017 odsetek studentów humanistyki i sztuki w Polsce wzrósł o 0,4 punktu procentowego, w odróżnieniu od większości krajów europejskich, gdzie ten odsetek się zmniejszył.
  - Odsetek kobiet wśród studentów humanistyki wyniósł w 2018 roku 73%, czyli więcej niż wśród ogółu studentów. W 2017 roku wszystkie kraje Europy miały ponad 50% kobiet studiujących humanistykę i sztukę, a większość także większy odsetek kobiet w tych dyscyplinach niż wśród ogółu studentów. Polska była na czwartym miejscu wśród krajów europejskich pod względem najwyższego udziału kobiet wśród studentów humanistyki i sztuki.

- Odsetek studentów zagranicznych na studiach humanistycznych był mniejszy i w latach 2014–2018 rósł wolniej niż ten sam odsetek dla wszystkich obszarów. W 2018 roku na studiach humanistycznych studiowało 5% studentów zagranicznych. Studenci humanistyki częściej niż studenci innych obszarów brali udział w programie wymiany ERASMUS+. W 2017 roku studenci przyjeżdżający w ramach tego programu stanowili 2,9%, a wyjeżdżający – 2,2% wszystkich studentów humanistyki.
- Aż 8% studentów studiowało kierunek humanistyczny równoległe z innym kierunkiem – to prawie 3 razy częściej niż w przypadku ogółu studentów. Najczęstsze kombinacje studiów zawierające kierunek humanistyczny to połączenie filologii z kierunkiem społecznym – zwłaszcza z prawem.
- Humanisci częściej od ogółu studentów kontynuują kształcenie na studiach drugiego stopnia (70% absolwentów studiów humanistycznych pierwszego stopnia w roku 2017/2018, w porównaniu z 64% ogółem), ale też częściej na tym etapie zmieniają obszar studiów

(26% w porównaniu z 11%). Absolwenci z tytułem magistra w obszarze nauk humanistycznych również częściej podejmują studia doktoranckie (4,2% absolwentów studiów drugiego stopnia i 5,4% absolwentów jednolitych magisterskich w porównaniu do odpowiednio 2,4% oraz 3,2% absolwentów wszystkich obszarów).

- Studenci kierunków humanistycznych częściej od ogółu studentów przerywali studia pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolite magisterskie: odpowiednio 38%, 21% i 41%.
- W porównaniu do studentów wszystkich kierunków, więcej humanistów kończy studia pierwszego stopnia w terminie (32% w 2018 roku), ale więcej też jest skreślanych z listy studentów (57%). Natomiast studia drugiego stopnia kończy mniejszy odsetek studentów humanistyki (47%) niż studentów innych obszarów, więcej za to jest skreślanych z listy studentów (37%).
- Spośród studentów, którzy przegrali studia humanistyczne w roku akademickim 2016/2017 mniejszy odsetek osób podjął kolejne studia w następnym roku (8%) niż wśród studentów

wszystkich obszarów w podobnej sytuacji (14%). Spośród humanistów, którzy zmienili kierunek, najczęściej wybrało ponownie studia humanistyczne (48%) lub społeczne (35%).

- Studenci humanistyki otrzymali w 2018 roku około 2 tysięcy świadczeń materialnych na 10 tys. studentów, nieco mniej niż w przypadku wszystkich obszarów łącznie.

Doktoranci

- Liczba doktorantów w naukach humanistycznych w latach 2014–2018 spadała szybciej niż ogólna liczba doktorantów, osiągając w 2018 roku 7,8 tys., co stanowiło 20% doktorantów we wszystkich obszarach wiedzy.
- Według Eurostatu w 2017 roku odsetek doktorantów w naukach humanistycznych i sztuce (23%) był w Polsce najwyższy w całej Europie.
- Uczelnie kształcące w 2018 roku najwięcej doktorantów w obszarze nauk humanistycznych, to, tak samo jak dla doktorantów wszystkich obszarów: Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Jagielloński i Katolicki Uniwersytet Lubelski.

- W 2018 roku około tysiąca osób ukończyło studia doktoranckie w obszarze nauk humanistycznych, co stanowi 13% kształcących się w tym czasie doktorantów-humanistów – tyle, co wśród ogółu doktorantów ze wszystkich obszarów. Odsetek doktorantów skreślonych ze studiów był w 2018 roku wyższy w obszarze nauk humanistycznych (17%) niż wśród ogółu doktorantów.

Absolwenci

- Liczba osób otrzymujących dyplom magistra w obszarze nauk humanistycznych zmniejszyła się w latach 2014–2017 o 26%, czyli więcej niż we wszystkich obszarach kształcenia rozważanych razem.
- W 2017 roku tytuł magistra nauk humanistycznych otrzymało 14 tys. osób, co stanowi 9% wszystkich przyznanych w tym roku tytułów magistra. Większość tych osób ukończyła uczelnie publiczne. Na uczelniach niepublicznych humaniści stanowili jedynie 5% absolwentów. Zdecydowana większość (90%) humanistów uzyskała w 2017 roku dyplom magisterski na uczelniach akademickich.

- Większy odsetek humanistów (71%) niż ogółu absolwentów ukończył studia stacjonarne. Liczba absolwentów humanistycznych studiów niestacjonarnych zmniejszyła się w latach 2014–2017 o 46%, czyli spadek był dwa razy szybszy niż wśród absolwentów wszystkich obszarów studiów niestacjonarnych traktowanych łącznie.
- W 2017 roku odsetek absolwentów z doświadczeniem pracy przed dyplomem był bardzo zbliżony w obszarze nauk humanistycznych i wśród ogółu absolwentów: 82% na studiach niestacjonarnych i 32% na studiach stacjonarnych. Tak jak w przypadku ogółu absolwentów, odsetek ten zwiększał się w latach 2014–2017.
- W porównaniu z ogółem absolwentów, mniejszy odsetek humanistów podejmował pracę w ciągu pierwszych 4 lat od uzyskania dyplomu magistra: od 81% do 87%. Pracę na etacie podejmowało 65–78% absolwentów humanistyki, czyli również mniej niż wśród ogółu absolwentów. Poziom samozatrudnienia wśród humanistów świeżo po studiach wynosił od 5% do 8% i był niższy niż poziom samozatrudnienia wśród wszystkich

absolwentów.

- Doświadczenie bezrobocia było rocznie udziałem 9–27% absolwentów humanistyki, czyli nieznacznie większego odsetka niż w przypadku absolwentów wszystkich obszarów studiów.
- Przeciętne zarobki absolwentów kierunków humanistycznych wynosiły miesięcznie 2–3,2 tys. zł brutto i były nieco mniejsze niż przeciętne zarobki absolwentów wszystkich obszarów studiów, zwłaszcza wśród osób kończących uczelnie publiczne. Przeciętne zarobki brutto humanistów pracujących na etacie były nieco wyższe – wynosiły 2,3–3,2 tys. zł, ale także kształtowały się poniżej zarobków absolwentów innych obszarów, zwłaszcza wśród absolwentów uczelni publicznych.

Wprowadzenie

Humanistyka jest obszarem kształcenia budzącym spore kontrowersje. Przez część ludzi bywa postrzegana jako nieużyteczna lub wręcz zbędna (Dean 2015), inni podkreślają jej kluczowe znaczenie dla kultury i społeczeństwa (Holm i inni 2015). Badacze – humaniści często mówią o potrzebie poprawy sytuacji humanistyki w Polsce, poprzez polepszenie zewnętrznych, zwłaszcza finansowych warunków jej funkcjonowania (Szwat-Gybyłow 2009, Chutorański i Szwabowski 2018). W tym celu w 2014 powstał, aktywny do dziś, Komitet Kryzysowy Humanistyki Polskiej – nieformalne zrzeszenie humanistów mające wymusić odpowiadające badaczom reformy nauki i szkolnictwa wyższego (PAP Nauka w Polsce 2014). Równocześnie ze strony Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego pojawiały się inicjatywy wsparcia polskiej humanistyki. Od 2011 roku działa Narodowy Program Rozwoju Humanistyki, finansujący granty dla humanistów (MNiSW 2010). Również niedawne zmiany systemu ewaluacji jednostek naukowych zawierają szereg rozwiązań korzystnych dla obszaru humanistyki (Dańda i inni 2019), a Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Jarosław Gowin zapowiada dalsze wsparcie dla tego obszaru kształcenia (Tomala 2019a).

Jednak część komentatorów, w tym naukowców z innych dziedzin, zwraca uwagę na problemy we wnętrzu środowiska humanistów – na przykład za małą widoczność wyników badań za granicą, jako przyczynę którego podają opór środowiska przed publikowaniem po angielsku. Ich zdaniem specjalne traktowanie humanistyki może utrwalić funkcjonujące wśród badaczy patologie (Sorokowski 2012, Sowa 2012).

W odpowiedzi na te kontrowersje niniejszy rozdział prezentuje sytuację humanistyki w kontekście szkolnictwa wyższego w Polsce. Dane statystyczne na temat obszaru nauk humanistycznych zostały zestawione z danymi dotyczącymi innych nauk lub wszystkich obszarów kształcenia traktowanych łącznie. Gdy było to możliwe, sytuację w Polsce porównano także do statystyk z innych krajów europejskich. Część ilościowa poprzedzona jest wstępem literaturowym, omawiającym współczesny i historyczny zakres tematyczny humanistyki, jej znaczenie społeczne, a także sytuację i problemy

w Polsce i na świecie.

W niniejszym rozdziale nie ma danych o finansowaniu humanistyki analogicznych do rozdziału o finansach uczelni, ponieważ sprawozdania uczelni z wykonania planu rzeczowo-finansowego nie zawierają rozliczeń poszczególnych wydziałów, nie pozwalają zatem na analizowanie finansów w podziale na obszary kształcenia.

Porównanie zakresu humanistyki w rozporządzeniach Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 2011 i 2018 roku oraz klasyfikacjach ISCED-F 2013, FOS-2007 i klasyfikacji na potrzeby amerykańskiego *Humanities Indicators*

dziedzina/ dyscyplina	obszar nauk humanistycznych według wykazu ministerialnego 2011	dziedzina nauk humanistycznych według wykazu ministerialnego 2018	<i>arts and humanities</i> według ISCED-F 2013	<i>humanities</i> według FOS 2007	<i>humanities</i> według Humanities Indicators
archeologia	tak	tak	tak	tak	tak
bibliologia i informatologia	tak	nie	nie	nie	nie
etnologia	tak	tak	nie	nie	nie
filozofia	tak	tak	tak	tak	tak
historia	tak	tak	Tak	tak	tak
historia sztuki	tak	tak	tak	tak	tak
językoznawstwo	tak	tak	tak	tak	tak
kulturoznawstwo	tak	tak	nie	nie	tak
literaturoznawstwo	tak	tak	tak	tak	tak
nauki o rodzinie	tak	nie	nie	nie	nie
nauki o sztuce	tak	tak	tak	tak	tak
nauki o zarządzaniu	tak	nie	nie	nie	nie
sztuka	nie	nie	tak	nie	nie
religioznawstwo	tak	tak	tak	tak	tak
teologia	tak	tak	tak	tak	nie

Źródło: opracowanie własne OPI PIB.

Klasyfikacje nauk humanistycznych

Analiza stanu nauk humanistycznych, szczególnie w ujęciu międzynarodowym, ale też czasowym, napotyka na trudności związane z różnymi sposobami definiowania nauk humanistycznych.

W okresie objętym raportem (2012–2018) obowiązywał w Polsce podział dyscyplin kształcenia zdefiniowany w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011 roku. Zgodnie z nim obszar nauk humanistycznych obejmował dziedzinę nauk teologicznych oraz dziedzinę nauk humanistycznych. Ta ostatnia dzieliła się na następujące dyscypliny: archeologię, bibliologię i informatologię, etnologię, filozofię, historię, historię sztuki, językoznawstwo, kulturoznawstwo, literaturoznawstwo, nauki o rodzinie, nauki o sztuce, nauki o zarządzaniu (które tylko częściowo należały do nauk humanistycznych, a częściowo do nauk społecznych), oraz religioznawstwo. Zdefiniowany tak obszar nauk humanistycznych nie obejmował sztuki.

Nowa klasyfikacja dziedzin nauki i dyscyplin artystycznych, wprowadzona rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2018 roku, ponownie definiuje dziedzinę nauk humanistycznych. Różnica polega na tym, że nauki o zarządzaniu przeniesiono w całości do nauk społecznych, razem z dawną bibliologią i informatologią oraz naukami o rodzinie. Oprócz tego dziedzina nauk humanistycznych nie jest już łączona z naukami teologicznymi we wspólny obszar nauk humanistycznych.

Humanistyka jest nauką różnie definiowaną na świecie. Szczególnie niejasne bywa jej rozgraniczenie z obszarem nauk społecznych i sztuką (Holm i inni 2015). Eurostat i OECD korzysta z Międzynarodowej Standardowej Klasyfikacji Edukacji ISCED-F 2013 (UNESCO 2015). Zdefiniowany obszar „02 Arts and humanities”, użyty w dalszej części raportu, obejmuje również sztukę. W porównaniu z klasyfikacją ministerialną z 2011 roku obszar ten nie obejmuje kulturoznawstwa, etnologii, nauk o rodzinie, bibliologii i informatologii oraz nauk o zarządzaniu.

Eurostat korzysta też w części tabel z Klasyfikacji Dziedzin Nauki i Techniki FOS 2007 (OECD 2007). Obszar „6. Humanities” niemal pokrywa się

z obszarem „02 Arts and humanities” w klasyfikacji ISCED-F 2013, jednak jako klasyfikacja dziedzin nauki obejmuje co prawda wiedzę o sztuce, ale już nie – samą działalność artystyczną.

Nauki humanistyczne zdefiniowane przez American Academy of Arts & Sciences na potrzeby projektu Humanities Indicators obejmują zbliżony zakres dyscyplin co dziedzina nauk humanistycznych według podziału ministerialnego z 2018 roku, jednak bez nauk teologicznych.

Ze względu na wymienione wyżej różnice między różnymi systemami klasyfikacji obszarów nauki i edukacji dane dotyczące liczebności kadry naukowej, studentów czy doktorantów pochodzące z różnych źródeł, mogą się nieco różnić, o czym warto pamiętać w dalszej części raportu.

Zarys historii koncepcji humanistyki

Aby ułatwić zrozumienie znaczenia humanistyki i jej współczesnych problemów w Polsce i na świecie poniżej przedstawiono zarys historyczny koncepcji humanistyki w kulturze zachodniej, na podstawie opracowania Wendlanda (2017).

Korzenie humanistyki sięgają starożytności. *Studia humanitatis* było koncepcją Cycerona, polegającą na połączeniu rozwijania umiejętności literackich i kształtowaniu postawy moralnej. Było to sprzeczne z greckim przeciwstawianiem retoryki i filozofii, ale równocześnie nawiązywało do greckiej *paidei* – wychowania kładącego nacisk na kształtowanie cnót i postaw obywatelskich, tłumaczonej na łacinę właśnie jako *humanitas*.

Koncepcja *Studia humanitatis* została przypomniana w renesansie. Na jej podstawie zreformowano średniowieczny model kształcenia uniwersyteckiego, odchodząc od logiki i dialektyki w kierunku nauczania poezji i historii. Renesansowa humanistyka obejmowała przede wszystkim gramatykę, retorykę, historię, poetykę i filozofię moralną. Nie ograniczała się jednak do tego: „człowiek uniwersalny” miał mieć wszechstronne zainteresowania, a ponieważ humanistyka stanowiła podstawę wykształcenia, tym

samym obejmowała całą kulturę, w tym także obecne nauki ścisłe.

Ważnym wydarzeniem w rozwoju humanistyki był wynalazek prasy drukarskiej. Pozwolił on na powstanie w oświeceniu *republique des lettres* – nieformalnego, międzynarodowego zrzeszenia badaczy. Oprócz prywatnej korespondencji oraz rozmów w salonach, na dworach i w kawiarniach, ważną rolę w wymianie myśli miała prasa, zwłaszcza czasopisma naukowe i literackie, stanowiące rodzaj otwartych, publicznych listów, z których wywodzi się współczesna literatura naukowa.

Równolegle w XVII i XVIII wieku zaczęły kształtować się nauki przyrodnicze, początkowo silnie powiązane ze współcześnie rozumianą humanistyką w całości ludzkiej wiedzy, której materializacją miała być Wielka Encyklopedia. Rozwój metody naukowej miał wpływ na sposób nauczania: na pierwsze miejsce wysunął się rozum, kosztem „kształtowania duszy”. Wątek etyczny został wyodrębniony z humanistyki w postaci humanitaryzmu.

W XIX wieku ścieżki nauk przyrodniczych i humanistycznych rozeszły się. W tym czasie największy wpływ na rozwój humanistyki mieli

myśliciele niemieccy z koncepcją *Bildung* – kształcenia uniwersyteckiego kładącego nacisk na kształtowanie postaw i wartości, w opozycji do charakterystycznego dla nauk przyrodniczych przyswajania wiedzy. Dla badaczy kluczowa była wolność w wyborze przedmiotu badań, niezależność od ich praktycznych zastosowań. Również metodyka była odmienna: nauki humanistyczne, w odróżnieniu od przyrodniczych, miały zapewniać zrozumienie w wyniku wewnętrznego przeżycia, zamiast szukania obiektywnych wyjaśnień.

Wiek XX przyniósł kryzys humanistyki. Wpłynęły na to wstrząs, jakim była II wojna światowa i Holokaust, ale też rozkwit nauk przyrodniczych i technicyzacja życia oraz wpływ silnych ideologii społecznych: faszyzmu, komunizmu, a także liberalizmu kapitalistycznego.

Na początku XXI widać próbę zasypania przepaści między humanistyką a innymi obszarami nauki i sztuką (Kokowski 2015). Posthumanizm rozważa kulturę jako byt nierozzerwalnie powiązany ze światem materialnym, z naturą i technologią (Nycz 2017, Rewers 2017). Humanistyka cyfrowa bada, jak nowe technologie, takie jak Internet,

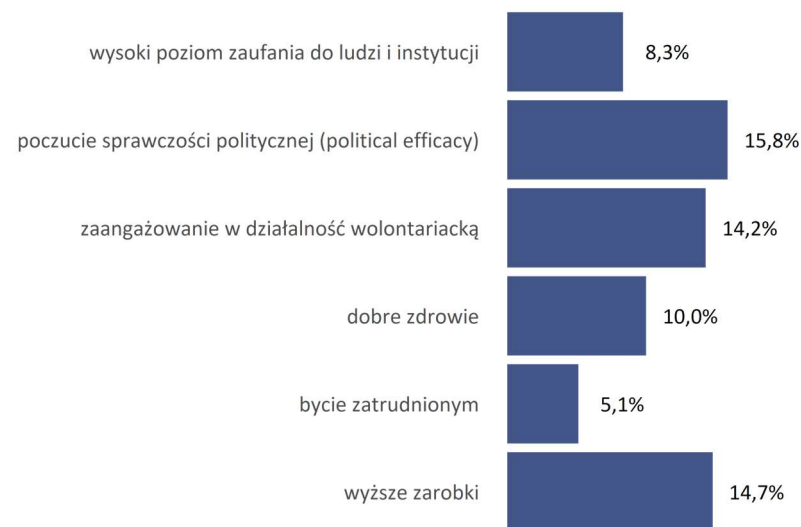
rzeczywistość wirtualna czy sztuczna inteligencja zmienia kulturę, wchodząc w coraz ściślejsze interakcje z człowiekiem (Gałuszka i inni 2016, Nycz 2017). Kolejnym ważnym współczesnym nurtem jest humanistyka kognitywna, starająca się czerpać z odkryć nauk przyrodniczych na temat mechanizmów działania ludzkiego umysłu (Nycz 2017). Humanistyka zaangażowana podkreśla rolę, jaką humaniści mogą odegrać w rozwiązaniu największych problemów społecznych i ekologicznych XXI wieku (Nycz 2017, Rewers 2017, Holm i inni 2015). Humanistyka artystyczna wykorzystuje środki wyrazu zaczerpnięte ze sztuki celem poszerzenia granic ludzkiego poznania (Nycz 2017).

Znaczenie humanistyki

Humanieści, zapytani o wartość uprawianych przez siebie badań, często wskazują, że mają one wartość samą w sobie, pozwalają zrozumieć, co czyni nas ludźmi (Holm i inni 2015). Nie jest to zapewne przekonujący argument dla oponentów, zwłaszcza tych nastawionych pragmatycznie. Można jednak argumentować, że zagadnienia takie jak historia danej społeczności, filozoficzne rozważania na temat życia i moralności, czy kwestie religijne są bliskie i ważne dla większości ludzi, co może uzasadniać kształcenie osób zajmujących się tymi zagadnieniami zawodowo, stanowiących autorytet w danej dziedzinie. Również wiedza zdobyta poprzez podążanie za bezinteresowną ciekawością badawczą może się okazać niespodziewanie przydatna i umożliwić spojrzenie z szerszej perspektywy (Holm i inni 2015).

Wielu badaczy podkreśla społeczne znaczenie humanistyki: wpływ na funkcjonowanie demokracji, kształtowanie tożsamości i poczucie przynależności społecznej i narodowej, ale również pogłębianie empatii i wrażliwości na potrzeby odmiennych ludzi. Humanistyka pomaga zrozumieć i pokojowo współistnieć z przedstawicielami odmiennych kultur oraz łagodzi napięcia społeczne (Holm i inni 2015, Wendland 2017). Z Międzynarodowego Badania Kompetencji Osób Dorosłych - PIAAC wynika, że osoby o wysokich zdolnościach rozumienia tekstu mają, w porównaniu z resztą populacji, o 8,3% większe zaufanie społeczne, o 15,8% większe poczucie sprawczości politycznej, oraz o 14,2% częściej angażują się w nieodpłatną działalność prospołeczną (OECD 2019). Wchodząca w skład humanistyki historia pozwala pogodzić się z trudnymi i traumatycznymi wydarzeniami w dziejach, a także wyciągać wnioski na przyszłość (Holm i inni 2015).

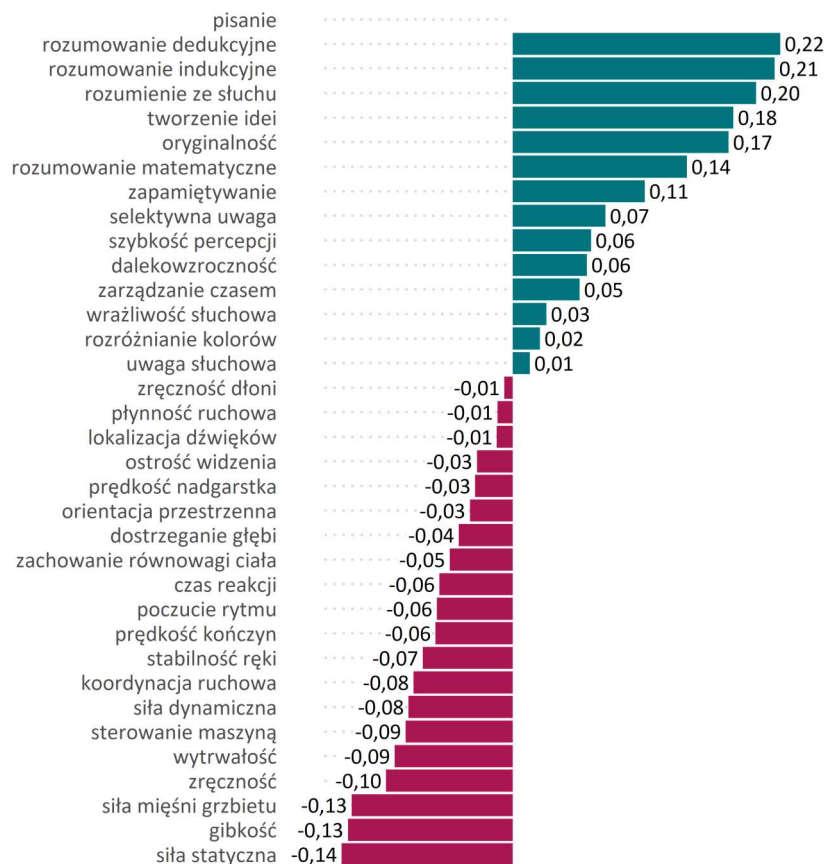
Różnice w wybranych aspektach funkcjonowania społecznego pomiędzy grupą dorosłych respondentów mających wysokie i niskie umiejętności rozumienia tekstu

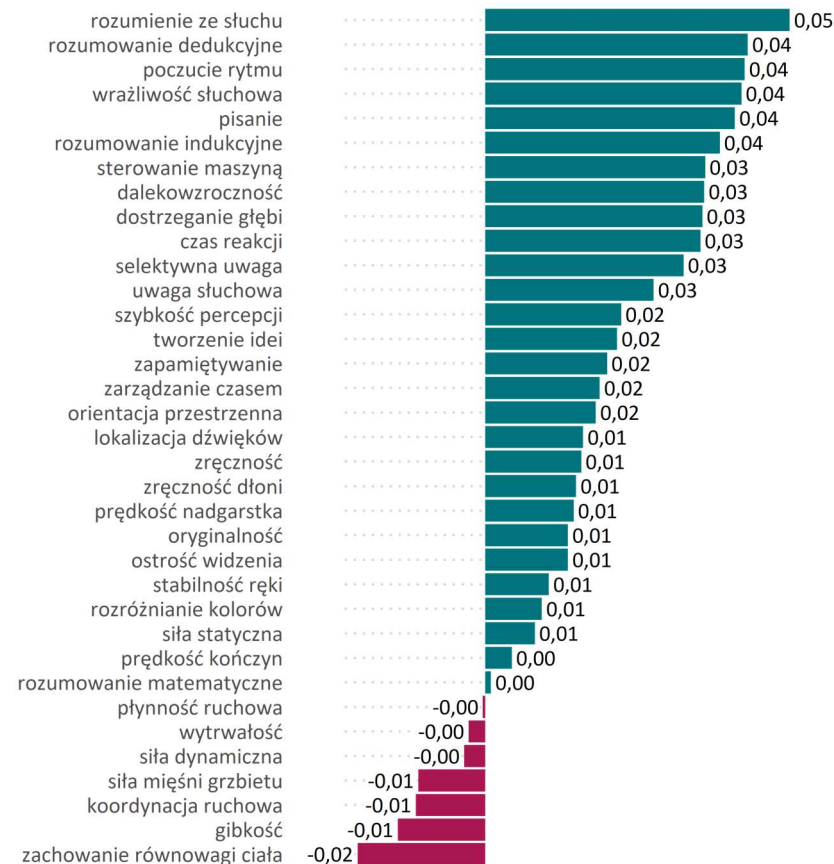
Objaśnienia: porównano odpowiedzi respondentów na pytania o różne aspekty jakości życia dla grupy osób o zbadanej testem wysokiej i niskiej umiejętności rozumienia tekstu; różnice skorygowano na podstawie modelu regresyjnego o wiek, płeć, poziom wykształcenia, status imigranta, pochodzenie etniczne i poziom wykształcenia rodziców. Wszystkie różnice były istotne statystycznie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie OECD (2019) *OECD Skills Strategy 2019: Skills to Shape a Better Future*, OECD Publishing, Paris, s. 49

Zapotrzebowanie na wybrane umiejętności na rynku pracy w krajach OECD w 2017 roku

Zmiana zapotrzebowania na umiejętności na rynku pracy w krajach OECD w latach 2004–2017 roku

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie OECD (2019) *OECD Skills Strategy 2019: Skills to Shape a Better Future*, OECD Publishing, Paris, s. 52

Humanistyka dostarcza odmiennej metodyki i spojrzenia na świat niż inne dziedziny wiedzy. Taka różnorodność intelektualna może być wartościowa na przykład dla stworzenia środowiska sprzyjającego powstawaniu innowacji (Holm i inni 2015, Griffin 2006).

Wykształcenie humanistyczne pozwala na rozwijanie przydatnych dla jednostki talentów: umiejętności literacko-językowych, zdolności analitycznego myślenia, jasnego i przekonującego formułowania myśli, rozwiązywania złożonych problemów oraz współpracy z innymi, często bardzo odmiennymi ludźmi (Kent 2012, Holm i inni 2015, Wendland 2017, Deloitte 2018). Te cechy są atutem w wielu zawodach, ułatwiają również bycie elastycznym na rynku pracy. Z międzynarodowych badań OECD wynika, że umiejętności pisania tekstów, rozumienia ze słuchu, oraz tworzenia nowych, oryginalnych idei są jednymi z najbardziej poszukiwanych umiejętności na rynku pracy i zapotrzebowanie na nie stale rośnie (OECD 2019, zobacz wykresy na poprzedniej stronie). Natomiast w badaniach PIAAC wyszło, że wysokie umiejętności rozumienia tekstu są związane z wyższym o 5,3% poziomem zatrudnienia i wyższymi o 14,7% zarobkami (OECD 2019, zobacz wykres na poprzednich stronach).

Humanistyka może mieć także bezpośredni wpływ na gospodarkę, poprzez przemysł kreatywny (np. film, telewizja, literatura popularna) czy turystykę (docenienie dziedzictwa kulturowego i historycznego). Oddziałuje też na sukces wielu firm poprzez badanie środowiska kulturowego, w którym dany biznes funkcjonuje (Holm i inni 2015).

Wreszcie, humanistyka może stanowić odpowiedź na wyzwania współczesnego świata. Spojrzenie humanistyczne powinno towarzyszyć rozwojowi nowych technologii. Kwestie etyki, bezpieczeństwa i uregulowań prawnych są kluczowe,

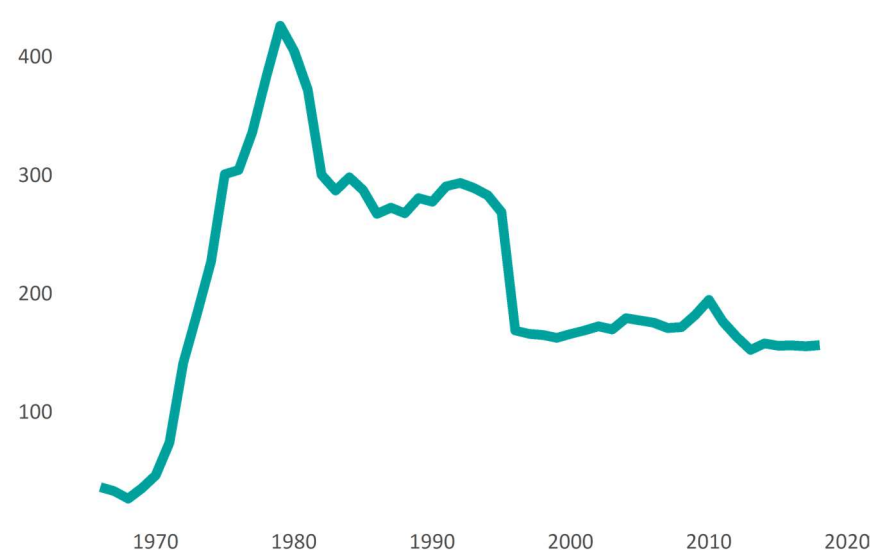
aby dziedziny takie jak sztuczna inteligencja i biotechnologia przynosiły korzyści, a nie zagrożenia dla ludzkości (Dean 2015, Holm i inni 2015).

Sytuacja humanistyki na świecie

Rozważając ogólną sytuację humanistyki w Polsce i na świecie trudno całkowicie rozdzielić temat dydaktyki i prowadzenia badań. W Polsce 70% kadry akademickiej jest zatrudniona na stanowiskach naukowo-dydaktycznych, zaś ewaluacja uczelni akademickich (w których kształci się czterech na pięciu studentów) jest przeprowadzana głównie w oparciu o osiągnięcia naukowe. Również na świecie kondycja uczelni jest ściśle powiązana z prowadzeniem przez nie badań. Z tego powodu w niniejszym tekście przedstawiono zarówno problemy dotyczące dydaktyki, jak i uprawiania nauki, pomimo że niniejszy raport poświęcony jest w pierwszej kolejności szkolnictwu wyższemu.

Humanistyka na świecie zmagą się z wieloma problemami. W USA i innych krajach zachodnich (np. Wielka Brytania, Australia) uprawianie humanistyki bywa postrzegane jako zbędny luksus, nie przynoszący zysków w gospodarce wolnorynkowej (Kent 2012, Bukraba-Rylska 2016, Wendland 2017, Witkowski 2018). Z tego powodu publiczne wydatki na nauki humanistyczne są wielokrotnie mniejsze niż wydatki w innych obszarach kształcenia. W USA w 2012 roku wydatki na działalność B+R w zakresie nauk humanistycznych były aż sześćdziesięciokrotnie niższe niż analogiczne wydatki w dziedzinie nauk biomedycznych (Bradburn i inni 2014). Pojawiają się też propozycje dalszych cięć finansowych (Kent 2012, Dean 2015, Holm i inni 2015, Knapieńska 2016).

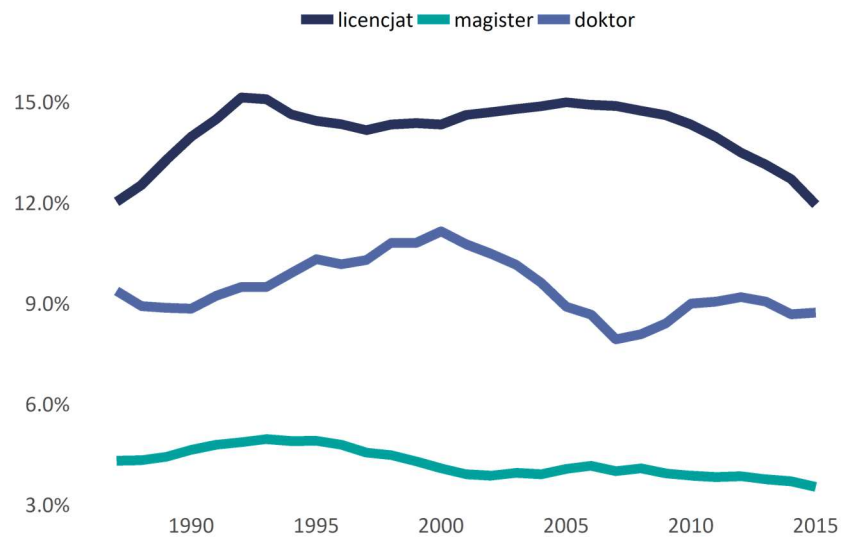
Wydatki amerykańskiej rządowej agencji *National Endowment for the Humanities* na granty dla humanistów w USA w latach 1966–2018 (w milionach dolarów amerykańskich)

Objaśnienia: wyeliminowano efekt inflacji przeliczając kwoty do wartości nabywczej dolara w 2019 roku; agencja *National Endowment for the Humanities* została utworzona w 1965 roku, co częściowo tłumaczy niskie wydatki na początku jej działalności w latach 60-tych i w pierwszej połowie lat 70-tych.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie *American Academy of Arts and Sciences, Humanities Indicators*, www.humanitiesindicators.org [dostęp 24.10.2019]

Dyplomy w naukach humanistycznych jako odsetek wszystkich dyplomów uzyskanych w USA w latach 1987–2015

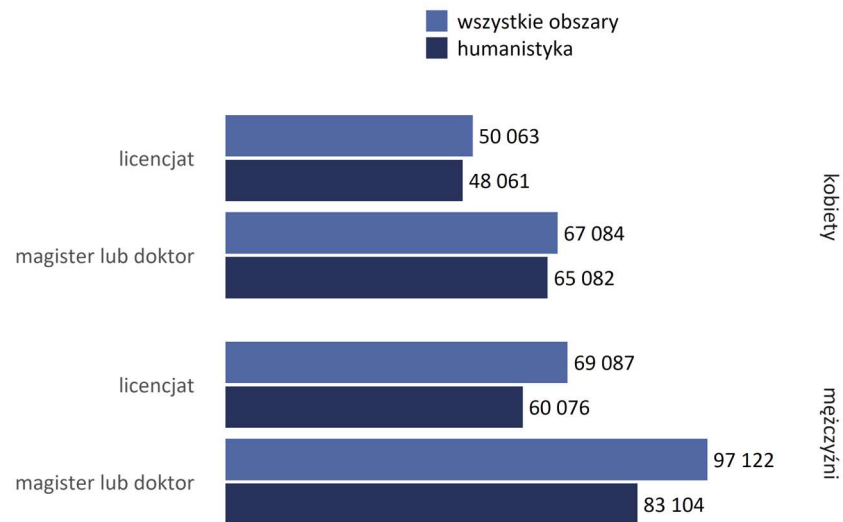
Objaśnienia: w USA system szkolnictwa wyższego obejmuje 4-letnie studia licencjackie (*bachelor studies*), po których można kontynuować naukę na studiach magisterskich lub (bezpośrednio) doktoranckich.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie *American Academy of Arts and Sciences, Humanities Indicators*, www.humanitiesindicators.org [dostęp 24.10.2019]

W Japonii w 2015 roku minister Hakuban Shimomura zarządził zamknięcie wydziałów humanistycznych i społecznych na państwowych uczelniach na rzecz „bardziej praktycznych” kierunków technicznych (Dean 2015). Co prawda pod wpływem krytyki środowiska naukowego wycofał się z tego pomysłu, ale w konsekwencji polityki deprecjonującej rolę humanistyki między rokiem 2016 a 2017 liczba miejsc na studiach humanistycznych w Japonii zmalała o ponad tysiąc (Aoki 2017).

W USA i Wielkiej Brytanii zmniejsza się liczba kandydatów na studia i przyznawanych dyplomów w tym obszarze (Kent 2012, Dean 2015, Bradburn i inni 2015). W Stanach Zjednoczonych jest to powiązane ze zwiększającą się zawodową rolą kształcenia wyższego: studenci wybierają kierunki praktyczne pod kątem szybkiego zdobycia dobrze płatnej pracy, również ze względu na konieczność spłacenia długów studenckich (Kent 2012). Przeciętne zarobki absolwentów kierunków humanistycznych są bowiem niższe niż absolwentów większości innych obszarów kształcenia, chociaż satysfakcja z wykonywanej pracy jest podobna wśród absolwentów wszystkich obszarów (Brandburn i inni 2018, patrz wykresy na następnym slajdzie).

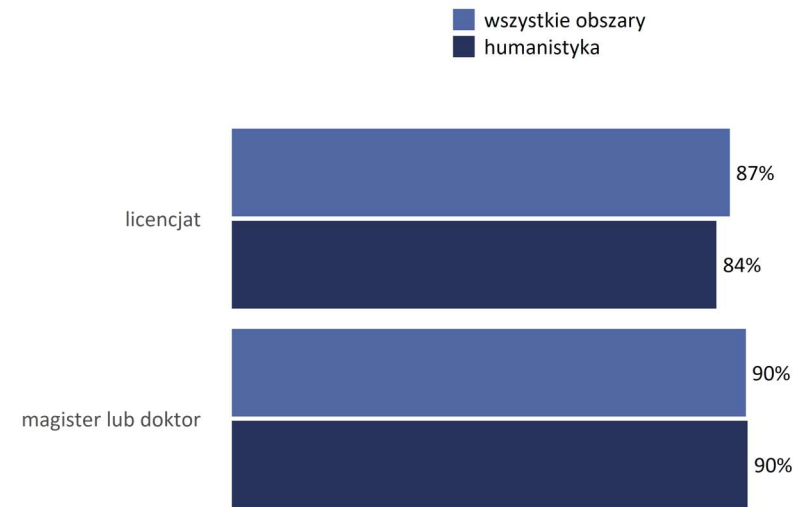
Mediana rocznych zarobków (w dolarach amerykańskich) osób z wyższym wykształceniem w naukach humanistycznych i dla wszystkich obszarów kształcenia w Stanach Zjednoczonych w 2015 roku

Objaśnienia: w USA system szkolnictwa wyższego obejmuje 4-letnie studia licencjackie (*bachelor studies*), po których można kontynuować naukę na studiach magisterskich lub (bezpośrednio) doktoranckich.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie *American Academy of Arts and Sciences, Humanities Indicators*, www.humanitiesindicators.org [dostęp 24.10.2019]

Udział procentowy osób zadowolonych z pracy wśród osób z wyższym wykształceniem w naukach humanistycznych i dla wszystkich obszarów kształcenia w Stanach Zjednoczonych w 2015 roku

Objaśnienia: w USA system szkolnictwa wyższego obejmuje 4-letnie studia licencjackie (*bachelor studies*), po których można kontynuować naukę na studiach magisterskich lub (bezpośrednio) doktoranckich; jako osoby zadowolone z pracy zliczono osoby udzielające odpowiedzi, że są bardzo („very”) lub częściowo („somewhat”) zadowolone z wykonywanej pracy.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie *American Academy of Arts and Sciences, Humanities Indicators*, www.humanitiesindicators.org [dostęp 24.10.2019]

Wobec wzrostu znaczenia nauk przyrodniczych, ścisłych i technicznych, ważnym problemem jest krytyka humanistów ze strony „twardego” science. Z powodu stosowania odmiennej metodyki i bardziej subiektywnego charakteru badań, humanistyce bywa zarzucana nienaukowość (Wendland 2017, Chutorański i Szwabowski 2018).

Ocena wpływu osiągnięć nauk humanistycznych na rozwój nauki i na społeczeństwo jest trudna. Klasyczne wskaźniki bibliometryczne takie jak *impact factor* i indeks Hirscha, używane powszechnie w naukach ścisłych i przyrodniczych, zaniżają wartość badań humanistycznych. Jest to spowodowane odmienną kulturą publikacyjną: oprócz artykułów w międzynarodowych czasopismach, których cytowanie jest śledzone w bazach danych takich jak *Web of Science* czy *Scopus*, humaniści częściej niż przedstawiciele innych dyscyplin publikują monografie naukowe, artykuły w czasopismach naukowych o zasięgu lokalnym oraz publikacje adresowane do szerszego grona czytelników spoza kręgu naukowego (Reale i inni 2018). Także oddziaływanie społeczne humanistyki jest na ogół niematerialne, w postaci wpływu na kulturę, sposób myślenia i wartościowania. Nie ma

bezpośredniego przełożenia na gospodarkę, mierzonego liczbą patentów czy wdrożeń (Holm i inni 2015).

W USA badacze z dziedzin humanistyki w ramach buntu przed utylitarnym postrzeganiem ich działalności często zamykają się w swoich „wieżach z kości słoniowej”. Studiują tematykę odległą od problemów zwykłych ludzi i posługują się hermetycznym językiem, co nie poprawia społecznego postrzegania tych dziedzin. W Unii Europejskiej społeczne znaczenie humanistyki jest bardziej doceniane. Budzi to jednak obawy części badaczy, czy europejska humanistyka nie zawarła „faustowskiego paktu”, godząc się, w zamian za lepsze finansowanie zawęzić swoje badania do służebnej i utylitarniej roli (Holm i inni 2015).

W Chinach i Rosji wydatki na humanistykę są systematycznie zwiększane, jednak jest to powiązane z wykorzystaniem humanistyki w oficjalnej propagandzie i bywa połączone z ograniczeniem wolności słowa – badania niezgodne z oficjalnym przekazem są tępione (Holm i inni 2015). Przykładem interakcji humanistyki i polityki jest sieć Instytutów Konfucjusza, otwieranych w miastach całego Świata przy

wsparciu władz chińskich. Ich rolą ma być promocja kultury chińskiej i języka mandaryńskiego, bywają jednak oskarżane o rozpowszechnianie propagandy sprzyjającej chińskim władzom i lobbowanie, aby goszczące je uniwersytety zaniechały mówienia o kwestiach niewygodnych dla Chińskiej Republiki Ludowej, na przykład o sytuacjach praw człowieka w Chinach czy o protestach w Hongkongu (Jakhar 2019). W Rosji obecna władza stara się ugruntować autorytarne metody sprawowania rządów odwołaniem do historii i tradycji (Vázquez-Liñán 2017). Badania nie po myśli władzy, zwłaszcza dotyczące okresu II wojny światowej i rządów stalinowskich, mogą skończyć się zarzutami karnymi o wybielanie nazizmu, ekstremizm lub brak patriotyzmu. Poprawność ideologiczna badaczy jest też zapewniana poprzez wpływ państwa na obsadzanie kluczowych stanowisk na uniwersytetach – rektorzy Moskiewskiego i Petersburskiego Uniwersytetu Państwowego są mianowani bezpośrednio przez prezydenta (Dubrovskiy 2017).

Problemy humanistyki w Polsce

Do niedawna w Polsce, podobnie jak w innych krajach o gospodarce liberalnej, humaniści czuli się marginalizowani i niedoinwestowani w porównaniu z przedstawicielami innych obszarów nauki i szkolnictwa wyższego, mających bardziej wymierny wpływ na gospodarkę. Często pojawiały się też postulaty potrzeby ogólnego zwiększenia wydatków na naukę i szkolnictwo wyższe w Polsce (Szwat-Gyłybow 2009, Chutorański i Szwabowski 2018).

Frustrację budziły kolejne systemy ewaluacji jednostek, w opinii humanistów niedostosowane do specyfiki nauk humanistycznych. Jak zostało już zasygnalizowane, humaniści, nie tylko w Polsce (Reale i inni 2018), częściej publikują monografie lub artykuły w lokalnych czasopismach publicystyczno-naukowych, dla których wskaźniki cytowań nie są liczone. Tymczasem w systemie punktacji zdefiniowanym w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 grudnia 2016 roku w sprawie przyznawania kategorii naukowej jednostkom naukowym i uczelniom, w których zgodnie z ich statutami nie wyodrębniono podstawowych jednostek organizacyjnych, najwięcej punktów dostały publikacje w anglojęzycznych

czasopismach mających wysoki *Impact Factor*. Czasopisma humanistyczne zaś znalazły się głównie w części C i części B wykazu czasopism MNiSW, nisko punktowanych w stosunku do części A tego wykazu, zawierającej czasopisma z policzonym *Impact Factor*. Dodatkowo stosunkowo nisko punktowane były monografie, zwłaszcza biorąc pod uwagę, że z racji większej objętości ich napisanie wymagało dużo czasu i wysiłku. Z powodu braku policzonego *Impact Factor* czasopisma humanistyczne i monografie, niezależnie od ich prestiżu, miały mało zróżnicowaną punktację, co generowało zjawisko „punktozy” – strategii polegającej na publikowaniu jak największej liczby niskich jakościowo prac (Kulczycki 2017).

Problem ze wskaźnikami bibliograficznymi w naukach humanistycznych nie jest jednak tylko kwestią techniczną. Odmienne jest grono czytelników w stosunku do nauk przyrodniczych czy technicznych: publikacje humanistyczne nie są skierowane wyłącznie do innych badaczy, ale także do zainteresowanych tematem nie-specjalistów (Komitet Kryzysowy Humanistyki Polskiej 2019). Tymczasem liczba cytowań może być co najwyżej miarą rezonansu, jaki publikacja wywołuje w środowisku naukowym, nie mierzy natomiast jej

wpływu na szersze funkcjonowanie społeczne, kształtowanie zbiorowego sposobu myślenia i kultury.

Ze względu na adresatów, którymi oprócz specjalistów są także członkowie lokalnych społeczności, a także dlatego, że język w naukach humanistycznych stanowi narzędzie badawcze, a nie tylko formę przekazu, humaniści bronią wartości publikowania w języku polskim i innych językach poza angielskim (Szwat-Gyłybow 2009, Wagner 2012a, 2012b, Komitet Kryzysowy Humanistyki Polskiej 2019). Są co prawda głosy, że publikując po polsku badacze sami marginalizują wyniki swoich badań, czyniąc je niedostępnymi dla zagranicznych badaczy (Sorokowski 2012, Sowa 2012), ale przynajmniej część środowiska humanistów widzi szansę na przeniknięcie polskiej myśli humanistycznej do międzynarodowego obiegu raczej w tłumaczeniu najwybitniejszych polskich tekstów niż w zaniechaniu publikowania po polsku (Szwat-Gyłybow 2009, Wagner 2012b, Bukraba-Rylska 2016). Niektórzy humaniści widzą w naciskach na publikowanie po angielsku kompleksy postkolonialne – postrzeganie polskich osiągnięć jako immanentnie gorszych, peryferyjnych, wymagających akceptacji zewnętrznych autorytetów. Istnieje

obawa, że idee naprawdę oryginalne oraz dotyczące lokalnych kontekstów, przesiane przez sito także omylnych, zachodnich recenzentów, mogą zostać odrzucone jako zbyt odstające od światowego mainstreamu. W takim wypadku polskim autorom pozostałaby jedynie rola odtwórcza – imitacja obcych wzorców (Bukraba-Rylska 2016).

Badacze podkreślają także złożony, nieliniowy charakter rozwoju nauk humanistycznych, niepasujący do prostej wizji postępu wiedzy. W naukach humanistycznych mogą równolegle funkcjonować różne szkoły myślenia, poszczególne podejścia mogą cyklicznie stawać się bardziej lub mniej popularne, a wartość części tekstów może być doceniona dopiero po latach przez następne pokolenia badaczy. To kolejny powód, dla którego krótkoterminowe wskaźniki bibliometryczne nie są darzone zaufaniem przez humanistów jako miary jakości produkcji naukowej, a sami badacze podkreślają konieczność zachowania całości dziedzictwa myśli dla kolejnych pokoleń (Szwat-Gyłybow 2009).

Pełne wykorzystanie społecznego potencjału nauk humanistycznych, oprócz zaangażowania badaczy, wymaga również woli politycznej rządzących, aby

ekspertyzy humanistów wykorzystywać do różnorodnych zagadnień od poprawy jakości nauczania języków obcych po kształtowanie lepszej polityki zagranicznej kraju (Szwat-Gyłybow 2009). Równocześnie humaniści boją się jednak zbyt ścisłego podporządkowania prowadzonych przez nich badań doraźnym potrzebom społecznym i politycznym, co może ograniczać dobór tematyki badawczej i hamować rozwój nowych, potencjalnie owocnych kierunków badań (Kokowski 2015, Bukraba-Rylska 2016).

Ustawa 2.0 a humanistyka

Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego Jarosław Gowin wielokrotnie podkreślał, że humanistyka ma bardzo duże znaczenie dla Polski (PAP Nauka w Polsce 2017, Wosion-Czoba i Kołodziej 2018, Tomala 2019a). Ustawa „Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce” z 30 sierpnia 2018 roku, zwanej Ustawą 2.0, a szczególnie powiązane z nią Rozporządzenie ministra nauki i szkolnictwa wyższego z dnia 22 lutego 2019 roku w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej, kładzie szczególny nacisk na uwzględnienie i docenienie specyfiki nauk humanistycznych (Dańda i inni 2019):

- Nowa ewaluacja będzie dokonywana w obrębie dyscyplin, dzięki czemu nie będą zestawiane ze sobą nieporównywalne osiągnięcia z dziedzin nauki o odmiennej specyfice;
- Liczba punktów przypisana poszczególnym czasopismom i wydawnictwom została przyznana nie tylko na podstawie współczynników bibliometrycznych, ale też oceny eksperckiej, tak aby w każdej dyscyplinie były czasopisma zarówno najwyżej, jak i niżej punktowane.
- Zrezygnowano dzięki temu z budzącej kontrowersje osobnej, niżej punktowanej listy czasopism humanistycznych.

- Wprowadzono „Program wsparcia polskich czasopism”, mający na celu poprawę praktyk wydawniczych i edytorskich oraz umiędzynarodowienie polskich czasopism naukowych.
- W naukach społecznych, humanistycznych i teologicznych kryterium finansowe (zdobyte granty i komercjalizacja wyników badań), w którym standardowo humanistyka wypadła słabiej od innych dyscyplin, stanowi zaledwie 10% końcowej oceny. Również progi kwot uzyskanego finansowania, od których zależy liczba przyznanych punktów, są o połowę niższe, niż w innych dyscyplinach.
- Doceniono monografie, zwiększając liczbę punktów możliwych do zdobycia za ten rodzaj publikacji, szczególnie w naukach społecznych, humanistycznych i teologicznych;
- Uwzględniono punktację za przekłady monografii i edycje naukowe tekstów źródłowych;
- Wzięto pod uwagę specyfikę wpływu na społeczeństwo nauk społecznych, humanistycznych i teologicznych – ich zwykle niefinansowy charakter i czas potrzebny na uwidocznienie się efektu – pozwalając zgłaszać do oceny

eksperckiej efekty badań widoczne w okresie ewaluacji, ale dotyczące badań sprzed okresu jej rozpoczęcia.

Reforma wzbudziła w środowisku naukowym mieszane odczucia: część rozwiązań jest chwalona (PAP Nauka w Polsce 2016), na przykład część środowiska zgadza się z potrzebą zróżnicowania punktacji monografii w zależności od wydawnictwa, aby oddzielić prace, które spełniają rygorystyczne kryteria publikacji naukowych od „naukowej makulatury” (Tomala 2019c). Jednak humaniści w dalszym ciągu formułują zarzuty dotyczące zbyt dużego nacisku na publikowanie po angielsku (Wosion-Czoba i Kołodziej 2018, Komitet Kryzysowy Humanistyki Polskiej 2019, Tomala 2019b) oraz obawiają się, że dalsze finansowanie na zasadach konkurencyjnych doprowadzi do zagłodzenia uczelni w mniejszych miastach, ważnych ze względów regionalnych (Komitet Kryzysowy Humanistyki Polskiej 2019). Odpowiedzią na ten ostatni zarzut ma być program wsparcia uczelni ważnych dla rozwoju regionów pod nazwą „Regionalna Inicjatywa Doskonałości” (MNiSW 2018b).

Humanisci wskazują także na nowe zagrożenia ze strony Ustawy 2.0. Uważają, że niskie współczynniki

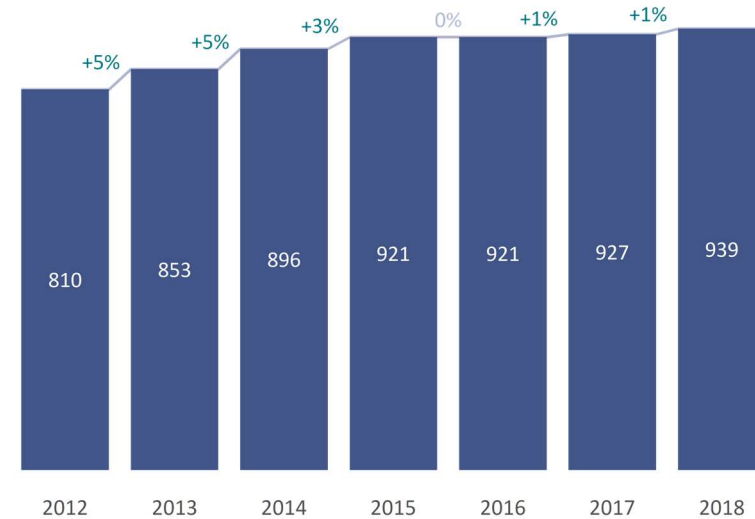
kosztochłonności nauk humanistycznych mogą zagrozić finansowo humanistyce w Polsce (Wosion-Czoba i Kołodziej 2018, Komitet Kryzysowy Humanistyki Polskiej 2019, Tomala 2019b). Obawiają się także, że obowiązek przypisania badaczy do dyscyplin, wbrew zapewnieniom ministerstwa (Dańda i inni 2019), znacząco utrudni badania interdyscyplinarne (Nycz 2018, Wosion-Czoba i Kołodziej 2018, Komitet Kryzysowy Humanistyki Polskiej 2019, Tomala 2019b).

Kierunki studiów³⁶

W latach 2012–2018 liczba kierunków humanistycznych w Polsce, podobnie jak całkowita liczba kierunków, rosła niemal w każdym roku. W latach 2012–2018 oferta studiów humanistycznych zwiększyła się o 16% (z 810 do 939), podczas gdy we wszystkich obszarach kształcenia poszerzyła się o 15% (z 5 892 do 6 794). Wzrost liczby kierunków humanistycznych był najbardziej dynamiczny w latach 2012–2015, po tym okresie zmiany były już niewielkie. W 2018 roku kierunki humanistyczne stanowiły 14% całkowitej oferty studiów.

W 2018 roku ze względu na brak kandydatów nie uruchomiono 25 kierunków humanistycznych, co stanowi 2,6% wszystkich kierunków w tym obszarze kształcenia. We wszystkich obszarach kształcenia łącznie odsetek ten wyniósł 3,1%. Spośród nieuruchomionych kierunków humanistycznych są aż cztery kierunki „informacja naukowa i bibliotekoznawstwo”, ale też na przykład etnofilologia kaszubska.

Całkowita liczba kierunków z obszaru nauk humanistycznych w latach 2012–2018

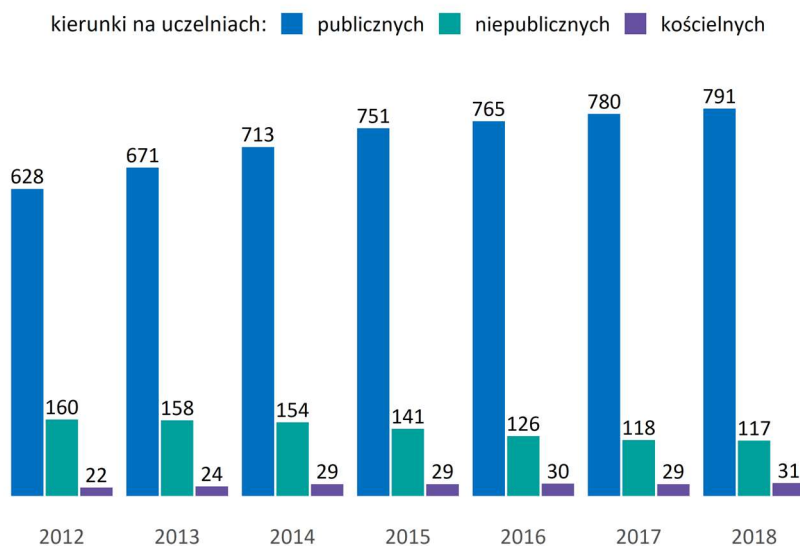

Objaśnienia: w zestawieniu wykazano tylko te kierunki, na które w semestrze zimowym określonego roku akademickiego przyjęto co najmniej jednego studenta.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

³⁶ Dane o kierunkach studiów zostały przedstawione w oparciu o liczbę uprawnień do prowadzenia studiów na określonym kierunku, poziomie i profilu kształcenia.

Liczba kierunków humanistycznych na uczelniach publicznych, niepublicznych i kościelnych w latach 2012–2018

Objaśnienia: w zestawieniu wykazano tylko te kierunki, na które w semestrze zimowym określonego roku akademickiego przyjęto co najmniej jednego studenta; dane dotyczące uczelni kościelnych za lata 2012–2013 są niepełne, gdyż we wskazanym okresie na podmiotach tych nie spoczywał obowiązek sprawozdawczy.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Tak jak w przypadku wszystkich obszarów kształcenia traktowanych łącznie, za zwiększenie oferty studiów humanistycznych odpowiadały głównie placówki publiczne, natomiast liczba kierunków na uczelniach niepublicznych malała. W latach 2012–2018 przybyły 163 kierunki humanistyczne, co oznacza wzrost o 26%, czyli nieco szybszy, niż we wszystkich obszarach kształcenia łącznie (wzrost o 21%, czyli o 915 kierunków). W 2018 roku 15% wszystkich kierunków oferowanych przez uczelnie publiczne stanowiły kierunki humanistyczne.

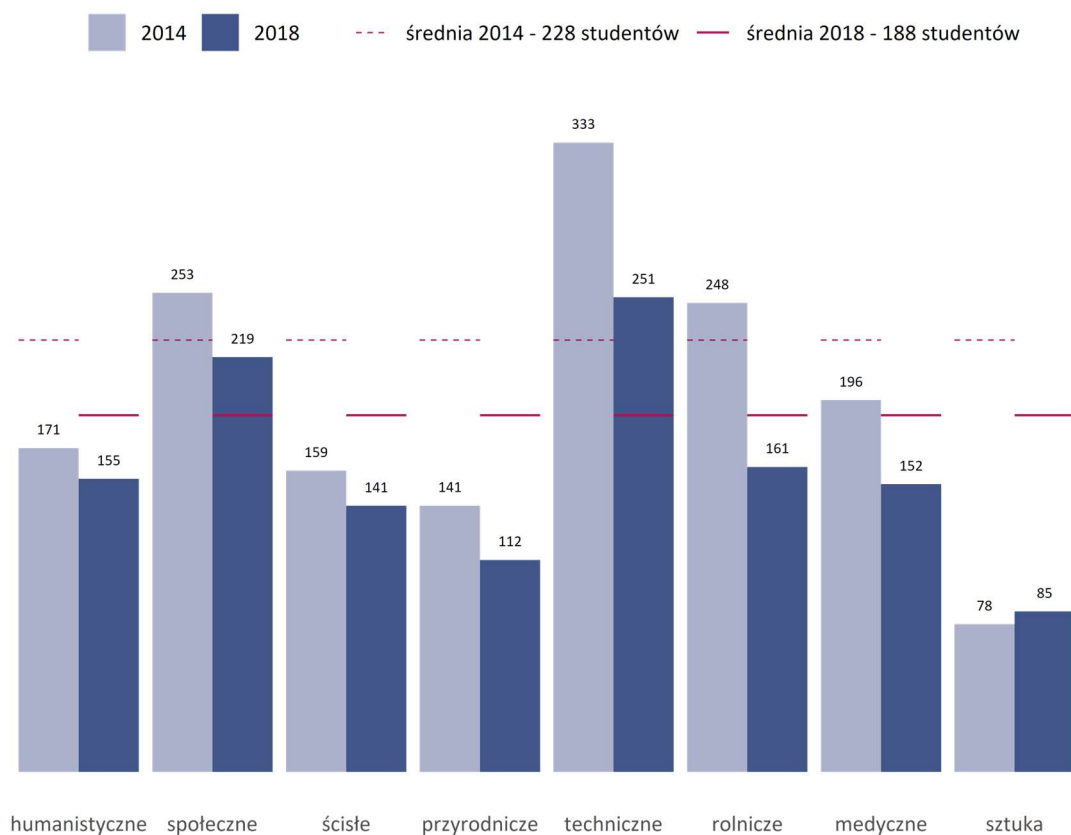
Uczelnie niepubliczne uruchomiły w 2018 roku o 42 kierunki mniej niż w roku 2012, co oznacza spadek o 27% – znacznie większy niż spadek o 2% (34 kierunki) dla wszystkich obszarów kształcenia. Oznacza to zmniejszenie udziału kierunków humanistycznych w ogólnej liczbie kierunków oferowanych przez uczelnie niepubliczne z 10% w 2012 roku do niecałych 8% w 2018 roku.

W latach 2014–2018, dla których dostępne są pełne dane na temat uczelni kościelnych, liczba kierunków uruchamianych przez te jednostki utrzymywała się na zbliżonym poziomie około 30. Równocześnie większość kierunków prowadzonych przez uczelnie kościelne należała do obszaru nauk humanistycznych – pomiędzy 61% w 2018 roku a niemal 73% w 2014 roku.

W 2018 roku uczelnie prowadziły 569 kierunków studiów humanistycznych pierwszego stopnia, o 13 kierunków więcej niż w 2014 roku. Stanowiło to 14% wszystkich kierunków studiów pierwszego stopnia prowadzonych w 2018 roku.

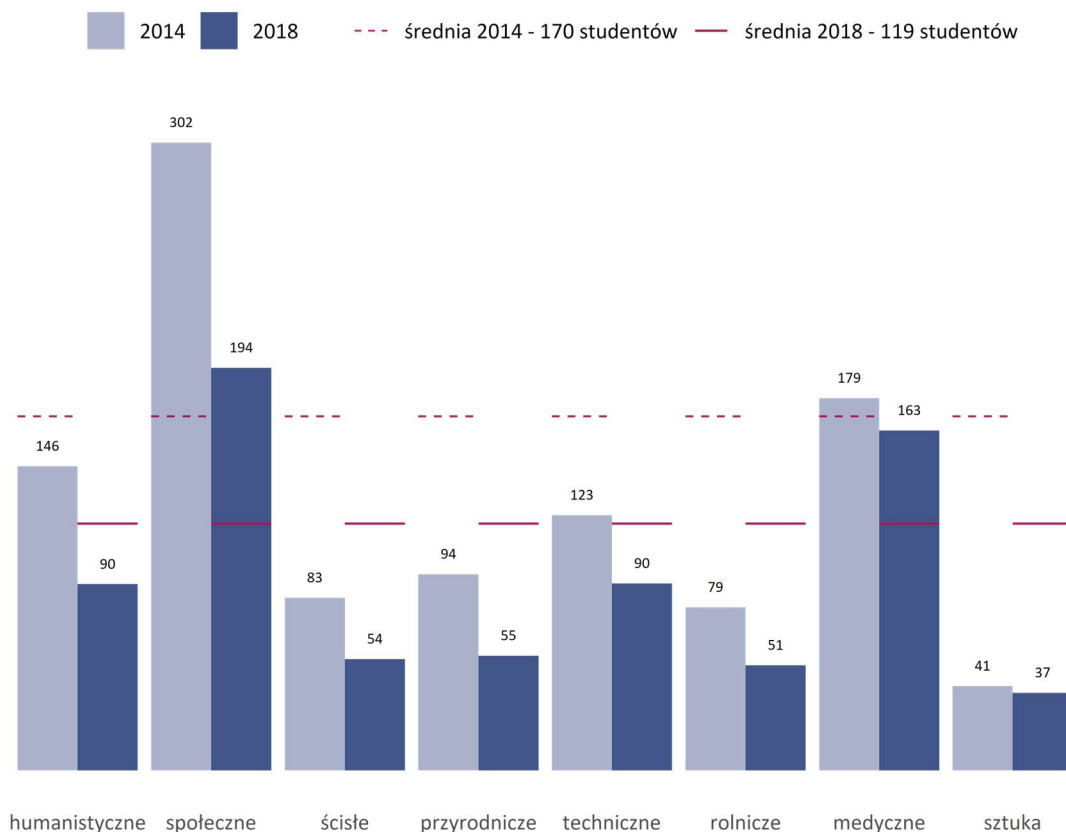
Średnia liczba studentów przypadających na jeden kierunek studiów pierwszego stopnia zmalała od 2014 roku, przy czym w humanistyce spadek ten był nieco mniejszy niż średnia dla wszystkich obszarów (spadek o 9% w porównaniu ze spadkiem o 18% dla wszystkich obszarów). W 2018 roku na jeden kierunek humanistyczny przypadło 155 studentów, czyli mniej niż średnia dla wszystkich obszarów, wynosząca 188 studentów. Najbardziej zbliżoną liczbę studentów przypadających na jeden kierunek studiów cechuje nauki medyczne.

Średnia liczba studentów (wszystkich roczników) przypadających na jeden kierunek studiów pierwszego stopnia według obszaru kształcenia w latach 2014 i 2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Średnia liczba studentów (wszystkich roczników) przypadających na jeden kierunek studiów drugiego stopnia według obszaru kształcenia w latach 2014 i 2018

W 2018 roku uczelnie prowadziły 356 kierunków studiów humanistycznych drugiego stopnia, o 34 kierunki więcej niż w 2014 roku. Stanowiło to niemal 15% wszystkich kierunków studiów drugiego stopnia prowadzonych w 2018 roku.

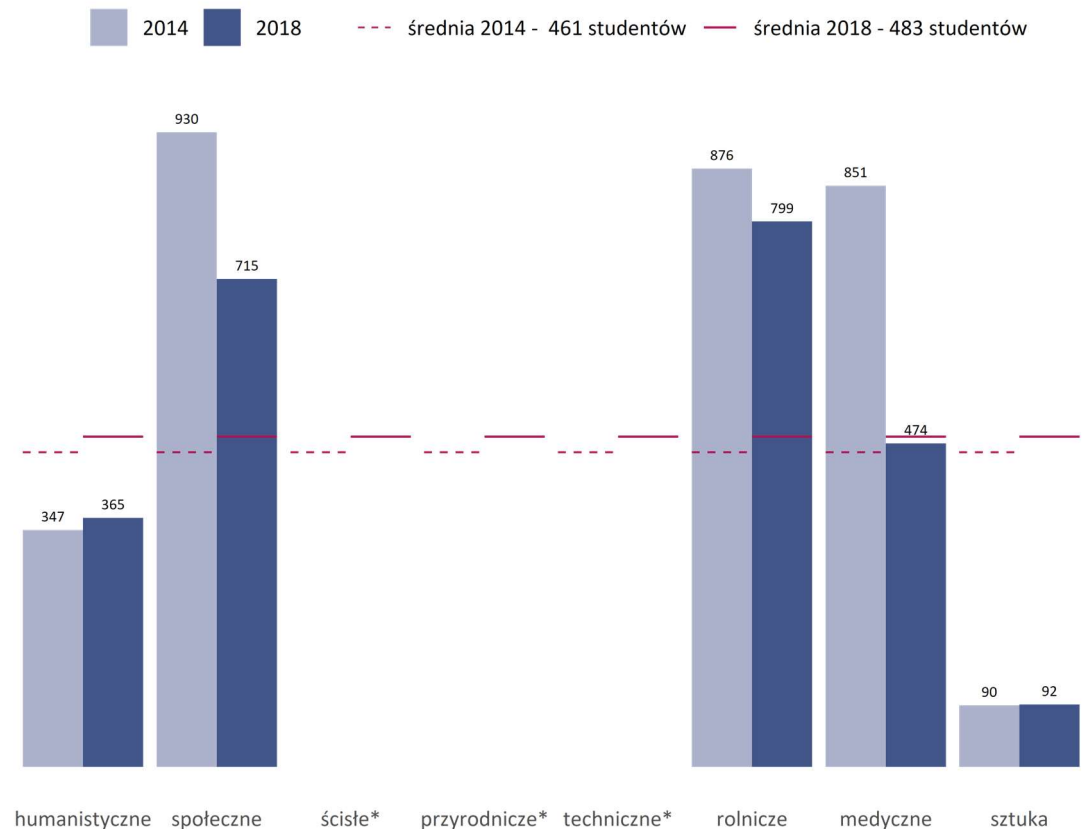
Średnia liczba studentów przypadających na jeden kierunek studiów drugiego stopnia zmalała od 2014 roku, przy czym na kierunkach humanistycznych spadek ten był nieco większy niż średnia dla wszystkich obszarów (spadek o 38% w porównaniu ze spadkiem o 30% dla wszystkich obszarów). W 2018 roku na jeden kierunek humanistyczny prowadzony na studiach drugiego stopnia przypadało 90 studentów, co jest wynikiem zbliżonym do średniej dla obszaru nauk technicznych.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W 2018 roku uczelnie prowadziły 14 kierunków humanistycznych w ramach jednolitych studiów magisterskich, o cztery kierunki mniej niż w 2014 roku. Stanowiło to 5% wszystkich kierunków jednolitych studiów magisterskich prowadzonych w 2018 roku.

Pomiędzy rokiem 2014 a 2018 liczba studentów przypadających na jeden kierunek humanistycznych jednolitych studiów magisterskich oscylowała wokół 350. Jest to mniej niż średnia we wszystkich obszarach łącznie. Bardziej kameralne od studiów humanistycznych były jedynie kierunki prowadzone w ramach jednolitych studiów magisterskich w obszarze sztuki.

Średnia liczba studentów (wszystkich roczników) przypadających na jeden kierunek jednolitych studiów magisterskich według obszaru kształcenia w latach 2014 i 2018

* Objaśnienia: pominięto dane dla obszarów, w których w latach 2014 lub 2018 prowadzono mniej niż pięć kierunków jednolitych studiów magisterskich (oznaczone gwiazdką); dodatkowo, w 2014 roku 81 z 286 kierunków jednolitych studiów magisterskich nie miała przypisanego obszaru.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Ranking najczęściej prowadzonych kierunków humanistycznych w roku akademickim 2018/2019

	studia pierwszego stopnia i jednolite studia magisterskie	
	nazwa kierunku	liczba kierunków
1	filologia	85
2	filologia polska	32
3	historia	28
4	kulturoznawstwo	25
5	filozofia	21
6	teologia	15
7	historia sztuki	12
8	archeologia	11
9	dziennikarstwo i komunikacja społeczna	10
10	nauki o rodzinie	8
11	informacja naukowa i bibliotekoznawstwo	7
11	filologia angielska	7
13	muzykologia	6
13	lingwistyka stosowana	6
15	logopedia	4
15	ochrona dóbr kultury	4
15	etnologia i antropologia kulturowa	4
15	etnologia	4
15	architektura informacji	4
15	wojskoznawstwo	4

	studia drugiego stopnia	
	nazwa kierunku	liczba kierunków
1	filologia	42
2	filologia polska	28
3	historia	27
4	filozofia	21
5	kulturoznawstwo	19
6	archeologia	11
6	historia sztuki	11
8	dziennikarstwo i komunikacja społeczna	8
8	nauki o rodzinie	8
10	informacja naukowa i bibliotekoznawstwo	5
10	muzykologia	5
10	filologia angielska	5
13	etnologia i antropologia kulturowa	4
13	kognitywistyka	4
13	logopedia	4
16	filologia romańska	3
16	etnologia	3
16	filologia germańska	3
19	lingwistyka stosowana	2
19	filologia włoska	2

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Wśród najczęściej prowadzonych kierunków, zarówno na studiach pierwszego, jak i drugiego stopnia, liderem jest filologia. W czołówce występuje też filologia polska, historia, kulturoznawstwo i filozofia.

Ranking kierunków studiów humanistycznych pierwszego stopnia i jednolitych magisterskich według największej liczby kandydatów i największej liczby przyjętych na pierwszy rok studiów w roku akademickim 2018/2019

	kierunki z największą liczbą kandydatów	
	nazwa kierunku	liczba kandydatów
1	filologia (filologia angielska)	9 657
2	filologia angielska	7 026
3	filologia polska	4 474
4	historia	3 159
5	kulturoznawstwo	2 683
6	dziennikarstwo i komunikacja społeczna	2 447
7	lingwistyka stosowana	2 381
8	orientalistyka - k. unikatowy (UW)	2 337
9	filozofia	2 144
10	filologia (filologia germańska)	2 136
11	filologia (filologia hiszpańska)	1 886
12	iberystyka	1 532
13	historia sztuki	1 528
14	filologia angielska - k. unikatowy (UAM)	1 520
15	filologia	1 517
16	komunikacja wizerunkowa	1 418
17	archeologia	1 148
18	filologia (filologia rosyjska)	1 100
19	neofilologia (filologia angielska)	1 001
20	studia nad słowiańszczyzną wschodnią	933

	kierunki z największą liczbą przyjętych	
	nazwa kierunku	liczba przyjętych
1	filologia (filologia angielska)	3 960
2	filologia polska	2 083
3	historia	1 576
4	kulturoznawstwo	1 308
5	filologia angielska	1 248
6	filozofia	1 121
7	filologia (filologia germańska)	1 095
8	teologia	802
9	filologia	741
10	dziennikarstwo i komunikacja społeczna	731
11	historia sztuki	656
12	lingwistyka stosowana	648
13	filologia (filologia rosyjska)	537
14	filologia (angielska)	521
15	filologia (filologia hiszpańska)	498
16	archeologia	495
17	filologia (język angielski)	469
18	filologia angielska - k. unikatowy (UAM)	399
19	orientalistyka - k. unikatowy (UW)	349
20	nauczanie języków obcych (specjalności główne: nauczanie j. angielskiego, nauczanie j. francuskiego, nauczanie j. niemieckiego)	337

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Kierunkiem o największej liczbie kandydatów, jak i przyjętych na studia wśród kierunków humanistycznych pierwszego stopnia i jednolitych magisterskich jest filologia (filologia angielska). Znalazła się też na 19 miejscu w rankingu kierunków ze wszystkich obszarów pod względem liczby przyjętych studentów. Dużo osób kandyduje również na filologię angielską, filologię polską i historię. Jeśli chodzi o liczbę przyjętych, to w czołówce znajduje się filologia polska, historia i kulturoznawstwo.

Ranking kierunków studiów humanistycznych pierwszego stopnia i jednolitych magisterskich według największej liczby kandydatów na jedno miejsce w roku akademickim 2018/2019

	nazwa kierunku	liczba kandydatów	liczba przyjętych na pierwszy rok	liczba kandydatów na jedno miejsce
1	neofilologia (filologia orientalna - japonistyka)	363	28	13,0
2	neofilologia (filologia szwedzka)	341	34	10,0
3	neofilologia (filologia angielska)	1001	101	9,9
4	filologia (filologia duńska)	221	24	9,2
5	neofilologia (filologia orientalna - sinologia)	265	29	9,1
5	filologia (dalekowschodnia)	444	49	9,1
7	zarządzanie instytucjami artystycznymi	252	29	8,7
8	skandynawistyka	550	65	8,5
9	zarządzanie kulturą i mediami	890	108	8,2
10	neofilologia (filologia hiszpańska)	421	55	7,7
11	filologia (język angielski stosowany, z hiszpańskim)	173	24	7,2
12	filologia (filologia szwedzka)	449	63	7,1
13	orientalistyka - k. unikatowy (UW)	2337	349	6,7
14	logopedia ogólna i kliniczna - k. unikatowy	381	60	6,4
15	nowe media i kultura cyfrowa	325	54	6,0
16	amerykanistyka	431	75	5,7
17	filologia angielska	7026	1248	5,6
17	komunikacja wizerunkowa	1418	255	5,6
19	filologia (filologia romańska z językiem angielskim)	141	26	5,4
20	anglistyka	748	143	5,2

Objaśnienia: w zestawieniu nie uwzględniono kierunków, na które przyjęto mniej niż 10 osób.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Najbardziej obleganymi kierunkami humanistycznymi na studiach pierwszego stopnia i jednolitych magisterskich były kierunki filologiczne. Pierwsza w rankingu neofilologia (filologia orientalna – japonistyka), zajmowała również 4 lokatę wśród kierunków ze wszystkich obszarów kształcenia z największą liczbą kandydatów na jedno miejsce. W pierwszej dwudziestce tego ostatniego rankingu znalazła się również neofilologia (filologia szwedzka), neofilologia (filologia angielska), filologia (filologia duńska), neofilologia (filologia orientalna – sinologia), filologia (dalekowschodnia) i zarządzanie instytucjami artystycznymi.

Ranking kierunków studiów humanistycznych drugiego stopnia według największej liczby kandydatów i największej liczby przyjętych na pierwszy rok studiów w roku akademickim 2018/2019

	kierunki z największą liczbą kandydatów	
	nazwa kierunku	liczba kandydatów
1	filologia (filologia angielska)	1 564
2	filologia polska	1 306
3	filologia angielska	1 150
4	historia	1 007
5	kulturoznawstwo	786
6	filozofia	640
7	filologia (filologia germańska)	468
8	dziennikarstwo i komunikacja społeczna	467
9	filologia	445
10	komunikacja wizerunkowa	441
11	zarządzanie kulturą i mediami	437
12	lingwistyka stosowana	430
13	historia sztuki	310
14	neofilologia (filologia angielska)	280
15	archeologia	258
16	filologia (filologia hiszpańska)	224
17	logopedia	221
18	filologia (filologia rosyjska)	216
19	filologia angielska - k. unikatowy (UAM)	142
20	orientalistyka - k. unikatowy (UW)	137

	kierunki z największą liczbą przyjętych	
	nazwa kierunku	liczba przyjętych
1	filologia polska	1 058
2	filologia (filologia angielska)	1 042
3	historia	802
4	filologia angielska	712
5	kulturoznawstwo	535
6	filozofia	492
7	filologia	372
8	dziennikarstwo i komunikacja społeczna	359
9	filologia (filologia germańska)	351
10	lingwistyka stosowana	292
11	komunikacja wizerunkowa	259
12	historia sztuki	239
13	archeologia	212
14	filologia (filologia hiszpańska)	191
15	zarządzanie kulturą i mediami	186
16	filologia (filologia rosyjska)	169
17	logopedia	155
18	neofilologia (filologia angielska)	134
19	informacja naukowa i bibliotekoznawstwo	106
20	filologia angielska - k. unikatowy (UAM)	103

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Wśród kierunków humanistycznych drugiego stopnia najwięcej, bo ponad tysiąc kandydatów chciało się dostać na filologię (filologię angielską), filologię polską, filologię angielską i historię. Te same kierunki, choć w innej kolejności, plasują się w pierwszej czwórce rankingu pod względem liczby przyjętych studentów. Żaden z kierunków humanistycznych nie znalazł się w pierwszej dwudziestce kierunków z wszystkich obszarów kształcenia o największej liczbie kandydatów lub osób przyjętych na pierwszy rok.

Ranking kierunków studiów humanistycznych drugiego stopnia według największej liczby kandydatów na jedno miejsce w roku akademickim 2018/2019

	nazwa kierunku	liczba kandydatów	liczba przyjętych na pierwszy rok	liczba kandydatów na jedno miejsce
1	komunikacja międzykulturowa w edukacji i na rynku pracy (intercultural communication in education and the workplace)	97	27	3,6
2	dziennikarstwo i zarządzanie mediami	34	11	3,1
3	zarządzanie informacją i publikowanie cyfrowe	101	36	2,8
4	zarządzanie kulturą i mediami	437	186	2,3
4	studia nad słowiańszczyzną wschodnią	135	58	2,3
6	neofilologia (filologia angielska)	280	134	2,1
7	amerykanistyka	50	25	2,0
7	filologia (filologia obca)	50	25	2,0
9	kulturoznawstwo i wiedza o mediach	70	36	1,9
9	doradztwo filozoficzne i coaching	101	52	1,9
11	neofilologia (przekład literacki)	33	18	1,8
11	filologia (filologia angielska - translatoryka)	41	23	1,8
11	wojskoznawstwo	57	32	1,8
14	neofilologia (filologia angielska z językiem niemieckim)	33	19	1,7
14	bioetyka	36	21	1,7
14	komunikacja wizerunkowa	441	259	1,7
14	zarządzanie bezpieczeństwem narodowym	68	40	1,7
14	filologia germańska	133	80	1,7
19	logopedia ogólna i kliniczna	82	50	1,6
19	kognitywistyka komunikacji	41	25	1,6

Objaśnienia: w zestawieniu nie uwzględniono kierunków, na które przyjęto mniej niż 10 osób.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Wśród kandydatów na studia drugiego stopnia z obszaru humanistyki największym zainteresowaniem cieszył się kierunek „Komunikacja międzykulturowa w edukacji i na rynku pracy”. Popularne były też kierunki związane z dziennikarstwem i mediami: „Dziennikarstwo i zarządzanie mediami”, „Zarządzanie informacją i publikowanie cyfrowe” oraz „Zarządzanie kulturą i mediami”. Kierunki związane z językami i literaturą pojawiają się dopiero na piątym i kolejnych miejscach. Do pierwszej dwudziestki najbardziej obleganych kierunków drugiego stopnia ze wszystkich obszarów kształcenia zakwalifikowały się trzy kierunki humanistyczne.

Ranking kierunków humanistycznych studiów pierwszego stopnia i jednolitych magisterskich z największą liczbą i udziałem laureatów olimpiad przedmiotowych w roku akademickim 2018/2019

ranking według bezwzględnej liczby laureatów olimpiad przyjętych na pierwszy rok studiów		
	nazwa kierunku	liczba przyjętych laureatów olimpiad
1	historia	20
2	filologia polska	16
3	filozofia	15
4	studia międzykierunkowe: międzywydziałowe indywidualne studia humanistyczne	10
5	historia sztuki	8
6	teologia	5
6	kognitywistyka	5
6	dziennikarstwo i komunikacja społeczna	5
9	kulturoznawstwo	3
9	filologia (filologia rosyjska)	3
9	kultura i praktyka tekstu: twórcze pisanie i edytorstwo	3

ranking według udziału laureatów olimpiad wśród przyjętych na pierwszy rok studiów		
	nazwa kierunku	udział % przyjętych laureatów olimpiad
1	studia międzykierunkowe: międzywydziałowe indywidualne studia humanistyczne	20,8%
2	neofilologia (filologia szwedzka)	8,8%
3	neofilologia (filologia orientalna – iranistyka)	8,3%
4	filologia (filologia rosyjska – komunikacja językowa w sferze biznesu)	7,4%
5	neofilologia (filologia orientalna – japonistyka)	7,1%
6	filologia (judaistyka)	5,9%
7	kultura i praktyka tekstu: twórcze pisanie i edytorstwo	3,7%
8	filologia klasyczna	2,4%
8	kognitywistyka	2,4%
10	filologia (niderlandystyka)	2,3%
11	edytorstwo	2,2%

Objaśnienia: w zestawieniu według udziału laureatów olimpiad wśród przyjętych na pierwszy rok studiów nie uwzględniono kierunków, na które przyjęto tylko jednego laureata.

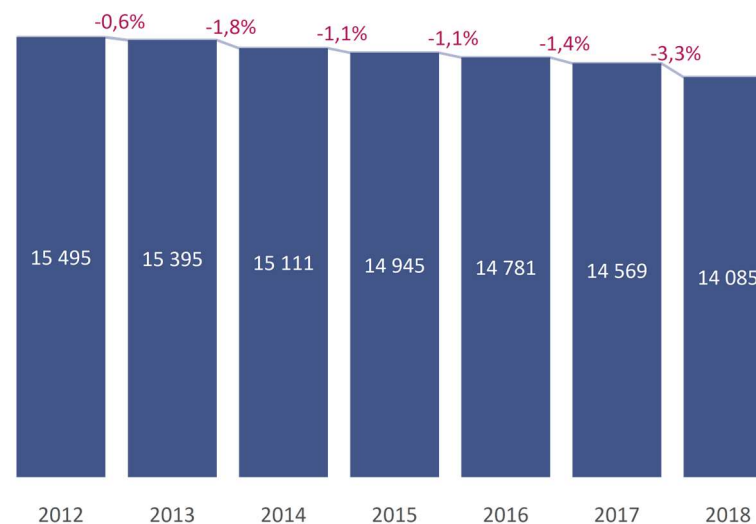
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Najwięcej laureatów olimpiad przyjęto na historię, filologię polską i filozofię. Żaden z kierunków humanistycznych nie zakwalifikował się do pierwszej dziesiątki kierunków ze wszystkich obszarów kształcenia z największą liczbą laureatów olimpiad. W czołówce rankingu pod względem największego odsetka laureatów olimpiad wśród przyjętych na pierwszy rok znajdują się „studia międzykierunkowe: międzywydziałowe indywidualne studia humanistyczne” oraz neofilologie: szwedzka i iranistyka. Pierwszy z tych kierunków ułożył się również wśród dziesięciu kierunków studiów ze wszystkich obszarów kształcenia o największym udziale laureatów olimpiad, razem z trzema kierunkami międzyobszarowych studiów zahaczających o obszar nauk humanistycznych.

Kadra akademicka

Liczba nauczycieli akademickich mających stopień lub tytuł naukowy z obszaru nauk humanistycznych systematycznie malała – z 15,5 tys. w 2012 roku do 14 tys. w 2018 roku. Równocześnie ogólna liczba nauczycieli akademickich ze wszystkich obszarów kształcenia niemal się nie zmieniła, wobec czego udział nauczycieli akademickich mających stopień lub tytuł naukowy w obszarze nauk humanistycznych spadł z 16,3% do 14,7%.

Całkowita liczba nauczycieli akademickich ze stopniem lub tytułem naukowym w obszarze nauk humanistycznych w latach 2012–2018

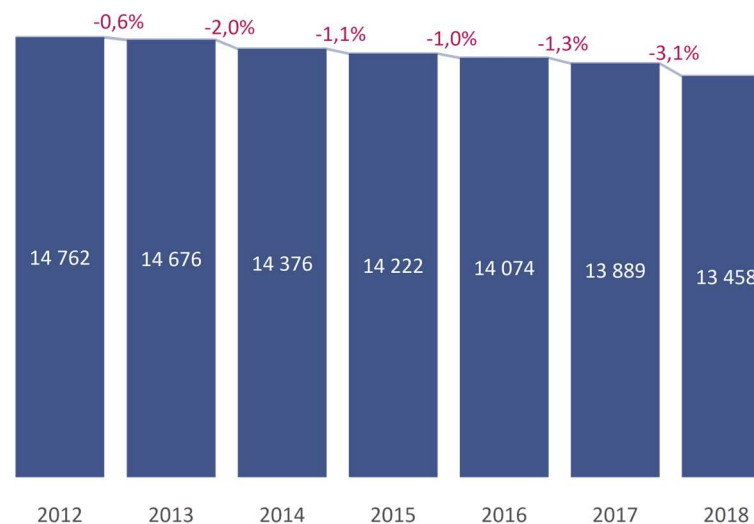

Objaśnienia: uwzględniono wyłącznie nauczycieli akademickich ze stopniem naukowym przynajmniej doktora.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Podobny trend spadkowy wystąpił w liczbie osób zatrudnionych według podstawowego miejsca pracy³⁷. Zmniejszyła się ona z niemal 14,8 tys. w 2012 roku do niecałych 13,5 tys. w 2018 roku. Oznacza to spadek proporcji nauczycieli akademickich ze stopniem lub tytułem naukowym z obszaru nauk humanistycznych wśród wszystkich nauczycieli akademickich według podstawowego miejsca pracy z 16,8% do 15,4%.

Całkowita liczba nauczycieli akademickich nauk humanistycznych według podstawowego miejsca pracy w latach 2012–2018

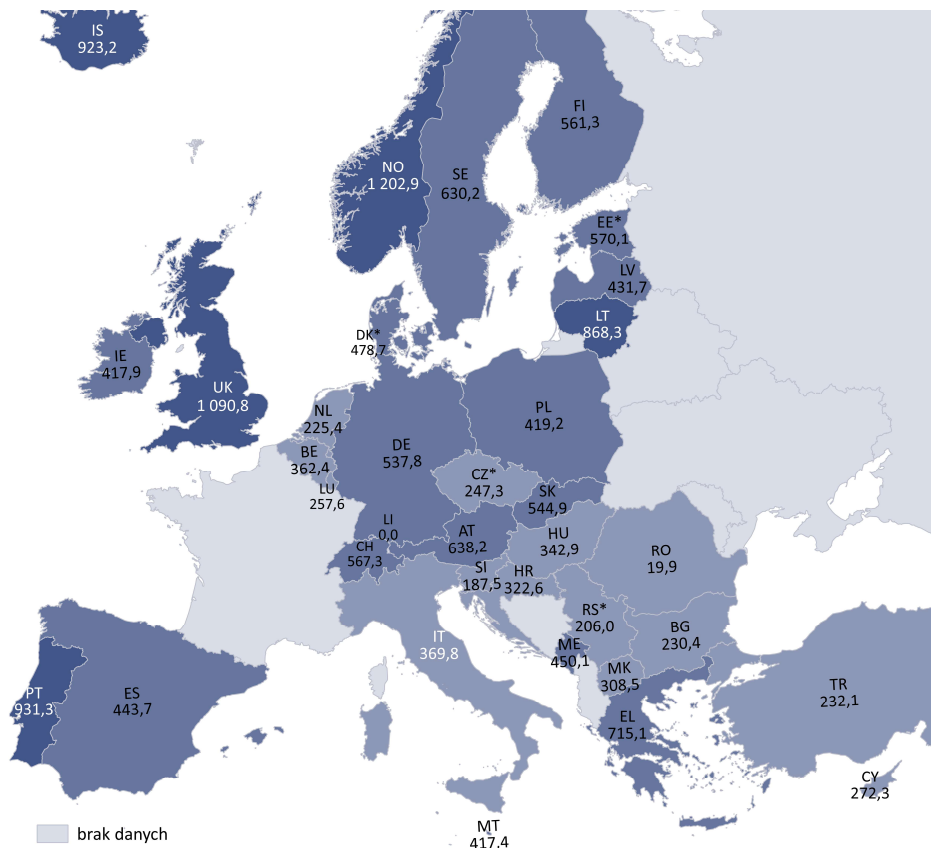

Objaśnienia: uwzględniono wyłącznie nauczycieli akademickich ze stopniem naukowym przynajmniej doktora.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

³⁷ W ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym z dnia 27 lipca 2005 r. (art. 1, ust. 1, pkt 33) za podstawowe miejsce pracy uznawana jest uczelnia, w której nauczyciel akademicki pozostaje w stosunku pracy w pełnym wymiarze czasu pracy, wskazana w akcie stanowiącym podstawę zatrudnienia jako podstawowe miejsce pracy.

Liczba pracowników B+R z nauk humanistycznych w sektorze edukacji wyższej na milion mieszkańców w wybranych krajach Europy w 2016 roku

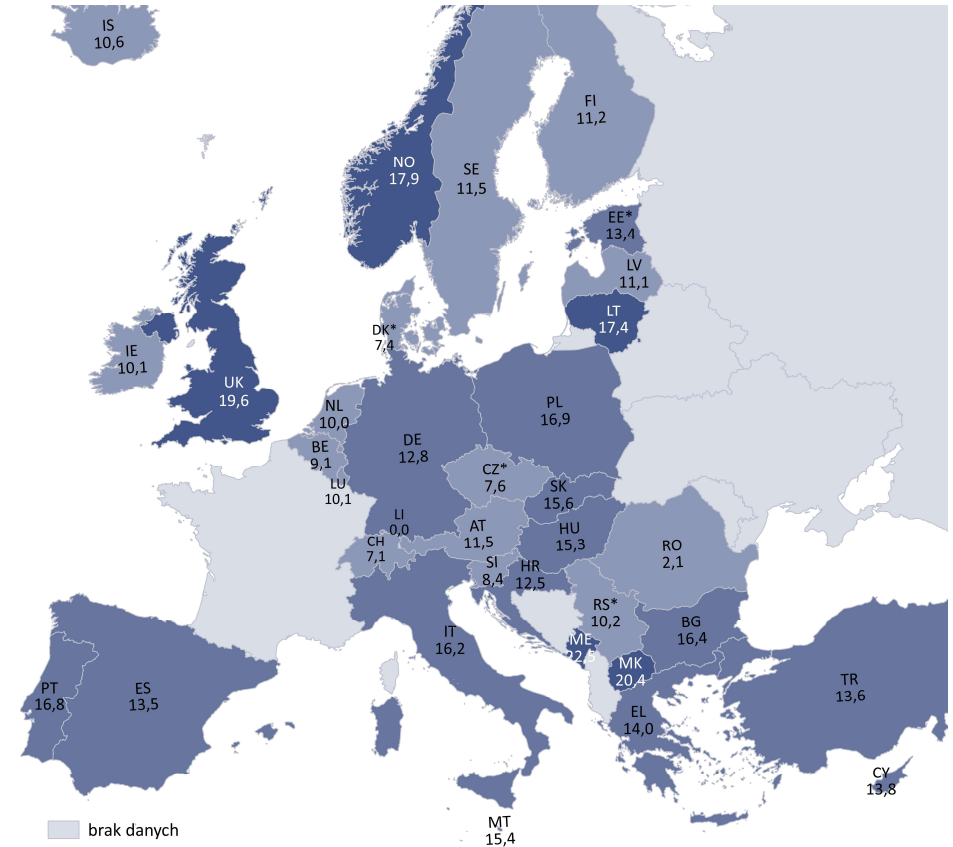
Najwięcej pracowników B+R w sektorze edukacji wyższej z nauk humanistycznych na milion mieszkańców – ponad tysiąc – było w Norwegii i Wielkiej Brytanii. Najmniej – poniżej 100 – w Bośni i Hercegowinie oraz w Rumunii. Polska była niemal w centrum rankingu państw Europy pod względem liczby badaczy – humanistów na milion mieszkańców.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych Eurostatu.

Objaśnienia: dane z krajów oznaczonych gwiazdką pochodzą z 2017 roku; zastosowano system klasyfikacji dyscyplin FOS 2007 – zobacz podrozdział „Klasyfikacja nauk humanistycznych”.

Największy udział humanistów wśród pracowników B+R w sektorze edukacji wyższej miała Czarnogóra i Północna Macedonia – ponad 20%. Na trzecim miejscu była Wielka Brytania, a Polska zajęła szóste miejsce. Najmniej, poniżej 5% humanistów, zatrudnionych było w sektorze edukacji wyższej w Rumunii oraz Bośni i Hercegowinie.

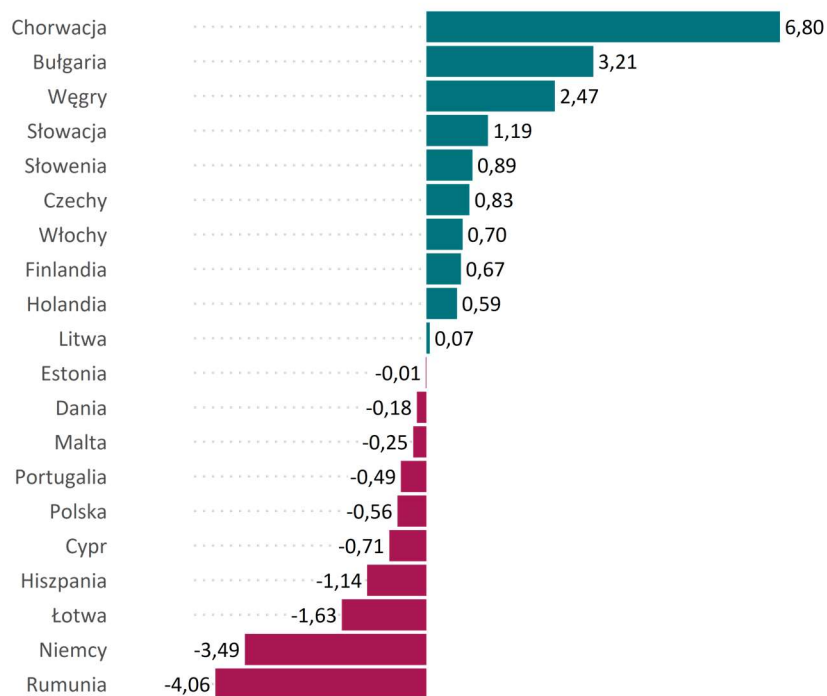
Odsetek przedstawicieli nauk humanistycznych wśród pracowników B+R w sektorze edukacji wyższej w wybranych krajach Europy w 2016 roku

Objaśnienia: dane z krajów oznaczonych gwiazdką pochodzą z 2017 roku; zastosowano system klasyfikacji dyscyplin FOS 2007 – zobacz podrozdział „Klasyfikacja nauk humanistycznych”.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych Eurostatu.

Zmiany udziału (w punktach procentowych) humanistów wśród pracowników B+R w sektorze edukacji wyższej w wybranych krajach Europy w latach 2012 i 2016

Na podstawie danych Eurostatu nie widać jednolitej tendencji zmian udziału humanistów wśród pracowników B+R w sektorze edukacji wyższej. Kraje, które zanotowały największy wzrost odsetka humanistów to Chorwacja, Bułgaria i Węgry. Największy spadek dotyczył Rumunii i Niemiec. W Polsce udział humanistów wśród pracowników B+R w sektorze edukacji wyższej zmniejszył się o 0,56 punktu procentowego w porównaniu z rokiem 2012.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych Eurostatu.

Objaśnienia: zastosowano system klasyfikacji dyscyplin FOS 2007 – zobacz podrozdział „Klasyfikacja nauk humanistycznych”.

Podobnie jak w przypadku wszystkich obszarów kształcenia łącznie, w 2018 roku zdecydowana większość (89%) nauczycieli akademickich mających stopień przynajmniej doktora nauk humanistycznych pracowała na uczelniach akademickich, czyli prowadzących badania naukowe, w których co najmniej jedna jednostka organizacyjna dysponuje uprawnieniami do nadawania stopnia naukowego doktora. Spośród nich zdecydowana większość pracowała na uczelniach publicznych, jednak w porównaniu ze wszystkimi obszarami łącznie nieco większy odsetek humanistów pracował na uczelniach niepublicznych i kościelnych. Wśród nauczycieli akademickich zatrudnionych na uczelniach kościelnych aż 72% stanowiły osoby mające przynajmniej doktorat w obszarze nauk humanistycznych, podczas gdy na uczelniach publicznych i niepublicznych było to odpowiednio 14% i 18%.

W porównaniu z 2014 rokiem liczba nauczycieli akademickich – humanistów pracujących w uczelniach zawodowych zmniejszyła się o niemal pięć punktów procentowych. Pomiędzy 2014 a 2018 rokiem uczelnie zawodowe utraciły aż 851 nauczycieli akademickich ze stopniem przynajmniej doktora w obszarze nauk humanistycznych, co stanowiło większość z 1 026 członków kadry akademickiej – humanistów, których w tym okresie ubyło. Było to powiązane z ogólnym trendem zmniejszania się liczby uczelni niepublicznych, z których większość stanowią uczelnie zawodowe.

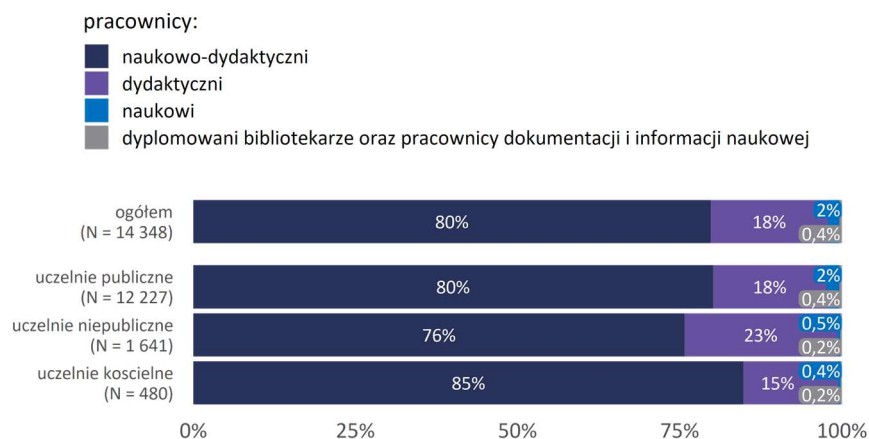
Liczba i odsetek nauczycieli akademickich ze stopniem lub tytułem naukowym w obszarze nauk humanistycznych w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe dla każdego rodzaju uczelni w latach 2014 i 2018

rodzaj uczelni	2014			2018		
	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem
uczelnie publiczne	12 165 (80,5%)	855 (5,7%)	12 704 (84,1%)	11 538 (81,9%)	696 (4,9%)	12 108 (86,0%)
uczelnie niepubliczne	681 (4,5%)	1 780 (11,8%)	2 436 (16,1%)	593 (4,2%)	1 051 (7,5%)	1 637 (11,6%)
uczelnie kościelne	464 (3,1%)	11 (0,1%)	475 (3,1%)	467 (3,3%)	13 (0,1%)	480 (3,4%)
ogółem	13 180 (87,2%)	2 605 (17,2%)	15 111 (100%)	12 552 (89,1%)	1 754 (12,5%)	14 085 (100%)

Objaśnienia: tabela przedstawia liczbę nauczycieli akademickich ze stopniem przynajmniej doktora, którzy posiadają stopień/tytuł naukowy w obszarze nauk humanistycznych; procenty z poszczególnych komórek nie sumują się do 100%, a poszczególne liczby nauczycieli akademickich – do całkowitej liczby nauczycieli akademickich, ponieważ jeden nauczyciel mógł być zatrudnionych przez kilka uczelni jednocześnie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Struktura kadry akademickiej ze stopniem lub tytułem naukowym w obszarze nauk humanistycznych według zakresu obowiązków i rodzaju uczelni w 2018 roku

Objaśnienia: uwzględniono nauczycieli akademickich ze stopniem przynajmniej doktora, którzy posiadają stopień lub tytuł naukowy w obszarze nauk humanistycznych; jedna osoba mogła pracować na kilku uczelniach jednocześnie.

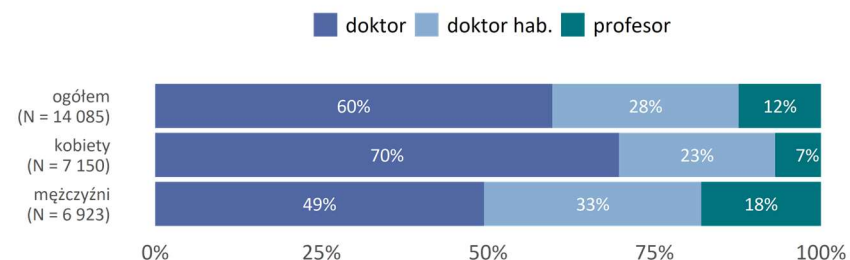
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Pracownicy naukowo-dydaktyczni stanowią aż 80% wszystkich nauczycieli akademickich ze stopniem lub tytułem naukowym w obszarze nauk humanistycznych, czyli o 10 punktów procentowych więcej niż średnia dla wszystkich obszarów. Wśród humanistów mniej jest natomiast pracowników wyłącznie dydaktycznych – 18% w porównaniu z 27% wśród ogółu nauczycieli akademickich.

Podobnie jak w innych obszarach kształcenia, wśród kadry humanistycznej uczelni niepublicznych więcej jest pracowników wyłącznie dydaktycznych niż na uczelniach publicznych, natomiast wśród kadry uczelni kościelnych – więcej jest pracowników naukowo-dydaktycznych.

Wśród nauczycieli akademickich ze stopniem przynajmniej doktora proporcja płci w naukach humanistycznych jest bardziej wyrównana niż w średnia we wszystkich obszarach kształcenia. W naukach humanistycznych udział kobiet w 2018 roku wynosił prawie 51%, podczas gdy średnia dla wszystkich obszarów kształcenia była równa 44%. Jednak również w humanistyce pracuje mniej kobiet z habilitacją i z tytułem profesora. W 2018 roku co trzecia badaczka w obszarze humanistyki, mająca stopień doktora, była samodzielną pracownicą naukową, a odsetek mających tytuł profesorski wynosił 7%. W tym samym czasie ponad połowa ich kolegów ze stopniem doktora miała również habilitację, a tytuł profesora miał niemal co piąty. Bardzo podobne proporcje stopni i tytułów naukowych występują wśród kobiet i mężczyzn we wszystkich obszarach kształcenia łącznie.

Struktura kadry akademickiej ze stopniem lub tytułem naukowym w obszarze nauk humanistycznych według stopnia/tytułu naukowego pracownika i płci pracownika w 2018 roku

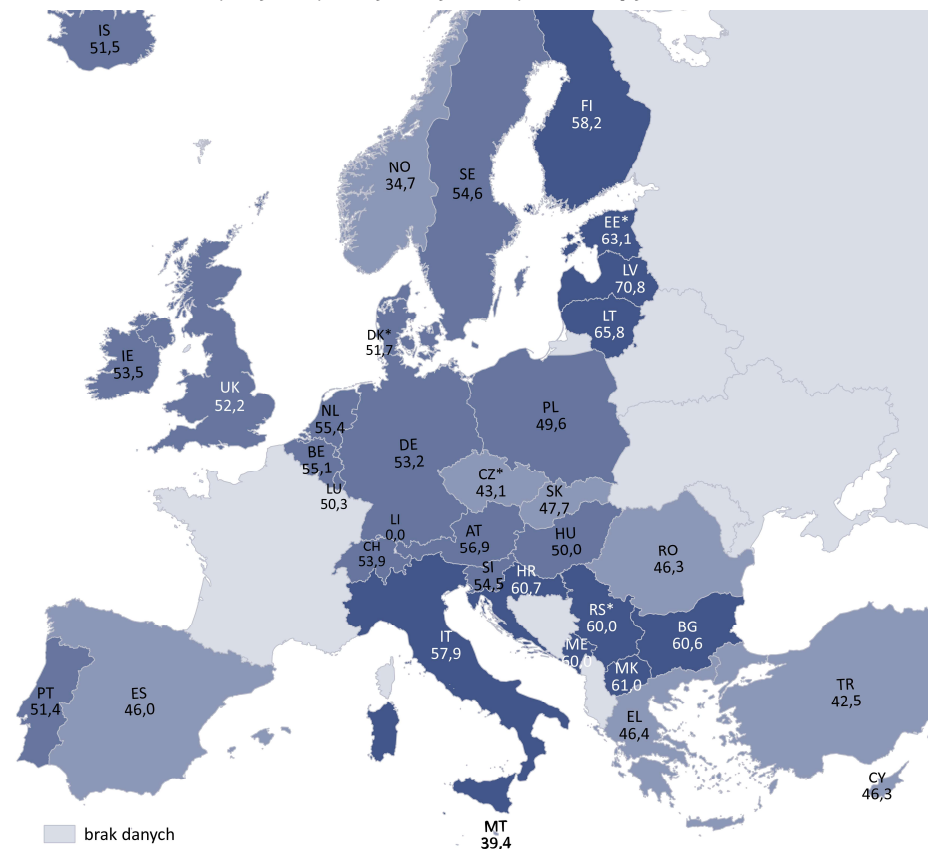

Objaśnienia: uwzględniono nauczycieli akademickich ze stopniem przynajmniej doktora, którzy posiadają stopień lub tytuł naukowy w obszarze nauk humanistycznych; liczby kobiet i mężczyzn nie sumują się do całkowitej liczby nauczycieli akademickich z powodu występowania w systemie POL-on braków informacji o płci niektórych pracowników.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Największy udział kobiet wśród pracowników B+R w sektorze edukacji wyższej w naukach humanistycznych miały kraje bałtyckie: Łotwa, Litwa i Estonia. Najmniejszy udział kobiet zanotowały: Norwegia, Malta i Turcja. Polska miała bardzo wyrównaną proporcję płci wśród kadry humanistycznej – niemal 50% kobiet – podobnie jak Węgry, Słowacja czy Portugalia.

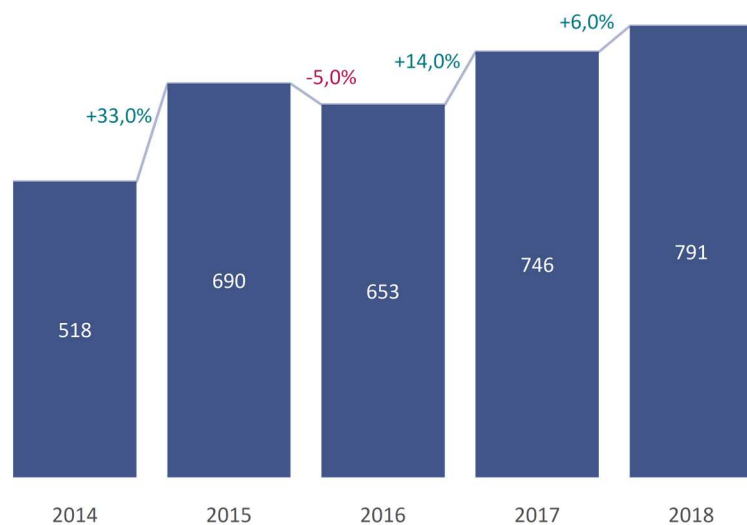
Udział procentowy kobiet wśród pracowników B+R z nauk humanistycznych w sektorze edukacji wyższej w wybranych krajach Europy w 2016 roku

Objaśnienia: zastosowano system klasyfikacji dyscyplin FOS 2007 – zobacz podrozdział „Klasyfikacja nauk humanistycznych”.

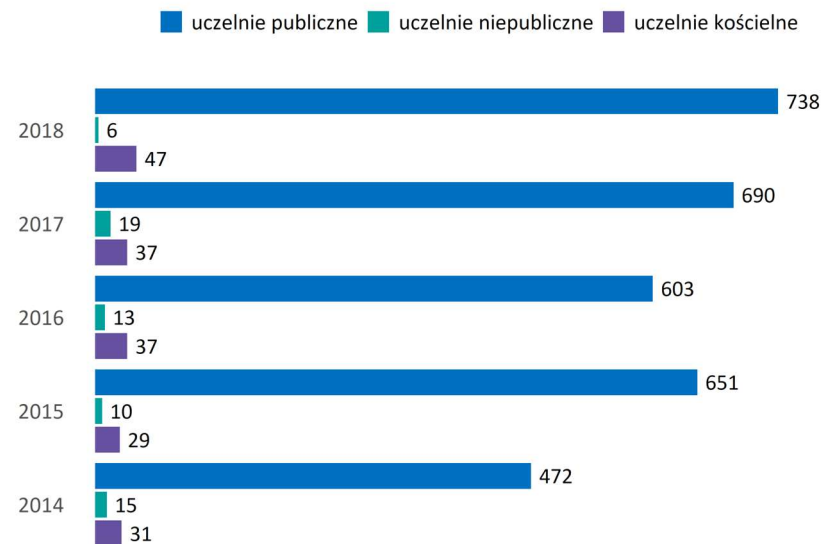
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych Eurostatu.

Liczba stopni naukowych doktora nauk humanistycznych nadanych przez szkoły wyższe w latach 2014–2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

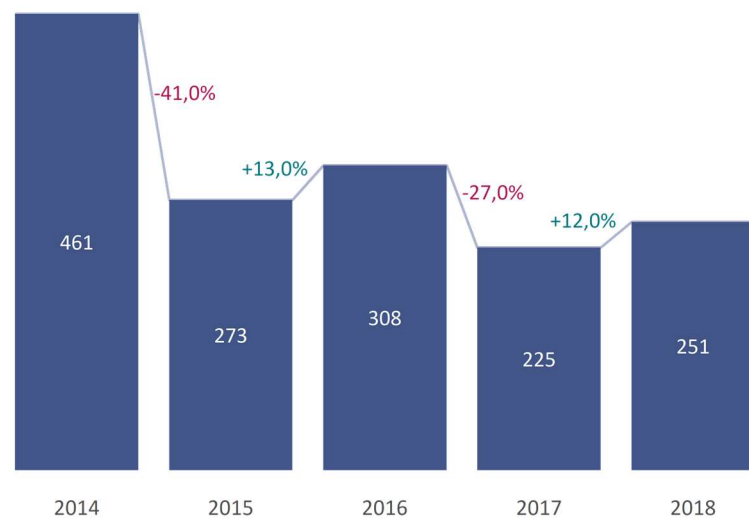
Liczba nadanych stopni naukowych doktora nauk humanistycznych według typu instytucji naukowej w latach 2014–2018

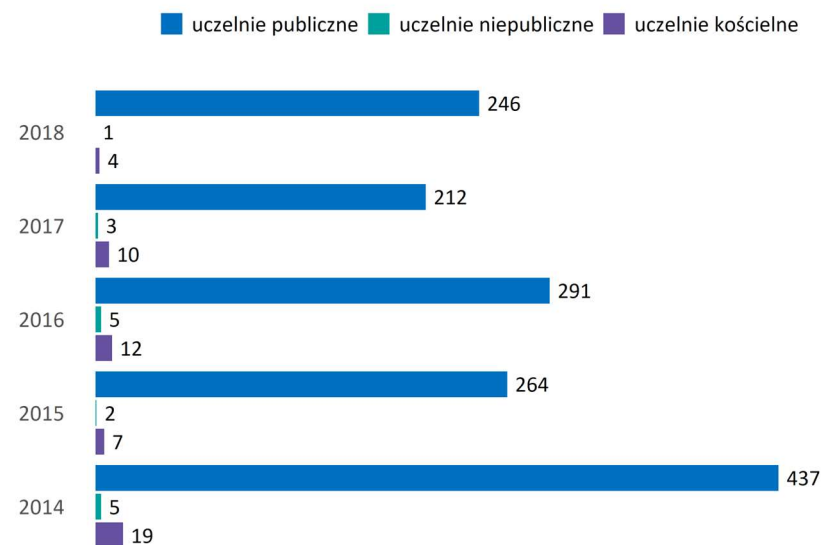
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W latach 2014–2018 liczba nadanych stopni doktora wykazywała się tendencją wzrostową, z chwilowym spadkiem w 2016 roku, dotyczącym głównie uczelni publicznych. W tym czasie ogólna liczba nadanych stopni doktora utrzymywała się na zbliżonym poziomie ponad pięciu tysięcy. Znacząca większość stopni doktora nadawanych przez uczelnie kościelne była w obszarze nauk humanistycznych: od 72% do 98%, podczas gdy na uczelniach publicznych i niepublicznych ten odsetek wynosił odpowiednio od 9% do 14% i od 5% do 17%.

Liczba stopni naukowych doktora habilitowanego nauk humanistycznych nadanych przez szkoły wyższe w latach 2014–2018

Liczba nadanych stopni naukowych doktora habilitowanego nauk humanistycznych z podziałem na typ instytucji naukowej w latach 2014–2018

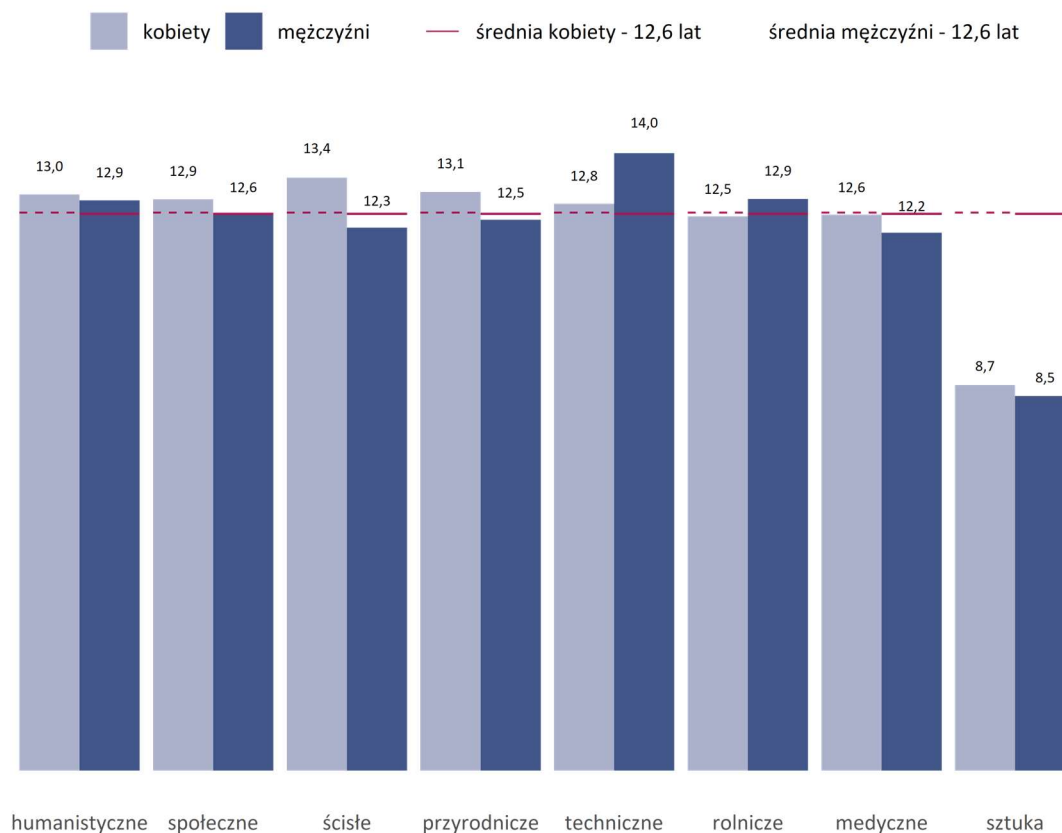
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W latach 2014–2018 liczba nadanych stopni doktora habilitowanego w obszarze nauk humanistycznych, podobnie jak ogólna liczba nadanych habilitacji, podlegała fluktuacjom. Odnotowany w 2015 roku istotny spadek ich liczby był w dużej mierze wynikiem zmiany procedury habilitacyjnej. Większość (94–98%) stopni doktora habilitowanego w obszarze nauk humanistycznych nadanych przez szkoły wyższe zostało nadanych na uczelniach publicznych. Wśród nowo mianowanych doktorów habilitowanych na uczelniach publicznych udział humanistów był wyższy niż w przypadku doktorów i wynosił w badanym okresie od 14% do 18%. Wszystkie stopnie doktora habilitowanego nadane w latach 2014–2018 przez uczelnie kościelne to stopnie doktora habilitowanego w obszarze nauk humanistycznych.

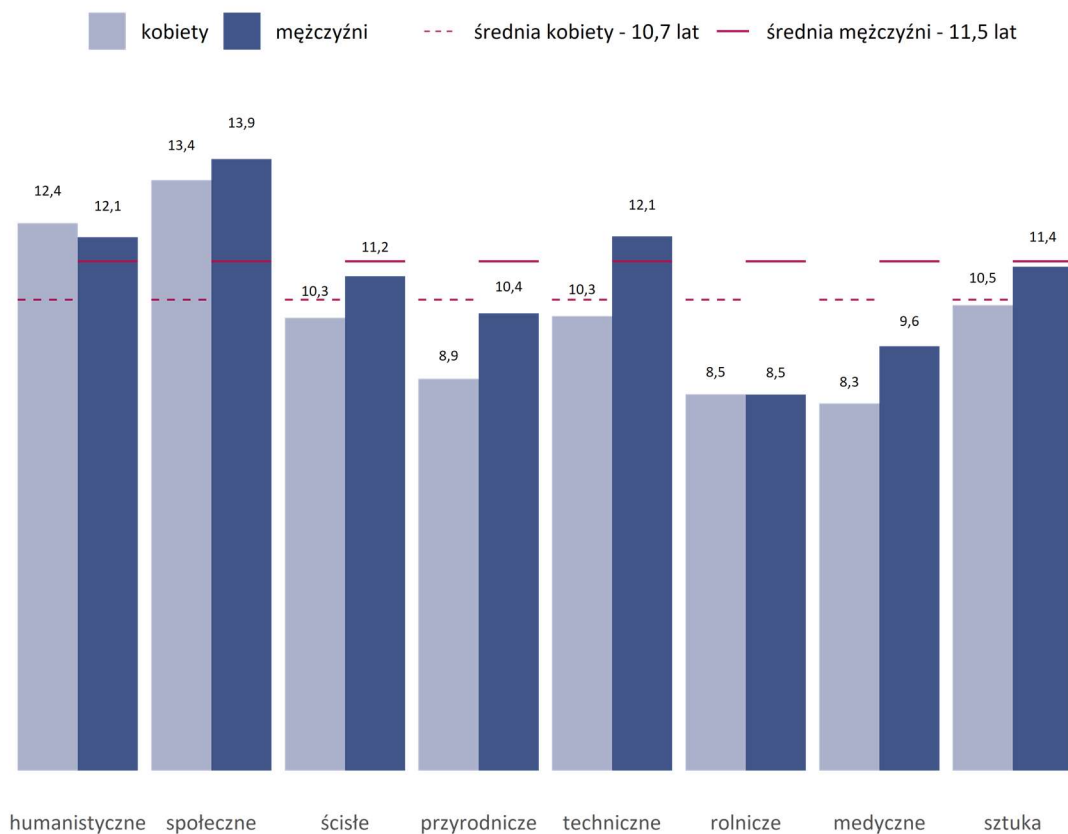
Nauczyciele akademicki w obszarze nauk humanistycznych uzyskiwali stopień doktora habilitowanego średnio po 13 latach od uzyskania stopnia doktora. Jest to wartość bardzo zbliżona do obserwowanej w innych obszarach kształcenia. Wyjątek stanowi sztuka, gdzie habilitację można było uzyskać średnio już po ośmiu i pół roku. Różnice między średnim czasem uzyskiwania habilitacji dla kobiet i mężczyzn były nieznaczne zarówno w naukach humanistycznych, jak i we wszystkich obszarach kształcenia łącznie.

Średni czas od uzyskania stopnia doktora do uzyskania stopnia doktora habilitowanego, według obszarów kształcenia i w podziale na płeć, dla nauczycieli akademickich, którzy uzyskali stopień doktora habilitowanego w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Średni czas od uzyskania stopnia doktora habilitowanego do uzyskania tytułu profesora, według obszarów kształcenia i w podziale na płeć, dla nauczycieli akademickich, którzy uzyskali tytuł profesora w latach 2014-2018

Nauczyciele akademicy w naukach humanistycznych uzyskiwali tytuł profesora średnio po nieco ponad 12 latach od uzyskania stopnia doktora habilitowanego. Jest to więcej niż w większości innych obszarów kształcenia – dłużej oczekiwali na tytuł profesora jedynie badacze w naukach społecznych. W obszarze nauk humanistycznych mężczyźni otrzymywali tytuł profesora średnio o cztery miesiące wcześniej niż kobiety, co wyróżnia nauki humanistyczne spośród innych obszarów kształcenia, gdzie kobiety uzyskiwały tytuł profesora średnio prawie o rok wcześniej.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba studentów kierunków humanistycznych przypadających na jednego nauczyciela akademickiego ze stopniem lub tytułem naukowym w obszarze nauk humanistycznych, w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe dla każdego rodzaju uczelni w latach 2014 i 2018

	2014			2018		
	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem
uczelnie publiczne	9,3 N = 12 165	9,0 N = 855	9,5 N = 12 704	8,3 N = 11 538	8,7 N = 696	8,4 N = 12 108
uczelnie niepubliczne	9,8 N = 681	9,1 N = 1 780	9,4 N = 2 436	14,5 N = 593	9,6 N = 1 051	11,4 N = 1 637
uczelnie kościelne	8,9 N = 464	5,5 N = 11	8,8 N = 475	9,5 N = 467	5,8 N = 13	9,4 N = 480
ogółem	9,4 N = 13 180	9,2 N = 2 605	9,7 N = 15 111	8,6 N = 12 552	9,2 N = 1 754	8,8 N = 14 085

N – liczba nauczycieli akademickich w określonej kategorii

Objaśnienia: uwzględniono nauczycieli akademickich ze stopniem przynajmniej doktora, którzy posiadają stopień lub tytuł naukowy w obszarze nauk humanistycznych; liczby nauczycieli akademickich z poszczególnych komórek nie sumują się do ogólnej liczby nauczycieli akademickich, ponieważ jeden nauczyciel mógł być zatrudniony na kilku uczelniach w tym samym czasie.

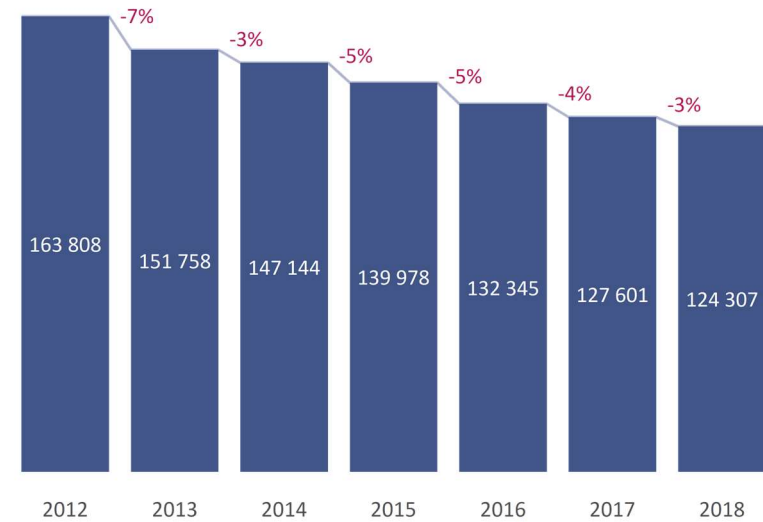
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W naukach humanistycznych dostępność nauczycieli akademickich była większa w porównaniu ze średnią dla wszystkich obszarów kształcenia, nawet pomimo tego, że z powodów technicznych wśród wykładowców – humanistów nie uwzględniono osób nie mających jeszcze tytułu doktora. W 2018 roku na jednego nauczyciela akademickiego – humanistę przypadało około dziewięciu studentów, podczas gdy średnia dla wszystkich obszarów kształcenia wynosiła około 12 studentów. Największe różnice wystąpiły na uczelniach niepublicznych, gdzie w 2018 roku liczba studentów przypadających na jednego wykładowcę – humanistę była aż trzykrotnie mniejsza niż w przypadku wszystkich obszarów kształcenia rozważanych łącznie.

Studenci

Liczba studentów z obszaru nauk humanistycznych w Polsce spadała w latach 2012–2018 nieco szybciej niż całkowita liczba studentów. W 2012 roku humaniści stanowili ponad 11% wszystkich studiujących, natomiast w 2018 roku – 10,5%. Oznacza to spadek liczby studentów humanistyki o 24%, przy spadku liczby studentów wszystkich obszarów kształcenia o 20%.

Całkowita liczba studentów kierunków humanistycznych w latach 2012–2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Z danych Eurostatu wynika, że podobnie jak w przypadku wszystkich obszarów kształcenia łącznie, w większości państw europejskich zmniejszyła się liczba studentów nauk humanistycznych i sztuki (podział ISCED 2013) w latach 2013–2017. Nawet pomimo wzrostu między rokiem 2015 a 2016, w Unii Europejskiej liczba studentów na tych kierunkach w latach 2013–2017 zmalała łącznie o prawie 2%. Największy spadek, o 40%, zanotowała Słowenia, na kolejnym miejscu była Łotwa (o 34%) i Estonia (o 29%). Były jednak kraje, w których liczba studentów humanistyki i sztuki wzrosła: najszybciej spośród państw z bazy Eurostatu w Turcji (o 71%), a z krajów Unii Europejskiej – w Irlandii (o 23%) i w Holandii (o 15%).

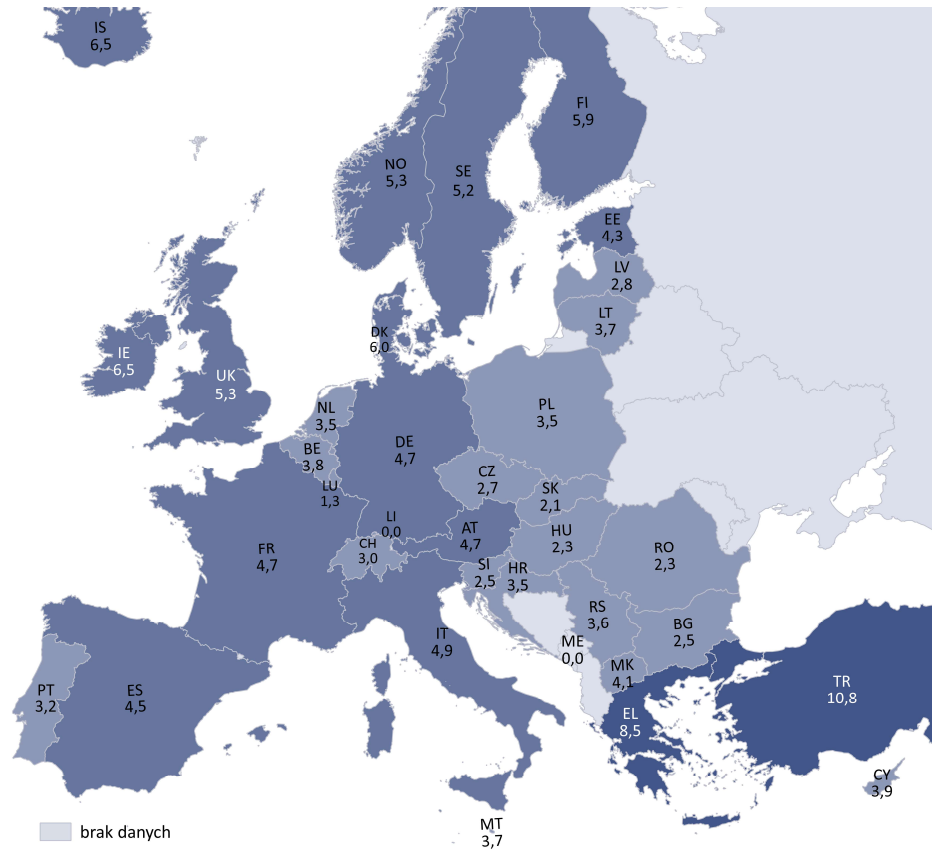
Liczba studentów humanistyki i sztuki w Unii Europejskiej w latach 2013–2017

Objaśnienia: uwzględniono studentów studiów krótkiego cyklu (ISCED 5 – *short-cycle tertiary education*), studiów licencjackich lub ich odpowiedników (ISCED 6 – *bachelor or equivalent*) i studiów magisterskich lub ich odpowiedników (ISCED 7 – *master or equivalent*); zastosowano klasyfikację obszarów kształcenia ISCED-F 2013 (zobacz podrozdział „Klasyfikacje nauk humanistycznych”).

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych Eurostatu.

Liczba studentów humanistyki i sztuki na tysiąc mieszkańców w Europie w 2017 roku

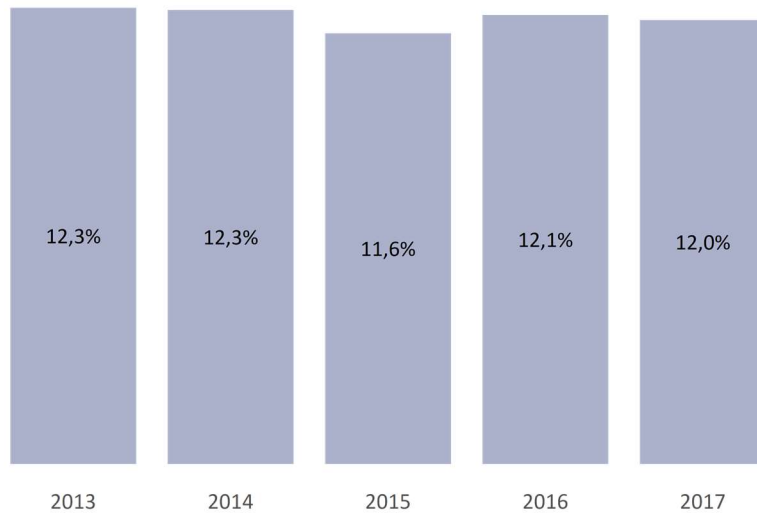

Najwięcej studentów humanistyki i sztuki na tysiąc mieszkańców w 2017 roku było w Turcji i Grecji: 10,8 i 8,5. Odpowiada to również najwyższej liczbie wszystkich studentów na tysiąc mieszkańców, wynoszącej w tych krajach 89,1 i 65,6. Bardzo mało studentów humanistyki i sztuki, w przeliczeniu na tysiąc mieszkańców, wykazała się Słowacja (2,1), Rumunia (2,3) i Węgry (2,3). Kraje te charakteryzowały się również niską ogólną liczbą studentów w przeliczeniu na tysiąc mieszkańców: odpowiednio 27,3, 26,1 i 28,5. Polska, mając w 2017 roku 3,5 studentów humanistyki i sztuki na tysiąc mieszkańców, znalazła się poniżej średniej Unii Europejskiej wynoszącej 4,5.

Objaśnienia: uwzględniono studentów studiów krótkiego cyklu (ISCED 5 – *short-cycle tertiary education*), studiów licencjackich lub ich odpowiedników (ISCED 6 – *bachelor or equivalent*) i studiów magisterskich lub ich odpowiedników (ISCED 7 – *master or equivalent*); zastosowano klasyfikację obszarów kształcenia ISCED-F 2013 (zobacz podrozdział „Klasyfikacje nauk humanistycznych”).

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych Eurostatu.

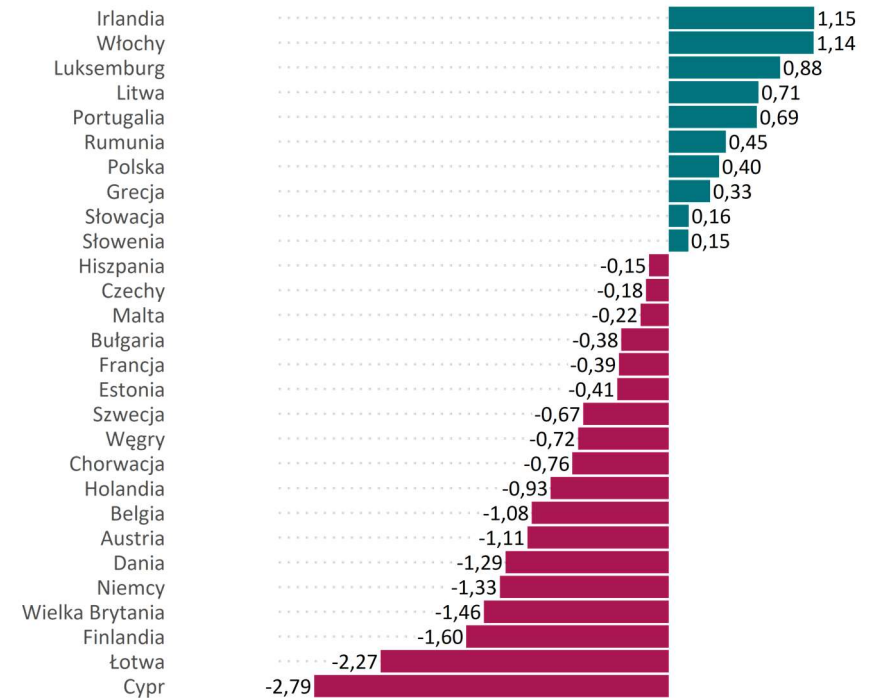
Odsetek studentów humanistyki i sztuki w Unii Europejskiej w latach 2013–2017

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych Eurostatu.

Z danych Eurostatu wynika, że odsetek studentów humanistyki i sztuki wśród ogółu studentów w latach 2013–2017 zmniejszał się, oprócz roku 2016, w którym zaobserwowano chwilowy wzrost. Największy spadek, ponad dwa punkty procentowe, zanotował Cypr i Łotwa. Natomiast wzrost o ponad jeden punkt procentowy wystąpił w Irlandii i we Włoszech. Również w Polsce, według danych Eurostatu, w latach 2013–2017 udział studentów humanistyki i sztuki zwiększył się o 0,4 punktu procentowego.

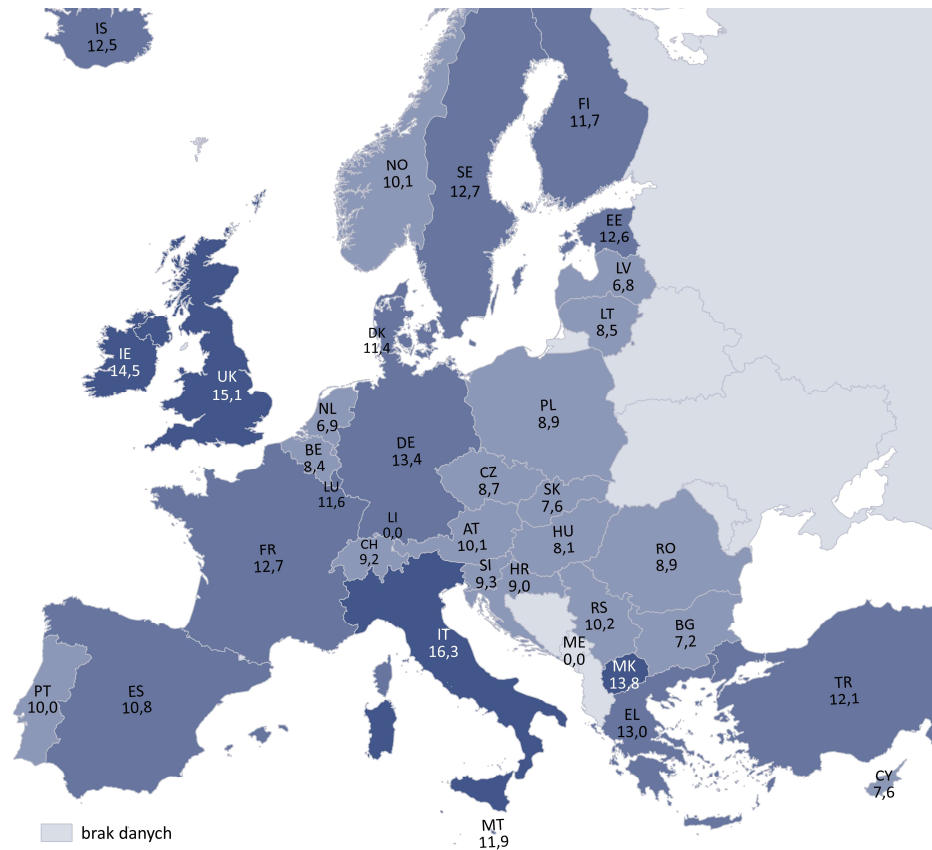
Zmiana odsetka studentów humanistyki i sztuki (w punktach procentowych) w krajach Europy w latach 2013–2017

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych Eurostatu.

Objaśnienia: uwzględniono studentów studiów krótkiego cyklu (ISCED 5 – short-cycle tertiary education), studiów licencjackich lub ich odpowiedników (ISCED 6 – bachelor or equivalent) i studiów magisterskich lub ich odpowiedników (ISCED 7 – master or equivalent); zastosowano klasyfikację obszarów kształcenia ISCED-F 2013 (zobacz podrozdział „Klasyfikacje nauk humanistycznych”).

Odsetek studentów humanistyki i sztuki w Europie w 2017 roku

Największy odsetek humanistów w 2017 roku w Unii Europejskiej zanotowano we Włoszech (16,3%), Wielkiej Brytanii (15,1%) i Irlandii (14,5%). Najmniejszy, spośród krajów Unii Europejskiej, miała Łotwa (6,8%), Holandia (6,9%) i Bułgaria (7,2%). Polska, z wynikiem 8,9% studentów humanistyki i sztuki, plasowała się najbliżej Rumunii, Chorwacji i Czech i poniżej średniej Europejskiej wynoszącej 12%.

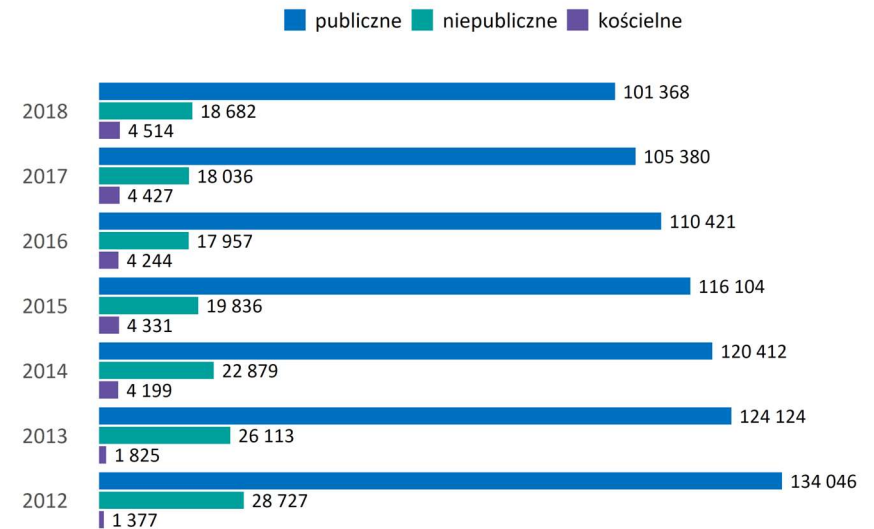
Objaśnienia: uwzględniono studentów studiów krótkiego cyklu (ISCED 5 – *short-cycle tertiary education*), studiów licencjackich lub ich odpowiedników (ISCED 6 – *bachelor or equivalent*) i studiów magisterskich lub ich odpowiedników (ISCED 7 – *master or equivalent*); zastosowano klasyfikację obszarów kształcenia ISCED-F 2013 (zobacz podrozdział „Klasyfikacje nauk humanistycznych”).

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych Eurostatu.

W 2018 roku większość studentów kierunków humanistycznych (82%), tak jak studentów ogółem (74%), kształciło się na uczelniach publicznych. Mniej humanistów studiowało natomiast na uczelniach niepublicznych – w 2018 roku było to 15%, w porównaniu z 26% ogółu studentów studiujących na uczelniach niepublicznych. Na uczelniach kościelnych studenci kierunków humanistycznych stanowili zdecydowaną większość osób kształcących się – w 2018 roku było to 68% studentów tych uczelni, chociaż studiowało tam tylko 3,6% wszystkich studentów humanistyki w Polsce. Na uczelniach publicznych i niepublicznych studenci humanistyki stanowili odpowiednio 12% i 6% wszystkich studentów.

Tak jak w przypadku ogółu studentów, liczba studentów humanistyki na uczelniach publicznych malała w latach 2012–2018, zaś na uczelniach niepublicznych – malała do 2016 roku, po czym zaczęła rosnąć.

Liczba studentów kierunków humanistycznych na uczelniach publicznych, niepublicznych i kościelnych w latach 2012–2018

Objaśnienia: dane dotyczące uczelni kościelnych za lata 2012–2013 są niepełne, gdyż we wskazanym okresie na podmiotach tych nie spoczywał obowiązek sprawozdawczy.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba i odsetek studentów kierunków humanistycznych w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe dla każdego rodzaju uczelni w latach 2014 i 2018

Rodzaj uczelni	2014			2018		
	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem
uczelnie publiczne	11 2766 (76,6%)	7 688 (5,2%)	120 412 (81,8%)	95 380 (76,7%)	6 027 (4,8%)	101 368 (81,5%)
uczelnie niepubliczne	6 659 (4,5%)	16 226 (11,0%)	22 879 (15,5%)	8 592 (6,9%)	10 098 (8,1%)	18 682 (15,0%)
uczelnie kościelne	4 139 (2,8%)	60 (0,0%)	4 199 (2,9%)	4 439 (3,6%)	75 (0,1%)	4 514 (3,6%)
ogółem	123 380 (83,8%)	23 965 (16,3%)	147 144 (100,0%)	108 254 (87,1%)	16 198 (13,0%)	124 307 (100,0%)

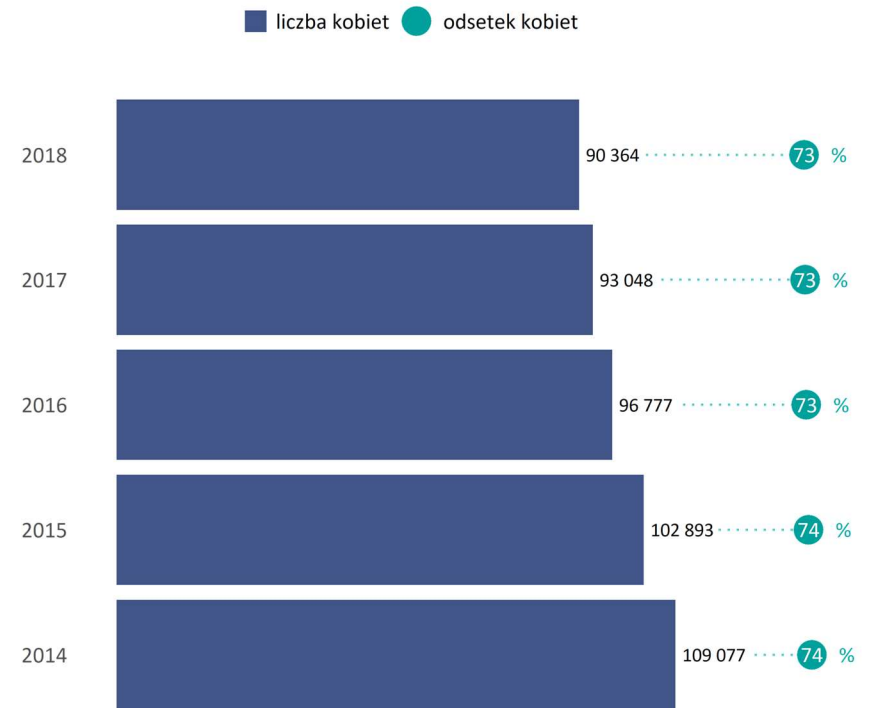
Podobnie jak w przypadku ogółu studentów (81%), zdecydowana większość (87%) humanistów w 2018 roku kształciła się na uczelniach akademickich. Jedynie 13% humanistów wybierało uczelnie zawodowe, w porównaniu z 19% wśród ogółu studentów. Mniej było także humanistów na uczelniach niepublicznych (15% w porównaniu z 26% wśród ogółu studentów), natomiast więcej na uczelniach kościelnych (3,6% w porównaniu z 1% wśród ogółu studentów). Na tych ostatnich humaniści stanowili większość studentów – 67% wśród studentów uczelni akademickich i aż 100% wśród studentów uczelni zawodowych.

W porównaniu z rokiem 2014 udział studentów uczelni zawodowych wśród humanistów zmniejszył się (z 16% do 13%), podobnie jak w przypadku ogółu studentów (z 22% do 19%). W tym okresie prawie nie zmieniła się proporcja studentów uczelni publicznych i niepublicznych wśród humanistów, nieco wzrósł natomiast udział studentów uczelni kościelnych (z 2,9% do 3,6%), jak i liczba humanistów studiujących na tych uczelniach (o 7,5%).

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

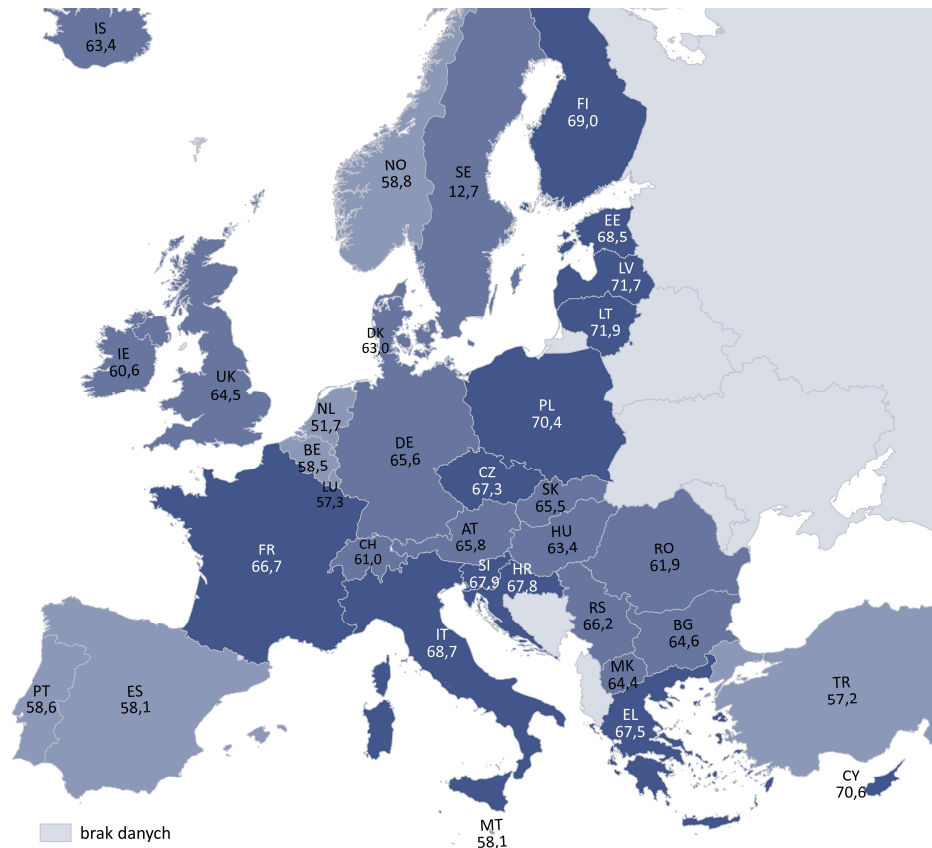
Odsetek kobiet wśród studentów humanistyki był w 2018 roku wyższy niż wśród ogółu studentów w Polsce – 73% w porównaniu z 58% dla wszystkich obszarów kształcenia łącznie. Proporcja kobiet w 2018 roku zmniejszyła się o jeden punkt procentowy w porównaniu z rokiem 2014.

Liczba i odsetek kobiet wśród studentów studiów humanistycznych w latach 2014–2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Udział kobiet wśród studentów humanistyki i sztuki w Europie w roku 2017

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych Eurostatu.

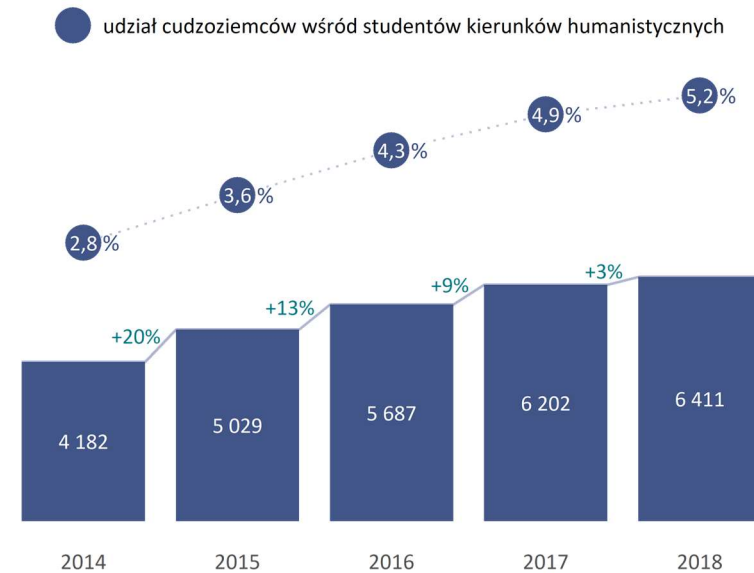
W 2017 roku największy udział kobiet wśród studentów humanistyki i sztuki, ponad 70%, zanotowała Litwa, Łotwa, Cypr oraz Polska. Najmniejszy odsetek kobiet studiował humanistykę i sztukę w Holandii (51,7%), Turcji (57,2%) i Luksemburgu (57,3%). Wszystkie kraje, dla których są dostępne dane w Eurostatie, miały przewagę kobiet wśród studentów tych obszarów studiów.

W większości krajów Europy udział kobiet wśród studentów humanistyki i sztuki był w 2017 roku wyższy niż udział kobiet wśród studentów ogółem. Wyjątkiem była jedynie Holandia i Islandia, gdzie odsetek kobiet wśród studentów humanistyki i sztuki był niższy odpowiednio o 0,7 i 0,4 punktu procentowego niż wśród ogółu studentów. Największe różnice w udziale kobiet wśród studentów humanistyki i wśród ogółu studentów występują w Grecji (19 p. p. więcej w humanistyce i sztuce) oraz w Niemczech i na Cyprze (17 p. p.). W Polsce różnica ta wynosi 11 punktów procentowych i jest równa różnicy dla całej Unii Europejskiej.

Objaśnienia: uwzględniono studentów studiów krótkiego cyklu (ISCED 5 – *short-cycle tertiary education*), studiów licencjackich lub ich odpowiedników (ISCED 6 – *bachelor or equivalent*) i studiów magisterskich lub ich odpowiedników (ISCED 7 – *master or equivalent*); zastosowano klasyfikację obszarów kształcenia ISCED-F 2013 (zobacz podrozdział „Klasyfikacje nauk humanistycznych”).

Odsetek studentów zagranicznych na studiach humanistycznych rósł w latach 2014–2018 w wolniejszym tempie niż wśród studentów wszystkich obszarów łącznie. W stosunku do roku 2014, w 2018 liczba cudzoziemców na studiach humanistycznych wzrosła o 53%, podczas gdy w tym samym czasie liczba cudzoziemców wśród ogółu studentów wzrosła aż o 79%. Również odsetek cudzoziemców na studiach humanistycznych był w całym tym okresie niższy niż wśród ogółu studentów. W 2018 roku wyższy odsetek studentów zagranicznych niż w naukach humanistycznych (5,2%) studiował w obszarze sztuki (8,4%), nauk społecznych (7,5%), medycznych (7,2%) i przyrodniczych (5,6%), natomiast niższy – w obszarze nauk technicznych (4,1%), ścisłych (3,5%) i rolniczych (2,5%).

Liczba i odsetek cudzoziemców na studiach humanistycznych w latach 2014–2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Ranking państw pochodzenia cudzoziemców studiujących kierunki humanistyczne w 2018 roku

	państwo pochodzenia	liczba	odsetek wśród studentów nauk humanistycznych z zagranicy
1	Ukraina	4112	64,1%
2	Białoruś	763	11,9%
3	Federacja Rosyjska	210	3,3%
4	Turcja	165	2,6%
5	Chiny	113	1,8%
6	Kazachstan	67	1,0%
6	Niemcy	62	1,0%
8	Litwa	51	0,8%
9	Włochy	41	0,6%
9	Uzbekistan	41	0,6%
11	Azerbejdżan	37	0,6%
11	Stany Zjednoczone	37	0,6%
13	Czechy	34	0,5%
13	Indie	34	0,5%
15	Armenia	30	0,5%
15	Wietnam	30	0,5%
15	Senegal	30	0,5%
15	Hiszpania	29	0,5%
19	Mołdawia	20	0,3%
19	Brazylia	20	0,3%

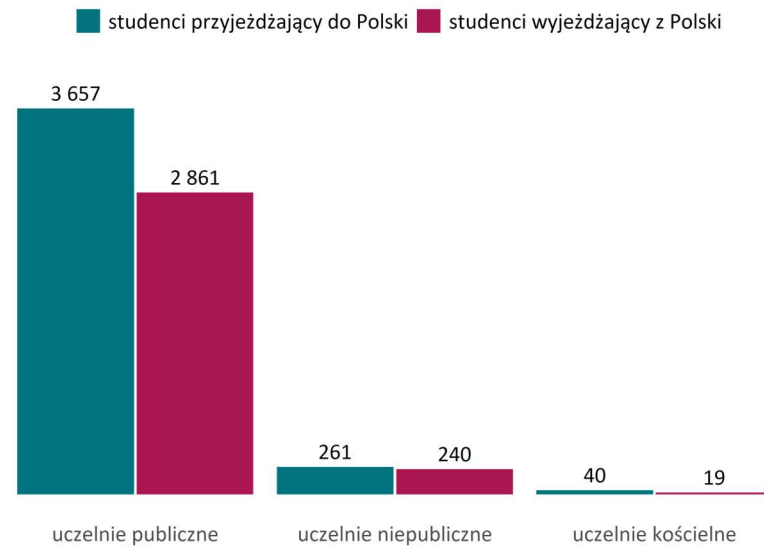
Na studiach humanistycznych, w porównaniu z pozostałymi obszarami kształcenia, studenci zagraniczni są jeszcze bardziej zdominowani przez obywateli Ukrainy i Białorusi, którzy wśród ogółu studentów wszystkich obszarów stanowią odpowiednio 52,5% i 9,7%. Kolejni w rankingu pochodzenia wszystkich cudzoziemców studiujących w Polsce są Hindusi i Czesi. Jednak tylko co setny z ponad 3,5 tys. studentów z Indii i co pięćdziesiąty z 1,6 tys. studentów z Czech studiuje w Polsce humanistykę. Wśród humanistów są natomiast stosunkowo liczni obywatele Federacji Rosyjskiej, Turcji i Chin.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W 2017 roku w ramach programu ERASMUS+ 3 120 studentów nauk humanistycznych z Polski wyjechało za granicę i 3 958 zagranicznych studentów nauk humanistycznych przyjechało do Polski. Stanowi to odpowiednio 2,2% i 2,9% obecnych w tym czasie w Polsce studentów nauk humanistycznych. Jest to więcej niż wśród ogółu studentów ze wszystkich obszarów kształcenia, gdzie osoby wyjeżdżające w ramach programu ERASMUS+ stanowiły 0,8%, a przyjeżdżające – 1,2%. Studenci humanistyki stanowili 28% wszystkich polskich studentów, którzy w 2017 roku wyjechali za granicę w ramach programu ERASMUS+ i 24% wszystkich studentów, którzy w ramach tego programu do Polski przyjechali.

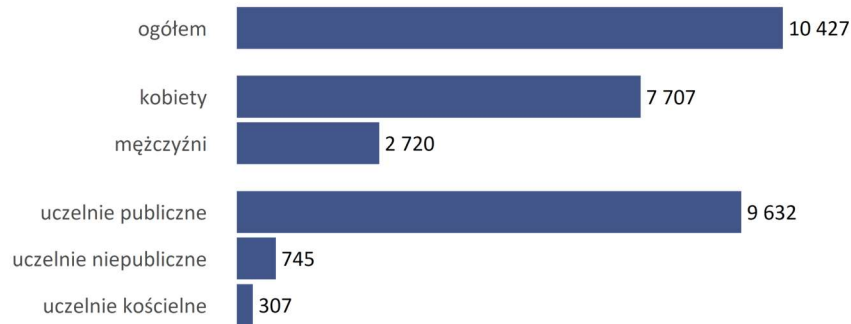
Podobnie jak w przypadku wszystkich obszarów kształcenia, najwięcej studentów przyjeżdżających do Polski studiowało tu na uczelniach publicznych (92% studentów humanistyki, w porównaniu z 90% studentów wszystkich obszarów kształcenia). Wśród przyjeżdżających humanistów uczelnie niepubliczne są nieco mniej popularne (7%), a kościelne nieco bardziej (1%) niż wśród ogółu studentów przyjeżdżających w ramach programu ERASMUS+ (odpowiednio 9% i 0,4%). Wśród wyjeżdżających studentów humanistyki 92% studiowała na uczelniach publicznych, 8% na uczelniach niepublicznych, a 0,6% na uczelniach kościelnych, podczas gdy wśród ogółu wyjeżdżających studentów wszystkich obszarów kształcenia proporcje te wyniosły odpowiednio 90%, 10% i 0,3%.

Liczba studiujących kierunki humanistyczne w programie ERASUMS+ w 2017 roku

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba osób studiujących na kilku kierunkach jednocześnie (w tym przynajmniej jednym humanistycznym) w 2018 roku

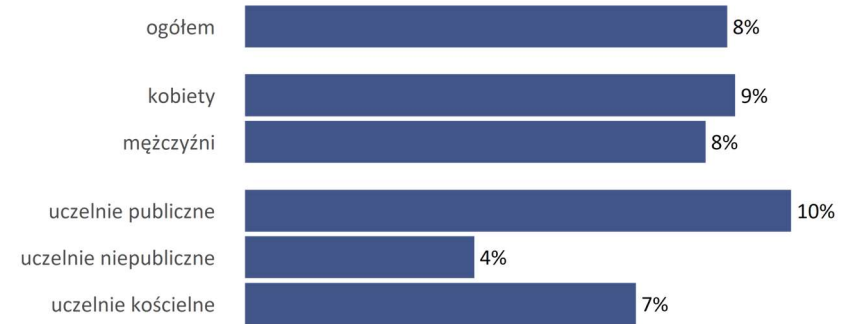

Objaśnienia: liczba osób studiujących równoległe na poszczególnych rodzajach szkół wyższych nie sumuje się do ogólnej liczby osób studiujących równoległe, ponieważ jedna osoba mogła studiować równocześnie na uczelniach różnych rodzajów.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Studiowanie kilku kierunków równocześnie jest częstym zjawiskiem wśród humanistów. Studenci studiujący przynajmniej jeden kierunek humanistyczny stanowią 8% wszystkich studentów kierunków humanistycznych oraz aż 31% wszystkich studentów studiujących równoległe. Spośród studentów wszystkich obszarów łącznie studenci studiujący równoległe stanowią jedynie 3%.

Odsetek osób studiujących na kilku kierunkach jednocześnie (w tym przynajmniej jednym humanistycznym) w ogóle studentów kierunków humanistycznych w 2018 roku

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Wśród studentek humanistyki jest nieco więcej osób studiujących równoległe niż wśród studentów płci męskiej. Spośród różnych rodzajów szkół wyższych najczęściej przynajmniej dwa kierunki równoległe studiują studenci uczelni publicznych – tak studiuje co dziesiąty z nich. Najrzadziej studia równoległe wybierają humaniści z uczelni niepublicznych – przynajmniej dwa kierunki studiuje jedynie 4% studentów tych uczelni.

Ranking par kierunków, z których przynajmniej jeden był humanistyczny, najczęściej studiowanych równolegle w 2018 roku

	para kierunków	liczba studentów studiujących oba kierunki równolegle
1	filologia + prawo	219
2	historia + prawo	133
3	filologia + pedagogika	122
4	filologia + psychologia	120
5	filozofia + prawo	119
6	filologia + zarządzanie	111
7	filologia + filologia polska	86
8	ekonomia + filologia	76
9	filologia polska + prawo	66
10	filologia + neofilologia	65
11	administracja + filologia	61
12	filologia + filologia angielska	59
12	filologia + finanse i rachunkowość	59
14	filologia + turystyka i rekreacja	57
15	filozofia + psychologia	56
16	dziennikarstwo i komunikacja społeczna + filologia	55
16	filologia + logistyka	55
18	filologia + stosunki międzynarodowe	49
19	neofilologia + prawo	48
20	filologia polska + pedagogika	46

Objaśnienia: alfabetyczna kolejność kierunków w parach.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Przegląd najczęstszych par kierunków studiowanych równolegle przez humanistów pokazuje, że wśród popularnych kombinacji dominuje łączenie studiowania filologii z kierunkiem społecznym (11 na 20 najpopularniejszych połączeń). Spośród 20 najczęściej studiowanych kombinacji zawierających kierunek humanistyczny aż 14 zawiera kierunek humanistyczny i społeczny, pięć to połączenie dwóch kierunków humanistycznych, a jeden to para złożona z kierunku technicznego (logistyki) z humanistycznym (filologią). Najczęstsza kombinacja zawierająca kierunek humanistyczny, połączenie prawa i filologii, jest na czwartym miejscu wśród 20 najczęściej studiowanych łącznie par kierunków z wszystkich obszarów kształcenia. W tym rankingu znajdują się łącznie cztery połączenia zawierające kierunek humanistyczny.

Kontynuacja kształcenia

W roku akademickim 2018/2019 na kontynuację kształcenia w ramach studiów drugiego stopnia magisterskich zdecydował się i pozytywnie przeszedł proces rekrutacji nieco większy odsetek absolwentów kierunków humanistycznych studentów (70%) niż absolwentów wszystkich obszarów kształcenia łącznie (64%). Absolwenci humanistyki częściej zmieniali obszar kształcenia: na studia drugiego stopnia w innym obszarze kształcenia zdecydował się co czwarty humanista i tylko co dziesiąty spośród absolwentów wszystkich kierunków.

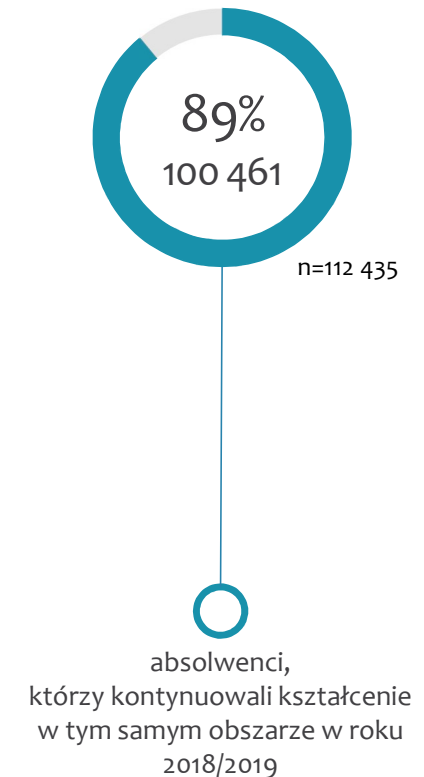
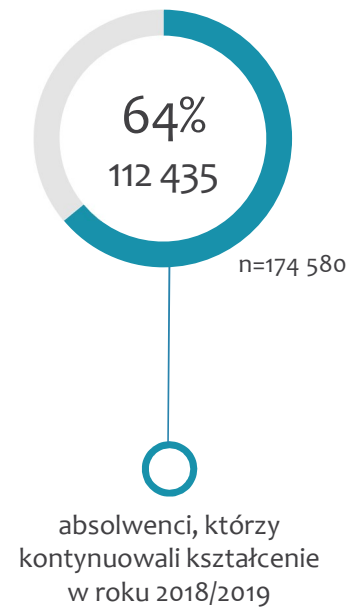
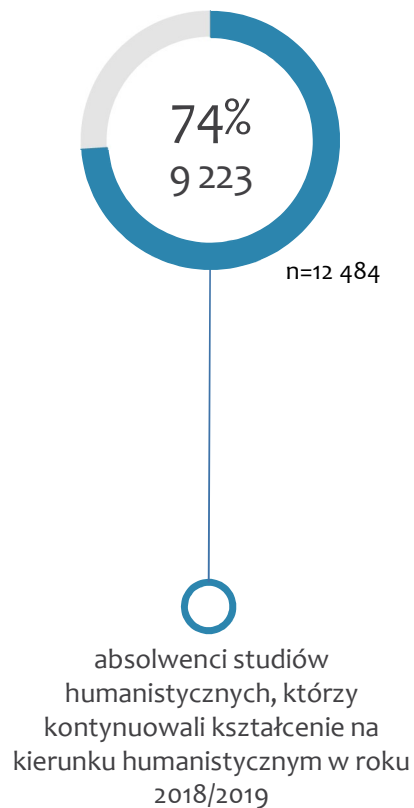
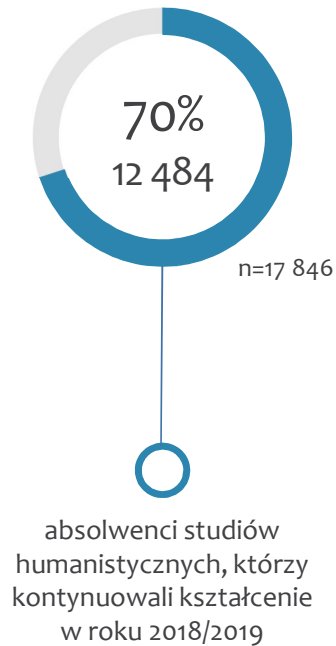
Na podjęcie doktoratu zdecydował się większy odsetek humanistów niż osób, które ukończyły pozostałe kierunki kierunków: 4,2% absolwentów studiów drugiego stopnia i 5,4% absolwentów jednolitych studiów magisterskich, w porównaniu z odpowiednio 2,4% i 3,2% spośród absolwentów wszystkich obszarów kształcenia.

Większość osób rozpoczynających studia doktoranckie wybierała ten sam obszar kształcenia, w którym uzyskali dyplom magisterski. Jedynie co dwudziesty absolwent humanistyki, podejmujący

studia doktoranckie, zdecydował się zmienić obszar badań. Wśród absolwentów wszystkich obszarów na taką zmianę zdecydowało się 13% absolwentów studiów drugiego stopnia i 6% absolwentów jednolitych studiów magisterskich.

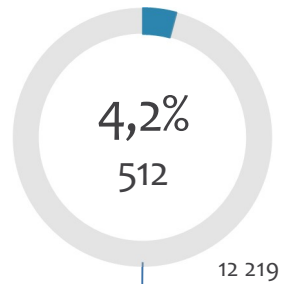
Liczba i odsetek absolwentów studiów humanistycznych pierwszego stopnia, którzy ukończyli studia w roku akademickim 2017/2018 i kontynuowali kształcenie na studiach drugiego stopnia, w tym na studiach humanistycznych w roku akademickim 2018/2019

Liczba i odsetek absolwentów studiów pierwszego stopnia, którzy ukończyli studia w roku akademickim 2017/2018 i kontynuowali kształcenie na studiach drugiego stopnia, w tym na studiach z tego samego obszaru, w roku akademickim 2018/2019

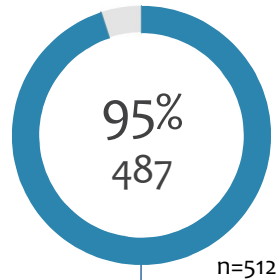

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba i odsetek absolwentów studiów humanistycznych drugiego stopnia, którzy ukończyli studia w roku akademickim 2017/2018 i kontynuowali kształcenie na studiach doktoranckich, w tym na studiach humanistycznych w roku akademickim 2018/2019

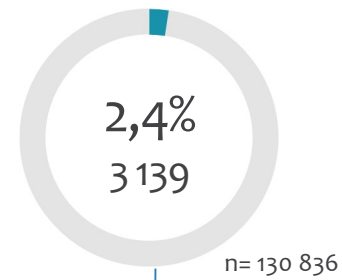

absolwenci studiów humanistycznych, którzy kontynuowali kształcenie w roku 2018/2019

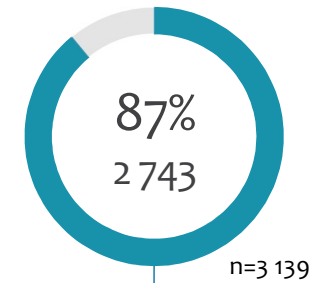

absolwenci studiów humanistycznych, którzy kontynuowali kształcenie na kierunku humanistycznym w roku 2018/2019

Liczba i odsetek absolwentów studiów drugiego stopnia, którzy ukończyli studia w roku akademickim 2017/2018 i kontynuowali kształcenie na studiach doktoranckich, w tym na studiach z tego samego obszaru, w roku akademickim 2018/2019

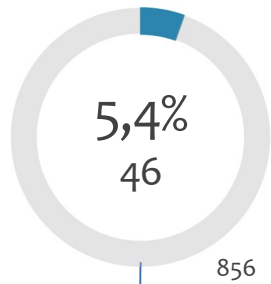
absolwenci, którzy kontynuowali kształcenie w roku 2018/2019

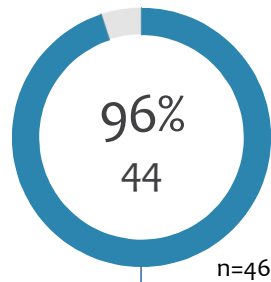
absolwenci, którzy kontynuowali kształcenie w tym samym obszarze w roku 2018/2019

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba i odsetek absolwentów jednolitych studiów magisterskich w obszarze nauk humanistycznych, którzy ukończyli studia w roku akademickim 2017/2018 i kontynuowali kształcenie na studiach doktoranckich, w tym na studiach humanistycznych w roku akademickim 2018/2019

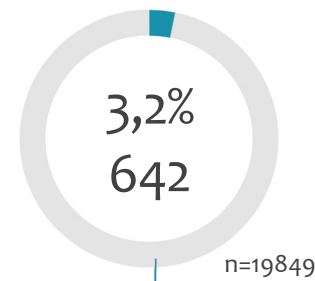

absolwenci studiów humanistycznych, którzy kontynuowali kształcenie w roku 2018/2019

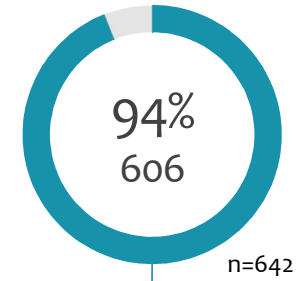

absolwenci studiów humanistycznych, którzy kontynuowali kształcenie na kierunku humanistycznym w roku 2018/2019

Liczba i odsetek absolwentów jednolitych studiów magisterskich, którzy ukończyli studia w roku akademickim 2017/2018 i kontynuowali kształcenie na studiach doktoranckich, w tym na studiach z tego samego obszaru, w roku akademickim 2018/2019

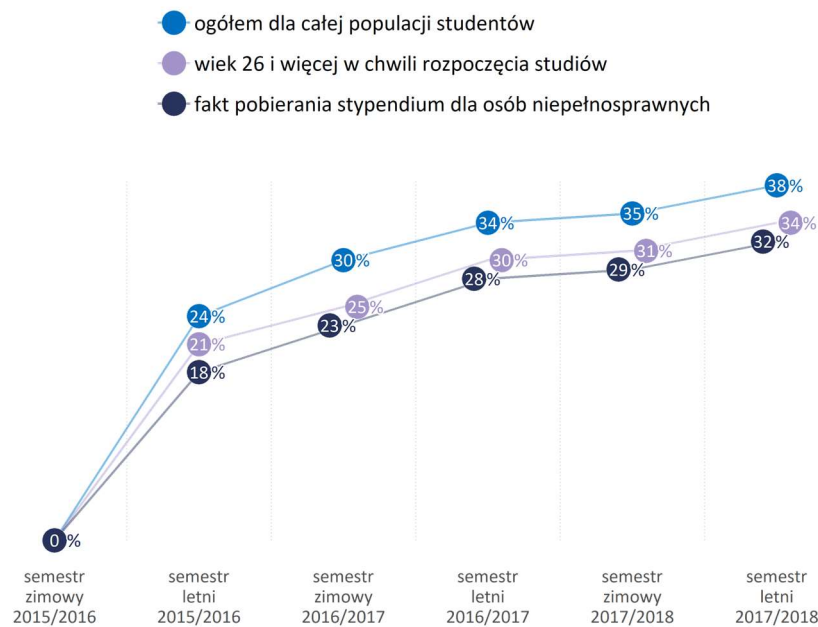
absolwenci, którzy kontynuowali kształcenie w roku 2018/2019

absolwenci, którzy kontynuowali kształcenie w tym samym obszarze w roku 2018/2019

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Współczynnik przerwania studiów (*drop-out*) na studiach pierwszego stopnia wśród studentów kierunków humanistycznych rozpoczynających studia w semestrze zimowym roku akademickiego 2015/2016 ogółem oraz ze względu na wiek i fakt pobierania stypendium dla osób niepełnosprawnych

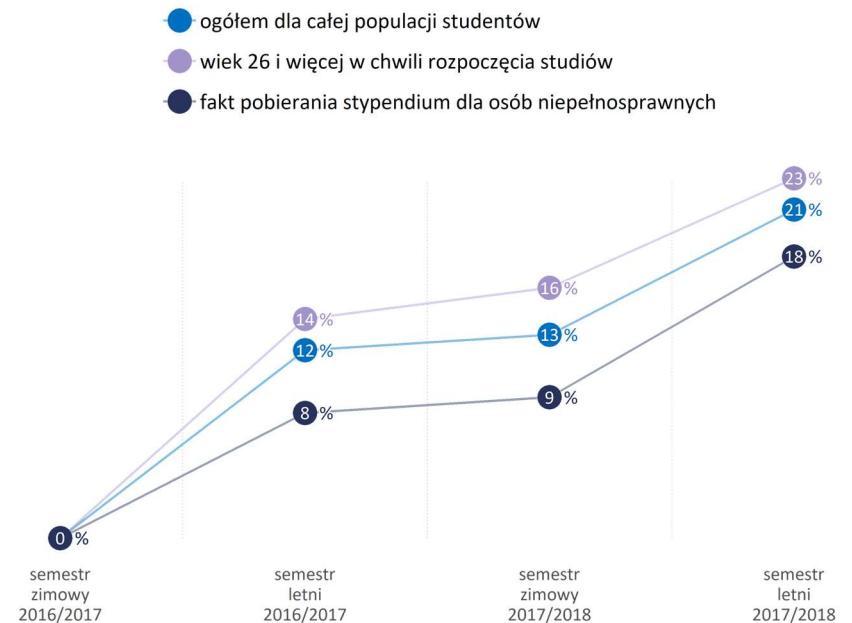

Studenci kierunków humanistycznych częściej niż pozostali studenci przerywali studia pierwszego stopnia – w ciągu sześciu semestrów ze studiów zostało skreślonych aż 38% studentów humanistyki, w porównaniu ze średnią dla wszystkich obszarów wynoszącą 29%. Różnica była szczególnie widoczna w pierwszym semestrze, kiedy też najwięcej studentów rezygnowało ze studiów. W tym czasie studia przerywał niemal co czwarty student studiów humanistycznych pierwszego stopnia w porównaniu do 17% studentów wszystkich kierunków. Wyższe wskaźniki przerywania studiów humanistycznych w porównaniu do wszystkich obszarów rozważanych wspólnie dotyczyły też studentów pobierających stypendia dla osób niepełnosprawnych i starszych studentów, rozpoczynających studia po 26 roku życia. Jednak, podobnie jak w przypadku wszystkich studentów, te dwie szczególne grupy częściej kontynuowały studia niż ogół studentów w obszarze humanistyki.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

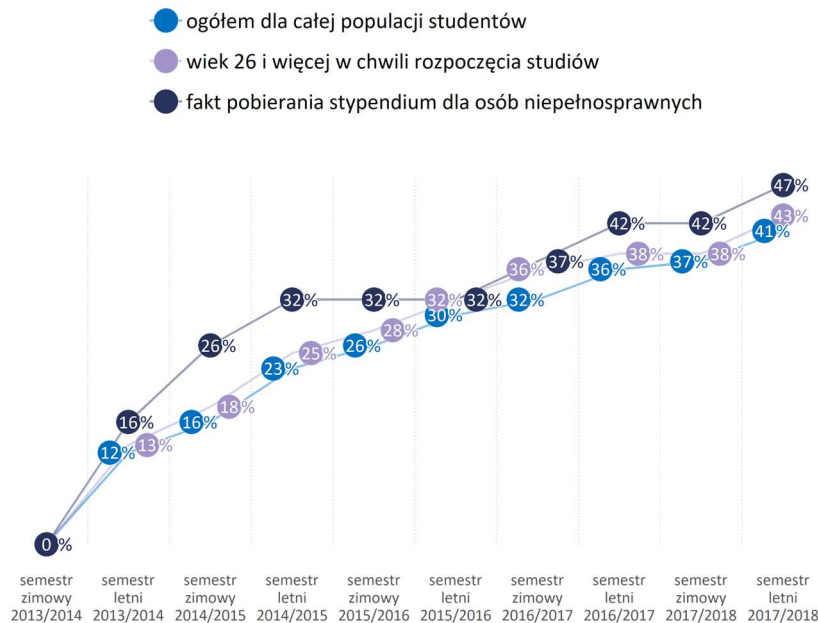
W przypadku studiów drugiego stopnia, podobnie jak pierwszego, humaniści częściej przerywali studia niż pozostali studenci – w ciągu czterech semestrów ze studiów drugiego stopnia zrezygnowało 21% humanistów i 17% wszystkich studentów. Co ciekawe, starsi studenci humanistyki, rozpoczynający kształcenie w wieku 26 lat i więcej, rezygnowali częściej ze studiów, w odróżnieniu od ogółu studentów, gdzie ta grupa wiekowa była bardziej skłonna kontynuować studia od swoich młodszych kolegów.

Współczynnik przerywania studiów (*drop-out*) na studiach drugiego stopnia wśród studentów kierunków humanistycznych rozpoczynających studia w semestrze zimowym roku akademickiego 2016/2017 ogółem oraz ze względu na wiek i fakt pobierania stypendium dla osób niepełnosprawnych

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Współczynnik przerwania studiów (*drop-out*) na jednolitych studiach magisterskich wśród studentów kierunków humanistycznych rozpoczynających studia w semestrze zimowym roku akademickiego 2013/2014 ogółem oraz ze względu na wiek i fakt pobierania stypendium dla osób niepełnosprawnych

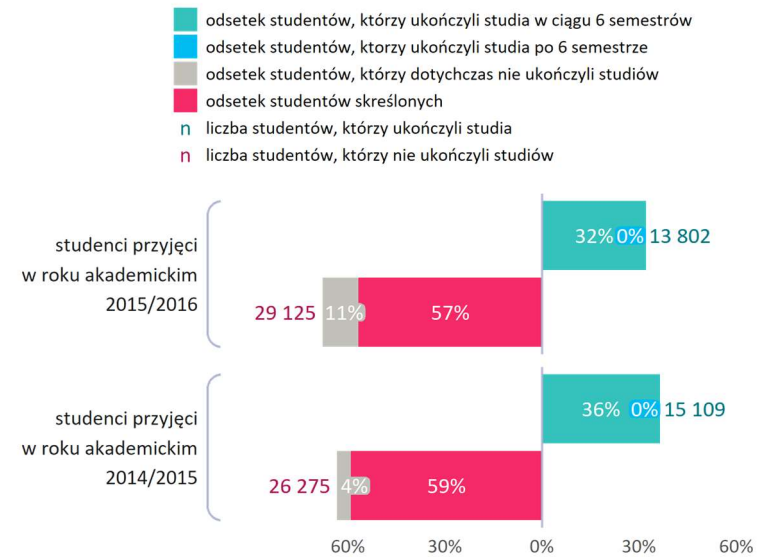
Również studenci jednolitych studiów magisterskich w obszarze humanistyki częściej przerywali studia niż ich koledzy z pozostałych obszarów kształcenia. W ciągu dziesięciu semestrów ze studiów zrezygnowało 41% studentów humanistyki i 29% studentów wszystkich obszarów. Starsi studenci, rozpoczynający kształcenie po 26 roku życia, częściej od swoich młodszych kolegów przerywali studia zarówno humanistyczne, jak i pozostałe. W grupie studentów pobierających stypendia dla osób niepełnosprawnych na jednolitych studiach magisterskich w obszarze humanistyki, którzy rozpoczęli kształcenie w semestrze zimowym 2013/2014 roku znalazło się jedynie 19 osób. W związku z tym ewentualne różnice dotyczące współczynnika przerywania studiów przez te osoby w stosunku do ogółu studentów mogą być skutkiem zdarzeń losowych i nie należy przypisywać im zbyt dużej wagi.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Wśród studentów, którzy rozpoczęli studia humanistyczne pierwszego stopnia w roku akademickim 2014/2015 i 2015/2016 blisko 1/3 (odpowiednio 36% i 32%) ukończyła studia w przepisowym terminie sześciu semestrów i niemal nikt nie obronił się później.

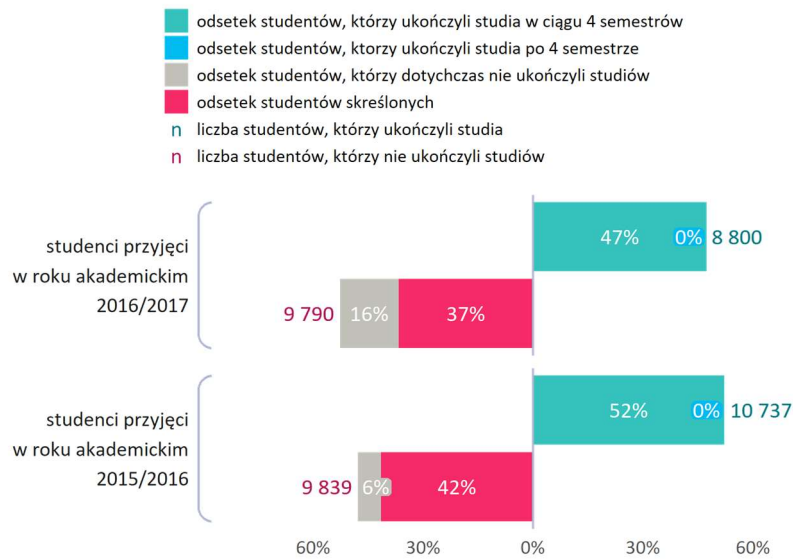
Około trzech na pięciu studentów kierunków humanistycznych zostało skreślonych z listy studentów. To więcej niż wśród studentów wszystkich obszarów, gdzie niemal co drugi student został skreślony (49% i 48%). Natomiast mniej humanistów z roczników 2014/2015 i 2015/2016 kontynuuje studia humanistyczne do tej pory: 4% i 11%, w porównaniu z 6% i 21% dla ogółu studentów wszystkich obszarów.

Współczynnik ukończenia kształcenia (completion rate) na studiach humanistycznych pierwszego stopnia dla studentów przyjętych w roku akademickim 2014/2015 i 2015/2016

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Współczynnik ukończenia kształcenia (completion rate) na studiach humanistycznych drugiego stopnia dla studentów przyjętych w roku akademickim 2015/2016 i 2016/2017

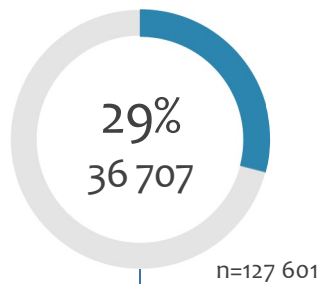
Studia drugiego stopnia kończy niemal co drugi rozpoczynający je student humanistyki, czyli wyraźnie więcej niż studia pierwszego stopnia. Jest to jednak mniej niż w przypadku ogółu studentów wszystkich obszarów kształcenia, spośród tych zaczynających studia w roku 2015/2016 61% ukończyło je w terminie, spośród rozpoczynających w 2016/2017 – 56%. Zarówno w naukach humanistycznych, jak i w innych obszarach kształcenia udział studentów, którzy uzyskali dyplom z opóźnieniem był pomijalnie mały.

Blisko dwóch na pięciu studentów studiów humanistycznych drugiego stopnia zostało skreślonych z listy studentów – to więcej niż średnia dla wszystkich obszarów, wynosząca dla rocznika 2015/2016 34%, a dla 2016/2017 – 31%. Do tej pory nie ukończyło studiów 6% studentów humanistyki rozpoczynających studia w 2015/2016 roku i 16% z 2016/2017 roku, czyli nieco więcej niż wśród ogółu studentów, dla których te wartości wynoszą odpowiednio 5% i 13%.

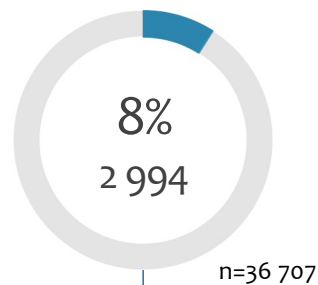
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba i odsetek studentów, którzy przerwali studia na kierunku humanistycznym w roku 2016/2017 i rozpoczęli studia na innym kierunku w roku 2017/2018

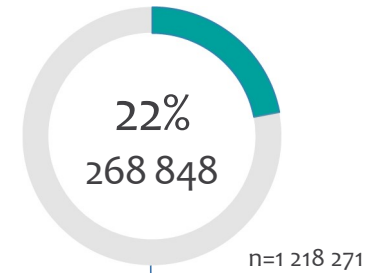
Liczba i odsetek studentów, którzy przerwali studia w roku 2016/2017 i rozpoczęli studia na innym kierunku w roku 2017/2018

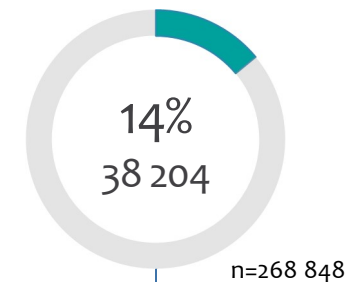
studenci studiów humanistycznych, którzy zostali skreśleni w roku 2016/2017

studenci studiów humanistycznych, którzy zostali skreśleni w roku 2016/2017 i podjęli inne studia w roku 2017/2018

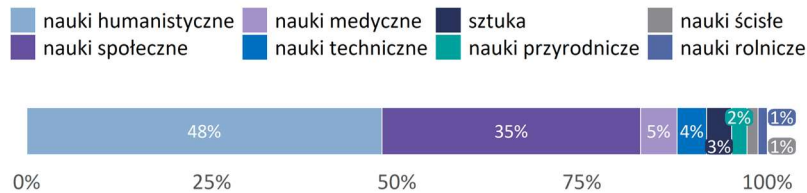
studenci, którzy zostali skreśleni w roku 2016/2017

studenci, którzy zostali skreśleni w roku 2016/2017 i podjęli inne studia w roku 2017/2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Obszary wybierane przez studentów, którzy przerwali studia na kierunku humanistycznym w roku 2016/2017 i rozpoczęli studia na innym kierunku w roku 2017/2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Zmianianie kierunku studiów jest zjawiskiem trudnym do mierzenia, ponieważ może być przeprowadzone w różny sposób. Autorzy raportu zdecydowali się policzyć liczbę studentów, którzy zostali skreśleni z listy studentów i rozpoczęli pierwszy semestr innych studiów w kolejnym roku. Mogło się jednak zdarzać również tak, że student chcąc zmienić kierunek nie zrezygnował od razu z poprzednich studiów i przez pewien czas, przynajmniej formalnie, studiował równoległe. W przypadku zbliżonych tematycznie studiów student mógł być przyjęty nie na pierwszy semestr, ale od razu na bardziej zaawansowany etap. Te dwa ostatnie przypadki trudno jednak w danych z POL-onu odróżnić od sytuacji studentów, którzy podjęli drugi kierunek chcąc studiować równoległe, po czym zdecydowali się zrezygnować z pierwszego kierunku.

Studenci nauk humanistycznych częściej byli skreśleni z listy studentów niż studenci wszystkich obszarów łącznie. W roku akademickim 2016/2017 skreśleni studenci stanowili 29% studentów z obszaru nauk humanistycznych i 22% wszystkich studentów. Co więcej skreśleni ze studiów humaniści rzadziej podejmowali nowe studia w kolejnym roku akademickim: zdecydowało się na to jedynie 8% skreślonych studentów humanistyki, w porównaniu z 14% wszystkich skreślonych studentów.

Wśród kierunków wybieranych ponownie przez byłych studentów humanistyki dominowały kierunki humanistyczne (48%) i społeczne (35%). Studenci znacznie rzadziej decydowali się zmienić obszar studiów na medyczny (5%), techniczny (4%) lub sztukę (3%). Najrzadziej były wybierane studia z obszaru nauk przyrodniczych (2%) oraz ścisłych i rolniczych (po 1%).

Liczba przyznanych świadczeń materialnych w przeliczeniu na 10 tys. studentów kierunków humanistycznych według rodzaju uczelni w latach 2014 i 2018

	uczelnie publiczne		uczelnie niepubliczne		uczelnie kościelne		ogółem	
	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018
stypendia socjalne	1 433	1 192	947	528	1 719	1 210	1 369	1 096
stypendia rektora dla najlepszych studentów	674	768	704	603	972	862	689	748
stypendia specjalne dla osób niepełnosprawnych	192	191	210	149	274	208	197	186
zapomogi	13	8	24	10	55	13	16	8
stypendia ministra za wybitne osiągnięcia	7	3	1	2	0	0	6	3
ogółem	2 318	2 162	1 886	1 292	3 020	2 293	2 276	2 040

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Najczęściej przyznawanym świadczeniem materialnym, zarówno studentom nauk humanistycznych jak i wszystkim łącznie, były stypendia socjalne. Jednak podobnie jak w przypadku wszystkich kierunków, w 2018 roku w humanistyce zmniejszyła się liczba tych świadczeń oraz zapomóg i stypendiów dla osób niepełnosprawnych we wszystkich typach uczelni. Wzrosła natomiast liczba stypendiów rektora dla najlepszych studentów, oprócz uczelni niepublicznych, gdzie liczba tych stypendystów wśród humanistów, w odróżnieniu od innych studentów – zmalała. Zmniejszyła się też liczba przyznawanych humanistom na uczelniach publicznych stypendiów ministra za wybitne osiągnięcia, podczas gdy ogólna liczba tych świadczeń, przydzielanych studentom wszystkich obszarów – wzrosła. Natomiast na uczelniach niepublicznych w 2018 roku przyznano więcej stypendiów ministra niż w 2014 roku, zarówno humanistom, jak i studentom innych obszarów. Na uczelniach kościelnych nie przyznano w tych latach niemal żadnych stypendiów ministra.

Łącznie studenci humanistyki otrzymali, zarówno w 2014, jak i 2018 roku o 3% mniej świadczeń materialnych na 10 tys. studentów niż studenci wszystkich obszarów kształcenia. W 2018 roku humanistom przyznano zbliżoną liczbę stypendiów socjalnych, co pozostałym studentom: 1 096 w porównaniu z 1 103 świadczeń na 10 tys. studentów. Osoby studiujące kierunki humanistyczne, w porównaniu do ogółu studentów uzyskały mniej stypendiów rektora (748 w porównaniu z 821 na 10 tys. studentów), zapomóg (osiem w porównaniu z 15 na 10 tys. studentów) i stypendiów ministra (trzy w porównaniu z sześcioma na 10 tys. studentów). Więcej natomiast przyznano im stypendiów dla osób niepełnosprawnych (186 w porównaniu z 162 na 10 tys. studentów).

Doktoranci

Liczba doktorantów w naukach humanistycznych spada od ostatnich czterech lat. Podobny trend spadkowy jest obserwowany również w ogólnej liczbie doktorantów w Polsce, ale w obszarze nauk humanistycznych spadek ten jest większy. W 2018 roku było w Polsce o 8% mniej wszystkich doktorantów niż w 2014, ale w naukach humanistycznych liczba doktorantów zmniejszyła się w tym czasie aż o 22%. Udział przedstawicieli nauk humanistycznych wśród ogółu doktorantów zmalał w badanym okresie z 24% do 20%.

Całkowita liczba doktorantów nauk humanistycznych w latach 2014–2018

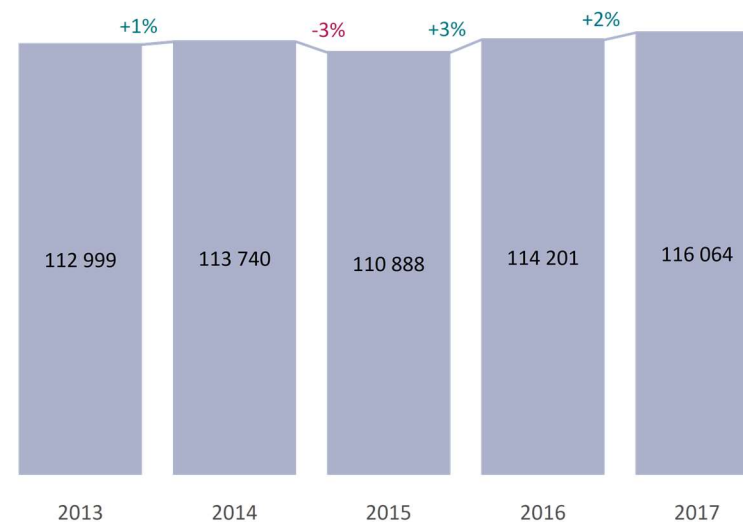

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba doktorantów w naukach humanistycznych i sztuce w Unii Europejskiej wzrastała od 2013 roku, oprócz roku 2015, w którym nastąpił spadek. Podobna tendencja wystąpiła w tym okresie również w ogólnej liczbie doktorantów w Unii Europejskiej.

Według Eurostatu w 2017 roku najwięcej doktorantów nauk humanistycznych i sztuki kształciło się w Niemczech (28 tys.), Wielkiej Brytanii (17 tys.) i Francji (14 tys.).

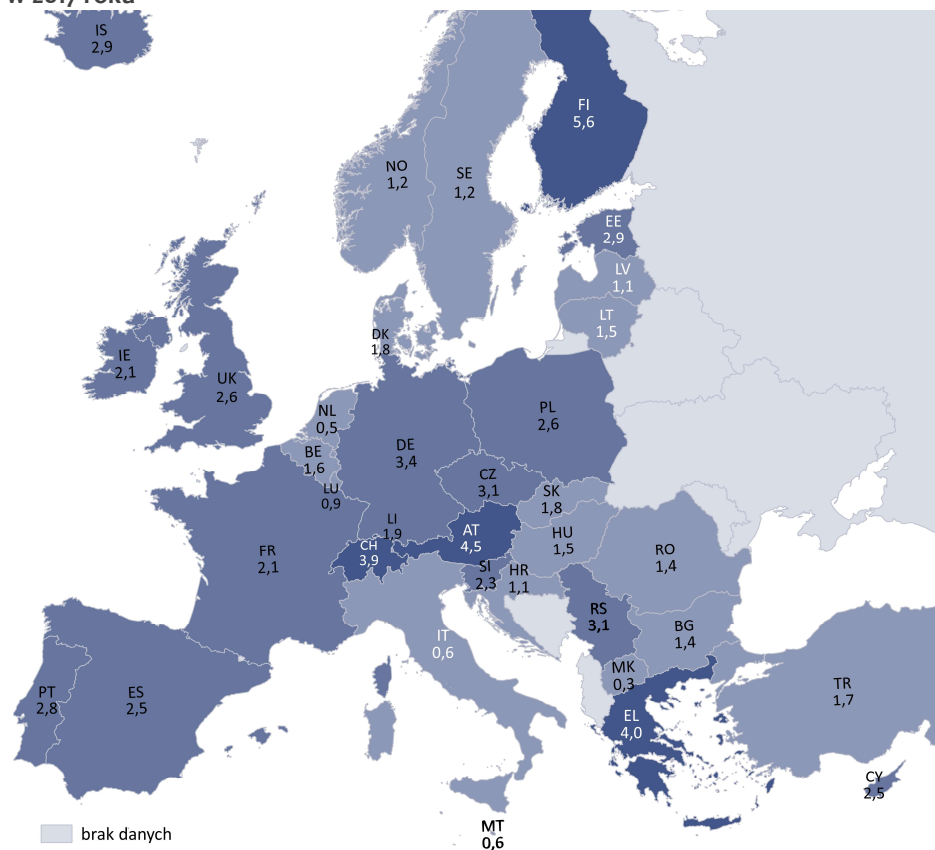
liczba doktorantów humanistyki i sztuki w Unii Europejskiej w latach 2013–2017

Objaśnienia: zastosowano klasyfikację obszarów kształcenia ISCED-F 2013 (zobacz podrozdział „Klasyfikacje nauk humanistycznych”).

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych Eurostatu.

Liczba doktorantów humanistyki i sztuki w krajach Europy na 10 tys. mieszkańców w 2017 roku

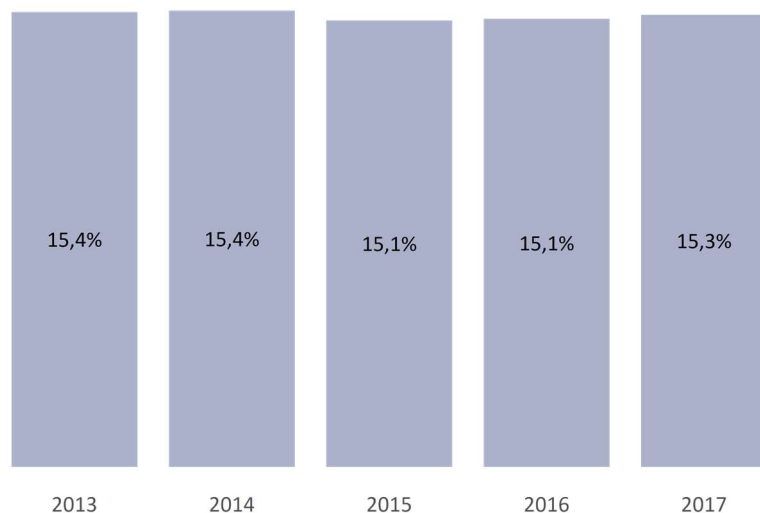
Objaśnienia: zastosowano klasyfikację obszarów kształcenia ISCED-F 2013 (zobacz podrozdział „Klasyfikacje nauk humanistycznych”).

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych Eurostatu.

Według danych Eurostatu w 2017 roku w Polsce przypadało 2,6 doktoranta humanistyki i sztuki na 10 tys. mieszkańców, czyli więcej niż średnia dla Unii Europejskiej wynosząca 2,3 doktoranta na 10 tys. mieszkańców. Podobny udział doktorantów nauk humanistycznych w populacji występował w Wielkiej Brytanii (2,6) i w Portugalii (2,8).

W Unii Europejskiej najwięcej doktorantów nauk humanistycznych na 10 tys. mieszkańców, podobnie jak wszystkich doktorantów, było w Finlandii (5,6), Austrii (4,5) i Grecji (4,0). Najmniej – w Holandii (0,5) i we Włoszech (0,6).

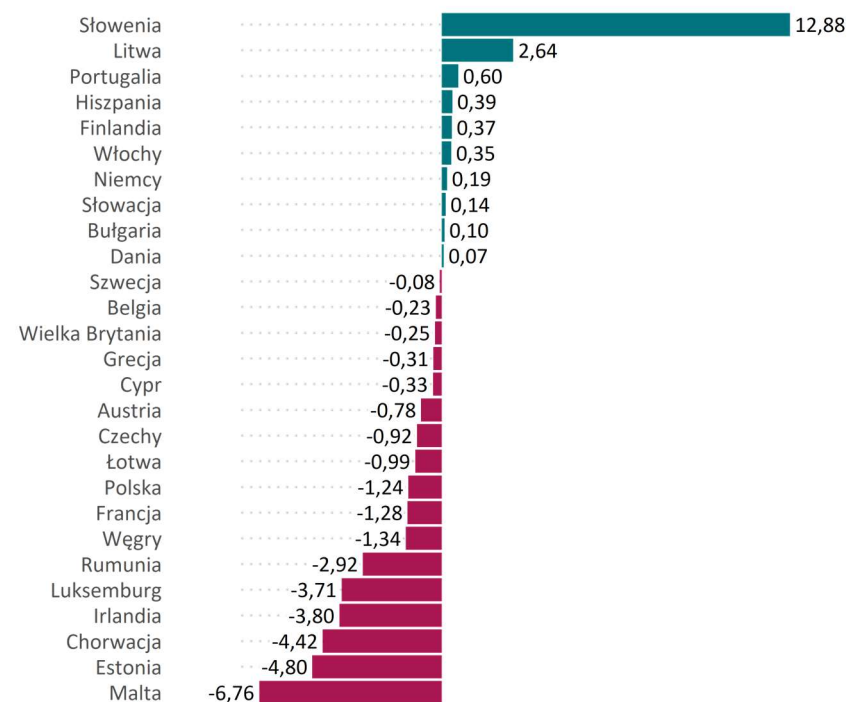
Odsetek doktorantów humanistyki i sztuki w Unii Europejskiej w latach 2013–2017

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych Eurostatu.

Odsetek doktorantów nauk humanistycznych i sztuki wśród wszystkich doktorantów w Unii Europejskiej utrzymywał się w latach 2013–2017 na stałym poziomie nieco ponad 15%. W tym czasie w większości krajów Europy nastąpił spadek udziału doktorantów humanistyki i sztuki wśród ogółu doktorantów – największy na Malcie, w Estonii i Chorwacji. Również Polska zanotowała w tym okresie spadek udziału doktorantów z humanistyki i sztuki, według danych Eurostatu o 1,24 punktu procentowego. W tym czasie wyraźny wzrost udziału doktorantów z tych dziedzin wystąpił jedynie w Słowenii i na Litwie.

Zmiana odsetka doktorantów humanistyki i sztuki (w punktach procentowych) w wybranych krajach Europy w latach 2013–2017

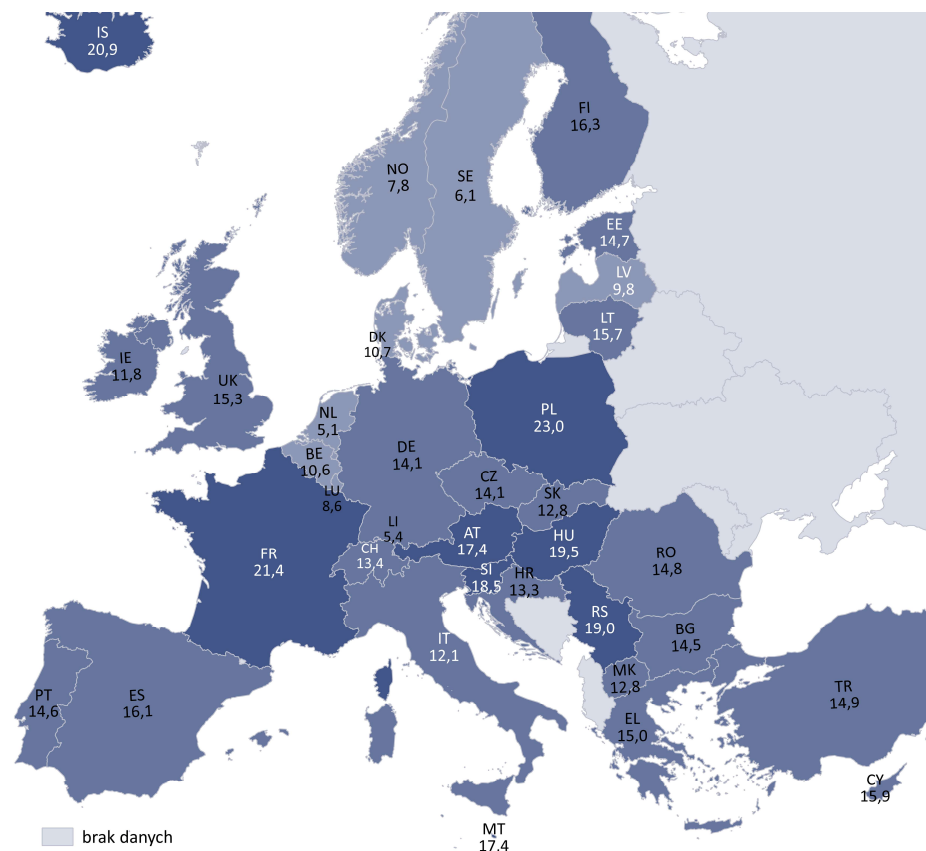

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych Eurostatu.

Objaśnienia: zastosowano klasyfikację obszarów kształcenia ISCED-F 2013 (zobacz podrozdział „Klasyfikacje nauk humanistycznych”).

Według danych Eurostatu największy odsetek doktorantów w naukach humanistycznych i sztuce w 2017 roku miała Polska (23%), wyprzedzając najbliższą jej Francję (21%). W tym czasie średnia w Unii Europejskiej była o niemal 8 punktów procentowych niższa – wynosiła 15%. Najmniejszy udział doktorantów z humanistyki i sztuki miała w 2017 roku Holandia (5%) i Szwecja (6%).

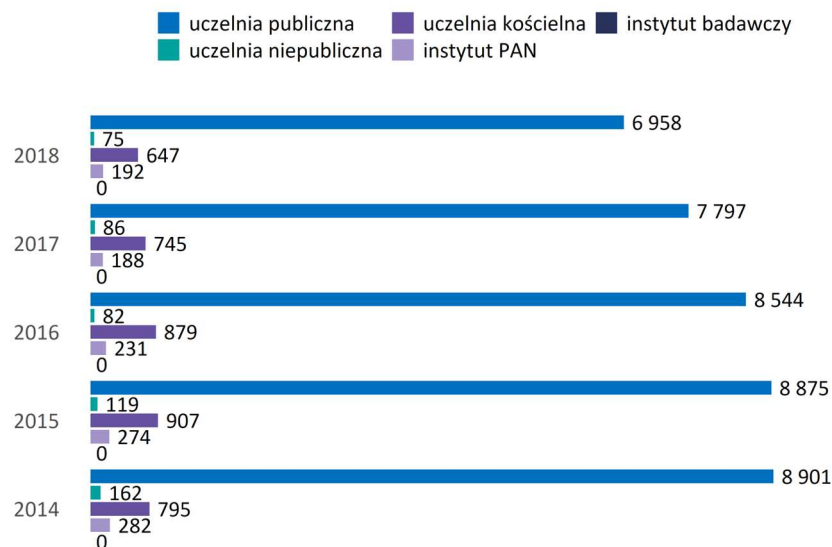
Odsetek doktorantów humanistyki i sztuki w krajach Europy w 2017 roku

Objaśnienia: zastosowano klasyfikację obszarów kształcenia ISCED-F 2013 (zobacz podrozdział „Klasyfikacje nauk humanistycznych”).

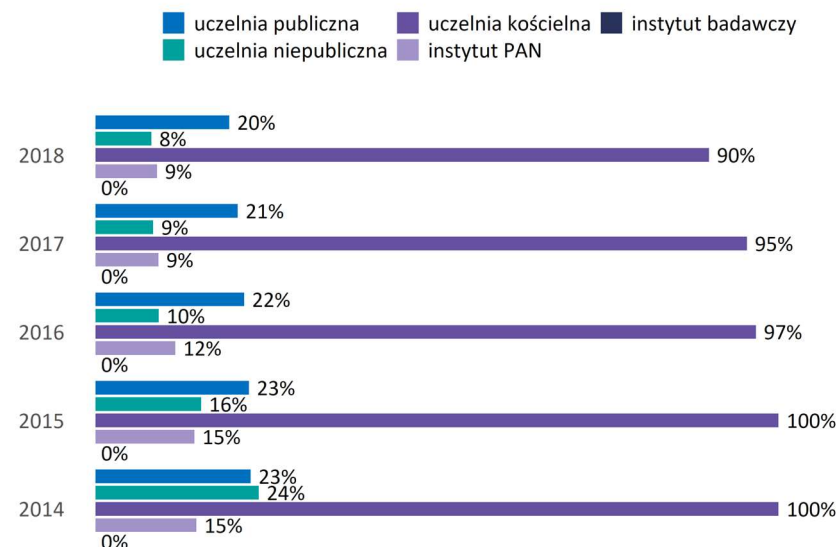
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych Eurostatu.

Liczba doktorantów w obszarze nauk humanistycznych według rodzaju instytucji naukowej w latach 2014–2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Odsetek doktorantów nauk humanistycznych w całkowitej liczbie doktorantów według rodzaju instytucji naukowej w latach 2014–2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Najwięcej doktorantów nauk humanistycznych (88% w 2018 roku), podobnie jak wszystkich doktorantów ogółem (90% w 2018 roku), kształciło się na uczelniach publicznych. Równocześnie największy odsetek humanistów wśród doktorantów cechował uczelnie kościelne, gdzie niemal wszyscy doktoranci kształcili się w obszarze nauk humanistycznych. W latach 2014–2018 liczba doktorantów nauk humanistycznych zmniejszyła się niemal we wszystkich rodzajach instytucji naukowych, oprócz uczelni kościelnych. Nawet tam jednak udział humanistów zmniejszył się – zaczynając od 2016 roku, uczelnie te zaczęły kształcić również doktorantów w innych obszarach kształcenia. Największy spadek liczby doktorantów nauk humanistycznych, aż o 54%, zanotowały uczelnie niepubliczne, pomimo tego, że ogólna liczba doktorantów kształconych przez te uczelnie wzrosła w badanym okresie aż o jedną trzecią.

Ranking instytucji naukowych z największą liczbą doktorantów nauk humanistycznych w Polsce w 2018 roku

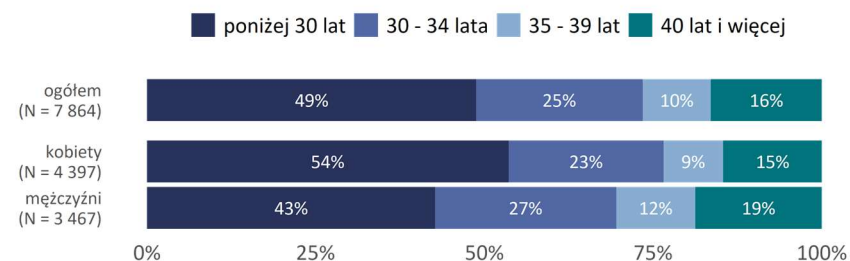
	Instytucja naukowa	liczba doktorantów
1	Uniwersytet Warszawski	1 071
2	Uniwersytet Jagielloński w Krakowie	909
3	Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie	696
4	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	500
5	Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie	438
6	Uniwersytet Wrocławski	409
7	Uniwersytet Gdański	378
8	Uniwersytet Śląski w Katowicach	355
9	Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie	305
10	Uniwersytet Opolski	291
11	Uniwersytet Rzeszowski	256
12	Uniwersytet Łódzki	222
13	Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	213
14	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	208
15	Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie	143
16	Akademia Pomorska w Słupsku	137
17	Uniwersytet w Białymstoku	136
18	Uniwersytet Szczeciński	122
19	Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach	120
20	Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie	107

W zestawieniu dwudziestu instytucji z największą liczbą doktorantów nauk humanistycznych niemal wszystkie pozycje zajmują uczelnie publiczne – oprócz jednej uczelni kościelnej: Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie (5 miejsce). Z publicznych uczelni większość ma status uniwersytetów, oprócz trzech uczelni pedagogicznych: Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie (15 miejsce), Akademii Pomorskiej w Słupsku (16 miejsce) i Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie (20 miejsce). Pierwsze trzy miejsca, tak jak w rankingu ogólnej liczby doktorantów, zajmują Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Jagielloński i Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

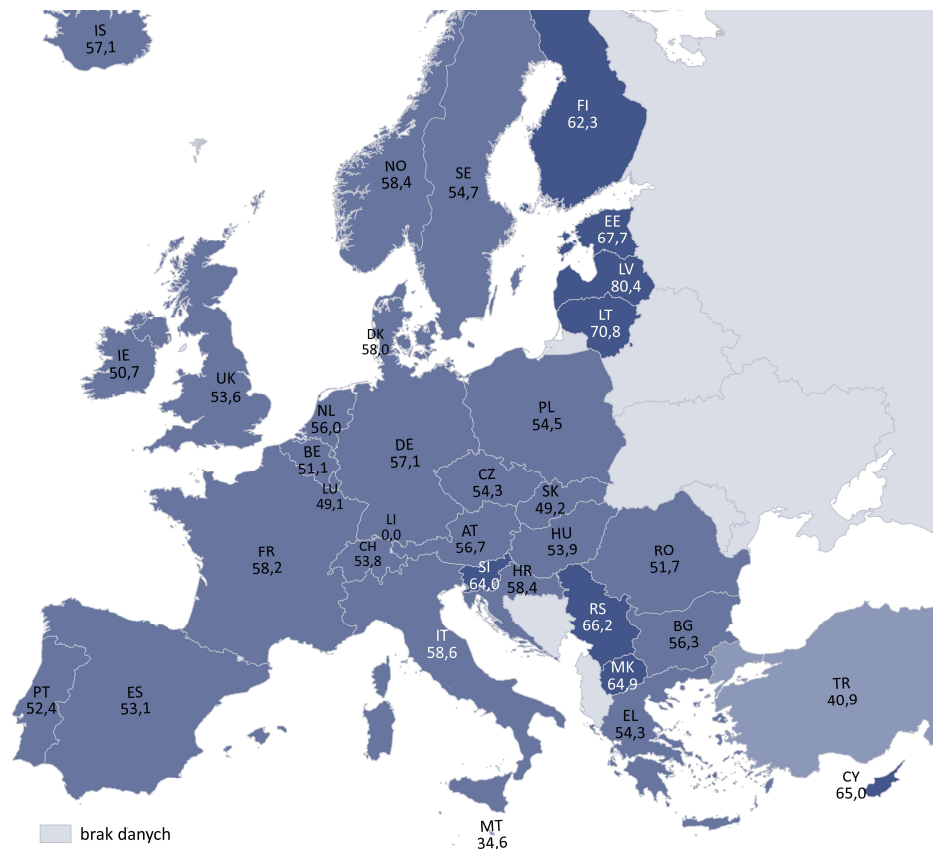
Niemal połowę doktorantów nauk humanistycznych stanowiły osoby młode, poniżej 30 roku życia. Doktoranci nauk humanistycznych często byli starsi niż ich koledzy w innych obszarach kształcenia, bo wśród ogółu doktorantów osoby przed 30 rokiem życia stanowiły aż dwie trzecie. Kobiety stanowiły 56% doktorantów nauk humanistycznych, co jest wartością niewiele większą niż udział kobiet wśród doktorantów we wszystkich obszarach kształcenia. Mężczyźni – doktoranci nauk humanistycznych częściej należeli do starszych grup wiekowych niż doktorantki.

Liczba doktorantów nauk humanistycznych według płci i wieku w roku 2018

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Udział kobiet wśród doktorantów humanistyki i sztuki w krajach Europy w roku 2017

Objaśnienia: zastosowano klasyfikację obszarów kształcenia ISCED-F 2013 (zobacz podrozdział „Klasyfikacje nauk humanistycznych”).

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie danych Eurostatu.

Według danych Eurostatu w 2017 roku udział kobiet wśród doktorantów humanistyki i sztuki w Polsce wynosił 54,5% i był zbliżony do średniej dla Unii Europejskiej wynoszącej 55,7%. Podobną proporcją płci wśród tej grupy doktorantów wykazała się Szwecja (55%), Grecja (54%) i Czechy (54%). Największym stopniem feminizacji doktorantów humanistyki i sztuki w Unii Europejskiej wykazały się kraje bałtyckie: Łotwa (80%), Litwa (71%) i Estonia (68%), zaś najniższym – Turcja (41%) i Słowacja (49%), które były jedynymi z nielicznych państw z dominacją mężczyzn wśród doktorantów z nauk humanistycznych i sztuki.

W większości krajów Europy udział kobiet wśród doktorantów z nauk humanistycznych i sztuki był wyższy niż wśród ogółu doktorantów. W Unii Europejskiej największą różnicą między poziomem sfeminizowania nauk humanistycznych i sztuki w porównaniu do ogółu doktorantów charakteryzowała się Łotwa (20 punktów procentowych) i Niemcy (13 punktów procentowych). Polska, według danych Eurostatu, należała do jednego z nielicznych krajów z odwrotną tendencją: odsetek kobiet wśród doktorantów z nauk humanistycznych był niższy o 0,6 punktu procentowego niż ogólny udział kobiet wśród doktorantów. Podobne zjawisko wystąpiło w Irlandii, Turcji i Portugalii.

Liczba i odsetek doktorantów nauk humanistycznych, którzy ukończyli studia według rodzaju instytucji naukowej w 2018 roku

	liczba doktorantów	liczba doktorantów, którzy ukończyli studia	odsetek doktorantów, którzy ukończyli studia
uczelnia publiczna	6 958	925	13,3%
uczelnia niepubliczna	75	5	6,7%
uczelnia kościelna	647	67	10,4%
instytut PAN	192	43	22,4%
ogółem	7 864	1 040	13,2%

W 2018 roku studia doktoranckie ukończyło 1 040 doktorantów nauk humanistycznych, co stanowi 13% ogółu doktorantów w tym obszarze kształcenia – jest to taki sam odsetek, jaki ukończył studia trzeciego stopnia na wszystkich obszarach łącznie. Największy odsetek doktorantów nauk humanistycznych – podobnie jak wszystkich doktorantów – ukończył kształcenie w instytutach Polskiej Akademii Nauk. Najmniej doktorantów nauk humanistycznych, zarówno pod względem liczebności jak i odsetka, ukończyło studia trzeciego stopnia na uczelniach niepublicznych – pięć osób, czyli niecałe 7%.

Objaśnienia: liczby doktorantów nie sumują się do całkowitej liczby doktorantów, ponieważ jedna osoba mogła kształcić się w więcej niż jednej instytucji w tym samym czasie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

W 2018 roku 1 345 doktorantów nauk humanistycznych zostało skreślonych z listy studentów, co odpowiada 17% doktorantów nauk humanistycznych i 24% wszystkich doktorantów skreślonych z listy studentów w tym roku. Największy odsetek doktorantów nauk humanistycznych przerwał kształcenie na uczelniach kościelnych – prawie co trzeci doktorant został tam w 2018 roku skreślony z listy studentów. Liczbowo najwięcej doktorantów zrezygnowało ze studiów na uczelniach publicznych. Najmniej humanistów zostało skreślonych z listy studentów trzeciego stopnia w instytutach Polskiej Akademii Nauk – jedynie 3%. Jest to jedyny typ instytucji naukowej, gdzie odsetek rezygnujących doktorantów nauk humanistycznych był niższy od odsetka skreślonych ze studiów trzeciego stopnia we wszystkich obszarach kształcenia (6%).

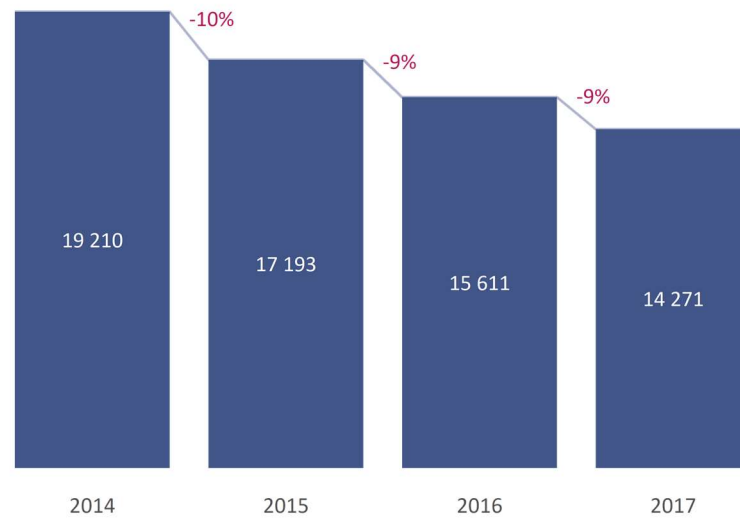
Liczba i odsetek doktorantów nauk humanistycznych skreślonych z listy studentów według rodzaju instytucji naukowej w 2018 roku

	liczba doktorantów	liczba skreślonych doktorantów	odsetek skreślonych doktorantów
uczelnia publiczna	6 958	1 118	16,1%
uczelnia niepubliczna	75	18	24,0%
uczelnia kościelna	647	206	31,8%
instytut PAN	192	6	3,1%
ogółem	7 864	1 345	17,1%

Objaśnienia: liczby doktorantów nie sumują się do całkowitej liczby doktorantów, ponieważ jedna osoba mogła studiować w więcej niż jednej instytucji w tym samym czasie.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu POL-on, stan na 19.03.2019.

Liczba absolwentów kierunków humanistycznych w latach 2014–2017

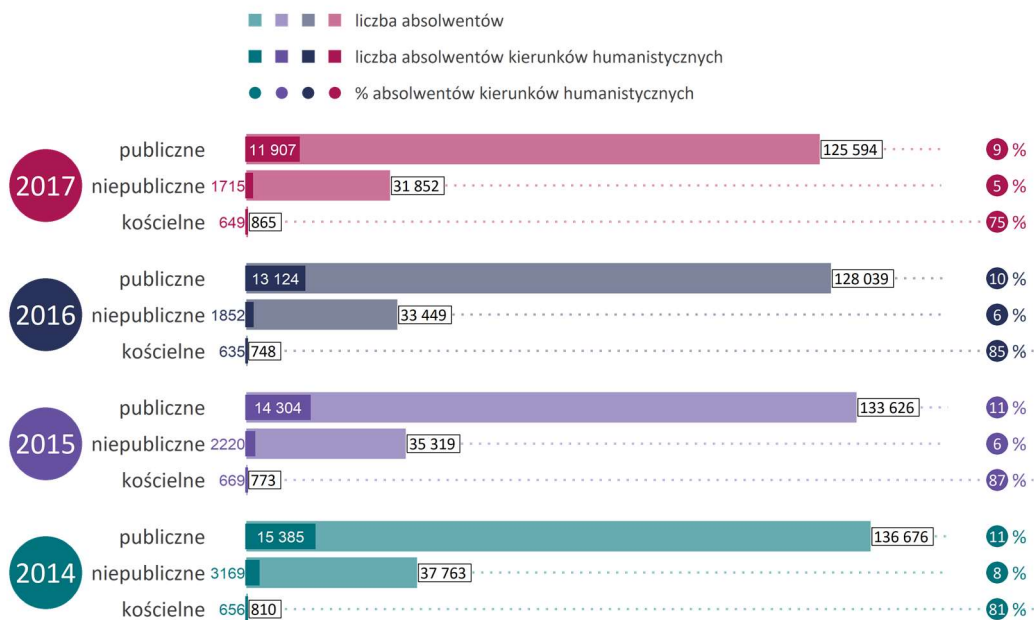
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Absolwenci

Na tym wykresie i w dalszej części rozdziału, tak jak w głównej części raportu w rozdziale poświęconym absolwentom, jako liczbę absolwentów policzono liczbę osób, które otrzymały dyplom magisterski.

W latach 2014–2017 liczba absolwentów kierunków humanistycznych zmniejszyła się bardziej (o 26%) niż liczba wszystkich absolwentów (o 10%). W 2017 roku dyplom magisterski po ukończeniu studiów z obszaru humanistyki otrzymało 14 tys. osób – o 5 tys. mniej niż w 2014 roku. Stanowi to 9% wszystkich przyznanych w tym roku tytułów magistra.

Liczba i odsetek absolwentów kierunków humanistycznych w zestawieniu z ogółem absolwentów uczelni publicznych, niepublicznych i kościelnych w latach 2014–2017

Objaśnienia: liczby absolwentów nie sumują się do wartości ogółem, gdyż jedna osoba mogła w określonym roku ukończyć więcej niż jeden kierunek.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

W latach 2014–2017 zmniejszyła się nie tylko liczba absolwentów nauk humanistycznych, ale też ich udział w ogóle absolwentów. Na uczelniach publicznych odsetek humanistów wśród absolwentów zmalał z 11% do 9%, a na uczelniach niepublicznych: z 8% do 5%. Na uczelniach kościelnych po początkowym wzroście udziału humanistów wśród absolwentów z 81% do 87% w latach 2014–2015 nastąpił również spadek – do 75% w 2017 roku.

Liczba absolwentów kierunków humanistycznych w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe dla każdego rodzaju uczelni w latach 2014–2017

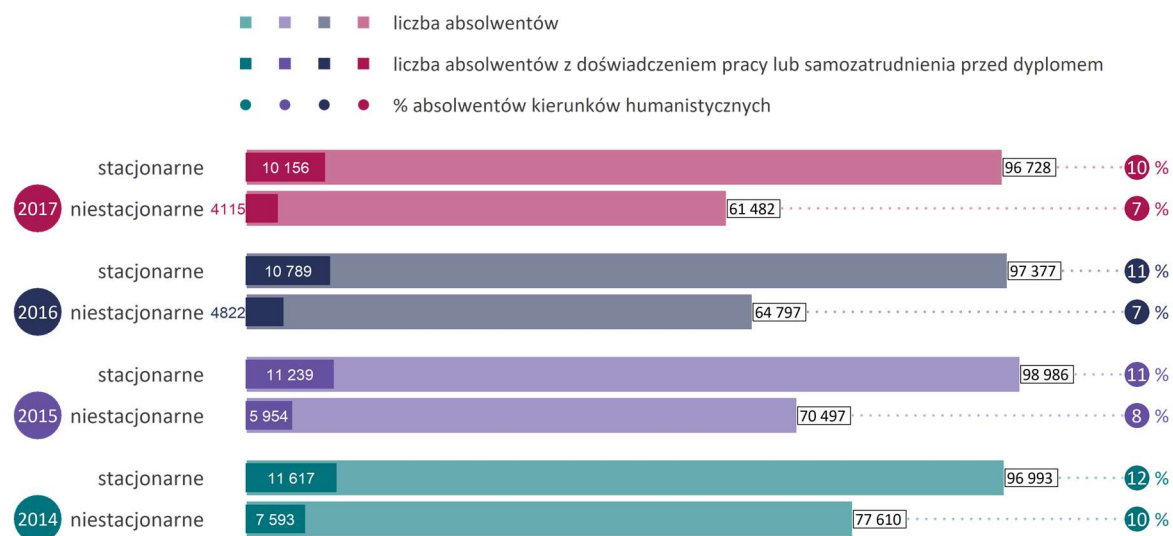
rodzaj uczelni	2014			2015			2016			2017		
	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem	uczelnie akademickie	uczelnie zawodowe	ogółem
uczelnie publiczne	15 359 79,95%	26 0,14%	15 385 80,1%	14 267 82,98%	37 0,22%	14 304 83,2%	13 079 83,78%	45 0,29%	13 124 84,1%	11 851 83,04%	56 0,39%	11 907 83,4%
uczelnie niepubliczne	780 4,06%	2 389 12,44%	3 169 16,5%	637 3,70%	1 583 9,21%	2 220 12,9%	478 3,06%	1 374 8,80%	1 852 11,9%	365 2,56%	1 350 9,46%	1 715 12,0%
uczelnie kościelne	656 3,41%	-	656 3,4%	669 3,89%	-	669 3,9%	635 4,07%	-	635 4,1%	649 4,55%	-	649 4,5%
ogółem	16 795 87%	2 415 13%	19 210 100%	15 573 91%	1 620 9%	17 193 100%	14 192 91%	1 419 9%	15 611 100%	12 865 90%	1 406 10%	14 271 100%

Objaśnienia: przedstawiony udział procentowy odnosi się do ogólnej liczby absolwentów kierunków humanistycznych (175 249 w 2014 roku, 169 718 w 2015 roku, 162 236 w 2016 roku i 158 311 w 2017 roku); liczby absolwentów nie sumują się do wartości ogółem, gdyż jedna osoba mogła w określonym roku ukończyć więcej niż jeden kierunek.

Źródło: Opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

W latach 2014–2017 liczba absolwentów kierunków humanistycznych na uczelniach akademickich zmniejszyła się o 3,9 tys. (23% liczby absolwentów w 2014 roku), a uczelnie zawodowe utraciły ponad tysiąc absolwentów (41% liczby absolwentów w 2014 roku). Jest to bardzo duży spadek w porównaniu do sytuacji we wszystkich obszarach studiów łącznie, gdzie w tym czasie ubyło odpowiednio 9% i 15% absolwentów. Spadek liczby absolwentów odnotowały też uczelnie publiczne oraz uczelnie niepubliczne – w 2017 roku ukończyło je odpowiednio o 3,5 tys. (23% liczby z 2014 roku) i o niemal 1,5 tys. (46% liczby z 2014 roku) mniej humanistów niż w roku 2014. W tym czasie uczelnie publiczne i niepubliczne utraciły odpowiednio 8% i 16% absolwentów wszystkich kierunków.

Liczba i odsetek absolwentów kierunków humanistycznych w zestawieniu z ogółem absolwentów w podziale na tryb studiów w latach 2014–2017

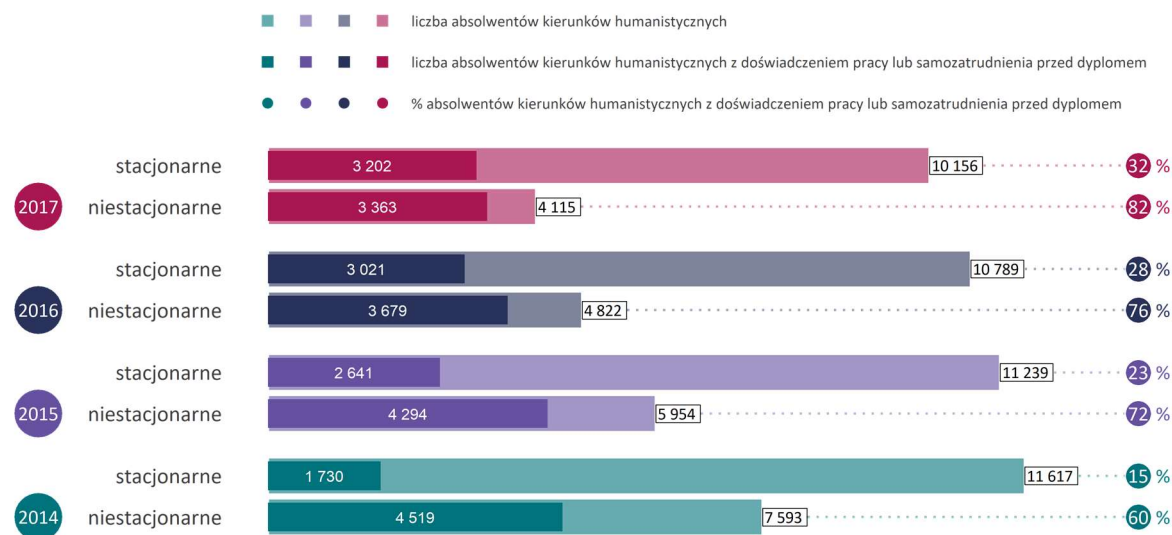

Objaśnienia: liczby absolwentów nie sumują się do wartości ogółem, gdyż jedna osoba mogła w określonym roku ukończyć więcej niż jeden kierunek.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Większość absolwentów nauk humanistycznych (71% w 2017 roku), podobnie jak ogółu absolwentów (61%), kończy studia stacjonarne. W latach 2014–2017 liczba humanistów studiujących w tym trybie zmniejszyła się o 13%, z 11,6 tys. do 10,2 tys. W tym czasie liczba absolwentów kończących niestacjonarne studia humanistyczne spadła o 46%, z 7,6 tys. do 4,1 tys. Natomiast wśród absolwentów wszystkich obszarów liczba osób kończących studia stacjonarne oscylowała wokół 97 tys., a kończących niestacjonarne – zmniejszyła się o 21%, z 77,6 tys. do 61,4 tys.

Liczba i odsetek absolwentów kierunków humanistycznych na uczelniach publicznych, niepublicznych i kościelnych w latach 2014–2017 z doświadczeniem pracy podczas studiów

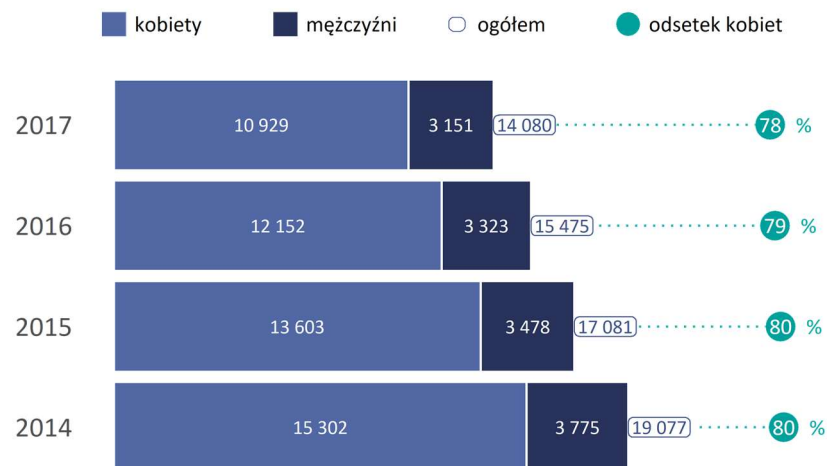
Objaśnienia: liczby absolwentów nie sumują się do wartości ogółem, gdyż jedna osoba mogła w określonym roku ukończyć więcej niż jeden kierunek.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

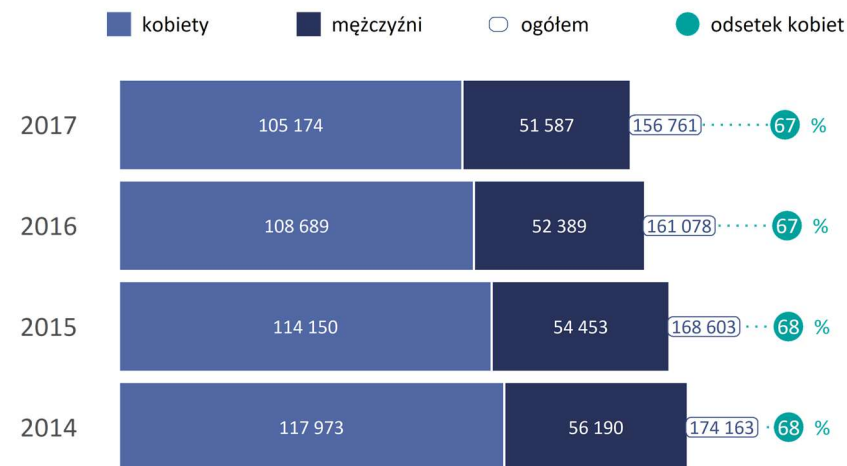
Tak jak w przypadku ogółu absolwentów wszystkich kierunków, zdecydowanie więcej absolwentów humanistycznych kierunków niestacjonarnych niż stacjonarnych pracowało przed dyplomem. W 2017 odsetek osób kończących studia niestacjonarne z doświadczeniem pracy wynosił 82% dla humanistów i 83% dla wszystkich kierunków łącznie, podczas gdy na studiach stacjonarnych odpowiednie odsetki wynosiły 32% i 30%.

Odsetek humanistów pracujących przed uzyskaniem dyplomu zwiększył się w latach 2014–2017 w podobnym tempie (17 punktów procentowych na studiach stacjonarnych i 22 p. p. na niestacjonarnych), jak w przypadku ogółu absolwentów (odpowiednio 15 p. p. i 22 p. p.).

Udział kobiet wśród absolwentów kierunków humanistycznych w latach 2014–2017

Udział kobiet wśród wszystkich absolwentów w latach 2014–2017

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

W latach 2014–2017 udział kobiet wśród absolwentów kierunków humanistycznych był większy niż wśród ogółu absolwentów. Zmniejszał się jednak z czasem od 80% w 2014 roku do 78% w 2017 roku. Równocześnie udział kobiet wśród ogółu absolwentów zmniejszył się nieznacznie z 68% w 2014 roku do 67% w 2017 roku.

Doświadczenie pracy wśród absolwentów

W porównaniu do ogółu absolwentów, mniejszy odsetek humanistów podejmował jakąkolwiek pracę po uzyskaniu dyplomu. W pierwszym roku po uzyskaniu dyplomu pracowało od 81% (rocznik 2014) do 84% (rocznik 2017) absolwentów kierunków humanistycznych, podczas gdy wśród absolwentów wszystkich obszarów udział ten wynosił od 86% (rocznik 2014) do 88% (rocznik 2017). W kolejnych latach po dyplomie odsetek pracujących humanistów stabilizował się na niższym poziomie (85–87%), niż wśród ogółu absolwentów (88–89%).

Wśród różnych typów uczelni najniższym odsetkiem pracujących absolwentów kierunków humanistycznych wykazały się uczelnie publiczne: w pierwszym roku po dyplomie było to 80–83%. Wśród absolwentów uczelni niepublicznych odsetek ten był najwyższy, 86–89% i niewiele się zmieniał w kolejnych latach. Wśród humanistów kończących uczelnie kościelne w 2014 roku odsetek osób pracujących wynosił jedynie 84%, ale podlegał dużym zmianom w zależności od roku i rocznika.

Większość absolwentów podejmowało pracę w ramach umowy o pracę, zatem widać tu bardzo podobne trendy, jak w przypadku absolwentów

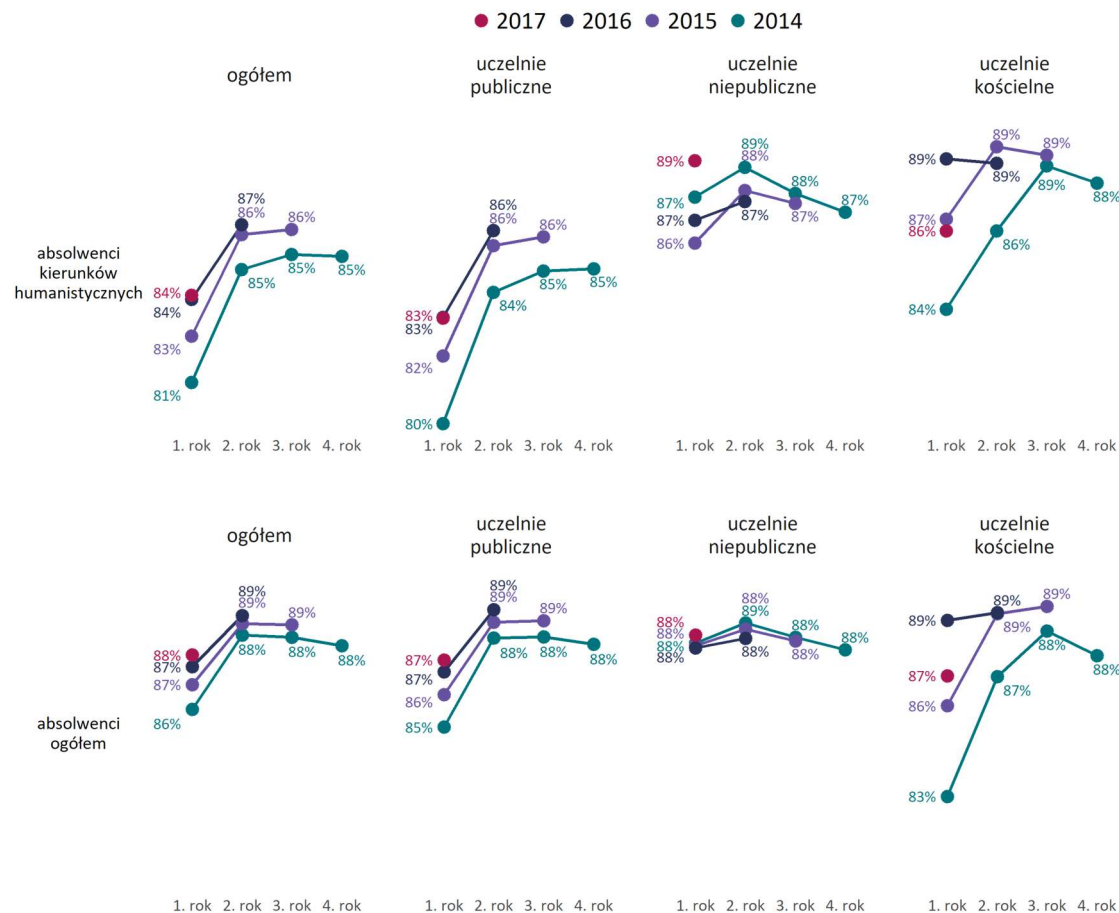
podejmujących dowolną pracę. Nieco niższy odsetek humanistów, w porównaniu do wszystkich studentów, pracował na etacie. W pierwszym roku po ukończeniu studiów było to odpowiednio od 65% (rocznik 2014) do 71% (rocznik 2017) dla humanistów i od 71% (rocznik 2014) do 77% (rocznik 2017) dla ogółu absolwentów. W kolejnych latach od uzyskania dyplomu udział humanistów pracujących na etacie wzrastał po czterech latach do 77–78%, a w przypadku ogółu studentów stabilizował się na poziomie 79–80%. Ponownie najniższy odsetek zatrudnionych na umowę o pracę w pierwszym roku po uzyskaniu dyplomu był notowany wśród studentów szkół publicznych (62–69% w porównaniu do 69–80%). W przypadku uczelni niepublicznych poziom zatrudnionych na etat niemal nie zmieniał się od uzyskania dyplomu i wynosił, zarówno wśród humanistów, jak i ogółu absolwentów, około 80%. W 2014 roku jedynie 68% absolwentów uczelni kościelnych pracowało na umowę o pracę, jednak ten odsetek szybko wzrósł do ponad 80% w kolejnych latach.

Osoby prowadzące działalność gospodarczą w pierwszym roku po ukończeniu studiów humanistycznych stanowiły 5% w porównaniu do 7%

wśród ogółu absolwentów. W kolejnych latach od ukończenia studiów odsetek ten wzrósł do 8% w przypadku humanistów i 11% w przypadku ogółu absolwentów. Więcej humanistów było samozatrudnionych po ukończeniu uczelni niepublicznych (7–9%) niż publicznych (5–7%). Najmniej, od 3% do 6% humanistów było samozatrudnionych po ukończeniu uczelni kościelnych i odsetek ten malał dla kolejnych roczników.

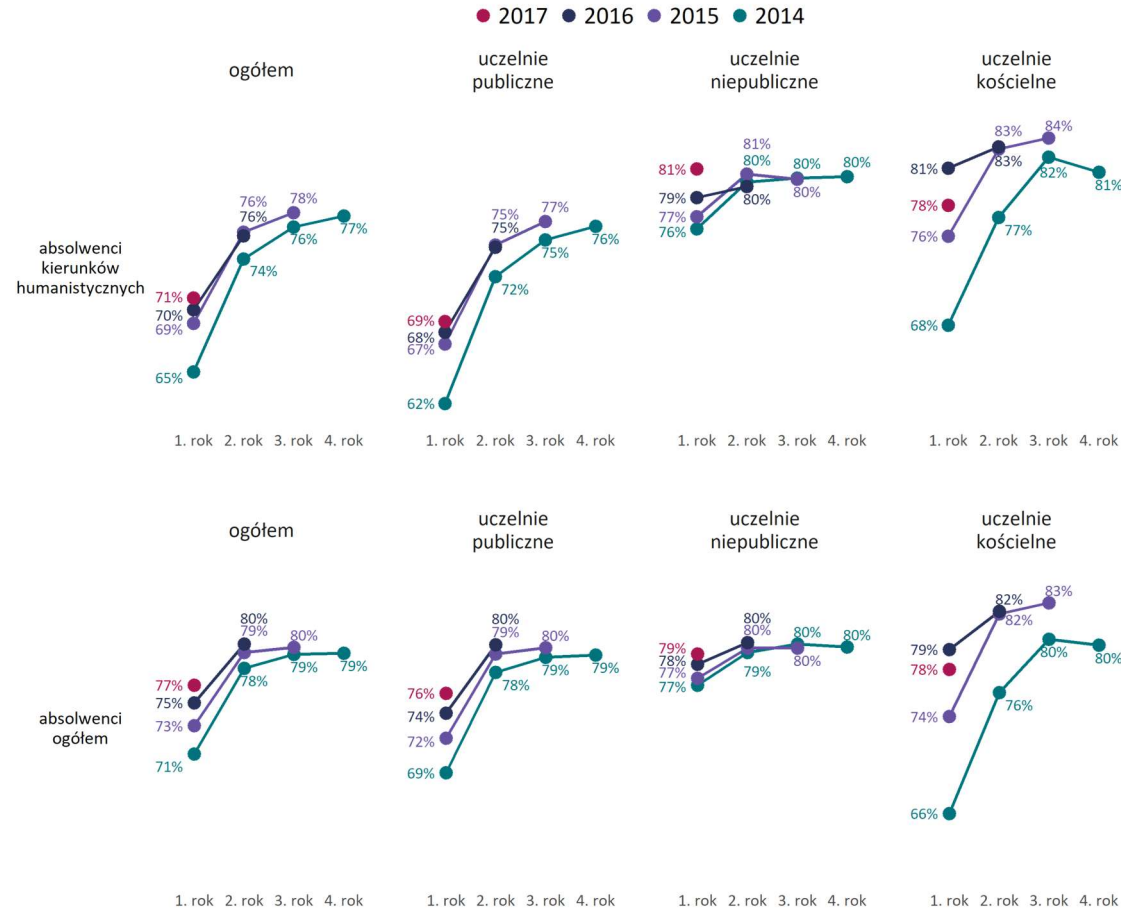
Poziom bezrobocia wśród absolwentów kierunków humanistycznych był bardzo zbliżony do poziomu bezrobocia wśród wszystkich absolwentów. W pierwszym roku po dyplomie w urzędzie pracy zarejestrowało się jako bezrobotni od 17% (rocznik 2017) do 27% (rocznik 2014) absolwentów humanistyki i od 18% (rocznik 2017) do 26% (rocznik 2014) absolwentów wszystkich kierunków. Doświadczenie bezrobocia było coraz rzadsze dla kolejnych roczników i w kolejnych latach po uzyskaniu dyplomu aż do 9% po 4 latach dla rocznika 2017. Z różnych rodzajów uczelni najmniej bezrobotnych humanistów, 7–19%, było wśród absolwentów uczelni niepublicznych – to nieco mniej niż wśród ogółu absolwentów tych uczelni.

Odsetek absolwentów nauk humanistycznych i ogółu absolwentów wszystkich obszarów z lat 2014–2017 z doświadczeniem jakiegokolwiek pracy po uzyskaniu dyplomu według rodzaju uczelni

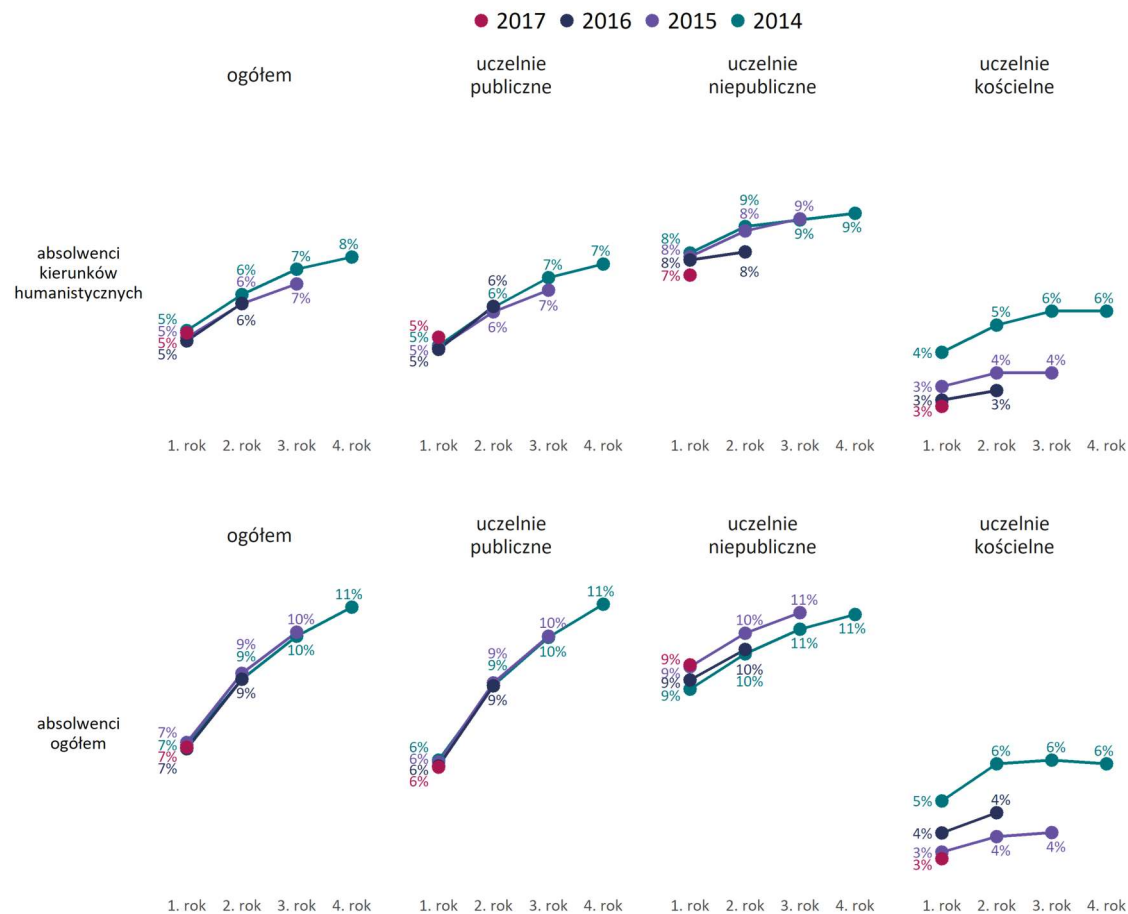
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Odsetek absolwentów nauk humanistycznych i ogółu absolwentów wszystkich obszarów z lat 2014–2017 z doświadczeniem zatrudnienia na umowę o pracę po uzyskaniu dyplomu według rodzaju uczelni

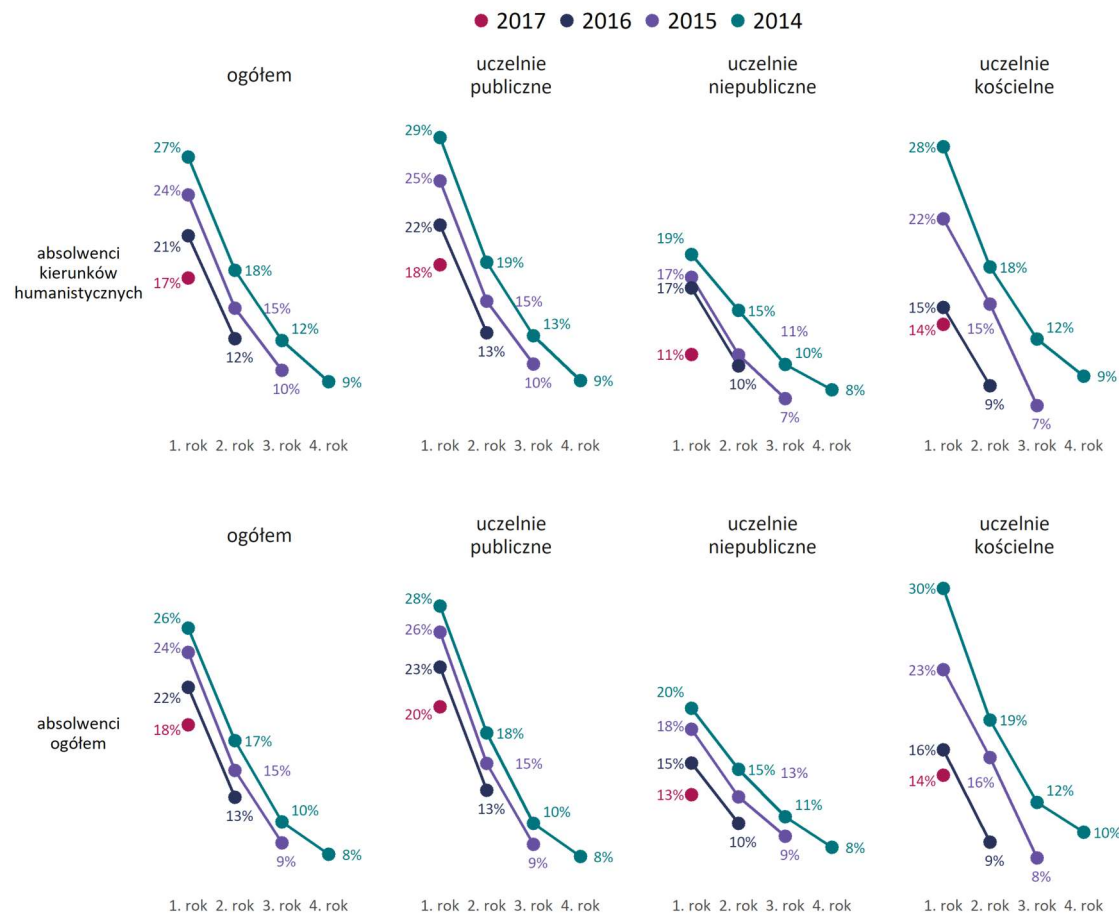
Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Odsetek absolwentów nauk humanistycznych i ogółu absolwentów wszystkich obszarów z lat 2014–2017 z doświadczeniem samozatrudnienia po uzyskaniu dyplomu według rodzaju uczelni

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Odsetek absolwentów nauk humanistycznych i ogółu absolwentów wszystkich obszarów z lat 2014–2017 z doświadczeniem bezrobocia po uzyskaniu dyplomu według rodzaju uczelni

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Zarobki absolwentów

Mediany zarobków absolwentów kierunków humanistycznych były nieco niższe niż mediany zarobków wszystkich absolwentów badanych łącznie. W pierwszym roku po uzyskaniu dyplomu wynosiły one odpowiednio od 1 999 zł (rocznik 2014) do 2 652 zł (rocznik 2017) dla humanistów i od 2 267 zł (rocznik 2014) do 2 869 zł (rocznik 2017). Zarobki tak humanistów, jak i ogółu absolwentów były coraz wyższe dla kolejnych roczników, co może być przynajmniej częściowo wytłumaczone inflacją, której efekt nie był w analizach zniwelowany. Zarobki absolwentów zwiększały się również w kolejnych latach po otrzymaniu dyplomu, aż do 3 158 zł dla absolwentów humanistyki z rocznika 2014 po czterech latach od uzyskaniu dyplomu i 3 526 zł dla absolwentów wszystkich kierunków z rocznika 2014 po czterech latach od uzyskaniu dyplomu.

Spośród absolwentów różnych typów uczelni, wśród humanistów najwięcej zarabiali absolwenci uczelni niepublicznych: w pierwszym roku po dyplomie 2 527–3 217 zł, a w kolejnych latach aż do 3 335 zł. Absolwenci wszystkich obszarów na uczelniach niepublicznych zarabiali bardzo podobne

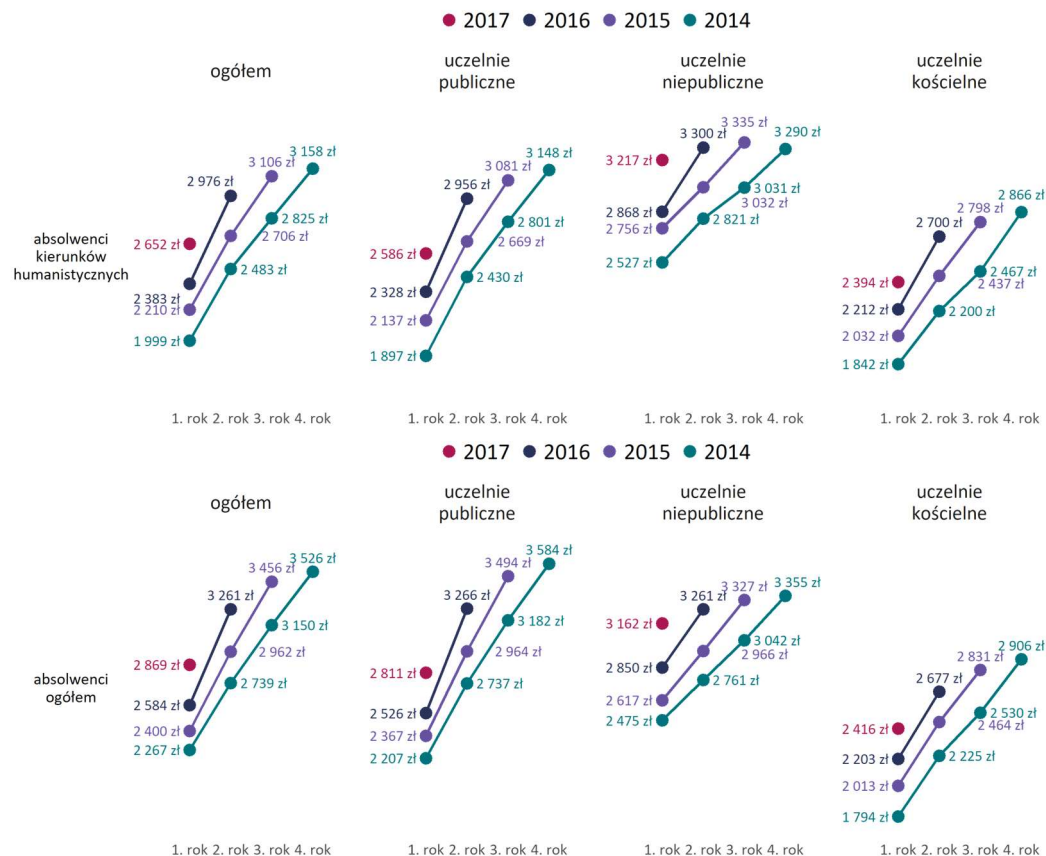
kwoty: w pierwszym roku po dyplomie więcej niż ich koledzy ze wszystkich kierunków kończący uczelnie publiczne, jednak w kolejnych latach dawali się przez nich wyprzedzić. Najmniej zarabiali absolwenci uczelni teologicznych, zarówno humaniści, jak i absolwenci wszystkich kierunków: pomiędzy 1,8 a 2,9 tys. zł.

Zarówno wśród absolwentów humanistyki, jak i innych kierunków osoby pracujące na umowie o pracę zarabiały brutto więcej niż osoby zatrudnione na innych warunkach (uwaga: z przyczyn technicznych nie uwzględniono tu zarobków osób samozatrudnionych). Humanisci na etacie zarabiali mniej niż absolwenci wszystkich kierunków pracujący w ten sposób: w pierwszym roku od 2 322 zł (rocznik 2014) do 2 840 zł (rocznik 2017). W kolejnych latach absolwenci humanistyki dochodzili do dochodów wynoszących 3 200 zł, a absolwenci wszystkich kierunków – 3 539 zł.

Tak jak w przypadku zarobków ogółem, wśród humanistów najwięcej, 2 626–3 321 zł zarabiali absolwenci uczelni niepublicznych, czyli podobnie jak wszyscy absolwenci tych placówek. Ponownie najmniej zarabiali absolwenci uczelni teologicznych:

zarówno humaniści, jak i absolwenci innych kierunków po tych uczelniach zarabiali pomiędzy 2,1 a 2,9 tys. zł.

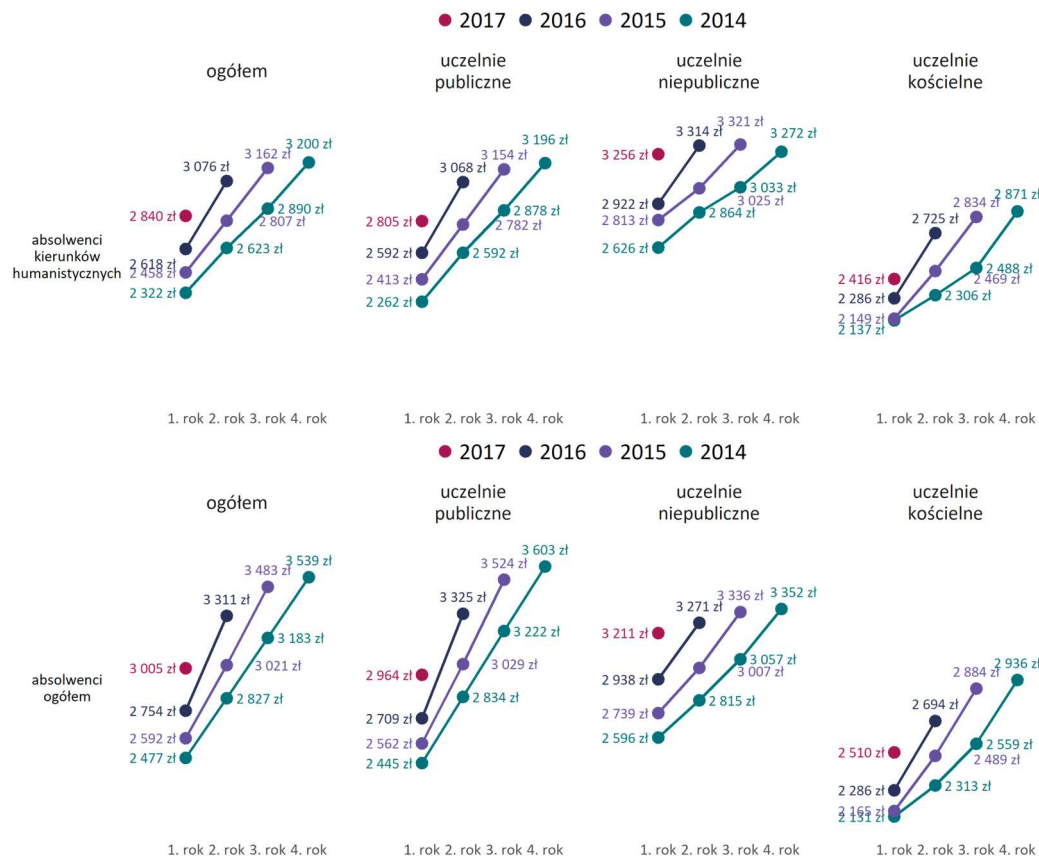
Mediana średniego miesięcznego wynagrodzenia brutto absolwentów nauk humanistycznych i ogółu absolwentów wszystkich obszarów z lat 2014–2017 według rodzaju uczelni

Objaśnienia: w zestawieniu uwzględniono wyłącznie miesiące przepracowane, w przypadku których odnotowano dochód absolwenta w bazach ZUS.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Mediana średniego miesięcznego wynagrodzenia brutto z tytułu umowy o pracę absolwentów nauk humanistycznych i ogółu absolwentów wszystkich obszarów z lat 2014–2017 według rodzaju uczelni

Objaśnienia: w zestawieniu uwzględniono wyłącznie miesiące przepracowane, w przypadku których odnotowano dochód absolwenta w bazach ZUS.

Źródło: opracowanie OPI PIB na podstawie systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów, stan na 31.05.2019.

Metodyka

Raport przygotowywany został na podstawie danych pozyskiwanych z licznych źródeł, gromadzących informacje na temat sektora szkolnictwa wyższego. Właściwości i ograniczenia najważniejszych, wykorzystanych systemów informatycznych i baz statystycznych scharakteryzowano poniżej.

System POL-on

Podstawowym źródłem danych wykorzystanych w raporcie jest Zintegrowany System informacji o Szkolnictwie Wyższym POL-on, administrowany przez Ośrodek Przetwarzania Informacji – Państwowy Instytut Badawczy. System stworzony został w celu gromadzenia informacji o kondycji polskiego sektora szkolnictwa wyższego i nauki. W ramach systemu POL-on prowadzone są rejestry zawierające dane o wszystkich jednostkach naukowych, a największy zakres sprawozdawczości obejmuje uczelnie. W systemie zbierane są w szczególności następujące informacje:

- podstawowe dane jednostek naukowych (uczelni, instytutów badawczych oraz instytutów PAN) przedstawiające strukturę sektora szkolnictwa wyższego i nauki;
- rejestr uprawnień do nadawania stopni

naukowych przez jednostki naukowe z uwzględnieniem dziedzin oraz dyscyplin nauki i sztuki;

- rejestr uprawnień nadanych jednostkom do prowadzenia studiów na określonym kierunku, poziomie i profilu kształcenia;
- wykaz studentów zawierający informacje o osobach przyjętych na studia oraz studiujących w trybie stacjonarnym i niestacjonarnym;
- rejestr pracowników naukowych i nauczycieli akademickich prowadzony w celu weryfikacji spełnienia przez uczelnie minimum kadrowego na poszczególnych kierunkach studiów oraz kontroli zjawiska wieloletowości wśród pracowników uczelni;
- dane finansowe jednostek pochodzące ze sprawozdań z wykonania planu rzeczowo-finansowego;
- wykaz zasobów badawczych jednostek naukowych – informacje o infrastrukturze i wyposażeniu jednostek w laboratoria oraz aparaturę badawczą;
- wykaz działalności patentowej jednostek oraz innej działalności mającej na celu ochronę praw własności intelektualnej i przemysłowej;

- wykaz działalności upowszechniającej naukę – informacje o nagrodach i wyróżnieniach przyznanych instytucjom oraz ich pracownikom, jak również informacje o zorganizowanych przez jednostki konferencjach.

System POL-on działa od 2011 roku. Od tego czasu jego zakres jest stale rozwijany. Dane gromadzone w systemie są unikatowe, gdyż zbierane są na wysokim poziomie szczegółowości. Użytkownicy są zobligowani do ciągłego wprowadzania aktualizacji i korekty informacji. Implikuje to jednak pewne trudności w przeprowadzaniu analiz w zamkniętej perspektywie czasu.

Oświadczenie dotyczące liczby studentów i doktorantów oraz oświadczenia pracowników o przypisaniu do dyscyplin naukowych w roku akademickim 2018/2019 składane było do 15 stycznia 2019 roku według stanu na 31 grudnia 2018 roku, natomiast oświadczenie dotyczące danych zawartych w sprawozdaniu z wykonania planu rzeczowo-finansowego składane jest jednocześnie z przekazaniem tych danych w Systemie POL-on, czyli do 30 czerwca roku następującego po roku sprawozdawczym.

Dane dotyczące uczelni, studentów, doktorantów oraz kadry akademickiej pozyskano zgodnie ze stanem na 31 grudnia dla każdego analizowanego roku według stanu systemu POL-on na 19 marca 2019 roku, a w przypadku informacji finansowych oraz świadczeń materialnych, pochodzących z formularza dotyczącego wykonania planu rzeczowo-finansowego, według stanu na 16 września 2019 roku. W raporcie analizowano dane za lata 2012–2018 dotyczące uczelni, które w roku 2019 wywiązały się z obowiązku sprawozdawczego.

W analizowanym okresie 2012–2018 zmieniły się regulacje w zakresie obciążenia jednostek obowiązkiem sprawozdawczym. W wyniku zmiany przepisów przywołanej wyżej ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, od 2016 roku obowiązek składania sprawozdań z wykonania planu rzeczowo-finansowego został utrzymany tylko dla uczelni publicznych (por. art. 35.2). Z tego powodu porównanie w raporcie kondycji finansowej uczelni publicznych i niepublicznych na podstawie danych z systemu POL-on nie jest możliwe³³.

W przypadku uczelni kościelnych obowiązek sprawozdawczy wynika z nowelizacji ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym z 11 lipca 2014 roku (Dz. U.

2015, poz. 1198). Do roku 2014 uczelnie te dobrowolnie składały informacje o swojej działalności. Stąd też tego rodzaju dane za lata 2012 i 2013 są w systemie POL-on niekompletne i należy je analizować z dużą ostrożnością.

W porównaniu do poprzednich edycji raportu, dane prezentowane w niniejszym opracowaniu odnoszą się do uczelni, które na dzień 31 grudnia określonego roku kształciły studentów, tym samym nie były postawione w stan likwidacji lub nie były zlikwidowane. Jednocześnie Katolicki Uniwersytet Lubelski sprawozdawał się w rejestrach systemu POL-on w grupie uniwersytetów, a nie jako uczelnia kościelna.

Warto dodać, że jest to ostatni raport, który przedstawia sektor szkolnictwa wyższego z perspektywy przepisów prawnych obowiązujących do 30 września 2018 roku. 1 października 2018 roku weszła w życie nowa ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Zastąpiła ona cztery dotychczasowe ustawy: prawo o szkolnictwie wyższym, ustawę o zasadach finansowania nauki, ustawę o stopniach i tytułach naukowych, a także ustawę o kredytach i pożyczkach studenckich. Wraz z wprowadzeniem Konstytucji dla Nauki instytucje naukowe mierzą się z wyzwaniem związanym z wdrażaniem nowych regulacji.

Baza GUS

Kolejnym źródłem informacji, wykorzystanym przy opracowaniu niniejszego raportu, jest baza Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) zawierająca dostępne publicznie statystyki dotyczące szkolnictwa wyższego na poziomie krajowym oraz wybrane wskaźniki dotyczące tego sektora w innych krajach europejskich. Gromadzone przez GUS informacje o szkolnictwie wyższym pochodzą z następujących sprawozdań rocznych uczelni:

- S-10 – o studiach wyższych,
- S-11 – o pomocy materialnej i socjalnej dla studentów i doktorantów,
- S-12 – o stypendiach naukowych, studiach podyplomowych i doktoranckich oraz zatrudnieniu w szkołach wyższych (obejmuje również jednostki naukowe Polskiej Akademii Nauk i inne instytuty badawcze prowadzące studia doktoranckie lub podyplomowe oraz Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego i Krajową Szkołę Administracji Publicznej),
- F-01/s – o przychodach, kosztach i wyniku finansowym szkół wyższych.

³³ Szczegółowe informacje na temat uczelni, których finanse zostały poddane analizie w rozdziale szóstym przedstawiono na slajdach s.247-248.

Różnice między systemem POL-on a bazą GUS

Przy analizie danych pozyskiwanych z systemu POL-on oraz bazy GUS należy wziąć pod uwagę ograniczenia wynikające z właściwości obu źródeł danych. Podstawową różnicą jest przyjęty cykl sprawozdawczy. Zgodnie z podanymi wyżej informacjami dane z systemu POL-on są aktualne i zgodne ze stanem na 19 marca 2019 roku, a w przypadku danych finansowych – na 16 września 2019 roku, podczas gdy dane GUS są aktualne na dzień sprawozdawczy. Wymienione wyżej sprawozdania Głównego Urzędu Statystycznego przedstawiają stan na 31 grudnia.

Istotną różnicę między danymi gromadzonymi w systemie POL-on a informacjami publikowanymi przez GUS stanowi również sposób pomiaru danych. System POL-on umożliwia wprowadzanie aktualizacji informacji lub ich korekty. Takich właściwości nie posiada zaś baza GUS – dane zgromadzone w określonym cyklu sprawozdawczym są statyczne.

Co więcej, informacje zbierane przez Główny Urząd Statystyczny mają charakter zagregowany. Powoduje to, że ten sam student, który kształci się

na kilku kierunkach studiów, podobnie jak nauczyciel, który jest zatrudniony na kilku uczelniach, jest uwzględniony w statystykach kilkakrotnie. Brak dostępu do danych szczegółowych w tym przypadku uniemożliwia też prześledzenie poprawności ich ewidencjonowania.

Z kolei w systemie POL-on jednostki są rejestrowane na podstawie numeru PESEL, co pozwala – dzięki zliczeniu każdej osoby jednokrotnie – na ustalenie faktycznego stanu liczebności studentów oraz kadry akademickiej. W efekcie zarówno podstawowe statystyki, jak i złożone wskaźniki wyliczane na podstawie informacji pochodzących z systemu POL-on (bazującego na danych jednostkowych) mogą różnić się od wartości ustalonych przez GUS (bazujących na agregatach).

W przypadku zestawień statystycznych dotyczących kadry akademickiej na brak spójności dodatkowo wpływa fakt przeliczania nauczycieli akademickich przez GUS na pełne etaty (według ekwiwalentu pełnego czasu pracy, EPC), podczas gdy w systemie POL-on wykazywane są osoby.

Na podstawie art. 34a ust. 6 ustawy z dnia 27 lipca 2005 roku Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. 2005, Nr 164, poz. 1365, Dz.U. 2017, poz. 2183) oraz

art. 38.1 o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw z dnia 11 lipca 2014 roku (Dz.U. 2015, poz. 1198) GUS otrzymał dostęp do danych zawartych w systemie POL-on w zakresie wynikającym z przepisów o statystyce publicznej. W 2015 roku rozpoczął się proces dostosowywania systemu POL-on do zakresu danych gromadzonych przez GUS. Lata 2015–2016 stanowiły okres przejściowy przygotowujący system POL-on do składania formularzy, które wynikają z obowiązku sprawozdawczego wobec GUS i dotyczą: studiów wyższych, pomocy materialnej i socjalnej dla studentów i doktorantów, stypendiów naukowych, studiów podyplomowych i doktoranckich, zatrudnienia w szkołach wyższych oraz innych danych uzupełniających, zbieranych na potrzeby statystyki krajowej i europejskiej.

Od 2017 roku GUS pozyskuje dane z systemu POL-on, które generowane są w systemie zgodnie z obowiązującymi formularzami, a następnie wykorzystywane przez urząd do analiz prowadzonych według dotychczasowej metodologii.

System monitoringu ekonomicznych losów absolwentów (ELA)

Na potrzeby niniejszej edycji raportu wykorzystano również informacje pochodzące z systemu monitoringu ekonomicznych losów absolwentów szkół wyższych (ELA). Podstawowym źródłem informacji o sytuacji absolwentów na rynku pracy są rejestry Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS). Należy zaznaczyć, że wśród absolwentów może występować grupa osób, które we wspomnianych rejestrach nie figurują. Oznacza to, że na konta ZUS tych osób nie wpłynęła dotąd ani jedna składka z tytułu ubezpieczeń wynikających z podjęcia pracy. Nie jest to jednak jednoznaczne z brakiem zatrudnienia takich osób. W systemie ZUS nie rejestruje się bowiem umów o dzieło oraz umów zleceń podpisywanych ze studentami (z wyjątkiem umów cywilnoprawnych, które są zawierane z pracodawcą zatrudniającym daną osobę na umowę o pracę), umów zawieranych za granicą oraz pracy bez formalnej umowy. Ponadto nieobecne w rejestrach ZUS mogą być także osoby ubezpieczone w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS).

W niniejszym raporcie wykorzystano dane pochodzące z czwartej edycji monitoringu losów absolwentów, obejmujące okres do 31 sierpnia 2018 roku. W badaniu analizowano losy czterech kohort absolwentów – osób, które ukończyły studia w 2014, 2015, 2016 i 2017 roku. Wydłużenie okresu monitorowania karier absolwentów z rocznika 2014 z jednego do czterech lat umożliwiło porównanie ich sytuacji na rynku pracy w pierwszym roku oraz w kolejnych trzech latach po uzyskaniu dyplomu. Losy absolwentów z rocznika 2015 analizowano dla pierwszego, drugiego i trzeciego roku od momentu ukończenia, a w przypadku absolwentów z rocznika 2016 – dane dla pierwszego i drugiego roku. W przypadku rocznika 2017 analizie podano dane tylko dla pierwszego roku po uzyskaniu dyplomu³⁴. Dodatkowo w czwartej edycji systemu ELA uwzględniona została przeszłość zawodowa absolwentów: czy pracowali przed uzyskaniem dyplomu.

³⁴ W kolejnej edycji badania planowane jest objęcie analizą pięciu kohort absolwentów: roczników: 2014, 2015, 2016, 2017 i 2018. W przypadku rocznika 2014 monitoring będzie obejmował pięć lat po uzyskaniu dyplomu, w przypadku rocznika 2015 – cztery lata, w przypadku rocznika 2016 – trzy lata, w przypadku rocznika 2017 – dwa lata, a w przypadku rocznika 2018 – jeden rok.

System dedykowany Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (NAWA)

Na potrzeby raportu wykorzystano również informacje pochodzące z Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (NAWA). Zakres danych wykorzystanych w raporcie obejmował statystyki uczestnictwa studentów i doktorantów w programach dedykowanych cudzoziemcom, którzy planują edukację na poziomie studiów wyższych oraz studiów doktoranckich w Polsce.

Eurostat i OECD

W raporcie wykorzystano również informacje dostępne w ramach statystyk publicznych na poziomie europejskim i światowym, pochodzące z baz Europejskiego Urzędu Statystycznego (Eurostat) oraz Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD). Dane te pozwoliły na zaprezentowanie uchwyconych tendencji w szerszym kontekście oraz przedstawienie polskiego sektora szkolnictwa wyższego na tle międzynarodowym.

Dodatkowe uwagi metodologiczne

Zapoznając się z trendami w obszarze szkolnictwa wyższego, należy uwzględnić poniższe zjawiska, które wynikają zarówno ze złożoności samego przedmiotu badań, jak i omówionych właściwości poszczególnych źródeł danych:

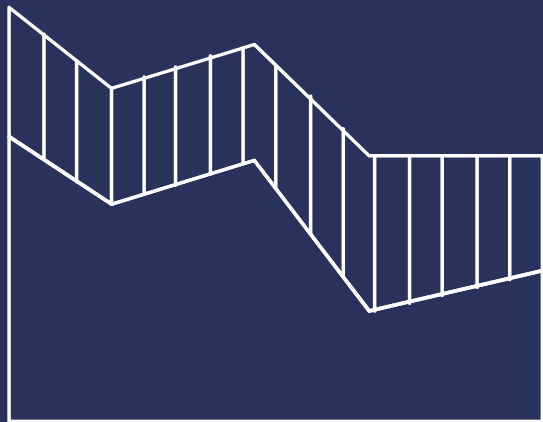
- uczelnia akademicka to uczelnia prowadząca badania naukowe, w której co najmniej jedna jednostka organizacyjna posiada uprawnienie do nadawania stopnia naukowego doktora;
- uczelnia zawodowa to uczelnia prowadząca studia pierwszego lub drugiego stopnia albo jednolite studia magisterskie, nieposiadająca uprawnień do nadawania stopnia naukowego doktora;
- jedna jednostka naukowa może posiadać więcej niż jedno uprawnienie do nadawania stopni naukowych – stąd też liczba uprawnień może przewyższać liczbę działających jednostek naukowych;
- jedna osoba może studiować na więcej niż jednym kierunku, uczelni czy w więcej niż jednym trybie studiów – powoduje to rozbieżności przy prezentowaniu liczby studentów i doktorantów w podziale na obszary kształcenia, rodzaj i typ uczelni czy profil i tryb studiów;
- jeden pracownik może być zatrudniony na kilku uczelniach – w efekcie liczba pracujących uwzględniająca rodzaj i typ uczelni będzie wyższa od rzeczywistej liczby nauczycieli akademickich;
- w przypadku studiów międzywydziałowych studenci zostali przyporządkowani do jednostki wskazanej jako jednostka prowadząca studia, a doktoranci – według jednostki prowadzącej studia, a w przypadku braku takiej informacji w systemie według jednostki określonej jako główna;
- w przypadku kierunków studiów dane zostały przedstawione w oparciu o liczbę uprawnień do prowadzenia studiów na określonym kierunku, poziomie kształcenia i profilu kształcenia;
- do wyliczenia współczynników ukończenia kształcenia (*completion rate*) oraz współczynników przerywania studiów (*drop-out*) przyjęto, że studia pierwszego stopnia trwają sześć semestrów, studia drugiego stopnia – cztery semestry, a jednolite studia magisterskie – 10 semestrów.

- dane finansowe uczelni pochodzą ze sprawozdania z wykonania planu rzeczowo-finansowego (zgodnie ze statusem: wysłane do ministerstwa, wysłane do ministerstwa po korekcie, zweryfikowane, weryfikowane).

Innym problemem metodologicznym jest konieczność rozróżnienia pomiędzy studentami zagranicznymi (nazywanymi w raporcie także cudzoziemcami) oraz studentami międzynarodowymi. Do pierwszej grupy zaliczani są studenci, którzy nie mają obywatelstwa państwa, w którym podejmują kształcenie, ale mogą w tym państwie zamieszkiwać od długiego czasu (niekiedy już od urodzenia). Do drugiej kategorii osób należą studenci, którzy opuścili swoje państwo pobytu po to, by odbyć kształcenie w innym państwie. Są oni podzbiorem pierwszej grupy studentów. W systemie POL-on gromadzone są informacje o cudzoziemcach (studentach zagranicznych).

Wnioski i uogólnienia formułowane na podstawie informacji przedstawionych w raporcie i suplemencie wymagają uwzględnienia poczynionych wyżej zastrzeżeń.

Wykorzystane dane

Wykorzystane dane

Opracowanie przedstawia stan szkolnictwa wyższego w Polsce w sposób przekrojowy, głównie na podstawie danych za lata 2012–2018 pozyskanych z systemu POL-on. Aby umożliwić prześledzenie dłuższych szeregów czasowych, przy opisach najważniejszych zagadnień dodatkowo wykorzystano dane GUS, wykraczające poza wspomniany przedział czasu. Poniżej zestawiono szczegółowy zakres informacji pozyskanych na potrzeby raportu.

Z systemu POL-on pobrano następujące dane dotyczące uczelni, kadry akademickiej, studentów i doktorantów:

- liczba uczelni według:
  - rodzaju uczelni (publiczne, niepubliczne, kościelne),
  - typu uczelni publicznych (uniwersytety, Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe, uczelnie: wychowania fizycznego, wojskowe, teologiczne, techniczne, służb państwowych, rolnicze/przyrodnicze, pedagogiczne, morskie, medyczne, ekonomiczne, artystyczne),
  - podziału na uczelnie akademickie i zawodowe,
  - rozmieszczenia geograficznego,

- liczba kierunków studiów według:
  - rodzaju uczelni,
  - typu uczelni publicznych,
  - poziomu studiów (studia pierwszego stopnia, studia drugiego stopnia i jednolite studia magisterskie),
  - profilu kształcenia (ogólnoakademicki, praktyczny),
  - odpłatności (studia odpłatne i nieodpłatne),
  - obszaru i dziedziny kształcenia,
  - rozmieszczenia geograficznego,
- liczba jednostek naukowych uprawnionych do prowadzenia studiów według obszaru kształcenia i rozmieszczenia geograficznego,
- liczba kierunków oferujących możliwość studiowania w językach obcych według:
  - rodzaju uczelni,
  - w podziale na uczelnie akademickie i zawodowe,
  - obszaru i dziedziny kształcenia,
- liczba kierunków, na które nie zgłosił się żaden kandydat według obszaru i dziedziny kształcenia,
- liczba uprawnień do nadawania stopni naukowych według rodzaju uczelni,
- liczba nadanych stopni naukowych według rodzaju uczelni,
- liczba nauczycieli akademickich według:
  - rodzaju uczelni,
  - typu uczelni publicznych,
  - podziału na uczelnie akademickie i zawodowe,
  - rodzaju pracowników (dydaktyczni, naukowo-dydaktyczni, naukowcy, dyplomowani bibliotekarze oraz pracownicy dokumentacji i informacji naukowej),
  - obszaru i dziedziny nauki,
  - nowej klasyfikacji dziedzin i dyscyplin naukowych,
  - stopnia/tytułu naukowego,
  - wieku,
  - płci,
- liczba nauczycieli akademickich z uwzględnieniem podstawowego miejsca pracy według:
  - rodzaju uczelni,
  - typu uczelni publicznych,
  - podziału na uczelnie akademickie i zawodowe,

- liczba kobiet wśród kadry na stanowiskach zarządczych (prodziekan, kierownik/kierownik (p.o.), dziekan/dziekan (p.o.), prorektor/zastępca komendanta/wiceprezydent, dyrektor/dyrektor (p.o.), kanclerz, rektor/komendant/prezydent, wicedyrektor/zastępca dyrektora, zastępca kierownika),
- liczba cudzoziemców wśród nauczycieli akademickich,
- liczba nauczycieli akademickich mobilnych międzynarodowo według rodzaju uczelni,
- liczba nauczycieli zatrudnionych na więcej niż jednym etacie według:
  - rodzaju uczelni,
  - typu uczelni publicznych,
  - podziału na uczelnie akademickie i zawodowe,
  - obszaru nauki,
  - stopnia/tytułu naukowego,
- liczba studentów według:
  - rodzaju uczelni,
  - typu uczelni publicznych,
  - podziału na uczelnie akademickie i zawodowe,
  - trybu studiów (stacjonarne i niestacjonarne),
  - poziomu studiów,
  - profilu kształcenia,
  - odpłatności za studia,
- obszaru i dziedziny kształcenia, do której zaliczany jest podjęty przez studenta kierunek studiów,
- płci,
- liczba studentów kształcących się na więcej niż jednym kierunku według:
  - rodzaju uczelni,
  - płci,
- liczba studentów w wieku 26 lat i więcej według:
  - rodzaju uczelni,
  - typu uczelni publicznych,
  - podziału na uczelnie akademickie i zawodowe,
  - poziomu studiów,
  - profilu kształcenia,
  - trybu studiów,
  - odpłatności za studia,
- liczba cudzoziemców wśród studentów według:
  - rodzaju uczelni,
  - typu uczelni publicznych,
  - poziomu studiów,
  - trybu studiów,
  - podziału na uczelnie akademickie i zawodowe,
  - obszaru kształcenia,
  - zasad odbywania studiów (studiujący na podstawie umów międzynarodowych, studiujący na zasadach obywateli RP, pozostali studiujący),
- liczba studentów mobilnych międzynarodowo,
- liczba studiujących w programie ERASMUS+,
- liczba przyznanych świadczeń materialnych (stypendia za wybitne osiągnięcia, stypendia rektora dla najlepszych studentów, stypendia socjalne, stypendia specjalne dla osób niepełnosprawnych, zapomogi) według:
  - rodzaju uczelni,
  - rozmieszczenia geograficznego,
- wartość świadczeń materialnych wypłaconych studentom według rodzaju uczelni,
- liczba doktorantów według:
  - rodzaju instytucji naukowej (uczelnia publiczna, uczelnia niepubliczna, uczelnia kościelna, instytut PAN, instytut badawczy),
  - typu uczelni publicznych,
  - trybu studiów,
  - obszaru kształcenia,
  - wieku,
  - płci,
- liczba kobiet wśród kadry według:
  - stopnia/tytułu naukowego,
  - rodzaju uczelni,

- liczba kobiet wśród doktorantów według:
  - rodzaju instytucji naukowej,
  - typu uczelni publicznych,
  - trybu studiów,
  - obszaru kształcenia,
- liczba cudzoziemców wśród doktorantów według:
  - rodzaju uczelni,
  - zasad odbywania studiów (studiujący na podstawie umów międzynarodowych, studiujący na zasadach obywateli RP, pozostali studiujący),
- liczba doktorantów mobilnych międzynarodowo według rodzaju uczelni,
- liczba przyznanych świadczeń materialnych doktorantom (stypendia ministra za wybitne osiągnięcia, stypendia dla najlepszych doktorantów, stypendia socjalne, stypendia dla osób niepełnosprawnych, zapomogi) według:
  - rodzaju instytucji naukowej,
  - rozmieszczenia geograficznego,
- wartość świadczeń materialnych wypłaconych doktorantom według rodzaju uczelni,
- liczba doktorantów, którzy ukończyli studia,
- liczba doktorantów skreślonych z listy studentów,

- liczba nadanych stopni doktora według:
  - rodzaju instytucji naukowej,
  - typu uczelni publicznych,
  - obszaru kształcenia,
- liczba doktorantów zatrudnionych (na umowę o pracę) według:
  - rodzaju instytucji naukowej,
  - typu uczelni publicznych.

Na podstawie wskazanych wyżej danych z systemu POL-on obliczono następujące wskaźniki:

- wskaźniki liczby studentów przypadających na jeden kierunek studiów pierwszego i drugiego stopnia według rozmieszczenia geograficznego,
- wskaźnik liczby nauczycieli akademickich w przeliczeniu na jedną uczelnię według typów uczelni publicznych,
- wskaźniki udziału kobiet wśród kadry akademickiej według rodzaju uczelni,
- wskaźnik szklanego sufitu (*Glass Ceiling Index*) według rodzaju uczelni,
- wskaźnik udziału kobiet na stanowiskach zarządczych,
- wskaźniki liczby studentów przypadających na jednego nauczyciela akademickiego według:
  - rodzaju uczelni,

- typu uczelni publicznych,
- podziału na uczelnie akademickie i zawodowe,
- wskaźniki udziału kobiet wśród studentów według:
  - rodzaju uczelni,
  - podziału na uczelnie akademickie i zawodowe,
  - trybu studiów
  - obszarów kształcenia,
- współczynniki przerywania studiów (*drop-out*) według:
  - poziomu studiów,
  - wieku,
  - faktu pobierania stypendium dla osób niepełnosprawnych,
- współczynniki ukończenia kształcenia (*completion rate*) według:
  - poziomu studiów,
  - wieku,
  - faktu pobierania stypendium dla osób niepełnosprawnych,
- wskaźniki kontynuowania kształcenia na kolejnym poziomie studiów,
- wskaźniki kontynuowania kształcenia na tej samej uczelni,

- wskaźniki liczby świadczeń materialnych przypadających na 10 tys. studentów,
- wskaźniki udziału kobiet wśród doktorantów według:
  - rodzaju instytucji naukowej,
  - trybu studiów,
  - obszaru kształcenia,
- wskaźniki udziału cudzoziemców wśród doktorantów według uczelni,
- wskaźniki liczby świadczeń materialnych przypadających na 1 tys. doktorantów.

Ponadto na potrzeby rozdziału poświęconego finansom uczelni pozyskano z systemu POL-on dane dotyczące: łącznych przychodów, przychodów z działalności badawczej, przychodów z działalności dydaktycznej, dotacji z budżetu państwa, kosztów wynagrodzeń i wyników finansowych netto.

Na podstawie tych danych wyliczono następujące wskaźniki finansowe:

- wielkość łącznych przychodów uczelni na jednego pracownika,
- wielkość przychodów z działalności badawczej na jednego pracownika,
- wielkość przychodów z działalności dydaktycznej na jednego studenta,

- udział procentowy przychodów z działalności dydaktycznej w całkowitych przychodach,
- udział dotacji z budżetu państwa w całkowitych przychodach,
- wielkość dotacji z budżetu państwa na jednego studenta studiów stacjonarnych,
- wielkość kosztów na jednego studenta studiów stacjonarnych,
- wielkość średnich rocznych kosztów wynagrodzeń,
- udział kosztów wynagrodzeń w całkowitych kosztach operacyjnych,
- wynik finansowy netto z działalności uczelni.

Powyższe wskaźniki finansowe przedstawiono według:

- rodzaju uczelni (publiczne, kościelne),
- wielkości uczelni (małe: do 1 000 studentów, średnie: 1 000 – 4 999, duże: 5 000 studentów i więcej),
- typu uczelni publicznych,
- podziału na uczelnie akademickie i zawodowe,
- rozmieszczenia geograficznego.

Dla dopełnienia przedstawianego obrazu szkolnictwa wyższego, na podstawie danych pochodzących z systemu POL-on stworzono kilkanaście rankingów uczelni i innych instytucji oraz kierunków studiów:

- rankingi największych uczelni pod względem liczby studentów w makroregionach w 2018 roku,
- rankingi najczęściej prowadzonych kierunków w roku akademickim 2018/2019,
- rankingi najczęściej prowadzonych kierunków w języku obcym w roku akademickim 2018/2019,
- rankingi kierunków studiów z największą liczbą kandydatów i osób przyjętych w roku akademickim 2018/2019,
- rankingi kierunków studiów z największą liczbą kandydatów na jedno miejsce w roku akademickim 2018/2019,
- rankingi kierunków studiów z największą liczbą i udziałem przyjętych laureatów olimpiad w roku akademickim 2018/2019,
- rankingi uczelni, które przyznały największą liczbę stopni naukowych doktora w latach: 2014, 2016 i 2018,

- rankingi uczelni, które przyznały największą liczbę stopni naukowych doktora habilitowanego w latach: 2014, 2016 i 2018,
  - ranking państw pochodzenia cudzoziemców – nauczycieli akademickich w 2018 roku,
  - ranking uczelni z największą liczbą cudzoziemców wśród nauczycieli akademickich w roku akademickim 2018/2019,
  - ranking kierunków najczęściej studiowanych równoległe w 2018 roku,
  - rankingi najbardziej sfeminizowanych i zmaskulinizowanych kierunków w roku akademickim 2018/2019,
  - ranking państw pochodzenia studentów – cudzoziemców w 2018 roku,
  - ranking uczelni z największą liczbą cudzoziemców wśród studentów w roku akademickim 2018/2019,
  - ranking uczelni z najwyższym odsetkiem cudzoziemców wśród studentów w roku akademickim 2018/2019,
  - ranking instytucji naukowych z największą liczbą doktorantów w latach 2014 i 2018,
  - ranking państw pochodzenia doktorantów cudzoziemców wchodzących w skład nauczycieli akademickich w rok 2018.
- Dane z systemu POL-on zostały wykorzystane także w suplemencie poświęconym scharakteryzowaniu sytuacji humanistyki w szkolnictwie wyższym. Poniżej zestawiono szczegółowy zakres informacji pozyskanych z systemu POL-on:
- liczba kierunków studiów humanistycznych według:
    - rodzaju uczelni,
  - liczba nauczycieli akademickich ze stopniem lub tytułem naukowym w obszarze nauk humanistycznych według:
    - rodzaju uczelni,
    - podziału na uczelnie akademickie i zawodowe,
    - rodzaju pracowników,
    - stopnia/tytułu naukowego,
    - płci,
  - liczba nauczycieli akademickich ze stopniem lub tytułem naukowym w obszarze nauk humanistycznych według podstawowego miejsca pracy,
  - liczba nadanych stopni doktora nauk humanistycznych według:
    - rodzaju instytucji naukowej,
  - liczba nadanych stopni doktora habilitowanego nauk humanistycznych według:
    - rodzaju instytucji naukowej,
- liczba studentów kierunków humanistycznych według:
    - rodzaju uczelni,
    - podziału na uczelnie akademickie i zawodowe,
    - trybu studiów (stacjonarne i niestacjonarne),
    - płci,
  - liczba studentów kształcących się na więcej niż jednym kierunku (w tym przynajmniej jednym humanistycznym) według:
    - rodzaju uczelni,
    - płci,
  - liczba studentów, którzy przerwali studia na kierunku humanistycznym i rozpoczęli na innym kierunku według obszaru nauki, do którego zaliczany jest podjęty przez studenta kierunek,
  - liczba cudzoziemców wśród studentów według:
    - rodzaju uczelni,
    - typu uczelni publicznych,
    - poziomu studiów,
    - trybu studiów,
    - podziału na uczelnie akademickie i zawodowe,
    - obszaru kształcenia,
  - liczba cudzoziemców wśród studentów kierunków humanistycznych,

- liczba studiujących kierunki humanistyczne w programie ERASMUS+ w 2017 roku,
  - liczba przyznanych świadczeń materialnych (stypendia za wybitne osiągnięcia, stypendia rektora dla najlepszych studentów, stypendia socjalne, stypendia specjalne dla osób niepełnosprawnych, zapomogi) według:
    - rodzaju uczelni,
  - liczba doktorantów nauk humanistycznych według:
    - rodzaju instytucji naukowej,
    - wieku,
    - płci,
  - liczba doktorantów nauk humanistycznych, którzy ukończyli studia według:
    - rodzaju instytucji naukowej,
  - liczba doktorantów nauk humanistycznych, skreślonych z listy studentów według:
    - rodzaju instytucji naukowej.
- Na podstawie wskazanych wyżej danych z systemu POL-on obliczono następujące wskaźniki:
- wskaźniki liczby studentów przypadających na jeden kierunek studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich według obszaru kształcenia,
  - średni czas od uzyskania stopnia doktora do uzyskania stopnia doktora habilitowanego dla kadry akademickiej według:
    - obszaru nauk,
    - płci,
  - średni czas od uzyskania stopnia doktora habilitowanego do uzyskania tytułu profesora dla kadry akademickiej według:
    - obszaru nauk,
    - płci,
  - wskaźniki liczby studentów kierunków humanistycznych przypadających na jednego nauczyciela akademickiego:
    - rodzaju uczelni,
    - podziału na uczelnie akademickie i zawodowe,
  - wskaźniki udziału kobiet wśród studentów studiów humanistycznych,
  - wskaźniki kontynuowania kształcenia przez absolwentów kierunków humanistycznych na kolejnym poziomie studiów,
  - wskaźniki kontynuowania kształcenia przez absolwentów kierunków humanistycznych w samym obszarze nauk,
  - współczynniki przerywania studiów (*drop-out*) wśród studentów kierunków humanistycznych według:
    - poziomu studiów,
    - wieku,
    - faktu pobierania stypendium dla osób niepełnosprawnych,
  - współczynniki ukończenia kształcenia (*completion rate*) wśród studentów kierunków humanistycznych według:
    - poziomu studiów,
    - wieku,
    - faktu pobierania stypendium dla osób niepełnosprawnych,
  - wskaźniki przerwania kształcenia przez studentów kierunków humanistycznych i ponownego rozpoczęcia studiów na innym kierunku w kolejnym roku akademickim,
  - wskaźniki liczby świadczeń materialnych przypadających na 10 tys. studentów kierunków humanistycznych,
  - ranking instytucji naukowych z największą liczbą doktorantów nauk humanistycznych,

Na podstawie danych pochodzących z systemu POL-on stworzono również rankingi uzupełniające tematykę sytuacji humanistyki w szkolnictwie wyższym:

- ranking najczęściej prowadzonych kierunków humanistycznych w roku akademickim 2018/2019,
- rankingi kierunków studiów humanistycznych z największą liczbą kandydatów i osób przyjętych w roku akademickim 2018/2019,
- rankingi kierunków studiów humanistycznych z największą liczbą kandydatów na jedno miejsce w roku akademickim 2018/2019,
- rankingi kierunków studiów humanistycznych z największą liczbą i udziałem przyjętych laureatów olimpiad w roku akademickim 2018/2019,
- ranking par kierunków, z których przynajmniej jeden był humanistyczny najczęściej studiowanych równolegle w 2018 roku,
- ranking państw pochodzenia cudzoziemców – studentów kierunków humanistycznych w 2018 roku,

Z kolei na podstawie danych zgromadzonych w systemie Ekonomiczne Losy Absolwentów (ELA) w raporcie przedstawiono następujące informacje:

- liczba absolwentów w latach 2014–2017,
- liczba absolwentów według:
  - rodzaju uczelni,
  - podziału na uczelnie akademickie i zawodowe,
  - trybu studiów (stacjonarne i niestacjonarne),
  - poziomu studiów,
  - profilu kształcenia,
  - typu uczelni publicznych,
  - obszaru i dziedziny kształcenia, do której zaliczany jest podjęty przez studenta kierunek studiów,
  - płci,
  - doświadczenia pracy lub samozatrudnienia przed uzyskaniem dyplomu,
- odsetek absolwentów z roczników 2014–2017, którzy podjęli jakiegokolwiek zatrudnienie,
- odsetek absolwentów z roczników 2014–2017, którzy podjęli zatrudnienie na podstawie umowy o pracę,
- odsetek absolwentów z roczników 2014–2017, którzy doświadczyli samozatrudnienia,
- odsetek absolwentów z roczników 2014–2017, którzy doświadczyli bezrobocia,

- mediana średnich miesięcznych zarobków ze wszystkich źródeł brutto absolwentów z roczników 2014–2017,
- mediana średnich miesięcznych zarobków brutto absolwentów z roczników 2014–2017, którzy podjęli zatrudnienie na podstawie umowy o pracę.

Statystyki dotyczące ekonomicznych losów absolwentów zostały zaprezentowane z uwzględnieniem: rodzaju uczelni, typu uczelni publicznych i obszaru kształcenia.

Ponadto na potrzeby rozdziału poświęconego sytuacji humanistyki w szkolnictwie wyższym z systemu Ekonomiczne Losy Absolwentów pozyskano następujące dane:

- odsetek absolwentów nauk humanistycznych z roczników 2014–2017, którzy podjęli jakiegokolwiek zatrudnienie,
- odsetek absolwentów nauk humanistycznych z roczników 2014–2017, którzy podjęli zatrudnienie na podstawie umowy o pracę,
- odsetek absolwentów nauk humanistycznych z roczników 2014–2017, którzy doświadczyli samozatrudnienia,

- odsetek absolwentów nauk humanistycznych z roczników 2014–2017, którzy doświadczyli bezrobocia,
- mediana średnich miesięcznych zarobków ze wszystkich źródeł brutto absolwentów nauk humanistycznych z roczników 2014–2017,
- mediana średnich miesięcznych zarobków brutto absolwentów nauk humanistycznych z roczników 2014–2017, którzy podjęli zatrudnienie na podstawie umowy o pracę.

W niniejszym raporcie wykorzystano również dane pochodzące z systemu dedykowanego Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej, które zostały zweryfikowane przez pracowników Agencji i dotyczyły następujących programów, mających na celu wsparcie wymiany i współpracy międzynarodowej:

- program im. I. Łukasiewicza,
- program stypendialny im. S. Banacha,
- program stypendialny dla Polonii,
- program im. Iwanowskiej.

Bibliografia

Aoki, M. (2017), *Japan shouldn't neglect humanities studies in favor of other disciplines: Oxford profesor*, The Japan Times, <https://www.japantimes.co.jp/news/2017/09/25/national/japan-shouldnt-neglect-humanities-studies-favor-disciplines-oxford-profesor/> [dostęp: 22.11.2019].

Batorski, D., Bojanowski, M., Ostaszewski, M., Czerniawska, D., Szejda, J. (2010), *Diagnoza mobilności instytucjonalnej i geograficznej osób ze stopniem doktora w Polsce*, OPI PIB, UW, Warszawa.

Benito, M., Romera, R. (2013), *How to boost the PHD labour market? Facts from the PHD system side*. Working Paper 13-28, Statistics and Econometrics Series 024, Department of Statistics, Universidad Carlos III de Madrid.

Bień, D. (2016), *Studia trzeciego stopnia w polskich uczelniach-funkcjonowanie, diagnoza, rekomendacje*, *Nauka i Szkolnictwo Wyższe*, 47 (1), 247–277.

Bradburn, N. M. i inni (2014), *The state of the Humanities: Funding 2014*. American Academy of Arts and Sciences, Humanities indicators, https://www.humanitiesindicators.org/binaries/pdf/HI_FundingReport2014.pdf [dostęp: 25.10.2019].

Bradburn, N. M. i inni (2015), *The state of the Humanities: Higher Education 2015*, American Academy of Arts and Sciences, Humanities indicators, https://www.humanitiesindicators.org/binaries/pdf/HI_HigherEd2015.pdf [dostęp 25.10.2019].

Bukraba-Rylska, I. (2016), *Humanistyka: jej prawa i powinności*, *Artes Humanae*, 1, 15.

Chutorański, M., i Szwabowski, O. (2018), *Parametryzacja, humanistyka i los mieszkańców Rapa Nui*, *Rocznik Lubuski*, 44(2), 145–163.

Dańda, A., Szkup, B., Banaszak, B., Wiewiór, P., Wawer, Ł., i Rojek, M. (2019), *Ewaluacja jakości działalności naukowej – przewodnik*, <https://konstytucjadlanauki.gov.pl/content/uploads/2019/03/ewaluacja-jakosci-dzialalnosci-naukowej-przewodnik20190305.pdf> [dostęp: 31.10.2019].

Dean, A. (2015), *Japan's humanities chop sends shivers down academic spines*, *The Guardian*, <https://www.theguardian.com/higher-education-network/2015/sep/25/japans-humanities-chop-sends-shivers-down-academic-spines> [dostęp: 09.07.2019].

Deloitte Access Economics (2018), *Valuing the Humanities*, Macquarie University, Sydney, <https://www2.deloitte.com/au/en/pages/economics/articles/value-humanities.html> [dostęp: 27.06.2019].

Dubrovskiy, D. (2017), *Escape from Freedom. The Russian Academic Community and the Problem of Academic Rights and Freedoms*. *Interdisciplinary Political Studies*, 3(1), 171–199.

Gałaszka, D., Ptaszek, G., i Żuchowska-Skiba, D. (2016), *Wyzwania i dylematy humanistyki XXI wieku*, w: Gałaszka, D., Ptaszek, G., i Żuchowska-Skiba, D., red. *Technokultura: transhumanizm i sztuka cyfrowa*, Wydawnictwo Libron, Kraków, 9–21.

Główny Urząd Statystyczny (2019), *Szkoły wyższe i ich finanse w 2018 roku*, GUS, Warszawa.

Główny Urząd Statystyczny (2016a), *Ludność: Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2015 roku. Stan w dniu 31 grudnia*, GUS, Warszawa.

Główny Urząd Statystyczny (2016b), *Szkoły wyższe i ich finanse w 2015 roku*, GUS, Warszawa.

Główny Urząd Statystyczny (2014), *Prognoza ludności na lata 2014–2050*, GUS, Warszawa.

Główny Urząd Statystyczny (2013), *Szkoły wyższe i ich finanse w 2012 roku*, GUS, Warszawa.

Górniak, J., red., (2015), *Program rozwoju szkolnictwa wyższego do 2020 roku: Diagnoza szkolnictwa wyższego. Część III*, FRP-ISW, KRASP (KRePSZ), Warszawa.

Griffin, G. (2006), *Balancing Agendas Social Sciences and Humanities in Europe. Arts and Humanities in Higher Education*, 5(3), 229–241.

Hagedorn, L.S. (2004), *How to define retention: A New Look at an Old Problem*, Transfer and Retention of Urban Community College Students (TRUCCS), 1–26.

Holm, P., Jarrick, A., i Scott, D. (2015), *Humanities World Report*, Palgrave Macmillan, Houndsmills, Basingstoke, UK and New York, NY.

Hymowitz, C., Schellhardt, T. (1986), *The glass ceiling: Why women can't seem to break the invisible barrier that blocks them from the top jobs*, Wall

Street Journal.

Jakhar, P. (2019), *Confucius Institutes: The growth of China's controversial cultural branch*. BBC News, <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-49511231> [dostęp: 28.10.2019]

Karoński, M. (2015), *Polska nauka czy nauka w Polsce?* *Nauka*, 3, 25–33.

Kent, E. F. (2012), *What are you going to do with a degree in that?* *Arts and Humanities in Higher Education*, 11(3), 273–284.

Knapińska, A. (2016), *Soft power czy relikwiarz przeszłości – publiczne finansowanie humanistyki w Stanach Zjednoczonych Ameryki i Wielkiej Brytanii*, w: Bojko, M., Feldy M., Knapińska A., Kowalczyk B., Ostraszewski M., Tomczyńska A., *Systemy finansowania nauki w ujęciu międzynarodowym*, Ośrodek Przetwarzania Informacji – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa, 79–96.

Kokowski, M. (2015), *Uniwersytet nowego humanizmu*, *Zagadnienia Naukoznawstwa*, 1(203), 17–43.

Komisja Europejska (2010), *Communication from the Commission Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*, COM(2010), Brussels.

Komisja Europejska (2013), *Europejskie szkolnictwo wyższe na świecie*, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, COM(2013) 499, Brussels.

Komisja Europejska (2019), *She Figures 2018*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

Komisja Europejska (2018), *The European Higher Education Area in 2018: Bologna Process Implementation Report*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

Komisja Europejska/EACEA/Eurydice (2017), *Modernizacja szkolnictwa wyższego w Europie: kadra akademicka*, Raport Eurydice, Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich, Luksemburg.

Komitet Kryzysowy Humanistyki Polskiej (2019), *Stanowisko Komitetu Kryzysowego Humanistyki Polskiej w związku z wyborami parlamentarnymi 2019*. <http://kkhp.pl/wp-content/uploads/2019/09/Stanowisko-KKHP-w-zwi%C4%85zku-z-wyborami-parlamentarnymi-2019.pdf> [dostęp: 01.10.2019].

Komunikat Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 listopada 2010 r. o ustanowieniu programu pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki”, Monitor Polski nr 86, poz. 1014.

Kulczycki, E. (2017), *Punktoza jako strategia w grze parametrycznej w Polsce*, *Nauka i Szkolnictwo Wyższe*, 49(1), 63–78.

Kwiek, M. (2015a), *Podzielony uniwersytet. Od deinstytucjonalizacji do reinstytucjonalizacji misji badawczej polskich uczelni*, *Nauka i Szkolnictwo Wyższe*, 2(46), 41–74.

Kwiek, M. (2015b), *Uniwersytet w dobie przemian: Instytucje i kadra akademicka w warunkach rosnącej konkurencji*, PWN, Warszawa.

Mikołajczyk, B., Naskręcki, R. (2017), *Szkoły doktorskie i ich rola w kształceniu doktorantów*, *Nauka i Szkolnictwo Wyższe*, 2(50), 107–126.

Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego (2018), *MNiSW: pieniądze dla regionów. Które uczelnie dostały dofinansowanie? (komunikat)*, Centrum Prasowe – Polska Agencja Prasowa, informacje i komunikaty prasowe [http://centrumprasowe.pap.pl/cp/pl/news/info/129429,,mnisw-pieniadze-dla-regionow-ktore-uczelnie-dostaly-dofinansowanie-\(komunikat\)](http://centrumprasowe.pap.pl/cp/pl/news/info/129429,,mnisw-pieniadze-dla-regionow-ktore-uczelnie-dostaly-dofinansowanie-(komunikat)) [dostęp 21.11.2019].

Nycz, R. (2018), *Humanistyka za kratkami (dyscyplin – według Ustawy)*, *PAUza Akademicka*, 441, 2–3.

Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (2019), *OECD Skills Strategy 2019: Skills to Shape a Better Future*, OECD Publishing, Paris.

Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (2019), *Education at a glance 2019: OECD indicators*, OECD Publishing, Paris.

Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (2018), *Education at a glance 2018: OECD indicators*, OECD Publishing, Paris.

Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (2017), *Education at a glance 2017: OECD indicators*, OECD Publishing, Paris.

Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (2016), *Education at a glance 2016: OECD Indicators*, OECD Publishing, Paris.

Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (2015), *Education at a glance 2015: OECD Indicators*, OECD Publishing, Paris.

Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (2011), *Education at a glance 2011: OECD Indicators*, OECD Publishing, Paris.

Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (2007), *Revised Field of*

science and Technology (FOS) Classification in The Frascati Manual, OECD Publishing, Paris.

Ośrodek Przetwarzania Informacji – Państwowy Instytut Badawczy: Laboratorium Analiz Statystycznych i Ewaluacji (2017), *Doskonałość naukowa w Polsce. Relacje naukowców z otoczeniem krajowym i zagranicznym a produktywność naukowa w kontekście reformy 2.0*, raport, OPI PIB, Warszawa.

Pańkowski, R. (2016), *Jak instytucje publiczne wspierają doktorantów*, Fundusz Pomocy Studentom, Warszawa.

Polska Agencja Prasowa – Nauka w Polsce (2016), *Rektorzy: zmiany zapowiadane przez ministra Gowina to krok w dobrą stronę*, PAP Nauka w Polsce, [dostęp: 31.10.2019].

Polska Agencja Prasowa – Nauka w Polsce (2017), *Gowin: humanistyka dotknięta kryzysem; resort nauki próbuje temu zaradzić*, PAP Nauka w Polsce, <http://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news%2C413892%2Cgowin-humanistyka-dotknieta-kryzysem-resort-nauki-probuje-temu-zaradzic.html> [dostęp: 31.10.2019].

Quinn, J., Thomas, L., Slack, K., Casey, L., Thexton, W., Noble, J. (2005), *From life crisis to lifelong learning. Rethinking working-class “drop out” from higher education*, Staffordshire University.

Reale, E., Avramov, D., Canhial, K. i inni (2018), *A review of literature on evaluating the scientific, social and political impact of social sciences and humanities research*, Research Evaluation, 27(4), 298–308.

Rewers, E. (2017), *Humanistyka wobec koncepcji ‘kultury natury’*, Teksty

Drugie, 1(2017), 163–175.

Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych, Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, poz. 1065.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 grudnia 2016 r. w sprawie przyznawania kategorii naukowej jednostkom naukowym i uczelniom, w których zgodnie z ich statutami nie wyodrębniono podstawowych jednostek organizacyjnych, Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, poz. 2154.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2018 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych, Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, poz. 1818.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej, Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, poz. 392.

Sobkowiak, A. (2015), *Studia doktoranckie i mobilność młodych naukowców*, RGNiSW, Warszawa.

Sorokowski, P. (2012), *Polemika z tekstem: Selektywna analiza problemu publikacji humanistów i przedstawicieli nauk społecznych w języku angielskim (Wagner 2012)*, Przegląd Socjologii Jakościowej, 8(2), 261–277.

Sowa, W. (2012), *Polska humanistyka – wyzwania i szanse*, PAUza Akademicka, 150, 2012.

Szwat-Gyłybow, G. (2009), *Memoriał w sprawie problemów nauk humanistycznych oraz potrzeby utrzymania tej dziedziny w strukturach PAN*, Nauka, 2(2009), 89–92.

Tomala, L. (2019a), *Gowin: w przyszłej kadencji chcę wypracować Pakt dla humanistyki polskiej*, PAP Nauka w Polsce, <http://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news%2C78862%2Cgowin-w-przyszlej-kadencji-chce-wypracowac-pakt-dla-humanistyki-polskiej> [dostęp: 10.10.2019].

Tomala, L. (2019b), *Kongres humanistyki wezwał resort nauki, by wstrzymał rozporządzenia do Konstytucji dla Nauki*, PAP Nauka w Polsce, <http://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news%2C32621%2Ckongres-humanistyki-wezwal-resort-nauki-wstrzymal-rozporzadzenia-do> [dostęp: 31.10.2019].

Tomala, L. (2019c), *Prof. Kwiek o liście wydawnictw: to krok w dobrą stronę; trzeba myśleć o kolejnym*, PAP Nauka w Polsce, <http://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news,32544,prof-kwiek-o-liscie-wydawnictw-krok-w-dobra-strone-trzeba-myslec-o-kolejnym> [dostęp: 21.11.2019].

UNESCO (2015), *International Standard Classification of Education: Fields of Education and Training 2013. Detailed field descriptions*, UNESCO Institute for Statistics, Montreal, Canada.

Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. *prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, poz. 1668

Vázquez-Liñán, M. (2017), *Historical memory and political*

propaganda in the Russian Federation, *Communist and Post-Communist Studies*, 50(2), 77–86.

Wagner, I. (2012a), *Selektywna analiza problemu publikacji humanistów i przedstawicieli nauk społecznych w języku angielskim*, *Przegląd Socjologii Jakościowej*, 8(1), s. 166–187.

Wagner, I. (2012b), *Odpowiedź na polemikę, czyli więcej na temat publikacji w języku angielskim w zagranicznych czasopismach przez polskich specjalistów nauk społecznych i humanistycznych*, *Przegląd Socjologii Jakościowej*, 8(2), 278–23.

Wendland, M. (2017), *Humanistyka w oczach humanistów – od wczesnej nowożytności do dzisiaj*, w: Kulczycki, E., red., *Komunikacja naukowa w humanistyce*, Wydawnictwo Naukowe Instytutu Filozofii UAM, Poznań, 303–328.

Witkowski, L. (2018), *W stronę humanistyki stosowanej*, w: Sałustowicz, P., Kalinowski, S., Goryńska-Bittner B., red., „*Bliżej ludzi*” – programem dla nauk społecznych? Societas Pars Mundi Publishing, Bielefelds, 39–46.

Wosion-Czoba, M., i Kołodziej, B. (2018), *Kraków/ "Żółta kartka dla Gowina"* – pikieta w obronie polskiej humanistyki, PAP Nauka w Polsce, <http://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news%2C32150%2Ckrakow-zolta-kartka-dla-gowina-pikieta-w-obronie-polskiej-humanistyki.html> [dostęp: 31.10.2019]

Opracowanie

Raport powstał w ramach zadań zleconych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Autorzy

Marta Bojko, Agata Roguz, dr Marzena Feldy, Anna Knapińska, dr Barbara Kowalczyk, dr Aldona Tomczyńska, Paulina Wiktoro oraz zespół Laboratorium Analiz Statystycznych i Ewaluacji

Autorzy dodatku

Marta Czarnocka-Cieciura, Agata Roguz, Marta Bojko, dr Marzena Feldy

Zespół baz danych

Barbara Gwiazda, Katarzyna Matuszewska, Martyna Nowakowska, Krzysztof Wiliński

Pytania dotyczące raportu prosimy przesyłać na adres

labstat@opi.org.pl

© Copyright by Ośrodek Przetwarzania Informacji – Państwowy Instytut Badawczy

© Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Warszawa 2019

Wszelkie prawa zastrzeżone

**OŚRODEK
PRZETWARZANIA
INFORMACJI**
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

 www.opi.org.pl

Ośrodek Przetwarzania Informacji – Państwowy Instytut Badawczy

al. Niepodległości 188 b
00-608 Warszawa

tel.: +48 22 570 14 00

faks: +48 22 825 33 19